DET KONGELIGE KIRKE-,
UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENT

St prp nr 1

(1998–99)

FOR BUDSJETTERMINEN 1999

Utgiftskapitler:
0200-0299 og 2410

Inntektskapitler:
3200-3299, 5310 og 5617

St prp nr 1
(1998-99)

FOR BUDSJETTERMINEN 1999

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

Tilråding fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet av 18. september 1998, godkjent i statsråd samme dag.

INNHOLD

		Side
1.	**Oversikt over budsjettforslaget for programområde 07, kirke-, utdannings- og forskningsformål**	1
	1.1 Hovedinnledning	5
	1.2 Forskning og utvikling i statsbudsjettet	13
	1.3 Nytt økonomiregelverk	17
	1.4 Prosjekt om forbedring av budsjettproposisjonen	18
	1.5 Bruk av stikkordet «kan overføres»	18
	1.6 Oversikt over budsjettforslaget for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet	20
2.	**Nærmere om budsjettforslaget for de enkelte programkategorier og kapitler**	25

Kap		Side
	Programkategori 07.10 Administrasjon	25
0200	Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet	29
0203	Statens utdanningskontorer	33
0206	Samisk utdanningsråd	35
0210	Tilskudd til trossamfunn m m og privateide skole- og kirkebygg	37
	Programkategori 07.20 Grunnskolen	40
0221	Tilskudd til grunnskolen	53
0222	Statens grunnskoler og grunnskoleinternat	61
0228	Kvalitetsutvikling i grunnskolen	63
0229	Andre formål i grunnskolen	65
	Programkategori 07.30 Videregående opplæring	68
0231	Tilskudd til videregående opplæring	77
0232	Statlige skoler med opplæring på videregående nivå	81
0234	Tilskudd til lærebedrifter og lærlinger	85
0235	Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk	89
0238	Kvalitetsutvikling i videregående opplæring	90
0239	Andre formål i videregående opplæring	94
	Programkategori 07.40 Andre tiltak i utdanningen	99
0240	Private skoler mv	100
0243	Kompetansesentra for spesialundervisning	104
0244	Nasjonalt læremiddelsenter	110
0249	Andre tiltak i utdanningen	115
	Programkategori 07.50 Voksenopplæring	119
0250	Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for voksne innvandrere	123
0251	Voksenopplæring i studieforbundene	128
0252	Fjernundervisning	131
0253	Folkehøgskoler	135
0255	Forskning, utvikling og diverse tilskudd	137

	Programkategori 07.60 Høgre utdanning	141
0260	Universitetet i Oslo	159
0261	Universitetet i Bergen	166
0262	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	171
0263	Universitetet i Tromsø	177
0264	Norges handelshøgskole	183
0265	Arkitekthøgskolen i Oslo	186
0268	Norges idrettshøgskole	188
0269	Norges musikkhøgskole	191
0273	Statlige kunsthøgskoler	193
0274	Statlige høgskoler	197
0278	Norges landbrukshøgskole	208
0279	Norges veterinærhøgskole	211
0280	Riksbibliotektjenesten	214
0281	Fellesutgifter for universiteter og høgskoler	215
0282	Privat høgskoleutdanning	228
	Programkategori 07.70 Forskning	233
0283	Det norske meteorologiske institutt	241
0285	Norges forskningsråd	245
0287	Forskningsinstitutter og andre tiltak	254
0288	Internasjonale samarbeidstiltak	260
	Programkategori 07.80 Stipend og sosiale formål	265
0291	Studier i utlandet og sosiale formål for elever og studenter	267
2410	Statens lånekasse for utdanning	271
	Programkategori 07.90 Den norske kirke	281
0294	Kirkelig administrasjon	286
0295	Presteskapet	293
0297	Nidaros domkirke m m	296
0299	Opplysningsvesenets fond	298
2475	Opplysningsvesenets fonds skoger	302
3.	**Tilråding**	304
	Forslag til vedtak	305
4.	**Stikkordregister**	320

Det tas forbehold om at stikkordregisteret ikke er fullstendig.

Budsjettproposisjonen er også gjort tilgjengelig på Internett, og kan hentes fra:
http://odin.dep.no/bud99/sb/kuf/

1.1 Hovedinnledning

Regjeringens politikk på kirke-, utdannings- og forskningsområdet:

Regjeringen vil styrke verdidimensjonen i all utdanning

Skolen skal være et godt sted å lære og et godt sted å være. Elevens læring vil stå i fokus i utdanningspolitikken, slik at barn og unge får den kunnskap og kompetanse de trenger i møte med morgendagens utfordringer. Samtidig må den faglige innsatsen ses i sammenheng med det totale læringsmiljøet. Et godt læringsmiljø er viktig for å fremme både elevenes faglige, personlige og sosiale utvikling. Barn og unge må utfordres til selv å engasjere seg og ta standpunkt mot krenkende holdninger og handlinger. For å bidra til dette vil Regjeringen videreføre innsatsen for å forebygge rusmisbruk, rasisme, mobbing og vold, bl a gjennom økt medvirkning fra barn og unge i for eksempel elevrådsarbeid og demokratiutvikling. Skolemekling som metode for konfliktløsing vil bli spredt til skoler i hele landet. Skolefritidsordningene og musikk- og kulturskolene er viktige tiltak som skal bidra til å gi barn og unge et trygt og stimulerende oppvekstmiljø. Samarbeidet mellom hjem og skole skal videreutvikles.

Regjeringen vil styrke Den norske kirke ved å gi den frihet og fornyelse

Den norske kirke er den sentrale forvalter av vår kristne kulturarv, og har solid fotfeste i det norske folk og samfunn.

Som folkekirke favner den mennesker i alle aldre og i ulike livssituasjoner, og møter menn og kvinner, barn og voksne med forkynnelse, opplæring, veiledning, omsorg og fellesskap. Den bør og vil være en åpen og inkluderende folkekirke som er til stede når folk har behov for omsorg, og en møteplass der mennesker kan søke indre trygghet i fellesskap med andre. Kirken er viktig ved sine ritualer, i høytider og krisesituasjoner. Men også i det daglige hverdagsarbeidet kan kirken vise at de verdiene som springer ut av en kristen tro, understreker menneskeverd og varme, fleksibilitet og forståelse.

I et samfunn med sterke endringsprosesser er det Regjeringens målsetting at Den norske kirke som trossamfunn skal ha frihet og et best mulig grunnlag for å kunne møte utfordringene som en bekjennende, misjonerende og diakonalt arbeidende kirke, slik at den kan formidle kristen tro og etikk, og det kristne verdigrunnlaget fremdeles kan prege samfunnet.

Gjennom reformarbeid som omfatter lov- og regelverk og målretting av kirkeforvaltningen, er det kirkelige lokale selvstyret blitt styrket. Det er Regjeringens målsetting at dette reformarbeidet skal bidra til å fornye og utvikle den kirkelige virksomhet. Av hensyn til kirkens identitet med folket er det viktig at kirken ikke blir avgrenset til en liten gruppe mennesker, men at bredden av kirkens medlemmer engasjeres og får anledning til å utfolde seg ikke bare ved deltakelse i de kirkelige handlinger som dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd, men også i den lokale menighets virksomhet og som medlemmer i de valgte kirkelige organer.

Utviklingen av et dåpsopplæringsarbeid som omfatter hele bredden av kirkens medlemmer, framstår i denne sammenheng som en særskilt utfordring.

Prestetjenesten er en fundamental tjeneste i kirken, og Regjeringen vil legge vekt på at denne tjenesten organiseres og ledes på en måte som ivaretar behovet for en god personalforvaltning og bidrar til et godt samvirke med de valgte kirkelige organer.

Regjeringen vil videreutvikle et utdanningssystem i spenningsfeltet mellom enhet og mangfold

Regjeringen ønsker et likeverdig opplæringstilbud til alle barn og unge. Et likeverdig tilbud som tar på alvor at mennesker er forskjellige og at Norge er et land som spenner vidt, både geografisk og kulturelt, vil måtte være et tilbud med rom for ulikheter. I videreutviklingen av skolen er det derfor viktig å finne en sunn balanse mellom sentral styring og lokal og pedagogisk handlefrihet. Nasjonale mål og standarder må sikres. Samtidig må vi gi handlingsrom for kreativt mangfold og lokalt basert utvikling som kan gi motivasjon og engasjement på det enkelte opplæringssted.

Ved bruk av entreprenørskap som tenkemåte og tiltak, og utvikling av videregående skoler som ressurssentre, kan skolene få sitt særpreg samtidig som nasjonale læreplaner sikrer den nødvendige enheten. I distriktene kan grendeskolene utvikles ved å utnytte ny teknologi. Ved ulike forsøk kan en finne modeller for hvordan grendeskolen kan bli et senter i bygda. På denne måten vil grendeskolene kunne ivareta funksjoner og løse oppgaver som gjør at argumentene for å opprettholde dem veier tyngre enn de økonomiske argumentene som isolert sett kan tale for nedleggelse. Slik kan grendeskolene ivareta og videreutvikle mangfoldet.

Regjeringen vil fokusere på kvalitet på alle nivåer i utdanningen

Reform 97 følges opp gjennom målrettet arbeid for å sikre og videreutvikle kvaliteten på opplæringen. Regjeringen vil sikre de økonomiske rammevilkårene for gjennomføringen i samsvar med vedtak i Stortinget. Dette er i budsjettet for 1999 fulgt opp gjennom overføringer til kommunene for dekning av bl a merkostnader knyttet til driftsutgifter, kompetanseutvikling av lærere og skoleledere, investeringskostnader og lærebøker.

Norges forskningsråd har fått i oppgave å evaluere Reform 97. Mandatet tilsier et praktisk rettet skoleforskningsprogram som kan fange opp og gi viktig informasjon om forholdet mellom intensjonene i læreplanene og skolehverdagen. Det er viktig med slik skoleforskning for å finne ut om reformen setter spor etter seg i klasserommet slik intensjonen har vært, og at den gir innspill til hvorledes opplæringen kan forbedres og videreutvikles.

Som ledd i kvalitetsutviklingsarbeidet i skolen vil departementet våren 1999 legge fram en melding for Stortinget om likeverdig opplæring i tråd med enhetsskolens prinsipper og et nasjonalt vurderingssystem for grunnskolen og den videregående opplæringen. Et viktig spørsmål vil være å finne fram til gode kjennetegn på kvalitet og praktiske former for vurdering ut fra et overordnet og bredt læringsperspektiv. Det er viktig å utvikle et nasjonalt vurderingssystem som først og fremst kan være et redskap for kvalitetsutvikling og læring, ikke et styrings- og kontrollverktøy. På samme måte som elever trenger å bli vurdert i arbeidet med å lære, trenger utdanningsinstitusjoner å bli vurdert som lærende organisasjoner.

Departementet vil i 1999 styrke arbeidet med kvalitetsutvikling i videregående opplæring. Flere utviklingsprosjekter vil bli satt igang høsten 1998, bl a et om skole- og bedriftsbasert vurdering. Departementet vil intensivere arbeidet for å heve kvaliteten på fagopplæringen. Et viktig satsingsområde framover blir å heve opplæringskompetansen i bedriftene. Erfaringsutveksling mellom skole og bedrift er viktig for å sikre kvaliteten i opplæringen. Viktige arenaer for denne utvekslingen er etterutdanningen av instruktører og prøvenemnder og konferanser departementet vil arrangere høsten 1998 om innholdet i fagopplæringen.

Høgskolereformen i midten av 90-årene må følges opp gjennom målrettet arbeid for å sikre og videreutvikle kvaliteten på utdanningene. Den forskningsbaserte evalueringen som gjennomføres vil gi et verdifullt grunnlag for departementets gjennomgang av erfaringene med høgskolereformen. Videre vil Norgesnettrådet ha som en viktig oppgave å se til at institusjonene utvikler interne systemer for kvalitetssikring. Slike systemer må fange opp viktige forhold som bl a studiekvalitet,

FoU-arbeid, ressursbruk og evne til faglig omstilling og utvikling. Norgesnettrådet skal også gjennomføre evaluering på nasjonal basis.

Regjeringen vil styrke lærerkompetansen

Som første ledd i gjennomføringen av den nye lærerutdanningsreformen har høgskolene i høst tatt i bruk ny studiemodell og nye rammeplaner i allmennlærerutdanningen, i den praktisk-pedagogiske utdanningen og i faglærerutdanningen i formgiving, kunst og håndverk. Disse er tilpasset situasjon og krav i Reform 94 og Reform 97, og nye utfordringer når det gjelder opplæring av voksne.

Regjeringen vil i statsbudsjettet for 1999 følge opp Stortingets vedtak om økt praksis i allmennlærerutdanningen. I tillegg er arbeidet med ny fireårig faglærerutdanning i praktisk-estetiske fag og treårig yrkesfaglærerutdanning startet.

I forbindelse med innføring av Reform 97 satser departementet i budsjettet for 1999 fortsatt på kompetanseutvikling for personalet i grunnskolen. Tiltak som er satt i verk og som videreføres, er egen plan for kompetanseutvikling for perioden 1996-2000, planer for etterutdanning, nettverk mellom fagmiljøene og nettverk for utveksling av erfaringer mellom kommuner og skoler.

Regjeringen vil legge bedre til rette for tilpasset opplæring

Hensynet til fellesskap og tilpasning er en hovedutfordring i en skole for alle. Bare gjennom individuell tilpasning av opplæringen kan en legge til rette for læring med utgangspunkt i forskjellige interesser og forutsetninger og sikre en opplæring med kvalitet for den enkelte.

Regjeringen vil styrke det lokale arbeidet med å gi tilpasset opplæring innenfor rammene av en inkluderende skole.

St meld nr 23 (1997-98) Om opplæring for barn, unge og vaksne med særskilde behov bygger på prinsippet om tilpasset opplæring for alle, og retten til spesialundervisning for dem som trenger tiltak ut over det de vanlige ressursrammene og differensieringsmodellene gir rom for. Kommuner og fylkeskommuner har et lovfestet ansvar for å legge opplæringen til rette for alle med særskilte behov. I St meld nr 23 ble det derfor lagt fram forslag om å styrke det spesialpedagogiske hjelpe- og støtteapparatet med om lag 300 årsverk til lokal PP-tjeneste. Det vil også bli gjennomført et bredt praksisrettet kompetansebyggingsprogram med lokal PP-tjeneste og skoleledelse som målgruppe. I tillegg vil det bli lagt vekt på å styrke innsatsen for utvikling og produksjon av spesialpedagogiske læremidler. Arbeidet med å tilrettelegge og dokumentere utdanningsløp mot delkompetanse varierer mellom fylkeskommunene. Departementet vil arbeide videre for at fylkeskommunene i større grad tilrettelegger opplæringen slik at dokumentert delkompetanse blir en mer reell valgmulighet for elever og lærlinger i videregående opplæring.

Tallet på elever fra språklige minoriteter øker. I Oslo har hver fjerde elev i grunnskolen en slik bakgrunn. Å gi disse et tilpasset opplæringstilbud innebærer store faglige og pedagogiske utfordringer. Departementet vil derfor legge fram en egen stortingsmelding om morsmålsopplæringen. Det er satt i verk en gjennomgang av de økonomiske tilskuddsordningene på bakgrunn av de særskilte behovene i denne gruppen.

Regjeringen legger nå fram en revidert handlingsplan for funksjonshemmede for perioden 1998-2001. Med den nye planen ønsker Regjeringen en ytterligere styrking av innsatsen på dette området.

Det vil i budsjettet bli lagt vekt på tiltak overfor personer med lese-, språk- og talevansker, og en videreføring av tegnspråksatsing særlig på videregående nivå. Stadig flere elever med funksjonshemming får studiekompetanse og ønsker å ta høgre utdanning. For å kunne møte denne utviklingen vil tiltak knyttet til høgre utdanning også være gjenstand for satsing. Bl a vil spørsmålet om stipendiering av studenter som blir forsinket i utdanningen pga funksjonshemming utredes.

Regjeringen vil utvikle mer brukertilpassede og fleksible opplæringstilbud for voksne

Utdanningspolitikken må i økende grad utformes og utvikles i et livslangt læringsperspektiv. I St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen trekker Regjeringen opp grunnlaget for en handlingsplan for etter- og videreutdanning og voksenopplæring. Det dreier seg om strategier for utvikling av mer brukertilpassede og fleksible opplæringstilbud som imøtekommer voksnes behov for faglig og personlig utvikling.

Dokumentasjon og verdsetting av de kunnskaper, den innsikt og de erfaringer den enkelte har, må ligge som basis for et brukertilpasset opplæringstilbud for voksne. Regjeringen vil derfor i startfasen av reformprosessen prioritere etableringen av et system for dokumentasjon og verdsetting av realkompetanse. Systemet må ha legitimitet både i arbeidslivet og utdanningssystemet. Dette krever et nært samarbeid mellom de involverte partene.

En kompetansereform må legge til rette for at norsk arbeidsliv får den kompetansetilførselen som er nødvendig for en positiv utvikling. Her må arbeidslivet selv, offentlige myndigheter på forskjellige nivåer og utdanningstilbyderne spille på lag. Det enkelte individ vil stå i sentrum for hele reformen, og kunnskapssynet må være bredt. Det handler om livskvalitet, engasjement og deltaking, om å møte viktige utfordringer i hjem og samfunn. Uten individets engasjement, interesse og motivasjon blir det lite eller ingen læring og kompetanseutvikling. St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen ligger nå til behandling i Stortinget.

Som grunnlag for videre oppfølging av meldingen er det oppnevnt et offentlig utvalg som skal fremme forslag til regler om utdanningspermisjon. Et annet utvalg skal gjennomgå de generelle reglene i Statens lånekasse med sikte på å tilpasse disse bedre til etter- og videreutdanningsstudenter. Det er videre etablert en arbeidsgruppe som skal utrede hvordan arbeidsmarkedsetatens kompetanse kan benyttes i gjennomføringen av kompetansereformen. Utvalgene skal levere sine innstillinger innen utgangen av oktober og november 1998.

Fra 1. januar 1998 ble opplæringen i norsk med samfunnskunnskap for voksne innvandrere lagt om fra en timebasert til en nivåbasert modell. Omleggingen innebærer en vesentlig styrking og individuell tilpasning av norskopplæringen, særlig for personer med svak utdanningsbakgrunn. Fra skolearet 1998-99 er det tatt i bruk en ny plan for undervisningen, der det er lagt opp til ulike undervisningsløp for grupper med god og for grupper med svak utdanningsbakgrunn fra hjemlandet.

Regjeringen vil satse på IT-utdanning og bruk av ny teknologi i opplæringen

Utviklingen innenfor bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi i samfunns- og arbeidsliv krever kompetansesatsing på alle nivåer. For å møte denne utfordringen har Regjeringen opprettet mer enn 800 nye studieplasser innenfor informasjonsteknologi i 1998. I budsjettforslaget for 1999 foreslås det å videreføre den høye kapasiteten innenfor IT-utdanningene. I tillegg har institusjonene omprioritert studieplasser internt, slik at kapasiteten økes ytterligere.

Nye studieplasser er lagt både til høgre grads nivå, til kandidat- og ingeniørutdanningen og som påbyggingsstudier for kandidater med avsluttet utdanning i eksempelvis helsefag, økonomi, samfunnsvitenskapelige fag og humanistiske fag. Regjeringen vektlegger også etablering av etter- og videreutdanningstilbud innenfor IT, og en sterkere integrering av IT innenfor andre fag.

Den nasjonale handlingsplanen for IT i utdanningen skal revideres. Det vil bl a satses på forsknings- og utviklingsarbeid som kan øke kunnskapen om bruk av IT som opplæringsverktøy, og på utvikling av gode eksempler på læremateriell og pedagogisk opplegg på nettet.

Departementet vil i større grad rette oppmerksomheten mot ungdomstrinnet og spesielt legge vekt på IT som et redskap i opplæringen.

I videregående opplæring planlegges et nytt fagopplæringstilbud innen IT å være klart ved skolestart høsten 1999.

Foreløpige evalueringer av prosjekter viser at det er behov for mer kunnskap og erfaring om hvordan informasjons- og kommunikasjonsteknologien kan få en mer naturlig og integrert plass i læringssammenheng. Særlig vil det bli fokusert på utviklingen av nye læringsmiljøer og nye måter å organisere og fornye opplæringen på ved hjelp av IT.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi er med på å oppheve tradisjonelle grenser og avstander. I arbeidet for å opprettholde og videreutvikle små lokale skoler og et desentralisert og mangfoldig utdanningssystem, vil det bli gjort forsøk med målrettet bruk av slik teknologi. En av problemstillingene vi være hvordan IT kan bidra til å gjøre små skoler attraktive og levedyktige.

IT-opplæringen i utdanningssystemet skal ikke bare gi IT-ferdigheter, men også innsikt i aktuelle etiske og juridiske problemstillinger. Et av målene er å gi et mest mulig likeverdig opplæringstilbud og forhindre at det oppstår nye skiller mellom de som mestrer og de som ikke mestrer IT-verktøyene. For å nå denne målsettingen vil departementet bl a videreføre prosjekter rettet mot å stimulere jenter til å interessere seg for IT og til å velge å utdanne seg innenfor IT. Det vil også bli fokusert på bruk av IT i tilrettelagt undervisning for elever og studenter med særskilte behov.

For å stimulere skoleeier, særlig kommunene, til å investere i utstyr og infrastruktur, vil det bl a bli arbeidet for å etablere ordninger for overføring av brukt IT-utstyr fra næringslivet til skoleverket.

Som ledd i oppfølgingen av St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen vil det bli fokusert på hvordan IT kan bidra til å gjøre opplæring mer tilgjengelig for voksne.

Regjeringen vil legge til rette for optimale utdanningsløp for ungdom

Reform 94 er i hovedsak gjennomført i 1998. Våren 1999 vil departementet legge fram en melding for Stortinget med en bred evaluering av Reform 94. Meldingen vil ta utgangspunkt i de hovedlinjene som ble fastsatt i St meld nr 33 (1991-92) Om kunnskap og kyndighet og Innst S nr 200 (1991-92). Den forskningsmessige evalueringen av Reform 94 avsluttes i desember 1998. Forskningsmaterialet vil sammen med bl a statistikk fra Statistisk sentralbyrå, statistikk utarbeidet på grunnlag av rapporter fra fylkeskommunene og tilstandsrapporter fra statens utdanningskontorer være sentrale kilder for stortingsmeldingen.

Formidlingen av lærlinger ser ut til å gå bedre i år sammenlignet med tidligere, men det er fortsatt vanskelig å skaffe nok læreplasser til søkere med stort fravær og svake karakterer. I samarbeid med arbeidslivets parter vil departementet fortsatt arbeide for å få fram et tilstrekkelig antall læreplasser innenfor alle fagområder. Arbeidet med å minske misforholdet mellom søkere og tilgjengelige læreplasser vil fortsette.

Rådet for fagopplæring i arbeidslivet har satt i gang et arbeid med å utrede muligheten for prognoser som viser hvilket behov arbeidslivet har for arbeidskraft. Arbeidet skal være ferdig innen sommeren 1999. Slike prognoser vil kunne lette planleggingen i fylkeskommunene og redusere misforholdet mellom tallet på søkere og læreplasser.

Norge har et generelt høyt utdanningsnivå. Tallet på unge som tar høgre utdanning, har økt sterkt de siste ti år. Regjeringen har lagt opp til å videreføre et høyt studenttall framover, jf St meld nr 39 (1997-98) Om dimensjonering av ulike studier innenfor høgre utdanning. Endringer i samfunnets behov for arbeidskraft krever stadige omstillinger i sektoren. Det vil derfor fortsatt være behov for nasjonal styring av dimensjoneringen, for å sikre størst mulig grad av samsvar mellom studiekapasitet og behovene for rekruttering til ulike yrker i samfunnet.

Utvalget som skal se på utfordringene for høgre utdanning inn i et nytt årtusen, har fått i oppdrag å vurdere mer konkret tilpasning og samhandling mellom utdanningssystem og arbeidsliv på bredt plan. Samtidig som studiekapasiteten tilpasses behovet i ulike yrker, er det viktig å sikre grunnlaget for livskraftige høgskoler som kan medvirke til

innovasjon og næringsutvikling i distriktene og være med på å bremse en uheldig flyttestrøm mot de større byene. Videre må regionale hensyn balanseres mot krav til kvalitet på fagmiljø og studietilbud og ønske om å hindre uheldig spredning av begrensede faglige og økonomiske ressurser. Regjeringen vil fortsatt stimulere til desentralisering av studietilbud og utvide bruken av fjernundervisning i høgre utdanning.

Regjeringen vil videreføre innsatsen når det gjelder studentvelferd. Det legges opp til en økning i byggingen av studentboliger med 100 enheter, og innsatsen knyttet til barnehageplasser videreføres. Stipendandelen over aldersskillet foreslås opprettholdt på 30 pst og det foreslås en forbedret reisestøtteordning for utenlandsstudenter. I lys av de utfordringer støttesystemet gjennom Statens lånekasse for utdanning er stilt overfor, skal et offentlig utvalg som nå er oppnevnt, foreta en gjennomgang av støtteordningene. Det skal legges vekt på behovet for forenklinger av systemet, samtidig som de utdanningspolitiske målsettingene om lik rett til utdanning skal ivaretas.

Regjeringen vil styrke kontakten mellom utdanning og samfunn

Skolen er en viktig del av det samlede oppvekstmiljøet for barn og unge, med foreldre og andre aktører i lokalsamfunnet som nære samarbeidspartnere. Kvaliteten på samarbeidet og kontakten mellom skole, foreldre og lokalsamfunn har stor verdi for læringsmiljøet i videste forstand. I meldingen om Foreldremedverknad i grunnskulen, som Stortinget behandlet i vårsesjonen, er det slått et slag for foreldrene som ressurs i dette samarbeidet. De skal oppfordres til å være aktive medspillere med rett til både å stille spørsmål og sette krav til skolen.

Regjeringen vurderer en bedre tilpasning av kostnadsnøkkelen for fordeling i inntektssystemet med sikte på å gjøre det mulig å holde oppe en desentralisert skolestruktur med livskraftige grendeskoler der dette er naturlig og ønskelig.

Regjeringen ser viktigheten av oppdragsvirksomhet og annen ekstern finansiering ved universiteter og høgskoler. Dette tilfører institusjonene kompetanse, samtidig som det gir verdifull kontakt med samfunns- og næringsliv. Departementet legger vekt på at institusjonene i universitets- og høgskolesektoren skal samarbeide med arbeids- og næringsliv om utvikling av oppdragsfinansierte etter- og videreutdanningstilbud.

Regjeringen vil styrke forskningen

Regjeringen ønsker å styrke forskningen. Dette er også i tråd med Stortingets ønsker, slik det bl a har kommet til uttrykk i debatter og innstillinger det siste året.

Ansvaret for grunnforskningen ligger i hovedsak til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Innenfor de direkte bevilgningene til universiteter og høgskoler forventes det at forskningsaktiviteten øker noe i 1999. Gjennom en videreføring av midler til nye rekrutteringsstillinger som ble tilført i 1998, er det også lagt til rette for økt forskningsaktivitet ved universiteter og høgskoler.

I budsjettforslaget foreslås det at de faglige bevilgningene til Norges forskningsråd blir styrket, med særlig vekt på medisinske og naturvitenskapelige fagområder. Dette er viktige felter der den norske forskningsinnsatsen ligger forholdsvis lavt. Bevilgningene til naturvitenskap gjennom Norges forskningsråd skal også bidra til en tverrsektoriell satsing på marin forskning og utvikling i et verdiskapingsperspektiv, der Fiskeridepartementet er viktigste bidragsyter.

Kvalitetsfremmende tiltak tillegges stor vekt. Innenfor bevilgningen til medisinsk forskning over Forskningsrådets budsjett finansieres for eksempel Toppforskningsprogrammet, som gir spesielt gode arbeidsvilkår for et utvalg av framstående forskere over en periode på fem år. Departementet mener at dette er en meget interessant modell. Forslag om økt basisbevilgning til Senter for høyere studier er ledd i arbeidet for å fremme kvalitet i grunnforskningen. Deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid er også i høy grad et bidrag til – og mål på – kvaliteten i norsk forskning. Regjeringen legger nå til rette for videreføring og styrking av samarbeidet innenfor EØS ved å forberede del-

takelse i EUs femte rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling. EU vil iverksette rammeprogrammet i løpet av 1999.

Basisbevilgningene til forskningsinstitusjoner bør være på et slikt nivå at den langsiktige kompetanseutviklingen kan sikres. Det foreslås derfor i 1999 en betydelig økning, spesielt for de regionale forskningsinstituttene.

Regjeringen vil styrke det forskningsetiske arbeidet, og skape et mer aktivt samspill mellom forskning og samfunn. På denne bakgrunnen foreslås det opprettet et norsk Teknologiråd fra 1999.

I samråd med Verdikommisjonen vil Forskningsrådet etablere et tverrfaglig «Verdinett» for forskning knyttet til verdispørsmål og livskvalitet.

Regjeringen vil integrere miljøundervisningen i skolen

Økt kunnskap om sammenhenger i naturen, om følger av menneskelig atferd for naturens tåleevne og om samfunnssystemers virkning på naturressursene er nødvendig dersom morgendagens miljøutfordringer skal kunne møtes på en bedre måte. Forskning og utdanning er sentrale virkemidler for å utvikle og formidle denne kunnskapen. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har i samarbeid med andre departementer utviklet et redskap, «Nettverk for miljølære», for å integrere miljøundervisning i skolen i tråd med læreplanene. I nettverket legges det til rette for at elever, lærlinger og studenter kan delta aktivt i miljøforbedringstiltak.

Hovedmålet for forskningen på miljøområdet er å utvikle kunnskap som fremmer livskvalitet og en bærekraftig utvikling.

Regjeringen ønsker bevisstgjøring av jenters og gutters valg

Departementet vil følge opp Regjeringens likestillingspolitikk for utdanning og forskning slik den er skissert i dokumentet Rapport om likestillingspolitiske utfordringer i departementene.

Å fremme likestilling gjennom opplæring er et utdanningspolitisk mål som er ivaretatt i læreplanene for grunnskolen og videregående opplæring. Dette blir nå også vektlagt i den nye lærerutdanningsreformen og i kompetansereformen.

Bevisstgjøring av jenters og gutters valg av utdanning og yrke er et spesielt satsingsområde i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. God informasjon er en forutsetning for bevisste valg. Departementet vil også følge opp og utvide tiltak for å øke interessen blant kvinner for matematikk, naturfag og teknologi, spesielt informasjonsteknologi.

Regjeringen ønsker å satse på likestillingsarbeid som et middel i det holdningsskapende arbeidet mot vold.

Regjeringens hovedprioriteringer

Regjeringen legger i budsjettforslaget på kirke-, utdannings- og forskningsområdet vekt på gjennomføring og oppfølging av de store utdanningsreformene innen sektoren. Regjeringen foreslår en samlet utgiftsbevilgning på departementets område på 37 025 mill kroner. Dette tilsvarer en nominell økning på om lag 6,2 pst i forhold til Blå bok for 1998 når det er korrigert for lånetransaksjoner. Inntektsbevilgningen er foreslått økt med 9,3 pst til 10 729 mill kroner.

Bevilgningene til grunnskoleformål over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett øker med 6,0 pst til ca 2,1 mrd kroner. Veksten har i hovedsak sammenheng med økt investeringskompensasjon i forbindelse med Reform 97 som følge av etterberegninger, og at renten på kompensasjonen er økt. Kompensasjon for økte investeringskostnader i forbindelse med Reform 97 foreslås dermed bevilget med 529 mill kroner i 1999.

Bevilgningene til videregående opplæring reduseres med 14,6 pst. Nedgangen henger i hovedsak sammen med at de særskilte bevilgningene som ble innført i forbindelse med Reform 94 trappes ned i 1999, og at de ekstra stimuleringsmidlene til formidling og inntak av lærlinger reduseres. Da formidlingen av lærlinger ser ut til å gå bedre i 1998 sammenliknet med tidligere, mens det fortsatt er vanskelig å

skaffe læreplasser for søkere med stort fravær og svake karakterer, vil stimuleringsmidlene i 1999 på departementets budsjett bli konsentrert rundt denne type søkere. 32 mill kroner av stimuleringsmidlene er overført til rammetilskuddet til fylkeskommunene.

De samlede bevilgninger til universiteter og høgskoler øker til nesten 14,3 mrd kroner i 1999. Korrigert for økte inntekter utgjør økningen om lag 7,8 pst. Regjeringen vil i 1999 opprette 1267 nye studieplasser ved universitetene og de statlige høgskolene innenfor helsefag- og IT-utdanninger. Videre foreslås det å opprette 180 nye studieplasser ved de private høgskolene innenfor lærer-, helsefag- og IT-utdanninger. På denne måten kan den høye opptakskapasiteten innenfor de prioriterte utdanningene videreføres. Departementet har prioritert ikke å ta ut full helårseffekt av reduksjonen på 2000 studieplasser i 1998-budsjettet. Dette gir isolert sett en økning i bevilgningen pr student. Som følge av demografiske endringer og redusert søking til høgre utdanning, legges det opp til en omstilling i uh-sektoren som isolert sett medfører en reduksjon på 500 studieplasser fra høsten 1999. Det er i budsjettforslaget lagt vekt på at omstillingen i så stor grad som mulig skal foregå planmessig.

Det legges opp til en økning i bygging av studentboliger på ca 100 enheter, samt at innsatsen knyttet til barnehageplasser videreføres. I tillegg foreslås det en bedring av støtteordningene i Statens lånekasse for utdanning, gjennom en forbedring av reisestøtteordningen for utenlandsstudenter samt en økning av aldersskille for visse elevgrupper i videregående opplæring. Stipendandelen over aldersskillet opprettholdes på 30 pst.

Innenfor voksenopplæringsfeltet vil oppfølging av Kompetansereformen og utviklingsarbeid bli prioritert i 1999. Det er lagt inn 10 mill kroner i budsjettet til arbeid med dokumentasjon av realkompetanse inn mot videregående opplæring. Dessuten har folkehøgskolene fått en styrking. I forhold til situasjonen etter Revidert nasjonalbudsjett er det lagt inn en økning til disse på 17 mill kroner ut over ordinær prisomregning. For øvrig videreføres aktiviteten innenfor hovedområdene i voksenopplæringen på om lag samme nivå som i 1998.

Innenfor IT i utdanningen foreslås det en økt satsing på forsøk der bruk av IT kan bidra til å opprettholde lokale skoler og et desentralisert utdanningssystem. Videre foreslås en økning av midler til forsknings- og utviklingsarbeid som kan øke kunnskapen om bruk av IT som opplæringsverktøy.

Bevilgningene over kategori 07.70 Forskning på Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett utgjør 1,68 mrd kroner. Justert for tekniske endringer gir dette en økning på om lag 9 pst. Økningen gjelder i hovedsak økte bevilgninger via Norges forskningsråd med særlig prioritet til medisinsk forskning, samt en økning av basisbevilgningene til de regionale forskningsinstituttene på 15 mill kroner. Som ledd i en satsing på marin forskning over flere departementers budsjetter, blir også den grunnleggende marine forskningen styrket. Regjeringen foreslår til sammen 5 mill kroner til etablering av et norsk teknologiråd.

Bevilgningene til Den norske kirke er på 845,7 mill kroner i 1999, noe som tilsvarer en vekst på 8,4 pst i forhold til 1998. Det er foreslått en styrking av driftsbevilgningen til presteskapet med 9 mill kroner utover ordinær kompensasjon for lønns- og prisvekst, noe som gir rom for mer enn 20 flere årsverk for vikarer. Videre er det lagt inn en økning på 2 mill kroner til Kirkelig utdanningssenter i nord, slik at rekrutteringen til kirkelige stillinger i Nord-Norge kan styrkes. Tilskudd til døvemenighetene er økt i forhold til 1998.

1.2 Forskning og utvikling i statsbudsjettet

Innledning

Forskningen har stor betydning for vår kulturelle utvikling; den sier oss noe om hvem vi er, og gir oss kunnskaper om naturen og samfunnet rundt oss. Forskningen utgjør et viktig ledd i utdanningen av studenter og doktorgradskandidater ved landets universitetet og høgskoler. Videre vil forskningen gjennom sine bidrag til innovasjon og teknologisk nyskaping lede til økonomisk vekst og nye arbeidsplasser samt bidra til å løse viktige velferds- og miljøproblemer.

I Norge ble det brukt 16 mrd kroner på forskning og utviklingsarbeid (FoU) i 1995. FoU-utgiftene utgjør dermed 1,7 pst av bruttonasjonalproduktet. Foreløpige beregninger viser at det i 1997 ble brukt 17 mrd kroner til FoU, og dette innebærer en nedgang til 1,6 pst av BNP. Til sammenlikning var OECD-gjennomsnittet på om lag 2,2 pst, mens gjennomsnittet for de nordiske landene var 2,55 pst. Fra og med 1995 er grunnlaget for FoU-statistikken utvidet. Resultatene etter utvidelsen viser at næringslivet finansierer 50 pst av den samlede innsatsen til FoU i Norge, mens offentlige kilder står for 43 pst. Dette gir et bedre bilde av næringslivets forskningsinnsats enn det man tidligere har hatt. Gjennomsnittet for andelen av offentlig finansiering i Norden var til sammenlikning 39 pst i 1995.

Den årlige statsbudsjettanalysen som utarbeides av Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU), viser at statlige bevilgninger til FoU økte med 4,3 pst fra 1993 til 1998, målt i faste 1990-priser. Vedtatt statsbudsjett for årene 1993 til 1998 er lagt til grunn, og det er korrigert for bruttobudsjettering.

Forskning er et virkemiddel som kan brukes innenfor alle sektorer, og ansvaret for den offentlig finansierte forskningen er fordelt mellom de ulike departementene. Det vises derfor til departementenes egne budsjettproposisjoner for en mer detaljert gjennomgang av Regjeringens satsing på forskning. Regjeringen vil legge fram en ny stortingsmelding om forskning på nyåret 1999. Forskningsmeldingen vil bl a gjennomgå prioriteringene i norsk forskning.

Ressurstilgang og faglige prioriteringer i 1999-budsjettet

Om lag 140 kapitler i statsbudsjettet blir i større eller mindre grad brukt til å finansiere forskning. Med utgangspunkt i data fra NIFU om hvilken andel av bevilgningene som nyttes til FoU, kan man beregne et anslag over statsbudsjettets samlede FoU-utgifter.

Forslaget til statsbudsjett for 1999 angir et samlet anslag for bevilgning til forskning på om lag 10,6 mrd kroner. Dette tilsvarer en økning på 5,1 pst sammenliknet med budsjettet for 1998. Økningen skyldes i hovedsak økte oppdragsinntekter innenfor universitets- og høgskolesektoren samt noe økte spilleinntekter fra Norsk Tipping A/S. Som tabellen nedenfor viser, er det en betydelig nedgang under kategorien «Forskning ellers». Dette skyldes nedgang i bevilgningene til Statsbygg under Arbeids- og administrasjonsdepartementet, og har i hovedsak sammenheng med at Rikshospitalet ventes ferdigstilt i 1999.

I budsjettet for 1999 foreslår Regjeringen en samordnet og betydelig økt innsats innenfor marin forskning over Forskningsrådets budsjett, i samsvar med Rådets innspill til store satsinger. Hovedinnsatsen kommer over Fiskeridepartementets budsjett, men det er også en viss styrking over budsjettene til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Landbruksdepartementet. Videre vil Regjeringen styrke kompetanse- og næringsutviklingen i distriktene, bl a gjennom en betydelig økning av basisbevilgningene til de regionale forskningsinstituttene og gjennom tilskudd til høyhastighetskommunikasjon og bruk av ny teknologi i regionene. Et forskningsprogram om distrikts- og regionalutvikling er også blant tiltakene. Regjeringen foreslår også å styrke Forskningsrådets bevilgninger til medisinsk og helsefaglig forskning, over budsjettene til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Sosial- og helsedepartementet.

Tabell: Anslag over bevilgningene til forskning over statsbudsjettet (mill kroner)

Departement	Blå bok 1998	Forslag 1999	Endring 98/99	Korrigert for midler som statlige institusjoner også inntektsfører: Blå bok 1998	Forslag 1999	Endring 98/99
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet	5 149	5 713	10,9%	4 089	4 382	7,2%
Miljøverndepartementet	423	422	-0,3%	423	422	-0,3%
Landbruksdepartementet	347	367	5,7%	347	367	5,7%
Fiskeridepartementet	462	501	8,4%	359	384	7,1%
Nærings- og handelsdepartementet	1 192	1 164	-2,4%	1 188	1 160	-2,4%
Olje- og energidepartementet	264	264	0,1%	263	263	0,0%
Forsvarsdepartementet	473	468	-1,1%	473	468	-1,1%
Sosial- og helsedepartementet	483	517	7,0%	483	517	7,0%
Forskning ellers	1 322	1 212	-8,3%	1 306	1 192	-8,7%
Sum	10 115	10 628	5,1%	8 931	9 155	2,5%

De årlige statsbudsjettanalysene måler forskningsbevilgningene på statsbudsjettets utgiftsside. For statlige institusjoner som er pålagt bruttobudsjettering, betyr dette at det også inngår utgifter som er finansiert av eksterne kilder – herunder oppdragsinntekter og tilskudd fra Forskningsrådet. Slike midler føres også på institusjonenes inntektskapitler. Mesteparten av de midlene Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet bevilger til Norges forskningsråd til forskningsformål, vil for eksempel bli overført til universiteter og høgskoler. Midlene blir derfor utgiftsført to ganger – én gang over Forskningsrådets budsjett og én gang over universitetenes eller høgskolenes utgiftsbudsjetter. Korrigert for bruttobudsjettering er det samlede bevilgningsanslaget ca 9,2 mrd kroner, noe som gir en økning på 2,5 pst.

Grunnforskningen finner i første rekke sted ved landets universiteter og vitenskapelige høgskoler, og hoveddelen av denne forskningen finansieres over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett. Departementets midler kanaliseres i hovedsak gjennom de ordinære bevilgningene til forskningsinstitusjonene og dels gjennom den faglige bevilgningen til Norges forskningsråd.

Endringer i driftsbevilgningene til institusjonene i universitets- og høgskolesektoren har i hovedsak vært knyttet til antall studieplasser, som hadde sterk vekst fram til annen halvdel av 1990-årene for deretter å avta noe. Grunnforskningens langsiktige karakter krever en større grad av stabilitet i rammebetingelsene, også i perioder med varierende studenttall. Situasjonen for grunnforskningen, og et opplegg for å synliggjøre forskningens andel av de ordinære driftsbevilgningene til institusjonene, vil bli behandlet i den kommende forskningsmeldingen.

I alt 625 personer disputerte for doktorgraden ved norske universiteter og vitenskapelige høgskoler i 1997. Det er 23 flere enn i 1996 og 1995, dvs en økning på 3,8 pst. Andelen kvinner blant doktorandene var 32 pst i 1997 – en liten nedgang fra 1996, da andelen var 34 pst, men en betydelig økning i forhold til 1990, da kun én av seks doktorander var kvinner. Gjennomføringstiden for stipendiatene synes å ha gått ned de siste årene, men Regjeringen vil fortsatt arbeide for å bedre gjennomstrømmingen og kvaliteten i forskerutdanningen. I 1997 ble det innført et nytt felles doktorgradssystem som vil gjøre det lettere å holde oversikt over utviklingen på området. Forskningsrådet skal sørge for et bedre kunnskapsgrunnlag når det gjelder framtidige rekrutteringsbehov. På oppdrag fra Forskningsrådet utarbeidet NIFU i 1998 en makroanalyse over rekrutteringsbehov i norsk forskning fram til 2015.

FoU-arbeidet innenfor norsk næringsliv kjennetegnes ved en relativt sterk innsats i næringer som står for en liten del av samlet produksjon, mens FoU-innsatsen er lav i næringer hvor hovedtyngden av produksjon og verdiskaping ligger. Det er derfor viktig å ha en strategi for næringsrettet FoU-virksomhet som ivaretar både behovet for å videreutvikle FoU-intensive virksomheter og behovet i næringer hvor FoU-innsatsen i dag er lav. Innenfor bevilgningene til næringsrettet forskning har Regjeringen for 1999 særlig prioritert innsats rettet mot små- og mellomstore bedrifter, samt tiltak som kan bidra til å få norsk næringsliv i front når det gjelder å utvikle og å ta i bruk avansert informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT).

Regjeringen foreslår at det etableres et eget norsk teknologiråd. Teknologirådet skal ha som hovedoppgave å sette i verk utredninger av muligheter og konsekvenser av ny teknologi, både for samfunnet og for den enkelte borger. Det skal formidle resultatene til Stortinget, øvrige myndigheter og til samfunnet generelt. Formålet skal være å stimulere til en offentlig teknologidebatt som også kan engasjere ikke-eksperter. Regjeringen går inn for at Rådet skal være et faglig uavhengig organ. Rådets ansvarsområde bør omfatte all ny teknologi, uansett fagfelt, men Rådet bør ha stor frihet til å velge problemstillinger og metoder. Det foreslås at Norges forskningsråd gis ansvar for sekretariatsfunksjonen. For øvrig vises til omtale under kategori 07.70.

I 1998 ble det satt i gang en utredning om Makt og demokrati i Norge. Utredningens hovedtema er vilkårene for det norske folkestyret og endringene i disse. Maktutredningen er en bred forskningssatsing som vil involvere en rekke samfunnsfaglige og humanistiske forskningsmiljøer i Norge, og som også vil ha et nært samarbeid med tilsvarende utredninger i andre land. Arbeidet vil gå over fem år med en totalkostnadsramme på 49 mill kroner.

Regjeringen vil fortsatt arbeide for styrket samarbeid og kunnskapsformidling mellom de ulike deltakerne i kunnskapssystemet: mellom bedrifter, offentlige institusjoner, organisasjoner, forskningsinstitutter og universiteter og høgskoler. Norges forskningsråd spiller en sentral rolle i dette arbeidet.

Norge deltar aktivt i internasjonalt forskningssamarbeid, og EUs Fjerde rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling står her sentralt. Programmet omfatter en rekke forskningsaktiviteter, der størsteparten gjelder næringsrettet forskning. Regjeringen legger stor vekt på deltakelsen i dette samarbeidet, og ser det som særlig viktig at norske bedrifter stimuleres til å delta. Stortinget har bedt Regjeringen om å legge til rette for norsk deltakelse i EUs Femte rammeprogram. Regjeringen forbereder nå norsk deltakelse i Femte rammeprogram, og vil komme tilbake til Stortinget med saken. EU vil iverksette rammeprogrammet i løpet av 1999.

Norges forskningsråd

Forskningsrådets generelle midler til forskningsformål viser totalt sett en beskjeden nominell vekst fra 1997 til 1998, men reelt sett er bevilgningene redusert med ca 10 pst i forhold til bevilgningsnivået i etableringsåret 1993. De spesielle midlene til forskningsformål er fordoblet nominelt i perioden 1993-98. I tillegg har Forskningsrådet fått en del nye oppgaver, bl a når det gjelder kanalisering av basisbevilgninger til forskningsinstitutter.

Tabell: Fordeling av bevilgninger på 1998-budsjettet til Norges forskningsråd, fordelt på områdene (i mill kroner)

Departement	Totalt	Bioprod/ foredling	Industri/ energi	Kultur/ samfunn	Medisin/ helse	Miljø/ utvikl	Naturv/ teknologi	Annet [1]
Kirke-, utdannings- og forskningsdep[2]	630,5	17,9	1,0	201,5	93,5	41,8	216,1	58,7
Nærings- og handelsdep	827,1	28,5	471,5	24,6	9,0	0,5	285,2	7,8
Olje- og energidep	170,8		97,1	6,0		8,0	59,7	
Fiskeridep	173,7	167,8	1,0			3,2		1,7
Landbruksdep	268,2	240,7		7,5		18,8		1,2
Miljøverndep	189,4		17,3	5,3	2,4	163,8		0,6
Arbeids- og administrasjonsdep	8,7		0,3	8,4				
Barne- og familiedep	15,8			13,3	0,8	1,7		
Finansdep	5,5			4,9		0,6		
Justisdep	1,0			1,0				
Kommunal- og regionaldep	63,6		44,9	12,8	5,9			
Kulturdep	2,3			1,8		0,5		
Samferdselsdep	50,0		26,6	14,0	0,4		9,0	
Sosial- og helsedep	64,1		0,5	11,4	48,0	1,2	3,0	
Utenriksdep	56,1			6,5		49,6		
Diverse inntekter	73,9	9,1	17,2	33,0	3,9	1,9	3,9	4,9
Totalt	2600,7	464,0	677,4	352,0	163,9	291,6	576,9	74,9

Kilde: Norges forskningsråd.

1) Midler til tverrgående strategiarbeid, informasjon, vitenskapelig utstyr m m.

2) I tillegg er det bevilget 156,9 mill kroner til administrasjon over budsjettet til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Styrking av tilskuddsforvaltningen

Departementet foretar nå en gjennomgang av tilskuddsordningene på departementets ansvarsområde og utarbeider retningslinjer for den enkelte tilskuddsordning eller grupper av tilskuddsordninger i samsvar med de nye bestemmelsene i økonomiregelverket. En del av disse retningslinjene vil bli fastsatt i løpet av 1998.

Som et ledd i vurderingen av kontrollrutinene er tidligere praksis med bruk av revisors bekreftelser av informasjon blitt særskilt utredet. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har ledet en interdepartemental arbeidsgruppe med deltakelse bl a fra Finansdepartementet, Sosial- og helsedepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. Gruppen har levert en rapport med tilrådinger om gjennomføring av kontrolltiltak og om hvordan revisor bør brukes av departementene i kontrolløyemed. Det vises også til omtale i St prp nr 1 (Gul bok) av rapporten «Bruk av revisorattestasjon i statlig tilskuddsforvaltning».

Forbedring av regelverk, rapportering og kontrollordninger vedrørende tilskuddsordningene vil være en kontinuerlig prosess som vil fortsette også etter at retningslinjene er fastsatt.

Det nye økonomiregelverket krever at departementene i budsjettproposisjonene med mellomrom skal redegjøre for sin oppfatning av målsetting, oppfølgingskriterier og kontroll, eventuelt også beregningsregler. En slik særskilt omtale skal også gis i forbindelse med etablering av nye tilskuddsordninger. I budsjettproposisjonen for 1998 ble det gitt en slik omtale av 19 tilskuddsordninger. I denne proposisjonen vil de øvrige ordningene med noen få unntak bli gitt slik omtale.

1.4 Prosjekt om forbedring av budsjettproposisjonen

I budsjettproposisjonen for 1998 ble det gitt en omtale av et prosjekt om forbedring av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjettproposisjon. Hovedfokus i prosjektet har vært å rette oppmerksomheten og presentasjonen i proposisjonen mer mot målsettingene for de enkelte sektorene. Forbedringsarbeidet er videreført i denne proposisjonen. På grunn av de omfattende oppgavene knyttet til oppfølgingen av nytt økonomiregelverk på departements ansvarsområde, har en ikke hatt kapasitet til å fullføre prosjektet i år slik som opprinnelig planlagt. Prosjektet vil derfor fortsette. I årets proposisjon er det fokusert på forbedring av kategori 07.60 Høgre utdanning, med særlig vekt på å knytte omtalen i kategoriinnledningen til målsettingene for sektoren. Det er videre lagt vekt på å gi en mer utførlig omtale av forskning i universitets- og høgskolesektoren. På kapitlene er det prioritert å gi en bredere resultatbeskrivelse knyttet til virksomhetene.

Det er gjort mindre justeringer i strukturen innenfor andre kategorier som ledd i å videreutvikle den valgte struktur i prosjektet med økt fokus på målsettingene. I budsjettproposisjonen for 2000 tas det sikte på tilpasning til en gjennomgående mer ensartet struktur.

Generelt har departementet de senere årene lagt vesentlig vekt på å fremskaffe resultatindikatorer og tilstandsbeskrivelser for de ulike sektorene. Dette er blant annet gjort gjennom de krav fra departementet som er stilt til rapportering. Som omtalt i innledningen til kategori 07.10 har departementet inngått et samarbeid med Statistisk sentralbyrå om innhenting, bearbeiding og bruk av utdanningsstatistikk. Samlet har disse forholdene gjort at budsjettproposisjonen nå inneholder mer resultatinformasjon og statistikk enn tidligere år. Det er en prioritert oppgave å videreutvikle dette slik at budsjettproposisjonen kan gi et enda bedre bilde av tilstanden innen grunnskolen, voksenopplæring, forskning osv.

1.5 Bruk av stikkordet «kan overføres»

Under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett foreslås det at stikkordet «kan overføres» knyttes til følgende poster utenom postgruppe 30-49:

Tabell: Bruk av stikkordet «kan overføres» utenom postgruppe 30-49

(i 1 000 kr)

Kap	Post	Benevnelse	Overført 31.12.97	Forslag 1999
0206	70	Tilskudd til produksjon av samiske læremidler	2 463	10 524
0221	60	Tilskudd til virkemiddeltiltak i Nord-Norge	0	29 758
0221	63	Tilskudd til skolefritidsordninger	5 427	439 000
0221	68	Det samiske utdanningsområdet	1 725	25 133
0229	63	Ekstraordinært tilskudd til læremidler	0	50 000
0243	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	0	10 000
0244	70	Tilskudd til lærebøker mv	19 194	47 337
0252	70	Tilskudd til fjernundervisning	56	27 755
0281	60	Tilskudd RiT 2000	0	51 800
0283	72	Internasjonale samarbeidsprosjekter	3 138	40 240
0288	73	EUs rammeprogram for forskning	3 118	94 714
0291	75	Tilskudd til bygging av studentboliger	42 773	80 322
0294	79	Til disposisjon for departementet	3 583	900
0299	79	Til disposisjon for felleskirkelige tiltak	0	20 000

I forhold til 1998 er det gjort følgende endringer:
- Ny post kap 0243 post 60 Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner.
- Stikkordet er fjernet fra kap 0285 postene 52 og 55.

1.6 Oversikt over budsjettforslaget for Kirke,- utdannings- og forskningsdepartementet

Utgifter

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
0200	Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (jf kap 3200)	152 343	155 204	157 158	1,3
0203	Statens utdanningskontorer (jf kap 3203)	139 064	137 071	135 259	-1,3
0206	Samisk utdanningsråd (jf kap 3206)	22 245	22 688	23 676	4,4
0210	Tilskudd til trossamfunn m m og privateide skole- og kirkebygg	0	70 974	73 779	4,0
	Sum kategori 07.10	313 652	385 937	389 872	1,0
0221	Tilskudd til grunnskolen (jf kap 3221)	1 184 427	1 298 004	1 287 508	-0,8
0222	Statens grunnskoler og grunnskoleinternat (jf kap 3222)	46 390	45 138	47 968	6,3
0228	Kvalitetsutvikling i grunnskolen (jf kap 3228)	150 892	134 013	135 837	1,4
0229	Andre formål i grunnskolen	531 654	486 710	609 966	25,3
	Sum kategori 07.20	1 913 363	1 963 865	2 081 279	6,0
0231	Tilskudd til videregående opplæring	376 936	307 128	258 160	-15,9
0232	Statlige skoler med opplæring på videregående nivå (jf kap 3232)	130 287	127 798	166 002	29,9
0234	Tilskudd til lærebedrifter og lærlinger	425 130	559 299	418 279	-25,2
0235	Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk (jf kap 3235)	46 461	29 921	0	-100,0
0238	Kvalitetsutvikling i videregående opplæring	81 442	82 776	79 720	-3,7
0239	Andre formål i videregående opplæring	133 295	150 594	151 960	0,9
	Sum kategori 07.30	1 193 551	1 257 516	1 074 121	-14,6
0240	Private skoler mv	793 106	903 668	972 259	7,6
0243	Kompetansesentra for spesialundervisning (jf kap 3243)	707 351	711 120	747 088	5,1
0244	Nasjonalt læremiddelsenter (jf kap 3244)	94 852	97 231	84 391	-13,2
0249	Andre tiltak i utdanningen	68 279	53 081	53 094	0,0
	Sum kategori 07.40	1 663 588	1 765 100	1 856 832	5,2

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
0250	Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for voksne innvandrere (jf kap 3250)	301 821	407 922	445 719	9,3
0251	Voksenopplæring i studieforbundene	206 308	191 476	209 507	9,4
0252	Fjernundervisning (jf kap 3252)	39 607	37 425	38 796	3,7
0253	Folkehøgskoler	343 324	337 061	356 313	5,7
0255	Forskning, utvikling og diverse tilskudd (jf kap 3255)	35 282	33 044	44 301	34,1
	Sum kategori 07.50	926 342	1 006 928	1 094 636	8,7
0260	Universitetet i Oslo (jf kap 3260)	2 434 500	2 325 890	2 603 874	12,0
0261	Universitetet i Bergen (jf kap 3261)	1 402 309	1 307 027	1 481 615	13,4
0262	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (jf kap 3262)	1 698 874	1 671 473	1 843 396	10,3
0263	Universitetet i Tromsø (jf kap 3263)	790 455	759 896	830 709	9,3
0264	Norges handelshøgskole (jf kap 3264)	151 096	152 411	161 304	5,8
0265	Arkitekthøgskolen i Oslo (jf kap 3265)	40 384	39 079	42 102	7,7
0268	Norges idrettshøgskole (jf kap 3268)	77 309	75 325	81 546	8,3
0269	Norges musikkhøgskole (jf kap 3269)	80 620	80 942	85 795	6,0
0273	Statlige kunsthøgskoler (jf kap 3273)	116 407	119 249	137 372	15,2
0274	Statlige høgskoler (jf kap 3274)	4 820 286	4 837 898	5 327 948	10,1
0278	Norges landbrukshøgskole (jf kap 3278)	447 388	423 366	474 137	12,0
0279	Norges veterinærhøgskole (jf kap 3279)	188 291	170 436	193 960	13,8
0280	Riksbibliotektjenesten (jf kap 3280)	16 747	16 254	0	-100,0
0281	Fellesutgifter for universiteter og høgskoler (jf kap 3281)	1 044 146	608 825	690 952	13,5
0282	Privat høgskoleutdanning	293 770	312 154	344 088	10,2
	Sum kategori 07.60	13 602 582	12 900 225	14 298 798	10,8
0283	Det norske meteorologiske institutt (jf kap 3283)	279 990	284 653	301 347	5,9
0285	Norges forskningsråd	755 281	712 588	770 914	8,2
0287	Forskningsinstitutter og andre tiltak	89 750	83 857	110 731	32,0
0288	Internasjonale samarbeidstiltak	381 218	464 333	495 538	6,7
	Sum kategori 07.70	1 506 239	1 545 431	1 678 530	8,6
0291	Studier i utlandet og sosiale formål for elever og studenter	281 691	254 687	276 024	8,4
2410	Statens lånekasse for utdanning (jf kap 5310)	13 287 456	13 257 975	13 429 120	1,3
	Sum kategori 07.80	13 569 147	13 512 662	13 705 144	1,4

0294	Kirkelig administrasjon (jf kap 3294)	231 819	227 086	255 342	12,4
0295	Presteskapet (jf kap 3295)	512 341	503 429	535 857	6,4
0297	Nidaros domkirke m m (jf kap 3297)	80 079	24 495	24 395	-0,4
0299	Opplysningsvesenets fond (jf kap 3299)	140 827	25 500	30 100	18,0
2475	Opplysningsvesenets fonds skoger	-5 961	0	0	—
	Sum kategori 07.90	959 105	780 510	845 694	8,4
	Sum programområde 07	35 647 569	35 118 174	37 024 906	5,4

Utgifter under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
01-29	Driftsutgifter	14 978 357	14 588 618	16 002 248	9,7
30-49	Nybygg, anlegg mv	1 044 050	539 923	621 762	15,2
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	850 724	741 108	869 335	17,3
60-69	Overføring til kommunesektoren	2 436 255	2 554 735	2 643 860	3,5
70-89	Overføring til private	9 987 247	10 434 582	10 521 493	0,8
90-99	Utlån, avdrag mv	6 350 936	6 259 208	6 366 208	1,7
	Sum programområde 07	35 647 569	35 118 174	37 024 906	5,4

Inntekter

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
3200	Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (jf kap 0200)	3 310	0	800	—
3203	Statens utdanningskontorer (jf kap 0203)	13 036	3 985	6 146	54,2
3206	Samisk utdanningsråd (jf kap 0206)	1 666	1 230	1 261	2,5
3221	Tilskudd til grunnskolen (jf kap 0221)	0	5 914	5 914	0,0
3222	Statens grunnskoler og grunnskoleinternat (jf kap 0222)	2 209	313	321	2,6
3228	Kvalitetsutvikling i grunnskolen (jf kap 0228)	627	0	0	—
3232	Statlige skoler med opplæring på videregående nivå (jf kap 0232)	12 819	6 197	7 268	17,3
3235	Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk (jf kap 0235)	2 113	211	0	-100,0
3243	Kompetansesentra for spesialundervisning (jf kap 0243)	43 987	24 879	28 773	15,7
3244	Nasjonalt læremiddelsenter (jf kap 0244)	21 972	9 086	12 665	39,4
3250	Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for voksne innvandrere (jf kap 0250)	12 104	19 617	44 726	128,0
3252	Fjernundervisning (jf kap 0252)	3 420	705	723	2,6
3255	Forskning, utvikling og diverse tilskudd (jf kap 0255)	2 828	2 510	2 573	2,5
3260	Universitetet i Oslo (jf kap 0260)	602 690	454 702	573 143	26,0
3261	Universitetet i Bergen (jf kap 0261)	396 230	264 635	357 635	35,1
3262	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (jf kap 0262)	338 630	298 239	326 411	9,4
3263	Universitetet i Tromsø (jf kap 0263)	175 804	138 386	161 874	17,0
3264	Norges handelshøgskole (jf kap 0264)	24 103	15 161	17 240	13,7
3265	Arkitekthøgskolen i Oslo (jf kap 0265)	3 603	2 056	3 157	53,6
3268	Norges idrettshøgskole (jf kap 0268)	12 069	8 647	11 301	30,7
3269	Norges musikkhøgskole (jf kap 0269)	2 657	1 200	1 475	22,9
3273	Statlige kunsthøgskoler (jf kap 0273)	3 487	1 446	2 971	105,5

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
3274	Statlige høgskoler (jf kap 0274)	430 083	294 397	366 843	24,6
3278	Norges landsbrukshøgskole (jf kap 0278)	163 250	125 941	160 318	27,3
3279	Norges veterinærhøgskole (jf kap 0279)	71 675	51 362	66 706	29,9
3280	Riksbibliotektjenesten (jf kap 0280)	3 256	2 552	0	-100,0
3281	Fellesutgifter for universiteter og høgskoler (jf kap 0281)	1 398	200	2 759	1279,5
3283	Det norske meteorologiske institutt (jf kap 0283)	119 709	110 898	112 731	1,7
3287	Forskningsinstitutter og andre tiltak	29	35	0	-100,0
5310	Statens lånekasse for utdanning (jf kap 2410)	4 084 476	3 971 200	3 496 800	-11,9
5617	Renter fra Statens lånekasse for utdanning (jf kap 2410)	0	3 949 000	4 895 000	24,0
3294	Kirkelig administrasjon (jf kap 0294)	16 076	5 539	5 677	2,5
3295	Presteskapet (jf kap 0295)	23 070	16 638	17 054	2,5
3297	Nidaros domkirke m m (jf kap 0297)	9 747	5 101	8 888	74,2
3299	Opplysningsvesenets fond (jf kap 0299)	134 866	25 500	30 100	18,0
	Sum programområde 07	6 736 999	9 817 482	10 729 253	9,3

Inntekter under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
01-29	Salg av varer og tjenester mv	2 450 967	1 834 897	2 284 156	24,5
30-49	Inntekter i samband med nybygg, anlegg mv	26 260	50	50	0,0
50-89	Skatter, avgifter og andre overføringer	264 818	4 101 335	5 059 047	23,4
90-99	Utlån, avdrag mv	3 994 954	3 881 200	3 386 000	-12,8
	Sum programområde 07	6 736 999	9 817 482	10 729 253	9,3

Programkategori 07.10 Administrasjon

Kategori 07.10 omfatter
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
- statens utdanningskontorer
- Samisk utdanningsråd
- tilskudd til trossamfunn m m og privateide skole- og kirkebygg

Programkategori 07.10 Administrasjon fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
0200	Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (jf kap 3200)	152 343	155 204	157 158	1,3
0203	Statens utdanningskontorer (jf kap 3203)	139 064	137 071	135 259	-1,3
0206	Samisk utdanningsråd (jf kap 3206)	22 245	22 688	23 676	4,4
0210	Tilskudd til trossamfunn m m og privateide skole- og kirkebygg	0	70 974	73 779	4,0
	Sum kategori 07.10	313 652	385 937	389 872	1,0

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Kap 0200 post 01 er redusert med 4,1 mill kroner som følge av at lønnsutgifter knyttet til forvaltningen av Opplysningsvesenets fond er overført til kap 0299 post 01, se omtale under kap 0200.
- Kap 0203 er redusert med 10,8 mill kroner som følge av at midler fra tidligere post 71 er overført til kap 0251 post 73 Tilskudd til studieringer på høgre nivå.

Programkategori 07.10 Administrasjon fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
3200	Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (jf kap 0200)	3 310	0	800	—
3203	Statens utdanningskontorer (jf kap 0203)	13 036	3 985	6 146	54,2
3206	Samisk utdanningsråd (jf kap 0206)	1 666	1 230	1 261	2,5
	Sum kategori 07.10	18 012	5 215	8 207	57,4

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Det er foreslått bevilget 0,8 mill kroner på kap 3200 som følge av en endring av utgiftsfordelingen mellom staten og Opplysningsvesenets fond. Det vises ellers til omtale under kap 0200.

Budsjettforslag for 1999 – prioriteringer

Budsjettforslaget innebærer om lag samme aktivitetsnivå for 1999 som i 1998 for departementet, statens utdanningskontorer, Samisk utdanningsråd og tilskudd til trossamfunn og privateide skole- og kirkebygg.

Overordnet mål for kirke-, utdannings- og forskningsadministrasjonen

Målet for arbeidet i departementet er at Norge skal ha et godt fungerende utdanningssystem på høyt faglig nivå med bred rekruttering, produktive og kvalitativt gode forskningsmiljøer, og at Den norske kirke bevares og fornyes som en levende folkekirke.

I de siste ti årene har departementet nyttet betydelige ressurser til planlegging og gjennomføring av omfattende reformer og organisatoriske endringer på de fleste sentrale områdene innenfor departementets ansvarsområde.

Innenfor kunnskapssektoren står departementet overfor en rekke utfordringer i årene framover. Dette har sin bakgrunn i:

- raskere utdatering av kunnskap
- demografiske endringer
- ny teknologi og nye medier
- et arbeidsmarked i endring
- endringer i sosiale strukturer og verdiorientering
- internasjonalisering og globalisering
- utvikling av et kunnskapsmarked

Oppfølging og evaluering av de store reformene i utdanningssektoren vil stå sentralt de nærmeste årene. Også forskningssektoren og kirken er inne i omstillingsfaser som skal videreføres. Lov- og avtaleverk skal løpende tilpasses utviklingen innenfor departementets ansvarsområde. Arbeidet med kompetansereformen vil være dominerende i tiden framover.

Etter hvert som fokus på ulike saksfelter endrer seg over tid, må departementet ha tilstrekkelige ressurser og et organisatorisk apparat som raskt tilpasser seg en annen vektlegging av arbeidsoppgavene. Når gjennomføringen av ulike endringsprosesser sluttføres, må departementet frigjøre ressurser for å evaluere resultatene av disse prosessene, samtidig som en kan ta hånd om nye oppgaver.

Endringer i samfunnsutviklingen generelt og på teknologiområdet spesielt vil representere en kontinuerlig utfordring for departementet når det gjelder tilpasninger av læreplaner og utdanningstilbud for å sikre kvaliteten på de ulike utdanningsnivåene.

For mer detaljert informasjon om framdrift og planer for departementets ansvarsområder vises til omtale under de respektive kapitlene i denne og andre kategorier.

Organisasjon og forvaltning

Våren 1998 la Statskonsult fram en rapport om ressursbruken i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (Rapport 1998:5 Kartlegging og analyse av ressursbruken i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet). Hensikten med gjennomgangen var å gi en systematisk oversikt over departementets ressursbruk og å framskaffe et grunnlag for en bedre resultatoppfølging av underliggende virksomheter og statlige tilskuddsordninger. Statskonsult konkluderer i sin rapport med at de samlede driftsutgiftene per tilsatt ligger noe lavere i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet enn gjennomsnittet for departementene samlet.

Rapporten peker på at den statlige styringen av utdanningsadministrasjonen skiller seg fra andre sektorer ved at departementet ikke har underliggende sentraladministrative organer. En konsekvens av dette er at departementet får direkte forvaltningsansvar på flere områder og blir behandlingsinstans for en rekke enkeltsaker. Saksmengden blir særlig omfattende i en reformfase der departementet har en sentral initierende og utførende rolle. Departementet foretar nå en vurdering av oppgave- og ansvarsfordelingen og arbeidsmetoder innad i departementet. Dette er i tråd med anbefalinger i Statskonsults rapport, som peker på at særlig sekretariatsfunksjonen for den politiske ledelse kan lide under den store mengden enkeltsaker. I forbindelse med arbeidet med en stortingsmelding om likeverdig opplæring i tråd med enhetsskolens prinsipper og et nasjonalt vurderingssystem, jf omtale nedenfor, vil dagens organisering og oppgavedeling på feltet bli vurdert.

Sektorstyring

Sektorstyring av grunnskole og videregående opplæring er en viktig del av departementets oppgaver. Denne styringen er nærmere omtalt under kategoriene 07.20 og 07.30.

Utdanningskontorene i hvert fylke lager en årlig sammenfatning av tilstanden i utdanningssektoren med vekt på grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring.

Rapportene gir informasjon om ressursinnsats og prioriteringer og gir en vurdering av resultater av og kvalitet på tilbudene. De er en del av grunnlaget for departementets videre arbeid overfor sektoren. Rask, relevant og pålitelig rapportering om tilstanden i sektoren er en forutsetning for å kunne sette inn målrettede tiltak der svakheter er påpekt.

Et utvalg nedsatt av departementet har levert en utredning om videreutvikling av et nasjonalt vurderingssystem for grunnskolen. Utredningen har vært på høring.

Departementet vil i tråd med Stortingets forutsetninger legge fram en melding om den videre utviklingen av et nasjonalt vurderingssystem for grunnskolen og videregående opplæring. I den samme meldingen vil likeverdig opplæring i tråd med enhetsskolens prinsipper bli tatt opp.

Departementet har innledet samarbeid med Statistisk sentralbyrå om innhenting, bearbeiding og bruk av utdanningsstatistikk. Dette vil kunne bidra til en ytterligere effektivisering og kvalitetssikring av bruk av data om forhold i skoleverket. Departementets formidling til kommunal og fylkeskommunal sektor av nasjonale utdanningsmål og satsinger vil også bli viet særlig oppmerksomhet. Også på kirkens område er det under utvikling rapporteringssystemer som vil gi økt innsikt i kirkens virksomhet, økonomiske forhold mv.

Når det gjelder departementets ansvar for koordinering i norsk forskning, er Forskningsrådets tiltak for å bedre kunnskapsgrunnlaget for forskningspolitikken sentrale.

Etatsstyring

På grunnlag av departementets tidligere arbeid med å utforme generelle og enhetlige prinsipper og retningslinjer for etatsstyring holdes det nå regelmessig møter med underliggende institusjoner. Her legges det vekt på

- rapportering og resultatoppfølging
- gjennomgang av planer på kort og lengre sikt
- hovedprioriteringer framover

Etatsstyringen vil bli ytterligere prioritert og styrket i tråd med anbefalingene i den tidligere nevnte rapporten fra Statskonsult. Rapporten peker på flere punkter som kan forbedres i etatsstyringen mellom departementet og de underliggende etatene.

De høgre utdanningsinstitusjonene er de største etatene i utdanningssektoren. Det er en utfordring å håndtere betydelige og raske endringer i etterspørselen etter høgre utdanning, nødvendig omdisponering av kapasitet mellom de ulike utdanningsinstitusjonene, samtidig som man skal sikre at kvaliteten på studietilbudene ikke blir redusert. Departementet vil legge økende vekt på å utvikle systemer for kvalitetssikring av institusjonenes rutiner. Det er nødvendig med omprioritering og forskyvning av studiekapasitet som følge av søkning og antatt langsiktig kompetansebehov i samfunnet. Det vil bli lagt vekt på samarbeid og arbeidsdeling mellom institusjonene i sektoren.

Norgesnettrådet er en videreutvikling av rådsstrukturen og ble etablert i august 1998. Det skal gi råd til departementet i saker der departementet har avgjørelsesmyndighet etter universitets- og høgskoleloven. Det forutsettes at råd gis i dialog med sektorens frivillige rådsorganer.

Etatsstyringen på det kirkelige området er preget av en regelmessig og nær dialog med bl a Kirkerådet, bispedømmerådene og biskopene og vil bli videreutviklet med bl a vekt på rapportering og resultatoppfølging.

Innenfor forskningsområdet har departementet lagt vekt på å utvikle en etatsstyring tilpasset virksomhetenes status som forvaltningsorganer med særskilte fullmakter.

Økonomiforvaltning

Det nye økonomiregelverket for staten stiller både departementet og underliggende virksomheter overfor mer konkrete og omfattende krav til økonomiforvaltningen, enn det som følger av det tidligere regelverket. For å ivareta politiske mål og prioriteringer er det behov for et velfungerende styringssystem. Det stilles omfattende krav til mål- og resultatbeskrivelser, oppfølging, regnskap og evaluering. Arbeidet med innføringen av det nye regelverket vil fortsette i 1999. Departementet og utdanningskontorene vil i løpet av 1999 bli knyttet til konsernkontoordningen i staten.

Med bakgrunn i bestemmelsene i det nye økonomireglementet har departementet gjennomgått tilskuddsordningene under Kirke-, utdannings- og forskingsdepartementes område. I proposisjonen presenteres kontrollordninger og oppfølging for de ordningene som ikke er presentert i tidligere budsjettproposisjoner. Som et ledd i vurderingen av kontrollrutinene er tidligere praksis med bruk av revisors bekreftelser av informasjon blitt særskilt utredet. Det vises for øvrig til pkt 1.3 foran i proposisjonen.

År 2000-arbeidet

Det enkelte fagdepartement er pålagt å spille en sentral, koordinerende rolle i håndteringen av år 2000-problemet for egen sektor. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har nedsatt en referansegruppe for å følge opp år 2000-arbeidet i departementets sektor. Denne gruppen skal blant annet bidra til en effektiv gjennomføring av arbeidet med

år 2000-problemet i sektoren og til å spre informasjon til ytre etat. Blant departementets underliggende virksomheter er det i denne sammenheng særlig oppmerksomhet omkring Statens lånekasse for utdanning, som har et betydelig omfang av IT-systemer.

Internasjonalt samarbeid

Norge deltar aktivt i et bredt spekter av internasjonalt utdannings- og forskningssamarbeid innenfor rammen av en rekke organisasjoner.

Gjennom EØS-avtalen er Norge sikret mulighet for full deltaking i EUs utdannings- og forskningsprogrammer. Departementet er representert i en rekke fora for å sikre Norges interesser i dette samarbeidet, herunder bl a EUs forskningspolitiske komité (CREST). Regjeringen legger til rette for norsk deltaking i EUs Femte rammeprogram for forskning, og Norge har deltatt aktivt i utformingen av rammeprogrammet. Norge har videre deltatt i utdanningsprogrammene SOKRATES og LEONARDO da Vinci, som skal avsluttes i 1999, og medvirker gjennom EFTA i utformingen av neste generasjons utdanningsprogrammer. Norge deltar fortsatt aktivt i utviklingen av Europeisk skoledatanett. Fra 1997 deltar vi i The Second Information Technology in Educational Study (SITES).

Innenfor rammen av OECD deltar Norge fortsatt i prosjektet INES («Indicators of education systems»), som tar sikte på fastsetting av indikatorer for internasjonal sammenlikning av utdanningssystemene i OECD-landene. I tillegg er departementet med på et OECD-prosjekt om finansering av livslang læring, og deltar i en internasjonal sammenlikning av overgangen fra skole til arbeidsliv.

Gjennom UNESCO medvirker Norge i internasjonalt utdannings- og forskningssamarbeid på globalt nivå. Norge vil i 1999 bl a stå som vertskap for det første møtet i Verdenskommisjonen for etikk og vitenskap.

Når det gjelder det nordiske samarbeidet, har utdanning og forskning fortsatt høy prioritet. Samarbeidet finner sted innenfor rammen av enkelte permanente institusjoner og en rekke mer tidsbegrensede programmer og prosjekter. Det nordiske samarbeidet om IT-spørsmål i utdanningen vil bli videreført gjennom en egen IT-policy-gruppe i Nordisk Ministerråd.

Det utstrakte internasjonale samarbeidet, særlig tilrettelegging av utdannings- og forskningssamarbeidet i EU, vil bli videreført i 1999. Det er en sentral utfordring å sikre norsk innflytelse ved utformingen av de internasjonale programmene, bidra til økt norsk deltakelse i samarbeidet samt å sikre best mulig utbytte for Norge når det gjelder norsk deltakelse i det internasjonale utdannings- og forskningssamarbeidet. Informasjonstiltak og bred kontakt med aktuelle norske miljøer innenfor utdanning, forskning og næringsliv vektlegges for å sikre økt aktivitet.

Kompetanseutvikling

Programmet «Kompetanse, utdanning og verdiskaping» i regi av Norges forskningsråd har som målsetting å frambringe kunnskap som belyser forholdet mellom utdanning og samfunn med særlig vektlegging av sammenhengen mellom utdanning/opplæring og verdiskaping i arbeidslivet. Flere prosjekter omhandler kompetanse og verdiskaping i arbeidslivet og fokuserer bl a på kompetanseutvikling gjennom bedriftssamarbeid, kompetanseutvikling i profesjonelle tjenestebedrifter og betydningen av organiseringen av arbeidet for læring. Programmet vil være verdifullt i arbeidet med å øke kunnskapen om kompetansens betydning i arbeids- og samfunnsliv.

Når det gjelder den interne kompetansen i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, peker rapporten fra Statskonsult på at kompetanse er en kritisk faktor for ethvert departement. En måte å styrke kompetansen på er ved nyrekruttering, en annen måte er ved intern opplæring. For å styrke kompetansen blant de ansatte har Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet derfor lagt opp til å utvikle et mer systematisk program for kompetanseheving i departementet, en egen «KUF-skole». Formålet er å skolere egne medarbeidere gjennom lederopplæring, interne kurs/seminarer og ved spesialtilpasset kompetansegivende opplæring i samarbeid med utdanningsinstitusjoner.

Departementet vil legge til rette for kompetansehevingstiltak for tilsatte ved utdanningskontorene knyttet til utdanningskontorenes oppgaver som forvaltningsorgan.

Likestilling

Departementet driver en utstrakt informasjonsvirksomhet på likestillingsfeltet. Dette gjøres bl a gjennom kurs, konferanser og publisering av kunnskap om likestilling gjennom bladet Camilla. Departementet deltar aktivt i tverrdepartementale grupper og i nordisk og

internasjonalt samarbeid for å fremme likestilling innenfor sektoren. Det er gitt prosjektstøtte til likestillingsarbeid i skolen.

Undersøkelser har vist at jenter og gutter fortsatt gjør svært tradisjonelle utdannings- og yrkesvalg. Det er også et gjennomgående trekk på flere utdanningsnivåer at realfag og teknologiske fag i langt mindre grad appellerer til jenter enn gutter.

Departementet ser det som viktig at samfunns- og arbeidsliv kan sikres en bredere kjønnsmessig rekruttering til ulike stillinger og funksjoner.

Evaluering av skoler som har deltatt i ulike likestillingsprosjekter, har vist at prosjektene har gitt positive resultater, spesielt når det gjelder holdningsendringer hos lærere og andre som påvirker jenters og gutters utdannings- og yrkesvalg. Nyere undersøkelser viser at kunnskap om likestilling i utdanning er mangelfull. En veiledning i likestilling knyttet til Reform 94, Reform 97 og Lærerutdanningsreformen vil nå bli utarbeidet. I etatsstyring vil departementet fortsatt fokusere på å øke andelen kvinnelige ledere på ulike nivåer i virksomhetene.

Programkategori 07.10 Administrasjon fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
01-29	Driftsutgifter	290 445	290 352	303 270	4,4
30-49	Nybygg, anlegg mv	2 103	2 254	2 299	2,0
70-89	Overføring til private	21 104	93 331	84 303	-9,7
	Sum kategori 07.10	313 652	385 937	389 872	1,0

KAP 0200 KIRKE-, UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENTET (JF KAP 3200)

Kapitlet finansierer
- departementets lønns-, drifts- og investeringsutgifter
- Rådet for fagopplæring i arbeidslivet (RFA) og 20 opplæringsråd
- Regjeringens arbeid med forskningspolitikk

Kap 0200 Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	143 937	146 031	147 691
21	Spesielle driftsutgifter	6 303	6 919	7 168
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	2 103	2 254	2 299
	Sum kap 0200	152 343	155 204	157 158

I forhold til 1998 er det foretatt følgende tekniske endring:
- Kap 0200 post 01 er redusert med 4,1 mill kroner som følge av at lønnsutgifter knyttet til forvaltningen av Opplysningsvesenets fond er overført til kap 0299 post 01. Det vises ellers til omtale i kategoriinnledningen til 07.90, under kap 0299 og under kap 3200.

Resultatrapport for 1997-98

Departementet som sekretariat for politisk ledelse

Et omfattende reformarbeid har preget departementet de senere årene, og gjennomføring og forvaltningsmessig oppfølging av de store reformene vil stå sentralt i departementets arbeid de kommende år.

Departementet har lagt fram følgende meldinger for Stortinget:
- St meld nr 45 (1997-98) Om visse endringar i tilskotsordninga for skolar som får statstilskot etter lov om tilskot til private grunnskular og private skular som gjev vidaregåande opplæring
- St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen

- St meld nr 39 (1997-98) Om dimensjonering av ulike studier innenfor høgre utdanning
- St meld nr 33 (1997-98) Om tilleggspoeng for folkehøgskoleelevar ved opptak til høgre utdanning
- St meld nr 23 (1997-98) Om opplæring for barn, unge og vaksne med særskilde behov
- St meld nr 14 (1997-98) Om foreldremedverknad i grunnskolen

Videre er det lagt fram følgende proposisjoner for Stortinget:
- St prp nr 71 (1997-98) Om regulering av opptaket til studium ved universiteta studieåret 1998-99
- St prp nr 23 (1997-98) Om endringar på statsbudsjettet for 1997 under kapittel administrerte av Kyrkje-, utdannings- og forskingsdepartementet

Det er også lagt fram følgende lovproposisjoner knyttet til utdanningssystemet:
- Ot prp nr 77 (1997-98) Om lov om oppheving av lov om lærarutdanning av 8. juni 1973 nr 49 og endringer i enkelte andre lover
- Ot prp nr 60 (1997-98) Om lov om endringer i lov 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen m m
- Ot prp nr 49 (1997-98) Om lov om endringer i lov 26. april 1985 nr 21 om utdanningsstøtte til elever og studenter
- Ot prp nr 46 (1997-98) Om lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)
- Ot prp nr 26 (1997-98) Om lov om endring i lov 13. juni 1969 nr 24 om grunnskolen

Departementet som forvaltningsorgan

Departementet har etatsstyringsansvar for ca 120 underliggende virksomheter, og er dermed av de departementer som har flest underliggende virksomheter. I tillegg til underliggende etater spiller kommunesektoren en sentral rolle innenfor departementets ansvarsområde. Departementet forvalter også ca 120 tilskuddsordninger. Et særtrekk ved Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet er at det ikke har en mellomliggende struktur med underliggende direktorater eller lignende, men tar hånd om styrings- og forvaltningsoppgaver direkte i forhold til underliggende virksomheter. Dette innebærer at departementet er behandlingsinstans for et stort antall enkeltsaker. Dette gjelder henvendelser fra underliggende institusjoner, privatpersoner, organisasjoner og fra private og offentlige institusjoner.

Blant de individuelle henvendelsene som departementet mottar, gjelder en stor gruppe søknader om billighetserstatning. Billighetserstatninger er basert på påståtte feil eller mangler ved det opplæringstilbudet søkeren fikk i opplæringspliktig alder. Departementets oppgave er å gi tilrådinger til Justisdepartementet, som etter videre behandling sender søknadene til Billighetserstatningsutvalget. Antall søknader om billighetserstatninger har vært sterkt økende de siste årene, fra 27 saker i 1992 til 360 i 1997.

Som ledd i en kartlegging og analyse av ressursbruken i departementene har Statskonsult foretatt en gjennomgang av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Rapporten fra Statskonsult er nærmere omtalt i kategoriinnledningen foran.

Omstillings- og utviklingsprosjekter og omorganiseringer er satt i verk for å tilpasse administrasjonen til endringer i sektoren. Målrettet intern opplæring og forbedring av rutiner og arbeidsmåter vektlegges for å sikre kvaliteten i saksbehandlingen. Det foregår bl a et omfattende arbeid med tilrettelegging av informasjonssystemer som ledd i en mer effektiv saksbehandling internt i departementet og i forhold til de regionale ledd.

Innføring av det nye økonomiregelverket har medført revisjon av økonomiinstrukser mv på ulike nivåer. Videre har det vært arbeidet med innlemming av virksomhetene i statens konsernkontoordning samt overgang til nye økonomisystemer. Departementet har også foretatt en gjennomgang av tilskuddsordninger som ikke ble omtalt i forbindelse med Statsbudsjettet for 1998.

Reformarbeid og større omstillingsprosjekter

Det vises til nærmere omtale av reformer på ulike områder og større omstillingsprosjekter under de respektive programkategoriene. Nedenfor omtales slike saker bare generelt, men gjennomføringen har krevd en omfattende oppfølging fra departementets side.

Skolestart for seksåringene og innføring av tiårig grunnskole har også dette budsjettåret medført betydelig ressursinnsats når det gjelder veiledninger, lovendringer, evalueringsformer, etterutdanning og kostnadsberegninger.

I 1998 ble de nye læreplanene for teknisk fagskole fastsatt. Med dette er læreplanverket i Reform 94 ferdigstilt. Hovedinnsatsen innenfor videregående opplæring har også i år vært

rettet mot gjennomføring av Reform 94 i fylkeskommuner, skoler og lærebedrifter. Det har vært en viktig oppgave å skaffe tilstrekkelig antall læreplasser, utvikle læremidler og gjennomføre etterutdanning. Det har også vært lagt stor vekt på resultatoppfølging og evaluering av reformen.

Oppfølging av regelverket for universiteter og høgskoler, Norgesnettet for høgre utdanning og endringer i undervisningsopplegget for lærerutdanningen og helsefagutdanningen samt oppfølging av forskjellige handlingsplaner har vært ressurskrevende for departementet.

På den kirkelige sektoren har departementets arbeid særlig vært preget av oppfølging av ny kirkelovgivning, som ble satt i verk i 1997.

Handlingsplanen for IT i utdanningen Plan for 1996-99 er fulgt opp med en ny årsplan for 1998. Handlingsplanen vil bli revidert i løpet av 1998.

Departementet som arbeidsgiver

De omfattende reformene i sektoren og oppfølgingen av disse har krevd og krever fortsatt stor arbeidskapasitet for at de skal kunne settes i verk innen fastsatte tidsfrister. Omfanget av faglige utrednings- og utviklingsoppgaver som er lagt til departementet, har alene krevd en stor innsats. Arbeidspresset har derfor vært og er fortsatt stort, og behovet for spisskompetanse i forbindelse med reformarbeidet medfører behov for overtid og ekstrahjelp. Reformarbeidet har samtidig ført til økt kompetanse gjennom nye faglige og administrative utfordringer.

Departementet har gjennomført introduksjonskurs for alle nytilsatte og interne kurs i offentlighetsloven og forvaltningsloven, anskaffelsesvilkår og kontrakter, budsjett- og økonomibestemmelser, arkivopplæring og prosedyrer for saksbehandling. Videre er det gitt løpende opplæring i bruk av IT.

Departementet er godkjent som lærebedrift og fikk sine to første lærlinger i kontorfag i november 1996. Høsten 1998 har departementet fire lærlinger.

Resultatmål for 1999

Det er viktig for departementet å møte de løpende oppgavene som skal utføres på en rask, smidig og kostnadseffektiv måte.

Resultatmålene for de ulike delene av departementets ansvarsområde er nærmere omtalt under de øvrige programkategoriene. Gjennomføring av reformer og omstillingstiltak innen fastsatte tidspunkter og på en kvalitativt god måte vil være et gjennomgående mål for departementet.

Det tas sikte på at en stortingsmelding om likeverdig opplæring i tråd med enhetsskolens prinsipper og et nasjonalt vurderingssystem for grunnskolen og den videregående opplæringen kan framlegges våren 1999. Arbeidet med evaluering av Reform 97 er satt i gang.

Det er oppnevnt et offentlig utvalg som skal gå gjennomgå utdanningsstøtteordningen som forvaltes av Statens lånekasse for utdanning, i lys av de utfordringene støttesystemet er stilt overfor. Utvalget skal avgi sin innstilling innen 1. november 1999.

Departementet har også oppnevnt et utvalg som skal gjennomgå de generelle reglene i studiefinansieringsordningen med sikte på bedre tilpasning til etter- og videreutdanningsstudenter. Utvalgets arbeid skal være sluttført innen 30. oktober 1998. Se omtale under kategori 07.80.

Stortinget vedtok våren 1998 ny opplæringslov for grunnskolen og den videregående opplæringen. Arbeidet med nye forskrifter til loven ble påbegynt høsten 1998 og vil fortsette i 1999.

St meld nr 23 (1997-98) Om opplæring for barn, unge og vaksne med særskilde behov ble lagt frem våren 1998. Departementet vil i tiden fremover arbeide med å følge opp forslagene i denne meldingen.

Våren 1999 vil det bli lagt fram en Ot prp om å tillate opplæringsløp mot delkompetanse under lov om fagopplæring i arbeidslivet.

Arbeidet med nasjonal handlingsplan for etter- og videreutdanning for voksne vil stå sentralt i departementets arbeid også i 1999. St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen vil være et viktig grunnlag for arbeidet med handlingsplanen.

Våren 1999 vil det bli lagt fram en stortingsmelding om Reform 94. I meldingen vil departementet gi en bred vurdering og evaluering av Reform 94.

Våren 1999 vil det også bli lagt fram nasjonale retningslinjer for yrkesprøving. Yrkesprøvingen vil gi innvandrere mulighet for å dokumentere teoretiske og praktiske ferdigheter, samtidig som man får vite hva som mangler for å kunne avlegge fag- eller svenneprøve.

En stortingsmelding om norsk forskningspolitikk vil bli lagt fram på nyåret 1999. Meldingen vil bl a vurdere gjeldende prioriteringer i norsk forskning. Regjeringen vil styrke det forskningsetiske arbeidet og samvirket mellom forskning og samfunn, bl a gjennom opprettingen av et teknologiråd, se programkategori 07.70. Etableringen av teknologirådet vil ha høy prioritet i departementets arbeid i 1999.

På det kirkelige området vil departementets innsats også i 1999 i betydelig grad være knyttet til oppfølgingen av den nye kirkelovgivningen, i lys av erfaringene med lovgivningen. Også med bakgrunn i ny lov om Opplysningsvesenets fond står departementet overfor betydelige utfordringer, bl a med hensyn til mulige endringer i forvaltningsordninger. Det vil bli lagt vekt på å videreutvikle samarbeidet med kirkelige organer gjennom etatsstyringen. En særskilt utfordring innenfor etatsstyringen er å utvikle gode kommunikasjons- og rapporteringssystemer.

Rådet for fagopplæring i arbeidslivet vil i 1999
- følge opp evalueringen av Reform 94
- diskutere og legge til rette for utviklingsprosesser innenfor fag- og yrkesopplæring
- bidra til økt informasjon om yrkesfaglige studieretninger
- bidra til å utvikle modeller for skole- og bedriftsbasert vurdering
- engasjere seg i arbeidet med å gjennomføre en etter- og videreutdanningsreform

Budsjettforslag for 1999

Post 01 Driftsutgifter

Budsjettforslaget innebærer at aktivitetsnivået i 1998 videreføres i 1999. Dette er en nødvendig forutsetning for å kunne opprettholde kvalitet og framdrift både med forvaltningsoppgaver og reformarbeid.

Bevilgningen under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3200 post 02, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke utgifter til i alt 20 opplæringsråd under Rådet for fagopplæring i arbeidslivet og utgifter knyttet til tiltak i forbindelse med Regjeringens arbeid med forskningspolitikken.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Posten vil bli brukt til anskaffelser av maskinvare og programvare for utvikling av departementets IT-systemer.

KAP 3200 KIRKE-, UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENTET (JF KAP 0200)

Kap 3200 Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
02	Salgsinntekter mv	872	0	0
04	Husleieinntekter mv	0	0	800
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	18	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 362	0	0
17	Refusjon lærlinger	58	0	0
	Sum kap 3200	3 310	0	800

I forhold til 1998 er det foretatt følgende tekniske endringer:
- Det er foreslått bevilget 0,8 mill kroner på ny post 04 Husleieinntekter mv som følge av en endring av utgiftsfordelingen mellom staten og Opplysningsvesenets fond. Det vises ellers til omtale under kap 0200.

KAP 0203 STATENS UTDANNINGSKONTORER (JF KAP 3203)

Kapitlet omfatter
- drift av 18 utdanningskontorer

Kap 0203 Statens utdanningskontorer fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter, *kan nyttes under kap 0200 post 01*	121 093	118 679	128 359
21	Spesielle driftsutgifter	7 658	7 641	6 900
71	Tilskudd	10 313	10 751	0
	Sum kap 0203	139 064	137 071	135 259

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på kap 0203 post 01 med 2,87 mill kroner, jf parallell økning av inntektsbevilgningene på kap 3203, postene 02 og 11.
- Det er foretatt en nedjustering av utgiftsbevilgningen på kap 0203 post 21 med 0,74 mill kroner, jf parallell reduksjon på kap 3203 post 01.
- Kap 0203 post 71 Tilskudd er flyttet til kap 0251 ny post 73 Tilskudd til studieringer på høgre nivå.

Utdanningskontorene er bindeledd mellom departementet og den offentlige utdanningssektoren i kommuner og fylkeskommuner. Utdanningskontorene skal bidra til å koordinere offentlig utdanningsvirksomhet på tvers av utdanningsområdene i regionen. Hovedoppgaven er å utføre statlige forvaltningsoppgaver regionalt.

Resultatrapport for 1997-98

Perioden har vært preget av høyt aktivitetsnivå i forbindelse med oppgaver knyttet til planlegging, gjennomføring og vurdering av reformene i grunnskolen og i videregående opplæring. Når det gjelder Reform 97, har utdanningskontorene bidratt til innhenting av informasjon i forbindelse med ferdigstilling og godkjenning av skolelokaler, fulgt med i utviklingen av reformarbeidet i kommunene og gitt informasjon og veiledning lokalt. Kontorene har også bidratt til at departementets plan for kompetanseutvikling av det pedagogiske personalet er fulgt opp.

Eksamensavviklingen innenfor grunnskolen og videregående opplæring har også i 1998 fungert tilfredsstillende, men nesten samtlige utdanningskontorer påpeker at det har vært vanskelig å skaffe tilstrekkelig med sensorer til muntlig grunnskoleeksamen. Samarbeidet og gjennomføringen av sentralt gitt eksamen synes å fungere godt. Utdanningskontorene rapporterer at også arbeidet med lokalt gitt eksamen avvikles tilfredsstillende.

Det nye EDB-systemet for gjennomføring av eksamen i videregående opplæring vil være ferdig utviklet i 1998. Systemet vil bli tatt i bruk ved eksamensavviklingen våren 1999.

Utdanningskontorene har hatt omfattende oppgaver knyttet til veiledning og opplæring på det videregående utdanningsområdet. Utdanningskontorene har bl a gitt informasjon og veiledning når det gjelder vurdering og eksamen. Andre oppgaver er bl a informasjon og veiledning om internasjonalisering i skolen og koordinering av prosjektene Lederutvikling og Miljø og utvikling.

Utdanningskontorene har bidratt med informasjons- og veiledningsoppgaver knyttet til handlingsplanen for IT i utdanningen. Kontorene har også gitt støtte til utviklingsprosjekter med kommunal og fylkeskommunal forankring, og hatt ansvaret for resultatoppfølging og erfaringsutveksling i forbindelse med disse prosjektene.

Det er våren 1998 foretatt en evaluering av rapporter fra IT-prosjekter som har fått støtte via bl a utdanningskontorene. Rapporten fra dette arbeidet konkluderer med at det er behov for en sterkere oppfølging av det lokale utviklingsarbeidet. Evalueringen er nærmere omtalt under kap 0249.

Utdanningskontorene har deltatt aktivt i arbeidet med innføringen av det nye økonomireglementet i staten.

Kontorene har også i 1997 hatt et utstrakt samarbeid med ulike aktører på det lokale plan, og det er avholdt faste møter med opplæringsetaten i fylkeskommunene. Et godt samarbeid er en av forutsetningene for å kunne fungere som et bindeledd mellom departementet og utdanningssektoren på lokalt plan. Utdanningskontorene rapporterer at samarbeidet gir gode

resultater, selv om det på noen områder er behov for ytterligere formalisering og utbygging av samarbeidet.

Utdanningskontorene har satt fokus på voksenopplæring i kontakten med kommunene, og har bidratt til at disse utvikler helhetlige voksenopplæringsplaner. Utdanningskontorene har også kontakt med partene i arbeidslivet, studieorganisasjoner, Voksenopplæringsforbundet i fylket, fjernundervisningsinstitusjoner og andre aktører. Dette samarbeidet ivaretar behovet for gjensidig informasjon og koordinering og genererer noen felles tiltak.

Statens utdanningskontorer er delegert ansvar for flere statlige tilskuddsordninger innenfor departementets ansvarsområde. Utdanningskontorene fører generelt tilsyn og lovlighetskontroll med at kommuner og fylkeskommuner overholder regelverk relatert til utdanning og opplæring. Kontorene har også tilsynsoppgaver knyttet til private skoler, særlig innenfor økonomiforvaltning.

Utdanningskontorene skal sikre rettighetsoppfyllelse gjennom behandlingen av klagesaker. Det er stor variasjon i antall klagesaker fra kontor til kontor og fra kommune til kommune. Flertallet av sakene er knyttet til spesialundervisning, men sakene gjelder også skolested, farlig skolevei, KRL-faget, utsatt eller fremskutt skolestart og klage på karakterer.

Utdanningskontorene utfører en viktig oppgave i arbeidet med resultatoppfølging overfor utdanningssektoren, bl a gjennom utarbeiding av tilstandsrapport for sine respektive fylker. Tilstandsrapportene beskriver tilstanden i grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring i forhold til målsettingene.

Andelen kvinnelige utdanningsdirektører er nær 40 pst. Den totale andel kvinner ved utdanningskontorene er noe over 60 pst.

Resultatmål for 1999

Utdanningskontorene skal

- videreutvikle arbeidet med tilstandsrapporter, resultatrapportering, veiledning til kommunene, tilsyn og kontroll gjennom utvikling og oppfølging lokalt
- delta i gjennomføring og oppfølging av økonomireglementet i staten med særlig vekt på tilskuddsforvaltningen
- forvalte de tilskuddsordningene utdanningskontoret er delegert ansvaret for etter gjeldende retningslinjer
- være pådrivere og veiledere overfor kommuner og fylkeskommuner i faglige spørsmål
- følge opp innføringen av Reform 97 i kommunene ved å påse at lover og forskrifter blir fulgt, gjennom tilskuddsforvaltning og ved å drive informasjon og veiledning lokalt
- følge opp departementets plan for kompetanseutvikling knyttet til innføringen av læreplanverkene for grunnskolen for perioden 1996-2000 og handlingsplanen for 1999
- bistå departementet med innspill og synspunkter i avslutningen av arbeidet med evalueringen av Reform 94
- følge og bistå regionalt i gjennomføringen av de sentralt initierte utviklingsprosjektene innenfor videregående opplæring
- følge opp gjennomføringen av den nasjonale handlingsplanen for IT i utdanningen
- følge opp arbeidet lokalt og regionalt med kompetansereformen
- følge opp og bistå kommunesektoren fra 1. august 1999 vedrørende styrkingen av PP-tjenesten, jf St meld nr 23 (1997-98)
- medvirke i planlegging og gjennomføring av det treårige kompetansehevingsprogrammet for PP-tjenesten og skoleledere
- følge opp departementets likestillingspolitiske satsingsområder innenfor utdanningssektoren

I tillegg er resultatmål for de enkelte utdanningsområdene nærmere omtalt under de respektive fagkapitlene.

Budsjettforslag for 1999

Post 01 Driftsutgifter, *kan nyttes under kap 0200 post 01*

Bevilgningen under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3203 postene 02 og 11, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2. Inntil 6 mill kroner stilles til rådighet for Samordningsutvalget for Finnmark utdanningsregion (SUFUR).

KAP 3203 STATENS UTDANNINGSKONTORER (JF KAP 0203)

Kap 3203 Statens utdanningskontorer fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	1 436	1 641	900
02	Salgsinntekter mv		2 648	2 746
11	Kursavgifter	7 116	510	2 500
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	605	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 231	0	0
	Sum kap 3203	13 036	3 985	6 146

I forhold til 1998 er det gjort følgende endringer under kap 3203:
- Det er foretatt en oppjustering av inntektsbevilgningene på kap 3203 med til sammen ca 2,1 mill kroner, se omtale av parallell økning under kap 0203.

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder oppdragsinntekter, og post 02 gjelder salgsinntekter mv ved statens utdanningskontorer.

Post 11 Kursavgifter

Post 11 gjelder inntekter i forbindelse med at utdanningskontorene står som teknisk arrangør av kurs og konferanser.

KAP 0206 SAMISK UTDANNINGSRÅD (JF KAP 3206)

Kapitlet finansierer
- drift av Samisk utdanningsråd (SUR)
- tilskudd til produksjon og utvikling av læremidler for samiske elever – post 70

Kap 0206 Samisk utdanningsråd fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	9 493	9 159	9 660
21	Spesielle driftsutgifter, *kan nyttes under post 70*	1 961	1 923	3 492
70	Tilskudd til produksjon av samiske læremidler, *kan overføres*	10 791	11 606	10 524
	Sum kap 0206	22 245	22 688	23 676

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Det er overført 1,5 mill kroner fra post 70 til post 21. Post 21 er gitt stikkordet «kan nyttes under post 70».

SUR er et rådgivende organ for departementet i saker som gjelder opplæring og utdanning for den samiske befolkningen, både i nordsamiske, lulesamiske og sørsamiske befolkningsområder.

Tilskuddspost 70 Tilskudd til produksjon av samiske læremidler gis egen omtale nedenfor.

Resultatrapport for virksomheten i 1997-98

SUR har vært aktivt med i utviklingen av L97 Samisk som er iverksatt i det samiske forvaltningsområdet, og det samiske innholdet i L97. SUR har også bidratt i arbeidet med kompetanseutvikling for det pedagogiske personalet i grunnskolen og har utarbeidet

informasjon om lokal tilpasning av L97 Samisk. I forbindelse med den nasjonale handlingsplanen for IT i utdanningen har SUR utviklet en egen samisk IT-plan og arrangert etterutdanningskurs for lærere.

Oppfølging av handlingsplan for spesialpedagogiske hjelpemidler som Nasjonalt læremiddelsenter (NLS) står for, er gjennomført i samarbeid med SUR når det gjelder samisk del, jf kap 0244. Arbeidsdelingen mellom SUR og NLS vil her bli vurdert nærmere.

Resultatmål for 1999

SUR skal
- følge opp arbeidet med informasjon, kompetanseutvikling, veiledninger og utviklingstiltak i tilknytning til iverksettingen av L97 Samisk
- videreføre arbeidet med utvikling, kvalitetssikring og produksjon av samiske læremidler tilpasset nye læreplaner for grunnskolen og videregående opplæring
- gi råd og støtte til lærere som underviser samiske elever i barnehage, i grunnskole, og i videregående opplæring i og utenfor det samiske kjerneområdet
- følge opp handlingsplaner for spesialpedagogiske hjelpemidler, samisk del, i samarbeid med NLS

Under behandlingen av St meld nr 18 (1997-98) ga Stortinget tilslutning til å overføre sekretariatet i SUR til Sametinget og samtidig legge ned rådsfunksjonen. Sametinget forbereder seg på å få overført denne kompetansen. Departementet vil komme tilbake til dette i budsjettproposisjonen for år 2000.

Budsjettforslag for 1999

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke driftsutgifter til Samisk utdanningsråd.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttes under post 70

Bevilgningen gjelder utgifter til utvikling av samiske læremidler som skjer i regi av SUR, samt oppdragsvirksomhet. Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 70 Tilskudd til produksjon av samiske læremidler, *kan overføres*

Målsetting

Tilskuddsordningen skal bidra til langsiktig og målrettet utvikling og produksjon av alle typer læremidler, herunder spesialpedagogiske, for samisktalende elever.

Tildelingskriterier

Tilskudd kan gis til dekning av forlagenes utgifter til produksjon og utvikling av samiske læremidler. Samiske spesialpedagogiske læremidler utvikles i samarbeid mellom SUR, NLS og aktuelle spesialpedagogiske kompetansesentre, jf St meld nr 23 (1997-98). Utviklingsprosjekter som er knyttet til innføring av nye samiske læreplaner i grunnskoler og videregående opplæring, skal prioriteres.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsordningen forvaltes av SUR. De som mottar tilskudd, må dokumentere bruken av midlene. Tilskuddsordningen følges opp med kvartalsrapporter.

Rapport for 1997

I 1997 ble det utgitt i alt 55 læremidler, herunder elevbøker, arbeidsbøker, temahefter, plakater, lærerveiledninger og ordlister. I tillegg kommer ti pedagogiske dataprogrammer, delfinansiert av Nordisk Ministerråd, og audiovisuelle læremidler som er lagt til rette for samisktalende elever. Prosjektene innbefattet læremidler til barnehage, grunnskole og videregående opplæring. I samarbeid med NRK er det utviklet ti undervisningsprogrammer på forskjellige samiske dialekter.

Budsjettforslag for 1999

Det fremmes forslag om tilsagnsfullmakt om å betale inntil 3 mill kroner i år 2000 for avtaler om produksjonsstøtte inngått med forlagene i 1999, jf forslag til vedtak III nr 1. Det

foreslås overført 1,5 mill kroner fra post 70 til post 21 for at SUR skal kunne yte nødvendig deltakelse ved produksjon av læremidler.

KAP 3206 SAMISK UTDANNINGSRÅD (JF KAP 0206)

Kap 3206 Samisk utdanningsråd fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	1 154	1 110	1 138
02	Salgsinntekter mv	143	120	123
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	369	0	0
	Sum kap 3206	1 666	1 230	1 261

Post 01 Inntekter ved oppdrag
Posten gjelder oppdragsinntekter ved Samisk utdanningsråd.

Post 02 Salgsinntekter mv
Posten gjelder salg av læremidler til kommunene.

KAP 0210 TILSKUDD TIL TROSSAMFUNN MM OG PRIVATEIDE SKOLE- OG KIRKEBYGG

Kapitlet dekker tilskudd til
- trossamfunn etter lov av 13. juni 1969 nr 25 om trudomssamfunn og ymist anna
- livssynssamfunn etter lov av 12. juni 1981 nr 64 om tilskot til livssynssamfunn
- Norges frikirkeråd
- Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn
- oppføring av privateide skole- og kirkebygg

Kap 0210 Tilskudd til trossamfunn m m og privateide skole- og kirkebygg fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
70	Tilskudd til registrerte trossamfunn, *overslagsbevilgning*	0	42 780	44 320
71	Tilskudd til uregistrerte trossamfunn, *overslagsbevilgning*	0	4 440	4 600
72	Tilskudd til livssynssamfunn, *overslagsbevilgning*	0	12 776	13 236
73	Tilskudd til Norges frikirkeråd	0	643	666
74	Tilskudd til Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn	0	0	250
75	Tilskudd til privateide skole- og kirkebygg	0	10 335	10 707
	Sum kap 0210	0	70 974	73 779

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Det er opprettet ny post 74 Tilskudd til Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn.

Post 70 Tilskudd til registrerte trossamfunn, *overslagsbevilgning*, post 71 Tilskudd til uregistrerte livssynssamfunn, *overslagsbevilgning*, og post 72 Tilskudd til livssynssamfunn, *overslagsbevilgning*

Målsetting

Tilskuddsordningene skal sikre økonomisk likebehandling mellom Den norske kirke og tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke, ved at disse tros- og livssynssamfunnene gis en tilsvarende tildeling per medlem som statskirken.

Tildelingskriterier

Statstilskudd blir gitt til tros- og livssynssamfunn som oppfyller kravene til registrering i trossamfunnsloven §§ 13 og 14 eller livssynssamfunnsloven § 1, i form av tilskudd per medlem per 1. januar i bevilgningsåret. For å få tilskudd forutsettes det at tros- og livssynssamfunn oppfyller vilkårene i henholdsvis trossamfunnsloven eller livssynssamfunnsloven med tilhørende forskrifter. Satsen blir beregnet med grunnlag i de budsjetterte utgifter til Den norske kirke delt på antall medlemmer i statskirken, jf trossamfunnsloven §§ 19 og 19a og livssynssamfunnsloven § 2. Det forutsettes at tilskudd benyttes til henholdsvis tros- eller livssynsformål. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har videreført den beregningsmetoden som Stortinget har gitt sin tilslutning til ved behandlingen av St prp nr 63 (1996-97) Omprioriteringer og tilleggsløyvingar på statsbudsjettet 1997, jf Innst S nr 295 (1996-97). Satsen for statstilskudd ble for 1998 satt til kr 208 per medlem.

Oppfølging og kontroll

Forvaltning av tilskuddsordningene, utbetaling og kontroll ivaretas av fylkesmannen i det fylket hvor trossamfunnet har sitt hovedsete.

Fylkesmennene rapporterer til departementet om medlemstall og tildeling av tilskudd.

Statskonsults evaluering i Rapport 1997:4 Trosliv og statlig ansvar dokumenterte et sterkere behov for kontroll og oppfølging med tilskuddsordningene, og med antall medlemmer det gis støtte for til det enkelte trossamfunn. Departementet arbeider nå med oppfølging av rapporten, også i lys av Økonomireglementets krav.

Rapport for 1997 og 1998

Per 1. januar 1998 var det samlet 330 300 medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke, hvorav 233 300 var organisert i registrerte og 27 100 i uregistrerte trossamfunn, mens det var 69 900 medlemmer i livssynssamfunn. I forhold til 1. januar 1997 har det vært en økning på 4 pst i antall medlemmer med rett til tilskudd (kilde: SSB).

Budsjettforslag for 1999

Bevilgningen under postene 70, 71 og 72 er regelstyrt, og bevilgningsforslaget er et overslag.

Post 73 Tilskudd til Norges frikirkeråd, og Post 74 Tilskudd til Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn *(ny)*

Målsetting

Tilskuddsordningene skal bidra til at Norges frikirkeråd og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn kan ivareta samordningsoppgaver for sine medlemssamfunn.

Tildelingskriterier

Tilskudd kan gis til Norges frikirkeråd og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn i samsvar med bevilgningens størrelse. Tildelingen skjer på grunnlag av søknad med angivelse av budsjett og omtale av hovedoppgaver i budsjettåret. Tilskuddet skal gis i forbindelse med administrasjon og utredningsarbeid knyttet til virksomheten som samordningsorgan.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakerne må i året etter bevilgningsåret sende inn en rapport som viser hovedtrekk av hvilke aktiviteter som ble gjennomført i bevilgningsåret, samt en revisorattestert regnskapsrapport.

Rapport for 1997 for post 73

Norges frikirkeråd organiserte i 1997 ti kristne medlemssamfunn med til sammen ca 150 000 medlemmer, fordelt på om lag 800 menigheter og korps. Frikirkerådet har bl a deltatt i arbeidet med lærebøker til det nye KRL-faget og andre praktiske samarbeidstiltak med departementet. I tillegg kommer fellestiltak for trossamfunn.

Budsjettforslag for 1999 for post 73 og post 74 (ny)

Bevilgningen på post 73 foreslås videreført på samme nivå som i 1998. Departementet foreslår at det på statsbudsjettet for 1999 opprettes en post 74 Tilskudd til Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn. Det er lagt vekt på bredden i sammensetningen av medlemsorganisasjoner i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, og på å ivareta behovene for samordning og dialog med flerkulturelle grupper, jf St meld nr 17 (1996-97) og merknadene i Innst S nr 225 (1996-97).

Post 75 Tilskudd til privateide skole- og kirkebygg

Formålet med tilskuddsordningen er å gi trossamfunn utenfor Den norske kirke, og frivillige organisasjoner innenfor Den norske kirke, mulighet til å bygge kirkebygg til lavere egenfinansiering. Videre skal ordningen bidra til finansiering av bygg for private grunn- og videregående skoler.

Tilskudd kan gis til trossamfunn utenfor Den norske kirke, og til frivillige organisasjoner innenfor Den norske kirke, for formålet å bygge kirkebygg. Tilskudd kan videre gis til godkjente private grunnskoler og godkjente videregående privatskoler for formålet å reise skolebygg.

De vesentligste kontrollfunksjonene ivaretas gjennom søknadsbehandlingen og gjennom krav om innsending av regnskap for bruk av midlene. I 1997 ble det gitt en tilleggsbevilgning slik at samlet bevilgning kom opp i 22,9 mill kroner. En kom derved à jour med søknader for bygg som var meldt ferdige før desember 1997. For 1998 ble det bevilget 10,3 mill kroner. Bevilgningen gikk med til å dekke 28 søknader innkommet i første halvdel av året. Per 31. august 1998 var det kommet inn søknader ut over bevilgningsnivået for 1998 på i alt 3,6 mill kroner.

Forslag til bevilgning og tilskuddssatser er videreført på samme nivå som for 1998.

Programkategori 07.20 Grunnskolen

De statlige midlene til finansiering av grunnskolen overføres i hovedsak i rammetilskuddet til kommunene på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. Dette gjelder også driftsmidlene til gjennomføring av Reform 97. Kategori 07.20 omfatter følgende bevilgninger til grunnskolen:

- tilskudd til grunnskolen, bl a virkemiddeltiltak i Nord-Norge, tilskudd til skolefritidsordninger, undervisning i finsk som andrespråk, opplæring for språklige minoriteter, tilskudd til leirskoleopplæring, kommunale musikk- og kulturskoler og det samiske utdanningsområdet
- statens grunnskoler og grunnskoleinternat
- kvalitetsutvikling i grunnskolen, herunder kompetanseutvikling for det pedagogiske personalet i forbindelse med Reform 97.
- andre formål i grunnskolen, bl a utgifter til avgangsprøven, Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG) og tilskudd til læremidler, midlertidige lokaler og kompensasjon for investeringskostnader i forbindelse med Reform 97

Programkategori 07.20 Grunnskolen fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
0221	Tilskudd til grunnskolen (jf kap 3221)	1 184 427	1 298 004	1 287 508	-0,8
0222	Statens grunnskoler og grunnskoleinternat (jf kap 3222)	46 390	45 138	47 968	6,3
0228	Kvalitetsutvikling i grunnskolen (jf kap 3228)	150 892	134 013	135 837	1,4
0229	Andre formål i grunnskolen	531 654	486 710	609 966	25,3
	Sum kategori 07.20	1 913 363	1 963 865	2 081 279	6,0

Programkategori 07.20 Grunnskolen fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
3221	Tilskudd til grunnskolen (jf kap 0221)	0	5 914	5 914	0,0
3222	Statens grunnskoler og grunnskoleinternat (jf kap 0222)	2 209	313	321	2,6
3228	Kvalitetsutvikling i grunnskolen (jf kap 0228)	627	0	0	—
	Sum kategori 07.20	2 836	6 227	6 235	0,1

Budsjettforslag for 1999 – prioriteringer

Gjennomføringen av Reform 97 er en prioritert oppgave også i 1999. I skoleåret 1999-2000 vil de nye læreplanverkene (L97 og L97 Samisk) være innført for alle trinn i grunnskolen. I forbindelse med reformen gis det statlige tilskudd over dette departementets budsjett til investeringer, kompetanseutvikling, ekstraordinære læremidler og skolefritidsplasser.

Veksten i budsjettet på 6 pst fra 1998 til 1999 skyldes i hovedsak at det er foreslått å øke renten for investeringskompensasjonen med 0,8 prosentpoeng og at kompensasjonen er økt på bakgrunn av Kostnadsberegningsutvalgets etterberegning av investeringskostnadene, jf Innst S nr 250 (1997-98) Om kommuneøkonomien 1999 mv, jf St prp nr 60 (1997-98). Kompensasjon for økte investeringskostnader i forbindelse med Reform 97 (kap 229 post 60) foreslås dermed bevilget med 529 mill kroner.

Kommunenes og fylkeskommunenes økte driftskostnader i forbindelse med reformen kompenseres gjennom rammetilskuddet til kommunesektoren, kap 0571 post 60 og kap 0572 post 60 på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. I samsvar med kommuneøkonomiproposisjonen for 1999 foreslår Regjeringen fra og med budsjettåret 1999 å fordele tilskuddet til driftsutgifter i forbindelse med Reform 97 etter kostnadsnøkkelen for grunnskolen med en overgangsordning på fem år. I tillegg foreslås det bevilget om lag 210 mill kroner i kompensasjon for kommunale merkostnader knyttet til kjøp av nye lærebøker for 4., 7. og 10. klassetrinn over kap 0571, se kommuneøkonomiproposisjonen for 1999.

Overordnet mål for grunnskolen

I. Alle barn og unge skal få grunnskoleopplæring av høy kvalitet. Opplæringen skal gi kunnskaper, ferdigheter og holdninger som grunnlag for videre utdanning, arbeid og deltakelse i samfunnet.

II. Elevene skal, uavhengig av kjønn, foreldrenes økonomi og bosted, få en likeverdig opplæring som er tilpasset evner, forutsetninger og kulturell og språklig bakgrunn.

III. Elevene skal ha et trygt og godt lærings- og oppvekstmiljø, og det skal være et godt samarbeid mellom hjem og skole.

I. Alle barn og unge skal få grunnskoleopplæring av høy kvalitet. Opplæringen skal gi kunnskaper, ferdigheter og holdninger som grunnlag for videre utdanning, arbeid og deltakelse i samfunnet

Kommunene har ansvar for at alle barn og unge får grunnskoleopplæring i samsvar med gjeldende lover og forskrifter. Barn og unge skal få et felles kunnskaps-, verdi- og kulturgrunnlag og bli motivert for opplæringen. Læreplanverk, kompetanseutvikling for skolens personale og vurdering på nasjonalt nivå, skole- og elevnivå er viktige virkemidler for å oppnå opplæring av høy kvalitet.

Når det gjelder grunnskoleopplæring for voksne, vises det til programkategori 07.50.

Enhetsskolen og det likeverdige skoletilbud

I forbindelse med behandlingen av utdanningspolitisk redegjørelse 5. juni 1997 bad Stortinget den daværende regjeringen foreta en analyse av grunnskoletilbudet og legge saken fram for Stortinget som melding. Målet var å få kartlagt om elevene får et likeverdig skoletilbud i tråd med enhetsskolens prinsipper. Regjeringen vil legge fram en slik analyse og drøfte ulike virkemidler i en samlet melding som også omfatter den videre utviklingen av et nasjonalt vurderingssystem for grunnskole og videregående opplæring. Meldingen vil bli lagt fram i vårsesjonen 1999.

Ressursutvikling i grunnskolen

I løpet av perioden 1980-81 til 1992-93 gikk elevtallet i grunnskolen ned med 22 pst, men har siden vært stigende, se tabellen nedenfor. Utviklingen i elevtallet fra 1980 til 1997 varierer betydelig mellom fylkene, fra en vekst på mellom 5 og 15 pst i Oslo, Rogaland og Akershus, til en reduksjon på mellom 20 og 30 pst i de tre nordligste fylkene. Det er i hovedsak store og mellomstore kommuner som har hatt vekst i elevtallet, mens små kommuner har hatt nedgang. Det er særlig de minste kommunene, kommuner med under 2 000 innbyggere, som har hatt den største prosentvise nedgangen i elevtallet de fire siste årene.

Tabell: Elever, klasser og årsverk i grunnskolen fra 1980-81 til 1997-98

År	Elever	Klasser	Elever per klasse	Elever per årsverk 1)	Årsverk per klasse 1)	Årsverk 1)
1980-81	591 323	28 574	20,7	13,6	1,5	43 400
1990-91	471 779	24 692	19,1	10,0	1,9	47 000
1992-93	463 309	23 852	19,4	9,7	2,0	47 700
1996-97	486 739	24 529	19,8	9,8	2,0	50 000
1997-98	558 247	28 228	19,8	10,0	2,0	55 800

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)
1) Omfatter administrativt personale. Fra og med 1994-95 inkluderer tallene også årsverk for assistenter. I 1997-98 utgjorde årsverk til administrativt personale om lag 7 pst og assistentene om lag 5 pst av totalt antall årsverk.

Den sterke veksten i elevtallet fra 1996-97 til 1997-98 skyldes hovedsakelig skolestart for seksåringene. Skoleåret 1997-98 begynte 61 500 seksåringer i grunnskolen. Det ble opprettet om lag 3 000 nye førsteklasser, som utgjør 80 pst av den samlede økningen i antall klasser fra 1996-97 til 1997-98.

Ifølge prognoser fra Statistisk sentralbyrå vil antall barn i grunnskolealder øke med om lag 7 000 – 8 000 årlig fram mot år 2005, da en forventer i underkant av 615 000 barn i grunnskolealder.

Det er store variasjoner i antall elever per klasse. Om lag 50 pst av kommunene har gjennomsnittlig klassestørrelse på 15 til 19 elever, 25 pst har gjennomsnittlig klassestørrelse på mindre enn 15 elever, og 25 pst har gjennomsnittlig klassestørrelse på 20 eller flere elever. Denne fordelingen har vært forholdsvis stabil i perioden 1993-94 til 1997-98.

I grunnskolen ble det i skoleåret 1997-98 utført om lag 50 000 lærerårsverk (årsverk til administrativt personale og assistenter er ikke medregnet). Dette er en økning på 11 pst, eller 5 000 årsverk fra 1996-97. Økningen skyldes i hovedsak skolestart for seksåringer. Årsverk til administrativt personale og assistenter utgjorde i tillegg 5 800 årsverk.

Lærerårsverk utført av lærere uten godkjent lærer- eller førskolelærerutdanning utgjorde 5 pst av alle lærerårsverk i skoleåret 1997-98 og 3 pst i skoleåret 1996-97. Av lærerårsverkene knyttet til førsteklassene har 43 pst godkjent lærerutdanning, 51 pst førskolelærerutdanning og 6 pst har ikke godkjent utdanning. Det er store fylkesvise variasjoner i andelen lærerårsverk uten godkjent utdanning. Oslo har den høyeste andelen med i overkant av 9 pst, fulgt av Finnmark og Nordland med 8 pst, mens Østfold, Hordaland og Vest-Agder har mellom 2 og 2,5 pst lærere uten godkjent utdanning. Også i enkelte kommuner er det store variasjoner mellom skolene mht til andel lærere uten godkjent utdanning. Blant de ufaglærte lærerne i Oslo er det relativt mange som har utdanning på universitetsnivå eller er morsmålslærere, men som ikke tilfredsstiller utdanningskravet for å undervise i grunnskolen.

I perioden 1980 til 1997 har gjennomsnittsalderen for undervisningspersonalet i grunnskolen økt betydelig. Andelen undervisningspersonale i alderen 50 til 59 har økt fra 10 pst i 1980 til 27 pst i 1997. I forhold til nivået i 1990 har imidlertid også andelen lærere under 29 år økt fra under 10 pst til nærmere 15 pst.

Av tabellen nedenfor framgår det hvordan samlede driftsutgifter, driftsutgifter per elev og driftsutgifter per klasse i grunnskolen har endret seg i perioden 1988-96.

Tabell: Driftsutgifter i grunnskolen fra 1988-89 til 1996-97, i 1996-kroner 1)

År	Samlede driftsutgifter (i 1 000 kr)	Driftsutgifter per elev	Driftsutgifter per klasse
1988-89	19 228 192	39 370	762 270
1992-93	19 692 007	42 500	825 590
1995-96	19 605 663	40 960	807 220
1996-97	20 150 282	41 400	821 490

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB) og Grunnskolens informasjonssystem (GSI)
1) Prisindeksen er en veid samlet prisendring for kommunens kjøp av varer og tjenester. Kilde: KRD

Det har vært en reell økning i samlede driftsutgifter på om lag 5 pst i perioden 1988-89 til 1996-97. Elevtallet er omtrent uendret og klassetallet noe redusert i samme periode. Driftsutgifter per elev og per klasse har økt med henholdsvis 5 og 8 pst fra 1988-89 til 1996-97. Kommuneregnskapene viser at lønnsutgiftene som andel av de totale driftsutgiftene har ligget stabilt på mellom 82 og 83 pst over samme periode.

Tabell: Klassestørrelse og ressursbruk i kommunene i 1996-97, i 1996-kroner [1].

Kommunene gruppert etter antall elever	Antall kommuner	Elever per klasse	Årsverk per klasse	Driftsutgifter per elev	Driftsutgifter per klasse
11 000 eller flere elever	4[2]	23	2,1	35 600	866 000
2 400–10 999	35	21	2,0	38 700	823 000
600–2 399	152	20	2,0	41 000	801 000
300–599	117	17	2,1	48 900	823 000
0–299	127	16	2,1	50 500	822 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå, kommuneregnskapene kap 1.21 og kap 1.26, Grunnskolens informasjonssystem
1) Prisindeksen er en veid samlet prisendring for kommunens kjøp av varer og tjenester.
Kilde: Kommunal- og regionaldepartementet
2) Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger

Tabellen viser at gjennomsnittlig klassestørrelse i kommunene øker med elevtallet i kommunene. Uavhengig av gjennomsnittlig klassestørrelse er årsverk per klasse tilnærmet konstant. Driftsutgifter per klasse er høyest for de fire største kommunene, mens driftsutgiftene per elev er høyest for de minste kommunene med lavest gjennomsnittlig elevtall per klasse. Ressursbruken har vært relativt stabil i de ulike kommunegruppene i perioden 1993-96.

I perioden 1996-97 til 1997-98 ble det lagt ned 49 skoler og opprettet 45 nye. Tallet på nedleggelser og opprettelser er høyere enn fra skoleåret 1995-96 til 1996-97. De skolene som er nedlagt, hadde i skoleåret 1996-97 i gjennomsnitt 33 elever. 15 av skolene hadde færre enn 10 elever. I tilstandsrapportene fra statens utdanningskontorer begrunnes nedleggelse av skoler med lite elevgrunnlag, kommunale prioriteringer og organisatorisk sammenslåing av skoler. Det gjennomsnittlige elevtallet i 1997-98 for de nyopprettede skolene var 155. Bare fem av disse skolene hadde færre enn 50 elever. En del av de skolene som er registrert nyopprettet, er et resultat av organisatoriske sammenslåinger, jf ovenfor. En stor andel av de nyopprettede skolene er i byer og tettsteder. Hovedgrunnen til opprettelse av nye skoler er ifølge tilstandsrapportene økning i elevtallet.

Pga den økonomiske situasjonen er det ikke foreslått å senke delingstallet for klassene i grunnskolen. Reglene om klassedeling har betydning for forholdet mellom antall elever og nivået på lærerressursene. En regulering av lærerressursene per klasse og per elev vil ivareta behovet for klasse- og gruppedeling. Dette vil gi rom for større grad av fleksibilitet i organiseringen av opplæringen, enn det klassedelingsregler gir. Spørsmålet om endringer i den retning vil bli vurdert i stortingsmeldingen om likeverdig opplæring i tråd med enhetsskolens prinsipper og et nasjonalt vurderingssystem for grunnskolen og den videregående opplæringen.

Situasjonen i udelte og fådelte skoler

Stortinget vedtok i forbindelse med behandlingen av Budsjett-innst S nr 12 (1997-98), jf vedtak IX, at «Stortinget ber regjeringen utrede personellsituasjonen ved udelte og fådelte skoler med tanke på å sikre seksåringene reell mulighet til opplæring der lek skal være et viktig element».

Skoleåret 1997-98 var det 810 fådelte skoler hvor 4 100 seksåringer gikk i klasser med eldre barn. 217 av de fådelte skolene var todelte, mens 79 av skolene var udelte, dvs alle elevene ved skolen var samlet i én klasse. I tillegg var det 370 fådelte skoler, med 4 210 seksåringer, som hadde egne klasser på 1. trinn. Departementet har vurdert personellsituasjonen på barnetrinnet ved de fådelte og udelte skolene der seksåringene gikk i aldersblandede klasser. Tabellen under viser utviklingen i ressursbruken i fådelte skoler (inklusive udelte skoler) fra skoleåret 1996-97 til skoleåret 1997-98.

Tabell: Antall elever, klasser og lærertimer på barnetrinnet i fådelte skoler med seksåringer, 1996-97 og 1997-98.

	Elever	Klasser	Elever per klasse	Lærertimer i alt per uke per klasse	Tilleggstimer [1] per uke per klasse	Tilleggstimer per elev per år	Tilleggstimer i pst av minstetimetallet
1996-97	24 624	2 004	12,3	34,8	10,1	31,1	40,7
1997-98	28 546	2 284	12,5	34,5	11,1	33,6	47,1
Endring i %	15,9	14,0	1,7	-0,6	10,0	8,1	–

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)
1) Tilleggstimer kommer i tillegg til minstetimetallet (det obligatoriske antall undervisningstimer). Skoleåret 1996-97 og 1997-98 utgjorde spesialundervisning og delingstimer utenom valgfag 93 pst av tilleggstimene. Delingstimer til valgfag, norsk og morsmålsopplæring for språklige minoriteter og tegnspråk utgjorde 7 pst.

Det har vært en liten økning i gjennomsnittlig antall elever per klasse, mens antall lærertimer per klasse er tilnærmet uendret fra 1996-97 til 1997-98. Økning i elevtallet per klasse og et uendret nivå i samlet antall lærertimer per klasse medfører en viss reduksjon i samlet antall lærertimer per elev fra 1996-97 til 1997-98.

Økningen i antall klasser ved de fådelte skolene har ført til flere klasser på lavere trinn i skoleåret 1997-98 sammenlignet med 1996-97. De nye klassene har et lavere minstetimetall (obligatoriske antall undervisningstimer), og dermed et mindre behov for lærerårsverk for å dekke det lovpålagte timetallet per klasse. Minstetimetallet per klasse er derfor redusert med 5 pst fra skoleåret 1996-97 til 1997-98. Når samlet antall lærertimer per klasse likevel er tilnærmet uendret, skyldes det den forholdsvis store økningen i antall tilleggstimer per klasse, dvs i antall timer til spesialundervisning etter enkeltvedtak og timer til andre pedagogiske styrkingstiltak. I prosent av minstetimetallet har tilleggstimene økt fra 40,7 pst i skoleåret 1996-97 til 47,1 pst i skoleåret 1997-98. Dette betyr at klassene i skoleåret 1997-98 i gjennomsnitt har lærerressurser som gjør det mulig å dele klassen eller ha to lærere i klassen i nær halvparten av undervisningstiden. Både i skoleåret 1996-97 og 1997-98 var det imidlertid store variasjoner mellom skolene i nivået på tilleggstimer per klasse.

Tabellen under viser situasjonen i de udelte skolene.

Tabell: Antall elever, klasser og lærertimer på barnetrinnet i udelte skoler med seksåringer, 1996-97 og 1997-98

	Elever	Klasser [1]	Elever per klasse	Lærertimer i alt per uke per klasse	Tilleggstimer per uke per klasse [2]	Tilleggstimer per elev per år	Tilleggstimer i pst av minstetime-tallet
1996-97	615	82	7,5	36,6	9,3	46,9	33,8
1997-98	685	79	8,7	38,8	13,1	57,3	50,9
Endring i pst	11,4	-3,7	15,6	5,9	41,3	22,2	-

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

1) Differansen i antall klasser mellom skoleårene 1996-97 og 1997-98 skyldes at tre av skolene var todelt på barnetrinnet i skoleåret 1996-97.

2) Tilleggstimer kommer i tillegg til samlet minstetimetall. For skoleårene 1996-97 og 1997-98 utgjorde spesialundervisning og delingstimer utenom valgfag 95 pst av tilleggstimene, mens delingstimer til valgfag, norsk og morsmålsopplæring for språklige minoriteter og tegnspråk utgjorde 5 pst.

De udelte skolene har i gjennomsnitt 39 lærertimer per klasse per uke, dvs om lag 10 pst mer enn de fådelte skolene sett under ett. Minstetimetallet per klasse er også ved de udelte skolene noe lavere i skoleåret 1997-98 enn 1996-97. Endringer i elevsammensetningen på barnetrinnet har medført at høyeste klassetrinn i klassen ved noen udelte skoler er lavere i skoleåret 1997-98 enn i skoleåret 1996-97. I skoleåret 1997-98 utgjorde timer til spesialundervisning og andre styrkingstiltak et tillegg på i overkant av 50 pst i forhold til minstetimetallet. Dette er en økning på om lag 17 prosentpoeng fra skoleåret 1996-97. Også ved de udelte skolene er dermed mulighetene for deling av klassene og dermed personalsituasjonen per klasse vesentlig forbedret fra 1996-97 til 1997-98.

De nye læreplanverkene (L97 og L97 Samisk) gir et godt grunnlag for å videreutvikle et helhetlig pedagogisk arbeid i fådeltskolen, blant annet gjennom lek og læring i aldersblandede grupper, medansvar og selvstendig læring, lokalt tilpasset tema- og prosjektarbeid og aktive relasjoner mellom skole og lokalsamfunn. Personellsituasjonen bør være tilstrekkelig for å nå læreplanens mål på dette området. Spørsmålet om regulering av lærerressursene per elev og per klasse, jf omtale foran, vil også få betydning for bemanningen ved de fådelte skolene.

Departementet vil legge til rette for utviklingstiltak og kompetanseutvikling rettet mot det pedagogiske arbeidet i fådeltskolen. Departementet vil i samarbeid med Landslaget for udelte og fådelte skoler (LUFS) også bidra til utarbeiding av informasjons- og veiledningsmateriell for praktisk arbeid i fådeltskolen.

For å styrke fådeltskolen i spredtbygde områder vil det bli lagt spesiell vekt på å utvikle grendeskolene som lokale kultur- og serviceinstitusjoner, der en også vil legge til rette for utvikling av ulike former for bruk av IT. Tiltakene vil bli finansiert over kap 0228 og kap 0249.

Departementet samarbeider med Kommunal- og regionaldepartementet om utvikling av et nytt kriterium for bosettingsmønsteret i inntektssystemet for kommunene, se omtale i St prp nr 60 (1997-98) Om kommuneøkonomien mv. Målet er at kommunene gjennom rammetilskuddet skal gis mulighet til å opprettholde grendeskoler og et desentralisert skolemønster der bosettingsmønsteret gir grunnlag for det.

Innføring av nye læreplanverk (L97 og L97 Samisk) og *kompetanseutvikling*

I løpet av skoleåret 1999-2000 vil læreplanverkene være innført for alle trinn. I skoleåret 1997-98 ble planverkene innført for 1., 2., 5. og 8. klasse, og i skoleåret 1998-99 innføres de for 3., 6. og 9. klasse.

I 1997 ble det solgt lærebøker til grunnskolen for om lag 420 mill kroner. Salgstallene tyder på at kommunene kjøpte inn nye bøker til de elevene som i skoleåret 1997-98 fikk nye læreplaner. Utdanningskontorene rapporterer at de fleste skolene har fått en god opprusting av lærebøker og inventar. Tall fra Den norske Forleggerforeningen viser at det per 14. september 1998 var solgt lærebøker for 520 mill kroner. For 3., 6. og 9. klassetrinn viser statistikken at det er kjøpt inn nye lærebøker tilsvarende full dekning i alle fag, unntatt i fagene kunst og håndverk, musikk og heimkunnskap, der antall solgte bøker foreløpig er vesentlig lavere enn antall elever på de aktuelle klassetrinnene. Departementet vurderer salget av lærebøker som svært bra.

For å bidra til like god kvalitet på innføringen av L97 og L97 Samisk i alle skoler er det iverksatt følgende tiltak, som utdypes nedenfor: egen plan for kompetanseutvikling for perioden 1996-2000, planer for etterutdanning, veiledninger, nettverk mellom fagmiljøene (universiteter og høgskoler) og nettverk for utveksling av erfaringer mellom kommuner og skoler.

- Rapportene fra statens utdanningskontorer viser at kommunene følger prioriteringene i departementets plan for kompetanseutvikling. I 1998 er det særlig lagt vekt på fagspesifikk kompetanseutvikling. Universitetene og høgskolene tar i år større ansvar for kompetanseutviklingstiltakene enn i 1997. Dette vurderes positivt både av kommunene og statens utdanningskontorer. Kommunene rapporterer våren 1998 at så godt som alle skoleledere og lærere deltok i etterutdanningstiltak i 1997, og at det er planlagt tiltak for begge gruppene i 1998. Rapportene fra kommunene viser at de kommunale og statlige ressursene til kompetanseutvikling f o m 1996 t o m 1998 utgjør om lag 600 mill kroner.
- Planene for etterutdanning danner utgangspunkt for konkrete opplegg som kommunene og fagmiljøene setter i verk. Rapportene fra statens utdanningskontorer våren 1998 viser at de nasjonale planene har vært et positivt bidrag til etterutdanningen både for kommunene og fagmiljøene.
- Det er utarbeidet veiledninger til L97 og L97 Samisk for sentrale fag og områder. Veiledningene skal støtte opp under og styrke bruken og gjennomføringen av læreplanverkene ved å peke på muligheter, gi ideer og eksempler. De skal bidra til at lærerne og skoleledelsen får et godt grunnlag for arbeidet med læreplanverkene.
- I samarbeid med universiteter og høgskoler er det etablert nettverk for etterutdanningstilbud i skoleledelse og i fagene. Det er initiert utvikling av IT-baserte fjernundervisningsopplegg som del av etterutdanningstilbudene i fagene. Særlig i norsk og engelsk er det stor interesse for å utvikle IT-baserte fjernundervisningsopplegg. Det opprettes i løpet av 1998 en egen kompetansebase på Skolenettet med informasjon om etterutdanning i fagene.
- Statens utdanningskontorer har på en positiv måte bidratt til utvikling av regionale nettverk for utveksling av praktiske erfaringer fra innføringen av L97 og L97 Samisk.

Kompetanseutvikling for personalet i grunnskolen vil fortsatt bygge på departementets plan for perioden 1996-2000. Denne planen blir fulgt opp med en handlingsplan for 1999.

Målet for 1999 er å bidra til å styrke kompetansen i vurdering, den fagspesifikke kompetansen og bruken av IT i opplæringen. I tilknytning til dette videreføres arbeidet med kompetanseutvikling som grunnlag for lokalt arbeid med læreplanverkene. Det er viktig at kommunene og den enkelte skole ut fra lokale behov legger til rette for kompetanseutvikling og pedagogisk utviklingsarbeid for å tilpasse virksomheten til målene i læreplanverkene. Dette vil også gjelde for aktuelle private skoler.

Arbeidet med veiledninger til L97 og L97 Samisk vil bli videreført. For å bidra til at lærere får tilbud om relevant kompetanseutvikling, vil departementet videreføre og utvikle nettverk av universiteter og høgskoler for etterutdanning i fag. Ulike typer fjernundervisning og kompetansebasen på Skolenettet med informasjon om etterutdanning i fagene skal videreutvikles. Kompetanseheving for skoleledere gjennom et utviklingsprogram i samarbeid med universiteter, høgskoler og Kommunenes Sentralforbund vil bli prioritert.

Statens utdanningskontorer vil fortsatt bli tildelt midler for å stimulere utviklingen av regionale nettverk for utveksling av praktiske erfaringer fra innføringen av L97 og L97 Samisk.

Departementet har gitt Statens lærerkurs og Statistisk sentralbyrå i oppdrag å gjennomføre en landsomfattende kartlegging av kompetanseprofilen hos undervisningspersonalet i grunn-

skolen høsten 1998. Kartleggingen er en oppfølging av liknende kartlegginger utført i 1984 og 1994.

Departementet vil i samarbeid med statens utdanningskontorer følge arbeidet med L97 og L97 Samisk gjennom lokalt utviklingsarbeid og erfaringsformidling. For den enkelte skole er det viktig at kommunene videreføre en planmessig kompetanseutvikling for å ivareta det lokale arbeidet med læreplanverkene.

Tiltakene finansieres over kap 0228.

Elevenes utbytte av opplæringen

Det er tatt i bruk diagnostiske kartleggingsprøver i leseferdighet, og det er utarbeidet lignende prøver for matematikk og engelsk. Resultatene fra prøvene gir oversikt over ferdighetsnivå og elevenes sterke og svake sider.

Som ledd i nasjonal vurdering av grunnskolen ble det våren 1997 gjennomført landsomfattende undersøkelser av leseferdigheten i 2. klasse. Resultatene viser at de fleste elevene i 2. klasse har tilfredsstillende leseferdighet. Det er imidlertid til dels store forskjeller mellom kommuner og mellom skoler og klasser. Et viktig mål er at undersøkelsen skal føre til mer målrettet bruk av kartleggingsmateriell.

Det er foretatt en landsomfattende undersøkelse av elevatferd og læringsmiljø ved 10 pst av landets skoler. Resultatene fra undersøkelsen gir et bilde av læringsmiljøet i grunnskolen. Manglende arbeidsro og arbeidsinnsats oppleves ved mer enn halvparten av landets skoler, mens alvorlige norm- og regelbrudd er langt mindre vanlig (10 pst).

Norge deltar i et bredt internasjonalt samarbeid på området vurdering. Det foreligger nå elevresultater fra Third International Mathematics and Science Study (TIMSS) for både grunnskole og videregående opplæring. En undersøkelse for elever i 8. klasse (nå 9. klasse) viste at framgangen i prestasjoner fra 7. til 8. klasse var langt svakere enn den markante framgangen fra 6. til 7. klasse for de 13-årige elevene som ble dokumentert i forrige undersøkelse fra TIMSS. Hovedkonklusjonene er at det i Norge er små forskjeller både i prestasjoner og holdninger mellom norske jenter og gutter i 9-års-alderen. 13-årige jenter og gutter viser betydelige forskjeller når det gjelder holdninger til naturfag og matematikk, men i liten grad når det gjelder prestasjoner.

Sammenlignet med andre land viste norske elever god faglig progresjon. Det er likevel bekymringsfullt at forskjellen mellom norske 13-årige jenters og gutters holdninger til naturfag og matematikk er så stor i jentenes disfavør. I departementets oppdragsbrev til Norges forskningsråd vedrørende Reform 97 bes det om at evalueringen av reformen må se på hvordan likestillingsperspektivet er ivaretatt i skolens virksomhet, og hvilken innvirkning reformen har på forskjeller mellom gutter og jenter.

Norge vil, i samarbeid med de øvrige nordiske landene, gjennomføre en undersøkelse av elevers ferdigheter i engelsk på 10. klassetrinn. Undersøkelsen vil være avsluttet i år 2000-2001. Departementet vil videre gjennomføre forsøk med obligatorisk bruk av kartleggingsprøver i lesing i 2. klasse, jf St meld nr 23 (1997-98).

Departementet deltar sammen med 26 andre OECD-land i Programme for International Student Assessment (PISA) fra 1. januar 1998. Programmet inngår i INES-prosjektet (International Network for Education Statistics), og har som mål å utvikle indikatorer for elevenes læringsutbytte. Programmet skal kartlegge 15-årige elevers kunnskaper og ferdigheter i og holdninger til lesing, matematikk og naturfag hvert tredje år, med første datainnsamling i år 2000.

Departementet deltar i Civic Education Study (CIVIC) ledet av International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). Prosjektet skal kartlegge hva elever lærer om demokrati som styringsform.

Departementet vil åpne for lokale forsøk med vurdering uten bruk av karakterer på ungdomstrinnet. Gjennom forsøkene vil det bli hentet inn kunnskap om hvordan vurdering uten rangering gjennom karakterer virker inn på elevenes motivasjon, faglige innsats, læring, trivsel, samarbeid osv. Tiltakene finansieres over kap 0228.

Skolebasert vurdering

Fra 1. oktober 1997 er skolebasert vurdering forskriftsfestet.

For å få oversikt over evalueringen av skolesektoren i kommunene gjennomførte Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i 1997 en landsomfattende undersøkelse. Undersøkelsen viser at svært få kommuner har klare planer og vedtak om evaluering av skolesektoren. Få kommuner har tatt initiativ eller stilt klare krav til skolene om bestemte typer vurderingstiltak. Data fra Grunnskolens informasjonssystem brukes i stor grad, noe som antas å være en følge av utdanningskontorenes jevnlige dialog med kommunene.

Evaluering av nasjonale satsingsområder i kommunene varierer sterkt. Foreløpig har få kommuner benyttet de internasjonale undersøkelsene om norske elevers prestasjoner i sitt vurderingsarbeid. Mange kommuner gir uttrykk for at de ønsker utvidet samarbeid med statens utdanningskontorer på vurderingsfeltet.

Vurderingsarbeidet på kommune- og skolenivå er kjernen i kvalitetsutviklingen i grunnskolen. Departementet støtter dette arbeidet på lokalt plan bl a gjennom veiledning og informasjon. På området skolebasert vurdering deltar departementet i flere internasjonale prosjekter, bl a under EU-programmet Sokrates og gjennom nordisk samarbeid. Strategier og tiltak for å støtte skolens vurdering av sin egen virksomhet og kommunens ansvar for dette vil bli nærmere omtalt i meldingen om likeverdig opplæring i tråd med enhetsskolens prinsipper og et nasjonalt vurderingssystem for grunnskolen og den videregående opplæringen.

Evaluering av Reform 97

Departementet har i tråd med Stortingets forutsetninger gitt Norges forskningsråd (NFR) i oppdrag å evaluere Reform 97. Dette skal sikre en uavhengig og forskningsbasert evaluering. I oppdraget blir NFR bedt om å belyse både de juridiske, økonomiske, administrative, faglige og pedagogiske sider ved reformen. Forskningsprogrammet er gitt en ramme på fem år. Den forskningsmessige evalueringen av reformen vil foregå parallelt med departementets løpende vurdering av tilstanden i sektoren. Evalueringen skal forankres i mål, lov og forskrift for grunnskolen, og være et sentralt hjelpemiddel for å systematisere kunnskap om skolesektoren.

Hovedspørsmålene evalueringen skal gi svar på, er hvordan Reform 97 er blitt forberedt på de ulike forvaltningsnivåene, og i hvilken grad reformen gjennomføres i tråd med mål og intensjoner. Departementet legger vekt på at den kunnskapen som framkommer, skal bidra til forbedring og videreutvikling av grunnskolen. Norges forskningsråd er bedt om å legge vekt på spredning av informasjon om forskningsresultatene f eks gjennom årlige sammenfatninger og analyser. Evalueringen finansieres over kap 0228.

IT i skolen

Oppsummeringen av tilstandsrapportene fra statens utdanningskontorer viser at de aller fleste kommuner (over 80 pst) nå har IT-planer, enten som egne planer eller deler av kommunens IT-plan. I stor grad er disse fulgt opp av rammer for investering i IT-utstyr, kompetanseutvikling og midler til drift og vedlikehold.

Gjennomgående rapporterer utdanningskontorene om til dels betydelige økninger i investeringer til IT-utstyr.

Andelen grunnskoler med tilgang til Internett er omtrent fordoblet, fra om lag 30 pst i 1996-97 til om lag 60 pst i 1997-98. Det framgår ikke av rapportene hvor mange skoler som har Internett tilgjengelig for elevene. Noen utdanningskontorer har registrert en kraftig økning i antallet skoler som er koblet til Internett, andre har hatt en forsiktig vekst. Det er stor forskjell både mellom fylkene og mellom kommunene med hensyn til andelen skoler tilknyttet Internett.

Departementet ønsker å stimulere enkelte større IT-prosjekter ved skoler i utvalgte kommuner, der organiseringen og gjennomføringen av opplæringen tar utgangspunkt i bruk av IT som pedagogisk hjelpemiddel i tråd med læreplanverket for grunnskolen. Departementet vil særlig prioritere pedagogisk bruk av IT i opplæringen på ungdomstrinnet. Videre ønsker departementet oppfølging av og økt innsats knyttet til utvikling av fjernundervisning, både for elever og lærere. Departementet vil fortsatt følge utviklingen i bruk av IT i skolen nøye. Tiltakene finansieres over kap 0228 og kap 0249.

Informasjonstiltak

Departementet har, via et bredt spekter av informasjonstiltak på en rekke språk, informert om Reform 97 og det nye læreplanverket.

Brosjyrer, faktaark og et fast nyhetsbrev danner grunnlaget for departementets satsing på kommunikasjon i forbindelse med den tre år lange innføringsperioden. I tillegg er bl a grønt nummer, annonser og en kommunikasjonsutstilling tiltak som er gjennomført.

Når det gjelder f eks innføringen av det nye faget «Kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering», er informasjon sendt ut på 13 språk. Internett er også et sentralt virkemiddel i informasjonsspredningen.

Departementet samspiller med ulike parter om informasjonstiltak. I samarbeid med Foreldreutvalget for grunnskolen er det utarbeidet en egen foreldreguide som presenterer det nye læreplanverket. I samarbeid med Trygg Trafikk har departementet gitt ut veilednings-

hefter. Heftene er ment å være en hjelp til foreldre og lærere i grunnskolen i arbeidet med trafikksikkerhet og trafikkopplæring.

Departementet utvikler også i 1999 en egen brosjyre/informasjonsplan for grunnskolen for å legge grunnlaget for samarbeid med bl a de statlige utdanningskontorene.

Informasjonstiltak knyttet til Reform 97 overfor elever, foreldre, skoler, kommuner, høgskoler og andre aktuelle målgrupper vil bli videreført. Videre skal departementet arbeide med informasjon om den nye opplæringsloven. Gjennom kanaler som bl a nyhetsbrev, Odin og Skolenettet vil departementet spre aktuell informasjon til ulike instanser.

Departementet vil samarbeide med de statlige utdanningskontorene om disse oppgavene.

Samarbeidet med ulike instanser om informasjonstiltak knyttet til skolestart vil også bli videreført.

Tiltakene finansieres i hovedsak over kap 0228.

II. Elevene skal, uavhengig av kjønn, foreldrenes økonomi og bosted, få en likeverdig opplæring som er tilpasset evner, forutsetninger og kulturell og språklig bakgrunn

Opplæringen i grunnskolen skal sikre den enkelte vekstmuligheter med utgangspunkt i egne forutsetninger. I en skoleklasse vil det være stor variasjon når det gjelder modenhet, motivasjon og evner. Et stort flertall av elevene vil ikke ha behov for særskilt hjelp og oppfølging for å ha godt utbytte av undervisningen. Det er likevel en målsetting å legge undervisningen slik til rette at også disse får utfordringer tilpasset sine forutsetninger.

En del elever har behov for særskilt tilrettelegging. Ved hjelp av ulike virkemidler tilpasses den innsatsen som rettes mot den enkelte elev.

De nye læreplanverkene L97 og L97 Samisk skal bidra til å styrke enhetsskolen og en likeverdig opplæring gjennom fellesskap i innhold kombinert med individuell og lokal tilpasning.

Ressurser til spesialundervisning, tilpasset opplæring og andre undervisningsformål

Delingstimer utenom valgfag har vært stabilt i en årrekke, og utgjør i skoleåret 1997-98 et tillegg på 24 pst i forhold til elevtimetallet. Økningen på om lag 5 prosentpoeng fra skoleåret 1996-97 skyldes de delingstimene som følger av lovbestemmelsen om at det i klasser med seksåringer med over 18 elever skal være to pedagoger.

Årstimer til særskilt norsk- og morsmålsundervisning for språklige minoriteter utgjør et tillegg på om lag 8 pst i forhold til elevtimetallet i skoleåret 1997-98. Dette nivået har vært økende i perioden 1994-95 til 1997-98.

Tabell: Årstimer til ulike undervisningsformål i pst av elevtimetallet[1)]

	1994-95	1996-97	1997-98
Elevtimetallet	100,0	100,0	100,0
Delingstimer utenom valgfag	18,1	19,2	24,0
Delingstimer til valgfag	3,0	2,8	2,7
Spesialundervisning etter enkeltvedtak	22,6	21,9	21,7
Norsk- og morsmålsundervisning for språklige minoriteter	6,6	7,6	7,8
Tegnspråk	-	-	0,1
Annet	21,0	20,3	20,1
Sum	171,4	171,8	176,4

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)
1) Spesialskoler er ikke inkludert.

Tilstandsrapporteringen fra utdanningskontorene for 1997-98 viser at ressursbruken til spesialundervisning har vært stabil de siste årene, jf «Grunnskolen i Norge. Nøkkeltall 1997» og St meld nr 23 (1997-98) Om opplæring for barn, unge og vaksne med særskilde behov. Årstimer til spesialundervisning og delingstimer utenom valgfag utgjør samlet et tillegg på om lag 46 pst i forhold til grunnressursen elevtimetall i skoleåret 1997-98. Antall elever som får spesialundervisning etter enkeltvedtak, utgjorde i skoleåret 1997-98 6,2 pst av elevene, dvs vel 34 000 elever. Antallet har økt svakt de siste årene. Av de elevene som får spesialundervisning, er om lag to tredeler gutter.

Utdanningskontorene har i sine tilstandsrapporter beskrevet kommunale variasjoner i bruken av lærerressurser til spesialundervisning etter enkeltvedtak og til deling av klasser utenom valgfag. Det er også variasjoner mellom kommunene når det gjelder den andelen av elevene som får spesialundervisning etter enkeltvedtak fra noe under 3 pst til over 18 pst. Slike forskjeller kan best forklares med ulike tradisjoner og ulik erfaring og kompetanse når

det gjelder å tilrettelegge opplæringstilbudet for disse elevene. Mange kommuner arbeider aktivt med å dreie tildelingen slik at spesialundervisning etter enkeltvedtak først og fremst brukes når det foreligger særlige og omfattende behov for spesiell tilrettelegging.

Tabell: Elever i grunnskolen som får spesialundervisning. Tildelingsprofil og årstimer per elev.

Timer	Antall elever			Fordeling av spesialundervisning i pst		
	1993-94	1995-96	1996-97	1993-94	1995-96	1996-97
0–100	9 348	8 977	8 245	32	30	27
101–160	8 007	7 843	8 065	28	26	27
161–360	7 610	8 535	8 850	26	28	29
361>	4 080	4 720	5 215	14	16	17
Sum	29 045	30 075	30 375	100	100	100
Årstimer per elev per år (gj snitt)	170	181	170			
Årstimer per uke (gj snitt)	4,5	4,8	4,5			

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

I handlingsplanen for spesialpedagogiske hjelpemidler er det tatt sikte på at det skal utvikles læremidler for døve elever i samme takt som for de øvrige elevene. De nye læreplanene for døve omfatter tegnspråk som førstespråk, tegnspråk fordypning, norsk for døve, engelsk for døve, engelsk fordypning og drama og rytmikk for døve. I forbindelse med innføringen av de nye planene og utvidet timetall i tegnspråk som førstespråk innhenter departementet erfaringer med gjennomføringen. Nasjonalt kompetansehevings-program i tegnspråk i forbindelse med innføringen er fullført. Det er etablert åpne studietilbud i tegnspråk ved universiteter og høgskoler.

I forbindelse med den forskningsbaserte evalueringen av Reform 97 vil det bli fokusert på hvordan reformen har bidratt til å realisere målet om en inkluderende skole med tilpasset opplæring for alle elever, jf kap 0243.

Med utgangspunkt i St meld nr 23 (1997-98) Om opplæring for barn, unge og vaksne med særskilde behov og Innst S nr 228 (1997-98) vil det bli foretatt en omfordeling av kompetanse og ressurser fra nasjonalt til lokalt nivå. Det vil bli iverksatt et kompetanse-hevings-program for PP-tjenesten og skolelederne om bl a sosiale og emosjonelle problemer, lese- og skrivevansker, sammensatte lærevansker og systemutviklingsarbeid i skolen. Det vises her til omtale under kap 0243.

Departementet vil følge opp Stortingets vedtak der Regjeringen bes om å fremme sak om lovfestet rett til opplæring i punktskrift, jf Innst O nr 70 (1997-98).

Departementet vil, gjennom statens utdanningskontorer, følge med i hvordan kommunene praktiserer retten til tegnspråkopplæring. Arbeidet med utvikling gjennom etterutdanningstiltak og veiledninger vil bli fulgt opp, jf kap 0228. Departementet vil også videreføre arbeidet med kompetanseutvikling for lærere som skal undervise døve elever, jf kap 0243.

Opplæring for språklige minoriteter

Læreplan i morsmål for språklige minoriteter i M87 videreføres for skoleåret 1998-99. Ny læreplan for norsk som andrespråk er gjort gjeldende fra skoleåret 1998-99. Gjeldende tilskuddsordning er videreført for skoleåret 1998-99.

I skoleåret 1997-98 var det 33 100 elever i grunnskolen fra språklige minoriteter. Medregnet seksåringene er dette en økning på 4 600 elever, eller om lag 16 pst, fra skoleåret 1996-97. Elevene utgjør nå 6 pst av det samlede elevtallet i grunnskolen. I Oslo er over 26 pst av elevene fra språklige minoriteter, i de andre fylkene er det mellom 1 og 7 pst. I 1997 var de største minoritetsspråkene urdu med 4 600 elever, vietnamesisk med 2 700 elever, engelsk med 2 600 elever, spansk med 2 100 elever og bosnisk med 1 800 elever.

Resultatene fra en TIMSS-undersøkelse om språklige minoriteters prestasjoner i matematikk og naturfag viser at Norge har en stor andel minoritetselever blant de svakeste elevene. Andre undersøkelser viser at mange av elevene fra språklige minoriteter klarer seg godt i ulike fag, og at det er sammensatte årsaker til at grupper av elevene har problemer med noen av fagene i grunnskolen.

Prosjektet «Den nye småskolen i et flerkulturelt perspektiv» er avsluttet. Rapporten fra prosjektet viser bl a at elever med god beherskelse av morsmålet også har god framgang i

norsk. Rapporten peker også på at organiseringen av opplæringen er særlig viktig for de språklige minoritetene.

Forskningsprogrammet «Kompetanse, utdanning og verdiskapning» har bevilget midler til en særskilt studie av skoleprestasjoner og holdninger til skole og utdanning hos innvandrerungdom i Oslo.

I henhold til Stortingets vedtak blir det lagt fram en melding om morsmålsundervisning for språklige minoriteter der bl a forskningsresultater blir presentert. For å sikre et likeverdig skoletilbud for elever fra språklige minoriteter utarbeides det forskrifter om kommunenes plikt til å gi særskilt opplæring for disse elevene. Læreplan i tilvalg morsmål skal ferdigstilles. Tilskuddsordningen vil i den forbindelse bli revidert. Forsknings- og utviklingsarbeid skal videre bidra til kunnskapsinnhenting og kvalitetsutvikling av opplæringstilbudene for denne elevgruppen.

Opplæring i samisk og finsk

Det er foretatt justeringer av prinsipper og retningslinjer i L97 Samisk i samsvar med Stortingets synspunkter på behovet for presiseringer av enkelte momenter i teksten. En veiledning som tar for seg det lokale arbeidet med L97 Samisk, er ferdigstilt. Veiledningen er utformet i samarbeid mellom kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk, Samisk utdanningsråd og statens utdanningskontorer i Finmark og Troms. Veiledningen vil bli fulgt opp med tiltak for kompetanseutvikling. Det er i samarbeid med Samisk utdanningsråd gitt ut to hefter av en serie som retter oppmerksomheten mot spesielle utfordringer knyttet til implementering av L97 Samisk. Tilskuddsordningen for det samiske utdanningsområdet er endret fra og med skoleåret 1998-99, jf kap 0221 post 68.

Opplæringsloven innfører individuell rett til opplæring i samisk i grunnskolen. Sametinget vil etter opplæringsloven få større innflytelse på innholdet i den samiske opplæringen og dessuten selv få rett til å fastsette deler av innholdet innenfor rammer fastsatt av departementet.

Opplæringsloven innfører også lovfestet rett til opplæring i finsk dersom minst tre elever med kvensk-finsk bakgrunn på en grunnskole i Troms eller Finnmark krever det. Det har vært økende interesse for å få opplæring i finsk. I skoleåret 1997-98 ble det gitt opplæring i finsk som andrespråk for 745 elever i Troms og Finnmark. Faget har vært godt mottatt av foreldre og elever med kvensk-finsk bakgrunn.

Ulike tiltak for kompetanseutvikling vil bli fulgt opp. Oppmerksomheten vil spesielt bli rettet mot organisering av språkopplæringen og det lokale arbeidet med L97 Samisk for å sikre lokal tilpasning av opplæringens innhold. Det vil bli utformet læreplaner i samisk som tilvalgsspråk og en veiledning i tegnspråk for samiske elever. Det utvikles også kartleggingsprøver for samiske elever med lese- og skrivevansker.

I samarbeid med Statens utdanningskontor i Troms vil arbeidet med finsk som andrespråk bli fulgt opp gjennom informasjon og kompetanseutvikling. Lærebøker i finsk er under utarbeidelse.

Tiltakene finansieres over kap 0221 og kap 0228, jf også kap 0206.

Sørsamisk grunnskoleopplæring

I St prp nr 1 (1993-94) gjorde Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet et framlegg om å legge ned sameskolen for Midt-Norge, Hattfjelldal. I Budsjett-innst S nr 12 (1993-94) ber komiteens flertall «... om at det blir utarbeidet en økonomisk og faglig rapport i forhold til de sørsamiske grunnskoleinternatene, med bakgrunn i departementets forslag om nedleggelse».

Flertallet i kommunalkomiteen sluttet seg i Innst S nr 145 (1997-98), til regjeringens forslag om å vurdere opplæringsformer som gjør at samiske barn, dersom foreldrene ønsker det, kan få opplæring i samisk på sitt hjemsted, se St meld nr 18 (1997-98) Tillegg til St meld nr 41 (1996-97 Om norsk samepolitikk.

En arbeidsgruppe oppnevnt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet med representanter fra Sametinget, sørsamiske foreldre ved hjemstedsskolene, sørsamiske foreldre ved internatskolene, Samisk utdanningsråd og departementet, har kommet med forslag til samlet opplæringsopplegg for sørsamiske elever. Rapporten har vært til omfattende høring hos berørte parter, bl a Samisk utdanningsråd og Sametinget.

Rapporten fra arbeidsgruppen og høringsuttalelsene støtter en utvikling der hjemstedsskolene i større grad overtar ansvaret for opplæringen av de samiske elevene. Det pekes på at bruk av IT og fjernundervisning, kombinert med veiledning, ambulerende lærer og språkbad vil bidra til å sikre kompetanse i hjemstedsskolene, samtidig som nødvendig internatbehov opprettholdes. Dette vil integrere de samiske elevene bedre i deres hjemstedsmiljøer,

og de vil slippe den belastningen det er for mindre barn å være borte fra foreldrene i lange perioder. Språkbad vil bidra til både et språklæringsmiljø og et identitetsskapende miljø. Arbeidsgruppen foreslår også å opprette et kompetansesenter for sørsamisk utdanning og kultur.

Departementet vil i samarbeid med de berørte utdanningskontorer og Samisk utdanningsråd bidra til å utvikle alternativer til sørsamisk grunnskoleopplæring på internatskoler. Hjemstedsskolene bør i størst mulig grad gjøres i stand til å ta ansvaret for opplæringen i sørsamisk språk. Det tas bl a sikte på å utvikle IT-basert fjernundervisning i samisk språk på hjemstedsskolene for sørsamiske elever, bruke ambulerende lærere og utprøve språkbad i praksis. Det forutsettes nært samarbeid mellom hjemstedsskolene og internatskolene.

Departementet vil, slik arbeidsgruppens flertall foreslår, opprettholde internatskolen i Hattfjelldal inntil videre. Forslaget fra arbeidsgruppen om oppretting av kompetansesenter vil bli vurdert i det videre arbeidet med å utvikle alternative opplæringsformer til internatskoler. Utviklingstiltakene vil bli finansiert over kap 0228 og kap 0249.

III. Elevene skal ha et trygt og godt lærings- og oppvekstmiljø, og det skal være et godt samarbeid mellom hjem og skole

Grunnskolen har et særlig ansvar for å utvikle et godt læringsmiljø, som fremmer elevenes faglige, personlige og sosiale utvikling. Grunnskolen skal også bidra til et trygt og stimulerende oppvekstmiljø. Samarbeid mellom skole, hjem og nærmiljø er en forutsetning for en slik utvikling.

Elevenes arbeidsmiljø

Det er nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe som utreder rettstilstanden vedrørende elevers arbeidsmiljø, og vurderer behovet for endringer i den rettslige reguleringen av dette. Både plan- og bygningsloven, arbeidsmiljøloven, lov om helsetjenesten i kommunene og gjeldende opplæringslover har bestemmelser med betydning for elevers arbeidsmiljø. Forskriften om miljørettet helsevern i barnehager og skoler er gitt med hjemmel i lov om helsetjenesten i kommunene. Forskriften ble innført for å ivareta bl a elevers arbeidsmiljø. Arbeidsgruppen skal vurdere og sammenligne gjeldende regelverks krav til arbeidsmiljø, og bestemmelser om brukermedvirkning, godkjenning, kontroll og tilsyn. Forskriften om miljørettet helsevern krever at virksomheten skal være "helsemessig tilfredsstillende". Arbeidsmiljølovens § 7 krever at arbeidsmiljøet skal være "fullt forsvarlig". Det er i lovverket ulike krav til brukermedvirkning, og ulike former for tilsyn og kontroll. Arbeidsgruppen vil levere sin utredning om kort tid.

Kommunene har ansvaret for å godkjenne alle barnehager og skoler etter forskriften om miljørettet helsevern innen 31. desember 1998. Regjeringen vil, etter at denne fristen er utløpt, foreta en bred gjennomgang av situasjonen og vurdere i hvilken grad målsettingen med forskriften er oppfylt. På dette grunnlaget vil Regjeringen legge fram for Stortinget hvilke ytterligere rettslige reguleringer og andre tiltak som eventuelt vil være nødvendige for å ivareta elevers arbeidsmiljø, se også omtale under programkategori 07.30 Videregående opplæring.

Lærings- og oppvekstmiljøet

Arbeidet med lærings- og oppvekstmiljøet er omtalt i læreplanverkene i et eget kapittel. Kommunene skal sammen med den enkelte skole bl a legge til rette for at de fysiske rammene blir best mulig for et godt arbeids- og aktivitetsmiljø i skolen.

En annen side ved lærings- og oppvekstmiljøet er hvordan elevene opplever skolehverdagen, og hvordan det lokale oppvekstmiljøet fungerer. Departementet har bidratt gjennom arbeidet med tverrdepartementale og departementale handlingsplaner rettet mot barns og unges oppvekstmiljø blant annet når det gjelder tiltak mot mobbing og vold, gjennomføring av helse- og miljøfremmende prosjekt og utprøving av skolemegling.

Departementet har i samarbeid med ulike instanser deltatt i arbeidet med å utvikle tiltak knyttet til trafikkopplæring og trafikksikkerhet på skoleveien.

Departementet vil samarbeide med andre departementer om ulike tiltak som kan bidra til å stimulere det lokale arbeidet med å forbedre skole- og oppvekstmiljøet. I arbeidet med å fremme trivsel i skolen og forebygge vold, mobbing, rasisme og rusmiddelproblemer vil det bli lagt vekt på økt medvirkning fra foreldre og elever. Det skal legges vekt på elevrådsarbeid og demokratiutvikling i skolen. Arbeidet med skolemegling vil bli videreført. For å stimulere til gode skolemiljøer vil departementet i samarbeid med statens utdannings-

kontorer og andre aktuelle instanser tilrettelegge for idé- og erfaringsformidling fra lokalt utviklingsarbeid.

Samarbeidet med andre instanser om tiltak knyttet til trafikkopplæring og trafikksikkerhet på skoleveien vil bli videreført.

Plan for «Entreprenørskap i opplæring og utdanning» vil bli videreført og styrket i samarbeid med andre departementer, statens utdanningskontorer og andre instanser. Skolene må samarbeide nært med bl a det lokale kultur- og arbeidslivet for å fremme verdiskaping og etablering, nytenkning og lokal ressursforståelse. Tiltakene vil omfatte både grunnskoler og videregående opplæring. Statens utdanningskontorer vil bidra med informasjon, veiledning og spredning.

Tiltakene finansieres over kap 0228, jf også kap 238.

Skolefritidsordningen

Det har vært en viktig forutsetning for Reform 97 at det skal gis skolefritidstilbud til alle elever som har behov for det fra 1. til 4. klasse.

Høsten 1997 kunne så godt som alle kommuner tilby skolefritidsordning til elever på småskoletrinnet, og om lag 106 000 barn deltok i ordningen. Dette utgjorde 44 pst av alle elevene på småskoletrinnet, rundt 58 pst av førsteklassingene og 23 pst av fjerdeklassingene. I løpet av skoleåret reduseres vanligvis antallet barn i skolefritidsordningen noe, hovedsakelig grunnet frafall blant tredje- og fjerdeklassingene.

Statens utdanningskontor i Møre og Romsdal har fått midler til prosjektet «Skolefritidsordningar og barn med særlege behov». Formålet er å finne fram til organiseringsmåter som gir barn med særlige behov gode utviklingskår. Rapport fra prosjektet vil foreligge høsten 1998, og erfaringene vil kunne nyttes i det videre arbeidet med innhold og organisering av skolefritidsordningen.

I forbindelse med lovendringen om skolefritidsordningen, som trer i kraft 1. januar 1999, skal alle kommuner tilby skolefritidsordning hvis det er behov for det. Hovedutfordringen framover vil derfor være å sikre kvaliteten på det tilbudet som gis, med særlig vekt på tilbudet til funksjonshemmede. Departementet vil i samarbeid med statens utdanningskontorer legge til rette for tiltak som skal utvikle personalets kompetanse, jf plan for kompetanseutvikling. Departementet tar sikte på å utarbeide veiledningsmateriell til kommunene i forbindelse med at lovendring med tilhørende forskrifter trer i kraft 1. januar 1999.

Utviklingstiltakene finansieres over kap 0228. Driftstilskuddet til kommunene finansieres over kap 0221, post 63.

Musikk- og kulturskoler

Fra og med 1. juli 1998 er det lovbestemt at alle kommuner, alene eller i samarbeid med andre kommuner, skal ha et musikk- og kulturskoletilbud til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet ellers.

Mange kommuner har hatt musikkskole lenge, og har allerede utvidet tilbudet til også å omfatte andre kulturuttrykk som for eksempel dans, drama og bilde.

Ved årsskiftet 1997-98 var det etablert kommunale musikk- og kulturskoler i 361 kommuner. De fleste kommuner gir egne musikk- og kulturskoletilbud, og noen har valgt å gå sammen om å opprette interkommunale tilbud. Opplysninger som ble samlet inn av utdanningskontorene før skolestart viser at de fleste av de kommunene som ikke hadde et musikk- og kulturskoletilbud i skoleåret 1997-98, var i gang med forberedelser for skoleåret 1998-99.

Utviklingsprogrammet Positivt skolemiljø er også gjennomført for skoleåret 1997-98. Formålet med utviklingsprogrammet er å bedre samarbeidet mellom grunnskolene, musikk- og kulturskolene, skolefritidsordningene og det lokale musikk- og kulturlivet.

Musikk- og kulturskolene i kommunene bør samarbeide nært med skoleverket og det lokale musikk- og kulturlivet. Det øremerkede tilskuddet er et virkemiddel for at alle kommuner skal kunne gi et tilbud. Statens utdanningskontorer vil følge opp de kommunene som ennå ikke har noe tilbud.

Departementet har våren 1998 satt ned en arbeidsgruppe som har fått i oppgave å oppsummere erfaringer fra forsøk med musikk- og kulturskoler samt forsøk med kunstskoler, og å utarbeide modeller for framtidig innhold og organisering og samarbeid med andre i lokalmiljøet. Arbeidet vil bli fulgt opp av departementet.

Tiltakene finansieres over kap 0221, post 67 og 70, jf også kap 0229 post 70.

Samarbeidet mellom hjem og skole

St meld nr 14 (1997-98) Om foreldremedverknad i grunnskolen, jf Innst S nr 117 (1997-98), gjør rede for verdien av godt samarbeid mellom hjem og skole. Betydningen av godt samarbeid på klasse- og skolenivå blir særlig framhevet i meldingen.

Departementet har fått utført en undersøkelse om foreldrenes synspunkt på samarbeidet mellom hjem og skole. 1440 foreldre i alle fylker har deltatt i undersøkelsen, som blant annet sier at det store flertallet er fornøyde med samarbeidet. De fleste føler seg velkomne på skolen og synes det er lett å ta kontakt med lærerne utenom konferansetimene. Fire av ti foreldre mener at foreldrene bør ha større innflytelse og ansvar i skolen enn det de har i dag. Åtte av ti foreldre mener at informasjonen om barnas prestasjoner i de ulike fagene er god. Halvparten av foreldrene oppgir at de ønsker å ta del i skolens vurdering av sitt arbeid, dvs skolebasert vurdering. Jevnt over bærer undersøkelsen preg av at foreldrene til barn på barnetrinnet opplever samarbeidet med skolen som bedre enn foreldre med barn på ungdomstrinnet.

For det videre arbeidet på disse områdene vil departementet legge til grunn de føringene som ble gitt av Stortinget i behandlingen av St meld nr 14 (1997-98) Om foreldremedverknad i grunnskolen, jf Innst S nr 117 (1997-98). Det vil i samarbeid med Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG) fortsatt bli lagt vekt på systematiske informasjonstiltak til foreldre og skoler som grunnlag for å videreutvikle et godt samarbeid mellom hjem og skole. Stortingets tilslutning til at FUG blir organisert som eget forvaltningsorgan fra 1. januar 1999, blir fulgt opp.

L97 og L97 Samisk gir forpliktende føringer for utviklingen av samarbeidet mellom hjem og skole. Samarbeidet er derfor et viktig område i arbeidet med innføringen av de nye læreplanverkene.

I forbindelse med elevvurdering og skolebasert vurdering vil det bli arbeidet med bedre samarbeidsformer mellom skolen og elevenes foreldre. Det vil i samarbeid med statens utdanningskontorer bli tatt initiativ overfor kommunene for å få satt i gang lokalt utviklingsarbeid for bedre samhandling mellom hjem og skole. Departementet vil samarbeide med FUG om disse oppgavene. Tiltakene finansieres over kap 0228, jf kap 0229 post 21.

Programkategori 07.20 Grunnskolen fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
01-29	Driftsutgifter	213 824	203 032	217 655	7,2
60-69	Overføring til kommunesektoren	1 696 484	1 757 452	1 853 421	5,5
70-89	Overføring til private	3 055	3 381	10 203	201,8
	Sum kategori 07.20	1 913 363	1 963 865	2 081 279	6,0

I forhold til 1998 er det gjort følgende endringer:
- Økningen på 01-29-postene skyldes at FUG blir organisert som eget forvaltningsorgan og økte midler til eksamenssekretariatet i forbindelse med nytt datasystem for eksamensavvikling og ny sensoravtale.
- Økningen på 60-postene skyldes i hovedsak at investeringskompensasjonen er økt som følge av at Regjeringen har fulgt opp Kostnadsberegningsutvalgets etterberegning av investeringskostnadene, og at det foreslås en renteøkning på investeringskompensasjonen på 0,8 prosentpoeng.
- Økningen på 70-89-postene på over 200 pst skyldes at det er overført utviklingsmidler fra kap 0221 post 67 Tilskudd til kommunale musikk- og kulturskoler til en ny post 70.

KAP 0221 TILSKUDD TIL GRUNNSKOLEN (JF KAP 3221)

Kapitlet omfatter tilskudd til:
- virkemiddeltiltak i Nord-Norge
- grunnskoleopplæring i landsdekkende institusjoner
- Fjellheimen leirskole
- skolefritidsordninger
- undervisning i finsk som andrespråk

- opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen
- leirskoleopplæring
- kommunale musikk- og kulturskoler
- det samiske utdanningsområdet

Kap 0221 Tilskudd til grunnskolen fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	0	6 300	6 690
60	Tilskudd til virkemiddeltiltak i Nord-Norge, *kan overføres*	22 658	29 758	29 758
61	Tilskudd til institusjoner	31 458	32 734	32 734
62	Tilskudd til Fjellheimen leirskole	3 600	3 682	3 682
63	Tilskudd til skolefritidsordninger, *kan overføres*	331 028	446 250	439 000
64	Tilskudd til undervisning i finsk	0	2 495	5 849
65	Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen	493 024	640 291	629 462
66	Tilskudd til leirskoleopplæring	21 638	21 700	21 700
67	Tilskudd til kommunale musikk- og kulturskoler, *overslagsbevilgning*	83 727	91 661	86 800
68	Det samiske utdanningsområdet, *kan overføres*	20 821	23 133	25 133
69	Pensjonsinnskudd i Statens Pensjonskasse	176 473	0	0
70	Tilskudd til utvikling av musikk- og kulturskolene	0	0	6 700
	Sum kap 0221	1 184 427	1 298 004	1 287 508

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Det er overført 6,7 mill kroner fra post 67 til ny post 70. Midlene brukes til utviklingsprosjekter innenfor musikk- og kulturskoleområdet og til tilskudd til drift av Norsk musikkskoleorkester.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal bidra til å utvikle grunnskolen i utsatte områder i Nord-Norge, og er en del av virkemiddelordningen, jf post 60. På grunn av at store deler av bevilgningen til pedagogiske styrkingstiltak går til andre enn kommuner, bevilges det midler til disse tiltakene over post 01.

Post 60 Tilskudd til virkemiddeltiltak i Nord-Norge, *kan overføres*

Någjeldende virkemiddelordning gjelder fra 1. august 1998 til 31. juli 2003, jf St prp nr 1 Tillegg nr 3 (1997-98). Det vises videre til vedtak i Stortinget i forbindelse med behandlingen av Budsjett-innst S nr 12 (1997-98), der ny virkemiddelordning for perioden 1. august 1998–31. juli 2003 ble vedtatt.

Målsetting

Målet med tilskuddet er å bidra til et godt opplæringstilbud for elevene i Nord-Norge ved at flest mulig skoler har lærere med godkjent utdanning, og ved at skolen styrkes i utsatte områder. Tilskuddsordningen skal finansiere kommunenes og fylkeskommunenes kostnader ved å ta i bruk de virkemidlene som ordningen gir rom for.

Tildelingskriterier

Staten refunderer utbetalte lønnstillegg til lærere med godkjent utdanning ved grunnskoler som har hatt dårlig dekning av lærere med godkjent utdanning de siste fire år, dvs virkemiddelskoler. Videre refunderes utgifter til flyttegodtgjøring for lærere som flytter til eller fra virkemiddelskoler eller skoler nord for Bodø og Fauske i Nordland og i Troms og Finnmark i samsvar med statens regulativ.

Oppfølging og kontroll

De viktigste kontrollene foretas som del av saksbehandlingen ved utdanningskontorene. Utdanningskontorene skal i tillegg foreta stikkprøvekontroller for å påse at grunnlaget for beregning og utbetaling av tilskudd er i samsvar med reglene.

Selve virkemiddelordningen vil bli evaluert innen utløpet av virkemiddelperioden.

Rapport for 1997-98

Lærerdekningen har bedret seg i Nord-Norge fra skoleåret 1994-95 til skoleåret 1996-97, særlig i Troms og Finnmark, der andelen lærere uten godkjent utdanning sank med hhv 2 og 3 prosentpoeng. Andelen lærere uten godkjent utdanning steg imidlertid fra 1996-97 til 1997-98, som for resten av landet.

101 lærere fordelt på 28 virkemiddelskoler fikk lønnstillegg i 1997-98. Dette var noe færre enn året før. Høsten 1997 var 28 lærere i lønnet permisjon.

Budsjettforslag for 1999

Budsjettforslaget for 1999 er basert på tall for skoleåret 1997-98 fra GSI over andelen lærere uten godkjent utdanning. Dette bestemmer antall virkemiddelskoler i 1998-99. Det er regnet med at antall virkemiddelskoler vil stige noe høsten 1999.

Post 61 Tilskudd til landsdekkende institusjoner

Formålet med tilskuddsordningen er å sikre at elever som er på institusjoner med hele landet som opptaksområde, får grunnskoleopplæring uten at dette medfører arbeidskrevende gjesteelevoppgjør for vertskommunene.

I skoleåret 1997-98 ble det gitt tilskudd til undervisning i ti institusjoner fordelt på fem fylker. Statens utdanningskontorer rapporterer at dette skoleåret var det 128 helårselever, 27 halvårselever og 2067 korttidselever ved institusjonene. I forhold til skoleåret 1996-97 er antall helårselever økt, mens det har vært en reduksjon i antall korttidselever.

For 1999 vil ordningen omfatte tilskudd til opplæring i ni institusjoner.

Post 62 Tilskudd til Fjellheimen leirskole

Fjellheimen leirskole er en leirskole for barn, unge og voksne med psykisk utviklingshemming eller lærevansker. Leirskolen finansierer driften sin ved statstilskudd, egenbetaling fra deltakerne og et bidrag fra Engerdal kommune. Kommunen sender søknad om tilskudd til Statens utdanningskontor i Hedmark.

Målsetting

Målet med tilskuddsordningen er å bidra til at barn, unge og voksne med psykisk utviklingshemming eller med lærevansker kan få et opphold ved Fjellheimen leirskole.

Tildelingskriterier

Før det kan utbetales tilskudd, må det foreligge søknad fra Engerdal kommune, basert på institusjonens budsjett for det året det søkes statstilskudd for. Tilskuddet består av grunntilskudd og tilskudd per deltaker, begrenset oppad til 1 000 deltakere per år. Grunntilskuddet tilsvarer kapitalutgiftene og 35 pst av de øvrige driftsutgiftene i samsvar med budsjett. Det samlede tilskuddet fastsettes som summen av grunntilskuddet og antall deltakere multiplisert med tilskudd per deltaker.

Oppfølging og kontroll

Kommunen sender årsregnskap til Statens utdanningskontor i Hedmark etter at regnskapet er revidert av kommunerevisor. Som vedlegg til årsregnskapet skal det følge en oversikt som bl a viser antall deltakere i regnskapsåret. Dette danner grunnlag for utdanningskontorets årsrapporter på dette området.

Utdanningskontoret kontrollerer regnskapet og faktisk aktivitet i regnskapsåret, i form av antall deltakere i forhold til forutsetningene i budsjettet. Utdanningskontoret foretar i tillegg en formalia- og rimelighetskontroll av søknaden om tilskudd.

Rapport for 1997-98

Deltakerantallet ved leirskolen er relativt stabilt. I 1997 var det 991 deltakere.

Budsjettforslag for 1999

Budsjettforslaget for 1999 er basert på et uendret aktivitetsnivå og omfatter grunntilskudd og tilskudd per deltaker. Deltakertilskuddet per person er foreslått til kr 1 250.

Post 63 Tilskudd til skolefritidsordninger, *kan overføres*

Målsetting

Tilskuddsordningen skal bidra til drift av skolefritidsordninger, slik at de barna som har behov for det kan få et omsorgs- og aktivitetstilbud før og etter den obligatoriske skoletiden.

Stortinget vedtok i forbindelse med behandlingen av Innst O nr 64 (1997-98), jf Ot prp nr 60 (1997-98), å endre lov av 13. juni 1969 nr 24 om grunnskolen m m. Vedtaket gikk ut på å opprette ny § 42 d om skolefritidsordningen, som bl a pålegger kommunene å ha et skolefritidstilbud før og etter skoletid for 1.-4. klassetrinn. Opplæringsloven videreføre bestemmelsene om skolefritidsordningen. Lovendringen, med tilhørende forskrifter, trer i kraft 1. januar 1999.

Tildelingskriterier

Statens utdanningskontorer er tillagt ansvar for utbetaling av tilskudd til kommunene.

Statstilskudd beregnes for hvert halvår ut fra antall barn som er fast tilmeldt den enkelte skolefritidsordning. Det er et vilkår for å få tilskudd at bestemmelsene i lov og forskrift om SFO er oppfylt. Dette innebærer bl a at skolefritidsordningen har vedtekter, at rektor skal være administrativ og faglig leder hvis skolefritidsordningen er knyttet til en skole og at skolefritidsordningen skal finansieres gjennom statlig og kommunalt tilskudd og foreldrebetaling. For de private skolefritidsordningene gjelder de samme vilkårene for tilskudd, bortsett fra kravet om kommunal medfinansiering.

I forbindelse med lovfestingen av skolefritidsordningen er det også vedtatt at 15 pst av det statlige tilskuddet som utbetales til den enkelte kommune, skal gå til spesielle tiltak for barn med særskilte behov.

Oppfølging og kontroll

Statens utdanningskontorer skal føre kontroll med at tildelingskriteriene er oppfylt.

I forbindelse med søknad om statstilskudd skal de opplysningene som ligger til grunn for søknaden kontrolleres både av kommunen selv og av statens utdanningskontorer. Det vil bli utarbeidet nærmere retningslinjer i samsvar med nytt økonomiregelverk.

Opplysninger fra kommunene i forbindelse med søknad om statstilskudd danner grunnlag for landsdekkende statistikk og rapporter.

Rapport for 1997-98

Høsten 1997 hadde om lag 106 000 småskolebarn plass i skolefritidsordningen. Våren 1998 var det ca 102 000 barn i skolefritidsordningen. Om lag 0,7 pst av dem var barn med særskilte behov. Oslo og Akershus har den høyeste deltakelsen i skolefritidsordningen, med om lag 55 pst av alle elevene i 1.- 4. klasse. Lavest oppslutning er det i fylkene Rogaland og Vest-Agder med deltakelse fra hhv 30 og 31 pst av alle elevene i 1.- 4. klasse.

Den gjennomsnittlige foreldrebetalingen for korttidstilbud (inntil 15 timer per uke) og langtidstilbud (over 15 timer per uke) er på hhv kr 600,- og kr 1 000,- per måned. Foreldrebetalingen varierer imidlertid mye fra kommune til kommune.

For nærmere omtale av skolefritidsordningen vises det også til kategoriomtalen.

Budsjettforslag for 1999

Budsjettforslaget gir rom for 106 400 elever i skolefritidsordningen våren 1999 og 109 000 elever i skolefritidsordningen høsten 1999. Forslaget er basert på forutsetningen om at 60 pst av alle førsteklassingene, 52 pst av alle andreklassingene, 42 pst av alle tredjeklassingene og 23 pst av alle fjerdeklassingene får skolefritidsplasser.

Det foreslås å redusere satsene for det statlige tilskuddet til skolefritidsordningen med 10 pst fra og med høsten 1999. Forskriften vedrørende finansiering av skolefritidsordningen, vil kunne begrense størrelsen på foreldrebetalingen.

Post 64 Tilskudd til undervisning i finsk

Opplæringen i finsk som andrespråk blir gitt i henhold til læreplanverket for den tiårige grunnskolen. Staten bidrar til at denne opplæringen gis ved å gi kommunene tilskudd til opplæring og tilskudd til videreutdanning for lærere i finsk.

Målsetting

Målet med tilskuddsordningen er å bidra til at kommuner i Troms og Finnmark gir elever med kvensk-finsk bakgrunn opplæring i finsk som andrespråk, og å bidra til å styrke lærernes kompetanse i finsk.

Tildelingskriterier

Opplæringsloven av 17. juli 1998 nr 61 innfører lovfestet rett til opplæring i finsk dersom minst tre elever med kvensk-finsk bakgrunn på en grunnskole i Troms eller Finnmark krever det. Kommuner i Troms og Finnmark som gir opplæring i finsk som andrespråk i henhold til læreplanverket for den tiårige grunnskolen, kan søke statens utdanningskontor i fylket om å få utbetalt tilskudd.

Tilskuddet til opplæring fastsettes ut fra antall avholdte undervisningstimer og en sats per time. Tilskuddet til videreutdanning gis i form av studiepermisjoner. I de tilfeller utdanningskontoret finner det hensiktsmessig, kan en studiepermisjon deles på flere personer. Tilskuddet til videreutdanning i finsk dekker grunnlønnen til læreren.

Oppfølging og kontroll

Kommunene rapporterer om undervisningstimer i finsk som andrespråk i Grunnskolens informasjonssystem (GSI). Statens utdanningskontorer avgir rapporter i årsrapporten om antall elever som har mottatt opplæring i finsk som andrespråk, og om gjennomført videreutdanning i finsk.

Statens utdanningskontor foretar en formalia- og rimelighetskontroll av oppgaver om antall avholdte undervisningstimer det søkes statstilskudd for, personer som mottar tilskudd til videreutdanning og om plikttjenesten blir gjennomført etter endt permisjon. Utdanningskontorene kan også foreta stikkprøvekontroller av kommunenes opplysninger.

Rapport for 1997-98

Statens utdanningskontor i Troms rapporterer at det i skoleåret 1997-98 ble gitt opplæring i finsk som andrespråk for 745 elever i Troms og Finnmark, med et totalt tilskudd til 430 uketimer. I skoleåret 1997-98 er det gitt tilskudd til videreutdanning i finsk for fire personer, tilsvarende to årsverk. Det har vært økende interesse for å få opplæring i finsk. Økningen har sammenheng med at finskfaget er et nytt fag som er inne i en oppbyggingsfase, og at faget har vært godt mottatt av foreldre og elever med kvensk-finsk bakgrunn.

Budsjettforslag for 1999

Budsjettforslaget for 1999 dekker tilskudd for skoleåret 1998-99. Økningen skyldes økt interesse for opplæring i finsk og at utbetalingstakten ble lagt om fra og med 1998. Tilskuddet foreslås gitt etter en sats på kr 239 per time og omfatter i tillegg økonomisk støtte til videreutdanning i finsk. Det er i 1999 behov for å gi tilsagn om utbetaling av tilskudd for skoleåret 1999-2000, jf forslag til vedtak III nr 2 og nr 3.

Post 65 Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen

Tilskuddsordningen dekker tilskudd til fire tiltak: tilskudd til opplæring i norsk som andrespråk for språklige minoriteter, tilskudd til morsmålsopplæring, tilskudd til opplæring av barn i asylmottak og tilskudd til opplæring av barn som omfattes av integreringstilskuddet på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Målsetting

Målet med tilskudd til opplæring i norsk som andrespråk og morsmålsopplæring er å bidra til at elever fra språklige minoriteter får opplæring i samsvar med sine evner og forutsetninger.

Målet med tilskudd til opplæring av barn i asylmottak er å bidra til at grunnskoleelver som er bosatt i statlige asylmottak, kan få begynne på skolen så snart som mulig etter at de er kommet til landet.

Målet med tilskuddet til opplæring av barn som omfattes av integreringstilskuddet, er å bidra til å dekke kommunenes egenandel knyttet til å gi opplæring i norsk som andrespråk og morsmålsopplæring for grunnskoleelever som omfattes av ordningen med integreringstilskudd.

Tildelingskriterier

Kommuner som gir opplæring i norsk som andrespråk og morsmålsopplæring, kan søke statens utdanningskontor i fylket om å få utbetalt tilskudd. Dette gjelder også for kommuner som har utgifter til opplæring av grunnskoleelever som bor i statlige asylmottak. Det gis tilskudd til timer og tilskudd per barn i asylmottak i henhold til regler gitt i rundskriv fra departementet. Reglene i rundskrivet er ikke tilpasset læreplanen i norsk som andrespråk. Utdanningskontorene vil derfor måtte utøve et visst skjønn ved tildeling av timer. Departe-

mentet vil gi en nærmere omtale av tilskuddsordningen i stortingsmelding om morsmålsopplæring. Tilskuddene til norsk som andrespråk og morsmålsopplæring utbetales per undervisningstime, mens tilskuddet til opplæring i asylmottak utbetales per barn.

Kommuner som har elever som omfattes av ordningen med integreringstilskudd og som tilhører de aldersklassene som blir kunngjort i rundskriv fra Utlendingsdirektoratet (UDI), kan søke UDI om tilskudd.

Oppfølging og kontroll

Kommunene rapporterer om planlagt opplæring i norsk som andrespråk for språklige minoriteter og i morsmål i Grunnskolens informasjonssystem (GSI). I forbindelse med søknad om tilskudd til statens utdanningskontorer rapporterer kommunene også om avholdte undervisningstimer i norsk som andrespråk, avholdte timer i morsmål og antall barn i grunnskolealder i statlige asylmottak. Kommunenes rapporter danner grunnlag for utdanningskontorenes årsrapport på dette området. UDI rapporterer om antall barn som har mottatt integreringstilskudd.

Statens utdanningskontor foretar en formalia- og rimelighetskontroll av rapporterte undervisningstimer og antall barn i asylmottak som får grunnskoleopplæring. Utdanningskontoret kan også foreta stikkprøvekontroller av kommunenes opplysninger.

Rapport for 1997-98

Andelen elever fra språklige minoriteter i grunnskolen har økt. I skoleåret 1997-98 var 6 pst av elevene i grunnskolen fra språklige minoriteter. Andelen er størst i de store byene. Antall barn i asylmottak er redusert de tre siste skoleårene, se også omtale under kategori 07.20.

Budsjettforslag for 1999

Budsjettforslaget for 1999 dekker tilskudd for skoleåret 1998-99. Tilskuddet til norsk som andrespråk for språklige minoriteter og morsmålsopplæring er for skoleåret 1998-99 kr 218,70 per time. Det er forutsatt en kommunal andel på om lag 10 pst. Tilskuddet som gis til opplæring av barn i asylmottak, er for skoleåret 1998-99 kr 48 480 per barn. Tilskuddet omfatter all grunnskoleopplæring, også opplæring i norsk som andrespråk for språklige minoriteter og morsmålsopplæring. Integreringstilskuddet dekker utbetaling for våren og høsten 1999 og er kr 7 650 per barn. Det er i 1999 behov for å gi tilsagn om utbetaling av tilskudd for skoleåret 1999-2000, jf forslag til vedtak III nr 4.

Post 66 Tilskudd til leirskoleopplæring

Leirskoleopplæringen kan legges til en plass der lærerne, elevene og foreldrene selv står for opplegget, eller til en leirskole med pedagogisk bemanning, se forskrift for grunnskolen.

Målsetting

Målet med tilskuddsordningen er å stimulere kommunene til å gi alle elever et leirskoleopphold i løpet av skoletiden.

Tildelingskriterier

Kommuner som sender klasser på leirskole, kan søke om tilskudd til leirskoleopphold som har en varighet på minst tre overnattinger. Kommunene kan søke om tilskudd per klasse, og tilskuddet utgjør en sats per time for inntil en uke (37 timer).

Oppfølging og kontroll

Kommunene rapporterer om planlagt leirskoleopphold i Grunnskolens informasjonssystem (GSI). Oversikt over gjennomførte leirskoleopphold rapporteres til departementet via utdanningskontorene.

Statens utdanningskontor foretar en formalia- og rimelighetskontroll av rapportering om antall klasser som drar på leirskole, og med at leirskoleoppholdene har en varighet på minst tre overnattinger. Utdanningskontorene kan også foreta stikkprøvekontroller av kommunenes opplysninger.

Rapport for 1997-98

Vanligvis varer et leirskoleopphold 4 5 dager, inklusive reise. I skoleåret 1996-97 ble det utbetalt tilskudd for 2 460 klasser. Tall fra GSI viser at 2 725 klasser og 51 470 elever hadde planlagt å reise på leirskole i skoleåret 1997-98. Dette er litt mindre enn 1/10 av klassene dette skoleåret.

Budsjettforslag for 1999

Forslaget til bevilgning gir rom for å utbetale tilskudd for inntil 37 timer per klasse for 1/10 av klassene i grunnskolen. Tilskuddet per time er i 1999 kr 239.

Post 67 Tilskudd til kommunale musikk- og kulturskoler, *overslagsbevilgning*

Målet med tilskuddsordningen er å stimulere kommunene til å øke antallet elever som mottar tilbud i kommunale musikk- og kulturskoler. Tilskuddet utbetales til kommuner som gir et kommunalt musikk- og kulturskoletilbud. I tillegg til musikk kan tilbudet også omfatte opplæring i dans, drama og bilde. Det kan også gis tilskudd til musikk- og kulturskoletilbudet på Svalbard.

I skoleåret 1997-98 var det 361 kommuner som gav et musikk- eller kulturskoletilbud. Totalt deltok 59 331 elever i grunnskolealderen i dette tilbudet. Sammenliknet med skoleåret 1996-97 har antall kommuner som gav et slikt tilbud og antall elever i grunnskolealder som mottok tilbudet, økt.

Tabell: Antall undervisningstimer det er gitt tilskudd til de fire siste skoleårene [1)]

	1994-95	1995-96	1996-97	1997-98
Antall undervisningstimer	1 105 000	1 115 000	1 102 000	1 128 788

Kilde: Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
1) Foreløpige tall

Statstilskuddet er kr 69,30 per undervisningstime. Tilskuddet utbetales etterskuddsvis, dvs at det i 1999 vil bli utbetalt tilskudd for skoleåret 1998-99. I 1999 er det nødvendig å gi tilsagn om utbetaling av tilskudd for skoleåret 1999-2000, jf forslag til vedtak III nr 5.

Post 68 Det samiske utdanningsområdet, *kan overføres*

Ifølge lov om grunnskolen § 40 har samiske barn rett til opplæring i og på samisk. Tilskuddet bidrar til å dekke de merkostnadene denne retten påfører kommunene. Videre dekker tilskuddet videreutdanning av lærere i samisk.

Målsetting

Målet med tilskuddsordningen er å dekke de utgiftene til lærerlønn som kommunene har ved å gi undervisning i og på samisk, og å styrke kompetansen i samisk til lærere som underviser i samisk.

Tildelingskriterier

Kommuner som følger det samiske læreplanverket (L97 Samisk), som har egne skoler eller klasser for opplæring i og på samisk, eller som gir opplæring i samisk som andrespråk, kan søke statens utdanningskontor om tilskudd. Kriteriene for fordeling av tilskudd er endret fra og med skoleåret 1998-99 for de kommunene som følger L97 samisk og for skoler eller klasser der det gis opplæring på samisk. Tilskuddet fastsettes etter antall elever fordelt på klassetrinn og språkalternativer. For de øvrige kommunene fastsettes tilskuddet ut fra antall avholdte undervisningstimer. Tilskuddet gis etter en sats per time.

Tilskudd til studiepermisjoner for videreutdanning i samisk gis for ett år, og dekker grunnlønnen til læreren. I de tilfeller utdanningskontoret finner det hensiktsmessig, kan en studiepermisjon deles på flere personer.

Oppfølging og kontroll

Kommunene rapporterer om antall elever som får opplæring i og på samisk i forbindelse med søknad om tilskudd. Data som innhentes i forbindelse med kommunenes søknad om tilskudd, danner grunnlag for utdanningskontorenes årsrapporter. Omfanget av delingstimer som følge av undervisning i samisk, eller som følge av L97 Samisk, rapporteres i GSI.

Statens utdanningskontor foretar en formalia- og rimelighetskontroll av rapportering om antall undervisningstimer det søkes statstilskudd for, personer som mottar tilskudd til videreutdanning, og om plikttjenesten blir gjennomført etter endt permisjon. Utdanningskontoret kan også foreta stikkprøvekontroll av kommunenes opplysninger.

Rapport for 1997-98

Omfanget av opplæring i samisk for elever utenfor det samiske forvaltningsområdet har økt fra 1996 til 1997. Dette gjelder både i kommuner i Nordland, Troms og Finnmark og i landet for øvrig. Dette skyldes at flere elever har tatt i bruk retten til opplæring i samisk etter

grunnskoleloven. I det samiske forvaltingsområdet ble L97 Samisk innført ved alle skoler fra og med skoleåret 1997-98. Som en følge av dette og på grunn av kritikk av den tidligere fordelingen av tilskuddet i dette området, er kriteriene for fordeling av tilskuddet fra denne posten til kommunene i det samiske forvaltningsområdet endret fra og med skoleåret 1998-99.

Det er fortsatt mangel på kompetanse i samisk både i forvaltningsområdet og i kommuner ellers som har samiske elever. Det er gitt studiepermisjon tilsvarende 12 årsverk i skoleåret 1997-98.

Bevilgningen til undervisningsformål under omstillingsprogrammet for reindriftsnæringen har i 1997 bl a gått til kompetansegivende kurs og til forkurs til høyere utdanning i Karasjok, Kautokeino, Tana og Porsanger.

Budsjettforslag for 1999

Forslaget for 1999 baserer seg på at omfanget av undervisning både i og utenom det samiske forvaltningsområdet holdes på samme nivå som for skoleåret 1997-98. Forslaget gir rom for å gi tilskudd etter en timepris på kr 239, økonomisk støtte til videreutdanning i samisk og tilskudd til undervisningsformål i omstillingsprogrammet for reindriften.

Post 70 Tilskudd til utvikling av musikk- og kulturskolene

Målsetting

Målet med tilskuddsordningen er å bidra til å utvikle musikk- og kulturskoletilbudet i kommunene ved å stimulere til aktivitet og utvikling av gode modeller for innhold, organisering og samarbeid lokalt.

Tildelingskriterier

Tilskudd fordeles etter søknad til prosjekter i samsvar med målet for tilskuddsordningen. Fordelingen av bevilgningen foretas skjønnsmessig basert på en vurdering av søknadene.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakeren må sende inn rapport med tilhørende prosjektregnskap etter at prosjektet er avsluttet. Rapporten må synliggjøre formålet med prosjektet og hvilke resultater som er oppnådd.

Rapportene vil danne grunnlag for vurderingen av om gjennomføringen av prosjektene samsvarer med vilkårene for tildeling av tilskudd.

Rapport for 1998

I 1998 er det under kap 0221 post 67 gitt tilskudd til prosjektene «Positivt skolemiljø», «Musikk- og kulturskoler år 2000» og «Nye musikk- og kulturskoler». Alle prosjektene er gjennomført i regi av Norsk musikk- og kulturskoleråd (NMOK). Det er i tillegg gitt tilskudd til Norsk musikkskoleorkester.

Prosjektet «Positivt skolemiljø» er i 1998 satt i gang i tre fylker. Høsten 1998 har 13 fylker gjennomført eller er i gang med en prosjektperiode med «Positivt skolemiljø».

Budsjettforslag for 1999

Budsjettforslaget for 1999 er en videreføring av det beløp som i 1998 har blitt brukt på kap 0221 post 67 til gjennomføring av forsøks- og utviklingsprosjekter i regi av NMOK og andre som bidrar til å utvikle musikk- og kulturskoletilbudet i kommunene. I dette ligger det også midler til Norsk musikkskoleorkester.

KAP 3221 TILSKUDD TIL GRUNNSKOLEN (JF KAP 0221)

Kap 3221 Tilskudd til grunnskolen fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
04	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	0	5 914	5 914
	Sum kap 3221	0	5 914	5 914

Post 04 Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen

Visse innenlandske utgifter til flyktninger kan i henhold til OECDs statistikkdirektiver defineres som offisiell utviklingshjelp. Det foreslås at 5 914 mill kroner på kap 0221 post 65 innrapporteres som utviklingshjelp. Kap 3221 post 04 foreslås i den forbindelse bevilget med tilsvarende beløp.

KAP 0222 STATENS GRUNNSKOLER OG GRUNNSKOLEINTERNAT (JF KAP 3222)

Kapitlet finansierer
- utgifter knyttet til grunnskoleinternatene i Finnmark
- ventelønn ved statsinternat som er avviklet
- drift av skole og internat ved Sameskolen i Midt-Norge, Hattfjelldal
- drift av Longyearbyen skole, Svalbard
- utgifter til kjøp av undervisnings- og internattjenester fra Snåsa og Målselv kommuner

Kap 0222 Statens grunnskoler og grunnskoleinternat fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	46 390	45 138	47 968
	Sum kap 0222	46 390	45 138	47 968

I forhold til 1998 er det gjort følgende endringer:
- Kap 0222 post 01 er økt med kr 940 000 som følge av overføring fra Svalbardbudsjettets kap 0002 post 50 Tilskudd til lærerlønnsutgifter m m. Hensikten med overføringen er å samle bevilgninger til Longyearbyen skole på et budsjettkapittel.
- Bevilgningen under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3222 post 02, jf forslag til vedtak II nr 1.

Statens grunnskoleinternat i Finnmark

Tabellen nedenfor gir en oversikt over antall elever og antall internatdøgn ved statens grunnskoleinternat i Finnmark.

Internat	Elever i 1996	Internatdøgn i 1996	Elever i 1997	Internatdøgn i 1997
Kautokeino	30	2 900	30	2 900
Karasjok	13	910	13	910
Skjånes	4	608		
SUM	47	4 418		

Kilde: Statens utdanningskontor i Finnmark.

Statlig drift av Skjånes internat opphørte høsten 1997. Gamvik kommune har overtatt internatet og vil få dekket utgifter til drift og husleie inntil beløpet blir lagt inn i inntektssystemet for kommunene fra år 2000. Det blir ført forhandlinger med kommunene Kautokeino og Karasjok om overføring av grunnskoleinternatene fra årsskiftet 1998-99. Bevilgningsforslaget skal dekke kommunenes utgifter til drift av de tidligere statlige grunnskoleinternatene i en overgangsfase og ventelønn for tidligere tilsatte ved nedlagte internater.

Grunnskoler for samiske elever

Tabell: Elevtall ved skoler for samiske elever

Skolens navn	1994-95	1995-96	1996-97	1997-98
Sameskolen i Midt-Norge, Hattfjelldal	8	11	10	16
Sameskolen i Målselv	25	24	22	25
Sameskolen i Snåsa	25	21	20	29

Tabell: Ressursinnsats (kostnad per elev i 1 000 kroner)

	Elever per årsverk 1994-95	Elever per årsverk 1996-97	Kostnad per elev 1995 1)	Kostnad per elev 1996 1)	Kostnad per elev 1997 1)
Sameskolen i Midt-Norge, Hattfjelldal	2,1	1,1	385	355	358
Sameskolen i Målselv	4,2	2,6	221	235	264
Sameskolen i Snåsa	4,5	4,9	200	239	285 2)

1) Skolene har også internat. Internatutgiftene er inkludert i beløpene.
2) Kostnader knyttet til Reform 97 er ikke tatt med.

Planleggingen av ombyggingen ved Sameskolen i Snåsa har tatt lengre tid enn forutsatt. Forprosjektet for ombyggingen ved Sameskolen i Snåsa blir ferdig høsten 1998. Byggestart planlegges høsten 1999.

Longyearbyen skole, Svalbard

Skolen hadde 195 elever i skoleåret 1997-98, mens elevtallet i de foregående årene var 197. Tallene inkluderer elever i videregående opplæring. Antallet elever per årsverk ved skolen i 1995-96 og i 1996-97 var henholdsvis 6,7 og 6,6. Kostnadene per elev i perioden 1995 til 1997 har økt fra om lag kr 60 000 til om lag 64 000, noe som bl a skyldes økte utgifter ved leie av Svalbardhallen.

Ombyggingen av gymnastikksalen ved skolen til lokaler for seksåringer og arbeidsrom for lærere er fullført, og lokalene ble tatt i bruk ved skolestart 1997-98.

Bevilgningsforslaget skal dekke driftsutgifter ved Longyearbyen skole.

For å samle bevilgningen til Longyearbyen skole på ett budsjettkapittel er det i forbindelse med budsjettet for 1999 overført kr 940 000 fra Svalbardbudsjettets kap 0002 Tilskudd til lærerlønn, kulturelle formål mm, post 50 Tilskudd til lærerlønnsutgifter, til kap 0222 Statens grunnskoler og grunnskoleinternat.

KAP 3222 STATENS GRUNNSKOLER OG GRUNNSKOLEINTERNAT (JF KAP 0222)

Kap 3222 Statens grunnskoler og grunnskoleinternat fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
02	Salgsinntekter mv	1 993	313	321
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	216	0	0
	Sum kap 3222	2 209	313	321

Post 02 Salgsinntekter mv

Posten gjelder inntekter ved utleie av hybler til elever i videregående skole og utleie til skolefritidsordninger.

KAP 0228 KVALITETSUTVIKLING I GRUNNSKOLEN (JF KAP 3228)

Kapitlet finansierer
- innføring av nye læreplanverk (L97 og L97 Samisk) og kompetanseutvikling
- nasjonal vurdering, herunder vurdering av elevenes utbytte av opplæring og skolebasert vurdering
- utvikling knyttet til opplæringen og lærings- og oppvekstmiljøet
- forskning
- informasjonstiltak

Kap 0228 Kvalitetsutvikling i grunnskolen fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
21	Spesielle driftsutgifter	150 892	134 013	135 837
	Sum kap 0228	150 892	134 013	135 837

Bevilgningen over kap 0228 skal bidra til å nå de målene for grunnskolen som er behandlet i bred sammenheng i kategoriinnledningen. Omtalen under kap 0228 må derfor leses i sammenheng med tilstandsvurderingen og de tiltakene som presenteres i kategoriinnledningen. De utviklingstiltakene som omtales der, forutsettes i all hovedsak finansiert over kap 0228. De viktigste satsingsområdene i 1999 er å sikre gjennomføringen av Reform 97, evaluere reformen og å styrke og utvikle områder som vil stå sentralt i den videre utviklingen av grunnskolen de nærmeste årene.

Innføring av nye læreplanverk (L97 og L97 Samisk) og kompetanseutvikling

Kompetanseutvikling knyttet til innføringen av de nye læreplanverkene L97 og L97 Samisk vil bli fulgt opp med en egen handlingsplan for 1999, jf mål I i kategoriomtalen. Prioriterte områder er vurdering, bruk av IT i opplæringen og fagspesifikk kompetanseutvikling. Tiltak for kompetanseutvikling knyttet til L97 Samisk vil bli fulgt opp.

Kompetanseutvikling i opplæring av døve vil bli videreført, likeledes tiltak som kan utvikle kompetansen til personalet i skolefritidsordningene. Det vil bli lagt til rette for lokalt utviklingsarbeid og erfaringsformidling innenfor rammen av læreplanverkene.

Utviklingstiltak rettet mot det pedagogiske arbeidet i fådelte skoler vil bli vektlagt. Departementet vil videreføre arbeidet med veiledninger til L97 og L97 Samisk, bl a for norsk, engelsk, tilvalgsspråk og veiledninger for døve. I tillegg vil det, i samarbeid med Statens utdanningskontor i Oslo og Akershus, bli utarbeidet veiledningsmateriell knyttet til elevvurdering og avgangsprøven. Det blir utarbeidet veiledninger for opplæringen av språklige minoriteter og for sakkyndighetsarbeidet i PP-tjenesten. Veiledningsmateriell m m distribueres til skolene og legges ut på Skolenettet.

Departementet vil i 1999 føre videre nettverket av universiteter og høgskoler for å gi etterutdanning i fagene til alle deler av landet. Tilbudene vil bli gjort kjent for brukerne blant annet gjennom en egen kompetansebase på Skolenettet.

Ledelsesutviklingen i grunnskolen videreføres i samsvar med departementets mål for kompetanseutvikling i pedagogisk ledelse.

Nasjonal vurdering, herunder vurdering av elevenes utbytte av opplæringen og skolebasert vurdering

For bredere omtale av elevvurdering, skolebasert vurdering og nasjonalt vurderingssystem vises det til kategoriomtalen mål II.

Under kap 0228 finansieres Norges deltakelse i en rekke internasjonale prosjekter og programmer som vil bli videreført i 1999. Hovedvekten det siste året har vært elevenes utbytte av opplæringen i lesing, matematikk og naturfag.

Departementet vil åpne for enkelte lokale forsøk med vurdering uten bruk av karakter på ungdomstrinnet.

Utviklingsarbeid knyttet til opplæringen og lærings- og oppvekstmiljøet

Tiltak under dette avsnittet er behandlet i bredere sammenheng under kategoriomtalen.

I utviklingsarbeidet vil tiltak rettet mot opplæringen på ungdomstrinnet bli særlig vektlagt. Slike tiltak er bl a pedagogisk bruk av IT i opplæringen, entreprenørskap og kompetanseutvikling i forbindelse med elevrådsarbeid.

Det vil bli lagt til rette for prosjekter som kan bidra til å styrke utsatte skoler i distriktene, bl a gjennom bruk av IT, jf også kap 0249.

Det vil bli lagt til rette for videre utvikling av skolefritidsordningen, med særlig vekt på tilbudet til funksjonshemmede barn.

Samarbeidet mellom hjem og skole vil bli videreutviklet i samsvar med forslagene i St meld nr 14 (1997-98) Om foreldremedverknad i grunnskolen, jf Innst S nr 117 (1997-98). FUG vil bidra i dette arbeidet.

Departementet vil bidra til å utvikle alternativer til sørsamisk grunnskoleopplæring på internatskoler gjennom utvikling av IT-basert fjernundervisning, ambulerende lærere og utprøving av språkbad i praksis, jf også kap 0249.

Departementet vil støtte prosjekter knyttet til språkutvikling for språklige minoriteter, og til eventuelle utviklingsprosjekter som oppfølging av stortingsmelding om morsmålsundervisning. Prosjekter som videreføres, er blant annet knyttet til samspill og støtte i flerkulturelle klasser og videreutvikling av kartleggingsmateriell. I regi av Nordisk Ministerråd samles og systematiseres nordisk forskning om opplæring for språklige minoriteter.

Nettverk for miljølære skal støtte miljøopplæringen i grunnskolen. Alle skoler blir invitert til å delta i en landsomfattende konkurranse om beste miljøundervisningsprosjekt. Ansvaret for de sentrale miljøprogrammene er delegert til Nasjonalt læremiddelsenter.

For å stimulere til utvikling av gode skoleanlegg vil det bli utdelt en årlig skolebyggpris. Prisen vil gjelde både nybygg og ombygginger. Det vil bli samarbeidet med fagmiljøer om informasjon og erfaringsformidling fra ulike typer skoleanlegg og bruken av anleggene, både inne og ute.

Arbeidet for godt og trygt skolemiljø uten vold og mobbing vil bli videreført gjennom erfaringskonferanser sentralt og elev- og nettverkskonferanser regionalt. Dette arbeidet vil bli sett i sammenheng med kompetansehevingsprogram for PP-tjenesten og skoleledere, se kap 0243. Utviklingsprosjektet skolemekling vil bli videreført i skoler som vil bruke skolemekling som metode ved konfliktløsing.

Plan for «Entreprenørskap i opplæring og utdanning» vil bli videreført og styrket i samarbeid med andre departementer, statens utdanningskontorer og andre instanser. Tiltakene vil omfatte både grunnskole og videregående opplæring, jf kap 0238.

Arbeidet med helsefremmende skoler (HEFRES) vil bli fulgt opp.

Innenfor EØS-avtalen deltar grunnskoler i EUs utdanningsprogram (Comenius). Departementet vil medvirke til at flere skoler kan delta i europeiske samarbeidsprosjekter.

Forskning

Forskningsprogrammet Kompetanse, utdanning og verdiskapning, i regi av Norges forskningsråd (NFR), finansiert av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet, har en varighet på seks år. Programmets prioriterte områder er organisering, etterspørsel, kompetanse og verdiskaping i arbeidslivet og teknologi og læring.

Det andre store forskningsprogrammet i regi av NFR omfatter evaluering av Reform 97 og er nærmere omtalt under kategoriomtalen, Mål I.

Departementet legger vekt på at forskning på grunnskolens område fra 1999 blir samlet rundt de nevnte forskningsprogrammene.

Departementet har gjennom Fulbright-stiftelsen støttet forskerrekruttering knyttet til strategisk viktige områder som utdanningsøkonomi, evaluering, lærerutdanning og undervisning for språklige minoriteter. Fulbright-stipendene videreføres.

Informasjonstiltak

Informasjonsarbeidet i tilknytning til Reform 97 er fortsatt et viktig virkemiddel for å skape interesse og forståelse for den nye grunnskolen lokalt. Statens utdanningskontorer spiller en sentral rolle i informasjonsarbeidet. Følgende tiltak vil bli videreført i 1999: oppdatering av grunnlagsinformasjon og brosjyremateriell, nyhetsbrevet om grunnskolen (Reform 97), grønt telefonnummer, annonsering og tiltak for nye lærer- og elevgrupper.

Departementet vil drive aktivt informasjonsarbeid om den nye opplæringsloven. I denne forbindelsen vil departementet følge opp komiteens uttalelse om kortutgaver og annet informasjonsmateriell rettet mot spesielle grupper, jf Innst O nr 70 (1997-98).

Budsjettforslag for 1999

Bevilgningen skal dekke en bred kompetanseutvikling av personalet i grunnskolen og forsknings- og utviklingstiltak på de områdene som er omtalt, se også kategoriinnledningen for fyldigere omtale. Bevilgningen er videreført på om lag samme nivå som for 1998. I forslaget for 1999 er det avsatt 72 mill kroner til kompetanseutvikling knyttet til Reform 97.

Det fremmes forslag om en tilsagnsfullmakt på 25 mill kroner til kvalitetsutvikling i grunnskolen utover bevilgningen for 1999, jf forslag til vedtak III nr 6.

KAP 3228 KVALITETSUTVIKLING I GRUNNSKOLEN (JF KAP 0228)

Kap 3228 Kvalitetsutvikling i grunnskolen fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	627	0	0
	Sum kap 3228	627	0	0

KAP 0229 ANDRE FORMÅL I GRUNNSKOLEN

Kapitlet omfatter
- utgifter til avgangsprøven i grunnskolen
- Foreldreutvalget for grunnskolen
- tilskudd i forbindelse med Reform 97: investeringskompensasjon, kompensasjon for midlertidige lokaler og ekstraordinært tilskudd til læremidler
- andre tiltak på grunnskolens område, bl a tilskudd til organisasjoner

Kap 0229 Andre formål i grunnskolen fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter, *kan nyttes under kap 0239 post 01*	2 147	15 431	22 453
21	Spesielle driftsutgifter	14 395	2 150	4 707
60	Kompensasjon for investeringskostnader ved grunnskolereformen	200 448	415 748	529 303
61	Tilskudd til investeringer i skolebygg for 6-åringer, *kan overføres*	272 391	0	0
63	Ekstraordinært tilskudd til læremidler, *kan overføres*	39 218	50 000	50 000
70	Tilskudd	3 055	3 381	3 503
	Sum kap 0229	531 654	486 710	609 966

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endring:
- Det er overført 1,5 mill kroner fra kap 0200 til post 21 som følge av at FUGs sekretariat skal etableres som eget forvaltningsorgan. I tillegg er posten styrket med 1 mill kroner.

Avgangsprøve i grunnskolen, jf post 01

Avgangsprøvene og de karakter- og læringsstøttende prøvene skal fremme kvalitet og utvikling i læring og undervisning.

Våren 1997 var om lag 52 000 elever på 9. og 10. klassetrinn oppe til skriftlig avgangsprøve, om lag en tredel av kullet i hvert av de tre skriftlige fagene. Alle avgangselever ble trukket ut til muntlig prøve i 1997. Et økende antall skoler avviklet prøven etter ny modell med forberedelsestid. Alle de skriftlige prøvene var tilpasset elever med særskilte behov.

I tillegg til de skriftlige avgangsprøvene er det utarbeidet morsmålsprøver for elever fra språklige minoriteter. Prøvene forelå på 43 språk. Arbeidet med egne avgangsprøver for døve er i gang.

Det er utarbeidet egne oppgavesett for voksne på grunnskolens område og avholdt egen sensur. 1 974 voksne avla våreksamen og 28 avla desembereksamen i 1997.

Til hjelp i vurderingsarbeidet fikk skolene i 1997 tilbud om normerte prøver i matematikk og engelsk på 10. trinn, karakter- og læringsstøttende prøver på 8. trinn og temaopplegg i norsk for 8., 9. og 10 trinn.

Det er utarbeidet sensorveiledninger og avholdt forhåndssensur i alle skriftlige fag i grunnskolen og voksenopplæringen. Det er innhentet og bearbeidet sensorrapporter og karakterstatistikk. Det er også arbeidet med analyse av elevsvar.

Aktiviteten i 1999 vil bli videreført på om lag samme nivå som i 1998. Bevilgningen er økt med 3,2 mill kroner i forbindelse med at det er inngått avtale om nytt system for fastsetting av godtgjøring til oppnevning av sensorer i grunnskolen, jf omtale i St prp nr 65 (1997-98) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet for 1998 og St prp nr 60 (1997-98) Om kommuneøkonomien 1999 mv. I tillegg er bevilgningen økt med 3 mill kroner til utvikling av et nytt datasystem for eksamensavvikling i grunnskolen.

Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG), jf post 21

Foreldreutvalget for grunnskolen er et rådgivende organ for departementet og skal arbeide for å styrke foreldrenes engasjement i grunnskolen gjennom informasjon, skolering og veiledning.

FUG skal etableres som eget forvaltningsorgan 1. januar 1999, og sekretariatet skal flytte ut av departementet, jf St meld nr 14 (1997-98) Om foreldremedverknad i grunnskolen og Innst S nr 117 (1997-98).

FUG har medvirket til innføringen av Reform 97 ved omfattende informasjon til foreldrene. Læreplanguide for foreldre, som er utarbeidet i samarbeid med departementet, er sendt til samtlige foreldre som blir berørt av reformen. Tema for Grunnskolens uke 1997 var «Den gode oppvekst». Utgangspunktet var det nye læreplanverket og det ansvaret som legges på hjem, skole og lokalsamfunn når det gjelder å samarbeide om et trygt og stimulerende oppvekstmiljø.

FUGs viktigste satsingsområde i 1999 er fortsatt å bidra til en god gjennomføring av Reform 97, bl a gjennom informasjonsmateriell og kurstilbud til foreldre. Det vil bli arbeidet med tiltak rettet mot foreldre til minoritetsspråklige elever og funksjonshemmede elever. FUG vil i sitt arbeid også stimulere til etablering av flere kommunale foreldreutvalg. FUG vil videreføre sitt internasjonale arbeid gjennom Nordisk komité og European Parents' Association.

Budsjettforslaget for 1999 skal dekke alle honorarer og driftsutgifter for FUG inkludert drift og lønn for FUGs sekretariat. I tillegg skal det dekke etableringskostnader i forbindelse med flyttingen av sekretariatet. Bevilgningen er økt med 2,5 mill kroner som følge av at FUG skal etableres som eget forvaltningsorgan.

Post 60 Kompensasjon for investeringskostnader ved grunnskolereformen

Tilskuddet går til å kompensere kommunene for merutgifter til investeringer i skolebygg i forbindelse med skolestarten for seksåringene. I St prp nr 1 (1997-98) ble det beregnet en samlet investeringskompensasjon til kommunene på 415,7 mill kroner basert på en investeringsramme på 4 888,8 mill kroner.

Kostnadsberegningsutvalget etterberegnet kommunenes reformrelaterte investerings-kostnader, og regjeringen la i kommuneøkonomiproposisjonen for 1999 fram sin oppfølging av utvalgets utredning. Investeringsrammen reduseres i tråd med opplegget for oppfølging og kontroll for de kommunene som har utnyttet ledig kapasitet i tilfeller hvor det tidligere ble lagt til grunn at det var behov for nybygg. Investeringsrammen økes for kommuner som har endret sitt behov for tilpasning og utvidelse av eksisterende lokaler bl a som følge av endringer i antall nye klasser, og for kommuner som ifølge Statistisk sentralbyrås undersøkelse av kvadratmeterpriser for skolebygg, bygger til høyere kvadratmeterpriser enn tidligere lagt til grunn. Dette gir en total investeringsramme på 5 247,7 mill kroner.

Investeringskompensasjonen for 1997 og 1998 ble i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 1998 justert på grunnlag av regnskapstall for faktisk utbetalte investerings- og stimuleringstilskudd. Denne justeringen er videreført for investeringskompensasjonen for 1999.

Ifølge kostnadsberegningsutvalget bruker en del kommuner midlertidige lokaler som følge av skolestarten for seksåringene. Kommunene gis en siste frist for å erstatte de midlertidige lokalene med permanente lokaler til 31. desember 2000. Dersom de midlertidige lokalene ikke er erstattet med ferdigstilte permanente lokaler på dette tidspunktet, vil kommunens investeringsramme bli redusert tilsvarende den andelen av rammen som skulle dekke de investeringene som ikke er foretatt.

Bevilgningsforslaget for 1999 er 529 mill kroner. Forslaget er basert på en investeringsramme på 5 247,7 mill kroner, et investerings- og stimuleringstilskudd på til sammen 465,3 mill kroner og avdragstid på bygg og inventar på henholdsvis 20 og 10 år. Investeringskompensasjonen for 1999 er basert på en rente på 4,9 pst. I tråd med tidligere praksis er kupongrenten på 9–12 måneders statssertifikater per 1. juli (1998) lagt til grunn. Denne er tillagt en margin på 0,5 prosentpoeng.

Post 62 Kompensasjon for merutgifter i forbindelse med midlertidige lokaler, *kan overføres*

Målet med tilskuddsordningen er å gi kommuner som ved skolestart høsten 1997 måtte benytte midlertidige lokaler i forbindelse med innføringen av Reform 97, kompensasjon for dokumenterte merutgifter til dette. Kommunene har fått tilsendt rundskriv F-18-98 om denne tilskuddsordningen. Av rundskriv F-18-98 framgår det at en forutsetning for å få tilskudd er at de midlertidige lokalene erstattes med permanente lokaler innen 31. desember 1998. Siden frist for ferdigstillelse av permanente lokaler i forbindelse med kompensasjon for investeringskostnader settes til 31. desember 2000, foreslås det å endre fristen for ferdigstillelse av permanente lokaler for dette tilskuddet tilsvarende.

På denne posten ble det i 1997-budsjettet bevilget 100 mill kroner, som er overført til 1998-budsjettet. Stortinget har vedtatt en ramme på inntil 200 mill kroner til dette formålet. Da bevilgningsbehovet på posten ikke var klarlagt, ble det imidlertid ikke bevilget ytterligere midler til dette i 1998. Det er foreløpig ikke utbetalt midler på denne posten, og foreløpige anslag på kommunenes samlede tilskuddsberettigede søknadsbeløp er svært usikre. Det bevilges derfor ikke ytterligere midler til dette i 1999, men dersom søknadsbeløp i 1999 overstiger 100 mill kroner, kan det gis tilsagn om utbetaling av tilskudd i år 2000 og 2001, jf forslag til vedtak III nr 7.

Post 63 Ekstraordinært tilskudd til læremidler, *kan overføres*

Målsettingen for ordningen er at det ekstraordinære tilskuddet til læremidler skal bidra til at kommunene skaffer læremidler utover godkjente lærebøker i forbindelse med innføringen av de nye læreplanverkene i grunnskolen. Dette omfatter elektroniske læremidler, tilleggslitteratur og andre læremidler. Ordningen skal fungere i perioden for innføring av Reform 97, dvs i perioden 1997-99. Stortinget har vedtatt en ramme på 150 mill kroner fordelt over tre år.

I 1997 fikk kommunene utbetalt 39,2 mill kroner til innkjøp av læremidler. Om lag 21 pst ble brukt til innkjøp av elektroniske læremidler, 41 pst til tilleggslitteratur og 38 pst til andre læremidler. De resterende 10,8 mill kroner av bevilgningen for 1997 er i 1998 overført til de kommunene som ikke søkte om å få utbetalt hele sin ramme i 1997.

Informasjon om tilskuddsordningen er gitt i rundskriv F-86-97 til kommunene.

Bevilgningsforslaget for 1999 er på 50 mill kroner.

Post 70 Tilskudd

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å fremme ny kunnskap og nye holdninger i grunnskolen ved å gi grunnstøtte til frivillige organisasjoner som på ulike måter bidrar til å nå de mål som er satt for grunnskolen.

Tildelingskriterier

Vilkåret for å få utbetalt tilskudd er at organisasjonen har som formål å arbeide for å fremme ny kunnskap og holdninger i grunnskolen i samsvar med målet for ordningen. Fordelingen av bevilgningen fastsettes på bakgrunn av en vurdering av søknadene.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottaker skal sende inn revidert regnskap. I tillegg må tilskuddsmottaker sende inn årsrapport eller andre dokumenter som gir en beskrivelse av årets virksomhet. I rapporten må organisasjonen beskrive gjennomførte aktiviteter som er i henhold til målsettingen for tilskuddsordningen og foretar en formalia- og rimelighetskontroll av rapporteringene.

Departementet gjennomgår det innsendte materialet for å vurdere om organisasjonens virksomhet har vært i samsvar med målsettingen for tilskuddsordningen.

Rapport for 1998

Følgende organisasjoner har fått tilskudd i 1998: Norsk Musikk- og kulturskoleråd (NMOK), Det norske hageselskap, Landslaget for udelte og fådelte skoler, Noregs Mållag og Norsk Kunstskoleråd.

Budsjettforslag for 1999

Budsjettforslaget for 1999 vil dekke tilskudd til Norsk Musikk- og kulturskoleråd, Norsk Kunstskoleråd, Det norske hageselskap, Landslaget for udelte og fådelte skoler, Noregs Mållag, Den norske bibelbussen AS og Dissimilis.

Programkategori 07.30 Videregående opplæring

Fra og med 1994 er det statlige tilskuddet til videregående opplæring i fylkeskommunene lagt inn i rammetilskuddet på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. Programkategori 07.30 omfatter statlige bevilgninger til videregående opplæring som ikke omfattes av overføringene gjennom inntektssystemet til fylkeskommunene:
- tilskudd til landslinjer
- tilskudd til opplæring innenfor kriminalomsorgen
- tilskudd til ekstra opplæring for språklige minoriteter i videregående opplæring
- driftsbevilgninger og tilskudd til statlige skoler med opplæring på videregående nivå, herunder statens samiske videregående skoler og statlige skoler i landbruksfag og naturbruk
- tilskudd til lærebedrifter
- kvalitetsutvikling i videregående opplæring
- eksamen i videregående opplæring
- tilskudd til internasjonale utdanningsprogrammer
- tilskudd til Røde Kors Nordisk United World College

Programkategori 07.30 Videregående opplæring fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
0231	Tilskudd til videregående opplæring	376 936	307 128	258 160	-15,9
0232	Statlige skoler med opplæring på videregående nivå (jf kap 3232)	130 287	127 798	166 002	29,9
0234	Tilskudd til lærebedrifter og lærlinger	425 130	559 299	418 279	-25,2
0235	Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk (jf kap 3235)	46 461	29 921	0	-100,0
0238	Kvalitetsutvikling i videregående opplæring	81 442	82 776	79 720	-3,7
0239	Andre formål i videregående opplæring	133 295	150 594	151 960	0,9
	Sum kategori 07.30	1 193 551	1 257 516	1 074 121	-14,6

I forhold til 1998 er det gjort følgende endringer:
- Reduksjonen på kap 0231 skyldes i hovedsak at bevilgningen over post 66 Tilskudd til teknisk undervisningsutstyr og tilpasning av lokaler ble avviklet i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 1998.
- 32 mill kroner er overført fra kap 0234 til rammetilskuddet til fylkeskommunene i forbindelse med økningen i basistilskuddet til lærebedrifter og økt driftstilskudd til opplæringskontor og opplæringsringer. Den ytterligere reduksjonen skyldes at de særskilte stimuleringstiltakene for lærebedrifter innført i forbindelse med Reform 94 trappes ned.
- Kap 0235 er i sin helhet innlemmet i kap 0232.

Programkategori 07.30 Videregående opplæring fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
3232	Statlige skoler med opplæring på videregående nivå (jf kap 0232)	12 819	6 197	7 268	17,3
3235	Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk (jf kap 0235)	2 113	211	0	-100,0
	Sum kategori 07.30	14 932	6 408	7 268	13,4

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Kap 3235 Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk utgår. Inntektene føres over kap 3232 Statlige skoler med opplæring på videregående nivå.

Budsjettforslag for 1999

Reform 94 er nå i hovedsak gjennomført. De særskilte bevilgningene som ble innført i forbindelse med reformen, trappes ned i 1999. Formidlingen av lærlinger ser ut til å gå bedre i år sammenlignet med tidligere, men det er fortsatt vanskelig å skaffe tilstrekkelig med læreplasser for søkere med stort fravær og svake karakterer. Tilskudd til formidling av lærlinger og tilskudd til bedrifter som tar inn søkere med stort fravær og svake karakterer vil derfor bli opprettholdt i 1999. Etterutdanning av instruktører, prøvenemndsmedlemmer og lærere i teknisk fagskole vil være et prioritert område i 1999.

Mål for videregående opplæring

Omtalen av videregående opplæring er knyttet til følgende mål:

I. Videregående opplæring skal tilbys i tråd med søkernes ønsker og samfunnets og arbeidslivets behov.

II. Elever og lærlinger skal få videregående opplæring av høy kvalitet.

III. Elever og lærlinger skal få tilbud om tilpasset opplæring. De som har behov for det, skal få tilbud om særskilt tilrettelagt opplæring.

Fylkeskommunene har ansvar for drift og utvikling av videregående opplæring. Rammebetingelsene for fylkeskommunene er lagt bl a gjennom lov om videregående opplæring og lov om fagopplæring i arbeidslivet, samt kommuneloven og inntektssystemet for kommunesektoren.

Innledning

Det første kullet med lærlinger som følger de nye læreplanene i Reform 94, avlegger fag- og svenneprøve i 1998. Med dette er Reform 94 i hovedsak gjennomført for ett ungdomskull.

Reform 94 har vært et stort løft for utdannings-Norge. For å sikre god bredde og spesialisering i utdanningen er det bygd opp en ny tilbudsstruktur av grunnkurs, videregående kurs I og videregående kurs II. En ny hovedmodell for fag- og yrkesopplæringen, med 2 år i skole og 2 år i bedrift, er etablert. All ungdom har fått rett til videregående opplæring. De som har behov for mer enn 3 år, kan få inntil 5 års opplæring. En oppfølgingstjeneste er etablert i alle fylkeskommuner for å ta seg av unge som ikke søker videregående opplæring eller står i fare for å falle ut. I nært samarbeid med berørte parter er det utviklet rundt 350 nye læreplaner for skole og bedrift. Nye og oppdaterte lærebøker er på plass, også innenfor de yrkesfaglige utdanningene. Det er utviklet rundt 40 metodiske veiledninger for å bistå skolene og lærerne i den metodiske tilretteleggingen. Til sammen er om lag 570 mill kroner benyttet til etterutdanning av lærere og instruktører etter egne handlingsplaner. Vel 700 mill øremerkede kroner er bevilget til utstyr og tilpassing av lokaler i tillegg til egne fylkeskommunale midler. Antallet nye lærekontrakter årlig har økt med over 60 pst sammenlignet med

tiden før reformen. Nye prøveformer og kvalitetsutviklingstiltak for å sikre en best mulig opplæring i tråd med læreplanenes mål er under kontinuerlig arbeid på de forskjellige nivåene innenfor videregående opplæring. Lærerne, skolelederne, fylkeskommunene, lærebedriftene, lærer- og elevorganisasjonene og partene i arbeidslivet har nedlagt et betydelig arbeid for å få reformen på plass.

Våren 1999 vil departementet legge fram en melding for Stortinget om evaluering av Reform 94. I meldingen vil departementet gi en bred vurdering og evaluering av reformen med utgangspunkt i de hovedlinjene som ble fastsatt i St meld nr 33 (1991-92) og Innst S nr 200 (1991-92). Den forskningsmessige evalueringen av Reform 94 avsluttes i desember 1998. Forskningsmaterialet vil sammen med bl a statistikk fra Statistisk sentralbyrå statistikk utarbeidet på grunnlag av rapporter fra fylkeskommunene og tilstandsrapporter fra statens utdanningskontorer være sentrale kilder for stortingsmeldingen.

I. Videregående opplæring skal tilbys i tråd med søkernes ønsker og samfunnets og arbeidslivets behov

Under dette hovedmålet blir det gitt en oversikt over og en vurdering av søkning til videregående opplæring og omfanget og fordelingen av elever og lærlinger.

Tilstandsbeskrivelse

Elever, lærlinger og søkere til videregående opplæring

Per 1. oktober 1997 var det registrert om lag 171 000 elever i videregående skoler. Elevtallet har gått ned fra skoleåret 1994-95 til og med skoleåret 1996-97.

Tabell: Totalt elevtall fordelt på nivå[1]

	Grunnkurs	Videregående kurs I	Videregående kurs II	Sum
Antall elever 1994-95	67 065	62 134	57 451	191 427[2]
Antall elever 1995-96	65 494	57 430	54 944	177 868
Antall elever 1996-97	65 498	56 404	49 218	171 120
Antall elever 1997-98	65 401	59 173	46 912	171 487

Kilde: VSI 1994-95, 1995-96, 1996-97. LINDA-inntak 1997-98.
[1] Elever på kurs utenfor ordinære studieretninger er inkludert på nivå.
[2] Inkluderer 4 777 elever på diverse kurs utenfor nivå.

Fordelingen mellom gutter og jenter på studieretningene er tradisjonell også etter innføringen av Reform 94. Studieretninger som helse- og sosialfag og formgivingsfag er svært populære blant jentene, mens studieretningene byggfag, elektrofag og mekaniske fag har en meget stor overvekt av gutter. Tabellen nedenfor viser også at fordelingen av jenter og gutter ikke har endret seg betydelig fra 1995-96 til 1997-98.

Tabell: Antall elever i grunnkurs fordelt på studieretning og kjønn

Studieretning	Elever 1995-96	Andel jenter i pst 1995-96	Elever 1996-97	Andel jenter i pst 1996-97	Elever 1997-98	Andel jenter i pst 1997-98
Allmenne, øk og adm fag	27 820	54	26 540	54	26 635	55
Byggfag	2 446	2	2 456	3	2 558	2
Elektrofag	3 906	3	3 996	3	3 920	4
Formgivingsfag	4 443	79	4 975	80	5 226	82
Helse- og sosialfag	8 344	89	7 662	90	7 535	90
Hotell- og næringsfag	3 817	52	3 658	53	3 386	52
Idrettsfag	2 095	36	2 140	41	2 163	39
Kjemi- og prosessfag	437	32	465	32	463	40
Mekaniske fag	6 122	3	5 952	5	5 923	6
Musikk, dans og drama	1 411	62	1 465	65	1 517	68
Naturbruk	1 920	36	1 793	35	1 425	40
Trearbeidsfag	646	20	634	21	516	26
Tekniske byggfag	752	7	847	9	831	10
Sum grunnkurs	64 159	48	62 583	49	62 098	50

Kilde: VSI 1995-96, 1996-97, LINDA-inntak 1997-98.

Fylkeskommunene har registrert om lag 66 900 søkere til grunnkurs i videregående opplæring i skoleåret 1998-99.

Siden 1995-96 er antall søkere til grunnkurs redusert med over 4 000. Dette kan ha sammenheng med at det er færre 16 – 18-åringer, at omvalg forekommer sjeldnere og at situasjonen på arbeidsmarkedet har bedret seg.

Også til skoleåret 1998-99 er det er en nedgang i andelen voksne søkere, dvs 20 år og eldre, noe tabellen nedenfor viser.

Tabell: Andel voksne søkere (20 år og eldre) til grunnkurs ved de fylkeskommunale fellesinntakene. Tall i pst av totalt antall søkere til grunnkurs

1994-95	1995-96	1996-97	1997-98	1998-99
15	13	11	10	8

Kilde: Rapporteringer fra fylkeskommunenes administrative inntakssystem; LINDA-inntak til departementet, 1994-98.

Antall søkere uten tilbud om skoleplass har sunket drastisk etter at Reform 94 ble innført. Ved skolestart høsten 1998 sto i overkant av 3 800 søkere uten tilbud om skoleplass. Dette er en reduksjon på 1 000 sammenlignet med samme tidspunkt i fjor. Da fikk alle søkere med rett til videregående opplæring et tilbud, og om lag 2 000 søkere uten rett sto uten tilbud 1. oktober. Ved skolestart høsten 1994 var antallet uten tilbud om lag 13 000.

Tallet på lærlinger har økt sterkt med innføringen av Reform 94. Tallet på løpende kontrakter økte fra 21 200 i 1994 til 25 800 i 1996. Tabellen nedenfor viser at dette tallet økte til 30 300 i 1997. I 1996 ble det tegnet 17 600 nye lærekontrakter og i 1997 16 000. Andelen av lærlinger med lovfestet rett som tegnet lærekontrakt, økte kraftig fra 40 pst i 1996 til 59 pst i 1997. I 1996 og i 1997 var andelen av jenter som tegnet lærekontrakt, omtrent stabilt på litt i overkant av 30 pst. Formidlingen av lærlinger ser ut til å gå bedre i år sammenlignet med tidligere.

Tabell: Antall løpende lærekontrakter[1] *totalt per 31.12. fordelt etter kjønn og med rett til videregående opplæring for 1996 og 1997. Hele landet*

	I alt	Jenter	Med rett
1996	25 800	7 000	6 900
1997	30 300	9 400	15 000

Kilde: LINDA-fagopplæring.
[1] En lærekontrakt er løpende fra læretidens start til læretidens slutt.

For å bidra til å lette lærlingsituasjonen har departementet, etter en faglig vurdering i samråd med partene i arbeidslivet, åpnet for åtte kryssløp. Med kryssløp menes her at det skal være mulig for en elev å tegne lærekontrakt i et lærefag som ikke bygger på det grunnkurs eller videregående kurs I som eleven har gjennomført. En betingelse for kryssløpene er at lærlingen skal følge normal progresjon fram mot fag-/svenneprøve, og at det ikke utløses krav om ekstra teoriopplæring eller forlenget læretid.

Som ledd i oppfølgingen av Voksenåsenerklæringen ble det oppnevnt en hurtigarbeidende arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å komme med forslag til ytterligere tiltak for å få flere læreplasser i 1998. En rekke av tiltakene er fulgt opp, og noen vil bli vurdert i forbindelse med stortingsmeldingen om Reform 94.

Tilstandsrapportene fra statens utdanningskontorer viser at fylkeskommunene gjennomfører et omfattende informasjons-, motivasjons- og veiledningsarbeid for å skaffe tilstrekkelig med læreplasser. Ifølge tilstandsrapportene arbeider enkelte fylkeskommuner målrettet for å få fram bedre prognoser for framtidig arbeidskraftsbehov som grunnlag for dimensjonering av skoletilbudet.

Tall fra 1997 viste at misforholdet mellom antall søkere og antall tilgjengelige læreplasser var et problem. Tilstandsrapportene viser imidlertid at samarbeidet mellom fylkeskommunene om utveksling av lærlinger og læreplasser er styrket.

I forbindelse med behandlingen av St meld nr 22 (1996-97) Om lærlingsituasjonen ba Stortinget Regjeringen vurdere å etablere en rådgiver-/veiledningstjeneste for bedrifter som vurderer lærlinginntak av innvandrere. Departementet har bedt fylkeskommunene om å vurdere behovet for en slik tjeneste. Flertallet av fylkeskommunene mente at det ikke er behov for en egen rådgiver-/veiledningstjeneste for bedrifter som vurderer lærlinginntak av innvandrere. Departementets vurdering er at denne typen informasjon best kan gis, sammen med øvrig informasjon til lærebedriften, i den løpende kontakten mellom bedriften og fylkeskommunen.

Omfanget av videregående opplæring

Med hjemmel i lov om videregående opplæring § 4, om fylkeskommunens ansvar for utbygging av videregående opplæring, har departementet fastsatt forskrift om omfang. For-

skriften pålegger den enkelte fylkeskommune å ha et omfang tilsvarende minimum 375 pst av et gjennomsnittlig årskull. Omfangsforskriften inkluderer private og statlige skoler og teknisk fagskole. Delkurselever blir omregnet til helkurselever.

I forkant av Reform 94 forutsatte Stortinget at det skulle være mulig å gjennomføre reformen innenfor samme utgiftsnivå som i 1992, jf St meld nr 33 (1991-92). Ved innføringen av Reform 94 gjorde departementet – og senere Hervik-utvalget (NOU 1994: 15) – vurderinger som viste at det var rom for dette i de økonomiske overføringene til fylkeskommunene.

I skoleåret 1993-94, som var utgangspunktet for reformen, var omfanget av elever og lærlinger for landet som helhet 391 pst. For skoleåret 1997-98 var omfanget 358 pst på landsbasis. Kun én fylkeskommune hadde oppfylt det forskriftsfestede kravet.

Departementet har i henvendelser til fylkeskommunene foreslått tiltak som kan iverksettes for å øke omfanget. Fylkeskommunene kan øke omfanget gjennom å dekke utgifter til voksne som får videregående opplæring i studieforbundene, jf voksenopplæringsloven § 8. Omfanget kan også økes ved å gi videregående opplæring til unge som har brukt opp retten uten å nå yrkes- eller studiekompetanse. Departementet har også som en del av den løpende evalueringen av Reform 94 bedt fylkeskommunene om å gjennomføre en rekke tiltak for å bedre tilgjengeligheten til videregående opplæring for voksne utdanningssøkere. I tilstandsrapportene fra statens utdanningskontorer er det trukket fram at fylkeskommunene har potensial for å øke omfanget gjennom en systematisk tilrettelegging for voksne søkere.

Fra og med 1997 er det åpnet for at fylkeskommuner som ikke har oppfylt kravet til omfang av videregående opplæring, kan finansiere tilskudd til lærebedrifter for voksne lærlinger som skal ha full praktisk opplæring i bedrift. På grunnlag av dette har fylkeskommunene Akershus, Oppland, Buskerud, Aust-Agder og Vest-Agder fått oppjustert omfanget sitt med fra 1 til 3 prosentpoeng. Ved å ta ansvar for flere voksne lærlinger har fylkeskommunene potensial for å øke omfanget ytterligere.

Departementet vil vurdere hvordan Innst O nr 70 (1997-98) fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om lov om grunnskolen og videregående opplæring (opplæringsloven) og Innst S nr 189 (1997-98) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende omfang, lærlinger og økonomi i Reform 94, skal følges opp etter Stortingets behandling av St meld nr 42 (1997-98) Om kompetansereformen.

Tilstandsvurdering, strategier og tiltak

Ungdom med rett til videregående opplæring synes i stor grad å få innfridd sine ønsker om videregående opplæring. Rundt 92 pst av søkerne med rett får innfridd sitt førstevalg når det gjelder studieretning. Den forskningsbaserte evalueringen av Reform 94 viser også at omvalgene er redusert og gjennomstrømningen er blitt bedre.

Når det gjelder voksne søkere, er antallet som ikke får plass i videregående opplæring betydelig redusert de siste årene. Samtidig har andelen voksne som søker videregående opplæring, gått sterkt ned. Dette kan skyldes situasjonen på arbeidsmarkedet. Samtidig viser undersøkelser at det er et stort potensial av voksne som ønsker videregående opplæring. Mye tyder på at tilbudenes organisatoriske og pedagogiske tilrettelegging ikke er godt nok tilpasset voksnes behov. Utfordringen for fylkeskommunene framover vil være å utvikle tilpassede opplæringstilbud for voksne innenfor de økonomiske rammene som er gitt for å innfri omfangskravet.

Søkernes ønsker vil ikke alltid stemme overens med samfunnets og arbeidslivets umiddelbare behov. Det vil alltid være spenning mellom de forskjellige hensyn. Fremdeles er det et visst misforhold mellom tilgangen på læreplasser og elevenes valg av grunnkurs og videregående kurs. For å redusere dette misforholdet må arbeidslivet på en bedre måte prognostisere og kvantifisere sine behov for lærlinger og arbeidskraft i et mer langsiktig perspektiv. Slike prognoser er nødvendig for den planleggingen fylkeskommunene må gjøre, og den rådgivningen og veiledningen elevene skal ha helt ned i grunnskolen.

Den positive utviklingen i tilgang på læreplasser, og en tilsvarende reduksjon i behovet for alternative videregående kurs II i skole, synes å fortsette også i 1998. Presset på arbeidsmarkedet de siste årene har trolig bidratt til dette. Men det er også resultatet av et systematisk og langsiktig arbeid fra partene i arbeidslivet. Utfordringen framover vil være å holde lærlingtallet på et høyt nivå også i konjunkturmessige nedgangstider for å ha nok fagutdannet arbeidskraft når høykonjunkturene slår inn.

De sterkt kjønnsdelte utdanningsvalgene i videregående opplæring bør søkes endret med aktive tiltak.

Det er innført tilleggspoeng for å få flere elever i studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag til å velge fordypninger i realfag. Dette kan ha bidratt til at utviklingen allerede i skoleåret 1998-99 synes å gå i ønsket retning.

Departementet vil legge disse strategiene og tiltakene til grunn for prioriteringen i 1999:
- I samarbeid med arbeidslivets parter og fylkeskommunene fortsette arbeidet med å skaffe nok læreplasser der det er mangel.
- Stimulere arbeidslivets parter til å fortsette arbeidet med å utvikle gode og langsiktige prognoser når det gjelder behov for fagutdannet arbeidskraft og lærlinger.
- Bidra til å redusere misforholdet mellom tilgangen på læreplasser og elevenes valg av grunnkurs og videregående kurs, samtidig som elevenes ønsker om utdanning blir tilbørlig ivaretatt. Dette vil bl a bli gjort gjennom å følge opp de statlige utdanningskontorenes handlingsplaner for rådgiving og veiledning.
- I samarbeid med arbeidslivets parter planlegge tiltak som kan opprettholde det nødvendige antall lærlinger uavhengig av konjunktursvingningene.
- Stimulere fylkeskommunene til en aktiv innsats for å utvikle og opprette spesielt tilrettelagte opplæringstilbud for voksne innenfor de rammene som er fastsatt.
- Arbeide for å endre søkermønstrene med sikte på å oppnå et mindre kjønnsdelt arbeidsmarked gjennom et større utviklingsprosjekt, «Bevisste utdanningsvalg», som startet opp i 1998.
- Fortsette arbeidet med å stimulere flere til å velge fordypninger i realfagene.

II. Elever og lærlinger skal få videregående opplæring av høy kvalitet

Tilstandsbeskrivelse

Resultater fra standpunkt, eksamen og fag- og svenneprøver.

Karakterer er ett av flere uttrykk for i hvilken grad målene for opplæringen nås. Skoleåret 1997-98 har 91 pst av elevene som har fått karakterer og er inntatt på ordinært grunnlag, bestått alle fag på grunnkurs. På videregående kurs I er det 93 pst som har bestått alle fag. Sammenligner vi årets resultater med fjorårets, ligger resultatene stort sett på samme nivå. For de elevene som er tatt inn på særskilt grunnlag, og som har fått karakter, er gjennomsnittet i underkant av 1 karaktergrad lavere enn gjennomsnittet for andre elever.

Jentene ser totalt sett ut til å ha oppnådd bedre karakterer enn guttene, både på grunnkurs og videregående kurs I.

Resultatene viser også at strykprosenten i de felles allmenne fagene på yrkesfaglige studieretninger gjennomgående er lav. I fagene norsk og engelsk på grunnkurs og på videregående kurs I har om lag 98 pst av elevene fått karakteren bestått. I matematikk varierer prosenten fra 92 til 99 avhengig av studieretning. Karakterstatistikker for sentral eksamen og sentral sensur viser ingen vesentlige endringer i gjennomsnittskarakterene sammenlignet med i fjor. Gjennomsnittet for de enkelte fag viser rimelig samsvar med fjorårets karakterer.

Det har vært en sterk økning i antall avlagte fag- og svenneprøver fra 1996 til 1997. Som en følge av Reform 94 er det mulig å avlegge fag-/svenneprøve i flere fag enn tidligere. Dette gjenspeiles i en stor økning i antall kandidater som melder seg opp til fag-/svenneprøver etter lov om fagopplæring i arbeidslivet § 20. Andelen § 20-kandidater som avla fag-/svenneprøve, har økt fra 49 pst i 1996 til 59 pst i 1997.

Tabell: Antall avlagte fag- og svenneprøver etter kandidattype for 1996 og 1997. Hele landet

	Totalt	Lærlinger	§ 20	Elever
1996	19 400[1)]	8 500	9 300	1 100
1997	28 300	9 200	16 800	2 300

Kilde: LINDA-fagopplæring
1) Inkluderer manuell rapportering for en fylkeskommune, ikke skilt på lærlinger, § 20 og elever.

Når det gjelder resultatene til fag- og svenneprøvene, har prosentandelen som består, ligget på rundt 86 pst. I 1997 gikk de elevene som i mangel av læreplass fulgte videregående kurs II i skole, opp til fag-/svenneprøver. Resultatene varierte sterkt mellom fylker, fagområder og skoler. I noen tilfeller var resultatene gjennomsnittlige eller gode, i andre tilfeller var strykprosenten meget høy. Samlet sett var resultatene betydelig svakere enn det som har vært vanlig ved de ordinære fag-/svenneprøvene.

Departementet vil komme tilbake til resultatene av fagprøvene for lærlinger som har fulgt Reform 94, i den varslede stortingsmeldingen om reformen.

Rogaland fylkeskommune gjennomførte i 1998 en alternativ organisering av fag-/svenneprøver for noen fagområder. Dette innebar bl a at prøveavviklingen foregikk for flere kandidater samtidig og innenfor bedriftens ordinære produksjon.

Kvalitetsutviklingstiltak

I perioden 1993-97 viser rapporter fra fylkeskommunene at staten og fylkeskommunene samlet har brukt om lag 570 mill kroner til etterutdanning. I tråd med Handlingsplan for etterutdanning ble det i 1997 gjennomført etterutdanning av om lag 7 000 lærere, i underkant av 10 000 instruktører i fagopplæringen og om lag 3 500 prøvenemndsmedlemmer. Iverksetting av tiltak i tråd med Handlingsplan for etterutdanning avsluttes i hovedsak i 1998. Det er imidlertid behov for å videreføre aktiviteten på et høyt nivå også i tiden framover. Rapporteringen fra fylkeskommunene viser at det er store variasjoner mellom fylkeskommunene med hensyn til hva som er gjennomført av etterutdanning. Kvaliteten på kursene vurderes til å være jevnt over god. For elever i yrkesfaglige studieretninger er det viktig at opplæring i allmennfag relateres til den praktiske utøvelsen av faget. Etterutdanning i yrkesretting av allmennfagene har derfor vært et prioritert område ved tildeling av etterutdanningsmidler til fylkeskommunene. Rapporteringen viser imidlertid at det fortsatt er nødvendig med betydelig innsats på området.

Tilstandsrapportene fra statens utdanningskontorer viser at det er stor aktivitet i fylkeskommunene på området kompetanseutvikling for ledere i skolen (LUIS). Imidlertid varierer kvaliteten på de tilbudene som gis. I lys av dette har departementet startet et treårig prosjektprogram der tolv universiteter/høgskoler deltar i et nasjonalt nettverk. Dette programmet skal bidra til å sikre at kompetansemålene i «Skuleleiing mot år 2000» oppnås. Departementet har i 1998 inngått en intensjonsavtale med Kommunenes Sentralforbund om skoleledelse. Kvalitetssikringen planlegges ifølge intensjonsavtalen å skje i et samarbeidsforum på fylkesnivå som består av administrasjonssjefer, statens utdanningskontorer og representanter for regionale universitets-/høgskolemiljø.

I samarbeid med opplæringsrådene har departementet gjennomført forsøk med bruk av opplæringsbok i bedrift. Målet med forsøkene var å finne fram til verktøy som kan bidra til både å sikre og å utvikle kvaliteten på opplæringen som gis i bedrift. I alt ti bedrifter med faglige ledere og lærlinger var involvert i forsøkene som ble avsluttet mai 1998. En gruppe med representanter for partene i arbeidslivet har fulgt forsøkene og vurderer erfaringene. Det er i tillegg gjennomført forsøk med andre opplegg for kvalitetsutvikling av opplæringen. I alt er fire fylkeskommuner og åtte videregående skoler involvert. Disse forsøkene ble avsluttet i juni 1998. Departementet har samarbeidet nært med lærerorganisasjonene, elevorganisasjonene og arbeidslivets parter når det gjelder rammer for forsøkene i skole.

Våren 1998 ble utkast til forskrift om kvalitetssikring av opplæringen sendt på høring. Hensikten med forskriften er å fastsette enkelte elementer som kan bidra til å kvalitetssikre innholdet i opplæringen. Samtidig skal forskriften bidra til å ansvarliggjøre elever og lærlinger i opplæringssituasjonen.

I tråd med Stortingets forutsetninger planlegges det, i samarbeid med berørte parter, et prosjekt der alternative kvalitetsutviklingstiltak blir vurdert og etter hvert utprøvd.

I samarbeid med statens utdanningskontorer og fylkeskommunene har departementet gjennomført flere innholdskonferanser for å sette fokus på viktige sider ved det metodiske og faglige arbeidet. I 1997 var temaet pedagogisk bruk av IT.

Stortinget behandlet vinteren 1995 et forslag om å innføre en ordning med «åpen bok»-eksamen i enkelte skriftlige fag i den videregående skolen. I tråd med dette er det gjennomført forsøk med «åpen bok»-eksamen i fire fag i videregående opplæring i perioden 1995 til 1998. Alle hjelpemidler har vært tillatt til eksamen i naturfag, økonomi og informasjonsbehandling, og mekaniske fag. Erfaringene fra bruk av «åpen bok»-eksamen er positive.

Det er nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe som vurderer behovet for endringer i den rettslige reguleringen av elevers arbeidsmiljø. En nærmere omtale av dette er gitt under kategori 07.20 Grunnskolen.

Tilstandsvurdering, strategier og tiltak

De første årene av Reform 94 var i stor grad preget av å få de nødvendige rammebetingelsene på plass. Det gjaldt en ny tilbudsstruktur, nytt regelverk, nye læreplaner, nye lærebøker, eksamens- og prøveformer, utstyr og ombygginger, en kvantitativ oppbygging av læreplasser, den nødvendige etterutdanningen av lærere og instruktører og oppbyggingen av et statistikk- og tilbakerapporteringssystem for sektoren. Både fylkeskommuner, skoler og arbeidslivet har nedlagt et omfattende arbeid for å få dette på plass.

De siste to årene har fokus i økende grad blitt satt på selve innholdet og kvaliteten i opplæringen. Gjennom bl a etterutdanningstiltak, forsøks- og utviklingsarbeid, innholdskonferanser, skolebasert vurdering, andre prøvereformer, utvikling av kvalitetsutviklingsverktøy og en omfattende evaluering av reformen blir kvalitet og kvalitetsutvikling i økende grad satt i sentrum og prioritert både i fylkeskommunene, skolene og i bedriftene. De til-

takene som er satt i gang fra departementet når det gjelder etterutdanning, lederopplæring og andre kvalitetsutviklingstiltak, har initiert viktige og gode prosesser ute i fylkeskommunene. For departementet vil det være viktig å stimulere, støtte og gi de nødvendige føringer for at dette arbeidet kan fortsette i riktig retning. De forskjellige berørte parter må tas aktivt med i kvalitetsutviklingsarbeidet. Det vil være særlig betydningsfullt å involvere elevene og lærlingene på en slik måte at de blir motivert og tar større ansvar for sin egen opplæringssituasjon.

I dette arbeidet vil departementet i 1999 legge vekt på følgende strategier og tiltak:
- Fortsatt stimulere og bistå fylkeskommunene i arbeidet med etterutdanning og lederutvikling. Prioritet vil i større grad bli gitt til etterutdanning av instruktører, prøvenemndsmedlemmer, lærere i teknisk fagskole og til å styrke den pedagogiske tilretteleggingen av opplæringen for unge og voksne. Arbeidet med å metodisk tilrettelegge de felles allmenne fagene i yrkesfaglige studieretninger vil bli prioritert, bl a gjennom etterutdanningstiltak.
- Det vil bli arbeidet videre med å utvikle verktøy og nødvendige sentrale føringer for kvalitetsutviklingsarbeidet i skoler og bedrifter.
- Flere større utviklingsprosjekter vil bli satt i gang for å understøtte arbeidet med innholdssiden av videregående opplæring.
- Arbeidet med å utvikle gode eksamens- og prøveformer vil fortsette, og det vil bli lagt vekt på å kvalitetssikre arbeidet med eksamener, fag- og svenneprøver og karaktersetting.

III. Elever og lærlinger skal få tilbud om tilpasset opplæring. De som har behov for det, skal få tilbud om særskilt tilrettelagt opplæring.

Tilstandsbeskrivelse

Reform 94 gir mange muligheter for å legge til rette opplæringen for den enkelte elev og lærling, inkludert dem som har behov for særskilt tilrettelagt opplæring. Alle læreplanene er modulstrukturerte bl a med tanke på at elever kan ta deler av opplæringen. Elever som er lite motiverte for skolegangen, kan etter en sakkyndig vurdering ta hele fag- og yrkesopplæringen i bedrift. Rammebetingelsene og reglene for lærertimer, klasse- og gruppestørrelser og den store metodiske friheten innenfor læreplanenes rammer gir gode muligheter for fleksible løsninger og varierte differensieringstiltak i skolene.

Arbeidet med å tilrettelegge og dokumentere utdanningsløp mot delkompetanse varierer i fylkeskommunene. Delkompetansebevis er utarbeidet for å dokumentere gjennomført opplæring for elever som ikke kan få utstedt vitnemål, som bare ønsker å ta deler av opplæringen, og for lærlinger som ikke gjennomfører opplæringsløpet eller stryker til fag-/svenneprøven. I «Prosjekt delkompetanse», som avsluttes høsten 1998, gjøres det gode erfaringer med å utnytte mulighetene for delkompetanse.

Rapporter fra de fylkeskommunale oppfølgingstjenestene for skoleåret 1997-98 viser at 96 pst av om lag 160 000 ungdommer i aldersgruppen 16-18 år var i opplæring eller i arbeid. I løpet av skoleåret 1997-98 registrerte oppfølgingstjenesten at 7 pst hadde hatt behov for hjelp og oppfølging. Dette er samme situasjon som for skoleåret 1996-97. Oppfølgingstjenesten framstår som et egnet virkemiddel for å fange opp elever som ikke ønsker videregående opplæring, elever som faller ut, eller som av forskjellige grunner har problemer med å følge opplæringen. I skoleåret 1997-98 var det 4 pst av ungdommene med rett til videregående opplæring som avbrøt sin påbegynte utdanning. Av disse tok over halvparten imot et tilbud fra oppfølgingstjenesten. I underkant av 1 pst av ungdommene med rett til videregående opplæring takket nei til et konkret tilbud fra oppfølgingstjenesten.

Som ledd i arbeidet med å legge bedre til rette for videregående opplæring for elever fra språklige minoriteter har departementet besluttet at innføringskurs og tilrettelagt treårig opplæringsløp i studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag skal videreføres. Det arbeides med vilkårene for innføringskurset.

Tilstandsrapportene fra statens utdanningskontorer peker på behovet for å bedre det statistiske materialet innenfor særskilt tilrettelagt opplæring. Knapt 2/3 av elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring får opplæring integrert i ordinære klasser. Jf også St meld nr 23 (1997-98) Om opplæring for barn, unge og vaksne med særskilde behov. I flere fylkeskommuner er det utviklet egne planer for særskilt tilrettelagt opplæring, og ved mange skoler er det opprettet egne team som arbeider på dette feltet. Flere fylkeskommuner arbeider med å få en større andel av elevene med særskilte opplæringsbehov ut i bedrifter. Departementet har merket seg at det er viktig med samarbeid på tvers av sektorer.

Departementet har iverksatt et prosjekt for å bedre mulighetene for elever/lærlinger med funksjonshemninger til å gjennomføre og fullføre videregående opplæring fram mot studie- eller yrkeskompetanse som elever i ordinære klasser.

Departementet har startet arbeidet med oppfølging av Stortingets vedtak om å sikre hørselshemmede elever rett til å velge videregående opplæring på tegnspråk i et tegnspråklig miljø eller med bruk av tolk i et norskspråklig miljø. Det legges til rette for en helhetlig organisering gjennom utvikling av læreplaner, videreføring av kompetansehevingstiltak i tegnspråk for lærere, og et planmessig samarbeid mellom stat og fylkeskommune om et faglig bredt videregående opplæringstilbud. Departementet vil legge fram høringsutkast til lovproposisjon med forslag om lovfesting av rettighetene.

Tilstandsvurdering, strategier og tiltak

Gjennom Reform 94 er det lagt vekt på å skape rammebetingelser som gir fylkeskommuner, skoler og bedrifter det nødvendige handlingsrom for å drive en god tilpasset opplæring. Det synes å være en positiv utvikling i dette arbeidet.

På den annen side er arbeidet med å tilrettelegge opplæringen best mulig for den enkelte elev og lærling den største utfordringen ethvert utdanningssystem står overfor. Arbeidet på dette området må derfor intensiveres. Tradisjonelle opplærings- og organiseringsmåter må stadig under lupen med tanke på forbedringer for den enkelte elev og lærling.

Det synes særlig å være to hovedutfordringer på dette området innenfor videregående opplæring. For det første må det utvikles nye og mer kreative differensieringstiltak innenfor de rammebetingelsene som er gitt. For det andre bør flere elever som får tilrettelagt opplæring få denne opplæringen bedre integrert i de ordinære undervisnings- og differensieringsoppleggene, sammen med andre elever.

Departementet vil prioritere følgende strategier og tiltak i 1999:
- Departementet vil sette i gang et større differensieringsprosjekt over tre år i samarbeid med noen fylkeskommuner.
- Arbeidet med å utvikle veiledningsmateriell om overgangen fra grunnskole til videregående opplæring for ungdom med særskilte opplæringsbehov vil fortsette.
- Flere elever som får særskilt tilrettelagt opplæring søkes integrert i ordinære klasser og grupper.
- Departementet vil arbeide for at fylkeskommunene i større grad tilrettelegger opplæringen slik at dokumentert delkompetanse blir en mer reell valgmulighet for elever og lærlinger i videregående opplæring. Det vil bli utarbeidet skriftlig veiledningsmateriell om delkompetanse til hjelp i dette arbeidet.

Programkategori 07.30 Videregående opplæring fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
01-29	Driftsutgifter	293 870	311 644	316 051	1,4
30-49	Nybygg, anlegg mv	5 581	3 996	4 626	15,8
60-69	Overføring til kommunesektoren	413 736	328 249	271 581	-17,3
70-89	Overføring til private	480 364	613 627	481 863	-21,5
	Sum kategori 07.30	1 193 551	1 257 516	1 074 121	-14,6

I forhold til 1998 er det gjort følgende endringer:
- Reduksjonen på 60-postene skyldes i hovedsak at kap 0231 post 66 Tilskudd til teknisk undervisningsutstyr og tilpasning av lokaler ble avviklet i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 1998.
- Reduksjonen på 70-89-postene skyldes i hovedsak at de særskilte stimuleringstiltakene for lærebedrifter innført i forbindelse med Reform 94 trappes ned. Videre er deler av stimuleringsmidlene lagt inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene.

KAP 0231 TILSKUDD TIL VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Kapitlet omfatter tilskudd til
- landslinjer
- opplæring innenfor kriminalomsorgen
- ekstra opplæring for språklige minoriteter i videregående opplæring

Kap 0231 Tilskudd til videregående opplæring fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
60	Tilskudd til landslinjer	131 814	131 977	136 877
61	Tilskudd til opplæring innenfor kriminalomsorgen	76 704	77 704	82 883
62	Ekstratilskudd til økt elevtall i fylkeskommunale videregående skoler, *kan overføres*	1 664	0	0
65	Tilskudd til ekstra opplæring for språklige minoriteter i videregående opplæring	35 307	38 000	38 400
66	Tilskudd til teknisk undervisningsutstyr og tilpasning av lokaler	131 447	59 447	0
	Sum kap 0231	376 936	307 128	258 160

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Post 65 Tilskudd til ekstra språkopplæring for fremmedspråklige elever/lærlinger har endret navn til Tilskudd til ekstra opplæring for språklige minoriteter i videregående opplæring

For en omtale av bevilgningsendringene vises det til omtalen av den enkelte post, under overskriften Budsjettforslag for 1999.

Post 60 Tilskudd til landslinjer

Under behandlingen av statsbudsjettet for 1996 vedtok Stortinget å gjeninnføre ordningen med landslinjer innenfor videregående opplæring fra skoleåret 1996-97. Ved behandlingen av St prp nr 55 (1995-96) Om kommuneøkonomien 1997 mv vedtok Stortinget at landslinjeordningen skulle omfatte flere kurstilbud ved navngitte skoler.

Skolefylket har ansvar for nødvendige lokaler og skoleromsutstyr, verksteder, øvingsarealer o l. Videre har skolefylket, som for andre tilbud innenfor videregående opplæring, ansvar for organisering og tilrettelegging av landslinjetilbudet. Kapasiteten ved landslinjene er drøftet med representanter for bransjene og med fylkeskommunene.

I skoleåret 1998-99 har følgende kurstilbud status som landslinje:

Tabell: Kurstilbud landslinjer for skoleåret 1998-99

Kurs	Nivå	Skoler	Elevplasser
Anleggsmaskinfører	VK I	6 skoler	300
Anleggsmaskinreparatør	VK II	6 skoler	90
Yrkessjåfør	VK II, ½-årskurs for voksne	11 skoler	330
Flyfag	VK I	4 skoler	120
Flytekniske fag	VK II	4 skoler	84
Avionikk	VK II	3 skoler	36
Romteknologi	VK II	1 skole	24
Studieretning			
Musikk, dans og drama	GK, VK I, VK II (Fordypning i folkemusikk)	Valle vg skole	45
	GK, VKI (Fordypning i folkemusikk)	Vinstra vg skole	18
Idrettsfag	GK, VK I, VK II (Fordypning i langrenn)	Meråker vg skole	60
	GK, VK I, VK II (Fordypning i alpint)	Oppdal/ Frydenlund vg skole	45/30
	GK,VK I, VK II (Fordypning i kombinert)	Steinkjer vg skole	15
	GK, VK I, VK II (Fordypning i hopp og kombinert)	Heimdal vg skole	45
Allmenne, økonomiske og administrative fag	GK, VK I, VK II (Fordypning i langrenn)	Nordreisa vg skole	45
	GK, VK I, VK II (Fordypning innen alpint og langrenn)	Hovden vg skole	60
Naturbruk	Økologisk landbruk VK I, VK II	Sogn jord- og hagebruksskule	52

Målsetting

Målsettingen for tilskuddsordningen er å sikre elever et nasjonalt tilbud i små og/eller kostbare kurs.

Tildelingskriterier

Departementet forutsetter at gjeldende læreplaner legges til grunn for opplæringen ved landslinjene. Opplæringen forutsettes gjennomført innen normal tid. Søkere fra hele landet skal stilles likt ved inntak til landslinjene. De fylkeskommunene som får tilskudd til drift av landslinje, skal ikke kreve gjesteelevsoppgjør fra andre fylker for disse tilbudene. Det gis ikke tilskudd til klasser som ligger innenfor godkjent kapasitet, men som ikke blir satt i gang.

Tilskudd til drift gis på grunnlag av antall helårselever. Fylkeskommunene skal innrapportere elevtall på to telletidspunkter – 1. april og 1. oktober. Av tilskuddssatsen er 85 pst knyttet til antall klasser som er satt i gang, mens 15 pst avhenger av faktisk elevtall. Øvre grense for tilskudd er godkjent kapasitet.

Med unntak av landslinjene innenfor yrkessjåførfaget utbetales driftstilskuddet med 7/12 i vårhalvåret og 5/12 i høsthalvåret. For landslinjene innenfor yrkessjåførfaget utbetales driftstilskuddet med 6/12 i vårhalvåret og 6/12 i høsthalvåret.

For landslinjer gjeninnført i Budsjett-innst S II (1995-96) og landslinjene innenfor yrkessjåførfaget vedtatt ved behandlingen av St prp nr 55 (1995-96) Om kommuneøkonomien 1997 mv, jf Innst S nr 286 (1995-96), har departementet beregnet særskilte satser for driftstilskuddet.

De særskilte små kursene vedtatt ved behandlingen av St prp nr 55 (1995-96) Om kommuneøkonomien 1997 m v (Innst S nr 286) får driftstilskudd tilsvarende private skoler med paralleller i fylkeskommunale videregående skoler (tilskuddsregel 4).

Departementet skal sørge for at fordelingen av utstyrsmidlene mellom fylkeskommunene reflekterer utstyrsbehovet fylkeskommunene/landslinjene imellom.

Oppfølging og kontroll

Innleverte elevlister dokumenterer at fylkeskommunene har opprettet et landslinjetilbud og dermed er tilskuddsberettiget. Elevlistene skal inneholde informasjon om hvilket fylke

elevene ved landslinjetilbudene kommer fra. Dette gir informasjon om i hvilken grad tilbudet benyttes av elever fra hele landet.

Departementet foretar en formalia- og rimelighetskontroll av elevlistene. I tillegg vil det bli gjennomført stikkprøver for prøving av elevlistene som danner grunnlaget for driftstilskuddet. Med mellomrom vil departementet innhente økonomisk informasjon fra fylkeskommunene.

Fylkeskommunene skal sende rapporter for anvendelsen av utstyrsmidlene.

Rapport for 1997-98

I løpet av skoleåret 1997-98 var det 319 voksne som tok halvårig kurs i yrkessjåførfaget, og 134 lærlinger som tok ¼-års opplæring i skole. Våren 1998 var det på landslinjene innenfor yrkessjåførfaget 32 elever som i mangel av læreplass tok VKII-kurs i skole. Elevlistene viser at nesten 75 pst av elevene/lærlingene ved landslinjetilbudene innenfor yrkessjåførfaget kommer fra vertsfylkeskommunen.

Våren 1998 gikk det ved de andre landslinjetilbudene 859 elever. Av disse kom 392 elever fra vertsfylkeskommune og 467 fra andre fylker.

I 1998 ble utstyrsmidlene fordelt som rammer til fylkeskommunene. Fylkeskommuner med flere landslinjetilbud skal selv prioritere tildelte utstyrsmidler mellom de ulike landslinjetilbudene.

Budsjettforslag for 1999

Budsjettforslaget dekker helårsvirkningen av en ekstra klasse ved Andøy videregående skole i Nordland fylkeskommune. Videre er det lagt inn midler til landslinjen innenfor studieretning musikk, dans og drama i Oppland fylkeskommune. Det er også tatt høyde for endringer i tilskuddsregel 4, jf kap 0240.

Post 61 Tilskudd til opplæring innenfor kriminalomsorgen

Formålet med tilskuddsordningen er å gi undervisning på grunnskolenivå til innsatte/løslatte som ikke har fullført grunnskolen, og videregående opplæring til dem som ønsker det. På grunn av at mange har kort soningstid, eller sitter i varetekt, er ofte formalkompetansegivende kurs i henhold til læreplaner ikke et reelt tilbud. For å motivere flest mulig til å ta opplæring, og for at slike fangegrupper skal ha et opplæringstilbud, er det også et mål å gi kurs som ikke er formelt kompetansegivende.

I juni i år la en arbeidsgruppe nedsatt av Justisdepartementet, i samarbeid med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, fram sin innstilling. Arbeidsgruppen har foretatt en gjennomgang av fengselsundervisningen, og innstillingen inneholder vurdering av ressursbruken i fengselsundervisning og forslag til hvilke kriterier en i fremtiden skal ha for ressurstildelingen. Det drøftes også hvordan undervisningstilbudene skal prioriteres mellom de enkelte anstalter. Arbeidsgruppen tar også opp spørsmålet om hvor grensene går mellom fengselsundervisningen og kriminalomsorgens ansvarsområde. Videre belyses mulighetene for å utnytte arbeidsdriften i opplæringssammenheng. Justisdepartementet tar sikte på å sende innstillingen på høring. Departementet vil i samarbeid med Justisdepartementet vurdere nærmere de forslagene som blir fremmet etter høringen.

Departementet følger opp Stortingets vedtak om en forskningsbasert evaluering av fengselsundervisningen. For å få innspill til hva en slik evaluering skal inneholde, vil departementet i løpet av høsten 1998 arrangere en innledende konferanse med representanter for aktørene og deltakelse fra aktuelle forskermiljøer. På bakgrunn av konferansen vil departementet utarbeide en oppdragsbeskrivelse som utvalgte forskermiljøer vil kunne gi tilbud på.

Statens utdanningskontor i Hordaland er tillagt den statlige administrasjonen av opplæring innenfor kriminalomsorgen.

Det blir gitt opplæring i 35 av landets 43 anstalter, og det er etablert oppfølgingsklasser 11 steder i landet. Med skolevirksomheten ved Ringerike kretsfengsel som tilvekst i 1997 er antall elevplasser 807. Dette er omtrent det samme som i 1996. Over halvparten (58 pst) av undervisningstilbudene innenfor videregående opplæring er å finne innenfor studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag. Samlet er kapasitetsutnyttelsen om lag 75 pst. I 1997 tok i alt 464 elever en eller flere eksamener, mens 955 tok ikke-formalkompetansegivende kurs. Dette er flere eksamener og kurs enn i 1996. Gjennomsnittskostnaden per elevplass er kr 122 000. Dette er litt høyere enn i 1996, men varierer betydelig fra skole til skole. Antall lærere som på hel- og deltid er engasjerte i opplæring innenfor kriminalomsorgen, er 295.

I budsjettforslaget er tilskuddet justert for prisstigning og det er tatt høyde for opplæringstilbud ved ny varetektsavdeling ved Bergen landsfengsel.

Post 65 Tilskudd til ekstra opplæring for språklige minoriteter i videregående opplæring

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å stimulere fylkeskommunene til ekstra opplæring for språklige minoriteter i videregående opplæring som har liten eller ingen opplæring i norsk grunnskole.

Tildelingskriterier

Tilskuddet kan brukes til støtteundervisning i norsk, morsmål og/eller i engelsk, samt på norsk og/eller på morsmål. Med språklige minoriteter menes elever/lærlinger som har et annet morsmål enn norsk, svensk eller dansk. Ordningen gjelder elever/lærlinger som har permanent eller midlertidig oppholdstillatelse i Norge. Elever/lærlinger som ikke omfattes av tilskuddsordningen, er

- elever/lærlinger som har hatt ekstra språkopplæring i grunnskolen i tre år eller mer. Ekstra språkopplæring er norsk som andrespråk/morsmål/tospråklig fagundervisning
- elever/lærlinger som er født i Norge
- elever/lærlinger som har oppholdt seg i landet i 10 år eller mer etter fylte 16 år
- utvekslingselever/-lærlinger som har sitt opphold begrenset til gjennomføring av videregående opplæring i Norge før de vender tilbake til hjemlandet

Unntatt fra disse vilkårene er samer og kvener. Det gis tilskudd til 67 timer per årselev for de første 20 elevene. For elevtall over 20 gis det tilskudd til 33 timer per årselev.

Oppfølging og kontroll

Elevlistene som skal følge med søknaden fra fylkeskommunen, viser antallet som utløser tilskudd i den aktuelle perioden. Videre gir elevlistene opplysninger om hvilken opplæring eleven/lærlingen får.

Departementet foretar en formalia- og rimelighetskontroll av elevlistene. I tillegg vil det bli gjennomført stikkprøver for prøving av elevlistene som danner grunnlaget for tilskuddet.

Rapport for 1997-98

I skoleåret 1997-98 var det om lag 3 100 helårselever og lærlinger som utløste tilskudd over denne posten. Av disse var 154 samiske helårselever og lærlinger ved fylkeskommunale skoler i Nord-Trøndelag, Troms og Finnmark. Dette representerer en liten nedgang sammenlignet med foregående skoleår.

For skoleåret 1997-98 viser statistikk innhentet fra fylkeskommunene at det aller meste av støtteundervisningen gjelder støtteundervisning i norsk, mens en mindre andel har fått morsmålsundervisning. Det er per 1. oktober 1997 registrert i alt 114 forskjellige språk for elever som får ekstra språkopplæring (Kilde: VSI).

Budsjettforslag for 1999

For at det skal være samsvar mellom satsingen på den kvenskspråklige minoriteten i grunnskolen og i videregående opplæring, foreslås det at kvener utløser tilskudd til ekstra språkopplæring i 1999.

Satsen for statstilskuddet foreslås videreført med kr 285 per time.

Post 66 Tilskudd til teknisk undervisningsutstyr og tilpasning av lokaler

Nye og endrede læreplaner i Reform 94 krevde en del nytt teknisk undervisningsutstyr og tilpasning av lokaler. Tilskuddet skulle bidra til investeringer i utstyr og nødvendig tilpasning av lokaler på samtlige studieretninger. Bevilgningene skulle være midlertidige og gis som øremerkede tilskudd over kap 0231 post 66.

I perioden 1993-97 har det vært bevilget om lag 707 mill kroner til formålet. I all hovedsak er tilskuddet fordelt mellom fylkeskommunene etter objektive kriterier. Regnskapsrapporter fra fylkeskommunene viser at tilskuddet er benyttet på samtlige studieretninger. Om lag 20 pst av tilskuddet er benyttet til datautstyr. Av studieretningene er det studieretning for mekaniske fag som har krevd de største investeringene. Studieretning for idrettsfag har vært minst ressurskrevende.

Tilskuddet ble avviklet i 1998, jf St prp nr 65 (1997-98) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet for 1998.

KAP 0232 STATLIGE SKOLER MED OPPLÆRING PÅ VIDEREGÅENDE NIVÅ (JF KAP 3232)

Kapitlet omfatter driftsbevilgninger og tilskudd til
- Norges brannskole
- sikkerhetsopplæring for fiskere
- Statens dykkerskole, Bergen
- Statens trafikklærerskole, Stjørdal
- Samisk videregående skole, Karasjok
- Samisk videregående skole og reindriftsskole, Kautokeino
- Statens gartner- og blomsterdekoratørskole Vea, Moelv
- Ørland meieriskole, Brekstad

Dessuten omfatter kapitlet tilskudd til fylkeskommuner som har overtatt driften av tidligere statlige landbruksskoler, i en 2-4-årsperiode etter overtakelsen. Midler til avvikling av navigasjonsskolefartøyet M/S «Sjøveien» er lagt inn i kapitlet.

De fire førstnevnte tiltakene er utenfor lov om videregående opplæring.

Kap 0232 Statlige skoler med opplæring på videregående nivå fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter, *kan nyttes under post 60*	103 418	100 417	131 505
21	Sikkerhetsopplæring for fiskere	20 574	22 614	26 159
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	5 581	3 996	4 626
60	Tilskudd til fylkeskommuner	0	0	3 421
75	Tilskudd til stipend og kurs for ansatte	714	771	291
	Sum kap 0232	130 287	127 798	166 002

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Det er opprettet en ny post 60 Tilskudd til fylkeskommuner.
- Post 75 Til disposisjon for departementet endrer navn til Tilskudd til stipend og kurs for ansatte.
- Kap 0235 er i sin helhet innlemmet i kap 0232. Midlene er overført på følgende måte fra kap 0235 til kap 0232: 24 mill kroner fra post 01 til post 01, 0,6 mill kroner fra post 01 til post 45, 0,2 mill kroner fra post 72 til post 75, 3,4 mill kroner fra post 60 til ny post 60.
- Det er overført 0,8 mill kroner fra post 75 til post 01.
- Fra post 60 er det overført 2,7 mill kroner til rammetilskuddet til fylkeskommunene over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett i forbindelse med overføring av tidligere statlige videregående skoler til fylkeskommunene.

Statlige skoler med opplæring på videregående nivå, jf postene 01 og 45

Felles for skolene under dette kapitlet er at de har et nasjonalt og landsdekkende ansvar for å gi opplæring på sitt område. I skoleåret 1997-98 har skolene gjennomført den kurs- og opplæringsvirksomheten som var forutsatt i planene. På noen av kursene har det imidlertid ikke vært full kapasitetsutnyttelse i denne perioden. Bevilgningen på post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter på kap 3232 post 02 og post 61, jf forslag til vedtak II nr 1.

Statens navigasjonsskolefartøy M/S «Sjøveien»

I skoleåret 1997-98 ble det gitt opplæring til 27 klasser med i alt 319 elever. Den nye læreplanen for teknisk fagskole, linje for maritime fag og fiskerifag, ble tatt i bruk høsten 1998. I denne læreplanen er det ikke krav om instrumentopplæring om bord på skip. Fra og med skoleåret 1998-99 er det altså ikke lenger behov for statens navigasjonsskolefartøy M/S «Sjøveien», og virksomheten er nedlagt fra 1. august 1998. Departementet planlegger å overføre fartøyet vederlagsfritt til interesserte fylkeskommuner som ønsker å nytte fartøyet til utdanningsformål, alternativt at båten selges til private.

Restbevilgningen til dette formålet skal dekke ventelønn til tidligere tilsatte på fartøyet etter at den statlige driften av skoleskipet er opphørt.

Norges brannskole

Etter flytting 1. mai 1993 til Tjeldsund i Nordland har Brannskolens virksomhet økt betraktelig. Den selvfinansierende markedsavdelingen er fra 1. januar 1997 innlemmet i skoleavdelingen.

Antall elever på de kvalifiserende kursene som gjennomføres ved Norges brannskole, har økt med 69 pst fra 520 i 1994 til 880 i 1997.

Aktiviteten ved Brannskolen omfatter en rekke kurs av varierende lengde, fra ukeskurs til 5-9-ukers kurs og brevkurs. I 1997 omfattet virksomheten i alt 2 437 deltakere fordelt på 106 kurs, inkludert brevkursene.

Den tekniske utbyggingen av skoleanlegget i Tjeldsund, med hovedvekt på forpleiningsanlegget, ble fullført sommeren 1997.

Norges brannskole vil som følge av bedret kapasitet øke omfanget av utdanningsvirksomheten for heltidsbrannpersonell. Departementet har vurdert behovet for en videre utbygging av de regionale anleggene i Borre og Haugesund ut fra behovet for opplæringskapasitet i brannvernutdanningen. Etter at hovedsetet i Tjeldsund nå er fullt utbygd, mener departementet det ikke lenger er behov for videre utbygging av anleggene i Sør-Norge for å dekke utdanningsbehovet blant brannpersonell. Norges brannskole vil i en overgangsperiode kjøpe opplæringstjenester ved anleggene i Borre og Haugesund for å dekke det oppsamlede utdanningsbehovet i brannvesenene. Dette vil kunne skje innenfor nåværende kapasitet og dimensjonering ved de to sikkerhetssentrene i Sør-Norge.

Sentret i Borre drives nå av fylkeskommunen på vegne av staten. Departementet er innstilt på at fortsatt drift ved sentret skjer i fylkeskommunal regi. Spørsmålet om endring i tilknytningsformen for sikkerhetssentret i Haugesund er til vurdering i departementet, jf omtalen under kap 0274.

Statens dykkerskole

Ved Statens dykkerskole kan aktiviteten deles inn i tre hovedkategorier, samt noen kortere kurs. I 1997 omfattet virksomheten anleggsdykkerkurs, grunnkurs, inspeksjonskurs samt diverse kortere kurs. Kurs for klokkedykkerutdanning ble ikke satt i gang i 1997. I alt var det 69 deltakere ved de ulike kursene.

Statens dykkerskole vil gjennomføre kurs etter det samme opplegget som tidligere år, både når det gjelder grunnutdanning og spesialkurs. Kurs for klokkedykkerutdanning vil bli satt i gang. Det er de senere år registrert en viss svikt i etterspørselen etter skolens tradisjonelle tjenester, hovedsakelig på grunn av endringene i behovet for dykkertjenester offshore.

Departementet har nedsatt en arbeidsgruppe til å utrede skolens fremtidige oppgaver og organisasjonstilknytning. Dette arbeidet ventes ferdig i løpet av vårhalvåret 1999.

Bevilgningen videreføres på om lag samme nivå som for 1998.

Statens trafikklærerskole

Ved skolen er det disse tre hovedkategoriene av kurs:
- ettårig grunnutdanning for trafikklærere – 72 deltakere
- femtenukers kurs for kjørelærere for tungtransport – 12 elever
- seksukers kurs for faglig leder – 40 deltakere

Det er full kapasitetsutnyttelse ved disse kursene. I 1997 var det i alt 197 elever ved skolens kurs totalt.

Det har i noen tid vært arbeidet med å skaffe skolen nye, hensiktsmessige lokaler. Avtale om leie av nye lokaler til skolen ble inngått med privat utleier på nyåret 1998. Skolen vil ta disse nye lokalene i bruk fra og med høsten 1998.

Statens trafikklærerskole har som hovedoppgave å gi landsdekkende tilbud til kjøreskoler, Statens vegvesen og det offentlige skoleverk om lærer- og sensorutdanning. Statens trafikklærerskole vil gjennomføre samme kursvirksomhet som foregående år. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere inntakskravene ved skolen, innholdet i utdanningene samt skolens organisasjonstilknytning. Dette arbeidet er ventet ferdig vårhalvåret 1999.

Det er lagt opp til å videreføre samme aktivitetsnivå som for 1998.

Statens samiske videregående skoler

I forbindelse med omstillingen av reindriftsnæringen i indre Finnmark har de to samiske videregående skolene de senere år tatt opp nye oppgaver når det gjelder opplæring og kompetanseutvikling, både blant voksne og ungdom. Skolene spiller dessuten en aktiv rolle som ressurssenter overfor selve reindriftsnæringen og i utviklingen og styrkingen av det lokale samfunns- og næringsliv for øvrig.

De to skolene for samisk ungdom har merket nedgangen i elevtallet det siste året, og det er satt i gang tiltak for å bedre rekrutteringen særlig til de yrkesfaglige studietilbudene ved skolene. I skoleåret 1997-98 har Samisk videregående skole i Karasjok 83 ordinære elever og Samisk videregående skole og reindriftsskole i alt 92 ordinære elever. Det er satt i gang tiltak for å bedre gjennomstrømningen av elever ved de to skolene.

Det er fortsatt behov for en bedre rekruttering av kvalifiserte lærere til de to skolene, og de ekstra økonomiske tiltakene for lærerne videreføres i 1999.

Ved årsskiftet 1996-97 ble nye og mer hensiktsmessige undervisningslokaler tatt i bruk ved skolen i Karasjok. De samiske videregående skolene står fortsatt overfor store oppgaver og utfordringer i forbindelse med omstilling og rasjonalisering av reindriftsnæringen. De ombygde og utvidede skoleanleggene skulle gi grunnlag for en aktiv deltakelse på opplæringssiden i forbindelse med omstillingsarbeidet. Det er nødvendig med et nært samarbeid mellom skolene for å kunne gi hensiktsmessige opplæringstilbud, så vel til de unge som til den voksne delen av befolkningen.

Departementet vil i inneværende periode vurdere tilknytningsformen for de to samiske videregående skolene i nær kontakt med bl a Sametinget og regionale utdanningsinstanser i området.

Bevilgningen videreføres på om lag samme nivå som for 1998.

Statens videregående skoler i landbruksfag og naturbruk

I 1990 ble 13 statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk overført fra Landbruksdepartementet til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. I samsvar med Innst S nr 161 (1987-88) har det pågått forhandlinger med berørte fylkeskommuner om overdragelse av skolene fra statlig til fylkeskommunal drift. Forhandlinger om fylkeskommunal drift for Maskinførerskolen Vikeid har gitt som resultat at Nordland fylkeskommune tok over skolen per 1. august 1997.

Antall helårselever ved de gjenværende to statlige skolene fordeler seg slik på de ulike skoler og fylker per 1. oktober 1997:

Tabell: Antall helårselever fordelt på skoler og fylker

Skole	Fylke	Antall helårselever totalt i 1997	Antall helårselever fra hjemfylket i 1997
Statens gartner- og blomsterdekoratørskole Vea	Hedmark	87	38
Ørland meieriskole	Sør-Trøndelag	21,5	5,5

I 1997 var gjennomsnittlig kostnad per elev hhv kr 110 000 ved Statens gartner- og blomsterdekoratørskole og kr 137 000 ved Ørland meieriskole.

Når det gjelder Ørland meieriskole, vil departementet i løpet av 1999 i samråd med bransjen og fylkeskommunen der skolen ligger, se nærmere på alternative løsninger for videre drift av denne skolen.

Bevilgningen på post 01 til disse skolene er redusert sammenliknet med 1998 som følge av fylkeskommunal overtakelse av skoler i landbruksfag og naturbruk. Midler knyttet til drift av disse skolene bevilges i en 2-4 årsperiode over post 60 Tilskudd til fylkeskommuner, før det legges inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene.

Post 21 Sikkerhetsopplæring for fiskere

Sjøfartsdirektoratet har gitt forskrifter om obligatorisk sikkerhetsopplæring for fiskere. For yrkesfiskere gikk fristen for å ta grunnleggende sikkerhetsopplæring ut 31. desember 1995, og for øvrige fiskere gikk fristen ut 31. desember 1996. Det er også påbud om repetisjonskurs. Disse skal gjennomføres i perioden 5-8 år etter grunnkurs/repetisjonskurs. For fiskere over 60 år er repetisjonskurs frivillig. Sikkerhetsopplæringen administreres av Tromsø maritime skole og drives på grunnlag av avtale mellom departementet og Troms fylkeskommune.

I 1997 deltok totalt 1 267 fiskere på grunnleggende sikkerhetskurs og 986 fiskere på repetisjonskurs.

MARINTEK i Trondheim har utarbeidet ulykkesstatistikk over alvorlige ulykker blant norske fiskere fra 1970 og fram til 1997. Statistikken viser en synkende tendens. For perioden 1970-94 omkom i gjennomsnitt 45 yrkesfiskere hvert år. Samlet for de siste fire årene (1994-97) omkom 50 fiskere, dvs gjennomsnittlig 13 fiskere per år.

Våren 1998 foregikk sikkerhetsopplæringen ved to fartøy og fire stasjonære senter. Høsten 1998 er opplæringskapasiteten ved ett fartøy flyttet til senter, slik at opplæringen skjer fra ett fartøy og seks stasjonære senter.

Bevilgningen skal dekke kostnaden ved å gi fiskere med behov et tilbud om grunnleggende sikkerhetsopplæring og repetisjonskurs. Antall fiskere med behov for grunnleggende sikkerhetskurs i 1999 er antatt å være noe lavere enn i 1998. Det er gitt en generell dispensasjon fra fristene for repetisjonskurs fram til 1. januar 1999. Fra 1. januar gjelder påbudet om repetisjonskurs. Dette antas å resultere i et betydelig press på repetisjonsplasser i 1999. På bakgrunn av dette foreslås bevilgningen økt med om lag 2,6 mill kroner.

Post 60 Tilskudd til fylkeskommuner

Tilskuddet blir i 1998 bevilget over kap 0235 post 60. Tilskuddet gjelder øremerkede midler som følge av fylkeskommunal overtakelse av statlige skoler. Midlene er overført fra post 01, og bevilges over post 60 i en overgangsfase på 2-4 år, før de legges inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene. I 1999 legges til sammen 2,7 mill kroner inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene knyttet til overføring av tidligere statlige landbruksskoler.

Tilskuddsordningen skal bidra til å gi fylkeskommunal videregående opplæring ved de tidligere statlige skolene i landbruksfag og naturbruk, innenfor nærmere definerte områder og innenfor et nærmere avgrenset tidsrom.

Tilskuddets mottakere og varighet er regulert i avtale mellom staten og den enkelte fylkeskommune som har overtatt ansvaret for videre drift av tidligere statlig videregående skole. Tilskuddets størrelse, tidspunkt for utbetaling og krav til rapportering av tilskuddet framgår av den enkelte avtale.

Bevilgningen foreslås redusert med 2,7 mill kroner i forhold til 1998, det vil si med det beløpet som er lagt inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene.

Post 75 Tilskudd til stipend og kurs for ansatte

Den tidligere bevilgningen på kap 0232 post 75 Til disposisjon for departementet og på kap 0235 post 72 Andre opplæringstiltak foreslås samlet under kap 0232 post 75 Tilskudd til stipend og kurs for ansatte.

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til ajourføring og faglig utvikling for ansatte ved statlige videregående skoler.

Tilskudd kan gis til rektorer, lærere og andre ansatte ved statlige videregående skoler. Tilskudd skal øremerkes til opplæringstiltak og kursvirksomhet som bidrar til ajourføring og faglig utvikling i forhold til de bransjer skolene er innsiktet mot. Tilskudd tildeles etter søknad og på grunnlag av skolens plan for etterutdanning i forbindelse med omstillingsarbeidet ved skolene, se omtalen ovenfor.

Departementet forvalter selv tilskuddsordningen. Etter endt kurs skal mottakere av tilskudd sende inn rapport til skolens ledelse om hvilke kurs som er gjennomført. Skolen skal med utgangspunkt i tilskuddene omtale kurs som er gjennomført i sin årlige rapport til departementet om virksomheten.

Bevilgningen på post 75 foreslås redusert med 0,5 mill kroner. Den foreslåtte reduksjonen er en følge av at 0,75 mill kroner som tidligere ble bevilget til tjenestekjøp ved de statlige videregående skolene, foreslås overført til kap 0232 post 01.

KAP 3232 STATLIGE SKOLER MED OPPLÆRING PÅ VIDEREGÅENDE NIVÅ (JF KAP 0232)

Kap 3232 Statlige skoler med opplæring på videregående nivå fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
02	Salgsinntekter mv	11 747	6 197	6 568
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	284	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	453	0	0
17	Refusjon lærlinger	335	0	0
61	Refusjoner fra fylkeskommuner	0	0	700
	Sum kap 3232	12 819	6 197	7 268

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Kap 3235 er i sin helhet innlemmet i kap 3232. Dette innebærer at det fra kap 3235 post 02 er overført 0,2 mill kroner til kap 3232 post 02 og 0,7 mill kroner til post 61.
- Det er på kapitlet opprettet en post 61, som gjelder refusjoner fra fylkeskommuner for kjøp av tjenester ved de statlige skolene. Posten er budsjettert med 0,7 mill kroner mot tilsvarende økning på kap 0232 post 01.

Post 02 Salgsinntekter mv

Inntektsrammen er foreslått holdt på om lag samme nivå som i 1998.

Post 61 Refusjoner fra fylkeskommuner

Posten gjelder betaling fra fylkeskommuner for kjøp av opplæringsplasser ved Statens gartner- og blomsterdekoratørskole Vea.

KAP 0234 TILSKUDD TIL LÆREBEDRIFTER OG LÆRLINGER

Kapitlet omfatter tilskudd til
- lærebedrifter, herunder opplæringsringer og opplæringskontor
- formidling av reformlærlinger
- lærlinger
- opplæringsråd
- sekretariat for små og verneverdige fag

Kap 0234 Tilskudd til lærebedrifter og lærlinger fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	1 145	2 867	3 398
60	Tilskudd til formidling av reformlærlinger	10 000	15 000	10 000
70	Tilskudd til bedrifter som tar inn lærlinger	389 417	514 000	381 500
71	Tilskudd til drift av opplæringsråd	5 535	7 116	7 372
73	Tilskudd til lærlinger	14 466	15 453	16 009
74	Tilskudd til andre opplæringstiltak	4 067	4 350	0
75	Sekretariat for små og verneverdige fag	500	513	0
	Sum kap 0234	425 130	559 299	418 279

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- 32 mill kroner er overført fra post 70 til rammetilskuddet til fylkeskommunene i forbindelse med økningen i basistilskuddet til lærebedrifter og økt driftstilskudd til opplæringskontor.
- Kap 0234 reduseres med 4,5 mill kroner som følge av at post 74 Tilskudd til andre opplæringstiltak utgår. Midlene bevilges over kap 0239 post 75.
- Bevilgningen til Sekretariat for små og verneverdige fag, tidligere post 75, er lagt inn under post 01 Driftsutgifter.

For en omtale av bevilgningsendringene vises det til omtale under den enkelte post.

Post 01 Driftsutgifter

Etter at departementets system for administrasjon av lærlinger ble nedlagt i 1996, innhentes nå data om fagopplæringen fra fylkeskommunenes system «Linda-fagopplæring» fra hvert fylke. Utgifter til innsamling, bearbeiding og publisering av statistikken dekkes over posten. Fylkeskommunene arbeider med å videreutvikle systemet. Departementet deltar i denne prosessen for å sikre at de nasjonale interessene for data på området blir ivaretatt. Eventuelle merkostnader i forbundet med dette vil kunne dekkes over denne posten.

Departementet har inngått en avtale med Håndverksregisteret ved De Sandvigske Samlinger om drift av Sekretariatet for små og verneverdige fag. Sekretariatet for små og verneverdige fag brukte 1997 til etablering i tråd med Stortingets vedtak. Formålet med

sekretariatet er å bevare og utvikle små og verneverdige fag. Sekretariatet skal bidra til å etablere gode samarbeidsforhold mellom de ulike aktørene knyttet til fag- og yrkesopplæringen. Sekretariatet har utarbeidet brosjyrer for bruk i skoler og bedrifter. Det har kommet med innspill til departementet om tiltak som på lengre sikt kan bidra til å bedre kårene for de små og verneverdige fagene. Videre har sekretariatet deltatt på konferanser, i møter og holdt innlegg i fora hvor de små og verneverdige fagene har vært satt på dagsordenen. I tillegg er det utarbeidet informasjonsskriv og skrevet artikler om sider ved disse fagene. Midler til å følge opp avtalen om drift av Sekretariatet for små og verneverdige fag bevilges over denne posten.

Post 60 Tilskudd til formidling av reformlærlinger

Målsetting

Tilskuddet skal bidra til økt innsats i det fylkeskommunale arbeidet med å formidle søkere til læreplass.

Tildelingskriterier

Midlene skal nyttes til tiltak som kan bidra til etablering av kontakt- og informasjonskanaler mellom fylkeskommunene, bedrifter, opplæringskontor/-ringer og skoler. Tiltakene skal særlig rettes inn mot formidling av søkere med stort fravær og svake karakterer.

Av bevilgningen avsettes like store beløp til samtlige fylkeskommuner. Hver fylkeskommune kan søke om midler innenfor denne rammen. Fylkeskommunene vurdere selv sine behov i forhold til de tiltakene tilskuddet kan nyttes til, og fremmer søknad i tråd med dette.

Oppfølging og kontroll

For å få oversikt over aktivitetene som tilskuddet utløser, sender fylkeskommunene det påfølgende året inn egen rapport til departementet. Rapporten beskriver hva tilskuddet har vært brukt til. Denne rapporten inneholder både oversikt over aktiviteter, og hvor mye penger som har vært brukt på de enkelte aktivitetene. Departementet vurderer dette mot hva som ble lagt til grunn i søknaden om tilskudd.

Rapport for 1997

Fylkeskommunene rapporterer at midlene i hovedsak er bruk til å styrke bemanningen ved opplæringsadministrasjonen bl a for å øke effektivitet i formidlingsarbeidet. Videre er noe midler brukt på kompetanseheving i Linda-fagopplæring.

Budsjettforslag for 1999

Formidlingen av lærlinger ser ut til å gå bedre i år sammenlignet med tidligere, men det er fortsatt vanskelig å skaffe nok læreplasser til elever med stort fravær og svake karakterer. Bevilgningen foreslås redusert med 5 mill kroner i 1999.

Post 70 Tilskudd til bedrifter som tar inn lærlinger

Målsetting

Målsetting for tilskuddsordningen er å stimulere bedrifter til å ta inn voksne lærlinger etter lov om fagopplæring i arbeidslivet (lfa) § 1b femte ledd, stimulere lærebedriftene til å ta inn søkere med stort fravær og svake karaterer, samt å styrke den enkelte lærebedrifts muligheter for å påta seg ansvar for opplæring til fagarbeider.

Tildelingskriterier

Vilkår for utbetaling av tilskudd er at en godkjent lærebedrift har tegnet en godkjent lærekontrakt med en lærling. For etableringstilskudd til opplæringskontorer og opplæringsringer er vilkåret at yrkesopplæringsnemnda godkjenner opprettelsen av kontoret/ringen.

Følgende tilskudd gis over denne posten for lærlinger som tegner lærekontrakt etter lov om fagopplæring i arbeidslivet (lfa) § 1b femte ledd, dvs voksne lærlinger:

- Enkelt lærlingtilskudd, dvs kr 1 400 per lærling per måned.
- Lærlinger som har behov for særskilt tilrettelagt opplæring eller som er lærling i et verneverdig fag, utløser tredobbelt tilskudd, dvs kr 4 200 per lærling per måned.
- Instruktørtilskudd på kr 700 per 3. lærling per måned.
- Tilskudd til fag-/svenneprøve på kr 2 000 per prøve.
- Driftstilskudd til opplæringskontorer og opplæringsringer på kr 1 250 per lærling per halvår.

Følgende tilskudd gis over denne posten for lærlinger som tegner lærekontrakt etter lfa § 1b andre og sjette ledd og § 10 femte og sjette ledd:
- Kvalitetssikringstilskudd på kr 7 500 per lærling per år, men maksimum kr 15 000.
- Lærlinger som har behov for særskilt tilrettelagt opplæring, eller som er lærling i et verneverdig fag utløser – i tillegg til ordinært tilskudd – et ekstra tilskudd på kr 16 800 per lærling per år.

Videre gis det etableringstilskudd til opplæringsringer og opplæringskontorer som kan utgjøre inntil 70 pst av driftsbudsjett som er godkjent av yrkesopplæringsnemnda for første halvår.

Høsten 1998 vil departementet starte en gjennomgang av hele tilskuddsordningen for lærebedrifter med tanke på forenkling. Ordningen bør for framtiden utformes slik at den blir mer forutsigbar for de bedriftene som tar inn lærlinger.

Oppfølging og kontroll

Fylkeskommunene sender to ganger i året inn et oppgjørsskjema til departementet. Oppgjørsskjemaet inneholder en fordeling av tilskuddsplikten mellom staten og fylkeskommunene. Beregningen av tilskuddsutbetalingene blir foretatt i fylkeskommunenes eget administrative system Linda-fagopplæring, etter regler gitt av departementet. Dette legges til grunn for oppgjørsskjemaene. Departementet henter uavhengig av dette inn data som omfatter samme informasjon som den som legges til grunn for oppgjørsskjemaene.

Oppgjørsskjemaene inneholder informasjon over hvor mange nye lærekontrakter som er inngått i perioden, og hvor mange løpende kontrakter det er per telledato 31. juni eller 31. desember, samt informasjon over hvor mange fag-/svenneprøver som er avlagt i perioden. Videre inneholder oppgjørsskjemaene informasjon over hvor mange tilskuddsmåneder som er utløst per tilskuddstype, og hvor mye som skal utbetales i tilskudd.

De opplysningene som framgår i Linda-systemet, avhenger av korrekt registrering av lærekontraktene. I forbindelse med tilskuddsutbetalingene, som skjer to ganger i året, kjøres det ut kontroll-lister over alle lærekontrakter i alle lærebedriftene. Disse listene sendes lærebedriftene for kontroll. Eventuelle feil rettes opp i systemet. En siste kontroll skjer i forbindelse med oppmelding til fag-/svenneprøve. Dersom fylkeskommunene registrerer at lærlingen ikke har avlagt fag-/svenneprøve, tas det kontakt med lærebedriften for å sjekke årsaken til dette. Dersom lærlingen har avbrutt læretiden, kreves for mye utbetalt i tilskudd tilbake fra lærebedriften.

Rapport for 1997-98

Tabell: Post 70 Tilskudd til bedrifter som tar inn lærlinger (i 1000 kroner)

Tilskudd	1995	1996	1997
Lærlingtilskudd – enkelt (inkl ekstra tilskudd)	130 500	131 500	131 800
Driftstilskudd til opplæringsringer og opplæringskontorer	4 500	4 500	8 300
Etableringstilskudd til opplæringsringer og opplæringskontorer	17 500	30 000	23 900
Tilskudd til fag- og svenneprøver	16 000	16 500	19 300
Instruktørtilskudd	30 000	33 000	31 200
Stimuleringstilskudd			175 000
Sum post 70	198 500	215 500	389 500

I 1997 ble tilskuddene til lærebedrifter styrket med til sammen 250 mill kroner. Av denne stimuleringspakken ble 208 mill kroner bevilget over post 70. Dette ga rom for å utforme nye tilskuddsordninger for å stimulere nye og etablerte lærebedrifter til å ta inn flere lærlinger.

En gjennomgang av oppgjørsoppgavene fra utbetalingen av stimuleringstilskudd i desember 1997 viser at i underkant av 9 000 lærekontrakter har utløst stimuleringstilskudd. Det er tegnet om lag 11 000 lærekontrakter som utløser basistilskudd i 1997, om lag 80 pst av disse kontraktene har utløst stimuleringstilskudd.

Kontraktene fordeler seg som følger:
- Om lag 32 pst av kontraktene er tegnet med nye lærebedrifter/ nye medlemsbedrifter av opplæringskontorer (dvs om lag 2 800 kontrakter)

- Om lag 68 pst av kontraktene utgjør en økning i lærebedriftenes antall løpende kontrakter fra 1996 til 1997 (dvs om lag 6 000).

Totalt er det etablert om lag 2 200 nye lærebedrifter. Av disse har 85 pst tegnet én lærekontrakt, og 15 pst har tegnet flere enn én lærekontrakt.

Av kontraktene i nye lærebedrifter/nye medlemsbedrifter er 51 pst inngått med opplæringskontorer, 49 pst med ordinære lærebedrifter.

Av kontraktene som innebærer en økning i antall løpende lærekontrakter fra 1996 til 1997, er 55 pst inngått med opplæringskontorer og 45 pst med ordinære lærebedrifter.

Blant annet for å evaluere virkningen av stimuleringstilskuddene ble det foretatt en spørreundersøkelse blant lærebedrifter og opplæringskontorer. Det ble spurt om hovedgrunnen til at bedriftene hadde en økning i antall lærekontrakter i 1997, eller ingen økning. De fleste svarte at hovedgrunnen til å ta inn flere lærlinger er å sikre rekrutteringen av arbeidskraft, mens en mindre andel svarte at stimuleringstilskuddene og økningen i basistilskuddet var årsaken. Dette kan tolkes slik at selv om de økonomiske virkemidlene for de fleste ikke er hovedårsaken til å ta inn lærlinger, så er de for mange en vesentlig faktor i beslutningen om å tegne lærekontrakt.

Stimuleringstilskuddene har for 1998 følgende utforming:

Nye lærebedrifter får i 1998 et ekstra tilskudd på kr 15 000, og etablerte bedrifter får et ekstra tilskudd på kr 15 000 for hver reformlærling de tar inn ut over forrige år. Bedrifter som fyller opp frigjorte læreplasser, utløser et ekstra tilskudd på kr 2 500 per lærekontrakt. Telletidspunkt for disse tilskuddsordningene er 1. oktober. Stimuleringstilskuddene for å ta inn nye lærlinger beregnes bedriftsvis, uavhengig av om bedriften er tilsluttet et opplæringskontor.

For å medvirke til at bedriftene også tar inn søkere som har stort fravær og svake karakterer, fikk fylkeskommunene anledning til å søke om midler til bruk i arbeidslivet for å skaffe disse elevene læreplass. Totalt ble det bevilget 10 mill kroner til dette formål i 1998.

Budsjettforslag for 1999

De særskilte bevilgningene som ble innført i forbindelse med reformen, trappes ned i 1999. Formidlingen av lærlinger ser ut til å gå bedre i år sammenlignet med tidligere, men det er fortsatt vanskelig å skaffe tilstrekkelig med læreplasser for søkere med stort fravær og svake karakterer. Tilskudd som gjelder denne gruppen søkere vil derfor bli opprettholdt i 1999. Etter dette foreslås det å redusere stimuleringspakken for lærebedrifter med 97 mill kroner i 1999 til totalt 153 mill kroner. Av dette beløpet er til sammen 128 mill kroner lagt inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene som kompensasjon for økt basistilskudd og økt driftstilskudd til opplæringskontorer og opplæringsringer. Videre foreslås 10 mill kroner bevilget over kap 0234 post 60 Tilskudd til formidling av lærlinger, se omtale under denne posten. De resterende 15 mill kroner foreslås videreført over kap 0234 post 70 på følgende måte: Det er fortsatt vanskelig å skaffe nok læreplasser til elever med stort fravær og svake karakterer. Departementet vil derfor trappe opp det prosjektet som ble satt i gang i 1998 for å medvirke til at flere i denne gruppen kan få tilbud om læreplass.

Utbetalingene av kvalitetssikringstilskudd forventes å øke med 10 mill kroner i 1999 sammenlignet med 1998 som følge av en økning i antall nytegnede lærekontrakter som utløser basistilskudd fra 1996 til 1997.

Bevilgningen til de øvrige tilskuddene på denne posten foreslås redusert med 18,5 mill kroner bl a som følge av en nedgang i antall voksne lærlinger som staten har ansvar for.

Samlet foreslås bevilgningen for 1999 redusert med 132,5 mill kroner.

Post 71 Tilskudd til drift av opplæringsråd

Målsetting

Tilskudd til opplæringsrådene skal sikre departementet råd i faglige spørsmål om fag under lov om fagopplæring i arbeidslivet (lfa). Opplæringsrådene er klageinstans for faglig fattede vedtak i yrkesopplæringsnemndene.

Tildelingskriterier

Opplæringsrådene er oppnevnt av departementet. Hvert opplæringsråd tildeles et grunnbeløp. Videre tildeles en sum avhengig av antall fag som hører inn under opplæringsrådet.

Oppfølging og kontroll

Innen 31. mars skal opplæringsrådene levere årsoppgjør med revisjonsberetning for foregående år. Årsrapporten skal inneholde en beskrivelse av aktiviteten i opplæringsrådet foregående år.

Regnskapet skal bl a vise totale inntekter og utgifter fordelt på aktivitet og drift, og det skal vise hvor mye av tilskuddene som er overført fra tidligere år og eventuelt mindreforbruk per 31. desember foregående år. Departementet foretar en formalia- og rimelighetskontroll.

Rapport for 1997

I 1997 har opplæringsrådene bidratt i departementets arbeid med retningslinjer for fag- og svenneprøver, læreplaner og kvalitetssikring av opplæringsboken.

Budsjettforslag for 1999

Bevilgningen foreslås videreført på samme nivå som i 1998.

Post 73 Tilskudd til lærlinger

Som regel gis det ikke tilskudd til lærlinger for reise til og fra lærestedet. Det finnes imidlertid unntak for voksne lærlinger som tegner kontrakt etter lov om fagopplæring i arbeidslivet § 1b femte ledd. I de tilfeller opplæringen skjer som et ledd i et nordisk samarbeid, kan det ytes tilskudd.

Målsetting

Målsettingen er å legge til rette for opplæringen for voksne lærlinger som tegner kontrakt etter lov om fagopplæring i arbeidslivet (lfa) § 1b femte ledd, og som må reise bort for å ta deler av opplæringen.

Tildelingskriterier

Vilkårene for å få utbetalt tilskudd er at kontrakten må være tegnet etter lfa § 1b femte ledd. Med lærling som bor borte menes lærling som i deler av opplæringen ikke kan bo på sitt permanente hjemsted eller på det midlertidige bosted han/hun har skaffet seg ved ansettelse i en lærebedrift. Lærlingene kan motta borteboertillegg, samt grunnstønad dersom lærlingen kan dokumentere at han ikke mottar ordinær lønn under kurset. Reiseutgifter til og fra kurset dekkes etter rimeligste reisemåte en gang i løpet av den tiden lærlingen bor borte. Satsene som benyttes, skal til enhver tid tilsvare arbeidsmarkedsetatens satser.

Oppfølging og kontroll

Dersom lærlingene oppfyller vilkårene ytes slik støtte.

Departementet foretar en formalia- og rimelighetskontroll av søknadene og dokumentasjonen for utbetaling.

Rapport for 1997

Totalt ble det utbetalt 14,5 mill kroner i tilskudd til dette formålet i 1997. Det var om lag 1 200 lærlinger som utløste tilskudd.

Budsjettforslag for 1999

Bevilgningen foreslås videreført på samme nivå som i 1998.

KAP 0235 STATLIGE VIDEREGÅENDE SKOLER I LANDBRUKSFAG OG NATURBRUK (JF KAP 3235)

Kap 0235 Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter, *kan nyttes under post 60*	19 555	23 566	0
60	Tilskudd til fylkeskommuner	26 800	6 121	0
72	Tilskudd til andre opplæringstiltak	106	234	0
	Sum kap 0235	46 461	29 921	0

Kapitlet er i 1999 innlemmet i kap 0232, jf omtale av tekniske endringer under kap 0232.

KAP 3235 STATLIGE VIDEREGÅENDE SKOLER I LANDBRUKSFAG OG NATURBRUK (JF KAP 0235)

Kap 3235 Statlige videregående skoler i landbruksfag og naturbruk fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
02	Salgsinntekter mv	1 595	211	0
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	165	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	353	0	0
	Sum kap 3235	2 113	211	0

Kapitlet er i 1999 innlemmet i kap 3232, jf omtale av tekniske endringer under kap 3232.

KAP 0238 KVALITETSUTVIKLING I VIDEREGÅENDE OPPLÆRING (JF KAP 3238)

Kapitlet omfatter bl a
- etterutdanning for lærere og opplæringsansvarlige i bedrift
- ledelsesutvikling
- evaluering av Reform 94
- utvikling av læreplaner
- sentraltinitiert FoU-arbeid
- miljø og utvikling
- tilbud til voksne

Kap 0238 Kvalitetsutvikling i videregående opplæring fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	81 442	82 776	79 720
	Sum kap 0238	81 442	82 776	79 720

Kap 0238 er i hovedsak knyttet til tiltak som har sammenheng med oppfølgingen og evalueringen av Reform 94. Det er gitt en samlet rapportering vedrørende dette i innledningen til programkategorien. Nedenfor rapporteres særskilt om tiltak som blir dekket over kap 0238.

Etterutdanning og ledelsesutvikling

Det vises til omtale av dette under mål II i innledningen til programkategorien.

Evalueringen av Reform 94

Midlene er benyttet til finansiering av åtte forskningsprosjekter som ivaretas av syv ulike forskningsinstitusjoner.

Den løpende forskningsbaserte evalueringen av Reform 94 er i 1998 innrettet mot sluttrapportering på de fire hovedområdene dimensjonering og kapasitet, gjennomstrømning og kompetanse, organisering og samarbeid, og innholdet i og tilretteleggingen av opplæringen. Det samme vil være tilfellet for delprosjektene: elever og lærlinger med behov for særskilt tilrettelagt opplæring, minoritetsspråklige elever og lærlinger, elever og lærlinger uten rett og den fylkeskommunale oppfølgingstjenesten. Forskningsrapportene vil foreligge i den enkelte institusjons publikasjonsserie.

Materialet vil inngå i arbeidet med stortingsmeldingen om evalueringen av Reform 94. Meldingen vil bli lagt fram for Stortinget våren 1999.

Læreplaner, elev og lærlingvurdering og opplæringsbok

Midlene er brukt til å utvikle læreplaner for de ulike linjene i teknisk fagskole, nye lærefag, nye nasjonale valgfag og kvalitetssikring/-utvikling av opplæringen. Arbeidet med kvalitetssikring/-utvikling har skjedd gjennom utprøving av opplæringsbok i bedrift samt

gjennom et samarbeid med fire fylkeskommuner om et kvalitetsutviklingsprosjekt ved åtte videregående skoler. Arbeidet med videreutvikling og kvalitetssikring av elev- lærling-vurderingen har fortsatt.

I løpet av 1999 tar departementet sikte på å ha
- vurdert læreplanene i forhold til grunnskolereformens læreplaner
- vurdert etablererkunnskap i læreplanverket
- fastsatt læreplaner i nye lærefag
- fastsatt læreplan i det nye IT-faget
- fastsatt læreplaner i nye nasjonale valgfag
- fastsatt resterende læreplaner for teknisk fagskole og ha utarbeidet en tilhørende metodisk veiledning
- fulgt opp arbeidet med bruk av opplæringsbok i bedrift og kvalitetsutvikling i skole

Sentraltinitierte FoU-prosjekter i 1998

Prosjektet «Bevisste utdanningsvalg» drives i fire fylkeskommuner. Prosjektfylkene har organisert prosjektet og gjennomfører tiltak som skal bidra til at ungdom får hjelp til å foreta bevisste utdanningsvalg, mest mulig uavhengig av tradisjonelle kjønnsroller. Disse tiltakene skal utvikle samarbeidsmodeller og rammebetingelser som legger til rette for utradisjonelle utdannings- og yrkesvalg.

Prosjekt «Mot studie- eller yrkeskompetanse for ungdom med funksjonshemming» er satt i gang i tre fylkeskommuner. Fylkeskommunene skal gjennom prosjektet utvikle strategier og tiltak som kan bidra til at en større andel av ungdom med funksjonshemming gjennomfører og fullfører videregående opplæring med studie- eller yrkeskompetanse, som elever i ordinære klasser. Prosjektet skal også se nærmere på disse ungdommenes valg av studieretning.

Det treårige prosjektet «Skole- og bedriftsbasert vurdering» planlegges startet opp høsten 1998. Et utvalg fylkeskommuner inviteres til å delta i et utviklingsarbeid der hovedmålsettingen er å finne fram til alternative måter å gjennomføre skole- og bedriftsbasert vurdering på, slik at dette fremmer en postitiv utvikling i videregående opplæring. I prosjektet vil det bli lagt stor vekt på målrettet samarbeid mellom de ulike aktørene som tar del i den skole- og bedriftsbaserte vurderingen, slik at erfaringer og løsninger kan spres både innad i eget fylke og nasjonalt.

Det tas sikte på sette i gang prosjekt om tilpasset opplæring/differensiering høsten 1998. Det store spennet i elevenes forutsetninger og interesser for læring har skapt et økende behov for kunnskap om tilpasset opplæring og ulike metoder for differensiering. Resultater fra forskningsmiljøene viser at det hittil er få som har utviklet gode eksempler på differensiering. Det gjelder særlig innenfor rammen av ordinære klasser med store variasjoner i elevforutsetninger.

I 1998 er det fordelt 4 mill kroner via statens utdanningskontorer fra kap 0238 til kompetanseutvikling og utviklingsprosjekter i fylkeskommunene knyttet til pedagogisk bruk av IT i videregående opplæring. Dette kommer i tillegg til midler fra kap 0249 som er knyttet til IT-planen.

Våren 1998 arrangerte departementet i samarbeid med statens utdanningskontorer fire regionale konferanser om Pedagogisk bruk av IT. Alle fylkeskommunene deltok på konferansene med representanter fra utdanningsadministrasjonen, skoleledere, lærere og elever. Hensikten med konferansene var å danne grunnlag for fylkeskommuner og skoler til å arbeide videre med forpliktende planer og konkrete tiltak i tilknytning til kompetanseutvikling og integrering av IT i opplæringen.

I treårsperioden 1995-98 har departementet gjennom «Prosjekt delkompetanse» arbeidet for å utvikle ordninger med og rutiner for identifisering og godskriving av realkompetanse i forhold til inntak til videregående opplæring og fritak for opplæring i fag eller deler av fag. Departementet har under arbeid en veiledning om delkompetanse som planlegges framlagt våren 1999. Veiledningen vil foreslå mulige pedagogiske og administrative løsninger i forhold til tilrettelegging og organisering av opplæringsløp mot delkompetanse i skole.

Departementet planlegger i 1999 å
- videreføre prosjektet «Bevisste utdanningsvalg», bl a gjennom å bidra til erfaringsspredning på nasjonalt nivå
- styrke utdannings- og yrkesveiledningen, ved bl a å følge opp og videreutvikle database for yrkes- og utdanningsinformasjon for ungdom, der VEIVALG inngår i bearbeidet utgave

- bidra til at arbeidet med den metodiske veiledningen i utdannings- og yrkesveiledning følges opp i grunnskole og videregående opplæring
- sette i gang et treårig forsøks- og utviklingsarbeid for å finne fram til tiltak som på en bedre måte ivaretar den enkelte elevs behov for tilpasset opplæring
- initiere et IT-prosjekt innenfor videregående opplæring i fire fylkeskommuner som skal velges ut etter søknad. Målsettingen er å vinne mer erfaring og kunnskap om bruk av IT som pedagogisk hjelpemiddel i opplæringen
- videreføre og følge opp forsøket med IT og eksamen i samarbeid med Statens utdanningskontor i Oslo og Akershus
- videreføre arbeidet med å utvikle gode ordninger for vurdering og godskriving av realkompetanse gjennom iverksetting av et treårig FOU-prosjekt våren 1999
- sette i verk et FoU-prosjekt der siktemålet er å øke kvaliteten på opplæringen i samlivsspørsmål og verdiformidling i videregående opplæring
- videreføre prosjektet «Kvalitetsutvikling gjennom skole- og bedriftsbasert vurdering»
- videreføre prosjektet «Mot studie- eller yrkeskompetanse for ungdommer med funksjonshemming»

Miljø og utvikling

Norge deltar med flere skoler i det internasjonale programmet The Globe Program, der globale miljøparametere observeres og registeres. Departementet tilbyr også skoler å delta i nasjonale miljøprogrammer. En rekke videregående skoler deltar i undersøkelser av energibruk og inneklima i skolen, kartlegging av biologisk mangfold i gitte områder, arealbruk m m. Resultatene legges inn i databaser som er tilgjengelige på Internett. Disse prosjektene blir sett i sammenheng med arbeidet med å utvikle Lokale Agenda 21-planer. Et forskningsbasert evalueringsprogram av Strategi for miljø og utvikling i utdanningssektoren, er satt i gang i 1998. Norge deltar i tredje fase av OECD-programmet Environment and School Initiatives. Departementet vil bidra aktivt til at skoler gjennomfører opplæring i «Miljø og utvikling» i samvar med læreplanenes mål.

Nettverk for miljølære består av tre delprogrammer: Vannprogrammet, By/tettstedsprogrammet og Landprogrammet. Vannprogrammet er ferdigutviklet i 1998. By/tettstedsprogrammet er satt i gang og ventes ferdig til skolestart i 1999. Landprogrammet utvikles i løpet av 1999. Til programmene er det utviklet en elektronisk møteplass som vil være i kontinuerlig utvikling idet stadig flere skoler melder seg på. Skolene legger inn data i strukturerte databaser og eksempler på lokale utviklingsprogrammer knyttet til definerte tema. Hvert fylke har tilbud om egen hjemmeside, og i løpet av 1998 ventes fire fylkeskommuner å ha slik hjemmeside.

Departementet vil i 1999 følge opp områdene miljø og utvikling ved å
- revidere departementets strategiplan for miljø og utvikling på grunnlag av en forskningsbasert evaluering
- følge opp tverrdepartementalt samarbeid gjennom Nettverk for miljølære
- følge opp internasjonalt miljøsamarbeid gjennom OECD-programmet Environment and School Initiatives, og det verdensomspennende miljøprogrammet, The Globe Program
- videreutvikle miljønettverket til å inkludere flere oppgaver

Tilbud til voksne/lokalt samfunns- og næringsliv

Tilstandsrapportene fra statens utdanningskontor, vedrørende videregående opplæring i fylkeskommunene, viser at det er potensiale for en økning av opplæring av voksne. Undersøkelser som er gjort i forbindelse med Buerutvalgets arbeid, jf NOU 1997: 25, viser at det er et stort potensial av voksne som ønsker videregående opplæring.

For 1999 planlegger departementet i samarbeid med fylkeskommunene å stimulere og tilrettelegge
- tiltak for en organisasjonsmessig utvikling av videregående skoler som sentre for kompetanseutvikling i lokalt samfunns- og næringsliv. Bruk av IKT vil være et sentralt element også for å fremme opplæring i distriktene
- tiltak for utvikling av opplæringstilbud bl a ved bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi som er faglig, pedagogisk og organisasjonsmessig tilpasset voksnes livssituasjon
- etterutdanningstiltak for lærere og skoleledere som stimulerer omstilling og tilbudsutvikling bedre tilpasset arbeidslivet og voksne utdanningssøkernes behov

Plan for Entreprenørskap i opplæring og utdanning vil bli videreført og styrket. Det vises her til kategori 07.20 Grunnskolen for en nærmere omtale.

Nasjonal vitnemålsdatabase

Et utvalg nedsatt av departementet avga ved årskiftet 1996-97 en innstilling om å etablere en nasjonal vitnemålsdatabase.

Hensikten med å etablere en slik database var i første omgang å effektivisere opptaket av studenter til universiteter og høgskoler ved at Samordnet opptak kunne ta inn direkte søkernes vitnemål i elektronisk form i sitt system og bruke dataene i opptaksprosessen.

Det tas sikte på at databasen skal være i full drift i år 2000.

Prosjekter knyttet til oppfølgingsarbeidet innenfor kriminalomsorgen

Stortinget og Regjeringen har de seneste årene sterkt understreket behovet for å styrke oppfølgingsarbeidet etter avsluttet soning. På bakgrunn av dette satte Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet høsten 1995 i samarbeid med Justisdepartementet ned en arbeidsgruppe som fikk i oppgave å kartlegge, vurdere og komme med forslag til styrking av oppfølgingsarbeidet innenfor kriminalomsorgen.

Arbeidsgruppen leverte sin innstilling i februar 1997. Rapporten Tilbake til samfunnet? var ute på høring våren 1997. Rapporten dokumenterer at det er svikt på mange områder både når det gjelder samarbeid, ansvarsfordeling, nettverk, finansiering m m. Arbeidsgruppen drøfter ulike tiltak for å styrke oppfølgingsarbeidet og peker på at flere etater bør komme sterkere med. Arbeidsgruppen foreslår prosjekter som kan være med på å fornye og videreutvikle dette arbeidsområdet.

Departementet vil sette i gang prosjekter hvor målene er å tilegne seg erfaringer som skal føre til bedre samordning, effektivisering og utnyttelse av ressursene innenfor oppfølgingsarbeidet. Prosjektene skal samtidig føre til et bedre tilbud for straffedømte/tidligere straffedømte.

Tiltak for bekjempelse av vold

For å motvirke mobbing og voldsbruk er det viktig at gryende konflikter bearbeides på et så tidlig stadium som mulig. Skolemekling har vist seg å være et effektivt tiltak i grunnskolen, og erfaringer fra andre land viser at dette også er et godt tiltak for videregående opplæring. Arbeidet med skolemekling vil i 1999 også omfatte videregående opplæring. Det vises også til omtale under kategori 07.20 Grunnskolen.

Budsjettforslag for 1999

Tiltak som følge av Reform 94 trappes noe ned. Imidlertid styrkes posten med midler til prosjekter knyttet til oppfølgingsarbeidet innenfor kriminalomsorgen og midler til utvikling av de videregående skoler som ressurssentre bl a for å fremme opplæring i distriktene.

KAP 0239 ANDRE FORMÅL I VIDEREGÅENDE OPPLÆRING (JF KAP 3239)

Kapitlet omfatter bl a
- forberedelse og gjennomføring av eksamen i videregående opplæring
- tilskudd til studieopphold i utlandet for elever og lærere
- deltakelse i internasjonale utdanningsprogrammer
- tilskudd til Røde Kors Nordisk United World College
- Skolefilmutvalget
- tiltak mot rusmisbruk

Kap 0239 Andre formål i videregående opplæring fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter, *kan nyttes under kap 0229 post 01*	1 656	79 404	75 269
21	Spesielle driftsutgifter	66 080	0	0
70	Tilskudd til internatdriften ved Krokeide yrkesskole	13 272	13 604	14 094
71	Tilskudd til studieopphold i utlandet	5 985	6 235	6 459
72	Tilskudd til internasjonale utdanningsprogrammer (Leonardo m fl)	24 020	27 875	27 310
73	Tilskudd til Røde Kors Nordisk United World College	16 855	17 276	17 898
75	Tilskudd	5 427	6 200	10 930
	Sum kap 0239	133 295	150 594	151 960

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endring:
- Kap 0239 post 75 er økt med 4,5 mill kroner som følge av at kap 0234 post 74 Tilskudd til andre opplæringstiltak er lagt inn i denne.

Bevilgningsendringene omtales under den enkelte post.

Post 01 Driftsutgifter, *kan nyttes under kap 0229 post 01*

Eksamen i videregående opplæring

Statens utdanningskontor i Oslo og Akershus har ansvaret for eksamensavviklingen i videregående opplæring. Dette omfatter også utarbeiding av oppgaver for den teoretiske delen av fag-/svenneprøver for § 20-kandidater i lov om fagopplæring i arbeidslivet og andre lærlinger som ikke følger hovedmodellen. Eksamensprøvene er tilrettelagt for elever med særskilte behov.

Tabellen under omfatter sentralgitte prøver. Det foreligger ikke statistikk over lokalt gitte prøver.

Tabell: Antall avlagte prøver, eksamensoppgaver og klager

	1993	1994	1995	1996	1997
Antall avlagte prøver	244 346	227 000	200 000	200 000	190 000
Antall eksamensoppgaver	661	693	622	590	610
Antall klager	7 421	7 750	7 000	7 000	6 500

Kilde: Statens utdanningskontor i Oslo og Akershus

Statens utdanningskontor i Oslo og Akershus har til vår- og høsteksamen utarbeidet eksamensoppgaver i de fleste fag på videregående kurs II i gammel struktur. I Reform 94 er det utarbeidet eksamensoppgaver for grunnkurs, videregående kurs I og videregående kurs II til både vår- og høsteksamen. Videre er det utviklet og utarbeidet eksempeloppgave nummer to for alle fag med sentralt gitt eksamen på videregående kurs II og et utvalg av fagene med lokalt gitt eksamen på videregående kurs II som har fått ny læreplan.

Det har vært til sammen 129 oppgavenemnder som har utarbeidet eksamensoppgaver og eksempeloppgaver, og i tillegg 90 nemnder som har utarbeidet eksempeloppgaver for den tverrfaglige teorieksamen i VKI beregnet på kandidater som går opp til fag- eller svenneprøve etter lov om fagopplæring i arbeidslivet § 20. Videre er det 20 nemnder som har utviklet eksempeloppgaver for VKII/bedriftsopplæring (avviksfagene). Det er også utarbeidet eksempeloppgaver på fag- og svenneprøvens praktiske del.

Det er utarbeidet sensorveiledninger i alle fagene og avholdt forhåndssensur til de fleste fagene i Reform 94.

I tilknytning til arbeidet med eksamensoppgaver har det vært arbeidet med å utvikle og videreutvikle vurderings- og prøveformer som gir et mer helhetlig bilde av elevers prestasjoner i forhold til mål i læreplanene.

Siden 1996 har Statens utdanningskontor i Oslo og Akershus drevet et utviklingsarbeid for et nytt EDB-system for eksamensavvikling innenfor videregående opplæring. Til dette utviklingsarbeidet ble det for 1998 bevilget 5 mill kroner. Dette omfattet utviklings-

kostnader, programvare og innkjøp av programvarer. Systemet vil bli tatt i bruk høsten 1998 og skal være operativt i forbindelse med eksamensavviklingen våren 1999.

Eksamens- og vurderingsordninger er et viktig styringsinstrument for å sikre kvalitet og utvikling i videregående opplæring. Det tas sikte på å arbeide videre med
- å innhente informasjon om innhold og gjennomføring av lokalt gitte eksamener
- å videreutvikle åpen-bok-eksamen
- å videreutvikle bruk av IT under eksamen
- å utarbeide eksempler på lokalt gitte eksamener, spesielt tverrfaglige eksamener og muntlig eksamen
- å kvalifisere oppgavenemnder og sensorer, slik at intensjonene i Reform 94 best mulig blir ivaretatt i vurderingsarbeidet
- å utvikle prøveoppgaver og alternative prøve- og vurderingsformer, spesielt med tanke på bruk av IT og andre hjelpemidler under eksamen, og opplegg for underveisvurdering, bl a mappevurdering
- oppfølging av matematikkprosjektet i videregående opplæring
- å bidra i kvalifisering av prøvenemnder og klagenemnder slik at fag-/ og svenneprøver blir gjennomført etter reformens intensjoner

Prøveavgiften for privatister som melder seg til eksamen etter lov om videregående opplæring og kandidater som melder seg til fag-/svenneprøver etter lov om fagopplæring i arbeidslivet § 20, er foreslått økt, jf forslag til vedtak VI nr 1. Satsene for privatister som melder seg til eksamen etter lov om videregående opplæring, har vært uendret siden 1996. Satsene for kandidater som melder seg til fag-/svenneprøver etter lov om fagopplæring i arbeidslivet § 20, har vært de samme som for privatister i skolefag. En privatist må normalt framstille seg til flere prøver for å få full studiekompetanse. En § 20-kandidat avlegger normalt to prøver for å få fag-/svennebrev. Privatisten må derfor samlet sett betale en høyere avgift til fylkeskommunen sammenlignet med § 20-kandidaten. For å utjevne denne forskjellen foreslås det å øke gebyrsatsen for § 20-kandidater mer enn for privatister.

Utviklingsarbeidet med nytt EDB-system ferdigstilles høsten 1998, og bevilgningen for 1999 foreslås redusert med 5 mill kroner.

Skolefilmutvalget

Skolefilmutvalget utarbeider bl a studiefilmark og veiledninger. Skolefilmutvalget vil også i 1999 motta støtte over denne posten.

Post 70 Tilskudd til internatdriften ved Krokeide yrkesskole

Krokeide yrkesskole driver attføringsopplæring for voksne som på grunn av funksjonshemming eller sykdom trenger omskolering for å komme tilbake til arbeidslivet. Skolen eies av Landsforeningen for Hjerte- og Lungesyke, og drives som privatskole i medhold av privatskoleloven, tilskuddsregel 2. Skoledriften får tilskudd over kap 0240 post 70.

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til driften av internatet ved Krokeide yrkesskole og å opprettholde det sosialmedisinske hjelpeapparatet ved skolen.

Tildelingskriterier

Tilskuddet kan benyttes til personalkostnader for driften, vedlikehold, inventar og utstyr, og til opprettholdelse av det sosialmedisinske serviceapparatet. Det er en forutsetning at Krokeide yrkesskole sender inn årlig budsjettforslag, resultatrapport og revisorattestert regnskap for internatdriften.

Oppfølging og kontroll

Ansvaret for forvaltning av tilskuddsordningen planlegges delegert til Statens utdanningskontor i Hordaland fra årsskiftet 1998-99. Utdanningskontoret vil føre tilsyn med internatet, herunder med at tilskuddsmidlene nyttes etter forutsetningene.

Rapport for 1997

I 1997 bodde om lag halvparten av elevene i internatet.

Budsjettforslag for 1999

Bevilgningen foreslås videreført på samme nivå som i 1998.

Post 71 Tilskudd til studieopphold i utlandet
Ordningen omfatter
- United World Colleges
- Franske lyceer – ettårig tilbud
- Franske lyceer – treårig tilbud
- Trollmidler
- Tyske stipend

Det første av de nå ni United World Colleges, Atlantic Colleges i Wales, åpnet i 1962. Norske ungdommer har vært elever ved skolene siden starten. Det første av de treårige lyceene har tatt imot norske elever siden 1918. Kulturavtalen med Frankrike ble undertegnet i 1953, og Trollavtalen i 1986. Statens utdanningskontor i Vest-Agder forvalter tilskuddsordningen på vegne av departementet.

Målsetting
Ved å legge til rette for skolegang/studieopphold i utlandet skal tilskuddsordningen gi elever og lærere mulighet til å få kunnskap om andre lands kultur og språk.

Tildelingskriterier
Midlene tildeles lærere og elever i videregående opplæring og på ungdomstrinnet i grunnskolen til studieopphold i utlandet.
Eksterne komiteer bistår Statens utdanningskontor i Vest-Agder i innstillingen til elevplasser/stipendier.

Oppfølging og kontroll
De ni United World Colleges skal sende rapporter om elevene to ganger årlig til Statens utdanningskontor i Vest-Agder. Skolene ved de franske lyceer skal via seksjonslederne sende rapporter om elevene tre ganger i året. De som mottar Trollmidler, skal sende rapport innen en måned etter hjemkomst.
Statens utdanningskontor i Vest-Agder rapporterer tilbake til departementet gjennom bl a årsrapporten.

Rapport for 1997
I perioden 1988 til og med våren 1998 har 395 lærere, 4 645 elever og 412 ledsagende lærere fått midler til studieopphold i Frankrike.
Statens utdanningskontor i Vest-Agder rapporterer at det ligger en stor utfordring i å nå fram til alle potensielle søkere med informasjon om de ulike studietilbudene.
Antall søknader til de ulike tilbudene/stipendiene er omtrent som tidligere år. Ved søknadsfristens utløp i 1998 var det kommet inn 47 søknader (40 fra jenter og 7 fra gutter) til de 22 skoleplassene i Frankrike. Til de 26 skoleplassene ved United World Colleges i utlandet og de ti skoleplassene ved Røde Kors Nordisk United World College i Fjaler i Sogn- og Fjordane kom det samlet inn 132 søknader (94 fra jenter og 38 fra gutter).

Budsjettforslag for 1999
Bevilgningen foreslås videreført på samme nivå som i 1998.

Post 72 Tilskudd til internasjonale utdanningsprogrammer (LEONARDO m fl)
Bevilgning til internasjonale utdanningsprogrammer omfatter bl a kontingent til norsk deltaking i internasjonale organisasjoner. Posten kan også brukes til andre internasjonale prosjekter departementet medvirker i.
Gjennom EØS-avtalen deltar Norge i utdanningsprogrammene LEONARDO da Vinci og CEDEFOP. LEONARDO da Vinci er EUs utdanningsprogram for yrkes- og profesjonsutdanning på alle nivåer fra grunnleggende, videre- og etterutdanning til livslang læring. Norge har adgang til å delta i LEONARDO-programmet med de samme rettigheter og forpliktelser som medlemslandene i EU. CEDEFOP er EUs senter for yrkesopplæring. Det er både et utviklings- og informasjonssenter som skal bistå Kommisjonen med å fremme kunnskaper om yrkesopplæring og -trening i medlemslandene og å sikre yrkesopplæringens status. En rammeavtale gir Norge, i likhet med de øvrige EFTA-landene, anledning til å delta i CEDEFOPs prosjekter.

Målsetting for tilskuddsordninger
Tilskuddet skal gå til deltakelse i programmer og aktiviteter med sikte på å

- opprettholde et høyt nivå på utplassering/utveksling av lærlinger, unge arbeidstakere og arbeidssøkende
- støtte opp om en mer internasjonal orientering i fagmiljøer som gir yrkes- og profesjonsutdanning
- arbeide for å fremme utdanningssamarbeid med øst- og sentraleuropeiske land, med særlig fokus på de baltiske stater

Tildelingskriterier
Utbetalingene til EUs internasjonale utdanningsprogrammer omfatter tre utgiftselementer:
- Kontingent til de ulike programmene under EU (bestemmes ut fra BNP).
- Administrasjonstilskudd. Dette kommer utenom programbudsjettet, og dekker bl a reiser og saksbehandling. Vedtas årlig i EØS-komiteen.
- Norske utgifter til administrasjon. Dette dekker i hovedsak utgifter til den nasjonale enheten for administrasjon av programmene i Norge, Teknologisk Institutt (TI).

Oppfølging og kontroll
Informasjon vedrørende Norges deltakelse i LEONARDO DA VINCI får departementet gjennom rapporteringer fra Teknologisk Institutt. Det rapporteres blant annet om hvilke institusjoner som har inngått samarbeidsprosjekter, antall søknader og hvor mange prosjekter som har fått innvilget støtte.

Prosjekter som får tildelt midler fra EU, blir underlagt Kommisjonens regelverk og revisjonsordning.

Rapport for 1997
I 1997 fikk Norge om lag 17,3 mill kroner i støtte fra EU-kommisjonen til 15 prosjekter i LEONARDO-programmet. Norge er dessuten deltaker i andre lands prosjekter. I tillegg mottok Norge om lag 3,5 mill kroner til utplasseringer og utvekslingsprosjekter for unge under grunnleggende utdanning, unge arbeidstakere, kursinstruktører, planleggere og administratorer. I alt omfattet dette om lag 250 personer med opphold fra to uker til seks måneder.

Norge deltar i CEDEFOPs virksomhet på lik linje med EU-landene. I 1997 deltok 25 norske eksperter i utvekslingsdelen av programmet, som gjelder utdanningseksperter innenfor yrkesopplæring, og Norge mottok 25 eksperter på studiebesøk her.

Budsjettforslag for 1999
Den økonomiske rammen for programmene vedtas av EUs styrende organer, og Norge har dermed ikke innflytelse på dette.

EUs budsjettforslag for 1999 innebærer en liten reduksjon i bevilgningsbehovet til kontingent og administasjonstilskudd. Utgiftene til den nasjonale administreringen videreføres på samme nivå.

Post 73 Tilskudd til Røde Kors Nordisk United World College

Målsetting
Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til at Røde Kors Nordisk United World College (RKNUWC) kan gi et tilbud om International Baccalaureate-eksamen (IB-eksamen).

Tildelingskriterier
Det gis tilskudd etter søknad fra skolen til gjennomføring av 2-årig IB-program ved RKNUWC. Forslaget er basert på at skolen tar opp 100 elever hvert år, slik at driften totalt omfatter 200 elever.

Oppfølging og kontroll
Fra 1. januar 1999 delegeres ansvaret for administrering av visse sider ved tilskuddsordningen til Statens utdanningskontor i Sogn og Fjordane. Skolen skal fra samme tidspunkt sende rapport om virksomheten og revidert årsregnskap til utdanningskontoret. Kravene til regnskapsføring vil bli utformet på linje med dem som gjelder for private skoler.

Rapport for 1997
I 1997 hadde RKNUWC 200 elever fra om lag 80 land. Andre nordiske land bidro i 1997 med om lag 6 mill kroner til driften av skolen.

Budsjettforslag for 1999
Bevilgningen er videreført på samme nivå som i 1998.

Post 75 Tilskudd
Posten er slått sammen med tidligere kap 0234 post 74 Tilskudd til andre opplæringstiltak. Formålet med tilskuddsordningen er å fremme ny kunnskap og nye holdninger i videregående opplæring ved å gi støtte til iverksetting av landsomfattende tiltak i regi av det offentlige og frivillige organisasjoner som på ulike måter bidrar til å nå de målene som er satt for videregående opplæring i loven, budsjettet og i læreplanverket.

I 1998 er det bl a gitt tilskudd til informasjonstiltak, prosjektarbeid og ulike andre opplæringstiltak som har som formål å forebygge rusgiftmisbruk. Dette tilskuddet fordeles av statens utdanningskontorer etter søknader fra kommuner, fylkeskommuner og videregående skoler. Videre er det bl a gitt tilskudd til det nordiske samarbeidet om utveksling av lærlinger.

Kategori 07.40 Andre tiltak i utdanningen

Kategori 07.40 omfatter
- tilskudd til private skoler
- kompetansesentra for spesialundervisning
- Nasjonalt læremiddelsenter
- tilskudd til utvikling og produksjon av lærebøker
- diverse andre tilskudd

Programkategori 07.40 Andre tiltak i utdanningen fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
0240	Private skoler mv	793 106	903 668	972 259	7,6
0243	Kompetansesentra for spesialundervisning (jf kap 3243)	707 351	711 120	747 088	5,1
0244	Nasjonalt læremiddelsenter (jf kap 3244)	94 852	97 231	84 391	-13,2
0249	Andre tiltak i utdanningen	68 279	53 081	53 094	0,0
	Sum kategori 07.40	1 663 588	1 765 100	1 856 832	5,2

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endring:
- Kap 0249 tidligere post 73 Tilskudd til privateide skole- og kirkebygg er flyttet til kap 0210 post 75.

Programkategori 07.40 Andre tiltak i utdanningen fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
3243	Kompetansesentra for spesialundervisning (jf kap 0243)	43 987	24 879	28 773	15,7
3244	Nasjonalt læremiddelsenter (jf kap 0244)	21 972	9 086	12 665	39,4
	Sum kategori 07.40	65 959	33 965	41 438	22,0

Programkategori 07.40 Andre tiltak i utdanningen fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
01-29	Driftsutgifter	752 672	747 852	795 799	6,4
30-49	Nybygg, anlegg mv	3 489	6 011	6 131	2,0
60-69	Overføring til kommunesektoren	6 374	6 500	17 000	161,5
70-89	Overføring til private	901 053	1 004 737	1 037 902	3,3
	Sum kategori 07.40	1 663 588	1 765 100	1 856 832	5,2

På grunn av budsjettkapitlenes ulike karakter finner ikke departementet at det er hensiktsmessig med en felles programkategoriinnledning under kategori 07.40.

KAP 0240 PRIVATE SKOLER MV

Kapitlet dekker tilskudd til
- private grunnskoler i Norge og utlandet
- private videregående skoler i Norge og utlandet
- elever ved utenlandske eller internasjonale grunnskoler og videregående skoler i Norge eller utlandet
- privatskoleorganisasjoner

Kap 0240 Private skoler mv fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
70	Tilskudd, *overslagsbevilgning*	792 701	903 253	971 829
75	Tilskudd til privatskoleorganisasjoner	405	415	430
	Sum kap 0240	793 106	903 668	972 259

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endring:
- Det er overført 9,5 mill fra kap 0240 post 70 til kap 0249 ny post 75 Særskilt tilskudd til toppidrettsgymnas

Post 70 Tilskudd, *overslagsbevilgning*

I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 1998 ba Stortinget Regjeringen legge fram en stortingsmelding om tilskuddssystemet for private skoler. St meld nr 45 (1997-98) Om visse endringar i tilskotsordninga for skolar som får statstilskot etter lov om tilskot til private grunnskular og private skular som gjev vidaregåande opplæring ble lagt fram 28. mai 1998. De endringer i tilskuddsordningen som er omtalt i meldingen, er innarbeidet i budsjettforslaget.

Tilskudd til private skoler

Målsetting

Formålet med privatskoleloven er i henhold til § 1 å «medverka til å sikra at det kan skipast og drivast private skular». Gjennom internasjonale konvensjoner har Norge akseptert retten til å etablere private skoler og til å bruke disse skolene. Denne retten må særlig ses i sammenheng med den førsteretten foreldrene har til å velge hva for skolegang barna deres skal få. Norges menneskerettighetsforpliktelser innebærer ikke at staten er forpliktet til å yte tilskudd til privatskoler, men tilskuddsordningen skal bidra til at det blir mulig å opprette og drive privatskoler.

Tildelingskriterier

Tilskuddsberettigede skoler må være godkjent etter privatskoleloven. Skolene må bruke tilskuddet til de formål som er fastsatt i privatskoleloven og i tilsagnsbrev, og de skal rapportere om virksomheten til departementet og statens utdanningskontorer. Tilskuddet beregnes i henhold til reglene i privatskoleloven § 26 og «Forskrift om budsjett, rekneskap, kontroll og revisjon for private skular som får statstilskot etter privatskulelova».

Skoler for funksjonshemmede (tilskuddsregel 1 og 2)

Skoler for funksjonshemmede mottar 100 pst statstilskudd etter et fastlagt tilskuddsgrunnlag. Skolens elevgrunnlag avgjør i hvilken av de fastsatte satsgrupper en skole er plassert. Fra 1999 kan både grunnskoler (tilskuddsregel 1) og videregående skoler (tilskuddsregel 2) for funksjonshemmede få husleiestøtte. Hittil er det bare skoler under tilskuddsregel 2 som har fått husleietilskudd, mens elevenes hjemkommuner har dekket husleietilskudd for skoler under tilskuddsregel 1.

Tabell: Satser for tilskuddsregel 1 og 2 (kr per elev)

Satsgruppe	1998	1999
Særlig ressurskrevende elever	250 900	279 940
Noe ressurskrevende elever	155 400	173 370

Andre private skoler (tilskuddsregel 3 og 6)

Private sjøaspirantskoler og Norges Byggskole (tilskuddsregel 3) får dekket 85 pst av tilskuddsgrunnlaget i henhold til godkjent budsjett. Videregående skoler uten paralleller i det offentlige skoleverket (tilskuddsregel 6) får 75 pst av et beregnet tilskuddsgrunnlag etter følgende satser:

Tabell: Satser for tilskuddsregel 6 (kr per elev)

Tilbud	1998	1999
Bibelstudium		
Under 35 elever	Tilskudd som for 35 elever	Tilskudd som for 20 elever
35 til 120 elever	39 730	47 790
Over 120 elever	31 830	47 790
Studietilbud utover videregående nivå		
Under 120 elever	43 560	47 790
Over 120 elever	31 830	47 790
Reklameutdanning		
Under 15 elever	Tilskudd som for 15 elever	Tilskudd som for 15 elever
15 til 75 elever	50 730	52 600
Over 75 elever	40 630	47 790
Kunst-, medie- og musikkutdanning		
Under 15 elever	Tilskudd som for 15 elever	Tilskudd som for 15 elever
15 til 30 elever	60 930	65 600
Over 30 elever	48 790	52 600

Fra 1999 er satsene for tilskuddsregel 6 knyttet til satsene for videregående skoler med paralleller i offentlige skoler (tilskuddsregel 4). Under tilskuddsregel 6 gjelder minimumstilskudd, slik at bibelskoler med færre enn 20 elever får tilskudd som for 20 elever. Skoler med reklameutdanning og kunst-, medie- og musikkutdanning med færre enn 15 elever får tilskudd som for 15 elever.

Videregående skoler (tilskuddsregel 4)

Skoler med paralleller i den offentlige videregående skolen (tilskuddsregel 4) får 85 pst av tilskuddsgrunnlaget. Satsene for tilskuddsgrunnlaget er som følger:

Tabell: Satser for tilskuddsregel 4 (kr per elev)

Tilbud	1998	1999
Allmenne, økonomiske og administrative fag	42 190	47 790
Idrettsfag	49 310	52 600
Musikk, dans, drama	49 310	65 600
Naturbruksfag		100 610
– Landbruksskoler	83 480	
– Gartnerskoler	87 310	
Yrkesfaglige studieretninger	66 090	80 430
Steinerskoler	49 310	55 040

Private toppidrettsgymnas, som hittil har fått tilskudd etter satsen for yrkesfaglige studieretninger, skal få tilskudd etter satsen for idrettsfag. Det opprettes en egen budsjettpost for tilskudd til toppidrettsdelen av tilbudet ved disse skolene, jf kap 0249 post 75.

Grunnskoler i Norge (tilskuddsregel 7)

Det foreslås en omlegging i tilskuddsberegningen. Tilskuddet skal etter dette fastsettes etter en beregningsregel som fremkommer ved en statistisk beregnet sammenheng mellom kostnader og elevtall i offentlige skoler. Modellen gir høyere tilskudd per elev til små skoler enn til store skoler, men modellen har omfordelingsvirkninger som gjør at små skoler får lavere tilskudd enn etter det satssystem som hittil har vært fulgt, mens store skoler får høyere tilskudd. Det settes et maksimalt tilskudd per elev lik gjennomsnittstilskuddet for 20 elever på barnetrinnet og 50 elever på ungdomstrinnet. Tilskuddsgrunnlaget beregnes slik:

$$a + b \times \text{elevtall} + c \times \text{elevtall} \times \text{elevtall} + d \times \text{elevtall} \times \text{elevtall} \times \text{elevtall}$$

For 1999 gjelder følgende faktorer:

	a	B	c	d
Barnetrinnet	477 254	37 080	-29,713	0,030
Ungdomstrinnet	423 372	46 841	-45,787	0,053

Det blir gitt et tillegg på kr 205 020 per klasse med flere enn 18 6-åringer. Tilskuddet er 85 pst av tilskuddsgrunnlaget.

Til private grunnskoler gis det tilskudd til flyttegodtgjøring med 85 pst av de utgifter skolen har etter lov om grunnskolen av 13. juni 1969 nr 4, § 19, og «Regulativ for offentlige tjenestemenns flyttegodtgjørelse». Denne bestemmelsen er ikke videreført i opplæringsloven.

Grunnskoler i utlandet (tilskuddsregel 8)
Grunnskoler i utlandet får i dag tilskudd etter timesatser, en for barnetrinnet og en for ungdomstrinnet. Det foreslås at grunnskoler i utlandet fra 1999 får tilskudd etter samme beregningsmåte som grunnskoler i Norge. Dette vil gi økt tilskudd til grunnskolene i utlandet. Norge har en samarbeidsavtale med Sverige om dekning av utgifter for barn som får opplæring i skoler i utlandet drevet av det annet land.

Videregående opplæring i utlandet (tilskuddsregel 9)
Private videregående skoler i utlandet (tilskuddsregel 9) får 85 pst statstilskudd etter de samme satser per elev som gjelder for tilskuddsregel 4.

Pensjonsinnskudd i Statens pensjonskasse (tilskuddsregel 11)
På bakgrunn av at grunnskoleloven er endret, slik at staten ikke lenger betaler pensjonsinnskuddene for offentlige grunnskoler, går Regjeringen inn for at staten heller ikke skal betale pensjonsinnskuddene for private grunnskoler. Tilskuddet til pensjonsinnskudd er i stedet innarbeidet i tilskuddsgrunnlaget.

Tilskudd til reformrelaterte investeringsutgifter i forbindelse med 6-åringsreformen
Stortinget har fastsatt en ramme på 45 mill kroner for tilskudd til investeringer i forbindelse med Reform 97, fordelt over budsjettårene 1997, 1998 og 1999. Bevilgningen i 1999 utgjør 15 mill kroner.

Oppfølging og kontroll
I henhold til privatskolelovens § 29 står privatskolene under tilsyn av statens utdanningskontorer. Departementet har dessuten delegert til utdanningskontorene å føre tilsyn på grunnlag av bestemmelsene i «Forskrift om budsjett, rekneskap, kontroll og revisjon for private skular som får statstilskot etter privatskulelova». Utdanningskontorenes tilsynsoppgaver omfatter både faglig og økonomisk tilsyn.

Elevtallsoppgaver som gir grunnlag for fastsettelse av statstilskudd, skal være bekreftet av registrert eller statsautorisert revisor. Det er videre fastsatt som rutine at kontroll av elevtall skal inngå ved alle tilsynsbesøk som utdanningskontorene gjennomfører ved private skoler. På grunnlag av innsendte regnskaper skal utdanningskontorene også føre kontroll med om midlene er brukt etter forutsetningene. I tilknytning til tilsynsbesøk vil utdanningskontorene også kunne kreve annen informasjon fra skolene, så som oversikt over lærere og deres kompetanse, statistikk over eksamensresultater med videre.

Statens utdanningskontor i Oslo og Akershus fører tilsyn med norske skoler i utlandet.

Rapport for 1997-98
Av tabellen nedenfor framgår det hvordan elevtall og antall skoler har endret seg fra skolcåret 1989-90.

Tabell: Fordeling av elever i tilskuddsberettigede private skoler

Til-skudds-regel		Antall skoler 1989/90	Antall skoler 1996/97	Antall Skoler 1997/98	Elevtall 1989/90	Elevtall 1996/97	Elevtall 1997/98
1 og 2	Skoler for funksjonshemmede	14	10	10	380	316	351
3, 5 og 6	Andre private skoler	50	55	54	2 343	2 564	2 445
4	Videregående skoler	38	51	51	6 054	7 114	7 118
7	Grunnskoler i Norge	49	67	70	5 636	7 495	8 625
8	Grunnskoler i utlandet	25	20	21	647	591	690
9	Videregående opplæring i utlandet	3	3	3	31	57	71
Sum		179	206	209	15 091	18 137	19 300

Noen av de institusjonene som i 1990 fikk tilskudd, ble fra 1995 overført til kap 0243 Kompetansesentra for spesialundervisning. Åtte private landbruksskoler, som tidligere fikk tilskudd over egen post, får fra 1996 tilskudd over kap 0240 post 70. I tallene for 1996-97 og 1997-98 er disse skolene medregnet under underpost 4. Økningen i elevtallet i private grunnskoler har sammenheng med innføringen av obligatorisk skolestart for 6-åringer.

Av rammen på 45 mill kroner for tilskudd til investeringer i forbindelse med Reform 97 var det forutsatt nyttet 15 mill kroner hvert av årene 1997, 1998 og 1999. På grunn av at mange skoler ikke fikk lokalene ferdige, eller leverte ufullstendig dokumentasjon, ble det i 1997 utbetalt 10,74 mill kroner mindre enn budsjettert. I 1998 vil det på denne bakgrunnen kunne bli utbetalt mer enn 15 mill kroner, jf omtale i St prp nr 65 (1997-98).

Departementet har hatt som mål at saksbehandlingstiden vedrørende søknader om godkjenning av nye skoler og undervisningstilbud kortes ned, jf St prp nr 1 (1996-97). I den sammenhengen er målsettingen at saksbehandlingen ved godkjenning av nye skoler ikke skal ta særlig lengre tid enn ett år hvis søknaden tilfredsstiller de fastsatte kvalitetskravene og inneholder alle nødvendige opplysninger. Saker om endring i eller utviding av eksisterende opplæringstilbud skal i de fleste tilfeller ta kortere tid.

I perioden 1. juli 1997 til 1. juli 1998 ferdigbehandlet departementet 43 saker om godkjenning etter privatskoleloven. Saker om endring i eller utviding av eksisterende opplæringstilbud hadde en gjennomsnittlig behandlingstid på i underkant av 7 måneder. En del gamle søknader ble avsluttet i perioden, slik at gjennomsnittlig behandlingstid for saker om godkjenning av nye skoler var 15 måneder.

Tilskudd til kompletterende undervisning

Formålet med tilskuddsordningen (jf privatskoleloven § 26 tilskuddsregel 10) er å gi elever ved utenlandske eller internasjonale grunnskoler i Norge eller i utlandet statsstøtte til kompletterende undervisning i norsk, samfunnskunnskap og kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering.

Tilskudd kan gis til norske statsborgere som er elever ved utenlandske eller internasjonale grunnskoler i Norge eller i utlandet, samt til EØS-borgere som er elever ved internasjonale grunnskoler i Norge. Tilskuddsordningen gjelder barn i grunnskolealder, og det kan gis tilskudd til enkeltelever eller grupper. Så langt mulig skal undervisningen organiseres i grupper. Den som skal stå for undervisningen, skal ha norsk lærerutdanning eller tilsvarende. Dette kravet kan fravikes etter en helhetlig vurdering av lærerens kvalifikasjoner. Tilskuddssatsen i 1999 er kr 279 per time, og tilskudd gis med 85 pst av satsen. Timetallet fastsettes i henhold til antall elever i gruppen.

Statens utdanningskontor i Oslo og Akershus forvalter tilskuddsordningen. Utdanningskontoret fører stikkprøvekontroll med om undervisningen gjennomføres som forutsatt.

Tilskudd til delvis dekning av skolepenger

Formålet med tilskuddsordningen er å gi elever ved utenlandske eller internasjonale videregående skoler delvis dekning av utgifter til skolepenger, jf privatskoleloven § 26, tilskuddsregel nr 10.

Tilskudd kan gis til norske statsborgere som er elever ved utenlandske eller internasjonale videregående skoler i Norge eller i utlandet, samt til EØS-borgere som er elever ved internasjonale videregående skoler i Norge. Tilskudd gis med 85 pst av skolepengene, begrenset oppad til 85 pst av en normalsats beregnet ut fra gjennomsnittlige driftsutgifter for den offentlige videregående skolen. Bare elever som har krav på støtte fra Statens lånekasse for utdanning, kan få tilskudd. Elever i utdanningstilbud der skolen får statstilskudd etter privatskoleloven, kan ikke få tilskudd.

Tilskuddsordningen forvaltes av Statens lånekasse for utdanning. Lånekassen skal meddele tilskuddsordningen gjennom sitt system for kunngjøring av låne,- stipend- og tilskuddsordninger.

Tilskudd til undervisningsutstyr

Tilskuddsordningen skal bidra til at privatskoler som får tilskudd etter privatskoleloven § 26 tilskuddsregel 1, 2 og 4, kan skaffe seg nødvendig undervisningsutstyr.

Departementet fordeler midlene etter søknad fra skolene. Det tas blant annet hensyn til at noen studieretninger er mer utstyrskrevende enn andre, og at små skoler vil ha større investeringsutgifter i forhold til elevtallet enn store skoler. Skoler under tilskuddsregel 1 og 2 kan prioriteres høyere enn skoler under tilskuddsregel 4.

I forbindelse med tilsyn ved skolene skal statens utdanningskontorer føre kontroll med at midlene nyttes etter forutsetningene.

Budsjettforslag for 1999

Tilskuddssatsene for tilskuddsregel 4, 6 og 7 er beregnet på grunnlag av undersøkelser av kostnadene i tilsvarende offentlige skoler. Satsene for tilskuddsregel 7 er fastsatt ved en pris- og lønnsjustering av de satser som ble lagt til grunn i St meld nr 45 (1997-98). I tillegg er tilskudd til pensjonsinnskudd innarbeidet i satsene. Tilskuddssatsene for tilskuddsregel 4 og 6 er utledet av en ny kostnadsundersøkelse, som departementet har gjennomført på grunnlag av 1997-regnskapene fra fylkeskommunene.

Nye skoler

Departementet følger en praksis om at godkjente skoler får tilskudd fra det påfølgende skoleår, så sant det er budsjettmessig dekning under tilskuddsposten. Regjeringen vil om nødvendig fremme forslag om tilleggsbevilgning i forbindelse med framleggelse av revidert nasjonalbudsjett. Følgende nye skoler får rett til tilskudd fra høsten 1998, utover de som er nevnt i St prp nr 1 (1997-98) for Kirke,- utdannings- og forskningsdepartementet:

Tabell: Nye skoler med rett til tilskudd fra høsten 1998

Skoler	Tilskuddsregel	Maksimalt elevtall [1]
Kongshaug videregående skole	4	90
Otto Treiders Handelsskole Avdeling Skien	4	250
Norges Toppidrettsgymnas Avdeling Kongsvinger	4	90
Urtehagen friskole	6	40
Rudolf Steinerskolen på Fosen [2]	7	30

1) Maksimalt elevtall gjelder når skolen er fullt utbygd. Det kan være satt et lavere maksimalt elevtall for oppstartåret.
2) Rudolf Steinerskolen på Fosen har fått tilskudd fra 1. januar 1998.

Post 75 Tilskudd til privatskoleorganisasjoner

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til at privatskoleorganisasjonene kan drive samordningsoppgaver på privatskolefeltet.

Forslaget gjelder tilskudd til organisasjoner som organiserer private skoler. Tilskudd gis til Steinerskolene i Norge, Norske Privatskolers Landsforbund, Kristne Friskolers forbund, Private handelsskolers landsforbund og Norsk Montessori Forbund. Fordelingen på organisasjonene baseres på andel godkjente skoler tilsluttet den enkelte organisasjon. Bare medlemsskoler som er godkjent etter privatskoleloven, regnes med, og en skole kan bare regnes med som medlem hos én organisasjon. Grunn- og videregående skoler som er organisert i en enhet, regnes som to skoler hvis det gis et fullverdig tilbud om utdanning på hvert av disse nivåene.

Organisasjonene skal sende inn attestert regnskap som viser hvordan tilskuddet er brukt. Departementet fører kontroll med at det oppgitte grunnlaget for tilskuddsberegningen er korrekt.

KAP 0243 KOMPETANSESENTRA FOR SPESIALUNDERVISNING (JF KAP 3243)

Kapitlet finansierer
- drift av statlige spesialpedagogiske kompetansesentra og to private sentra
- opplæring og kompetansesenterfunksjoner for sosiale og medisinske institusjoner
- Programmet for Nord-Norge (PNN)
- den statlige syns- og audiopedagogtjenesten
- forsknings- og utviklingsprogram

- nasjonalt opplæringsprogram i tegnspråk for lærere og tegnspråkopplæring for foreldre
- diverse andre tiltak

Tiltakene ovenfor gjelder førskolen, grunnskolen, videregående opplæring og voksenopplæring.

Kap 0243 Kompetansesentra for spesialundervisning fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter, *kan nyttes under postene 21 og 60*	668 948	679 577	709 406
21	Spesielle driftsutgifter	23 826	14 165	18 675
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	3 489	6 011	6 131
60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, *kan overføres*	0	0	10 000
75	Til disposisjon for departementet	11 088	11 367	2 876
	Sum kap 0243	707 351	711 120	747 088

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Det er foretatt en nedjustering av utgiftsbevilgningen på post 01 kap 0243 med 0,7 mill kroner, jf parallell minking av inntektsbevilgningene på postene 02 og 11.
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 21 kap 0243 med 4 mill kroner, jf parallell økning av inntektsbevilgningen på post 01.
- Det foreslås å opprette en ny post 60 Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner. Videre foreslås det å utvide gjeldende stikkordsfullmakt under post 01 til også å gjelde post 60. 10 mill kroner er overført fra post 01 til post 60.
- Post 75 er redusert med 8,9 mill kroner mot en tilsvarende økning av post 01.

Hovedmål for det statlige støttesystemet
- Medvirke til at kommuner og fylkeskommuner får veiledning og støtte for å sikre kvaliteten på opplæringstilbud for personer med store funksjonsvansker.
- Utvikle spesialpedagogisk kompetanse for elevgrupper med store sammensatte behov gjennom kartlegging, diagnostisering, rådgivning og utviklingsarbeid.
- Sikre skole- og miljøtilbud for elever når lokalsamfunnet mangler kompetanse.

Resultatrapport for 1997-98

Spesialpedagogiske kompetansesentra

De til sammen 20 landsdekkende og regionale spesialpedagogiske kompetansesentrene består av to sentra for synsvansker, seks sentra for hørselsvansker, to sentra for vansker med språk/tale/kommunikasjon, tre sentra for sosiale og emosjonelle vansker og sju sentra for sammensatte lærevansker (inkl. Sandfallet under PNN). Senter for atferdsforskning og Senter for leseforskning ligger i dag under Høgskolen i Stavanger, jf kap 0274, men inngår samtidig i kompetansesentersystemet. I samarbeid med Sosial- og helsedepartementet er de fire regionsentrene for døvblinde videreført. Videre finansieres virksomheten ved Logopedisk senter i Sømna over dette kapitlet. Ansvaret for driften av senteret ble fra 1. januar 1998 overført til Nordland fylkeskommune.

I St meld nr 23 (1997-98) Om opplæring for barn, unge og vaksne med særskilde behov, som ble behandlet i Stortinget den 15. juni 1998, ble det gitt en omfattende oversikt over ressursbruken innenfor spesialpedagogisk sektor for alle tre forvaltningsnivåer.

Ved samtlige kompetansesentra og under PNN er det opprettet samarbeidsforum med representasjon for brukerne.

Den statlige syns- og audiopedagogtjenesten

Tjenesten er etablert i alle fylker og administreres av statens utdanningskontorer. Arbeidsoppgavene utføres i tråd med de foreløpige retningslinjene for syns- og audiopedagogtjenesten. Det er etablert samarbeid med andre faggrupper og etater samt nettverkssamarbeid med aktuelle kompetansesentra. Det er gjennomført skolerings- og opplæringstiltak for brukere, barnehager, skoler og andre samarbeidspartnere. Styret for landsdekkende statlige

spesialpedagogiske kompetansesentra ivaretar en faglig samordningsfunksjon for syns- og audiopedagogtjenesten på landsbasis.

Den organisatoriske tilknytningsformen og faglige forankringen i fylkene varierer betydelig og er beskrevet nærmere i St meld nr 23 (1997-98).

Skoler ved seks sosiale og medisinske institusjoner

Styret for regionale spesialpedagogiske kompetansesentra har fra 1995 hatt økonomisk og faglig ansvar for skolevirksomheten ved seks sosiale og medisinske institusjoner med landsdekkende oppgaver, mens vertskommunene har arbeidsgiveransvaret (Geilomo skole, Berg gårds skoleavdeling, Solberg skole, Frambu barnehage og skole, Voksentoppen skole og Sunnaas sykehus skole). Skolene gir undervisning under elevenes institusjonsopphold, og har spisskompetanse på sine respektive områder utviklet gjennom samarbeid med institusjonenes medisinske og tverrfaglige miljøer. Skolene driver utadrettet virksomhet mot hjemmeskolen og lokalmiljøet i varierende omfang (gjennomsnittlig vel 10 pst av ressursene).

Programmet for Nord-Norge

Styret for Programmet for Nord-Norge har i samsvar med overordnede mål lagt vekt på kompetanseheving av PP-tjenesten og faglig nettverkssamarbeid med utgangspunkt i enkelte faglige tyngdepunkter i landsdelen. Det arbeides nå bl a med modellforsøk for utvikling av tyngdepunkter med spisskompetanse knyttet til enkelte PP-kontorer i landsdelen.

Tiltakene har bidratt til høyere kompetanse og stabilitet ved de 40 PP-kontorene i landsdelen.

Nasjonalt opplæringsprogram i tegnspråk for lærere

I forbindelse med at elever ble gitt rett til grunnskoleopplæring i og på tegnspråk, jf § 2-4 i forskrifter for grunnskolen, er det etablert et nasjonalt kompetansehevingsprogram i tegnspråk med tilbud om etterutdanning for lærere. Ca 200 lærere har gjennomført semesteremne i tegnspråk ved Universitetet i Oslo eller Høgskolen i Sør-Trøndelag.

På bakgrunn av Innst S nr 275 (1996-97) om å sikre hørselshemmede rett til å velge enten videregående opplæring på tegnspråk i et tegnspråklig miljø eller med bruk av tolk i et norskspråklig miljø, har departementet videreført nasjonalt kompetansehevingsprogram i tegnspråk for lærere, primært ved kompetansesentra og knutepunktskoler. Det arbeides med læreplanutvikling og lov-/ forskriftsarbeid.

Foreldreopplæring i tegnspråk

Ekstern evaluering av opplæringsprogrammet avsluttes i november 1998. Det påregnes da noen endringer. Opplæringsprogrammet vil bli videreført.

Sentralt forskningsprogram 1993-98

Forskningsprogrammet «Spesialpedagogisk kunnskaps- og tiltaksutvikling» administreres av Norges forskningsråd (NFR). Hoveddelen av bevilgningen under post 75 nyttes til dette programmet. Per 1997 er det tildelt midler til 23 omfattende prosjekter. Disse følger framdriftsplanen mot programslutt i 1998-99. NFR har utarbeidet en formidlingsplan for programmet. De fleste sluttrapporter vil bli lagt fram i 1999. Erfaringer og kunnskap fra programmet vil bl a bli benyttet i det nye kompetansehevingsprogrammet for PP-tjenesten og skoleledere.

Styrkingstiltak for PP-tjenesten

Faglig enhet for PP-tjenesten har utarbeidet en foreløpig håndbok for PP-tjenesten. Enheten har videre bistått departementet med planlegging av etterutdanningstiltak for PP-tjenesten og ansatte ved kompetansesentrene vedrørende Reform 94 og bistått departementet i forbindelse med utredningsarbeider mv.

Kompetansesystem for små grupper funksjonshemmede

I samarbeid med Sosial- og helsedepartementet er det iverksatt prosjekter for utprøving og oppbygging av kompetansesystem for små grupper funksjonshemmede:

- Autismeprogrammet administreres gjennom Institutt for spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo og er fra 1994 lokalisert ved Torshov kompetansesenter. Programmet finansieres hovedsakelig av Sosial-, og helsedepartementet, og med midler under kap 0243. Total årlig budsjettramme er ca 11 mill kroner.

- Nasjonal kompetanseenhet for ADHD, Tourettes syndrom og narkolepsi, også lokalisert til Torshov kompetansesenter, har arbeidet med kompetanseoppbygging for fagpersoner og brukere. Enheten hadde i 1997 et forbruk på vel 2,8 mill kroner med finansiering ved Sosial- og helsedepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet med 50 pst hver. Enheten vurderes overført til et medisinsk fagmiljø, men administreres av Styret for regionale statlige spesialpedagogiske kompetansesentra inntil utredning om tilknytning er gjennomført.

Internasjonalt samarbeid

Norge deltar i nettverksprosjekter omkring små grupper funksjonshemmede i regi av Nordisk Ministerråd, et prosjekt om integrering i regi av OECD og EU-programmet HELIOS samt European Agency on Special Education.

Stortingsmelding nr 23 (1997-98) og Innst S nr 228 (1997-98)

I St meld nr 23 (1997-98) ble det fremmet forslag om betydelige endringer i det spesialpedagogiske støttesystemet.

Oppfølgingen av meldingen, jf Innst S nr 228 (1997-98), innebærer bl a en overføring av spesialpedagogiske ressurser slik at ressursene kommer nærmere brukerne. Innenfor rammen av nåværende statlig bevilgning på kap 0243 foretas det en styrking av kommunal/fylkeskommunal PP-tjeneste og enkelte andre tiltak, som i det vesentlige finansieres ved en nedbygging av statlige spesialpedagogiske kompetansesentra. Det er i all hovedsak sentre for høyfrekvente vanskegrupper (generelle lærevansker/psykisk utviklingshemming og atferd) som bygges ned, mens sentrene for lavfrekvente grupper (syn, hørsel, språk/tale) blir mindre berørt. Styringsstrukturen blir forenklet ved at styrene for de landsdekkende og de regionale kompetansesentrene blir slått sammen til ett styre fra 1. januar 1999. Eget understyre for hørselssektoren vil bli opprettholdt. Syns- og audiopedagogtjenesten blir knyttet faglig og administrativt til syns- og hørselssentrene.

Nedbyggingen av de aktuelle kompetansesentrene vil bli gjort gjeldende fra 1. august 1999, og hoveddelen av fagårsverkene i PP-tjenesten i Sør-Norge vil bli utlyst med tiltredelse fra samme dato. De resterende årsverkene vil i utgangspunktet bli fordelt i trinn II senere, når omstillingskostnadene, som vil legge en midlertidig binding på deler av ressursene, er avviklet. Spørsmålet om en styrking av PP-tjenesten i Nord-Norge og andre spørsmål knyttet til programmet vil bli vurdert av en egen arbeidsgruppe som er oppnevnt for å utarbeide den konsekvensanalysen Stortinget har bedt om for PNN, jf Innst S nr 228 (1997-98). Utredningen vil bli lagt fram våren 1999. Styret for PNN får prolongert sin funksjonstid ut 1999.

Det vil bli iverksatt et treårig praksisrettet kompetansehevingsprogram for PP-tjenesten og skoleledere over hele landet. Departementet vil gjennom programmet sette spesielt fokus på sosiale og emosjonelle problemer, sammensatte lærevansker og lese- og skrivevansker samt systemrettet arbeid. Hoveddelen av programmet vil bli gjennomført i perioden 2000-2002, men visse komponenter av programmet vil bli iverksatt i 1999. Senter for atferdsforskning har samordningsansvaret for planlegging og iverksetting av programmet, og har i 1998 blitt tilført noe ekstra ressurser for å starte planleggingen. Programmet vil videre bli sett i sammenheng med skolemeklingsprosjektet i grunnskolen, jf kap 0228. Ellers vil flere aktører, bl a utdanningskontorene, Senter for leseforskning og Faglig enhet for PP-tjenesten stå sentralt i gjennomføringen av programmet.

Øvrige styrkingstiltak vil bli iverksatt i samsvar med St meld nr 23 og Innst S nr 228 (1997-98). Stortinget forutsatte ved behandling av St meld nr 23 (1997-98) at alle spesialpedagogiske statlige kompetansesentra skal utvikle en faglig tilknytning til et universitet/en statlig høgskole. Departementet vil følge dette opp i nært samarbeid mellom kompetansesentraene og de aktuelle institusjonene.

Dimensjoneringen av de enkelte kompetansesentrene vil departementet ta standpunkt til når en har mottatt tilråding fra en oppnevnt arbeidsgruppe bestående av representanter for styrene for kompetansesentrene, tjenestemannsorganisasjonene og Faglig enhet for PP-tjenesten. Departementet vil komme tilbake til dette i et tillegg til St prp nr 1 (1998-99).

Nasjonalt kompetansesystem for døvblindfødte og døvblindblitte

En statlig arbeidsgruppe med representanter fra Sosial- og helsedepartementet, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Statens sentralteam for døvblinde og Styret for landsdekkende statlige spesialpedagogiske kompetansesentra har i en rapport gitt tilråding til hvordan et helhetlig kompetansesystem for døvblinde kan organiseres. Arbeidsgruppen har underveis hatt drøftinger med brukerorganisasjonene, som har stilt seg positive til forslagene

Sosial- og helsedepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet foreslår å utvide ansvarsområdet til de fire kompetansesentrene for døvblindfødte fra 1. januar 1999, slik at de sammen med Huseby kompetansesenter for synshemmede, som slås sammen med Tambartun kompetansesenter fra 1. august 1999, og Eikholt senter for døvblinde utgjør grunnstrukturen i et felles kompetansesystem for hele døvblindegruppen. Videre foreslås det at man etablerer en sentralenhet med landsdekkende koordineringsansvar ved Skådalen kompetansesenter. Sentralenheten skal i 1999 ha et spesielt fokus på etablering av rutiner for koordinering av aktiviteten ved regionsentrene og utarbeidelse av rutiner for henvisning.

Selv om det er ulike behov for tiltak for gruppen døvblindfødte og for gruppen døvblindblitte, vil et felles nasjonalt kompetansesystem bedre kunne utnytte den samlede kompetansen og ressursene i fagmiljøet. Målet er at døvblindesektoren framstår som et samordnet tilbud med klare faglige og økonomiske styringslinjer og nødvendige avgrensinger i forhold til kommunale og fylkeskommunale arbeidsoppgaver. Endret organisering av tjenestetilbudet for disse to gruppene medfører ingen budsjettmessige konsekvenser for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Sosial- og helsedepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet vil koordinere sine styringssignaler, bl a ved tildeling av midler og krav til rapportering. Det vil også skje en koordinering gjennom den funksjon Styret for landsdekkende statlige spesialpedagogiske kompetansesentra vil bli tillagt. For øvrig vises det til omtale under kap 0673 post 72 i St prp nr 1 (1998-99) fra Sosial- og helsedepartementet.

Resultatmål for 1999

Kompetansesentrenes utadrettede virksomhet skal videreføres med en bedre geografisk fordeling av tjenestetilbudet. Samtidig må det arbeides for å klargjøre og avgrense ansvars- og oppgavefordeling i forhold til andre tjenesteleverandører innenfor og utenfor utdanningssystemet. Det vil bl a bli gjort i den varslede stortingsmeldingen fra Sosial- og helsedepartementet om rehabilitering. Fra 1. august 1999 vil det for flere sentres vedkommende måtte skje en spissing av kompetanse og en prioritering av tjenestetilbudet til brukere med de største og mest sammensatte behov, jf Innst S nr 228 (1997-98).

Utvikling og produksjon av spesialpedagogiske læremidler skal skje i samarbeid med Nasjonalt læremiddelsenter, som har et overordnet koordineringsansvar på feltet, jf kap 0244. Departementet vil følge opp Stortingets vedtak om lovfesting av rett til opplæring i punktskrift, jf Innst O nr 70 (1997-98). Nasjonalt læremiddelsenter skal ha koordineringsansvar for produksjon av læremidler på punktskrift, jf kap 0244.

Kompetansesentrene må i samarbeid med lokale etater og aktuelle brukerorganisasjoner fortsatt tilrettelegge for tiltak som gir mulighet for sosiale nettverk, kulturmedvirkning og samvær for brukerne, særlig for små grupper funksjonshemmede.

Hørselshemmede tegnspråkbrukere skal fortsatt få helårstilbud i skoleavdelingene ved de aktuelle kompetansesentrene. For dem som ønsker det, skal det tilrettelegges for lokale undervisningstilbud. Departementet vil videreføre kompetansehevingstiltak i tegnspråk for lærere i videregående opplæring ved kompetansesentrene og knutepunktskolene i henhold til plan utarbeidet av styret for de landsdekkende kompetansesentrene. Foreldreopplæring i tegnspråk forankres i det nye styret for kompetansesentrene, og den nasjonale koordinatoren for arbeidet knyttes til dette styret. Det utvikles informasjon om cochleaimplantat på barn. Arbeid med utvikling av tegnordbok iverksettes.

Oppfølging av tiltak om å etablere et felles kompetansesystem for døvblindfødte og døvblindblitte iverksettes i samsvar med ny struktur.

Skolene ved de seks sosiale og medisinske institusjonene skal ytterligere legge vekt på å videreutvikle samarbeidet med lokalmiljøene og hjemskolen i oppfølgingen etter institusjonsoppholdet. Statens utdanningskontorer skal sørge for oppfølging av det spesialpedagogiske tilbudet til barn, unge og voksne med særskilte behov i de respektive fylker, med særlig oppmerksomhet på forholdet mellom spesialundervisning etter enkeltvedtak og generell tilrettelegging/differensiering av opplæringen. Videre skal utdanningskontorene følge opp resultater fra det lokale utviklingsprogrammet for perioden 1993-95, og knytte dette opp mot gjennomføringen av Reform 97 og videreføring av Reform 94. Det vil bli gjennomført forskning på det spesialpedagogiske området knyttet til evalueringen av Reform 97. Departementet vil også støtte forskning om utviklingshemmede i samarbeid med Sosial- og helsedepartementet og Norges forskningsråd (NFR). Videre vil departementet følge opp spørsmål om kjønnsforskjeller innenfor spesialundervisningen, og vil be NFR om å utarbeide en kunnskapsstatus med forslag til utdypende forskning.

Departementet vil styrke arbeidet med å informere om mulighetene for, og støtteordninger i forhold til, fagopplæring i arbeidslivet for ungdom med behov for særskilt tilrettelagt opplæring/funksjonshemming.

Faglig enhet for PP-tjenesten videreføres inntil videre på dagens nivå. Enheten skal blant annet videreutvikle og fullføre Håndbok for PP-tjenesten, bistå departementet i arbeidet med veiledningshefte for sakkyndighetsarbeid i PP-tjenesten og delta i planleggingen og gjennomføringen av kompetansehevingsprogrammet for PPT og skoleledere.

Arbeidet i Sentralt brukerforum videreføres, og kompetansesentrene og PNN skal fortsatt legge til rette for brukermedvirkning i planlegging og gjennomføring av tiltak.

Autismeprogrammet og Nasjonal kompetanseenhet for ADHD, Tourettes syndrom og narkolepsi videreføres som permanente tiltak. Ved de seks kompetansesentrene med knutepunktfunksjoner knyttet til autismeprogrammet skal en stilling ved hvert senter settes av til arbeidet med programmet.

PNN videreføres i 1999 med samme mål og aktiviteter som tidligere. Det vil bli arbeidet videre med spørsmålet om eventuell etablering av hovedfagsstudium i spesialpedagogikk ved Universitet i Tromsø, jf St meld nr 23 (1997-98) og kap 0263.

Syns- og audiopedagogtjenesten vil fra 1. august 1999 bli tilknyttet kompetansesentersystemet faglig og administrativt.

Internasjonalt arbeid videreføres (OECD, European Agency on Special Education og Nordisk Ministerråd).

Budsjettforslag for 1999

Post 01 Driftsutgifter, *kan nyttes under postene 21 og 60*

Forslag til bevilgning skal hovedsakelig dekke lønns- og driftsutgifter ved kompetansesentrene, utgifter til Programmet for Nord-Norge og kjøp av tjenester ved sosiale og medisinske institusjoner. Posten er økt med 8,9 mill kroner til kompetanseoppbygging, sentralstyrt FoU-arbeid, evaluering og ulike prosjekter. Midlene ble i 1998 bevilget over post 75. Bevilgningsforslaget tilsvarer en videreføring av aktivitetsnivået fra 1998. Post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3243 postene 02, 11 og 60, jf forslag til vedtak II nr 1. Post 01 foreslås gitt stikkordet «kan nyttes under postene 21 og 60».

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Forslaget gjelder midler til lønn og drift knyttet til oppdrag av ulik art ved sentrene. Bevilgningen er foreslått økt med 4 mill kroner, tilsvarende økningen på kap 3243 post 01, som en følge av økt oppdragsvirksomhet ved kompetansesentrene. Post 21 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Forslaget gjelder midler til kjøp av utstyr.

Post 60 Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, *kan overføres*

Målsetting

Tilskuddsordningen skal dekke kostnader i forbindelse med styrkingen av kommunal og fylkeskommunal PP-tjeneste. Det vises til nærmere omtale under punktet om St meld nr 23 og Innst S nr 228 (1997-98).

Tildelingskriterier

Tilskudd overføres til aktuelle kommuner og fylkeskommuner i samsvar med fordeling av nye personalressurser til PP-tjenesten lokalt.

Tilskuddet utbetales som et fast beløp per årsverk og kan utbetales fra 1. august 1999.

Oppfølging og kontroll

Departementet vil komme tilbake til oppfølgingen av tilskuddsordningen.

Budsjettforslag for 1999

Det er overført 10 mill kroner fra post 01.

Post 75 Til disposisjon for departementet

Forslaget til bevilgning skal i hovedsak gå til tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner/Sentralt brukerforum. Posten er foreslått redusert med 8,9 mill kroner mot en tilsvarende økning av post 01. Dette er gjort for å bringe posteringen i samsvar med kravene til inndeling i poster på statsbudsjettet.

KAP 3243 KOMPETANSESENTRA FOR SPESIALUNDERVISNING (JF KAP 0243)

Kap 3243 Kompetansesentra for spesialundervisning fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	23 999	14 175	18 529
02	Salgsinntekter mv	3 390	6 225	5 281
03	Diverse inntekter	2 043	0	0
11	Kursavgift ved voksenopplæring og etterutdanning	2 089	1 113	1 513
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	4 344	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	3 839	0	0
17	Refusjon lærlinger	124	0	0
60	Betaling fra kommuner og fylkeskommuner	4 159	3 366	3 450
	Sum kap 3243	43 987	24 879	28 773

Post 01 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder oppdrag som kompetansesentrene utfører for kommuner, fylkeskommuner og andre. Bevilgningen er oppjustert med 4 mill kroner mot en parallell økning i utgiftsbevilgningen.

Post 02 Salgsinntekter mv

Posten gjelder salg av læremidler, salg av elevprodukter, salg fra kantine, utleie av lokaler og inntekter fra hjelpemiddeltilpasning. Post 02 og post 03 ble i forrige budsjettermin slått sammen. Bevilgningen er redusert med 1,1 mill kroner mot tilsvarende reduksjon i utgiftsbevilgningen, jf kap 0243 post 01.

Post 11 Kursavgift ved voksenopplæring og etterutdanning

Posten gjelder kursavgifter, salg av kursmateriell til kursene, salg fra kantine og oppholdsutgifter i forbindelse med kurs. Bevilgningen er økt med 0,4 mill kroner mot tilsvarende økning i utgiftsbevilgningen, jf kap 0243 post 01.

Post 60 Betaling fra kommuner og fylkeskommuner

Posten gjelder betaling fra kommuner og fylkeskommuner for tjenester som ikke faller inn under post 01.

KAP 0244 NASJONALT LÆREMIDDELSENTER (JF KAP 3244)

Kapitlet omfatter
- drift av Nasjonalt læremiddelsenter (NLS)
- læremiddelutvikling
- bibliotek og læremiddelsamlinger
- informasjonsvirksomhet

Kap 0244 Nasjonalt læremiddelsenter fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	35 498	29 734	32 554
21	Spesielle driftsutgifter	8 817	2 500	4 500
70	Tilskudd til lærebøker mv, *kan overføres*	50 537	64 997	47 337
	Sum kap 0244	94 852	97 231	84 391

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 01 med 1,4 mill kroner som følge av økte salgsinntekter, jf parallell økning av inntektsbevilgningen på kap 3244 post 02.
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 21 med 2 mill kroner som følge av økte oppdragsinntekter, jf parallell økning av inntektsbevilgningen på kap 3244 post 01.

Tilskuddsordningen under post 70 omtales separat.

Nasjonalt læremiddelsenter skal være et nasjonalt kompetansesenter på læremiddelsektoren og bidra til å sikre barnehage, grunnskole, videregående opplæring, lærerutdanning og voksenopplæring et godt tilbud av læremidler med høy faglig og didaktisk kvalitet.

Det arbeides med en stortingsmelding om nasjonalt vurderingssystem som vil omhandle oppgave- og ansvarsfordeling i den statlige utdanningsadministrasjonen. Meldingen forventes lagt fram våren 1999.

Resultatrapport for 1997-98

Læremidler for særskilte grupper

Arbeidet med gjennomføringen av handlingsplanen for spesialpedagogiske læremidler i grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring (1997-2000) fortsetter. For samisk del av planen gjøres dette i samarbeid med Samisk utdanningsråd (SUR), jf kap 0206.

NLS har sammen med styrene for de landsdekkende og regionale kompetansesentrene, styret for Programmet for Nord-Norge og SUR utarbeidet en samordnet årsplan for 1998. Den representerer en ny modell for utvikling og produksjon av læremidler for særskilte grupper. Det er også utarbeidet en samordnet informasjons- og veiledningsstrategi for spesialpedagogiske læremidler for SUR, kompetansesentrene og NLS.

I skoleåret 1997-98 har døve, sterkt svaksynte og blinde elever og elever med lese- og skrivevansker vært prioriterte grupper i læremiddelutviklingen. De spesialpedagogiske læremidlene har blitt utformet og produsert etter prinsippet om multifunksjonalitet, og skal inkludere alle målgrupper i læremiddelutviklingen.

Den spesialpedagogiske innholdstjenesten på Skolenettet er under videreutvikling og omfatter det informasjonssystemet som etableres i regi av «European Agency for Development for Special Needs Education».

For døve grunnskoleelever er det utviklet læremidler i tegnspråk, norsk, engelsk, drama og rytmikk for 1., 2., 5. og 8. klasse. Læremidler i de samme fagene for 3., 6. og 9. klasse vil bli ferdigstilt i løpet av høsten 1998.

«Straksplan for utvikling av læremidler for blinde og sterkt svaksynte elever med punktskrift som skriftspråk» for skoleåret 1997-98 er gjennomført, og kompetansesentrene har utviklet og produsert lærebøker i henhold til målsettingene i planen. Det er i løpet av våren 1998 utarbeidet en ny plan for utvikling og produksjon av læremidler for denne sektoren, som også omfatter svaksynte elever og synshemmede elever med sammensatte vansker.

NLS har i 1997-98 satt i gang en ny behovs- og brukerstyrt modell for produksjon og utlån av lydbøker av godkjente læreverk til Reform 97. Per 1. juli 1998 er det hos NLS mottatt ca 7 000 bestillinger (ca 50 000 lydkassetter) av lydbøker til elever med lese- og skrivevansker.

NLS har i 1997-98 gitt støtte til produksjon av til sammen 42 nye titler på lyd for videregående opplæring. Det ble våren 1998 arbeidet med å utvikle en modell for produksjon og utlån av lydbøker til elever med lese- og skrivevansker i videregående opplæring, og med videreføringen av læremiddelproduksjonen til språklige minoriteter.

Godkjenning av lærebøker

I 1997-98 ble 217 lærebøker for videregående opplæring godkjent. Disse omfattet både grunnkurs, VK I og VK II. I skoleåret 1997-98 ble 138 lærebøker for grunnskolen godkjent. Det er opprettet en pris for omtale av lærebøker som vil bli utdelt årlig. NLS har ansvaret for å administrere ordningen.

Informasjonsteknologi

NLS har hatt redaktøransvaret for Skolenettet, som ble etablert i 1996. I 1997 var det registrert ca 3 mill oppslag og 180 000 brukere. NLS etablerte i 1997 et elektronisk

veiledningssenter som bistår skoleansatte med IT. Det er også blitt tilbudt kurs for lærere i bruk av IT i NLSs regi, med ca 800 deltakere i 1997.

NLS hadde i 1997 det nasjonale ansvaret for Netd@ys 97, og det ble i den forbindelse satt i gang flere prosjekter på Internett. Ett av disse prosjektene var «Skolepost», som ga elever og skoleansatte tilbud om gratis e-post. I 1997 inngikk NLS dessuten rammeavtaler for skoleverket om basis datautrustning, programvare og tjenester.

Miljø og utvikling

NLS har bidratt til å utvikle Nettverk for miljølære på bakgrunn av flere landsomfattende miljøprogrammer der skoler har overvåket ulike miljøforhold. Det er etablert et operativt nettverk mellom skoler, forskning og forvaltningsmiljøer. Det er utviklet elektronisk og papirbasert støttemateriell som beskriver hvordan ulike miljøoppgaver kan gjennomføres. Resultater er lagt inn i en database slik at data kan hentes ut både av skoler og andre interesserte. Alle de foreslåtte oppgavene er relatert til læreplanmål.

Resultatmål for 1999

Læremidler for særskilte grupper

I 1999 videreføres den flerårige handlingsplanen for spesialpedagogiske læremidler med særlig vekt på å utvikle læremidler for døve elever, sterkt svaksynte og blinde elever og elever med lese- og skrivevansker, både i grunnskole og videregående opplæring. Lydbøker og læremiddel i punktskrift må være tilgjengelig når undervisningsåret tar til. Innsatsen med å skaffe til veie læremidler for språklige minoriteter vil bli videreført.

Arbeidet med utvikling og gjennomføring av samordnet årsplan for læremiddelarbeidet i NLS, ved kompetansesentrene og Samisk utdanningsråd videreføres. NLS skal ha et overordnet koordineringsansvar på det spesialpedagogiske feltet, men departementet vil her ta initiativ til å forbedre koordineringsfunksjonen, jf kap 0243.

Arbeidet med å utvikle læremidler for alle grupper med spesielle behov videreføres på grunnskolenivå og innenfor videregående opplæring.

NLS gis ansvar for utvikling av en tegnordbok i form av en elektronisk database, bl a i samarbeid med styrene for spesialpedagogiske kompetansesentra.

NLS viderefører arbeidet med å skaffe til veie læremidler for språklige minoriteter, herunder innkjøp og distribusjon av læremidler til morsmålsundervisningen og læremidler for voksne ut fra ny opplæringsplan for norskopplæring.

Godkjenning av lærebøker

NLS skal sørge for at godkjenningsordningen ivaretas i henhold til forskrift, slik at nye lærebøker kan foreligge til rett tid i forhold til behovene i videregående opplæring, teknisk fagskole og framdriften i Reform 97.

Det settes i gang et forsøksprosjekt mellom Den norske Forleggerforening, Den faglitterære Forfatterforening, NLS, Høgskolen i Vestfold og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet om valg og vurdering av lærebøker og andre læremidler.

Støtte til utvikling av lærebøker og utgivelse av basisutgaver, parallellutgaver og felles-utgaver

NLS skal med utgangspunkt i læreplanverket for grunnskolen (L97/L97 Samisk) sørge for utvikling av lærebøker i tilvalgsfag og læremidler for språklige minoriteter samt lærebøker på og i finsk.

NLS skal videre bidra til utvikling av elektroniske læremidler og støttemateriell der det er dokumentert et særlig behov.

Lærebøker for synshemmede og døve elever både i grunnskolen og videregående opplæring skal utvikles og settes i produksjon.

De fag og områder innenfor videregående opplæring som fortsatt ikke har lærebokdekning skal få det innen skolestart høsten 1999.

I løpet av 1999 skal det være satt i gang lærebokprosjekter i alle felles linjefag og fordypningsfag i teknisk fagskole.

NLS skal også sørge for at det utvikles læremidler for voksne.

I forbindelse med lærerutdanningsreformen skal det legges til rette for støtteordninger til utvikling av læremidler for utdanning av lærere til yrkesfag.

Informasjonsteknologi

NLS skal bidra til å realisere den nasjonale handlingsplanen for IT i utdanningen og legge til rette for at flere skoler kan realisere læreplanenes mål, jf kap 0249. Det skal legges særlig vekt på å

- videreutvikle Skolenettet faglig og pedagogisk og gjøre det lett tilgjengelig for brukerne. Veiledningsmateriell for lærere og elever skal være tilgjengelig på Skolenettet
  videreutvikle støtte- og veiledningstjenester slik at IT brukes mer i undervisningen
- bidra til at utstyrssituasjonen i skolen forbedres gjennom å forhandle og reforhandle avtaler om basis datautrustning, programvare og tjenester til reduserte priser
- bidra til utvikling av læreplanrelaterte, elektroniske læremidler
- bidra til utvikling og tilrettelegging av IT for grupper med særskilte behov
- bidra til å fremme internasjonalt samarbeid gjennom deltakelse i bl a det europeiske skolenettet (EUN) og Netd@ys 99

Miljø og utvikling

NLS skal bidra til å realisere «Handlingsplan for nettverk for miljølære 1998–2001». Det legges særlig vekt på

- at skoler får støtte og tilbakemelding på innsendte resultater
- at skoler gis anledning til å delta i lokalt Agenda 21-arbeid
- at skolens læringsarbeid skal bidra til bedret folkehelse

Post 70 Tilskudd til lærebøker mv *kan overføres*

Tilskuddsordningene under post 70 gjelder tilskudd til utviklingen av lærebøker og utgivelse av basisutgaver og parallellutgaver, tilskudd til utvikling og produksjon av læremidler for særskilte elevgrupper, samt produksjonsstøtte til læremiddelutvikling.

Målsetting

Tilskuddsordningene skal samlet sett bidra til å gi alle elever tilgang til godkjente lærebøker etter læreplanene og sikre utvikling og produksjon av lærebøker/læremidler for små fagområder/elevgrupper det ikke er markedsgrunnlag til å utvikle dette for.

Tildelingskriterier

Mottakere av tilskudd er i det alt vesentligste skolebokforlag og andre miljøer som kan bidra til utviklingen av læremidler.

Etter gjeldende retningslinjer skal lærebøker/læremidler utvikles i samsvar med den nasjonale språkpolitikken og omfatte barnehage, grunnskole, videregående opplæring, lærerutdanning og voksenopplæring. Tilskudd skal gis til utvikling av trykte og elektroniske læremidler. Prosjekter som skal motta støtte, må rettes mot elevgrupper på mindre enn 5 000 elever og komme inn under reglene for språklig parallellutgave. Kravene til elevtall kan for øvrig variere noe avhengig av målgruppen. Tilskudd beregnes etter differensierte satser avhengig av elevgruppens størrelse, etter en standardsats per side, produksjonsteknisk kompleksitet, eventuelle særskilte utviklingskostnader og estimerte salgsmuligheter.

Tildelingen til utvikling og produksjon av læremidler for elever som har behov for spesialundervisning, skjer innenfor rammen av den gjeldende handlingsplanen for spesialpedagogiske læremidler. Dette finner sted i samarbeid med bl a SUR og de aktuelle spesialpedagogiske kompetansesentrene. Bevilgningen til særskilte elevgrupper kan for øvrig benyttes til utvikling og produksjon av læremidler for fremmedspråklige elever.

Oppfølging og kontroll

Før tilskudd utbetales, må lærebøkene gjennomgå den gransknings- og godkjenningsprosedyren som er fastsatt i henhold til de gjeldende retningslinjene. Når det er krav om språklig parallellitet, skal både basisutgave og parallellutgave foreligge. Det er delegert til NLS å føre tilsyn med at tilskudd som utbetales, benyttes i samsvar med forutsetningene i tilsagnet.

Rapport for 1997-98

Dekningsgraden er ifølge forlagenes produksjonsplaner og NLS' oversikter følgende:

- 74 av 105 VKI-kurs hadde full lærebokdekning og 31 kurs i varierende grad til skolestart i 1998 (VKI-kurs med lavt elevtall og nye utgivelser).
- Alle allmennfag og økonomiske og administrative fag i VKI og VKII har full lærebokdekning i løpet av kort tid etter skolestart 1998.

- 10 av 52 VKII-kurs har full lærebokdekning, mens 21 kurs har liten lærebokdekning til skolestart (kursene vil delvis dekkes med midlertidige utgaver).
- Fire av de åtte valgfagene har lærebokdekning. De resterende valgfagene vil ha lærebokdekning i løpet av høsten 1998.

Det er lyst ut støtte til utvikling og produksjon av lærebøker for teknisk fagskole – maritim og fiskerifaglig linje. Evalueringsprosjektet «Fellesspråklige lærebøker i samfunnslære» ble avsluttet i 1997-98. Det er ikke gitt tilskudd til utvikling av språklige parallell/fellesutgaver for grunnskolen, men det er gitt støtte til utvikling av lærebøker i finsk som andrespråk i grunnskolen.

Budsjettforslag for 1999

Det foreslås at bevilgningen under denne posten reduseres med ca 20 mill kroner i forhold til bevilgningsnivået for 1998. Dette skyldes at det er mindre behov for tilskudd til lærebøker mv til oppfølging av Reform 94. Bevilgningsnivået til oppfølging av handlingsplanen for spesialpedagogiske læremidler videreføres på samme nivå i 1999 som i 1998. Det fremmes forslag om tilsagnsfullmakt til å utbetale inntil 20 mill kroner i år 2000 for avtaler om produksjonsstøtte inngått med forlagene i 1999, jf forslag til vedtak III nr 8. Bevilgningen skal også dekke samisk del av handlingsplanen og disponeres i nært samarbeid med Samisk utdanningsråd.

Budsjettforslag for 1999

Post 01 Driftsutgifter

Forslaget skal dekke NLS' driftsutgifter, bl a utgifter til godkjenning av lærebøker. Bevilgningen under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter på kap 3244 post 02, jf forslag til vedtak II nr 1. Bevilgningen er foreslått økt med 1,4 mill kroner mot tilsvarende inntektsøkning, jf kap 3244 post 02.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten er foreslått økt med 2 mill kroner på grunn av vekst i oppdragsvirksomheten, jf kap 3244 post 01. Denne posten gjelder fra 1997 bare oppdragsvirksomhet. Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet.

KAP 3244 NASJONALT LÆREMIDDELSENTER (JF KAP 0244)

Kap 3244 Nasjonalt læremiddelsenter fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	9 166	2 500	4 500
02	Salgsinntekter mv	12 796	6 586	8 165
17	Refusjon lærlinger	10	0	0
	Sum kap 3244	21 972	9 086	12 665

Post 01 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder inntekter fra oppdragsvirksomhet ved NLS. Posten er foreslått økt med 2 mill kroner på grunn av vekst i oppdragsvirksomheten, jf kap 0244 post 21.

Post 02 Salgsinntekter mv

Posten er foreslått økt med 1,4 mill kroner, jf kap 0244 post 01.

KAP 0249 ANDRE TILTAK I UTDANNINGEN

Kapitlet omfatter
- IT i utdanningen
- tilskudd til Nordland kunst- og filmskole
- fotokopiering
- særskilte tilskudd til toppidrettsgymnas

Kap 0249 Andre tiltak i utdanningen fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
21	Spesielle driftsutgifter, *kan nyttes under postene 60 og 70*	15 583	21 876	30 664
60	Tilskudd til IT-tiltak, *kan nyttes under post 21*	5 853	5 000	5 000
61	Tilskudd til Nordland kunst- og filmskole	521	1 500	2 000
70	Tilskudd til IT-tiltak, *kan nyttes under post 21*	2 413	2 563	2 655
71	Tilskudd til fotokopiering	21 017	22 142	3 275
73	Tilskudd til privateide skole- og kirkebygg	22 892	0	0
75	Særskilt tilskudd til toppidrettsgymnas	0	0	9 500
	Sum kap 0249	68 279	53 081	53 094

I forhold til 1998 er det gjort følgende endringer:
- Kap 0249 post 73 Tilskudd til privateide skole- og kirkebygg er flyttet til kap 0210 post 75.
- Det er opprettet en ny post 75 Særskilt tilskudd til toppidrettsgymnas.
- Kap 0249 post 71 er redusert med 19,66 mill kroner som følge av at tilskuddet til kommunale- og fylkeskommunale skoler innlemmes i inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner, jf St pr nr 60 (1997.98) og Innst S nr 250 (1997-98).

Postene 61, 71 og 75 er gitt egen omtale.

IT i utdanningen, jf postene 21, 60 og 70

Resultatrapport for 1997-98

Departementet la i august 1995 fram «IT i norsk utdanning. Plan for 1996-99», som er en oppfølging av St meld nr 24 (1993-94) Om IT i utdanningen. IT-planen er et veiledende dokument for hele utdanningssektoren. Planen blir fulgt opp med årsplaner, til nå for 1996, 1997 og 1998. Tiltak knyttet til IT-planen omtales i denne proposisjonen også under Hovedinnledning, Programkategori 07.10 og kapitlene 0200, 0203, 0228, 0238, 0244, 0252 og 0281.

Departementet har gitt retningslinjer for og fulgt opp de omfattende oppgavene som de statlige utdanningskontorene og Nasjonalt læremiddelsenter (NLS) har ansvar for under IT-planen, jf kap 0203 og 0244.

Rapporter fra NLS viser at det elektroniske Skolenettet har mange brukere, og at skolene i stor utstrekning benytter de maskin- og programvareavtalene som NLS har forhandlet fram for skoleverket. NLS deltar fra norsk side i utviklingen av det europeiske skolenettet, og er ansvarlig for de norske initiativene i forbindelse med det europeiske Netd@ys og 98. Målsettingen med Netd@ys er å bidra til at flest mulig skoler blir tilknyttet Internett.
For mer informasjon om NLS' oppgaver på IT-området, se kap 0244.

Rapporter fra de statlige utdanningskontorene viser relativt stor aktivitet på IT-området ute i kommunene og fylkeskommunene, men viser også at det er behov for en mer helhetlig og systematisk innfallsvinkel til den pedagogiske bruken av IT. Totalt er det via utdanningskontorene gitt støtte til ca 250 kommunale og fylkeskommunale utviklingsprosjekter rettet mot etterutdanning av lærere, bruk av IT i ulike fag og på forskjellige alderstrinn. På bakgrunn av rapporter fra prosjektene er det utarbeidet en egen rapport om erfaringer og

resultater fra prosjektene. Rapporten konkluderer med at det lokalt er generert mye aktivitet. Utviklingsprosjekter må imidlertid i større grad planlegges og følges opp, og det må legges mer vekt på evaluering og erfaringsspredning.

Jenter og IT har vært et av satsingsområdene under handlingsplanen. Departementet har initiert en rekke tiltak innenfor forskning og utviklingsarbeid for å kartlegge hvorfor jenter/kvinner i liten grad velger å utdanne seg innenfor IT – og hvorfor jenter synes å være mindre interessert i IT enn gutter. Det er satt i gang en rekke utviklingsprosjekter i grunnskole og videregående skole for å prøve ut tiltak som eventuelt kan endre den skjeve kjønnsfordelingen innenfor IT. Det er også satt i gang en egen halvårsenhet i IT for kvinnelige lærere. Fra flere av prosjektene foreligger det nå rapporter som gir nyttig innblikk i problematikken rundt kjønn og IT.

Støtten til Datakortet, som er en sertifiseringsordning for IT-kunnskaper og ferdigheter, er videreført. Om lag 10 000 testbevis er solgt i løpet av 1997 og første halvdel av 1998. Dette er et høyere tall enn forventet, noe som viser at det er stor interesse for dette tilbudet både i næringslivet og i voksenopplæringsorganisasjoner. Videre er det utviklet veiledninger og video/fjernsynsprogrammer for voksne som føler seg fremmede i forhold til data – «Dus med data». Dette tilbudet har det også vært stor interesse for.

I grunnskolen er det gitt støtte til utprøving av Internett og videokonferanser for å unngå nedleggelse av små skoler i Troms (Sandsøy-prosjektet) jf kap 0228. Prosjektet følges av to forskere, og vil kunne gi nyttig erfaring for andre distrikter og skoler.

Det arbeides for å gjøre IT-tjenester og -tilbud tilgjengelig for funksjonshemmede brukere, og bygge opp et eget spesialpedagogisk innholdsområde på Skolenettet. Det er også gitt støtte til et EU-prosjekt, «Second chance», som gjennom bruk av IT bl a har til mål å gjøre ordinære utdanningstilbud tilgjengelige for funksjonshemmede brukere.

For å få til en mer systematisk og tverrfaglig innfallsvinkel til FoU-arbeid er det etablert et Forsknings- og kompetansenettverk for IT i utdanningen (ITU). Det administrative ansvaret for nettverket er lokalisert til Universitetet i Oslo. Prioriterte prosjektområder for 1998 har vært læringsmodeller, organisasjonsutvikling og lærer- og elevrollen.

Universitetet i Oslo har fått i oppdrag å være ansvarlig for den norske deltakelsen i The Second Information Technology in Educational Study (SITES). I modul 1 av dette prosjektet tas det sikte på å kartlegge IT-situasjonen og utvikle kunnskap om bl a elevers og læreres faktiske bruk av IT. Departementet har deltatt i styringsgruppen for prosjektet.

Statistisk sentralbyrå (SSB) har på oppdrag fra departementet gjennomført en kartlegging av ulike sider ved bruk av IT i allmennlærerutdanningen. Undersøkelsen viser at utstyrssituasjonen for lærerstudenter er omtrent den samme som den var for elever i grunnskolen i 1997, dvs ca 19 studenter per PC. Omfanget på bruken av IT i lærerutdanningen synes å være mindre enn forventet.

Tilstandsrapportene fra de statlige utdanningskontorene for skoleåret 1997-98 viser en økning i den kommunale og fylkeskommunale satsingen. Sammenlignet med året før rapporteres det om en kraftig økning i antall grunnskoler som har tilgang til Internett. Svært mange kommuner og fylkeskommuner har nå IT-planer. I stor grad er disse fulgt opp av rammer for investering i IT-utstyr, kompetanseutvikling og midler til drift og vedlikehold. Fortsatt rapporteres det imidlertid om store forskjeller mellom kommunene når det gjelder mulighetene for å integrere IT i tråd med læreplanverkets intensjoner.

For å imøtekomme samfunnets økende behov for kandidater med IT-kompetanse på høgre nivå er det satset sterkt på å øke utdanningskapasiteten innenfor IT ved universiteter og høgskoler, jf programkategori 07.60. Departementet har også tatt initiativ til et nytt fagopplæringstilbud i IT innenfor videregående opplæring som etter planen skal tilbys ved skolestart 1999 , jf kap 0238.

Resultatmål for 1999

Det er stor nasjonal og internasjonal oppmerksomhet omkring bruken av informasjonsteknologi i utdanningen. Arbeidet med IT i utdanningen må baseres på langsiktige og systematiske tiltak, gjennom prosesser som bygger på skolens premisser og ikke utelukkende på teknologiske moteretninger. Norge bør ha ambisiøse mål for utnyttelsen av IT i utdanningen, men det er verken ønskelig eller mulig å finne enkeltgrep som imøtekommer alle behov og utfordringer. Det videre arbeidet på dette området vil fortsatt ta utgangspunkt i IT-planen for utdanning og utdanningsreformene, men suppleres også av mål og tiltak fra næringsrettet IT-plan og St meld nr 38 (1997-98) IT-kompetanse i et regionalt perspektiv. IT-planen for utdanning vil bli revidert høsten 1998.

En rekke av de oppgaver NLS og de statlige utdanningskontorene har ansvar for vil bli fulgt opp i 1999.

Tiltak vil bli vurdert for å få til en mer koordinert og helhetlig ramme rundt utdanningskontorenes arbeid. Den sentrale målsettingen for slike tiltak vil være å heve kvaliteten på det lokalt initierte utviklingsarbeidet og styrke utdanningskontorenes arbeid med å veilede og følge opp satsingen i kommunene og fylkeskommunene, jf kap 0203.

Det vil også bli satt i gang prosjekter – forsøk med såkalte innovative skoler og nyskapende skoler i distriktene – for å få mer kunnskap om pedagogiske og organisatoriske sider ved utstrakt bruk av IT i undervisning og læring. Særlig vil det bli fokusert på hvordan innovativ bruk av IT kan vise vei mot fremtidens utdanningssystem og læringsprosesser. For skoler i spredtbygde strøk vil økt bruk av IT bl a kunne lede til nye måter å tilføre kompetanse på og føre til økt kontaktflate for elevene. Små skoler kan videreutvikles som lokale kultur- og serviceinstitusjoner og bli ressurssentre i sitt nærmiljø ved bruk av ulike former for IT. Det vil i denne forbindelse også bli arbeidet med å utvikle IT-basert fjernundervisning i samisk språk på hjemstedsskolene for sørsamiske elever, jf omtale under kategori 07.20. Tiltak innenfor det lulesamiske området vil også kunne bli vurdert. Det tas sikte på å sette i gang prosjekter i noen utvalgte kommuner i nært samarbeid med kompetente forsknings- og utviklingsmiljøer.

Forsknings- og kompetansenettverket for IT i utdanningen (ITU) skal videreføre sitt forskningsansvar. ITU vil også fungere som en ressurs i forhold til mer utviklingsorienterte aktiviteter.

Når det gjelder etterutdanning for lærere, vil det i tilknytning til utdanningsreformene og innenfor prioriterte fagområder bli gitt støtte til etterutdanningstilbud der IT inngår i tråd med læreplanenes målsettinger. Det arbeides med utvikling av fjernundervisningsopplegg basert på bruk av bl a Internett. For å styrke og systematisere etterutdanningstilbudet innenfor IT for lærere vil det bli vurdert å etablere opplegg med utvikling av et «datakort» for lærere, på linje med de planer og tiltak vi også har sett i andre nordiske land.

Som ledd i oppfølgingen av St meld nr 42 (1997-98), Kompetansereformen, vil det bli fokusert på hvordan IT kan bidra til å gjøre opplæring mer tilgjengelig for voksne, bl a gjennom økt satsing på IT-basert fjernundervisning og utvikling av elektroniske møteplasser for voksne, jf kap 0252.

Arbeidet med tiltak rettet mot å styrke jenters interesse for og bruk av IT vil fortsette. Det tas også sikte på å følge opp tiltak knyttet til bruk av IT i spesialundervisning og forsøk med IT og eksamen i videregående opplæring.

Departementet vil også i 1999 støtte og delta i europeiske og internasjonale IT-prosjekter, bl a European Schoolnet, Netd@ys 99 og The Second Information Technology in Education Study (SITES) i regi av IEA (International Association for the Evaluation of Educational achievement).

Det nordiske samarbeidet om IT-spørsmål i utdanningen vil bli videreført gjennom en egen IT-policy-gruppe i Nordisk Ministerråd. Samarbeidet omfatter bl a prosjekter om pedagogisk bruk av IT, det nordiske skolenettet (ODIN) og en satsing på et nordisk prosjekt for utvikling av «Internett2-baserte løsninger».

Et større prosjekt rettet inn mot utvikling av elektroniske læremidler og digitale bibliotektjenester på høgre nivå vil bli videreført, jf kap 0281.

I tillegg til forhandling av maskin- og programvareavtaler for skoleverket, jf kap 0244, vil det bli satt i gang tiltak for mer systematisk å øke overføringen av brukt, men ikke utrangert, IT-utstyr fra næringslivet til skolene.

Det vil i 1999 bli satset mer på systematisk evaluering av prosjekter og informasjons- og erfaringsspredning fra prosjekter bl a gjennom Skolenettet og ITU.

Budsjettforslag for 1999

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten er, i tillegg til ordinær pris- og lønnskompensasjon, foreslått økt med 8 mill kroner. 6 mill kroner av økningen skal gå til en satsing innen nyskapende skoler i distriktene med hovedvekt på IT, mens 2 mill kroner gjelder styrking av pedagogisk forsknings- og utviklingsarbeid.

Post 60 og 70 Tilskudd til IT-tiltak

Postene er foreslått videreført på om lag samme nivå som i 1998.

Post 61 Tilskudd til Nordland kunst- og filmskole

Formålet med tilskuddsordningen er å medvirke til at det gis et tilbud om kunst- og filmutdanning i Nord-Norge.

Nordland kunst- og filmskole er toårig, og er det eneste tilbudet i sitt slag i Nord-Norge. Skolen får tilskudd for inntil 24 elever per årskull. Tilskuddet beregnes etter de reglene som gjelder for private skoler med kunst,- medie- og musikkutdanning, som får tilskudd etter privatskoleloven § 26 tilskuddsregel nr 6. Det er et vilkår for tilskuddet at skolen drives i samsvar med de forutsetninger om faglig innhold som departementet setter, og at fagplanen ikke endres uten forutgående godkjenning fra departementet. Tilskuddsordningen forvaltes av Statens utdanningskontor i Nordland.

For å få utbetalt statstilskuddet må skoleeier sende inn til departementet revisorbekreftede oppgaver over elevtall per 1. oktober og 1. april. Departementet utfører formalia- og rimelighetskontroll av innsendte rapporter.

Skolen startet opp i skoleåret 1997-98, og fikk tilskudd for ett årskull dette året.

Post 71 Tilskudd til fotokopiering

Alle skoleeiere plikter å betale for fotokopiering mv av opphavsrettslig beskyttede verk som nyttes i undervisningsvirksomhet. Under behandling av St prp nr 60 (1997-98) Om kommuneøkonomien 1999, sluttet Stortinget seg til forslaget om at tilskuddet til fotokopiering i kommunale og fylkeskommunale skoler innlemmes i inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner, jf Innst S nr 250 (1997-98).

Departementet tar sikte på å innlede forhandlinger med Kopinor om bruk av opphavsrettslig beskyttede verk ved private og statlige skoler der staten frikjøper et samlet kopieringsvolum til en pris per enhet som avtales årlig.

Forslaget til bevilgning til fotokopiering samsvarer med den andelen av det tidligere nivået som ble nyttet til frikjøp ved statlige og private skoler.

Post 75 Særskilt tilskudd til toppidrettsgymnas

Private videregående skoler med toppidrettstilbud som går ut over læreplanene for studieretning for idrettsfag, kan etter særskilt godkjenning få tilskudd til toppidrettstilbudet. Ordningen gjelder skoler som er godkjent etter privatskoleloven, og som får tilskudd over kap 0240 post 70. Det gis tilskudd for maksimalt 810 elever til sammen ved de skolene som får tilskudd. Det fastsatte maksimale elevtallet som kan utløse toppidrettstilskudd, er ikke til hinder for at skolene kan få tilskudd for et høyere elevtall over kap 0240 post 70, etter den ordinære satsen for idrettsfag.

Posten er opprettet i forbindelse med at tilskuddsordningen for skoler som får tilskudd etter privatskoleloven, blir lagt om, jamfør kap 0240 post 70. Toppidrettsgymnasene vil heretter få et todelt tilskudd. Skolene får ordinære driftstilskudd over tilskuddsordningen for privatskoler, etter satsen for idrettsfag, og et særskilt tilskudd til toppidrettsdelen. Samlet vil tilskuddene til toppidrettsgymnasene være på samme nivå som før omleggingen.

Følgende skoler får tilskudd:
- Norges Toppidrettsgymnas
- Wang handelsskole og gymnas

Programkategori 07.50 Voksenopplæring

Programkategori 07.50 omfatter
- tilskudd til studiearbeid i regi av studieforbundene
- tilskudd til fjernundervisning i regi av de frittstående fjernundervisningsinstitusjonene
- tilskudd til hovedkurs og kortkurs i folkehøgskolen
- tilskudd til opplæring for særlige målgrupper (personer med ulike opplæringshindringer)
- tilskudd til opplæring i norsk med samfunnskunnskap for voksne innvandrere
- tilskudd til kurs for tillitsvalgte i arbeidslivet
- drift av Norsk Fjernundervisning (NFU), Statens ressurs- og voksenopplæringssenter (SRV) og Norsk voksenpedagogisk forskningsinstitutt (NVI)
- utviklingsrettet arbeid

Programkategori 07.50 Voksenopplæring fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
0250	Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for voksne innvandrere (jf kap 3250)	301 821	407 922	445 719	9,3
0251	Voksenopplæring i studieforbundene	206 308	191 476	209 507	9,4
0252	Fjernundervisning (jf kap 3252)	39 607	37 425	38 796	3,7
0253	Folkehøgskoler	343 324	337 061	356 313	5,7
0255	Forskning, utvikling og diverse tilskudd (jf kap 3255)	35 282	33 044	44 301	34,1
	Sum kategori 07.50	926 342	1 006 928	1 094 636	8,7

I forhold til 1998 er det foretatt følgende tekniske endring:
- Kap 0251 er økt med 11,1 mill kroner som følge av at kap 0203 post 71 Tilskudd er lagt inn i denne som ny post 73 Tilskudd til studieringer på høgre nivå.

Programkategori 07.50 Voksenopplæring fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
3250	Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for voksne innvandrere (jf kap 0250)	12 104	19 617	44 726	128,0
3252	Fjernundervisning (jf kap 0252)	3 420	705	723	2,6
3255	Forskning, utvikling og diverse tilskudd (jf kap 0255)	2 828	2 510	2 573	2,5
	Sum kategori 07.50	18 352	22 832	48 022	110,3

I forhold til 1998 er det gjort følgende endring:
- Kap 3250 post 04 er oppjustert med 24,8 mill kroner som følge av at det er kommet flere asylsøkere til landet.

Voksenopplæring omfatter grunnutdanning på alle utdanningsnivåer, etter- og videreutdanning på de ulike nivåene, folkeopplysning og opplæring knyttet til arbeid og deltakelse i samfunnslivet.

Se også omtale av voksenopplæring under
- programkategori 07.10 Administrasjon

- programkategori 07.20 Grunnskolen
- programkategori 07.30 Videregående opplæring
- programkategori 07.40 Andre tiltak i utdanningen
- programkategori 07.60 Høgre utdanning
- programområde 19 Arbeidsmarkedet i Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjettproposisjon

Budsjettforslag 1999 – prioriteringer

Aktiviteten på hovedområdene i voksenopplæring foreslås videreført på omtrent samme nivå som for inneværende år.

Dokumentasjon og verdsetting av realkompetanse – de kunnskaper, den innsikt og de erfaringer den enkelte har – må ligge som basis for et tilpasset opplæringstilbud for voksne. En av hovedpilarene i stortingsmeldingen om Kompetansereformen er videregående opplæring for voksne. Regjeringen vil derfor i startfasen av reformen konsentrere arbeidet om dokumentasjon av realkompetanse inn mot videregående opplæring. Det er lagt inn en økning i budsjettet på 10 mill kroner under kap 0255 i hovedsak til dette satsingsområdet.

I bevilgningen til norsk med samfunnskunnskap for voksne innvandrere (kap 0250 post 60) er det lagt inn en økning på 35,5 mill kroner som en følge av økt mottak av flyktninger og innvandrere.

Tilskudd til drift av folkehøgskoler er regulert ut fra økning i elevtall. I forhold til situasjonen etter revidert nasjonalbudsjett 1998, foreslås en økning på 17 mill kroner utover ordinær prisomregning.

Mål

Målet for voksenopplæringen er å heve kompetansenivået i den voksne delen av befolkningen og fremme likestilling, allmenndanning og personlig vekst. Voksenopplæringen skal gi kompetanse for arbeidslivet og grunnlag for sosialt og kulturelt engasjement og demokratisk deltakelse i samfunnslivet. En bredt anlagt voksenopplæring og folkeopplysning er et viktig ledd i en samlet strategi for livslang læring.

I arbeidet for å nå disse målene har Regjeringen lagt fram St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen. Reformen har to dimensjoner: Den skal legge til rette for at norsk arbeidsliv får den kompetanse som er nødvendig for økt verdiskaping og videre positiv utvikling. Samtidig skal det enkelte individ stå i sentrum og kompetanseutvikling ses i relasjon til hele mennesket. Det legges til grunn et bredt kunnskapssyn som inkluderer både intellektuelle, kreative, manuelle og sosiale ferdigheter.

Tilstandsvurdering

Regjeringen la 28. mai 1998 fram St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen. Meldingen bygger bl a på NOU 1997: 25 Ny kompetanse – grunnlaget for en helhetlig etter- og videreutdanningspolitikk.

Bakgrunnen for Regjeringens ønske om en kompetansereform for voksne er bl a de raske og omfattende endringene som finner sted i arbeids- og samfunnsliv, og som stiller nye krav til kunnskap og kompetanse. Gjennomsnittsalderen i arbeidsstyrken øker, samtidig som det ikke er tilstrekkelig med unge nyutdannede til å imøtekomme behovene for ny kompetanse. Dermed oppstår en kløft mellom behovet for og tilgangen på kompetanse.

Utbyggingen av utdanningssystemet over flere tiår har ført til at den formelle kompetansen i befolkningen har økt kraftig. Utdanningsnivået er høyt sett i forhold til mange andre land.

Men fortsatt er det slik at mange voksne mangler grunnleggende kunnskaper på grunnskolens område, og derfor kan ha problemer med å fungere i arbeids- og samfunnsliv. Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) er det registrert 9 000 personer i yrkesaktiv alder her i landet uten fullført grunnskole. I tillegg er det vel 80 000 voksne som er registrert med uoppgitt utdanning. Blant disse er det en høy andel innvandrere.

Om lag 97 pst av de unge som i dag går ut av grunnskolen, fortsetter i videregående opplæring. Etter innføring av Reform 94 er det færre voksne søkere til videregående opplæring i regi av fylkeskommunene. Antallet voksne som avlegger fagprøve etter § 20 i lov om fagopplæring i arbeidslivet er mer enn fordoblet de siste tre årene. Det er også mange voksne som deltar i studieforbundenes og fjernundervisningsinstitusjonenens kurstilbud på videregående nivå.

Ifølge SSB er det 1,1 mill voksne i aldersgruppen 20-66 år som mangler en «fullverdig» videregående opplæring, dvs studiekompetanse eller fag-/svennebrev. Basert på en undersøkelse som Norsk Gallup gjorde for Buer-utvalget (NOU 1997: 25), er det anslått at ca

265 000 personer som mangler «fullverdig» videregående utdanning, kan tenke seg å gå i gang med slik utdanning.

I arbeidslivet investeres det hvert år store summer i kompetanseutvikling for de ansatte, både i privat og offentlig sektor. Det finnes ikke tilfredsstillende data for det totale omfanget av denne opplæringen. Undersøkelser viser imidlertid at det er de med svakest utdanning som deltar minst i kompetanseutvikling i arbeidslivet. Disse er også overrepresentert blant de langtidsledige.

Tilstandsrapportene fra statens utdanningskontorer de siste fire årene gir grunnlag for en vurdering av aktiviteten på de fleste områder innenfor voksenopplæringen. Tilstandsrapportene viser en økende interesse for voksenopplæringsfeltet i kommuner og fylkeskommuner, men det gjenstår fortsatt et betydelig arbeid på dette området. Kommunene har etter § 5 i lov om voksenopplæring bl a ansvar for utvikling av helhetlige planer for voksenopplæring. Ifølge tilstandsrapportene hadde 138 kommuner plan for voksenopplæring i 1997-98. Av disse hadde 43 en samlet plan, mens de øvrige 95 hadde planer bare for spesialundervisning og/eller norskopplæring for voksne innvandrere og flyktninger.

Eksamensrettet grunnskoleopplæring for voksne har et relativt beskjedent omfang, noe som henger sammen med at det er liten etterspørsel etter slik opplæring. Tildelingen av timer til spesialundervisning for voksne har holdt seg nokså konstant de siste fire årene.

Når det gjelder opplæringen i norsk med samfunnskunnskap for voksne innvandrere og flyktninger, viser tilstandsrapportene at kommunene gjør et godt arbeid. De fleste deltakerne er i opplæring innen 3 måneder etter ankomst til landet. Ordningen med nivåbasert norskopplæring for voksne innvandrere ble etablert fra 1. januar 1998. Det er for tidlig å gi en vurdering av ordningen, men kommunene er positivt innstilt til den.

Fra 1. januar 1998 er det innført en ordning med særtilskudd til kommunene for å gi eksamensrettet grunnskoleopplæring til innvandrere i alderen 16-20 år som mangler norsk grunnskole eller tilsvarende.

Etter § 4 i lov om voksenopplæring har fylkeskommunene ansvar for videregående opplæring for voksne. Tilstandsrapportene fra statens utdanningskontorer viser at 11 fylkeskommuner enten har egen voksenopplæringsplan eller har innlemmet voksenopplæring som del av sitt øvrige planverk. Tilstandsrapportene gir uttrykk for at fylkeskommunene er lite orientert mot å tilpasse tilbudene til de voksne brukerne, og at virkemidlene for å tilpasse Reform 94 til voksne ikke er godt nok tatt i bruk. Det registreres i mange fylker ledige plasser på kurstilbud som ikke søkes av voksne.

Studieforbundene tilbyr kurs innenfor de fleste emner og nivåer, og gir også opplæring med paralleller i det offentlige utdanningssystemet. Den vanligste arbeidsformen er studieringen, som kan være med eller uten lærer. De siste årene viser en markert tilbakegang for studietimer uten lærer. Det ble i 1997 gjennomført 64 400 kurs i studieforbundenes regi med til sammen 711 500 deltakere. Det er en nedgang på 4,4 pst i forhold til 1996. To tredjedeler av deltakerne er over 30 år. Estetiske fag og håndverksfag har flest deltakere, deretter følger opplæring i organisasjons- og ledelsesfag og helse- og sosialfag.

Sammen med Norsk voksenpedagogisk forskningsinstitutt (NVI) arbeider studieforbundene med å fastsette gode kriterier for nivåplassering av kurs som ikke har paralleller i det offentlige utdanningssystemet. Dette arbeidet kan bidra til at realkompetanse godkjennes som «likeverdig kompetanse», selv om den ikke er identisk med det som er fastsatt i læreplaner og ved offentlige eksamener.

De frittstående fjernundervisningsinstitusjonene har utviklet fleksible undervisningsopplegg, og tilbyr – i tillegg til en rekke kurs uten paralleller i det offentlige skoleverket – også kurs i videregående opplæring og på universitets- og høgskolenivå. Fjernundervisningsinstitusjonene hadde i 1997 ca 52 000 fullføringer, som omregnet gir ca 5 200 helårsstudenter. Aktiviteten totalt sett har gått noe ned, mens det har vært en økning ved kurs i videregående opplæring og på universitets- og høgskolenivå.

En elektronisk møteplass for voksenopplæring på Internett ble åpnet i september 1998. Norsk Forbund for Fjernundervisning har fått ansvaret for etablering og drift av møteplassen – «Tunet» (Teknologi- og utdanningsnettet for voksenopplæring). Målet med «Tunet» er å informere om og åpne for dialog om alle sider av voksenopplæring og bruk av ny teknologi. Møteplassen skal bygges opp gradvis og vil etter hvert rette seg mot stadig flere målgrupper.

Folkehøgskolene har generelt hatt en sterk økning i søkertallet til hovedkursene etter at Stortinget i januar 1997 vedtok at folkehøgskoleelever skal få 3 tilleggspoeng ved opptak til høgre utdanning. Stortingsvedtaket forutsatte at skolene utarbeidet en omfattende skoledokumentasjon som skulle godkjennes av departementet. De 80 skolene som har utarbeidet skoledokumentasjon, er nå godkjent for å kunne gi tilleggspoeng. Arbeidet med skoledokumentasjonen viser at folkehøgskolene preges av pedagogisk kreativitet og nyskaping, og det

brukes mye tid til pedagogisk planlegging og nybrottsarbeid. Kombinasjonen av skole og internat gir muligheter for et integrert helhetsopplegg og forutsetninger for å formidle den realkompetansen tilleggspoengene representerer.

Høsten 1998 ble det for første gang gjennomført en nasjonal voksenopplæringsuke i Norge etter modell av den engelske «Adult learners Week». Etter forslag fra UNESCO-konferansen i 1997 vil en slik uke bli realisert i FN-regi fra og med 1999. Voksenopplæringsforbundet (Vofo) står for den nasjonale koordineringen. Målet med uken er å rette fokus mot voksnes muligheter til og motivasjon for å ta del i opplæring.

Nordisk Ministerråd har initiert et toårig prosjekt som skal belyse i hvilken grad verdiene i den nordiske demokratimodellen gjenspeiles i praktisk organisatorisk og pedagogisk virksomhet. I Norge står Vofo bak prosjektet «Voksenopplæring for demokrati».

Hovedutfordringer og strategier

De store og raske endringene som skjer i samfunns- og arbeidsliv, internasjonalt og nasjonalt, stiller store krav til en kontinuerlig og systematisk kompetanseutvikling i samfunnet. Norge har et godt utgangspunkt med et høyt grunnutdanningsnivå, et arbeidsliv som ser behovet for styrket kompetanseutvikling, et utdanningssystem som er innstilt på å bidra aktivt på tilbudssiden og en lang tradisjon for en bred folkelig forankring av voksenopplæringen. Men utfordringene er mange, og i Norge trenger vi å systematisere og styrke kompetanseutviklingen i arbeidslivet og i den voksne befolkningen generelt for å holde tritt med utviklingen internasjonalt. Tiltakene som foreslås i St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen vil være av avgjørende betydning for å møte behovene for faglig og personlig utvikling og behovene for kompetanseheving og fleksibilitet i arbeidsstyrken.

Kompetansereformen må bygge på en bred kunnskapsforståelse der både teoretiske og praktiske kunnskaper og utviklingen av kreativitet, initiativ, entreprenørskap, samarbeidsevne og sosiale ferdigheter inngår i et hele. Kompetanseutviklingen må ha et langsiktig perspektiv.

Folkeopplysningstanken har lang tradisjon i Norge. Både som ideologi, pedagogisk metode og aktivitet har folkeopplysningen vært en vesentlig faktor i den generelle samfunnsutviklingen og i demokratiseringen. Flat struktur og demokratiske arbeidsprinsipper preger folkeopplysningen. Dette gir spesielle forutsetninger for å ivareta den bredden kompetansereformen skal ha. Folkeopplysning er en viktig dimensjon i den generelle livskompetansen som må ligge til grunn for all kompetanseutvikling.

Regjeringen ønsker å legge forholdene til rette slik at alle kan delta i kompetanseutvikling og livslang læring, også de som av forskjellige grunner er utenfor arbeidsstyrken. Det er en utfordring å minske kunnskapskløften mellom ulike yrkes- og aldersgrupper, og mellom behovene for og tilgangen på ny kunnskap. Undersøkelser viser at de som har minst utdanning også deltar minst i kompetanseutvikling i arbeidslivet. Mange voksne mangler og ønsker utdanning på grunnskolens og videregående opplærings område. Kommunene må stimuleres til å fortsette utviklingen av helhetlige planer for voksenopplæringen.

Regjeringen legger vekt på at det offentlige utdanningssystemet skal ha en sentral rolle i å tilby opplæring som imøtekommer kompetansebehovene i arbeidslivet. Den store bredden av aktører på voksenopplæringsfeltet må også ta del i kompetansereformen, og samspillet mellom det offentlige utdanningssystemet, andre utdanningstilbydere og næringslivet må styrkes. Fjernundervisning åpner for alternative og fleksible utdanningsveier på alle nivåer, og vil være viktig for å imøtekomme framtidige behov i voksenopplæringen og arbeidslivets behov for kompetanse. Økt bruk av fjernundervisning og ny teknologi vil også være en viktig forutsetning for å kunne utnytte bedre det store potensialet som ligger i arbeidsplassen som læringsarena.

For å møte utfordringene foreslår Regjeringen i stortingsmeldingen om kompetansereformen en rekke tiltak. Det dreier seg bl a om

- individuell rett til utdanningspermisjon
- gjennomgang av reglene i Statens lånekasse for utdanning for å tilpasse disse bedre til voksnes livssituasjon
- et system for dokumentasjon og verdsetting av realkompetanse som har legitimitet både i arbeidslivet og i utdanningssystemet
- bedre muligheter for brukertilpasset opplæring for voksne på grunnskolens og videregående opplærings nivå
- omstilling av det offentlige utdanningssystemet for å sette det bedre i stand til å imøtekomme kompetansebehovene i arbeidslivet
- fleksible opplæringstilbud og økt bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi i opplæringen, brukertilpassede undervisningstilbud og voksenpedagogiske metoder

– bedre informasjon om opplæringstilbud og -muligheter

Det vil også bli vurdert nye retningslinjer for den skattemessige behandlingen av arbeidsgiverfinansiert utdanning. Saken omtales i Ot prp nr 1 (1998-99) Om skatteopplegget for 1999.

Etter at Stortinget har behandlet meldingen, tar Regjeringen sikte på å utarbeide en nasjonal handlingsplan.

Regjeringen går i meldingen inn for at reformen forankres innenfor det offentlige systemet, og at hovedansvaret legges til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Det vil bli lagt opp til en organisasjonsmodell som sikrer medvirkning fra andre departementer, partene i arbeidslivet og både offentlige og private tilbydere av utdanning, f eks studieforbundene.

Kompetansehevingen må bygge på det grunnlag den enkelte har. I det videre arbeidet vil Regjeringen derfor prioritere etableringen av et system for dokumentasjon og verdsetting av realkompetanse. Dette gir mulighet til å «fase inn» deltakerne på riktig nivå i utdanningen, og arbeidslivet får et bedre verktøy for kompetansekartlegging. Dermed unngår en at personer må ta utdanning de strengt tatt ikke trenger, noe som er viktig både ut fra et nasjonaløkonomisk perspektiv og et rettferdighetshensyn.

Det vil bli satt i gang en rekke prosjekter og utviklingstiltak både på sentralt og lokalt nivå for å få gjennomført de enkelte forslagene i stortingsmeldingen. Prosjektgruppene settes sammen etter behov og interesse.

Det er allerede oppnevnt flere utvalg som skal følge opp forskjellige sider av reformen. Et offentlig utvalg skal fremme forslag til regler om individuell utdanningspermisjon for arbeidstakere. Utvalget skal bl a utarbeide ulike permisjonsmodeller og foreslå lovbestemmelser om permisjon til kompetanseutvikling og kriterier for utløsning av permisjon. Kommunal- og regionaldepartementet har ansvar for utvalget. Det skal levere sin innstilling innen utgangen av november 1998.

Et annet utvalg skal gjennomgå reglene i Statens lånekasse med sikte på å tilpasse disse bedre til etter- og videreutdanningsstudenter. Utvalget, som er nærmere omtalt under kap 2410 Statens lånekasse for utdanning, skal ha sluttført sitt arbeid innen 30. oktober 1998.

Det er videre etablert en arbeidsgruppe som skal utrede hvordan arbeidsmarkedsetatens kompetanse kan benyttes i gjennomføringen av kompetansereformen. Et aktuelt område er veiledning overfor arbeidstakere som søker etterutdanning, og til bedrifter/virksomheter som har behov for å styrke de ansattes kompetanse. Arbeids- og administrasjonsdepartementet har ansvar for dette arbeidet, som skal avsluttes i løpet av oktober 1998.

Programkategori 07.50 Voksenopplæring fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
01-29	Driftsutgifter	73 872	69 184	95 538	38,1
60-69	Overføring til kommunesektoren	295 591	399 027	422 851	6,0
70-89	Overføring til private	556 879	538 717	576 247	7,0
	Sum kategori 07.50	926 342	1 006 928	1 094 636	8,7

KAP 0250 STATENS RESSURS- OG VOKSENOPPLÆRINGSSENTER OG OPPLÆRING FOR VOKSNE INNVANDRERE (JF KAP 3250)

Kapitlet omfatter bevilgninger til
- drift av Statens ressurs- og voksenopplæringssenter (SRV)
- tilskudd til opplæring i norsk med samfunnskunnskap for voksne innvandrere
- tilskudd til eksamensrettet grunnskoleopplæring for innvandrere i alderen 16–20 år

Med innvandrere menes heretter innvandrere, flyktninger, asylsøkere, personer med midlertidig opphold og personer med opphold på humanitært grunnlag som har annet morsmål enn norsk, svensk, dansk eller samisk.

Kap 0250 Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for voksne innvandrere fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	35 619	34 310	36 316
21	Spesielle driftsutgifter	6 428	8 078	21 369
60	Tilskudd til opplæring for voksne innvandrere	251 120	322 534	358 034
61	Andre tiltak for fremmedspråklige voksne	8 654	13 000	0
62	Tilskudd til grunnskoleopplæring for innvandrere i alderen 16-20 år	0	30 000	30 000
	Sum kap 0250	301 821	407 922	445 719

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endring:
- Midlene på kap 0250 post 61 er i sin helhet overført til post 21 på samme kapittel.

Post 60, 61 og 62 gis separate omtaler nedenfor.

Resultatrapport for 1997

Statens ressurs- og voksenopplæringssenter (SRV),

SRV skal gi videregående opplæring til voksne både gjennom åpent tilbud for søkere fra hele landet og gjennom oppdragsundervisning.

Omfanget av den totale pedagogiske virksomheten i 1997 var noe høyere enn i 1996, med undervisningstilbud på 907 ukentlige undervisningstimer.

I 1997 var det totalt 2 700 søkere, hvorav 1 817 fikk plass. 68 pst av deltakerne var kvinner. 25,8 pst av deltakerne var innvandrere, noe mer enn i 1996. Gjennomsnittsalder var 30,9 år, og deltakerne tok i snitt 2,5 fag.

Eksamener ved SRV ga en gjennomsnittskarakter som ligger på samme nivå som nivået på landsbasis.

Det ble gitt undervisning innenfor studieretning for allmenne fag, økonomisk/administrative fag, grunnkurs for helse- og sosialfag (tilrettelagt for innvandrere), og kontorfag. De allmenne fagene (som gir studiekompetanse) hadde flest søkere.

SRV har i 1997 deltatt i en rekke internasjonale prosjekter (EU-prosjekter og andre) og flere nasjonale samarbeidsprosjekter, i tillegg til en rekke interne prosjekter.

Satsingsområdene har vært generell voksenpedagogikk, oppfølging av handlingsplanen for IT i norsk utdanning, dysleksi eller andre lærevansker, og opplæring for innvandrere.

Av større prosjekter kan nevnes
- «Skoleverksted» for målgruppa innvandrerkvinner, i samarbeid med Furuset bydel og Arbeidskontoret på Stovner
- «SOL 2» (Skrive Og Lese) – et AMO-kurs for dyslektikere
- «Postgymnaset», i samarbeid med Oslo og Akershus postdistrikt

Oppdragsundervisningen har i 1997 fordelt seg på et bredt spekter av heldagskurs, konferanser og kursdager.

SRV har etter hvert profilert seg som en sentral institusjon på det voksenpedagogiske området og har i 1997 hatt fem åpne kursdager, i tillegg til et 10-vekttallskurs i voksenpedagogikk i samarbeid med Høgskolen i Alta.

Utviklingsoppgaver innenfor norskopplæring for innvandrere.

Størstedelen av bevilgningen har gått til Språkprøven i norsk for fremmedspråklige voksne, som ble avviklet tre ganger i 1997. Av totalt 3 297 kandidater som var oppe til prøven, var 65 pst av kandidatene kvinner. 5 kandidater tok prøven på nynorsk. Den gjennomsnittlige poengsummen på Språkprøven ligger omtrent på samme nivå som i 1996, dvs at mellom 50 og 58 pst av kandidatene fikk rundt 200 poeng av 300 oppnåelige. 45 pst av kandidatene oppnådde 220 poeng eller mer, dvs at de oppnådde det som regnes som et tilfredsstillende ferdighetsnivå. Kvinnene fikk i snitt noe høyere poengsum enn mennene. Kandidatene i 1997 hadde bakgrunn i 64 forskjellige språk.

Også i 1997 var det kandidater som ikke ble meldt opp til prøven til tross for at dette er den eneste formen for dokumentasjon som gis etter den statsfinansierte grunnopplæringen i norsk. For svakt grunnlag til å ta prøven oppgis som hovedårsak til manglende oppmelding. 60 pst av dem som ikke ble oppmeldt var kvinner, og 70 pst var flyktninger.

Resultatmål for 1999

SRV skal i 1999

- sørge for relevante opplæringstilbud for voksne, gjennom sitt åpne undervisningstilbud og oppdragsundervisning.
- ved forsøks- og utviklingsarbeid sørge for nyutvikling og spredning av kunnskaper innenfor voksenpedagogikk som ivaretar kvalitets- og kompetansehevningsbehovet.
- fortsette med samarbeids- og nettverksbygging, både på utviklingssiden og i oppdragsundervisningen.
- spille en viktig rolle i oppfølgingen av kompetansereformen, jf St meld nr 42 (1997-98).

Mål for utviklingsoppgaver innenfor opplæring i norsk for innvandrere i 1999 er:

- Språkprøven skal arrangeres fire ganger minst ett sted i hvert fylke
- utviklingsmidlene for øvrig vil i 1999 hovedsakelig benyttes til skolering av lærere i forbindelse med innføring av ny opplæringsplan.

Budsjettforslag for 1999

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen går til drift av den ordinære undervisningen ved SRV og ligger på samme nivå som i 1998. Bevilgningen under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3250 post 02, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Av bevilgningsforslaget på posten gjelder om lag 8,3 mill kroner utgifter til oppdragsundervisning ved SRV. Bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet under kap 3250 post 01, jf forslag til vedtak II nr 2. Bevilgningen til utviklingsoppgaver innenfor opplæring i norsk for innvandrere videreføres på om lag samme nivå som i 1998. Midlene er i 1998 bevilget over post 61.

Post 60 Tilskudd til opplæring for voksne innvandrere

Bakgrunn

Fra 1. januar 1998 er opplæringen i norsk med samfunnskunnskap lagt om fra en timebasert til en nivåbasert modell innenfor visse timerammer. Målet er å gi deltakerne et tilfredsstillende ferdighetsnivå i norsk. Nivået er nådd når kandidatene har oppnådd en viss poengsum på Språkprøven i norsk for fremmedspråklige voksne.

Det er utviklet en ny plan for opplæringen som ikke skiller mellom innvandrere og flyktninger, men som tilpasses den enkeltes behov og forutsetninger. Kartleggingsfasen blir derfor viktig med hensyn til å få kunnskap om den enkeltes utdanningsbakgrunn, muligheter og behov.

Den nye opplæringsplanen gir tilbud innenfor to opplæringsløp. Deltakere med liten eller ingen utdanning får tilbud om inntil 3 000 timer, andre får et tilbud innenfor 850 timer. Planen er inndelt i moduler, og progresjonen testes etter hver modul gjennom en særskilt modulprøve.

Målsetting

Formålet med tilskuddet er at voksne innvandrere skal få opplæring i norsk med samfunnskunnskap på et nivå som gir tilstrekkelige kunnskaper til videre utdanning, yrkes- og samfunnsdeltakelse. Nivået måles med Språkprøven i norsk for fremmedspråklige voksne.

Tildelingskriterier

Målgruppen for tilskuddet er voksne innvandrere som etter tidligere ordninger ikke har brukt sin timeramme, samt de som er kommet til landet etter 31. desember 1997.

Voksne innvandrere skal få tilbud om opplæring så snart som mulig og senest tre måneder etter ankomst til landet. De som tas inn i opplæring, skal ha gyldig oppholdstillatelse eller være asylsøkere. Det skal ikke gis tilbud om opplæring i norsk med samfunnskunnskap til utdanningssøkende eller personer som er tatt inn som elever i andre skoleslag.

Tildelingen baserer seg på et tilskudd per undervisningstime og et tilskudd per deltaker per time.

Satsene fastsettes med utgangspunkt blant annet i beregningsutvalgets kartlegging.

Tilskuddet skal nyttes til å dekke lærerlønn med sosiale utgifter, administrasjon og læremidler, og i rimelig grad skyss og barnepass.

Satsene for 1999 blir kr 335 per undervisningstime og kr 16 per deltakertime. Dette er de samme satsene som i 1998.

Kommunen kan selv drive undervisningen eller overlate ansvaret til godkjente studieforbund eller andre godkjente undervisningsinstitusjoner.

Oppfølging og kontroll

Kommune/kursarrangør rapporterer antall deltakere, undervisnings- og deltakertimer til statens utdanningskontor i fylket, som formidler dette til departementet. Deltakerne fordeles også på alder og kjønn.

Dersom tilbud om opplæring ikke er gitt i løpet av de tre første månedene, skal kommunen redegjøre for grunnen til dette, samt oppgi hvor mange personer som berøres.

Antall deltakere som har avlagt Språkprøven, prøveresultat og antall kurstimer på prøvetidspunktet rapporteres gjennom Norsk språktest, Universitetet i Bergen, etter hver testavvikling. Det foretas en evaluering av resultatene på Språkprøven i forhold til persondata, timeforbruk og poeng.

Rapport for 1997

Tabell: Voksenopplæring for innvandrere og flyktninger 1997.

	Innvandrere	Flyktninger[2)]
Deltakere[1)]	11 907	10 133
Undervisningstimer	283 483	273 293
Statlige utgifter (i 1 000 kr) [3)]	105 589	145 412

Kilde: KUF FRES-statistikk for 1997

1) Siden deltakere kan ta flere kurs per år, kan det ha skjedd en viss dobbelttelling.

2) Asylsøkere regnes inn her.

3) Mye av undervisningen gis i blandete grupper. Gjennomsnittlig timepris ifølge statsregnskapet blir 451 kroner.

I tillegg til utgifter som framgår av tabellen ovenfor, er det nyttet midler til fagundervisning i matematikk og naturfag for enslige, mindreårige asylsøkere og til Språkprøven i norsk for fremmedspråklige voksne. Antall søkere til fagundervisning har vært synkende. Fra 1998 faller ordningen bort (jf post 62).

Opplæringen i norsk med samfunnskunnskap er et kommunalt ansvar, og i 1997 ble det gitt undervisning for voksne innvandrere og flyktninger i 330 av landets kommuner. Undervisningen ble i hovedsak gitt av kommunen selv; skoleverket hadde 92,3 pst, studieforbundene 6,3 pst og folkehøgskolene 1,4 pst av undervisningen.

Ordningen med fleksibel bruk av timerammen har ikke vært brukt i så stor grad som en hadde ønsket, men har vært positiv for de innvandrergruppene som klarte å nytte den.

Beregningsutvalgets kartlegging av kommunenes utgifter til bosetting og integrering av flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag i 1997, viser at tilskuddet til voksenopplæring var i rimelig samsvar med kommunenes utgifter når en ser utvalgskommunene under ett.

Tabell: Kommunenes gjennomsnittlige utgifter og deltakertall per undervisningstime

	Utgift (i kr)		Deltakere	
Innbyggertall	1996	1997	1996	1997
< 9 999	500	417	3,7	7,4
10 000–19 999	443	475	5,5	6,1
20 000–49 999	431	481	9,3	7,6
> 50 000	514	493	10,0	9,3
Hele utvalget	502	488	9,5	8,9

Kilde: Sluttrapport fra Beregningsutvalget for kartlegging av kommunale utgifter til bosetting og integrering av flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag, juni 1997 og mai 1998. Sør-Varanger kommune har opplæring for målgruppen i et relativt stort omfang. Kommunens folketall endret seg i løpet av 1997 fra over 10 000 innbyggere til under 10 000. Kategoriserer man Sør-Varanger som en kommune med over 10 000 innbyggere, er den gjennomsnittlige gruppestørrelsen i de resterende kommunene 4,8 i gjennomsnitt.

Tabellen viser at det også i 1997 har vært en reduksjon i gjennomsnittlig gruppestørrelse.

Kommuner med få innvandrere og flyktninger har små muligheter for å gi tilpasset opplæring i store grupper. Det framgår av tabellen at dette ikke automatisk følger innbyggertallet.

Budsjettforslag for 1999

Det er lagt inn en økning i bevilgningen som følge av økt mottak av flyktninger og asylsøkere i 1998.

Post 61 Andre tiltak for fremmedspråklige voksne

Posten utgår, og midlene foreslås bevilget over post 21 Spesielle driftsutgifter. Bevilgningen er omtalt ovenfor.

Post 62 Tilskudd til grunnskoleopplæring for innvandrere i alderen 16–20 år

En del innvandrere kommer til landet etter opplæringspliktig alder (16 år) med lite eller ingen skolegang fra hjemlandet, eller de har kommet til landet så sent at de på grunn av alder ikke har rukket å fullføre norsk grunnskole. De har ikke rett til grunnskoleopplæring og fyller heller ikke vilkårene for inntak til videregående opplæring. Tilskuddsordningen skal stimulere kommunene til å gi innvandrere i alderen 16–20 år grunnskoleopplæring så raskt som mulig.

Målsetting

Formålet med særtilskuddsordningen under kap 0250 post 62 er at innvandrere i alderen 16–20 år skal få et tilbud om grunnskoleopplæring slik at de kan få eksamen på grunnskolens nivå og rett til videregående opplæring.

Tildelingskriterier

Målgruppen for særtilskuddet er innvandrere i alderen 16–20 år som mangler norsk grunnskole eller tilsvarende, og mindreårige asylsøkere som venter på avklaring av sin status.

Tilskudd til undervisningen utbetales fra statens utdanningskontor og gis med et tilskudd per gruppe og per elev per skoleår.

For skoleåret 1998-99 er tilskuddet satt til 375 000 kroner per gruppe per skoleår og 18 000 kroner per elev per skoleår.

Oppfølging og kontroll

Kommunen som gir opplæringen, innhenter godkjenning fra statens utdanningskontor som gir tilsagn om midler på bakgrunn av antall grupper. Elevtilskuddet beregnes ut fra elevtellinger to ganger i året. Elevtellingene registreres på egne skjemaer og skal attesteres av revisor.

Gjennom utdanningskontorene vil departementet innhente rapporter om antall deltakere i opplæringen og antall som avlegger eksamen. Ordningen vil bli evaluert etter to fulle skoleår.

Budsjettforslag for 1999

Det er foreslått bevilget 30 mill kroner til grunnskoleopplæring for ungdom uten norsk grunnskole eller tilsvarende. Dette er en videreføring av bevilgningsnivået fra 1998.

KAP 3250 STATENS RESSURS- OG VOKSENOPPLÆRINGSSENTER OG OPPLÆRING FOR FREMMEDSPRÅKLIGE VOKSNE (JF KAP 0250)

Kap 3250 Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for voksne innvandrere fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	6 450	8 312	8 520
02	Salgsinntekter mv	4 987	4 037	4 138
04	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	0	7 268	32 068
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	363	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	304	0	0
	Sum kap 3250	12 104	19 617	44 726

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endring:
- Post 04 Opplæring i norsk med samfunnskunnskap for fremmedspråklige voksne har endret navn til Refusjon av ODA-godkjente utgifter.

Post 01 Inntekter ved oppdrag
Posten gjelder inntekter fra oppdragsvirksomhet ved SRV.

Post 02 Salgsinntekter mv
Posten gjelder refusjon av utgifter for undervisning av elever fra språklige minoriteter, inntekter fra elevservice og kantine, samt privatisteksamen.

Post 04 Refusjon av ODA-godkjente utgifter
Visse innenlandske utgifter til flyktninger kan i henhold til OECDs statistikkdirektiver defineres som offisiell utviklingshjelp. Det legges til grunn at kr 32 068 000 på kap 0250 post 60 innrapporteres som utviklingshjelp. Post 04 foreslås i den forbindelse bevilget med kr 32 068 000.

KAP 0251 VOKSENOPPLÆRING I STUDIEFORBUNDENE

Kapitlet omfatter tilskudd til
- opplæring arrangert av godkjente studieforbund
- administrasjon av studieforbundene
- pedagogisk utviklingsarbeid i studieforbundene
- tiltak for særlige målgrupper
- Voksenopplæringsforbundet (Vofo)
- studieringer på høgre nivå

Kap 0251 Voksenopplæring i studieforbundene fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
70	Studiearbeid	139 137	122 620	127 034
71	Administrasjon, utviklingsarbeid og pedagogiske tiltak i studieforbundene	44 495	45 613	47 255
72	Tiltak for særlige målgrupper	22 676	23 243	24 080
73	Tilskudd til studieringer på høgre nivå	0	0	11 138
	Sum kap 0251	206 308	191 476	209 507

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endring:
- Kap 0251 er økt med 11,1 mill kroner som følge av at kap 0203 post 71 Tilskudd er overflyttet til kapitlet som ny post 73 Tilskudd til studieringer på høgre nivå.

Post 73 gis separat omtale nedenfor.

Tilskuddsordningen under kap 0251 gjelder voksenopplæring i regi av studieforbundene.

Et studieforbund er en ideell organisasjon som har voksenopplæring som hovedformål og består av to eller flere medlemsorganisasjoner. Det må ha landsomfattende virksomhet, organisasjonsledd i minst ti fylker og ha en demokratisk organisasjonsform.

23 studieforbund er godkjent som tilskuddsmottakere med til sammen 360 medlemsorganisasjoner, herunder de politiske partiene, de fleste arbeidstakerorganisasjonene, og ulike livssyns- og interesseorganisasjoner. Fremskrittspartiets studieforbund ble godkjent i 1998.

Vofo er studieforbundenes fellesorgan med organisasjonsledd i alle fylker. Vofo får tilskudd til driftskostnader og løsning av fellesoppgaver for studieforbundene. Vofo arbeider særlig med samordning, informasjon og dokumentasjon av voksenopplæringen, og utvikling av metoder og evalueringsformer som skal styrke studievirksomhetens organisatoriske kvalitet.

Departementet ser på voksenopplæring via studieforbund som et viktig element for realisering av kompetansereformen.

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til at studieforbundene og deres medlemsorganisasjoner kan tilby opplæringstiltak for voksne. Studieforbundenes virksomhet skal bidra til å realisere voksenopplæringens mål og intensjoner. Det er spesielt viktig at grupper som har svak utdanning fra før inkluderes. Studieforbundene kan her bidra med voksenpedagogiske metoder og tiltak som motiverer til økt deltakelse. Studieforbundene kan med sin erfaring og organisasjonsform gi viktige bidrag til å utvikle nye, fleksible og brukertilpassede læringstilbud.

Statstilskudd blir gitt for å redusere deltakernes kostnader, og gi større likhet i adgang til opplæring for alle grupper av den voksne befolkningen i tråd med intensjonene i St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen.

Tilskudd til pedagogiske tiltak og til forsøk og utviklingsarbeid for særlige målgrupper, bidrar til å styrke det voksenpedagogiske utviklingsarbeidet generelt og til utvikling av utdanningstilbud.

Rapport for 1997

Tabell: Deltakere i studieforbund, etter emner og alder. 1995-97 (1997 er spesifisert)

	Deltakere		Alder			
	Totalt	Prosent kvinner	14-29 år	30-49 år	50 år →	Uoppgitt
I alt 1995	769 108	56	–	–	–	769 108
I alt 1996	743 808	56	194 056	194 783	111 810	243 159
I alt 1997	711 531	56	206 587	233 957	139 766	131 221
Språkfag	27 208	71	4 818	8 098	6 308	7 984
Estetiske fag og håndverksfag	288 128	62	101 741	92 156	71 846	22 385
Humanistiske fag, tros- og livssynsfag	47 337	58	18 146	11 642	12 095	5 454
Samfunnsfag	29 000	63	6 336	8 263	3 135	11 266
Organisasjons- og ledelsesfag	129 391	48	38 199	46 158	19 188	25 846
Økonomi og EDB-fag	30 179	54	4 265	13 167	4 658	8 089
Helse- og sosialfag	70 170	71	9 180	19 587	9 337	32 066
Samferdsels- og kommunikasjonsfag	17 362	22	6 853	5 454	1 850	3 205
Realfag, industri- og tekniske fag	18 112	26	3 564	4 882	836	8 830
Naturbruk, økologi og miljøvernfag	46 980	23	12 440	21 045	9 302	4 193
Tjenesteyting og servicefag	7 474	74	908	3 463	1 204	1 899
Uoppgitt	190	–	137	42	7	4

Kilde: SSB, – = tall uoppgitt

Antall deltakere viser en tilbakegang fra 1995 på 7 pst. Det ble i 1997 gjennomført opplæringstiltak i 433 av landets 435 kommuner. I gjennomsnitt har kursene 11 deltakere og en varighet på 30 timer. Til sammen ble det rapportert inn 1 908 708 studietimer, og statstilskuddet utgjorde i gjennomsnitt kr 2 100 per kurs. Emneinndelingen tar utgangspunkt i det faglige utbyttet kurset gir, og ligger tett opp til det ordinære utdanningssystemet. Oversikten

over emnene viser god spredning. Estetiske fag og håndverksfag har flest deltakere i alle aldersgrupper.

18 100 voksne deltok på kurs med paralleller på videregående skoles nivå i 1997. 5 500 forberedte seg til fag- og svenneprøve gjennom kurs i studieforbundenes regi.

Tabellen nedenfor viser andel av virksomheten som mottok ekstratilskudd etter § 24 i Lov om voksenopplæring.

Tabell: Deltakere i studieforbund. Antall kurs, deltakere og timer, med tilskudd til særlige målgrupper (1995-97)

År	Antall kurs	Antall deltakere	Av dette andel kvinner	Antall timer
1995	2 633	21 996	61	88 676
1996	2 486	22 464	62	91 623
1997[1)]	2 722	25 681	64	91 004

Kilde: KUF, SM-skjema.

1) På grunn av underrapportering til Statistisk sentralbyrå avviker tallene noe fra dem som er offentliggjort av SSB i Ukens statistikk 18-98.

Departementet samarbeider med Norsk voksenpedagogisk forskningsinstitutt (NVI) og brukerorganisasjonene for å utvikle bedre retningslinjer for tilskuddet til særlige målgrupper. NVI anbefaler at fordeling av tilskudd samordnes bedre med de kriteriene som gjelder for ordinært studiearbeid. Dvs basert på tildeling til studieforbund etter de tre siste års gjennomsnittlig innrapporterte studievirksomhet. Departementet vil foreta en trinnvis tilnærming til disse anbefalingene ved fordeling av tilskuddet for 1999.

Budsjettforslag for 1999

Post 70 Studiearbeid

Tilskuddet blir fordelt mellom studieforbundene. Beregningen for 1999 er basert på gjennomsnittet av innrapportering fra 1995, 1996 og 1997.

Post 71 Administrasjon, utviklingsarbeid og pedagogiske tiltak i studieforbundene

Tilskuddsordningen skal bidra til drift, medarbeideropplæring og utviklingsarbeid i studieforbundene.

2 mill kroner av bevilgningen skal gå til pedagogisk utviklingsarbeid. Dette tilskuddet vil etter søknad bli gitt til konkrete prosjekter. Departementet vil i 1999 prioritere utviklingsarbeid som kan bidra til å utvikle

- studieplaner og metoder for å dokumentere opplæringens innhold
- nye, fleksible og brukertilpassede opplæringstilbud
- voksenpedagogiske metoder og tiltak som motiverer til deltakelse

Om lag 4,3 mill kroner av bevilgningen blir gitt som grunntilskudd til Voksenopplæringsforbundet (Vofo).

Post 72 Tiltak for særlige målgrupper

Godkjente studieforbund og landsomfattende organisasjoner som arbeider for særlige målgrupper, kan søke om tilskudd. Med særlige målgrupper menes voksne som av ulike årsaker opplever hindringer i forhold til å delta i de ordinære opplæringstilbudene. Tilskuddet til særlige målgrupper skal primært benyttes til å redusere meromkostningene for tilretteleggingen av opplæringstiltak for deltakere med ulike funksjonshemninger. I tillegg settes det av 2 mill kroner i 1999 til forsøk og utvikling av utdanningstilbud.

I NVIs konklusjon er en av anbefalingene at tilskudd til pedagogisk utviklingsarbeid under post 71, og tilskudd til forsøk og utviklingstiltak for særlige målgrupper post 72, fra 1999 ses i sammenheng. Tilskudd blir tildelt etter søknad med samme krav til søknad og rapportering for begge ordningene.

Post 73 Tilskudd til studieringer på høgre nivå

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til at studieforbundene kan tilby opplæring på universitets- og høgskolenivå. Slike studieringer kan være ubundet av pensum og eksamener, eller de kan gi forberedende undervisning med sikte på universitets- eller høgskoleeksamener. Opplæring i eksamensrettede studieringer på høgre nivå skal være et supplement til det offentliges tilbud om førstegangsopplæring på høgre nivå.

Tildelingskriterier

Tilskudd kan gis til godkjente studieforbund. Det kreves faglig godkjenning fra høgskole eller universitet for studieringen det søkes om tilskudd til å gjennomføre. Det legges vekt på å tilby opplæring som ikke gis av høgskoler og universitet i regionen. Det tilstrebes å skape en rimelig fordeling mellom eksamensrettede og ikke-eksamensrettede studieretninger.

Oppfølging og kontroll

Ansvaret for tilskuddsordningen regionalt er delegert til statens utdanningskontorer. Studieforbundene skal sende inn en årlig rapport til Statistisk sentralbyrå som viser antall studietimer, tiltak fordelt på emner og nivå på opplæringen, deltakere fordelt på kjønn, alder og geografisk fordeling og om det er gitt tilbud om offentlig eksamen eller interne prøver. Kravene til rapport og regnskap er nedfelt i forskriftene til voksenopplæringsloven. Utdanningskontorene avgir årlig rapport til departementet om situasjonen og om forvaltningen av tilskuddsordningen.

Rapport for 1997

Studieringer på høgre nivå gir innføring i fagstoff, arbeidsmetoder og emner på høgre utdanningsnivå. Studieringene arrangeres av studieforbund, og det blir gitt statstilskudd fra denne posten til om lag 30 pst av denne virksomheten. I 1997 er det rapportert om nær 9 000 deltakere med tilbud om eksamen. Dette omfatter anslagsvis 1/3 av deltakerne i studieringer på høgre nivå.

Budsjettforslag for 1999

Tilskuddet ble tidligere bevilget over kap 0203 post 71. Bevilgningen er foreslått på samme nivå som tidligere.

KAP 0252 FJERNUNDERVISNING (JF KAP 3252)

Kapitlet omfatter
- drift av Norsk fjernundervisning (NFU)
- tilskudd til fjernundervisning ved godkjente, frittstående fjernundervisningsinstitusjoner
- tilskudd til sekretariatet for International Council for Distance Education (ICDE)
- tilskudd til Norsk Forbund for Fjernundervisning (NFF)

Kap 0252 Fjernundervisning fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	4 831	4 385	4 567
21	Spesielle driftsutgifter	6 079	3 686	3 819
70	Tilskudd til fjernundervisning, *kan overføres*	26 197	26 791	27 755
71	Tilskudd til ICDE og NFF	2 500	2 563	2 655
	Sum kap 0252	39 607	37 425	38 796

Post 70 og 71 gis separat omtale nedenfor.

Resultatrapport for 1997-98

NFU er et statlig kompetansesenter for fleksibel læring og fjernundervisning. NFU utvikler i hovedsak undervisningsopplegg for voksne innenfor emner som ikke blir ivaretatt av andre, det vil si undervisningsopplegg for funksjonshemmede, fremmedspråklige og andre som trenger tilpassede læremidler.

Undervisningsopplegg i tegnspråk for foreldre til døve og sterkt tunghørte barn, «Se mitt språk!», er avsluttet. Prosjektet «IT for voksne – dus med data» ble lansert høsten 1997. NFU er i ferd med å tilpasse læremidlene som er utviklet i dette prosjektet, til bestemte målgrupper, f eks funksjonshemmede og bibliotekbrukere uten datakunnskap. Læremidler i samsvar med ny opplæringsplan for norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere er

under utvikling. Etter planen skal de første læremidlene lanseres for utprøving høsten 1998. NFU arbeider også med å utvikle informasjonsmateriell som skal forebygge rasistisk mobbing og vold. Målgruppa er ungdom, særlig ungdom i kommunale fritidstiltak. En rapport om ulike modeller for å organisere og gjennomføre grunnskoleopplæring for voksne vil foreligge høsten 1998. NFU er også i ferd med å kartlegge omfanget av grunnskoleopplæring for voksne og evaluere læremidlene i fagene norsk, matematikk, engelsk og naturfag.

Det er etablert samarbeid mellom NFU, Nasjonalt læremiddelsenter, Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og Norsk voksenpedagogisk forskningsinstitutt, bl a gjennom et felles kontaktutvalg.

Resultatmål for 1999

NFU skal prioritere prosjekter innenfor fjernundervisning og multimedia rettet mot særlige målgrupper. I forbindelse med den videre oppfølging av kompetansereformen vil arbeidsdeling og organisatorisk samarbeid vurderes nærmere.

Budsjettforslag for 1999

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen går til drift av Norsk Fjernundervisning, og den er foreslått på samme nivå som foregående år. Bevilgningen under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3252 post 02, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen nyttes til prosjektutvikling. Bevilgningen under post 02 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3252 post 01, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 70 Tilskudd til fjernundervisning, *kan overføres*

Målsetting

Fjernundervisning i voksenopplæringen har til formål å gi voksne muligheter til å skaffe seg grunnutdanning, videre- og etterutdanning tilpasset voksnes livssituasjon, med tilrettelagt undervisningsmateriell og toveis kommunikasjon med lærer. Tilskuddsordningen skal bidra til at frittstående fjernundervisningsinstitusjoner kan gi et bredt og variert landsomfattende utdanningstilbud preget av tilgjengelighet og fleksibilitet og som ivaretar et helhetlig krav til høy faglig og pedagogisk kvalitet og omfatter alle sider av opplæringen.

Målsetting for tilskudd til utviklingsarbeid er å bidra til nyskaping, videreutvikling og spredning av fjernundervisning som metode i voksenopplæringen.

Tildelingskriterier

For at en frittstående fjernundervisningsinstitusjon skal være tilskuddsberettiget, må kravene for godkjenning etter voksenopplæringslovens § 11 med tilhørende forskrifter være innfridd. Fjernundervisningsvirksomheten skal ha et ideelt og allmennyttig formål, være organisatorisk og regnskapsmessig atskilt fra annen virksomhet og ha læremidler og undervisning av høy faglig og pedagogisk kvalitet. Innslaget av reell toveis fjernkommunikasjon skal ha et betydelig omfang og være en obligatorisk del av undervisningsoppleggene.

Alle kurs som det søkes tilskudd for, skal ha studietimenormering godkjent av departementet. Tilskuddet til institusjonene beregnes på grunnlag av gjennomsnittlig antall gjennomførte normerte studietimer tre foregående år.

Tilskudd til pedagogisk utviklingsarbeid og særtilskudd til prioriterte målgrupper blir fordelt etter søknad.

Oppfølging og kontroll

Krav til dokumentasjon og rapportering for godkjente fjernundervisningsinstitusjoner er presisert i forskrift til lov om voksenopplæring vedrørende tilskudd, regnskap, revisjon og kontroll (av 20. desember 1996). Rapporteringsplikten omfatter den totale fjernundervisningsvirksomheten ved institusjonene. Institusjonene skal ha et kvalitetssystem og evaluere sin virksomhet i forhold til veiledende kvalitetsnormer. De må kunne framlegge dokumentasjon på dette i form av kvalitetshåndbøker.

Det kan iverksettes stedlig stikkprøvekontroll med at det er oppgitt korrekt grunnlag for beregning av offentlig tilskudd, at vilkårene for offentlig tilskudd for øvrig er oppfylt, og at tilskuddet nyttes i samsvar med forutsetningene i lov om voksenopplæring med tilhørende forskrifter.

Institusjonenes rapportering overfor departementet omfatter årsrapport om virksomheten, årsregnskap og statistikkrapportering på kurs- og deltakernivå. Nytt system for fjernundervisningsstatistikk er under utvikling. Den framtidige statistikken, produsert av SSB, vil gi et helhetlig bilde av aktiviteten på området. Statistikken vil fortsatt danne grunnlag for tildeling av tilskudd.

Rapport for 1997-98

I 1997 var i alt 16 frittstående fjernundervisningsinstitusjoner godkjent med rett til statstilskudd. Det var i 1997 ca 83 000 innmeldinger og ca 52 000 fullføringer som gir grunnlag for tilskudd til de godkjente fjernundervisningsinstitusjonene.

Av de 52 000 fullføringene var ca 16 000 registrert hos NKI Fjernundervisning og ca 18 000 ved NKS Fjernundervisning.

Omregnet i årsekvivalenter hadde fjernundervisningsinstitusjonene et samlet opptak som tilsvarte over 8 000 helårsstudenter i 1997, og en fullføring som tilsvarte om lag 5 200 helårsstudenter. Ca 30 pst av studieaktiviteten fant sted ved universitets- og høgskolekurs, ca 30 pst ved kurs rettet mot privatisteksamen ved den videregående skolen og ca 40 pst ved yrkesorienterte kurs uten paralleller i det offentlige skoleverket.

Tabell: Fjernundervisningsinstitusjonene. Deltakere, etter fullførte kurs og alder 1993, 1995 og 1997 (1997 er spesifisert).

	Deltakere		Alder			
	Fullført i alt	Kvinneandel i prosent	←29 år	30–59 år	60 år →	Uoppgitt alder
Fullføringer i alt 1993	65 346	50	21 464	33 821	458	9 603
Fullføringer i alt 1995	61 248	54	14 528	31 823	247	14 650
Fullføringer i alt 1997	52 207	55	10 665	27 783	232	13 527
Bankakademiet	2 207	70	–	–	–	2 207
FB Fjernundervisning	7 468	89	607	2 252	42	4 567
Luftfartsbrevskolen	642	10	32		42	568
Natur og Næring Fjernundervisning	2 732	19	78	134	16	274
NKI Fjernundervisningen	15 828	26	4 328	11 175	51	274
NKS Fjernundervisning	17 620	87	4 213	11 943	59	1 405
Norges Byggskole (TO)	1 860	6	689	1 152	2	17
Opplæringskonsult AS	1 296	27	640	651	5	0
PIL-skolen	899	10	18	268	1	612
TI fjernundervisning	325	5	49	112	1	163
VVS Fjernundervisning	1 162	1	2	54	0	1 106
Andre institusjoner[1)]	168	–	9	42	13	104

Kilde: Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

1) Omfatter: Biblia Fjernundervisning, Brevskolen for alle, IMI-skolen, Kristen Brevskole og Norsk Språkinstitutt

Mer enn 70 pst av deltakerne (med oppgitt alder) som fullførte kurs i 1997, var over 30 år. Gjennomsnittsalderen var godt over 30 år og stigende.

Studieaktiviteten totalt i perioden 1995-97 var klart høyest i helse- og sosialfag og i samfunnsfag. Nedgangen i aktivitet fant sted hovedsakelig ved de frittstående kursene uten parallellcr i det offentlige skoleverket.

Tabell: Studieaktiviteten i fjernundervisning, etter hovedemner, omregnet til helårsstudenter. 1995-97

Hovedemner	1995	1996	1997
I alt	6 202	5 937	5 243
Språkfag	193	260	144
Estetiske fag og håndverksfag	257	275	180
Humanistiske fag, tros- og livssynsfag	86	62	61
Samfunnsfag	1 063	1 159	1 005
Organisasjons- og ledelsesfag	660	624	646
Økonomi- og EDB-fag	544	510	464
Helse- og sosialfag	1 598	1 322	1 101
Samferdsels- og kommunikasjonsfag	305	268	247
Realfag, industri- og tekniske fag	681	666	638
Naturbruk, økologi og miljøvernfag	264	274	203
Tjenesteyting og servicefag	551	517	470
Uoppgitt emne			83

Kilde: KUF/NFF

I tilknytning til Statskonsults gjennomgang i 1997 av tilskuddsforvaltningen for fjernundervisning har departementet foretatt en oppdatering av regelverket for tilskudd til fjernundervisning. Som en oppfølging av Statskonsults gjennomgang har NVI gjennomført en effektstudie av fjernundervisning. Studien viser at de fleste vurderte fjernundervisning som velegnet metode for læring. 94 pst av studentene i undersøkelsen besto eksamen. Departementet har i 1998 støttet flere datanettverks- og flermedieprosjekter på fjernundervisningsfeltet.

Budsjettforslag for 1999

Budsjettforslaget innebærer en videreføring av bevilgningsnivået for 1998. Bevilgningen brukes til å dekke deler av kurskostnadene for deltakere ved frittstående fjernundervisningsinstitusjoner, kvalitetsutvikling, FoU-arbeid og dekning av kurskostnader for spesielle målgrupper.

Post 71 Tilskudd til International Council for Distance Education (ICDE) og Norsk forbund for fjernundervisning (NFF)

Målsetting

Tilskuddet til NFF har to hovedformål:

- Å sikre at NFF som fellesorgan for godkjente fjernundervisningsinstitusjoner kan gi faglig og praktisk støtte til departementet i spørsmål som angår tilskuddsordningen, kvalitetssikring av fjernundervisning, utvikling av fjernundervisningsstatistikk og planlegging av fjernundervisning/fleksibel læring i etter- og videreutdanning.
- Å bidra til grunnfinansiering av NFFs sekretariat, samt til styrking av NFFs arbeid for å utbre kjennskap til fjernundervisning, fremme en høy faglig og etisk standard innenfor fjernundervisning og fremme forsknings- og utviklingsarbeid innenfor feltet.

ICDE er en internasjonal medlemsorganisasjon for fjernundervisning og mottar tilskudd til drift av sekretariatet sitt i Oslo.

Tildelingskriterier

Tilskudd til de to institusjonene fastsettes med utgangspunkt i virksomhetenes omfang og departementets behovsvurdering.

Oppfølging og kontroll

ICDE og NFF rapporterer årlig til departementet om virksomheten og sender inn årsregnskap og revisjonsberetning. Det avholdes minimum to møter per år mellom departementet og hver av institusjonene.

Rapport for 1997-98

NFF har fungert som rådgivende organ for departementet i spørsmål som angår tilskuddsforvaltningen, kvalitetsutvikling i fjernundervisning og planlegging av fjernundervisning i etter- og videreutdanning. NFF deltar sammen med SSB i utviklingen av nytt system for fjernundervisningsstatistikk. NFF har også på oppdrag fra departementet etablert den

elektroniske møteplassen for voksenopplæring, «Tunet», for å stimulere til økt bruk av IT i voksenopplæringen. Departementet er i ferd med å inngå en avtale med NFF om videre samarbeid knyttet til fjernundervisning.

ICDE har mottatt driftstilskudd til sekretariatet og er bl a med på å bygge ut kontakten med norske fjernundervisningsmiljøer og myndigheter for å sikre disse bedre tilgang til den ekspertisen og det kontaktnettet ICDE har i internasjonal fjernundervisning.

Budsjettforslag for 1999

Posten gjelder driftsutgifter ved NFF og ICDE. Bevilgningsforslaget innebærer en videreføring av bevilgningsnivået for 1998.

KAP 3252 FJERNUNDERVISNING (JF KAP 0252)

Kap 3252 Fjernundervisning fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	2 811	510	523
02	Salgsinntekter mv	609	195	200
	Sum kap 3252	3 420	705	723

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder oppdragsinntekter ved NFU. Post 02 gjelder inntekter ved salg av læremateriell.

KAP 0253 FOLKEHØGSKOLER

Kapitlet finansierer tilskudd til
- fylkeskommunale og andre folkehøgskoler
- tre folkehøgskoleliknende tiltak
- merutgifter til fire folkehøgskoler med stor andel av funksjonshemmede elever
- nordiske samarbeidstiltak
- Folkehøgskolerådet og to folkehøgskoleorganisasjoner
- felles pedagogiske utviklingstiltak

Kap 0253 Folkehøgskoler fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
21	Spesielle driftsutgifter	2 045	2 081	2 156
60	Tilskudd til fylkeskommunale folkehøgskoler, *kan nyttes under post 70*	35 817	33 493	34 817
70	Tilskudd til andre folkehøgskoler, *kan nyttes under post 60*	282 987	277 953	294 959
72	Tilskudd til til folkehøgskoler med stor andel funksjonshemmede elever	20 391	20 901	21 653
75	Tilskudd	2 084	2 633	2 728
	Sum kap 0253	343 324	337 061	356 313

Tilskuddsordningen under kapittel 0253 skal gi grunnlag for folkehøgskoledrift i tråd med lov av 8. juni 1984 nr 64 om folkehøgskolar. Tilskuddet til folkehøgskolene er fordelt med 5/6 fra staten over kap 0253 og 1/6 fra fylkeskommunen. Driftstilskuddet til skolene fordeles ut fra de enkelte elementene i tilskuddsordningen.

Målsetting

Folkehøgskolen skal etter lovens målformulering – i samsvar med sine tradisjoner – «fremje allmenndanning på ulike alders- og utdanningssteg». Målet for det offentlige tilskuddet er at folkehøgskolen skal kunne utvikle og gjennomføre aktuelle allmenndannende tilbud for ulike alders- og utdanningstrinn.

Med tanke på kompetansereformen, kan folkehøgskolene gi det allmenndanningstilbudet og de motivasjonsimpulsene mange trenger for å komme i gang med videre utvikling og opplæring, og eventuell etter- og videreutdanning. Muligheten til å drive kurs av ulik lengde (kortkurs: 3 dager–16,5 uker og hovedkurs: 16,5–33 uker) og med variert innhold, styrker forutsetningene for å kunne nå målsettingen.

Rapport for 1997-98

Høsten 1998 er 82 folkehøgskoler i drift i Norge. To pensjonistskoler er «folkehøgskolelignende» tiltak som driver kortkurs rettet mot pensjonister eller de som snart skal bli det. Fire folkehøgskoler gir spesielle tilbud til ulike grupper av funksjonshemmede, og de fleste folkehøgskoler integrerer funksjonshemmede i sine ordinære opplegg. Ingen nye folkehøgskoler er godkjent for tilskudd siden 1991.

Innenfor bevilgningsrammen er størrelsen på det offentlige tilskuddet avhengig både av skolens kapasitet (godkjent kostnadsramme) og antall elever. Tilskuddselevtallet er gjennomsnittet av godkjent elevtall for tre foregående år før siste året (for 1999 gjennomsnittet for 1995, 1996 og 1997).

I 1997 var det i underkant av 30 000 elever på folkehøgskolene; 17 215 på kortkurs og 12 259 på hovedkurs, vår og høst. Fra 1996-97 til 1997-98 økte elevtallet på hovedkurs med nær 2 000 til temmelig nøyaktig 7 000. Stortingsvedtaket i januar 1997 om å gi 3 konkurransepoeng for folkehøgskole ved opptak til høgre utdanning var en vesentlig grunn til økningen, i tillegg til bedret stipendordning for 19-åringer som kommer direkte fra videregående opplæring.

Stortingsvedtaket i januar 1997 og endringer som har skjedd siden lov og forskrifter ble gitt, nødvendiggjør en gjennomgang og revisjon av lov og regelverk. Dette gjelder bl a romprogram og sider ved tilskuddsordningen, spørsmålet om folkehøgskolen og funksjonshemmede samt folkehøgskolen og pensjonister. Arbeidet er startet opp, og vil bli fullført i 1999.

Som følge av stortingsvedtaket om tilleggspoeng sendte 80 skoler skoledokumentasjon til vurdering i departementet. Skoledokumentasjon var en forutsetning for å kunne gi de tre konkurransepoengene. Alle de 80 skolene har nå fått godkjent sin dokumentasjon fram til 1. juli 2002.

Tabell: Elevtall i folkehøgskolene

År	1993	1994	1995	1996	1997
Elever hovedkurs (vår og høst)	12 863	12 360	11 808	10 914	12 259
Elever kortkurs	19 422	18 483	19 153	16 964	17 215
Sum elever	32 285	30 843	30 961	27 878	29 474
Årselever hovedkurs	6 828	6 558	6 248	5 726	6 354
Årselever kortkurs	902	794	827	750	743
Sum årselever	7 730	7 352	7 075	6 476	7 097
Sum godkjente årselever	7 655	7 361	7 037	6 421	7 089
Tilskuddselever	7 958	7 987	7 835	7 753	7 383

Kilde: Departementets informasjonssystem for folkehøgskolen (DIFF)

Elevene i folkehøgskolen har stor spredning når det gjelder alder og utdanningsbakgrunn. Skoleslaget har også et markert innslag av utenlandske elever.

Tabell: Aldersfordeling for elever ved hovedkurs 1997-98 (i pst)

Alder	16	17	18	19	20-29	30-44	45-59	60	Sum
Menn	4,0	3,8	6,3	10,5	7,4	0,7	0,3	0,2	33,2
Kvinner	5,6	4,8	16,1	27,9	11,1	1,0	0,2	0,1	66,8
Sum	9,6	8,6	22,4	38,4	18,5	1,7	0,5	0,3	100,0

Kilde: DIFF

Tabell: Aldersfordeling for elever ved kortkurs 1997 (i pst)

Alder	16	17	18	19	20-29	30-44	45-59	60	Sum
Menn	1,0	1,3	1,2	1,1	6,1	7,1	8,1	11,2	37,1
Kvinner	1,8	2,4	1,9	2,0	8,6	11,5	12,7	22,0	62,9
Sum	2,8	3,7	3,1	3,1	14,7	18,6	20,8	33,2	100,0

Kilde: DIFF

Tabell: Utdanningsbakgrunn for norske elever ved hovedkurs 1997-98

Grunn-skole	Vg.sk. 1. år	Vg.sk. 2. år	Vg.sk. 3. år	Høgre utd.	Annen utd.	Første-gangstj.
789	504	374	4 544	208	28	131

Kilde: DIFF

Budsjettforslag for 1999

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten blir benyttet til felles pedagogiske utviklingstiltak, prosjekter, forsøksvirksomhet, kurs, seminarer, utredninger, reisestipendier, forskjellige enkelttiltak o l. Folkehøgskolerådet fordeler en vesentlig del av disse midlene, etter retningslinjer fra departementet.

Post 60 Tilskudd til fylkeskommunale folkehøgskoler og Post 70 Tilskudd til andre folkehøgskoler

Postene må ses i sammenheng, og dekker statens andel av det offentlige driftstilskuddet etter §§ 3 og 17 i lov om folkehøgskolar. I tillegg til kompensasjon for prisstigning har regjeringen prioritert en økning av bevilgningen på 17 mill kr i forhold til bevilgningsnivået etter Revidert nasjonalbudsjett for 1998. Prosenten på kapitaltilskudd er opprettholdt på 5,5 pst.

Post 72 Tilskudd til folkehøgskoler med stor andel funksjonshemmede elever

Tilskuddet gjelder Lundheim, Peder Morset, Soltun og Ål folkehøgskoler, og kommer i tillegg til tilskuddet under post 70. Tilskuddet skal muliggjøre at folkehøgskoleoppholdet ikke blir dyrere for funksjonshemmede enn for andre.

Post 75 Tilskudd

Det meste av denne bevilgningen går til arbeidet i Folkehøgskolerådet (FHSR) og de to folkehøgskoleorganisasjonene Norsk Folkehøgskolelag og Noregs Kristelege Folkehøgskolelag. FHSR er sammensatt av tre representanter fra de to organisasjonene. Det utfører en del oppdrag for departementet, som samarbeider med rådet på flere områder.

Bevilgningen går for øvrig til felles nordiske folkehøgskoletiltak utenom Norge.

KAP 0255 FORSKNING, UTVIKLING OG DIVERSE TILSKUDD (JF KAP 3255)

Kapitlet omfatter bevilgninger til
- Norsk voksenpedagogisk forskningsinstitutt (NVI)
- forskning og utviklingsarbeid, fellestiltak for livslang læring i kunnskapspolitikken mv

Kap 0255 Forskning, utvikling og diverse tilskudd fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	4 919	5 028	5 277
21	Spesielle driftsutgifter	13 951	11 616	22 034
70	Tilskudd, *kan nyttes under post 21*	16 412	16 400	16 990
	Sum kap 0255	35 282	33 044	44 301

Post 70 er omtalt separat nedenfor.

Resultatrapport for 1997

Faglig arbeid ved NVI omfattet i 1997 flere områder, bl a
- videreutvikling av forskningsbasert kunnskap om voksenopplæring og folkeopplysning

- deltakelse i nordiske og europeiske samarbeidsprosjekter
- flere evalueringsprosjekter, bl a evaluering av Reform 94
- metoder for opplæring av voksne
- gjennomgang av tilskuddsordningen for særlige målgrupper

Når det gjelder midlene til utviklingsarbeid over post 21, så prioriterte departementet i 1997 prosjekt- og utredningsarbeid som kunne gi bidrag til Buer-utvalgets utredning (NOU 1997: 25 Ny kompetanse) og utvikle grunnlaget for kompetansereformen. Prosjektene «Brukertilpasset opplæring for voksne» og «Prosjekt delkompetanse» ble ført videre.

Resultatmål for 1999

Norsk voksenpedagogisk forskningsinstitutt

NVI skal være et aktivt knutepunkt for forskning og dokumentasjon innenfor voksenopplæringssektoren, og vil bl a få et spesielt ansvar for å følge opp deler av kompetansereformen. Å gjøre forskningsresultatene kjent, for derigjennom å bidra til økt offentlig debatt om voksenopplæringens rolle i samfunnet, må stå sentralt i denne sammenhengen.

Det faglig forpliktende samarbeidet mellom NVI og Norges teknisk–naturvitenskapelige universitet må styrkes og videreutvikles.

Instituttinitierte prosjekter vil i hovedsak omfatte følgende satsningsområder:

- metodiske og didaktiske utfordringer og problemstillinger ved opplæring av voksne
- klargjøring og videreutvikling av folkeopplysningens og voksenopplæringens rolle i samfunnsutviklingen
- virkningene av teknologiske endringer og bruk av ny teknologi i arbeid og læringssituasjoner

Forsknings- og utviklingsarbeid

Det vil bli initiert en rekke prosjekter og utviklingstiltak både på sentralt og lokalt nivå for å gjennomføre de enkelte forslagene i St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen.

Dokumentasjon og verdsetting av de kunnskapene, den innsikten og de erfaringene den enkelte har, må ligge som basis for tilpassede kompetansetilbud for voksne. Dette krever en betydelig innsats, og må skje i et bredt samarbeid. Undersøkelser som er referert til i NOU 1997: 25 Ny kompetanse, viser at det er mange voksne som mangler videregående opplæring, og som kan tenke seg å gå i gang med slik utdanning. En vil derfor satse spesielt på realkompetanseprosjekter rettet mot videregående opplæring.

Budsjettforslag for 1999

Post 01 Driftsutgifter

Posten gjelder NVI og forutsetter om lag samme omfang av statlig finansiering av virksomheten som i 1998.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Kr 2 563 000 av bevilgningsforslaget er knyttet til oppdragsvirksomhet ved NVI. Bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter fra oppdragsvirksomhet under kapittel 3255 post 01, jf forslag til vedtak II nr 2.

10 mill kroner er foreslått til en satsing på utviklingstiltak hovedsakelig til dokumentasjon av realkompetanse inn mot videregående opplæring.

Resten av bevilgningsforslaget er avsatt til nyskapingsarbeid initiert av departementet. Dette gjelder bl a en andel rettet mot voksenopplæring i forskningsprogrammet «Kompetanse, utdanning og verdiskaping» under Norges forskningsråd, departementets kostnader til prosjektet «Brukertilpasset opplæring for voksne», samt informasjonstiltak på voksenopplæringsområdet.

Post 70 Tilskudd, *kan nyttes under post 21*

Rapport for 1997-98

Forskning og utviklingsarbeid og Fellestiltak for livslang læring i kunnskapspolitikken

Det er i hovedsak gitt midler til prosjekter som kan bidra til bedre planlegging og utvikling av mer helhetlige voksenopplæringstilbud regionalt, prosjekter med fokus på dokumentasjon og verdsetting av realkompetanse og bruk av ny informasjonsteknologi, samt til-

tak for å øke kunnskapen om behov for og tilbud om voksenopplæring. Arbeidet med å utvikle datagrunnlaget for voksenopplæring er videreført.

Særlige utviklingstiltak for Finnmark

Statens utdanningskontor i Finnmark har ansvaret for å tildele tilskuddet. Tilskuddet er nyttet til utviklingsarbeid som fremmer samarbeid mellom utdanningsarrangører, og til driftstilskudd til Vofo i Finnmark.

Kurs for representanter for tilsatte i arbeidslivet og reisestipend

I 1997 var bevilgningen på 5 mill kroner. Det ble avholdt totalt 93 kurs med til sammen 1 992 deltakere. 57 pst av disse var kvinner.

I 1997 mottok 54 medarbeidere i studieforbundene reisestipend, herav 29 kvinner og 25 menn.

Vofo administrerer reisestipendene.

Studiesenteret Finnsnes

Studiesenteret på Finnsnes ble etablert høsten 1996 som et femårig prøveprosjekt, og skal forvalte kurs og utdanningstilbud på ulike nivåer innrettet mot behovene i regionens industri og næringsliv.

Tilbudene i studieåret 1997-98 har vært innenfor desentralisert sykepleieutdanning, pedagogisk veiledning, administrativ databehandling, engelsk og GG-100 naturgrunnlaget. Høgskolen i Tromsø har vært faglig ansvarlig for tilbudene. Til sammen har 82 studenter fullført kursene.

Kvinneuniversitetene og Kornhaug fredssenter

Stiftelsen Kvinneuniversitetet på Løten og Kvinneuniversitetet Nord bygger på feministiske verdier og pedagogikk. I 1997 er bl a studiet "Ledelse i kvinneperspektiv – tanke og omtanke» tilbudt på Løten, i Førde, Hammerfest og Steigen, og studiet «Kvinner og helse» ble tilbudt på Løten. Kvinneuniversitetet Nord avholdt i 1997 i samarbeid med Universitetet i Tromsø konferansen «Kvinnestrategier for natur og lokalsamfunn i nord» med ca 250 deltakere. Studietilbudet «Planlegging og demokrati – kjønnsperspektiv på samfunnsplanlegging» ble ferdigstilt i 1997.

Stiftelsen Kornhaug fredssenter eies og drives av flere fredsorganisasjoner.

Fredssenteret har i 1997 drevet praktisk fredsarbeid og gjennomført seminarer, kurs og konferanser.

Budsjettforslag for 1999

Det er lagt inn en økning på tilskudd til forsknings- og utviklingsarbeid. St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen legger grunnlaget for hvilke områder som skal prioriteres innenfor forskning og utviklingsarbeid. Det vil i 1999 bli satset spesielt på

- realkompetanse og dokumentasjonsordninger
- arbeidsplassen som læringsarena
- brukertilpasset opplæring
- helhetsplanlegging som involverer det offentlige utdanningssystemet, andre utdanningstilbydere og næringslivet
- informasjon, motiverings- og stimuleringstiltak

Ellers er bevilgningene ført videre på samme nivå som i 1998.

(i 1 000 kr)

Under-post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
70.11	Forskning og utviklingsarbeid	2 556	2 670	2 950
70.12	Fellestiltak for livslang læring i kunnskapspolitikken	1 279	1 200	1 240
70.13	Kurs for representanter for tilsatte i arbeidslivet	5 000	5 000	5 000
70.14	Reisestipend	330	330	340
70.15	Studiesenteret Finnsnes	2 000	2 000	2 070
70.16	Særlige utviklingstiltak i Finnmark	1 247	1 200	1 240
70.17	Kvinneuniversitetene	3 500	3 500	3 630
70.18	Kornhaug fredssenter	500	500	520
	Sum post 0255.70 Tilskudd, *kan nyttes under post 21*	16 412	16 400	16 990

KAP 3255 FORSKNING, UTVIKLING OG DIVERSE TILSKUDD (JF KAP 0255)

Kap 3255 Forskning, utvikling og diverse tilskudd fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	2 728	2 500	2 563
02	Salgsinntekter mv	17	10	10
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	83	0	0
	Sum kap 3255	2 828	2 510	2 573

Post 01 Inntekter ved oppdrag
Posten gjelder inntekter av oppdrag ved NVI.

Post 02 Salgsinntekter mv
Posten gjelder salg av publikasjoner fra NVI.

Programkategori 07.60 Høgre utdanning

Kategori 07.60 omfatter
- universiteter og høgskoler under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
- ulike fellestiltak innenfor sektoren
- tilskudd til private høgskoler

Programkategori 07.60 Høgre utdanning fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
0260	Universitetet i Oslo (jf kap 3260)	2 434 500	2 325 890	2 603 874	12,0
0261	Universitetet i Bergen (jf kap 3261)	1 402 309	1 307 027	1 481 615	13,4
0262	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (jf kap 3262)	1 698 874	1 671 473	1 843 396	10,3
0263	Universitetet i Tromsø (jf kap 3263)	790 455	759 896	830 709	9,3
0264	Norges handelshøgskole (jf kap 3264)	151 096	152 411	161 304	5,8
0265	Arkitekthøgskolen i Oslo (jf kap 3265)	40 384	39 079	42 102	7,7
0268	Norges idrettshøgskole (jf kap 3268)	77 309	75 325	81 546	8,3
0269	Norges musikkhøgskole (jf kap 3269)	80 620	80 942	85 795	6,0
0273	Statlige kunsthøgskoler (jf kap 3273)	116 407	119 249	137 372	15,2
0274	Statlige høgskoler (jf kap 3274)	4 820 286	4 837 898	5 327 948	10,1
0278	Norges landbrukshøgskole (jf kap 3278)	447 388	423 366	474 137	12,0
0279	Norges veterinærhøgskole (jf kap 3279)	188 291	170 436	193 960	13,8
0280	Riksbibliotektjenesten (jf kap 3280)	16 747	16 254	0	-100,0
0281	Fellesutgifter for universiteter og høgskoler (jf kap 3281)	1 044 146	608 825	690 952	13,5
0282	Privat høgskoleutdanning	293 770	312 154	344 088	10,2
	Sum kategori 07.60	13 602 582	12 900 225	14 298 798	10,8

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Kap 0283 Det norske meteorologiske institutt er i 1999 overført til kategori 07.70. Tallene for regnskap 1997 og Blå bok 1998 er i henhold til ny kategoriplassering.
- I tabellen ovenfor framgår det at budsjettforslaget for 1999 gir en nominell økning fra 1998 på 10,8 pst. På grunn av betydelig vekst i etterspørselen etter forsknings- og utredningstjenester og etter- og videreutdanning de senere årene er utgiftskapitlene 0260-0281 økt med til sammen ca 393 mill kroner mot tilsvarende merinntekter på tilhørende inntektskapitler. Ser en bort fra de økte inntektene, utgjør den prosentvise endringen fra 1998 til forslaget for 1999 om lag 7,8 pst.

Forslag til bevilgninger til byggeprosjekter ved universiteter og høgskoler fremmes i budsjettproposisjonen under Arbeids- og administrasjonsdepartementet, men omtales under de enkelte institusjonskapitlene.

Forslag til bevilgninger til utstyr i nye bygg blir lagt fram under de enkelte institusjonskapitlene.

Programkategori 07.60 Høgre utdanning fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
3260	Universitetet i Oslo (jf kap 0260)	602 690	454 702	573 143	26,0
3261	Universitetet i Bergen (jf kap 0261)	396 230	264 635	357 635	35,1
3262	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (jf kap 0262)	338 630	298 239	326 411	9,4
3263	Universitetet i Tromsø (jf kap 0263)	175 804	138 386	161 874	17,0
3264	Norges handelshøgskole (jf kap 0264)	24 103	15 161	17 240	13,7
3265	Arkitekthøgskolen i Oslo (jf kap 0265)	3 603	2 056	3 157	53,6
3268	Norges idrettshøgskole (jf kap 0268)	12 069	8 647	11 301	30,7
3269	Norges musikkhøgskole (jf kap 0269)	2 657	1 200	1 475	22,9
3273	Statlige kunsthøgskoler (jf kap 0273)	3 487	1 446	2 971	105,5
3274	Statlige høgskoler (jf kap 0274)	430 083	294 397	366 843	24,6
3278	Norges landsbrukshøgskole (jf kap 0278)	163 250	125 941	160 318	27,3
3279	Norges veterinærhøgskole (jf kap 0279)	71 675	51 362	66 706	29,9
3280	Riksbibliotektjenesten (jf kap 0280)	3 256	2 552	0	-100,0
3281	Fellesutgifter for universiteter og høgskoler (jf kap 0281)	1 398	200	2 759	1279,5
	Sum kategori 07.60	2 228 935	1 658 924	2 051 833	23,7

Budsjettforslag for 1999 – prioriteringer

De siste årene har det vært en nedgang i søkningen til høgre utdanning, bl a som et resultat av nedgang i størrelsen på ungdomskullene i en periode. Behovene for kvalifisert arbeidskraft og søkernes studieønsker gjør imidlertid at det innenfor mange utdanninger fortsatt er behov for å opprettholde høy kapasitet.

Departementet har i budsjettforslaget prioritert ikke å ta ut full helårseffekt av reduksjonen på 2000 studieplasser som ble foretatt i 1998-budsjettet. Dette gir isolert sett en økning i bevilgningen pr student. I budsjettforslaget for 1999 prioriterer dessuten Regjeringen å opprettholde den høye opptakskapasiteten innenfor IT-, helsefag- og lærerutdanninger. Regjeringen foreslår derfor å videreføre midler til 2 112 studieplasser som ble opprettet innenfor disse utdanningene i 1998. Det foreslås å videreføre det økte opptaket for de flerårige utdanningene ved å opprette nye studieplasser og ved omdisponeringer av studieplasser internt ved institusjonene.

I budsjettforslaget er det i samsvar med dette opprettet 1 267 nye studieplasser innenfor helsefag- og IT-utdanninger ved universitetene og de statlige høgskolene. Videre foreslås det å opprette 180 nye studieplasser ved de private høgskolene innenfor lærer-, helsefag- og IT-utdanninger.

Regjeringen foreslår også å opprette en egen tannteknikerutdanning innenfor høgre utdanning, med oppstart høsten 1999.

Ved opprettelse av nye studieplasser er de statlige høgskolene i distriktene prioritert.

For å nå de utdannings- og forskningspolitiske målene er det avgjørende at ressursene i sektoren nyttes rasjonelt. I årene med sterk økning i søkertallene viste institusjonene stor vilje og evne til tilpasning etter hvert som det ble opprettet nye studieplasser. Det synes ikke aktuelt med en fortsatt vekst i det totale måltallet for antall studenter de nærmeste årene, og

universitets- og høgskolesektoren må tilpasse seg demografiske endringer, endringer i studietilbøyelighet og omdisponering av kapasitet mellom fagområder og institusjoner, uten å redusere kvaliteten på forskning eller studietilbudene. Som en følge av demografiske endringer og redusert søkning til høgre utdanning legges det opp til en omstilling i universitets- og høgskolesektoren som isolert sett medfører en reduksjon på 500 studieplasser fra høsten 1999. Reduksjonen foreslås tatt på lavere prioriterte utdanninger, fordelt med 250 studieplasser ved universitetene, 225 studieplasser ved statlige høgskoler og 25 studieplasser ved private høgskoler.

I budsjettforslaget har Regjeringen lagt vekt på at omstillinger i så stor grad som mulig må foregå planmessig. Ved inndragning av studieplasser er det derfor prioritert å gjennomføre førsteårs budsjettreduksjoner slik at institusjonene får tid til å omstille virksomheten, samtidig som studie- og forskningskvaliteten kan opprettholdes.

Det er registrert vilje og evne til omstillinger gjennom de omdisponeringer av studieplasser institusjonene har foretatt mellom de ulike utdanningene. Institusjonene må stadig vurdere kapasiteten i de ulike studiene i forhold til søkning, behov for arbeidskraft, institusjonenes fagprofil og knutepunktfunksjoner i Norgesnettet.

I det videre arbeidet med å utvikle studietilbudet ved universiteter og høgskoler må institusjonene legge vekt på at eventuelle nye studietilbud passer inn i institusjonenes fagprofil og støtter opp om knutepunktfunksjoner som den enkelte institusjon er tildelt. Departementet vil med det første tildele nye knutepunktfunksjoner på grunnlag av foreliggende materiale.

Mål for politikken i sektoren

Universitetene og høgskolene er sentrale institusjoner i landets kunnskapsoppbygging gjennom de forskningsresultatene som produseres i sektoren, ved å utdanne kvalifisert personell og ved å drive utstrakt formidlingsvirksomhet. Formidlingsvirksomheten er rettet mot fagmiljøene, til aktuelle yrkes- og næringsutøvere og til et bredere publikum.

Et overordnet mål for sektoren er at kvaliteten på undervisning, forskning og formidling av forskningsresultater skal være på et høyt internasjonalt nivå.

Mål for politikken i sektoren er
- å bidra til at befolkningens evner og anlegg blir brukt på en måte som ivaretar det enkelte individs interesser og imøtekommer samfunnets behov for høyt utdannet arbeidskraft
- å legge til rette for at studiesøkere får lik rett til utdanning
- å heve kvaliteten i høgre utdanning og forskning
- å skape gode vilkår ved lærestedene til å utvikle og formidle ny kunnskap
- å utnytte ressursene i sektoren bedre
- å videreutvikle grunnlaget for samarbeid og arbeidsdeling innenfor høgre utdanning og forskning
- å legge til rette for økt internasjonalt samarbeid innenfor høgre utdanning og forskning

Departementet legger i denne proposisjonen fram en rekke statistiske opplysninger som bl a omfatter studenttall, kandidattall, opptakstall, vekttall og vitenskapelige publikasjoner. Slike opplysninger vil ikke gi et fullstendig bilde av virksomheten innenfor høgre utdanning. Deler av virksomheten kan vanskelig måles ved bruk av slike indikatorer. Departementet mener likevel at de tallene som foreligger gir nyttig informasjon, og arbeider videre for å utvikle nye og bedre indikatorer.

Nedenfor gis en tilstandsvurdering i forhold til måloppfyllelse, og sentrale strategier og tiltak i budsjettforslaget for 1999 presenteres. Gjennom senere års stortingsmeldinger, stortingsproposisjoner og handlingsplaner har disse målene blitt operasjonalisert og videreutviklet, som f eks i St meld nr 48 (1996-97) Om lærarutdanning, St meld nr 39 (1997-98) Om dimensjonering av ulike studier innenfor høgre utdanning, St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen, Handlingsplan for helse- og omsorgspersonell 1998-2001, Næringsrettet IT-plan 1998-2001 og St meld nr 38 (1997-98) IT-kompetanse i et regionalt perspektiv.

Departementet viser til at det er satt ned et offentlig utvalg (Mjøs-utvalget) som skal gi en samlet framstilling og vurdering av universiteter og høgskoler som utdannings- og forskningsinstitusjoner. Utvalget skal vurdere behov for endringer i universitets- og høgskolesektoren etter år 2000 ut fra de lovpålagte oppgavene, og som følge av nye krav fra samfunns- og næringsliv og fra studentene. I dette arbeidet skal utvalget vie særskilt oppmerksomhet til kvalitetsfremmende tiltak, så vel innenfor utdanning som forskning. Utvalget har et vidt mandat, og er bedt om å etablere en bred kontaktflate både med sektoren og organisasjonene i arbeidslivet, og det er bedt om å hente inn internasjonale erfaringer. Utvalget skal avgi en samlet innstilling innen 1. april 2000, men departementet har bedt utvalget avgi en delutredning om rammene for organisering av oppdragsvirksomhet og samarbeid med randsoneinstitusjoner innen 1. april 1999.

Sektoren skal bidra til bruk av befolkningens evner og anlegg på en måte som ivaretar det enkelte individs interesser og imøtekommer samfunnets behov for høyt utdannet arbeidskraft

Tilstandsvurdering

Ulike hensyn har vært styrende for dimensjoneringen av høgre utdanning i Norge. Det har imidlertid vært et mål å gi tilbud til flest mulig utdanningssøkende, både for å møte den individuelle etterspørselen og for å dekke arbeidslivets behov for personer med høgre utdanning. Nasjonale planer for oppbygging av kapasiteten på bestemte fagområder har tatt utgangspunkt i samarbeid og arbeidsdeling innenfor Norgesnettet og målet om en optimal institusjonell og regional fordeling av tilbud. Studietilbudet ved private høgskoler utgjør et viktig supplement og alternativ til det utdanningstilbudet de statlige institusjonene tilbyr.

Fra høsten 1988 til høsten 1998 har totalt antall studieplasser økt fra ca 103 000 til om lag 170 000. Den sterke økningen i antallet studieplasser fram mot midten av 1990-årene skyldes bl a økt søkning til høgre utdanning, behov for fagutdannet personell med høgre utdanning og et ønske om å heve befolkningens utdanningsnivå.

Fra og med 1995 har det vært en nedgang i søkningen til høgre utdanning, og ved behandlingen av statsbudsjettet for 1998 vedtok Stortinget å redusere antallet studieplasser på lavere grad ved universitetenes allmennfakulteter med 2 000.

Tabell: Nøkkeltall for søkning og opptak ved universiteter og høgskoler

	1993	1994	1995	1996	1997	1998[1)]
Antall søknader[2)]	828 354	944 329	755 557	627 040	535 536	456 032
Antall søkere	106 925	109 054	101 255	101 288	93 172	83 105
Antall søkere 19-24 år	76 282	78 218	74 284	75 380	67 541	59 705
Antall søkere 19-24 år i prosent av totalt antall søkere	71,3	71,7	73,4	74,4	72,5	71,8
Antall kvalifiserte søkere	94 538	97 116	83 884	82 294	75 656	66 396
Herav kvinner (i prosent)	59,5	60,0	60,0	60,2	60,8	60,8
Antall kvalifiserte søkere med tilbud	70 280	71 602	69 043	69 861	67 923	61 504
Antall kvalifiserte søkere uten tilbud	25 054	25 514	14 841	12 433	7 733	4 892
Antall personer møtt til studiestart	43 966	41 907	45 624	45 501	43 651	
Herav kvinner (i prosent)	54,2	56,3	57,7	58,9	59,8	

Kilde: Samordna opptak (SO).

1) Tallene for 1998 er innsamlet per utgangen av august, og derfor ikke endelige. I tillegg kommer bl a søkere til Handelshøyskolen BI og studenter som søker opptak via Restetorget etter dette tidspunktet. Differansen mellom foreløpig og endelig antall søkere forventes å være sammenlignbar med tilsvarende differanse i tallene for 1997, som utgjorde noe over 3 000 søkere. For antall personer møtt til studiestart foreligger ikke tall.

2) Til og med 1995 oppga søkerene til statlige høgskoler og enkelte private høgskoler opptil 15 prioriterte studieønsker på ett søknadsskjema, mens systemet fra og med 1996 også omfatter universitetene og de vitenskapelige høgskolene.

I forhold til arbeidsmarkedets behov har målet innenfor høgre utdanning i første rekke vært å dekke konstaterte mangler på personell innenfor bestemte områder. Utdanningskapasiteten har i mindre grad blitt planlagt på grunnlag av prognoser for framtidig situasjon på arbeidsmarkedet, da det har vist seg svært vanskelig å utarbeide tilfredsstillende prognoser. Opptakskapasiteten i f eks helse- og sosialfag og enkelte lærerutdanninger har i større grad enn for andre utdanningsområder blitt sett i sammenheng med samfunnets behov og situasjonen på arbeidsmarkedet. I de senere årene gjelder dette også innenfor IT- og andre teknologiutdanninger.

Behovet for IT-kompetanse har økt sterkt i takt med IT-investeringer i næringsliv og offentlig sektor og et arbeidsliv som i stadig større tempo gjennomgår omstillinger og strukturendringer der IT står sentralt. Behovet for økt kapasitet innenfor IT-utdanning er understreket både i St meld nr 38 (1997-98) IT-utdanning i et regionalt perspektiv og i St meld nr 39 (1997-98) Om dimensjonering av ulike studier innenfor høgre utdanning.

Dersom det benyttes en snever definisjon av IT, var opptakskapasiteten innenfor IT-utdanningene i 1997 om lag 500 på høgre grad, om lag 800 på ingeniørutdanninger og om lag 1 200 på ulike høgskolekandidatutdanninger. I tillegg kommer kandidater som avsluttet et universitetsstudium med en betydelig andel informatikk i fagkretsen. Studenttallene blir høyere dersom det benyttes en bredere definisjon av IT, som også inkluderer elektronikk, kybernetikk, teleteknikk, anvendt matematikk osv.

Flere institusjoner har eller er i gang med å etablere påbyggingsstudier innenfor IT. Målgruppen for disse studiene er kandidater med avsluttet utdanning innenfor ulike fagområder, som helsefag, økonomi, samfunnsvitenskapelige fag, humanistiske fag osv. Institusjonene arbeider også med større integrasjon av IT i de ulike studiene.

Tabell: Utviklingen i opptakstall (registrerte studenter) for utvalgte utdanninger fra 1992 til 1997[1)]

Utdanning	1992	1993	1994	1995	1996	1997	Endring 1992-97 i pst
Allmennlærer	2 335	2 353	2 537	2 697	2 800	3 000	28
Førskolelærer	1 891	2 310	2 248	2 710	3 045	3 240	71
Faglærer	691	777	666	720	479	494	-29
Praktisk-pedagogisk utd	1 458	2 035	1 579	1 398	1 577	1 598	10
Sykepleier	3 125	3 194	3 346	3 491	3 421	3 741	20
Barnevernpedagog	620	547	640	659	661	697	12
Sosionom	622	622	708	770	831	847	36
Vernepleier	587	512	523	572	635	643	10
Fysioterapeut	254	262	271	307	306	310	22
Medisin	346	417	421	404	490	497	44
Odontologi	109	111	110	111	114	114	5
Farmasi	49	55	77	82	84	79	61
Psykologi	144	144	157	208	220	215	49
Ingeniør[2)]	3 397	3 421	3 391	2 937	3 011	3 237	-5
Sivilingeniør[3)]	1 807	1 895	1 912	1 881	1 800	1 758	-3
To- og treårig IT-utd[4)]	615	574	608	803	930	1209	97
IT-utd, høgre grad	165	165	166	201	159	208	26

1) I tabellen presenteres data som ikke er registrert i Database for statistikk om høgre utdanning (DBH). For enkelte utdanninger er opptakstallene således basert på anslag.

2) Ingeniørutdanning omfatter statlige høgskoler fra og med 1992 og Den polytekniske høgskolen fra og med 1995. Tallene for ingeniør- og sivilingeniørutdanning inkluderer også IT-utdanning.

3) Inkluderer IT-utdanning.

4) To- og treårige IT-utdanninger omfatter statlige høgskoler fra og med 1992 og toårig utdanning ved Den polytekniske høgskolen fra og med 1995.

Gjennom perioden fra 1992 til 1997 har opptakstallene økt for alle utdanningene som er presentert i tabellen ovenfor, med unntak av faglærer-, ingeniør- og sivilingeniørutdanningene. Disse utdanningene har imidlertid hatt et høyere opptakstall i midten av perioden. Også i 1998 ble det opprettet nye studieplasser. Innenfor helse- og omsorgsfagene er det opprettet 87 studieplasser for å opprettholde det økte opptaket i medisin og psykologi, og ytterligere 90 nye studieplasser for å videreføre studieplasser i medisin. Det er også opprettet 10 nye studieplasser til økt opptak i medisin og 20 nye studieplasser i psykologi. Videre er det opprettet 375 nye studieplasser til økt opptak i sykepleie, 277 i vernepleie, 260 i videreutdanning i psykisk helsearbeid, 45 i videreutdanning i eldreomsorg, 28 i videreutdanning i miljøarbeid, 5 i videreutdanning for bioingeniører, 20 innenfor radiografutdanningen, 15 i farmasi og 28 innenfor reseptarutdanning.

Det er også opprettet 50 nye studieplasser innenfor praktisk-pedagogisk utdanning.

I løpet av 1998 er opptakskapasiteten innenfor IT-utdanninger økt ved å opprette 835 nye studieplasser. 260 av studieplassene er på høgre grads IT-studier og 575 på lavere grad. I tillegg har universitetene og høgskolene omprioritert internt, slik at opptaket til IT-utdanninger har økt utover de studieplassene som er tildelt.

For å videreføre opptaket på prioriterte utdanninger på samme nivå som i 1997 ble det videre omdisponert 586 studieplasser innenfor høgskolesektoren i 1998.

I en periode med mangel på studieplasser innenfor enkelte utdanninger har kjøp av studieplasser i utlandet vært benyttet som et gunstig tiltak i de tilfellene der utdanningskapasiteten vanskelig har kunnet økes ved norske læresteder eller når det har vært behov for midlertidig kapasitetsøkning. For å øke opptaket på medisinutdanningen ble det også i 1998 kjøpt studieplasser i utlandet.

Strategier og tiltak

Tilbud til flest mulig utdanningssøkende

Ifølge § 39 i lov om universiteter og høgskoler av 12. mai 1995 skal Stortinget samtykke i vedtak om adgangsregulering av studium ved universitetene. På grunnlag av Stortingets behandling av spørsmålet om adgangsregulering av universitetsstudier ble det innført såkalt nasjonal åpning av allmennfakultetene ved universitetene fra høsten 1995. Dette innebærer at adgangsreguleringen til lavere grads studier under HF-, SV- og MN-fakultetene har vært opphevet på nasjonalt nivå, og at de kvalifiserte søkerne som ikke har fått tilbud om studieplass på det høyest prioriterte studiested, har fått tilbud om studieplass ved et annet lærested som har hatt ledig kapasitet på det aktuelle fag eller fakultet. Fra høsten 1996 omfattet nasjonal åpning også de statlige høgskolene som tilbyr fagene under denne ordningen. Et begrenset antall søkere har benyttet ordningen. Ved behandlingen av Innst S nr 227 (1997-98) Om regulering av opptakct til studier ved universitetene studieåret 1998-99 vedtok Stortinget å endre ordningen slik at den ble en del av ordningen med «Restetorg», hvor studieplasser som fortsatt er ledige etter hovedopptaket og suppleringsopptaket, tildeles søkere som fyller opptakskravene etter hvert som disse tar direkte kontakt med lærestedene.

Departementet vil i vårsesjonen legge fram for Stortinget en egen stortingsproposisjon om regulering av opptakskapasiteten ved universitetene for studieåret 1999-2000.

Bl a for å tilpasse studiekapasiteten til Regjeringens prioritering av IT-, lærer- og helsefaglige utdanninger foreslås det å opprette om lag 1 450 nye studieplasser innenfor prioriterte utdanninger i 1999. Som en følge av reduksjoner i søkertallene til høgre utdanning foreslår Regjeringen videre å redusere måltallet for antall studieplasser på lavere prioriterte utdanninger med totalt 500 studieplasser. Institusjonene blir også pålagt å omdisponere studieplasser.

Endringer i studentmåltallene fra 1998 til 1999 framgår av tabellen under.

Tabell: Oversikt over studenttall i 1996-99[1)]

	Registrert 1996	Registrert 1997	Måltall 1997	Måltall 1998	Måltall 1999
Universitetene	75 889[2)]	76 342[3)]	76 868	75 390	75 340
Vitenskapelige høgskoler[4)]	4 371	6 913[5)]	6 960	6 960	6 960
Kunsthøgskoler	713	762	705	705	705
Statlige høgskoler	71 316	72 377	73 541	74 874	75 629
Sum universiteter og høgskoler	152 289	156 394	158 074	157 929	158 634
Private høgskoler	13 932	14 133	11 768	12 141	12 455[6)]
Studenter på høgskoler under andre departementer[7)]	3 027	0	0	0	0
Sum	169 248	170 527	169 842	170 070	171 116[8)]
Eksternt finansierte studenter [9)]	4 326	4 601	3 120	3 120	5 000

1) Kilde registrerte studenter: DBH.
2) Det var i tillegg registrert 4 747 personer uten studierett ved universitetene.
3) Det var i tillegg registrert 2 885 personer uten studierett ved universitetene.
4) Tallene fra og med 1997 inkluderer Norges landbrukshøgskole og Norges veterinærhøgskole.
5) I tillegg var det registrert 35 personer uten studierett ved Norges handelshøgskole og 21 personer uten studierett ved Norges idrettshøgskole.
6) Mediehøgskolen Gimlekollen mediesenter er overført fra kap 0240. Overføringen øker studenttallet for tilskudd ved private høgskoler med 125.
7) Norges landbrukshøgskole og Norges veterinærhøgskole. Studenter ved høgskoler under Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet er ikke inkludert i tallene.
8) 27 studieplasser innenfor medisin til kjøp i utlandet er foreløpig plassert på kap 0281. Studieplassene vil bli fordelt senere.
9) Som eksternt finansierte studenter regnes summen av antall heltidsekvivalenter finansiert over Statens lærerkurs (Norgesnettrådet), studentenes egenfinansiering og andre eksterne finansieringskilder.

Arbeidslivets behov for personell med høgre utdanning

Norgesnettrådet skal gi råd til departementet om dimensjonering og spredning av fag. I tillegg skal Norgesnettrådets sekretariat bygge opp kompetanse for å klargjøre statistikk på bakgrunn av eksisterende opplysninger. Det er ønskelig at Norgesnettrådet utvikler data-

baser og statistikk som beslutningsgrunnlag for departementet og andre myndigheter når det gjelder utdanningskapasitet på ulike fagområder.

Da Stortinget behandlet St prp nr 59 (1996-97) Om regulering av opptaket til studium ved universitetene studieåret 1997-98, jf Innst S nr 260 (1996-97), ble den daværende Regjeringen bedt om å foreta en grundig gjennomgang av utdanningskapasiteten innenfor de ulike profesjons- og universitetsstudiene, og å se dette i sammenheng med søkning til de enkelte studier og etterspørsel etter høyt utdannet arbeidskraft innenfor ulike profesjoner og yrker i årene framover. Som en oppfølging av dette framla Regjeringen St meld nr 39 (1997-98) Om dimensjonering av ulike studier innenfor høgre utdanning. Der vurderes dimensjonering av studier innenfor høgre utdanning med vekt på arbeidsmarkedets behov, men dette styringsgrunnlaget balanseres også mot hensynet til studentenes studieønsker. Når det gjelder vurderinger av framtidig utdanningskapasitet, er disse basert på framskrivninger av tilbud og etterspørsel i arbeidsmarkedet, signaler fra nærings- og samfunnsliv, arbeidsmarkedsbehov og vurderinger i forhold til senere års oppbygging og nivået på utdanningskapasiteten i landet.

I samsvar med anbefalingene i denne meldingen prioriterer Regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 1999 å opprettholde en høy kapasitet innenfor IT-, lærer- og helse- og sosialfaglige utdanninger. Handlingsplan for helse- og omsorgspersonell er således spesielt prioritert også i budsjettforslaget for 1999.

Videre foreslås det å opprette 30 studieplasser for å etablere tannteknikerutdanning, 20 nye studieplasser for økt opptak innenfor radiografutdanning og 36 studieplasser på film- og fjernsynsutdanning.

Ordningen med kjøp av studieplasser i utlandet vil bli opprettholdt inntil videre. Dette vurderes som en gunstig ordning så lenge det av kapasitetsmessige grunner er vanskelig å øke utdanningskapasiteten ytterligere ved norske læresteder innenfor enkelte prioriterte utdanninger. Det er forutsatt at flere av studieplassene i medisin som kjøpes i utlandet skal overføres til Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i forbindelse med den nye universitetsklinikken som etableres i utviklings- og utbyggingsprosjektet RiT 2000 ved Regionsykehuset i Trondheim og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, jf omtale under kap 0281. Departementet vil vurdere ytterligere overføring av studieplasser til Universitetet i Tromsø fra høsten 1999.

Helseministeren varslet i sin redegjørelse overfor Stortinget i februar at Regjeringen ville utrede om Sentralsykehuset i Akershus (SiA) igjen skulle få universitetsfunksjon for å drive med klinisk utdanning av medisinerstudenter, slik sykehuset hadde i 1980-årene. I St prp nr 65 (1997-98) ble det varslet at det var nedsatt en arbeidsgruppe for å vurdere spørsmålet. Arbeidsgruppen har nå lagt fram sin rapport. Sosial- og helsedepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet vil komme tilbake til denne saken. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet ser på en eventuell gjenoppretting av universitetsfunksjonen ved SiA som et viktig bidrag for å øke tilgangen på leger

I forbindelse med interpellasjonsdebatten 12. mars 1998 ba Stortinget Regjeringen om å legge fram en egen handlingsplan for rekruttering til læreryrket, med vurderinger av lærernes arbeidsforhold og tiltak for å sikre både ny rekruttering og stabilitet i læreryrket. Departementet er innstilt på å legge saken fram for Stortinget i en egen melding våren 1999.

Regjeringen vil, som en oppfølging av St meld nr 38 (1997-98) IT-kompetanse i et regionalt perspektiv og Innst S nr 232 (1997-98), arbeide for å realisere et IT-senter på Fornebu. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet samarbeider med andre departementer for å komme fram til nødvendige avklaringer omkring de organisatoriske forholdene for virksomheten, jf omtale av virksomhet på Fornebu i St prp nr 1 (1998-99) fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.

I samsvar med Stortingets forutsetninger legger Regjeringen til grunn at utdanningstilbudet på Fornebu skal tilbys av etablerte utdanningsinstitusjoner innenfor høgre utdanning, og departementet ba sommeren 1998 Universitetet i Oslo, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet og Høgskolen i Oslo utarbeide forslag for ulike modeller for virksomhet på Fornebu. Departementet vurderer de ulike alternativene, og vil i nært samarbeid med utdanningsinstitusjonene utarbeide en modell for virksomheten. I dette arbeidet vil det bli vektlagt at utdanningsvirksomheten på Fornebu skal bidra til å styrke IT-miljøer i andre regioner.

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet vil i samarbeid med SINTEF allerede tidlig i 1999 etablere etter- og videreutdanningsvirksomhet i Oslo. Virksomheten skal rettes mot hele landet, og den vil være en forløper for etter- og videreutdanningsvirksomheten som planlegges som del av et IT-senter på Fornebu.

Som en oppfølging av Innst S nr 285 (1996-97) er departementet i ferd med å opprette en ny fireårig faglærerutdanning i praktisk-estetiske fag fra høsten 1999. Det er videre nedsatt en gruppe som skal utarbeide rammeplaner for utdanningen. Departementet har også startet opp planleggingsarbeid for å etablere en ny yrkesfaglærerutdanning fra høsten 2000, i første omgang med fem studieretninger. Dette er nærmere omtalt under kap 0274.

Legge til rette for at studiesøkere får lik rett til utdanning

Tilstandsvurdering

Studietilbøyeligheten har økt betydelig de senere årene, slik den også har gjort i de øvrige OECD-land. For å nå målet om lik rett til utdanning, uavhengig av sosiale eller økonomiske forhold, alder, kjønn eller geografiske forhold, er det benyttet et vidt spekter av virkemidler. Sentrale virkemidler har vært å øke antallet studieplasser i perioder med økt søkning til høgre utdanning, studiefinansiering (jf omtale under kategori 07.80), en målrettet regional fordeling av studieplasser, og det er etablert fleksible utdanningstilbud i form av fjernundervisning, desentralisert utdanning, deltidsutdanning og etter- og videreutdanning.

Fleksible utdanningstilbud og etter- og videreutdanning

Fleksible utdanningstilbud er kjennetegnet av brukerorienterte studietilbud med stort rom for individuell tilpasning. Fleksible utdanningstilbud kan være en kombinasjon av fjernundervisning, desentraliserte samlinger og studiesamlinger på lærestedene.

Desentralisert utdanning tilbys både for å sikre tilførsel av stabil arbeidskraft i ulike regioner og for å tilrettelegge et tilbud for personer som er i en livs- og arbeidssituasjon som gjør at de ellers ikke ville vært i stand til å ta høgre utdanning. Disse tiltakene har vist seg å være særlig hensiktsmessige i forhold til å gjøre utdanningstilbud attraktive for kvinner.

I høgskolesektoren er det et betydelig omfang av desentraliserte studier. Innenfor yrkesutdanningene er det desentralisert sykepleier- og vernepleierutdanning som har hatt størst omfang, både i antall tilbud og antall studenter. Antallet desentraliserte tilbud innenfor disse utdanningene har økt i 1998. Videre er antallet desentraliserte studieplasser økt i 1998 innenfor allmennlærerutdanning, førskolelærerutdanning, praktisk-pedagogisk utdanning og IT-utdanning. Gjennomføringsprosenten i desentralisert utdanning er høy, i mange tilfeller rundt 90 pst.

Selv om institusjonene i en periode har fått pålegg om å prioritere grunnutdanninger som kvalifiserer til yrker der det er stort behov for høyt kvalifisert personell, er det stor aktivitet innenfor etter- og videreutdanning. En betydelig andel av institusjonenes ordinære studenter er voksne som har vært ute av utdanningssystemet, men som er tilbake innenfor ordinære utdanningstilbud for kortere eller lengre perioder, og som gjør dette enten på full tid eller ved siden av arbeid. De særskilte etter- og videreutdanningstilbudene organiseres ofte på deltid og/eller desentralisert, og vil således være særskilt tilrettelagt for voksne personer som vil øke sin kompetanse. Denne virksomheten er i utstrakt grad finansiert som oppdragsvirksomhet, eller tilbud der det tas egenandel fra studentene innenfor fastsatte retningslinjer. Det gis også spesielle tildelinger til etter- og videreutdanningstilbud, f eks videreføring av virksomheten i Statens lærerkurs, som nå er organisert som del av Norgesnettrådets sekretariat.

For å øke tilfanget av utdannet personell i regioner med registrerte mangler innenfor de aktuelle yrkesgruppene og for å ivareta hensynet til målet om lik rett til utdanning, er det de senere år lagt vekt på målrettet regional fordeling av fagtilbud og studieplasser mellom institusjonene i universitets- og høgskolesektoren.

Strategier og tiltak

Fleksible utdanningstilbud og etter- og videreutdanning

Institusjonene kan imøtekomme regionale behov ved å tilby desentraliserte studier. Disse studiene skal normalt ikke etableres permanent, men variere over tid. Departementet godkjenner desentralisering av flerårige studier etter søknad, mens myndigheten til å igangsette desentraliserte studier med opp til ett års varighet er delegert til lærestedene etter fastsatte retningslinjer.

I budsjettforslaget for 1999 er det lagt inn en satsing på 8 mill kroner som departementet vil nytte til delvis dekning av institusjonenes merkostnader ved å tilby høyt prioriterte utdanninger som desentraliserte tilbud i distriktene.

Som en følge av samfunnets økende behov for kompetanse, og politisk satsing på området, vil omfanget av etter- og videreutdanning øke. Regjeringen vil legge til rette for livslang læring både med utgangspunkt i det enkelte individs ønske og behov for videreutdanning, og i forhold til arbeidslivets behov for kompetanse. Administrative og organisatoriske forhold og prinsipper for organisering av etterutdanning vil endre seg i forbindelse med oppfølgingen av St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen, jf bl a omtale under kap 0281 med forslag om utvidet adgang til å ta egenandeler.

Som en oppfølging av St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen har Det norske universitetsråd og Det norske høgskolerådet i samarbeid satt i gang et arbeid for å bidra til at universitetene og høgskolene skal kunne øke virksomheten ytterligere innenfor etter- og videreutdanning.

Den videre satsingen og nasjonale samordningen på dette området må også ses i sammenheng med oppfølgingen av St meld nr 38 (1997-98) IT-kompetanse i et regionalt perspektiv. Departementet vil understreke institusjonenes ansvar for å samarbeide med arbeids- og næringsliv om utvikling av oppdragsfinansierte etter- og videreutdanningstilbud.

Sentralorganet for fjernundervisning ved universiteter og høgskoler (SOFF) ble etablert for å stimulere utdanningsinstitusjoner til å ta i bruk fjernundervisningsmetoder i sine studietilbud. SOFF skal registrere eksisterende og planlagte fjernundervisningstilbud og stimulere til videreutvikling.

For å legge bedre til rette for at studiesøkere får lik rett til utdanning, vil Regjeringen prioritere tiltak som kan gjøre det enklere for funksjonshemmede å ta høgre utdanning. Aktuelle tiltak vurderes i en egen melding til Stortinget om Handlingsplan for funksjonshemmede 1998-2001. Institusjonene i universitets- og høgskolesektoren må også utarbeide handlingsplaner for funksjonshemmede studenter.

Ved oppretting av studieplasser er det lagt til grunn en geografisk og institusjonell fordeling av disse basert på samarbeid og arbeidsdeling innenfor Norgesnettet. I forslaget til fordeling av studieplasser i budsjettet for 1999 har Regjeringen lagt vekt på at fordelingen av studieplasser i tillegg til først og fremst å være et sentralt utdanningspolitisk virkemiddel, også ses i et distrikts- og regionalpolitisk perspektiv. Statlige høgskoler i distriktene er således prioritert ved opprettelse av nye studieplasser, og det er videre tatt særlige hensyn til disse ved fordeling av reduksjonen på 500 studieplasser innenfor lavere prioriterte utdanninger.

Heve kvaliteten i høgre utdanning og forskning

Tilstandsvurdering

Bedret studiekvalitet

Institusjonene er pålagt å evaluere og utvikle kvaliteten i studiene og etablere ordninger for kvalitetssikring. Departementet har et overordnet ansvar både for nasjonale evalueringer av fag og for kartlegging av lærestedenes kvalitetsarbeid.

Siden 1992 er det gjennomført nasjonale evalueringer av en rekke fag. For å vurdere innsatsen på studiekvalitetsområdet og effekten av gjennomførte nasjonale evalueringer har departementet innhentet rapporter om institusjonenes interne studiekvalitetsarbeid og oppfølging av de sakkyndige komiteenes tilrådinger. De fleste institusjoner arbeider systematisk med bedring av studiekvalitet gjennom utvikling av handlingsplaner, studentevalueringer, oppgradering av pedagogisk kompetanse blant personalet m m. Det er likevel betydelige ulikheter med hensyn til systematisering og oppfølging av kvalitetsarbeid. Våren 1998 forelå rapporten fra en evaluering av norskfaget i allmennlærerutdanningen. I rapporten blir det bl a tilrådd å sette i verk tiltak for å styrke studentenes skriftlige ferdigheter, spesielt i nynorsk. Departementet vil ta dette opp med institusjonene og vurdere behovet for å sette i verk tiltak.

Videre har departementet i 1995, 1997 og 1998 utlyst en pris for de beste oppleggene for studentevaluering av undervisningen. En fagjury innstiller kandidater til prisen.

For studentene er begynnerundervisningen en kritisk fase. Universitetene har arbeidet med tiltak for å forbedre undervisning og studieorganisering den første terminen. På nasjonalt nivå har et utvalg vurdert innhold, tidsnormering og studieorganisatoriske spørsmål knyttet til et første semester som kan inneholde både et ex phil-studium og en fagspesifikk eller generell påbyggingsdel. På bakgrunn av innstillingen fra dette utvalget er det fra høsten 1998 innført ny ordning for førstesemester.

Bedret forskningskvalitet

Forskning er hovedkilden til ny kunnskap. Gjennom grunnforskning forsøker en å få økt forståelse og dermed utvidet innsikt i naturen, kulturen, samfunnet og oss selv. Grunnforskningen sikrer landet en kunnskapsmessig beredskap som vil være avgjørende for den framtidige utviklingen av næringer og velferd.

Skillet mellom anvendt forskning og grunnforskning er uskarpt, og resultater fra grunnforskningsaktivitet vil være av avgjørende betydning for framtidig evne til innovasjon. Samtidig er det eksempler på at anvendt forskning har ført til ny vitenskapelig erkjennelse. I dag anvender ikke bare bedrifter nye forskningsresultater fra universitets- og høgskolesektoren, men de bruker også miljøene aktivt i løsningen av problemer som oppstår i utviklingen av produkter, prosesser, tjenester og organisasjonsformer.

Tabellen nedenfor viser tallene for forsknings- og utviklingsinnsatsen ved universitetene i 1997.

Tabell: Totale utgifter til forskning og utviklingsarbeid (FoU) ved universitetene i 1997[1)]

Institusjon	FoU-kostnader (i mill kroner)	Prosent
Universitetet i Oslo	1 530	40,2
Universitetet i Bergen	830	21,8
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	1 060	27,8
Universitetet i Tromsø	390	10,2
Totalt	3 810	100

Kilde: Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU).
1) Foreløpige tall.

En betydelig andel av FoU-arbeidet ved institusjonene er eksternt finansiert, bl a gjennom Norges forskningsråd og oppdragsvirksomhet. Finansieringen gjennom Norges forskningsråd er viktig for landets universiteter og høgskoler. Institusjonene skal i samvirke med forskningsrådet bidra til å sikre kvalitet og fornyelse i grunnforskning og annen forskning, tilstrekkelig og effektiv forskerrekruttering av høy kvalitet og kunnskapsspredning. For en omtale av Norges forskningsråds virksomhet vises det til omtale under kategori 07.70.

Oppdragsvirksomhet og annen ekstern finansiering tilfører institusjonene kompetanse og ekstern finansiering til stillinger og utstyr, og gir dessuten verdifull kontakt med samfunns- og næringsliv. Tabellen nedenfor angir omfanget av ekstern finansiering som ble regnskapsført under post 01 Inntekter ved oppdrag ved de største institusjonene i 1997.

Tabell: Ekstern finansiering

Institusjon	Regnskap (i 1 000 kr)		Ekstern finansiering i prosent av totale driftsutgifter[1)]	
	1996	1997	1996	1997
Universitetet i Oslo	426 082	474 199	18,9	20,3
Universitetet i Bergen	282 830	326 122	22,5	24,2
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	220 567	269 013	14,9	16,4
Universitetet i Tromsø	122 337	134 482	17,0	17,4
Norges handelshøgskole	12 294	8 855	9,0	6,2
Statlige høgskoler	219 341	212 856	4,9	4,6
Norges landbrukshøgskole	122 610	140 843	29,5	31,9
Norges veterinærhøgskole	41 490	50 275	23,8	26,7

1) Utgiftskapitlets poster 01, 11 og 21.

For flertallet av institusjonene er det registrert en økning i omfanget av eksternt finansiert virksomhet fra 1996 til 1997. Tabellen under viser omfanget av ekstern finansiering fordelt på ulike finansieringskilder.

Tabell: Andel (i pst) av ekstern finansiering fordelt på finansieringskilde (1997)[1)]

Institusjon	Div statlig	Kommune-sektor	Norges forsk-ningsråd	Private og organisasjoner	Utenlandske	Sum
Universitetene	20	2	40	27	12	100
Vitenskapelige høgskoler	29	2	38	27	4	100
Statlige høgskoler	31	22	9	34	4	100
Totalt	22	5	36	28	9	100

1) Fordelingen er basert på anslag.

Norges forskningsråd har gjennomført flere fagområdeevalueringer, bl a innenfor forskning ved naturvitenskapelige fag ved universiteter og høgskoler. Evalueringene konkluderer med at det er en noe varierende forskningskvalitet. Felles for evalueringene er at de legger til grunn et behov for styrket faglig ledelse ved institusjonene.

Strategier og tiltak

Bedret studiekvalitet

Departementet vil videreføre arbeidet med å evaluere den faglige virksomheten ved lærestedene. Det operative ansvaret på nasjonalt plan vil være forankret i Norgesnettrådet, som skal gi råd til departementet om hvilke nasjonale evalueringstiltak som bør gjennomføres, og gi veiledning til lærestedene om metoder o l. Det er også tillagt Norgesnettrådet å utvikle felles retningslinjer og prosedyrer for bedømming av institusjonenes innsats og prosesser for å sikre og utvikle kvaliteten i den faglige virksomheten, og for arbeidet med kvalitetssikring som institusjonene er pålagt. Departementet understreker at institusjonene har et selvstendig ansvar for å kvalitetssikre sine tilbud, og at institusjonene må arbeide med dette. Både de offentlige og de private institusjonene må prioritere dette arbeidet. Norgesnettrådet skal foreta oppfølging av dette bl a gjennom revisjon av institusjonenes evalueringssystemer.

I tilknytning til reformen i lærerutdanningene skal institusjonene utvikle fagplaner i samsvar med de nye rammeplanene.

Departementet vil foreta en gjennomgang av studentenes arbeidsmiljø.

Bedret forskningskvalitet

Regjeringen tar sikte på å legge fram en stortingsmelding om forskning tidlig i 1999, der bl a universitets- og høgskoleforskningen og dens rolle i kunnskapssystemet blir behandlet, se omtale under kategori 07.70.

Grunnforskning ved universiteter og vitenskapelige høgskoler finansieres gjennom de ordinære driftsbevilgningene til disse institusjonene (kategori 07.60) og gjennom Norges forskningsråd. Endringer i driftsbevilgningene til institusjonene er i hovedsak basert på at studenten er kostnadsbæreren, dvs at ressurstilgangen avhenger av tilførsel eller reduksjon i antall studieplasser. Forutsetningen for dette finansieringssystemet har vært antakelsen om at omfanget av tilhørende virksomhet, herunder bl a forskning og forskerutdanning, vil endres proporsjonalt med endringer i undervisningsaktiviteten.

Antallet studenter ved universitetene hadde en sterk vekst fram til annen halvdel av 1990-årene, for deretter å avta noe. Grunnforskningens langsiktige karakter krever en større grad av stabilitet i rammebetingelsene, også i perioder med synkende studenttall. For å oppnå dette har det vært framsatt forslag om å innføre et finansieringssystem som i større grad vektlegger forskningen. I Budsjett-innst S nr 12 (1997-98) ba kirke-, utdannings- og forskningskomiteen Regjeringen vurdere alternative modeller for å fastsette de økonomiske rammene for universitetene og legge saken fram for Stortinget i forskningsmeldingen. I forbindelse med en interpellasjonsdebatt om grunnforskning våren 1998 vedtok Stortinget å be Regjeringen om å følge opp dette allerede i forslaget til statsbudsjett for 1999.

Budsjettforslaget for 1999 har en betydelig mer omfattende omtale av forskningens plass enn tidligere års budsjettforslag. Departementet er i ferd med å utrede spørsmålet om et finansieringssystem som i større grad vektlegger forskningen mer prinsipielt, og å vurdere ulike modeller for et nytt finansieringssystem som kan ivareta dette hensynet, bl a med bakgrunn i erfaringer fra andre land. Et opplegg for å synliggjøre forskningens andel av de ordinære driftsbevilgningene på en mer direkte måte vil bli behandlet i forskningsmeldingen. Departementet ønsker også å drøfte med institusjonene hvordan dette best kan løses i praksis. Spørsmålet må også vurderes i sammenheng med en eventuell overgang til nettobudsjettering, jf senere omtale.

Departementet understreker at de vitenskapelig tilsatte ved institusjonene i universitets- og høgskolesektoren i tillegg til sine undervisningsoppgaver også har en betydelig del av sine oppgaver knyttet til forskning, og det er et mål for sektoren at forskningskvalitet, forskningsbasert undervisning og formidling av forskningsresultater skal være på et høyt internasjonalt nivå. Det er i denne sammenheng viktig at institusjonene i større grad klargjør sine forskningspolitiske strategier, bl a gjennom sine strategiplaner og budsjetter. I arbeidet med forskningsstrategiene bør institusjonene vurdere om de bør inkludere tiltak som styrker den faglige ledelsen, jf Norges forskningsråds fagområdeevalueringer.

Det er videre viktig at de forskningspolitiske strategier har en profil som er forankret i institusjonenes plass i Norgesnettet. Institusjonenes arbeid med forskningsstrategier må baseres på universitetenes særskilte hovedansvar for grunnforskningen og forskerutdanningen, og de statlige høgskolenes særskilte forutsetninger i forhold til forskningsområder som er av interesse for regionalt næringsliv og offentlig virksomhet, og på forskning knyttet til praksisfelter for de profesjonsutdanningene de tilbyr.

Samvirket mellom de offentlige grunnforskningsinstitusjonene og samfunnet for øvrig må økes, og departementet legger vekt på at institusjonene tar hensyn til dette i sitt forskningspolitiske arbeid. Universiteter og høgskoler må arbeide for å øke andelen privatfinansiert oppdragsvirksomhet og legge til rette for at de vitenskapelig tilsatte kan søke om midler fra EUs rammeprogram for forskning. Deltakelse i EU-samarbeidet kan generelt forventes å være kvalitetsskjerpende, bl a fordi det stilles høye krav til faglig nettverksbygging.

Departementet legger videre vekt på at oppdragsvirksomhet skjer i former som samsvarer med de regler og retningslinjer som gjelder for slik virksomhet. Det samme gjelder for samarbeid mellom institusjoner i universitets- og høgskolesektoren og stiftelser eller selskap. Departementet vil på sin side arbeide for å utvikle klare rammer for samarbeidet mellom universiteter og høgskoler og bedrifter, organisasjoner og offentlige institusjoner.

Departementet vil i samarbeid med Norges forskningsråd arbeide for å sikre forskningsog utviklingsarbeid innenfor de praksisbaserte fagområdene, herunder styrke helseprofesjonsforskning og skolerettet forskning. Videre vil departementet særskilt oppfordre de statlige høgskolene til aktiv deltakelse i den typen programmer i Forskningsrådet som stimulerer iverksetting av innovasjonsaktiviteter gjennom samarbeid mellom regionale FoU-miljøer og regionalt næringsliv (REGINN), og programmer som bidrar til etablering av varig og formalisert samarbeid mellom små og mellomstore bedrifter og utdanningsinstitusjoner (SMB-Kompetanse).

Skape gode vilkår ved lærestedene til å utvikle og formidle ny kunnskap

Tilstandsvurdering

Forskerrekruttering

Generelt er utviklingen innenfor forskerrekruttering positiv, men departementet registrerer problemer innenfor enkelte fagområder og enkelte institusjoner.

Antallet avlagte doktorgrader er avgjørende for rekrutteringen, og i 1997 disputerte totalt 625 personer, herav 32 pst kvinner, for doktorgraden ved offentlige og private utdanningsinstitusjoner i Norge. Antall avlagte doktorgrader i perioden 1992-97 framgår av tabellen under.

Tabell: Antall avlagte doktorgrader per institusjon i 1997

Institusjon	Avlagte doktorgrader					
	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Universitetet i Oslo	162	153	155	192	218	242
Universitetet i Bergen	78	91	113	136	116	100
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	119	174	181	173	172	185
Universitetet i Tromsø	29	20	42	45	46	39
Norges handelshøgskole	10	8	10	12	11	10
Norges idrettshøgskole	2	2	2	1	1	4
Arkitekthøgskolen i Oslo	0	0	1	1	2	0
Norges landbrukshøgskole	29	28	32	27	24	35
Norges veterinærhøgskole	7	15	12	14	11	9
Det teologiske menighetsfakultet	2	0	3	1	1	1
Sum	438	491	551	602	602	625
Prosentandel kvinner	21	25	28	31	34	32

Kilde: Doktorgradsregisteret, NIFU.

I tabellen nedenfor framgår fordeling av doktorgradene på de ulike fagområder, og hvilken kjønnsfordeling det er blant kandidatene.

Tabell: Antall avlagte doktorgrader per fagområde og kjønn i 1997

Doktorgrader	Doktorgrader per fagområde og kjønn i 1997		
	Menn	Kvinner	Alle
Humaniora	31	27	58
Samfunnsvitenskap	59	47	106
Matematikk/naturvitenskap	127	50	177
Medisin	74	41	115
Teknologi	110	18	128
Landbruksfag og veterinærmedisin	25	16	41
Sum	426	199	625

Kilde: Doktorgradsregisteret, NIFU.

Den store økningen i antall doktorgradsstipendiater som fant sted i første halvdel av 1990-årene, har medført en økning i forskningsinnsatsen i universitets- og høgskolesektoren. Dette henger sammen med at stipendiatene har en vesentlig større andel av sin arbeidstid satt av til forskning enn andre vitenskapelig ansatte. Også den betydelige veksten i faste vitenskapelige stillinger i perioden fra 1988 har ført til økt forskningsaktivitet i universitets- og høgskolesektoren.

For å opprette midlertidige stillinger for forskere som har avlagt doktorgraden, er det foretatt endringer i forskrift til tjenestemannsloven. Forskriftsendringen er gitt virkning fra 1. august 1998, og gir adgang for tilsetting i post doc-stillinger. Universitetene og de vitenskapelige høgskolene er i 1998 tildelt midler for oppretting av totalt 66 slike stillinger.

Et stort antall faglig tilsatte i de statlige høgskolene deltar i kompetansehevingstiltak. For tiden er det om lag 500 personer som deltar i doktorgradsprogrammer, og innenfor helsefagutdanningene er det et større antall personer som er i ferd med å fullføre et hovedfagsstudium.

Kvinner i vitenskapelige stillinger

Det kan ta flere år fra en person avlegger doktorgrad til den samme personen er kvalifisert for en vitenskapelig toppstilling. I Norges forskningsråds Handlingsplan for likestilling i FoU-sektoren konkluderes det med at «Kvinneandelen blant de faste vitenskapelig ansatte er ikke bedret i den grad en kunne forventet». Studier utført av Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) viser også at menn tenderer til å gjøre raskere karriere enn kvinner til professorater på alle fagområder.

Selv om andelen kvinner som tar doktorgrad har økt betydelig de siste årene, er andelen kvinner i faste vitenskapelige stillinger fortsatt lav. For førsteamanuenser er kvinneandelen på 24 pst (1997), og for professorer er andelen 11 pst. Det er imidlertid betydelige forskjeller mellom fagområder, og spesielt innenfor teknologifag og matematisk-naturvitenskapelige fag er kvinneandelen lav i disse stillingene.

Tabell: Antall årsverk i vitenskapelige stillinger per 30. september 1997 (andel kvinner i pst i parentes)

	Universiteter	Vitenskapelige høgskoler	Statlige høgskoler	Kunst-høgskoler	Alle
Professor/høgskoledosent	1 675 (12)	223 (8)	169 (9)	14 (21)	2 081 (11)
Førsteamanuensis/ førstelektor	1 361 (27)	262 (20)	975 (22)	20 (20)	2 617 (24)
Amanuensis/høgskolelektor/ Universitetslektor	539 (36)	105 (30)	2 836 (46)	50 (56)	3 530 (44)
Bistillinger	129 (8)	17 (6)	25 (4)	1 (0)	172 (7)
Stipendiater	1 731 (40)	189 (41)	54 (48)	1 (100)	1 975 (41)
Andre vitenskapelige stillinger	330 (41)	63 (32)	967 (72)	2 (50)	1 362 (62)
Sum	5 765	858	5 026	89	11 737

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH).

Forskningsformidling

Vitenskapelig tilsatte ved universiteter og høgskoler har en betydelig produksjon av skriftlige arbeider i form av bøker og artikler i internasjonale og nasjonale vitenskapelige tidsskrifter. Gjennom deltakelse i en rekke ulike sammenhenger i den offentlige debatt i aviser, radio og fjernsyn drives også omfattende formidlingsvirksomhet utenfor det som normalt vurderes som kjernekretsen av lesere innenfor de respektive fagområdene.

Universitetene har også ansvar for å drive og vedlikeholde museer med vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger. Universitetsmuseene forvalter 60 000 kunstgjenstander, 1,7 mill kulturhistoriske objekter og 10,2 mill naturhistoriske objekter /inventarnummer. Et stort antall besøkende og skoleklasser ser faste og temporære utstillinger i universitetsmuseene hvert år. I 1997 var det registrert til sammen om lag 1,2 mill publikumsbesøkende i museene. Gjennom universitetsmuseenes publikumsutstillinger formidles kunnskaper og innsikt utenfor fagmiljøene og oppdragsgivere.

Strategier og tiltak

Forskerrekruttering

Regjeringen legger vekt på at private institusjoner i universitets- og høgskolesektoren utgjør et viktig supplement til de offentlige institusjonene også når det gjelder forskning. Handelshøyskolen BI ble ved kongelig resolusjon 26. februar 1998 gitt godkjenning for å tildele graden doctor oeconomiae. Doktorgradsprogrammet ble underlagt faglig vurdering av en nordisk sammensatt sakkyndig komité som konkluderte med at Handelshøyskolen BI oppfyller de kravene som må stilles til institusjonen for at denne skal kunne tilby utdanning på dette nivået. En tilsvarende komité er nedsatt for å vurdere de faglige forutsetningene for at Norges musikkhøgskole skal kunne tildele doktorgrad. Departementet har bedt Det norske universitetsråd utrede spørsmålet om en egen doktorgrad for kandidater med profesjonsutdanninger av kunstnerisk-estetisk karakter.

Departementet er innstilt på at statlige høgskoler kan gis godkjenning for å tildele doktorgrad der bestemte kvalitetsforutsetninger ligger til rette. Departementet har på denne bakgrunn bedt Norgesnettrådet utrede hvilke krav som bør stilles til statlige høgskoler som ønsker å tildele doktorgraden, og hvilke prosedyrer som bør etableres for faglig vurdering, godkjenning og kvalitetssikring av doktorgradsprogrammer.

Det må satses på tiltak for å rekruttere vitenskapelig personell og beholde tilsatte i undervisnings- og forskningsstillinger innenfor særlig konkurranseutsatte områder, som informasjonsteknologi, medisin, psykologi og juridiske fag. Departementet vil vurdere hvilke tiltak som kan være aktuelle fra myndighetenes side, bl a ytterligere satsing og mer målrettet bruk av rekrutteringsstillinger og økt bruk av bistillinger, og gjennom en rekrutteringsanalyse vil Norges forskningsråd sikre et bedre kunnskapsgrunnlag når det gjelder framtidige rekrutteringsbehov. Lærestedene må vurdere om de mulighetene som lønnssystemet gir, utnyttes godt nok.

Med virkning fra 1. januar 1999 vil det bli tildelt midler for opprettelse av ti stipendiatstillinger til private høgskoler med godkjenning for å tildele doktorgrad og 25 nye stipendiatstillinger til de statlige høgskolene. Søknadene fra institusjonene er til behandling i departementet.

Regjeringen foreslår også i budsjettet for 1999 å videreføre midler til nye stipendiatstillinger og post doc-stillinger som ble opprettet og tildelt universiteter og vitenskapelige høgskoler i 1998, jf omtale under kap 0281.

Kvinner i vitenskapelige stillinger

Institusjonene bør utarbeide handlingsplaner for likestilling, hvor det bl a fastsettes måltall for kvinneandelen i ulike stillingskategorier og strategier og tiltak for hvordan målene skal nås.

Stipendiat- og post doc-stillinger bør videre brukes aktivt for å kvalifisere flere kvinner til høyere vitenskapelige stillinger, særlig på de fagområdene der kvinneandelen er særskilt lav.

Forskningsformidling

For å bedre formidlingen av forskningsaktivitet til forskere, brukere og offentlighet har departementet gitt Norges forskningsråd i oppdrag å bygge ut et nasjonalt system for dokumentasjon av forskningsvirksomhet. Det vil bli opprettet en on-line database ved Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste, som skal dokumentere igangsatt og avsluttet forskningsaktivitet, primært forskningsprosjekter, ved universitetene, høgskolene og andre forskningsinstitusjoner.

Departementet forutsetter at institusjonene i klargjøringene av sine forskningspolitiske strategier ivaretar hensynet til forskningsformidling.

Utnytte ressursene i sektoren bedre

Tilstandsvurdering

Tabellen nedenfor viser antall avlagte årseksamener på lavere grad og kandidater med hovedfags- eller profesjonseksamen.

Tabell: Vekttall og kandidattall for universiteter og høgskoler i 1995, 1996 og 1997

Institusjon	Årseksamener lavere grad[1]			Profesjonsstudier			Hovedfagsstudier		
	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997
Universitetene	25 527[2]	26 071[3]	24 575[4]	2 822	2 997	2 839	2 052	2 294	2 442
Vitenskapelige høgskoler[5]				416	435	890	93	107	248
Kunsthøgskoler				161	134	171	67	74	69
Statlige høgskoler[6]	9 218	9 106	9 120	14 036	16 025	16 333	142	106	157
Sum universiteter og høgskoler	34 745	35 117	33 695	17 435	19 591	20 233	2 354	2 581	2 916

Kilde: DBH.
1) Avlagte årseksamener (ulike enkelteksamener er omregnet til helårsekvivalenter) på lavere grad ekskl gjentak.
2) I tillegg er det avlagt 1 693 årseksamener av personer uten studierett.
3) I tillegg er det avlagt 2 504 årseksamener av personer uten studierett.
4) I tillegg er det avlagt 1 300 årseksamener av personer uten studierett.
5) For 1997 er Norges landbrukshøgskole og Norges veterinærhøgskole inkludert i tallene.
6) Ulike forkurs inngår ikke i tallene.

I 1997 er det en økning i antall uteksaminerte kandidater innenfor både hovedfagsstudier og profesjonsstudier, og kandidattallene er høyere enn for noe tidligere år. På lavere grads studier er det en nedgang i antallet avlagte vekttall.

Kandidattall er ikke et entydig begrep i høgre utdanning, og er best egnet som resultatmål i studier der en grad representerer avslutningen på en yrkesutdanning, et hovedfags- eller et doktorgradsstudium. Antall avlagte vekttall per student for de fire universitetene i perioden 1994-97 er angitt i tabellen nedenfor.

Tabell: Antall avlagte vekttall per student

Institusjon	Vekttall per student 1994	Vekttall per student 1995	Vekttall per student 1996	Vekttall per student 1997
Universitetet i Oslo	11,73	11,62	11,54	10,66[1)]
Universitetet i Bergen	12,36	11,86	10,80	11,31
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	14,39	12,95	12,27	12,19
Universitetet i Tromsø	12,46	12,98	11,27	11,30

Kilde: DBH.

1) For Universitetet i Oslo inkluderer studenttallet også doktorgradsstudenter som ikke har registrert seg som studenter, noe som trekker antall vekttall per student i 1997 litt ned.

Selv med en økning fra 1996 i antall avlagte vekttall per student ved Universitetet i Bergen, og en med mindre økning ved Universitetet i Tromsø, er utviklingen i antall avlagte vekttall per student ved universitetene ikke tilfredsstillende, og faktisk studietid bør i større grad samsvare med normert tid.

Strategier og tiltak

Bedre utnyttelse av ressursene

Institusjonene må legge vekt på å drive den totale virksomheten effektivt og rasjonelt. Det må i denne sammenheng legges vekt på at ressursene i størst mulig grad skal komme den faglige primærvirksomheten til gode. Departementet forutsetter videre at ledelsen ved de enkelte institusjonene disponerer personalressursene slik at kvalitet i forskning og undervisning og gjennomstrømning i studiene blir best mulig, og slik at hensynet til institusjonens omstillingsevne ivaretas.

For å nå målet om at flere studenter uteksamineres på normert tid, legger departementet vekt på at institusjonene fortsatt arbeider for bedret studiekvalitet. Et viktig tiltak for å bedre progresjonen i hovedfagsstudiene er inngåelse av avtaler mellom student og lærested, bl a om veiledning. Med den store veksten i studenttallet i 1990-årene, og dermed økt press på veiledningskapasiteten, må studentenes krav til veiledning begrenses for å få frigjort veilederkapasitet til nye studenter og for at sektorens ansvar for FoU-arbeid skal ivaretas. Departementet legger vekt på at institusjonene i så stor grad som mulig avgrenser veiledningsretten til normert tid.

Departementet fremmer forslag om å videreføre ordningen med resultatbaserte tildelinger til høgskolene i 1999. Ved universitetene foreslås det at tildelinger på grunnlag av avlagte vekttall videreføres, og at tildelingene på grunnlag av antall uteksaminerte kandidater med høgre grad og doktorgrad også blir videreført i 1999. Slike ordninger må også etableres internt ved institusjonene, slik at fakulteter og fagmiljøer som har høy gjennomføringsgrad, blir premiert for dette.

Departementet samarbeider med NIFU om et overvåkingsprogram for rekruttering og gjennomstrømning i utdanningssystemet. Videreføring av dette vil bedre muligheten for analyse av studieatferd under ulike betingelser, og både departementet og institusjonene vil således etablere et bedre grunnlag for å treffe og iverksette tiltak for forbedring av studiegjennomstrømning.

Det er utviklet felles studieadministrative systemer ved institusjonene, og departementet, utdanningsinstitusjonene og Norsk samfunnvitenskapelig datatjeneste (NSD) har utviklet en database for statistikk om høgre utdanning (DBH), som bl a inneholder standardisert informasjon om opptak, studenttall, avlagte eksamener, arealdata, økonomi- og budsjettdata og antall og type stillinger ved institusjonene. Departementet forutsetter at institusjonene nytter bl a dette datamaterialet for å utføre analyser i forhold til behov for dimensjonering, studiegjennomføring og endringer i studiepreferanser mellom ulike fag og nivåer.

Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding som oppfølging av NOU 1998: 6 Om økonomien i høgskolesektoren. Denne gjennomgangen av økonomien i høgskolesektoren gir departementet og institusjonene bedre mulighet for planlegging og analyse av virksomhetene. Departementet legger vekt på Kostnadsberegningsutvalgets anbefaling om videreutvikling av indikatorer for undervisnings- og forskningsvirksomhet i sektoren, slik at disse i større grad kan benyttes som kvalitetsmål. For å etablere rapporteringsrutiner og videreutvikle indikatorer for forskningsvirksomhet har departementet opprettet en arbeidsgruppe som skal vurdere spørsmålet om å utvide DBH til å omfatte forskningsdata.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet vurderer å innføre nettobudsjettering ved universitetene fra 1. januar 2000 som en prøveordning. Departementet vil sette ned en arbeidsgruppe med deltakelse fra de fire universitetene, Kirke-, utdannings- og forsknings-

departementet og Finansdepartementet for å vurdere ulike sider ved omlegging til nettobudsjettering, bl a om dette vil gi effektiviseringsgevinst ved institusjonene. Regjeringen vil komme tilbake med eventuelle forslag til endring i budsjetteringsmåte ved universitetene i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 1999.

Omdisponering av studieplasser

I St meld nr 39 (1997-98) Om dimensjonering av ulike studier innenfor høgre utdanning anbefaler departementet at antall studieplasser innenfor IT lavere grad og enkelte utdanninger innenfor helsefagene og lærerutdanningene økes ved at institusjonene omdisponerer studieplasser fra lavere prioriterte utdanninger og fra utdanninger med lav søkning, ledige studieplasser og god kapasitet på landsbasis. Departementet avventer Stortingets behandling av meldingen.

Institusjonene må være forberedt på å foreta reduksjoner i tallet på tilsatte i de utdanningene som bygges ned når det stilles krav om omdisponering av studieplasser. Dette er nødvendig for å frigjøre midler til nytilsetting i de utdanningene som skal bygges opp. I mange tilfeller kan ikke institusjonene gjennomføre tilstrekkelig hurtige omstillinger uten støtte i en overgangsperiode. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet satte derfor i 1998 av 10 mill kroner til særskilte omstillingstiltak, og i 1999 vil det også bli avsatt et beløp på 10 mill kroner til formålet.

Departementet vil samtidig understreke institusjonenes ansvar for å sikre kostnadsstrukturer, strategier m m som ivaretar institusjonenes evne til å møte framtidige krav om gjennomføring av rasjonelle omstillingsprosesser.

Videreutvikle grunnlaget for samarbeid og arbeidsdeling innenfor høgre utdanning og forskning

Tilstandsvurdering

Ved utbygging av kapasiteten innenfor høgre utdanning har det vært et mål å oppnå en best mulig nasjonal fordeling av studietilbud, basert på samarbeid og arbeidsdeling mellom regioner og institusjoner innenfor Norgesnettet. Også i det videre arbeidet med å utvikle studietilbudet ved universiteter og høgskoler må institusjonene legge vekt på at eventuelle nye studietilbud passer inn i institusjonenes fagprofil og støtter opp om knutepunktfunksjoner og institusjonenes plass i Norgesnettet.

Strategier og tiltak

Det er i hovedsak departementet som godkjenner søknader om etablering av nye fag og utdanninger ved institusjonene. Det samme gjelder nedlegging av fag. Norgesnettrådet er tillagt ressurser og kompetanse for å kunne gi departementet råd om dimensjonering og fagspredning i Norgesnettet, og bør prioritere en diskusjon for tilråding til departementet om grunnleggende prinsipper for etablering og fordeling av fag, og om utfordringer når det gjelder dimensjonering.

Departementet har arbeidet med tildeling av nye knutepunktfunksjoner, basert på tilrådinger fra fire utredningsutvalg. Det tas sikte på å tildele nye knutepunktfunksjoner med det første. Norgesnettrådet har i oppgave å videreutvikle arbeidsdelingen og samarbeidet innenfor Norgesnettet ved å drøfte retningslinjer og prinsipper for tildeling av nye, eventuelt bortfall av eksisterende, knutepunktfunksjoner. Også private institusjoner skal inngå i en samlet norgesnettvurdering.

Norgesnettrådet skal ha et spesielt ansvar for kvalitetssikring og evaluering av utdanningen, ved å påse at institusjonene utvikler ordninger for kvalitetssikring og ved å bistå institusjonene i evalueringsarbeidet. Videre skal Norgesnettrådet organisere faglig vurdering av studier det er søkt eksamensrett for etter privathøyskoleloven.

Norgesnettrådet skal således særlig spille en avgjørende rolle når det gjelder å gi råd om sektorovergripende og nasjonale forhold, og det forutsettes at dette gjøres i nært samarbeid med Det norske høgskolerådets og Det norske universitetsråds faglige organer.

For å legge til rette for ytterligere fleksibilitet i studenters overganger mellom institusjoner og utdanninger ferdigstiller departementet nå forskrift til universitets- og høgskolelovens § 47 Godskriving av grad, yrkesutdanning, fag eller emne fra institusjoner under universitets- og høgskoleloven. Forskriften slår fast prinsippet om gjensidig tid-for-tid-uttelling i cand mag-grader ved universiteter og høgskoler.

Stortinget forutsatte ved behandlingen av St meld nr 23 (1997-98) Om opplæring for barn, unge og vaksne med særskilde behov at alle spesialpedagogiske statlige kompetanse-

sentre skal utvikle en faglig tilknytning til et universitet eller statlig høgskole. Departementet vil følge opp dette i nært samarbeid med kompetansesentrene og de aktuelle institusjonene.

Legge til rette for økt internasjonalt samarbeid innenfor høgre utdanning og forskning.

Tilstandsvurdering

På oppdrag fra departementet har NIFU utarbeidet en oversikt over Norges internasjonale forskningssamarbeid i 1998. Oversikten viser at Norge deltar i et økende antall internasjonale forskningsprogrammer, i første rekke innenfor Europa. Økningen i norsk deltakelse har spesielt vært stor i EUs rammeprogrammer.

Departementet har også merket seg at det foregår en omfattende utveksling mellom norske og utenlandske institusjoner, både når det gjelder forskere, doktorgradsstipendiater og studenter, samt at utveksling av undervisningspersonale også øker. I tillegg kommer det personbaserte forskningssamarbeidet som forskere i universitets- og høgskolesektoren har med forskere i andre land.

Når det gjelder studentmobilitet over landegrenser, er det en lang tradisjon for at et større antall studenter tar hele eller deler av sin utdanning i utlandet, og departementet vurderer det som viktig å legge forholdene til rette for studentutveksling, bl a gjennom deltakelse i utvekslingsprogrammer mellom de nordiske land, deltakelse i EU-programmer, tildeling av gebyrstipend m m, jf omtale under kategori 07.80. I tabellen nedenfor framgår omfanget av studieopphold i utlandet gjennom EU-programmene SOKRATES og ERASMUS.

Tabell: Antall studenter fra norske læresteder med studieopphold i utlandet gjennom SOKRATES og ERASMUS

Institusjon	1994/95	1995/96	1996/97
Universitetet i Oslo	186	216	172
Universitetet i Bergen	261	287	273
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	108	115	136
Universitetet i Tromsø	30	29	26
Vitenskapelige høgskoler med flere [1]	181	229	225
Statlige høgskoler	214	334	333
Sum	980	1 210	1 165

Kilde: NIFU.
1) Inkluderer også Diakonhjemmets høgskolesenter, kunsthøgskolene med flere.

Når det gjelder endringer i studentmobilitet, framgår det av tabellen nedenfor at det har vært en økning i antall norske studenter ved utenlandske læresteder som mottok støtte gjennom Lånekassen.

Tabell: Antall norske studenter innenfor høgre utdanning som mottar støtte i Statens lånekasse for utdanning

	1992/93[1]	1993/94	1994/95	1995/96	1996/97	1997/98
Europa	5 383	5 601	5 999	7 042	8 513	8 704
USA/Canada	2 412	2 283	2 126	2 099	2 137	2 209
Andre land	466	53	95	168	396	717
Sum	8 261	7 937	8 220	9 309	11 044	11 630

Kilde: Statens lånekasse for utdanning.
1) Inkluderer studenter som fikk avslag på søknad om støtte.

Strategier og tiltak

Departementet vil legge vekt på forskningssamarbeid med EU innenfor EØS og annet internasjonalt forskningssamarbeid, se omtale under kategori 07.70, og institusjonene bør legge til rette for økt deltakelse i EU-finansiert forskning. Institusjonene bør også legge til rette for forskerutveksling innenfor EUs og nordiske forskningsprogrammer, og gjennom andre internasjonale samarbeid.

Det er et mål at flere studenter får deler av sin utdanning i et annet land, og departementet vil også legge vekt på økt samarbeid gjennom EUs utdanningsprogrammer, bl a ved økt lærer- og studentmobilitet.

Som ledd i det nordiske samarbeidet er det inngått en avtale mellom de nordiske land om adgang til høgre utdanning. Avtalen innebærer at søkere som er bosatt i et annet nordisk land, skal ha adgang til all offentlig høgre utdanning på samme eller likeverdige vilkår som landets egne søkere. Partene skal betale en viss godtgjøring for egne studenter i annet land. Betalingen foregår ved avregning over det årlige budsjettet for det nordiske samarbeidet.

Ordningen med vurdering og godkjenning av utenlandsk utdanning skal forbedres ved at det bygges opp nasjonale funksjoner i tilknytning til Norgesnettrådet. Informasjonssenteret for internasjonal utdanning (NAIC) vil bli organisert som en del av rådets sekretariat.

Programkategori 07.60 Høgre utdanning fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
01-29	Driftsutgifter	12 281 130	11 950 084	13 175 018	10,3
30-49	Nybygg, anlegg mv	951 214	519 670	605 246	16,5
60-69	Overføring til kommunesektoren	24 070	63 507	79 007	24,4
70-89	Overføring til private	346 168	366 756	439 319	19,8
90-99	Utlån, avdrag mv	0	208	208	0,0
	Sum kategori 07.60	13 602 582	12 900 225	14 298 798	10,8

KAP 0260 UNIVERSITETET I OSLO (JF KAP 3260)

Kapitlet finansierer
- drift av Universitetet i Oslo

Kap 0260 Universitetet i Oslo fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	1 857 852	1 804 504	1 909 620
21	Spesielle driftsutgifter	474 199	383 273	477 273
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	88 130	123 784	162 652
49	Kjøp av eiendom, *kan overføres*	0	10	10
61	Refusjon for bruk av sykehus	14 319	14 319	14 319
70	Tilskudd til senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteters stilling i Norge	0	0	40 000
	Sum kap 0260	2 434 500	2 325 890	2 603 874

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 21 med 94 mill kroner, jf parallell økning av inntektsbevilgningene på postene 01 og 51.
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 01 med 23 mill kroner, jf parallell økning av inntektsbevilgningen på post 02.
- Det er overført kr 1 733 000 til kap 0281 post 01 i sammenheng med overføringen av NAIC til Norgesnettrådet.
- Det er tilbakeført kr 500 000 til Kommunal- og regionaldepartementets budsjett knyttet til ordningen med statsautorisasjon av tolker.
- Det er overført kr 34 593 000 fra post 01 og kr 328 000 fra post 45 til Kulturdepartementet i forbindelse med overføring av funksjoner fra Universitetsbiblioteket i Oslo til Nasjonalbiblioteket.
- Det er overført kr 4 300 000 til post 01 i forbindelse med avtale mellom Universitetet i Oslo og Rikshospitalet om drift av felles medisinsk bibliotek på Gaustad.
- Det er opprettet en ny post 70 Tilskudd til senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteters stilling i Norge, jf omtale under budsjettforslag for 1999. Bevilgningen på posten er 40 mill kroner.

Tilskuddspostene 61 og 70 gis egne omtaler nedenfor.

Resultatrapport for 1997-98

Tabell: Studenttall i 1997

Studium	Opptak 1997[1)]	Måltall studenter 1997	Registrerte studenter 1997[2)]
Medisin	275	1 370[3)]	1 436
Sykepleie/helsefag	124		404
Odontologi	72	365	326
Matematisk-naturvitenskapelige fag	1 679		5 662
Farmasi	72	260	298
Historisk-filosofiske fag	2 808		7 626
Samfunnsvitenskap	2 505		5 405
Pedagogiske fag	921		1 692
Psykologi	82		484
Jus	1 311		5 064
Teologi	103		402
Examen philosophicum	2 140		5 761
Praktisk-pedagogisk utdanning	463		390
Annet	57[4)]		333[5)]
Ikke-spesifiserte måltall		32 466	
Sum	12 612	34 461	35 283[6)]

1) Gjelder opptak til alle studienivåer.
2) Kilde: DBH.
3) Gjelder medisin og sykepleie/helsefag samlet.
4) Omfatter 33 opptatte til ernæringsfag og 24 på tannpleie.
5) Omfatter bl a 67 studenter på ernæringsfag, 32 på tannpleie og 11 på utvikling og miljø.
6) I tillegg er det registrert 1 571 personer uten studierett.

Det totale måltallet for studenter i 1997 er oppfylt. De spesifiserte måltallene for medisin og sykepleie sett under ett er også oppnådd. Måltallet på odontologi blc imidlertid ikke oppfylt. Universitetet har et spesielt ansvar for utdanning i odontologi og må legge vekt på å oppnå måltallet også innenfor dette fagområdet.

Fordeling menn/kvinner, registrerte studenter høst 1997

Fordeling på studienivå, registrerte studenter høst 1997

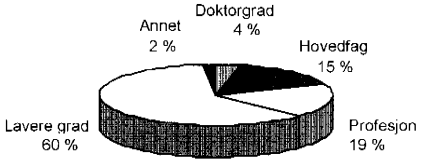

Tabellen nedenfor viser at antall avlagte årseksamener i 1997 ligger noe under måltallet. Registrerte eksamener på lavere grad gir ikke et fullstendig bilde av situasjonen fordi det ofte kun gis kandidatuttelling på høgre nivå/profesjonsnivå i statistikken. Dette gjelder spesielt profesjonsfagene. Dermed vil det være flere som har avlagt eksamen på lavere grad enn statistikken viser.

I forhold til det fastsatte måltallet er utviklingen gjennomgående meget positiv på hovedfags- og profesjonsnivå, hvor måltallet er overoppfylt med nær 10 pst. Antall registrerte kandidater på doktorgradsnivå overskrider måltallet med nær 25 pst.

Tabell: Kandidater i 1997

Studium	Måltall kandidater 1997			Registrerte kandidater 1997[1)]		
	Lavere grad[2)]	Hovedfag/ profesjon	Doktor-grad	Lavere grad[2)]	Hovedfag/ profesjon	Doktor-grad
Teologi	170	30	3	160	21	3
Medisin		160	62		154	68
Helsefag		40			34	
Ernæringsfag				32	7	
Odontologi		54	5		58	4
Realfag	2 300	380	65	1 693	434	102
Farmasi		50			56	
Historisk-filosofiske fag	3 250	320	23	3 186	346	22
Samfunnsvitenskap	3 300[3)]	457[3)]	30[5)]	2 154	321[4)]	25
Pedagogiske fag				789	104	11
Psykologi					77	1
Juridiske fag	1 900	530	6	805	598	6
Praktisk-pedagogisk utd				321		
Examen philosophicum	2 900			1 952		
Utvikling og miljø				13		
Sum	13 820	2 021	194	11 105[5)]	2 210	242

1) Kilde: DBH.
2) Avlagte årseksamener.
3) Dette måltallet inkluderer pedagogiske fag og psykologi i tillegg til samfunnsvitenskap.
4) Inkluderer 9 cand polit fra IMK på HF-fakultetet.
5) I tillegg er det avlagt 785 årseksamener av personer uten studierett på lavere grad.

Forskning

Universitetet i Oslo er landets største grunnforskningsinstitusjon med en mangeartet forskning som spenner over et vidt område.

Tallene for avlagte doktorgrader og vitenskapelige publikasjoner viser stor forskningsinnsats og en rekke forskningsprosjekter, både innenfor grunnforskning og anvendt forskning.

Universitetet i Oslo har etablert fire innsatsområder for forskning. Innsatsområdene er; etikk, klinisk kommunikasjon, miljøforskning og kommunikasjon: teknologi og kultur. Innsatsområdene skal oppmuntre og stimulere til forskning på høyt nivå innenfor de aktuelle feltene og knytte sammen forskningsmiljøer på tvers av faggrenser. Innsatsområdene, som ble opprettet for en femårsperiode, har i løpet av de tre årene de har eksistert, ført til etablering av en rekke tverrfaglige forskningsprosjekter, hvorav flere vanskelig kunne tenkes etablert uten de nettverk som organiseringen av innsatsområdene har skapt.

Tabell: Vitenskapelige publikasjoner fra 1995 til 1997

Kap 0260 Universitetet i Oslo	Vitenskapelige publikasjoner		
	1995	1996	1997
Teologisk fakultet	63	42	53
Juridisk fakultet	276	222	219
Medisinsk fakultet	1 559	1 884	1 683
Historisk-filosofisk fakultet	799	534	727
Matematisk-naturvitensk fakultet	1 227	1051	1 189
Odontologisk fakultet	131	173	104
Samfunnsvitenskapelig fakultet	536	399	402
SLS/ISP[1)]	89		
Utdanningsvitenskapelig fakultet		151	121
Andre[2)]	168	89	191
Sum	4 848	4 545	4 689

1) Senter for lærerutdanning og skoletjeneste/Institutt for spesialpedagogikk er fra 1. januar 1996 en del av Utdanningsvitenskapelig fakultet.
2) Enheter direkte underlagt kollegiet.

Universitetet i Oslo utgiftsførte 474,2 mill kroner i eksternt finansiert virksomhet over eget regnskap i 1997. Dette var ca 40 mill kroner mer enn året før. Eksterne institusjoner regnskapsførte i tillegg 77,9 mill kroner. Eksterne forskningsinntekter finansierte i 1997 615 årsverk ved universitetet. Forskning som regnskapsføres ved finansierende institusjon, finansierte 137 årsverk i 1997.

Forskningen ved Universitetet i Oslo er preget av et bredt internasjonalt engasjement som bl a kommer til uttrykk i en økende deltakelse i EUs rammeprogrammer. Ved utgangen av 1997 deltok forskere ved universitetet i 58 EU-finansierte forskningsprosjekter.

Departementet ser omfanget av eksternt finansiert virksomhet ved Universitetet i Oslo som et uttrykk for at universitetets kompetanse i stor grad blir etterspurt i nærings- og samfunnsliv.

Undervisning

Universitetet i Oslo har i de siste årene hatt et meget høyt aktivitetsnivå knyttet til undervisningen på grunn av den store studenttilstrømningen. Universitetet har i denne forbindelse arbeidet aktivt for å hindre at studenttilveksten gir negativ effekt på studiegjennomføringen. Universitetet er videre opptatt av kvalitetssikring av studiene, og har startet opp en prosess med å utvikle en modell for utvikling av studiekvaliteten.

Det ble satt i gang 68 nye studier/fag/kurs ved universitetet i 1997. De nye fagene og kursene er på alle nivåer, fra semesteremne til hovedfag.

I 1997 var det totalt 22 fjernundervisningstilbud ved universitetet, og flere tilbud er under utvikling. Fjernundervisningstilbudene var innenfor fagområder som f eks kriminologi, språk, historie, matematikk og spesialpedagogikk.

Innenfor etter- og videreutdanning var det til sammen ca 300 tilbud ved Universitetet i Oslo i 1997.

Formidling

Universitetet i Oslo legger vekt på å formidle fra sin virksomhet ut til forskjellige interessegrupper og til allmennheten. Dette skjer gjennom ulike populærvitenskapelige forelesninger og arrangementer, og gjennom dagspressen og etermedier. Det ble i 1997 arrangert 213 ulike populærvitenskapelige arrangementer med i underkant av 80 000 besøkende. Det ble i samme år utgitt 30 populærvitenskapelige tidsskrifter og 909 populærvitenskapelige publikasjoner.

Universitetet deltok på Forskningstorget i forbindelse med Forskningsdagene. Universitetet arrangerte videre en faglig-pedagogisk dag som et ledd i universitetets etter- og videreutdanning.

En rekke av museene i Oslo hører inn under universitetet. Kong Fredrik VI ga i 1812 eiendommen Tøyen med gården Kjølberg til universitetet. I dag ligger Botanisk hage og museum, Mineralogisk-geologisk museum, Paleontologisk museum og Zoologisk museum her. Andre museer som tilhører universitetet, er Historisk museum, Etnografisk museum, Oldsaksamlingen, Myntkabinettet og Vikingskiphuset.

Universitetsmuseene hadde totalt 977 983 besøkende i 1997, en økning på ca 3,5 prosent fra året før. Av de besøkende var 85 339 skoleelever.

Universitetet arrangerte en rekke utstillinger i løpet av 1997, også ved andre enheter enn museene. Utstillingene varierte i lengde, fra en dag til et helt år. Etnografisk museum hadde bl a en utstilling om Mongolia, Institutt for spesialpedagogikk holdt en utstilling for synshemmede om Munchs bilder, Institutt for teoretisk astrofysikk viste bilder av solen i rommet og Mineralogisk museum har opprettet en ny permanent utstilling om solsystemet. Universitetet har også en permanent elektronisk utstilling av norsk mynt gjennom 1 000 år.

Endring i studieplasser i 1998

Det ble i statsbudsjettet for 1998 fremmet forslag om og vedtatt en reduksjon i tallet på studieplasser ved universitetene på til sammen 2 000 plasser, herav 918 studieplasser ved Universitetet i Oslo fordelt med 382 på det samfunnsvitenskapelige fakultet, 138 på det matematisk-naturvitenskapelige fakultet og 398 på det historisk-filosofiske fakultet.

I forbindelse med St prp nr 1 Tillegg nr 3 (1997-98) ble det opprettet 70 studieplasser innenfor IT høgre grad, og av disse ble 15 studieplasser tildelt Universitetet i Oslo.

I forbindelse med behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett for 1998 vedtok Stortinget en tilleggsbevilgning til universitets- og høgskolesektoren på 120 mill kroner, jf kategoriomtalen. For Universitetet i Oslo bidro disse midlene til opprettelse av 55 studieplasser på IT høgre grad, åtte studieplasser på farmasi og 50 studieplasser på praktisk-pedagogisk utdanning.

Resultatmål for 1999

Departementet forutsetter at universitetet tilpasser opptaket av studenter slik at det totale studentmåltallet fortsatt kan nås. Det legges spesiell vekt på at måltallene for profesjonsutdanningene i medisin, odontologi og psykologi nås. Departementet forutsetter også at utdanningskapasiteten i praktisk-pedagogisk utdanning opprettholdes, og at kapasiteten i informasjonsteknologi videreføres på minst samme nivå høsten 1999 som høsten 1998.

Universitetet må prioritere tiltak som kan forbedre studiegjennomføringen.

Universitetet må som landets største grunnforskningsinstitusjon prioritere å opprettholde omfanget på grunnforskningsaktiviteten ved institusjonen.

Universitetet må legge vekt på å utvikle gode etter- og videreutdanningstilbud for å kunne oppfylle sin rolle i forbindelse med kompetansereformen.

Universitetet i Oslo har et spesielt ansvar i forhold til å utvikle et framtidsrettet universitetsbibliotek, jf ferdigstilling av nytt bygg til Universitetsbiblioteket på Blindern.

Institusjonen må ta sikte på et høyt aktivitetsnivå når det gjelder student- og forskerutveksling og annet internasjonalt samarbeid.

Det faglige samarbeidet med de statlige høgskolene og andre høgskoler, bl a gjennom professor II-stillinger, samarbeid om studietilbud og doktorgradsutdanning, må videreføres i 1999.

Departementet ser det som viktig at universitetet opprettholder nivået på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Universitetet bør utarbeide handlingsplaner for likestilling. I handlingsplanen skal det bl a settes måltall for kvinneandel i ulike stillingskategorier og utarbeides strategier og tiltak for hvordan målene skal nås.

Universitetet i Oslo må i 1999 sikre institusjonens IT-systemer ved overgang til år 2000.

Departementet angir følgende måltall for antall studenter, antall uteksaminerte kandidater og avlagte eksamener i 1998 og 1999:

Tabell: Måltall studenter og kandidater

Studium	Måltall Studenter[2]		Måltall kandidater[2] Lavere grad[1]		Hovedf/profesj		Doktorgrad	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Teologi	430	430	170	170	30	30	3	3
Medisin	1 285	1 300			160	160	62	62
Sykepleie	100	100			40	40		
Odontologi	365	365			54	54	5	5
Farmasi	268	276			50	50		
Realfag	5 872	5 942	2 300	2 250	430	430	65	100
Historisk-filosofiske fag	6 702	6 626	3 250	3 120	320	320	23	23
Samfunnsfag/psykologi/ pedagogiske fag	8 863	8 789	3 300	3 170	457	457	30	30
Jus	4 125	4 125	1 900	1 900	530	530	6	6
Examen philosophicum	5 000	5 000	2 900	2 900				
Andre/ikke spesifisert	676	676						
Sum	33 686	33 629	13 820	13 510	2 071	2 071	194	229

1) Avlagte helårseksamener.

2) Det er ved fastsetting av resultatmål tatt hensyn til nye studieplasser opprettet fra høsten 1998, og inndragning av 918 studieplasser ved HF-, SV- og MN-fakultetene i 1998.

Budsjettforslag for 1999

Ved fordelingen av budsjettrammen har departementet lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved universitetet til utdanningskapasiteten nasjonalt. Det er videre lagt vekt på at virksomheten skal ha god kvalitet. I tillegg til budsjettrammen på institusjonskapitlet er det som for tidligere år satt av en sentral bevilgning på kap 0281 til fordeling på bakgrunn av avlagte hovedfag og doktorgrader.

Universitetet i Oslo ved Institutt for spesialpedagogikk vil fra årsskiftet 1999 tilby kvalifiseringskurs for midlertidig godkjente tolker for døve og hørselshemmede. I tillegg vil universitetet tilby fjernundervisning i tegnspråk der målgruppen bl a er lærere som ønsker videreutdanning i tegnspråk, og døvetolker som har behov for oppdatering av sin kunnskap.

Det foreslås 40 mill kroner til etablering og drift av et senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteters stilling i Norge.

Måltallet inkluderer 25 studieplasser ved universitetsstudiene på Svalbard (UNIS).

Budsjettforslaget omfatter midler til videreføring av nye studieplasser som ble opprettet innenfor informasjonsteknologi, farmasi og praktisk-pedagogisk utdanning i 1998.

Regjeringen har som et ledd i satsingen på informasjonsteknologi ønsket å videreføre det økte opptaksnivået på IT-utdanninger høsten 1999. Videreføring av det økte opptaket på informasjonsteknologi gjennomføres delvis ved omdisponering av studieplasser og delvis ved tildeling av nye studieplasser. Universitetet i Oslo må omdisponere 35 høgre grads studieplasser fra lavere prioriterte utdanninger til 35 høgre grads studieplasser i informasjonsteknologiutdanning.

Midler knyttet til videreføring av det økte opptaket på øvrige flerårige studieplasser som ble tildelt i 1998, er lagt inn i budsjettrammen.

Regjeringen har foreslått å redusere antall studieplasser på lavere prioriterte utdanninger med 500 studieplasser, jf kategoriomtalen. Den andelen Universitetet i Oslo har av denne reduksjonen, er satt til 115 studieplasser. Reduksjonen er fordelt på HF- og SV-fag med henholdsvis 58 og 57.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3260, postene 02 og 11, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten gjelder lønn (inkl trygd) og driftsutgifter i forbindelse med oppdragsundervisning og oppdragsforskning. Bevilgningen under post 21 kan bare benyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter til oppdragsvirksomheten.

Basert på tidligere års regnskap og forventning om fortsatt positiv utvikling i oppdragsvirksomheten ved universitetet, foreslås det å øke bevilgningen under kap 0260 post 21 og kap 3260 post 01 i 1999 med 90 mill kroner i forhold til i 1998. Videre foreslås post 21 økt med 4 mill kroner mot parallell økning av inntektspost 51.

Det er budsjettert med større beløp under inntektspostene 01, 50 og 51 enn på utgiftspost 21. Bevilgningen på posten kan overskrides tilsvarende det beløpet universitetet får som merinntekt under kap 3260 post 01, 50 og 51, jf forslag til vedtak II nr 1 og 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Posten gjelder generell bevilgning til vitenskapelig utstyr, kjøp av utstyr og inventar til nybygg, samt større vedlikeholdsarbeid og ombyggingsarbeid. Av bevilgningen på denne posten er 46,7 mill kroner øremerket utstyrsbevilgning til nytt bygg for universitetsbiblioteket, 9,1 mill kroner er øremerket utstyrsbevilgning til PK III-bygget, og 12,2 mill kroner er øremerket utstyrsbevilgning til ZEB-bygget.

Post 49 Kjøp av eiendom, *kan overføres*

Posten gjelder kjøp av lokaler til bruk for universitetet med inntekter fra salg av eiendom som inntektsføres under kap 3260 post 49. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3260, post 49, jf forslag til vedtak II nr 1 og V.

Post 61 Refusjon for bruk av sykehus

Bevilgningen skal dekke utgifter i forbindelse med at Universitetet i Oslo bruker Oslo kommunale sykehus til utdanning av leger og til universitetsforskning. Bevilgningen gjelder utgifter som ikke omfattes av Sosial- og helsedepartementets funksjonstilskudd til universitetsklinikkene.

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er i henhold til St meld nr 49 (1969-70) å gi sykehuseieren kompensasjon for at sykehuset ikke får full nytte av sitt personale i pasientbehandlingen ved at sykehuspersonalet utfører og bistår ved undervisning og universitetsforskning.

Tildelingskriterier

Tilskuddsordningen er rammestyrt med et utgangspunkt som ble fastsatt da avtalen med Oslo kommune ble inngått 23. desember 1994. Tilskuddet forvaltes av Universitetet i Oslo.

Oppfølging og kontroll

Sykehusene skal hvert år avgi regnskap for bruken av tilskuddet og rapportere om volumet på de tjenestene som inngår under de enkelte elementer i avtalen mellom staten og Oslo kommune. Departementet legger opp til at rapportene fra sykehusene skal inngå i universitetets årlige rapport om virksomheten ved institusjonen.

Post 70 Tilskudd til senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteters stilling i Norge

Stortinget har i forbindelse med behandlingen av St prp nr 82 (1997-98) Et historisk og moralsk oppgjør med behandlingen i Norge av den økonomiske likvidasjon av den jødiske minoritet under den andre verdenskrig, vedtatt etablering av et dokumentasjons- og kompetansesenter for å skape kompetanse i Norge om Holocaust generelt, og spesifikt om det norske kapitlet i historien om Holocaust. Senteret foreslås etablert i samarbeid med Universitetet i Oslo. Det er foreslått en bevilgning på 40 mill kroner til etablering og drift av senteret på ny post 70 Tilskudd til senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteters

stilling i Norge. En del av midlene skal benyttes til etablerings- og driftskostnader i 1999. Resterende midler skal investeres i fond der avkastningen nyttes til framtidig drift.

KAP 3260 UNIVERSITETET I OSLO (JF KAP 0260)

Kap 3260 Universitetet i Oslo fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	460 514	372 936	462 936
02	Salgsinntekter mv	81 089	57 640	82 081
11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	1 503	4 383	4 383
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	14 128	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	18 061	0	0
49	Salg av eiendom	0	10	10
50	Tilskudd til Institutt for farmakoterapi	3 089	3 000	3 000
51	Inntekter under Observatoriefondet og Tøyenfondet	20 046	16 733	20 733
82	Tilskudd	4 251	0	0
83	Tilskudd fra private fond	9	0	0
	Sum kap 3260	602 690	454 702	573 143

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Det er foretatt en oppjustering av inntektsbevilgningen på postene 01 og 51 med henholdsvis 90 og 4 mill kroner, jf omtale av parallell økning av utgiftsbevilgningen under kap 0260.
- Det er foretatt en oppjustering av inntektsbevilgningen på post 02 med 23 mill kroner, jf omtale av parallell økning av utgiftsbevilgningen under kap 0260.

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder oppdragsinntekter. På post 02 skal det, foruten salgsinntekter fra salg av materiell til studenter m m, også føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste leieinntekter kan føres på post 02.

Post 50 Tilskudd til Institutt for farmakoterapi

Posten gjelder tilskudd som Sosial- og helsedepartementet betaler for driften av Institutt for farmakoterapi. Inntektene samsvarer med utgiftene ved instituttet.

Post 51 Inntekter under Observatoriefondet og Tøyenfondet

Post 51 gjelder leieinntekter og avkastning av fondskapital.

Post 82 Tilskudd

Posten gjelder overføring fra Sosial- og helsedepartementet til Psykososialt senter for flyktninger. Tilskuddet ble gitt som posteringsfullmakt på kap 0743 post 61. Utgiftene er regnskapsført på kap 0260 postene 01 og 11.

Post 83 Tilskudd fra private fond

Post 83 gjelder tilskudd fra ulike fond. Bevilgningen på denne posten ble i 1998 flyttet til inntektspost 02.

KAP 0261 UNIVERSITETET I BERGEN (JF KAP 3261)

Kapitlet finansierer
- drift av Universitetet i Bergen

Kap 0261 Universitetet i Bergen fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	1 021 791	1 003 211	1 078 406
21	Spesielle driftsutgifter	326 122	236 262	326 262
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	31 904	64 669	74 062
49	Kjøp av eiendom, *kan overføres*	19 380	10	10
61	Refusjon for bruk av sykehus	3 112	2 875	2 875
	Sum kap 0261	1 402 309	1 307 027	1 481 615

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 21 med 90 mill kroner og på post 01 med 3 mill kroner, jf parallell økning av inntektsbevilgningen under kap 3261.

Tilskuddspost 61 Refusjon for bruk av sykehus gis egen omtale nedenfor.

Resultatrapport for 1997-98

Universitetet i Bergen har ikke oppfylt måltallet for registrerte studenter høsten 1997. Når det gjelder de spesifiserte måltallene, er måltallet på både medisin, helsefag og odontologi oppfylt med god margin. Universitetet må imidlertid legge vekt på å oppnå måltallet også for totalt antall registrerte studenter.

Tabell: Studenttall

Studium	Opptak 1997[1)]	Måltall studenter 1997	Registrerte studenter 1997[2)]
Medisin	174	795	957
Helsefag	45	100	239
Odontologi	61	239	277
Realfag	782		2 783
Historisk-filosofiske fag	1 260		4 426
Samfunnsvitenskap[3)]	1 068		4 078
Psykologi	333		355
Jus	246		2 089
Examen philosophicum	180		881
Praktisk-pedagogisk utdanning	359		121
Annet	76[4)]		98
Ikke-spesifiserte måltall		16 451	
Sum	4 584	17 585	16 304[5)]

1) Gjelder opptak til alle studienivåer.
2) Kilde: DBH.
3) Inkludert lavere grad fra psykologisk fakultet; psykologi grunnfag og organisasjons- og arbeidslivspsykologi.
4) Omfatter fjernsynsproduksjon, Griegakademiet og tannpleier.
5) I tillegg er det registrert 903 personer uten studierett og 40 NORUT-studenter.

Fordeling menn/kvinner, registrerte studenter høst 1997

Fordeling på studienivå, registrerte studenter høst 1997

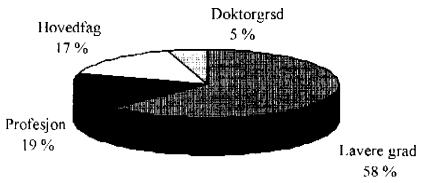

Tabellen nedenfor viser at antall avlagte årseksamener i 1997 ligger noe under måltallet. Registrerte eksamener på lavere grad gir ikke et fullstendig bilde av situasjonen fordi det ofte kun gis kandidatuttelling på høgre nivå/profesjonsnivå i statistikken. Dette gjelder spesielt profesjonsfagene. Dermed vil det være flere som har avlagt eksamen på lavere grad enn statistikken viser.

I forhold til fastsatte måltall på hovedfags- og profesjonsnivå viser tabellen at faktisk antall kandidater ligger nær opp til måltallet, mens faktisk antall registrerte doktorgrader ligger noe under måltallet.

Departementet legger vekt på at de fastsatte måltallene blir nådd. Universitetet må i verksette tiltak for å gjennomføre dette.

Tabell: Kandidater i 1997

Studium	Måltall kandidater 1997			Registrerte kandidater 1997[1)]		
	Lavere grad[2)]	Hovedfag/ profesjon	Doktor-grad	Lavere grad[2)]	Hovedfag/ profesjon	Doktor-grad
Medisin		108	30		81	14
Helsefag		5	1	14	57	1
Odontologi		54	4		46	6
Realfag	1 040	215	52	1 004	217	46
Historisk-filosofiske fag	2 040	235	18	2 024	216	18
Samfunnsvitenskap	1 310	185	18	1 871[3)]	186	22
Psykologi	650	54	3	21	56	8
Jus	400	160	2	319	155	
Praktisk-pedagogisk utd				169		
Examen philosophicum	850			505		
Annet	75			2		
Sum	6 365	1016	136	5 929[4)]	1 014	115

1) Kilde: DBH.
2) Avlagte årseksamener.
3) Inkludert lavere grad fra psykologisk fakultet; psykologi grunnfag og organisasjons- og arbeidslivspsykologi.
4) I tillegg er det avlagt 386 årseksamener av personer uten studierett på lavere grad, samt 12 årseksamener av andre studenter (NORUT). Kilde: DBH.

Forskning

Forskningsaktiviteten ved Universitetet i Bergen er omfattende og preget av mangfold når det gjelder tema, prosjektstørrelse, finansiering og organisering.

Tallene for avlagte doktorgrader og vitenskapelige publikasjoner viser utstrakt forskningsinnsats og en rekke forskningsprosjekter, både innenfor grunnforskning og anvendt forskning.

Mye av forskningen ved Universitetet i Bergen har basis i faglige tradisjoner og naturgitte forutsetninger som er spesielle for Bergen. Dette gjelder f eks naturvitenskapelige fag med tilknytning til landsdelen og havområdene. Eksempler på dette er forskning innenfor molekylærbiologi, marin forskning/klimaforskning og tungregning. Universitetet i Bergen satser også på tverrfaglige forsknings- og utviklingsprosjekter. Andre tyngdepunkter er f eks internasjonal virksomhet og særlig forskning rettet mot utviklingsland.

Tabell: Vitenskapelige publikasjoner fra 1995 til 1997

Kap 0261 Universitetet i Bergen	Vitenskapelige publikasjoner		
	1995	1996	1997
Medisinsk fakultet	856	796	947
Historisk-filosofisk fakultet	344	329	407
Odontologisk fakultet	77	78	85
Samfunnsvitenskapelig fakultet	196	183	274
Matematisk-naturvitensk fakultet	401	642	741
Psykologisk fakultet	155	186	197
Juridisk fakultet	51	93	55
Andre			19
Sum	2 080	2 307	2 725

Eksterne forskningsbidrag finansierte 324 årsverk ved Universitetet i Bergen i 1997. Det var i samme periode regnskapsført ca 326 mill kroner på post 21. Universitetet har for tiden inngått avtale om deltaking i 79 EU-finansierte forskningsprosjekter, hvorav 17 prosjekter koordineres fra universitetet.

Universitetet i Bergen har et nært samarbeid med forskningsstiftelsen UNIFOB. Virksomheten i UNIFOB utgjorde i 1997 194 årsverk. Samlet omsetning i UNIFOB var på om lag 156 mill kroner.

Departementet ser omfanget av eksternt finansiert virksomhet som et uttrykk for at universitetets kompetanse i stor grad blir etterspurt i nærings- og samfunnsliv.

Undervisning

Universitetet i Bergen arbeider kontinuerlig med studiekvalitetsarbeid bl a for å bedre studentgjennomstrømningen.

Universitetet opprettet flere nye studietilbud i 1997. Spesielt ved det matematisk-naturvitenskapelige fakultet ble det i 1997 foretatt en større justering av studietilbudet.

Gjennom Nornet-prosjektet har Universitetets mediesenter etablert samarbeid med en rekke utdanningsinstitusjoner og fylkeskommuner om utnytting av et nasjonalt system for satellittformidling av undervisning til geografisk spredte studiegrupper. Etter oppdrag fra Utenriksdepartementet/NORAD tilbyr universitetet fjernundervisning om bistand, utvikling og internasjonale spørsmål for elever i videregående opplæring. Universitetet har også utviklet fjernundervisningstilbud i religionsvitenskap, verdenshistorie, økologi og akvakultur.

Universitetet hadde i 1997 en rekke etter- og videreutdanningstilbud, bl a i tilknytning til reformene i skoleverket.

Formidling

Bergen museum og Universitetets mediesenter er de mest sentrale organene i universitetets formidlingsvirksomhet.

Tilsatte ved Universitetet i Bergen medvirker på flere måter i populærvitenskapelig formidling, bl a i NRKs TV-serie Vannets historie høsten 1997. Universitetets mediesenter har et særlig ansvar for populærvitenskapelig formidling og medvirket i flere TV-produksjoner, bl a Nordsjøen – spiskammer og avfallsplass og det populærvitenskapelige programmet Schrödingers katt.

Bergen museum gir ut Bergen museums skrifter og Årboka for Bergen museum. Det populærvitenskapelige tidsskriftet Naturen har sitt hovedgrunnlag i virksomheten ved Universitetet i Bergen.

Gjennom de siste årene er museumsvirksomheten ved Universitetet i Bergen blitt oppgradert. Besøkende ved utstillinger og omvisninger var i 1997 ca 70 000.

Endring i studieplasser i 1998

Det ble i statsbudsjettet for 1998 fremmet forslag om og vedtatt en reduksjon i tallet på studieplasser ved universitetene på til sammen 2 000 plasser, derav 489 ved Universitetet i Bergen fordelt med 170 på det samfunnsvitenskapelige fakultet, 86 på det matematisk-naturvitenskapelige fakultet og 233 på det historisk-filosofiske fakultet.

I forbindelse med St prp nr 1 Tillegg nr 3 (1997-98) ble det opprettet 70 studieplasser innen IT høgre grad og 20 studieplasser i psykologi. Av disse ble ti studieplasser i IT høgre grad og 12 studieplasser i psykologi tildelt Universitetet i Bergen.

I forbindelse med behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett for 1998 vedtok Stortinget en tilleggsbevilgning til universitets- og høgskolesektoren på 120 mill kroner, se kategoriomtalen. For Universitetet i Bergen bidro disse midlene til opprettelse av 15 studieplasser på IT høgre grad.

Resultatmål for 1999

Departementet forutsetter at universitetet tilpasser opptaket av studenter slik at det totale studentmåltallet nås. Departementet forutsetter at utdanningskapasiteten i praktisk pedagogisk utdanning opprettholdes, og at kapasiteten i informasjonsteknologi videreføres på samme nivå høsten 1999 som høsten 1998.

Universitetet i Bergen må fortsatt legge vekt på et høyt innslag av grunnforskning ved institusjonen.

Universitetet må legge vekt på å utvikle gode etter- og videreutdanningstilbud for å kunne oppfylle sin rolle i forbindelse med oppfølging av kompetansereformen.

Ordningen med desentralisert medisinutdanning i Helseregion vest skal videreføres i 1999.

I forbindelse med samlokalisering knyttet til ferdigstilling av bygg for biologiske basalfag må universitetet legge til rette slik at dette gir faglige og administrative gevinster.

Samarbeidet mellom Universitetet i Bergen og høgskolene på Sør- og Vestlandet om forskerutdanning er meget positivt. Universitetet bør arbeide for å videreføre dette samarbeidet.

Den internasjonale virksomheten ved Universitetet i Bergen har stort omfang, bl a er antallet samarbeidsavtaler høyt. Det er viktig at institusjonen opprettholder et høyt aktivitetsnivå når det gjelder student- og forskerutveksling og annet internasjonalt samarbeid.

Det faglige samarbeidet med de statlige høgskolene og andre høgskoler, bl a gjennom professor II-stillinger, samarbeid om studietilbud og doktorgradsutdanning, må videreføres i 1999.

Departementet ser det som viktig at universitetet øker nivået på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Universitetet bør utarbeide handlingsplaner for likestilling. I handlingsplanen skal det bl a settes måltall for kvinneandel i ulike stillingskategorier og utarbeides strategier og tiltak for hvordan målene skal nås.

Universitetet i Bergen må i 1999 sikre institusjonens IT-systemer ved overgang til år 2000.

Departementet angir følgende måltall for antall studenter, antall uteksaminerte kandidater og avlagte eksamener i 1998 og 1999:

Tabell: Måltall studenter og kandidater

Studium	Måltall Studenter[2]		Måltall kandidater[2] Lavere grad[1]		Hovedf/profesj		Doktorgrad	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Medisin	845	875			108	108	30	30
Sykepleie	100	100			5	5	1	1
Odontologi	239	239			54	54	4	4
Realfag	2 792	2 817	1 040	1 010	215	215	52	52
Historisk-filosofiske fag	4 144	4 088	2 040	1 960	235	235	18	18
Samfunnsfag	2 870	2 815	1 310	1 250	185	185	18	18
Psykologi	1 267	1 283	650	650	54	54	10	10
Jus	2 531	2 531	400	400	160	160	3	3
Examen philosophicum	1 787	1 787	850	850				
Praktisk-pedagogisk utd	190	190						
Andre/ikke spesifisert	402	402	75	75				
Sum	17 167	17 127	6 365	6 195	1 016	1 016	136	136

1) Avlagte helårseksamener.

2) Det er ved fastsetting av resultatmål tatt hensyn til nye studieplasser opprettet fra høsten 1998, og inndragning av 489 studieplasser ved HF-, SV- og MN-fakultetene i 1998.

Budsjettforslag for 1999

Ved fordelingen av budsjettrammen har departementet lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved universitetet til utdanningskapasiteten nasjonalt. Det er videre lagt vekt på at virksomheten skal ha god kvalitet. I tillegg til budsjettrammen på institusjonskapitlet er det som for tidligere år satt av en sentral bevilgning på kap 0281 til fordeling på bakgrunn av avlagte hovedfag og doktorgrader.

Budsjettforslaget for 1999 omfatter midler til videreføring av nye studieplasser som ble opprettet innenfor informasjonsteknologi og psykologi i 1998.

Regjeringen har som et ledd i satsingen på informasjonsteknologi ønsket å videreføre det økte opptaksnivået på IT-utdanninger høsten 1999. Videreføring av det økte opptaket på informasjonsteknologi gjennomføres delvis ved omdisponering av studieplasser og delvis ved tildeling av nye studieplasser. Universitetet i Bergen må omdisponere 50 lavere grads studie-

plasser fra lavere prioriterte utdanninger til 25 høgre grads studieplasser i informasjonsteknologiutdanning.

Midler knyttet til videreføring av det økte opptaket på øvrige flerårige studieplasser som ble tildelt i 1998, er lagt inn i budsjettrammen.

Regjeringen har foreslått å redusere antall studieplasser på lavere prioriterte utdanninger med 500 studieplasser, se kategoriomtalen. Den andelen Universitetet i Bergen har av denne reduksjonen, er satt til 61 studieplasser. Reduksjonen er fordelt på HF- og SV-fag med henholdsvis 31 og 30.

Måltallet inkluderer 25 studieplasser ved universitetsstudiene på Svalbard (UNIS).

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3261, postene 02 og 11, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten gjelder lønn (inkl trygd) og driftsutgifter i forbindelse med oppdragsundervisning og oppdragsforskning. Bevilgningen under post 21 kan bare benyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter til oppdragsvirksomheten.

Basert på tidligere års regnskap og forventning om fortsatt positiv utvikling i oppdragsvirksomheten ved universitetet, foreslås det å øke bevilgningen under kap 0261 post 21 med 90 mill kroner i forhold til i 1998.

Det er budsjettert med større beløp under inntektspost 01 enn på utgiftspost 21. Bevilgningen på posten kan overskrides tilsvarende det beløpet universitetet får som merinntekt under kap 3261 post 01, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Posten gjelder generell bevilgning til vitenskapelig utstyr, kjøp av utstyr og inventar til nybygg, samt større vedlikeholdsarbeid og ombyggingsarbeid. Av bevilgningen på denne posten er 5 mill kroner øremerket utstyrsbevilgning til bygg for biologiske basalfag.

Post 49 Kjøp av eiendom, *kan overføres*

Posten gjelder kjøp av lokaler til bruk for universitetet med inntekter fra salg av eiendom som inntektsføres under kap 3261 post 49. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3261 post 49, jf forslag til vedtak II nr 1 og V.

Post 61 Refusjon for bruk av sykehus

Bevilgningen skal dekke utgifter i forbindelse med at Universitetet i Bergen bruker Sandviken sykehus og Bergen legevakt til utdanning av leger. Bevilgningen gjelder utgifter som ikke kan dekkes ved avlønning eller kjøp direkte over universitetets budsjett.

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er i henhold til St meld nr 49 (1969-70) å gi sykehuseieren kompensasjon for at sykehuset ikke får full nytte av sitt personale i pasientbehandlingen ved at sykehuspersonalet utfører og bistår ved undervisning og universitetsforskning.

Tildelingskriterier

Tilskuddsordningen er basert på avtale mellom staten og Hordaland fylkeskommune, jf St prp nr 169 (1976-77), der det er fastsatt at staten skal yte et tilskudd på tre pst av sykehusenes netto lønnsutgifter. Tilskuddet forvaltes av Universitetet i Bergen.

Oppfølging og kontroll

Rapport om bruk av tilskuddsmidlene inngår som en del av universitetets årlige regnskap. Tilskuddet skal tas opp til ny vurdering ved endringer i universitetets stillingsbudsjett ved sykehusene eller om undervisningsbelastningen endres.

Kap 3261 Universitetet i Bergen fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	334 270	244 410	334 410
02	Salgsinntekter mv	24 070	20 087	23 087
11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	858	128	128
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	11 489	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	6 163	0	0
49	Salg av eiendom	19 380	10	10
	Sum kap 3261	396 230	264 635	357 635

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:
- Det er foretatt en oppjustering av inntektsbevilgningen på post 01 med 90 mill kroner og på post 02 med 3 mill kroner, jf parallell økning av utgiftsbevilgningen under kap 0261.

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder oppdragsinntekter. På post 02 skal, foruten salgsinntekter fra salg av materiell til studenter m m, også føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste leieinntekter kan føres på post 02.

Post 49 Salg av eiendom

Posten gjelder inntekter fra salg av eiendom.

KAP 0262 NORGES TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET (JF KAP 3262)

Kapitlet finansierer
- drift av Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Kap 0262 Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	1 372 503	1 343 793	1 457 994
21	Spesielle driftsutgifter	269 013	241 862	268 862
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	51 060	77 510	108 232
49	Kjøp av eiendom, *kan overføres*	0	10	10
61	Refusjon for bruk av sykehus	6 298	8 298	8 298
	Sum kap 0262	1 698 874	1 671 473	1 843 396

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 21 med 27 mill kroner, jf parallell økning i inntektsbevilgningen under kap 3262.
- 2,2 mill kroner er overført til kap 0262 post 01 som følge av at Laboratoriet for radiologisk datering er overført fra Forskningsrådet til Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Tilskuddspost 61 Refusjon for bruk av sykehus gis egen omtale nedenfor.

Resultatrapport for 1997-98

Tabell: Studenttall i 1997

Studium	Opptak 1997[1)]	Måltall studenter 1997	Registrerte studenter 1997[2)]
Medisin	103[3)]	465[4)]	492
Teknologi	1 639	7 300	7 173
Arkitektur	85	345	383
Realfag	596		1 574
Historisk-filosofiske fag	989		3 554
Examen philosophicum	308		248
Samfunnsvitenskap	1 574		4 616
Psykologi	40	112	112
Praktisk-pedagogisk utdanning	263		117
Musikk	35		150
Bildekunst	17		72
Ikke-spesifiserte måltall		9 698	
Sum	5 649	17 920	18 491[5)]

1) Gjelder opptak til alle studienivåer.
2) Kilde: DBH.
3) I tillegg kommer 57 medisinstudenter ved utenlandske universiteter.
4) Måltallet inkluderer 60 medisinstudenter ved utenlandske universiteter.
5) I tillegg er det registrert 352 personer uten studierett.

Det totale måltallet for studenter i 1997 er oppfylt. Når det gjelder fagområdene med spesielt fastsatt måltall for antall registrerte studenter, ble måltallet oppnådd for medisin, arkitektur og psykologi. Det spesifiserte måltallet for teknologi ble imidlertid ikke oppnådd. Universitetet har et spesielt ansvar for teknologisk utdanning og må legge vekt på å nå måltallet også for teknologi.

Fordeling menn/kvinner, registrerte studenter høst 1997

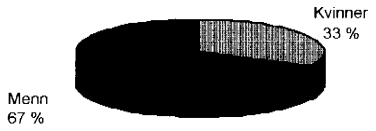

Fordeling på studienivå, registrerte studenter høst 1997

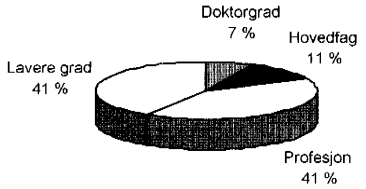

Departementet vil understreke at Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet må videreføre arbeidet med å sikre en jevnere kjønnsfordeling av studentmassen ved institusjonen. Dette gjelder særlig for de teknologiske fagområdene.

Tabell: Kandidater i 1997

Studium	Måltall kandidater 1997			Registrerte kandidater 1997[1)]		
	Lavere grad[2)]	Hovedfag/ profesjon	Doktor-grad	Lavere grad[1)]	Hovedfag/ profesjon	Doktor-grad
Medisin		45	12		41	9
Teknologi		1 215	141		1 151	134
Arkitektur		60	5		56	
Realfag	700	110	25	707	103	23
Historisk-filosofiske fag	1 900	100	10	1 603	121	13
Samf vitenskap/psykologi	2 000	185	10	2 288	166	4
Musikk					5	
Bildekunst					13	
Praktisk-pedagogisk utd				135		
Examen philosophicum	500			435		
Andre/ikke spesifiserte	140				43[4)]	
Sum	5 240	1 715	203	5 168[3)]	1 699	183

1) Kilde: DBH.
2) Avlagte årseksamener.
3) I tillegg er det avlagt 100 årseksamener av personer uten studierett på lavere grad. Kilde: DBH.
4) Mastergradskandidater.

Det totale måltallet for antall avlagte årseksamener på lavere grad ble ikke oppfylt i 1997. Registrerte eksamener på lavere grad gir ikke et fullstendig bilde av situasjonen fordi det ofte kun gis kandidatuttelling på høgre nivå/profesjonsnivå i statistikken. Dette gjelder spesielt profesjonsfagene. Dermed vil det være flere som har avlagt eksamen på lavere grad enn statistikken viser.

Registrert antall avlagte hovedfags- og profesjonseksamener ved universitetet ligger noe under måltallet i 1997, det samme gjelder for avlagte doktorgrader.

Departementet legger vekt på at de fastsatte måltallene blir nådd. Universitetet må i verksette tiltak for å gjennomføre dette.

Forskning

Universitetet driver utstrakt samarbeid med næringslivet innenfor både undervisning og forskning og utvikling. Norsk industri finansierer i dag en stor del av forskningen, bl a gjennom oppdragsfinansierte dr ing-stipendiater og professorater.

Forskningsvirksomheten ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet spenner over hele bredden av institusjonens fagområder, og omfatter så vel grunnforskning som anvendt forskning og utvikling. Universitetet har lagt stor vekt på å fremme tverrfaglig forskning, og utviklet i 1997 et eget strategisk program for slik virksomhet. Universitetet har valgt ut fire satsingsområder for tverrfaglig forskning: bærekraftig produksjon og forbruk, infrastruktur og livskvalitet, teknologi, kunst og kultur og informasjon, kommunikasjon og kompetanse.

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet har videre hatt evalueringer med ekstern deltakelse av kvalitet i den faglige virksomheten ved institusjonen i 1997. Evalueringene ga gjennomgående gode vurderinger av virksomheten.

Tabell: Vitenskapelige publikasjoner fra 1995 til 1997

Kap 0262 Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	Vitenskapelige publikasjoner 1995	1996	1997
Medisinsk fakultet			398
Historisk-filosofisk fakultet	235	235	129
Fak for samfunnsvitenskap og teknologi ledelse			205
Matematisk-naturvitenskapelige fag	282	280	206[1)]
Teknologiske fag	714	711	190[2)]
Arkitektur			49
Vitenskapsmuseet			68
Annet			51[3)]
Sum	1 231	1 226	1 296

1) Omfatter fakultet for fysikk, informatikk og matematikk (FIM) og fakultet for kjemi og biologi (KB).
2) Omfatter institutt for bygg- og miljøteknikk, institutt for elektronikk og telekommunikasjon, institutt for geofag og petroleumsteknologi, institutt for marin teknikk og institutt for maskinteknikk.
3) Omfatter Program for lærerutdanning, Senter for kvinneforskning, Senter for middelalderstudier, Senter for teknologi og samfunn, Universitetsbiblioteket og UNIGEN.

Universitetet har samarbeidet aktivt med et stort antall universiteter og forskningsmiljøer i utlandet.

I 1997 var det registrert om lag 1 200 eksternfinansierte prosjekter ved universitetet og disse finansierte 403 årsverk i 1997.

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet deltar for tiden i 65 prosjekter i EUs rammeprogram og koordinerer seks av disse prosjektene. Disse kontraktene tilsvarer en ekstern finansiering på ca 70 mill kroner, tilveksten i 1997 er på ca 15 mill kroner.

Sammen med medisin utgjør de teknisk-naturvitenskapelige fagområdene de største mottakerne av eksterne midler ved universitetet.

I grenseflaten mellom Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet og SINTEF foregår det anvendt forskning som er nyttig for begge parter.

Departementet ser omfanget av eksternt finansiert virksomhet ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet som et uttrykk for at universitetets kompetanse i stor grad blir etterspurt i nærings- og samfunnsliv.

Undervisning

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet arbeider aktivt for å fremme utvikling av tverrfaglige studietilbud, spesielt mellom teknologi/naturvitenskap og humanistisk/samfunnsvitenskap.

Undervisningen i felles innføringsemne (ex phil) ble startet opp høsten 1997.

Universitetet har satt i gang en rekke tiltak for å øke rekrutteringen av kvinner til mannsdominerte fag som teknologi og naturvitenskap. Universitetet fikk i 1997, innenfor gitte rammer, bl a lov til å kvotere kvinner til 30 studieplasser i datateknikk. Tiltaket resulterte også i en generell økning i kvinneandelen til dette studiet, fra ca 5 pst i 1996 til ca 40 pst i 1997.

Ved opptaket høsten 1997 ble det for første gang tatt opp studenter til femårig sivilingeniørutdanning.

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet satser på fleksibel læring. Universitetet opprettet i 1997 et sentralt utvalg for etter- og videreutdanning. Universitetet hadde i 1997 en rekke tilbud innenfor etter- og videreutdanning på mange fagområder.

Når det gjelder fjernundervisning, deltar Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i NITOL-samarbeidet med høgskolene i Sør-Trøndelag, Stord/Haugesund og Agder. Undervisningstilbudene formidles over Internett til interne og eksterne studenter. Dette nettverket kan få stor betydning for universitetets satsing innenfor fleksibel læring.

Formidling

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet legger vekt på å synliggjøre forskningsvirksomhet gjennom formidling til allmennheten, brukergrupper og det vitenskapelige samfunnet. I 1997 har universitetet bidratt aktivt i markeringen av Trondheims tusenårsjubileum. Universitetets ansatte deltar ofte i populærvitenskapelige sammenhenger som f eks NRKs program Schrödingers katt.

Det ble i 1997 etablert et sentralt formidlingsutvalg ved universitetet som vil fokusere spesielt på allmennrettet forskningsformidling.

Det populærvitenskapelige tidsskriftet Gemini, som utgis i samarbeid med SINTEF, er Norges største magasin av denne typen, med et opplag på 106 000. Vitenskapsmuseet utgir det populærvitenskapelige tidsskriftet Spor to ganger i året med fortidsminnestoff fra Midt-Norge. Lørdagsuniversitetet er en populærvitenskapelig foredragsserie med lange tradisjoner ved universitetet. I 1997 ble det holdt tolv åpne foredrag.

Vitenskapsmuseet hadde i 1997 et besøkstall på ca 60 000. I samarbeid med universitetet og andre aktører organiserte Vitenskapsmuseet flere utstillinger i 1997. Universitetet deltok med egen paviljong på Trøndelagsutstillingen, der 22 av universitetets fagmiljøer var representert. Universitetet er videre engasjert i det nye Vitensenteret som åpnet sommeren 1997.

Endring i studieplasser i 1998

Det ble i statsbudsjettet for 1998 fremmet forslag om og vedtatt en reduksjon i tallet på studieplasser ved universitetene på til sammen 2 000 plasser, derav 425 studieplasser ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet fordelt med 216 på et samfunnsvitenskapelige fakultet, 43 på matematisk-naturvitenskapelige fag og 166 på det historisk-filosofiske fakultet.

I forbindelse med St prp nr 1 Tillegg nr 3 (1997-98) ble det opprettet 70 studieplasser innenfor IT høgre grad og 20 studieplasser i psykologi. 15 av studieplassene i IT høgre grad og åtte av studieplassene i psykologi ble i 1998 tildelt midler til Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet ble i 1998 tildelt midler til 84 studieplasser i medisin i forbindelse med Handlingsplanen for helse- og omsorgspersonell.

I forbindelse med behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett for 1998 vedtok Stortinget en tilleggsbevilgning til universitets- og høgskolesektoren på 120 mill kroner, se kategoriomtalen. For Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet bidro disse midlene til opprettelse av 135 studieplasser innenfor fagområdene informasjonsteknologi og medisin.

Resultatmål for 1999

Departementet forutsetter at universitetet tilpasser opptaket av studenter slik at det totale studentmåltallet nås. Departementet har merket seg at studiegjennomføringen er god på flere fagområder og nivåer ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, men vil likevel understreke at universitetet fortsatt må prioritere tiltak som kan forbedre studiegjennomføringen.

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet har bygd opp et godt miljø for praktisk-pedagogisk utdanning. Universitetet må legge til rette for at dette miljøet videreutvikles i 1999.

Departementet forutsetter at utdanningskapasiteten i praktisk pedagogisk utdanning opprettholdes på minst samme nivå høsten 1999 som høsten 1998. Det samme gjelder kapasiteten i informasjonsteknologi.

Norges teknisk naturvitenskapelige universitet har et generelt ansvar for grunnforskning, og et spesielt ansvar for teknologisk grunnforskning. Dette gir institusjonen et særlig ansvar for forskerutdanningen i teknologiske fag.

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet har bygd opp et godt miljø for praktisk-pedagogisk utdanning. Universitetet må legge til rette for at dette miljøet videreutvikles i 1999.

Universitetet må legge til rette for en videre utvikling av den tverrfaglige forskningen og det tverrfaglige samarbeidet ved institusjonen

Universitetet må legge vekt på å utvikle gode etter- og videreutdanningstilbud for å kunne oppfylle sin rolle i forbindelse med kompetansereformen.

Universitetet må legge til rette for at innflyttingen i det nye realfagbygget bidrar til faglige og administrative gevinster samt integrering av realfagmiljøene ved institusjonen.

Universitetet har mange internasjonale samarbeidsavtaler om student- og forskerutveksling, særlig innenfor teknologiske fag. Det er viktig at institusjonen opprettholder et høyt aktivitetsnivå når det gjelder student- og forskerutveksling og annet internasjonalt samarbeid.

Det faglige samarbeidet med de statlige høgskolene og andre høgskoler, bl a gjennom professor II-stillinger, samarbeid om studietilbud og doktorgradsutdanning, må videreføres i 1999.

Departementet ser det som viktig at universitetet øker nivået på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Universitetet bør utarbeide handlingsplaner for likestilling. I handlingsplanen skal det bl a settes måltall for kvinneandel i ulike stillingskategorier og utarbeides strategier og tiltak for hvordan målene skal nås.

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet må i 1999 sikre institusjonens IT-systemer ved overgang til år 2000.

Departementet angir følgende måltall for antall studenter, antall uteksaminerte kandidater og avlagte eksamener i 1998 og 1999:

Tabell: Måltall studenter og kandidater

Studium	Måltall Studenter[2]		Måltall kandidater[2] Lavere grad[1]		Hovedf/profesj		Doktorgrad	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Medisin	465	505			45	45	12	12
Medisin i utlandet	144	201[3]						
Teknologi	7 300	7 300			1 215	1 215	141	141
Arkitektur	345	345			60	60	5	5
Realfag	1 664	1 744	700	740	110	110	25	25
Historisk-filosofiske fag	2 725	2 663	1 900	1 850	100	100	10	10
Samfunnsfag	3 786	3 725	2 000	1 930	185	185	10	10
Psykologi	160	208						
Examen philosophicum	700	700	500	500				
Andre/ikke spesifisert	486	454	140	140				
Sum	17 775	17 845	5 240	5 160	1 715	1 715	203	203

1) Avlagte helårseksamener.

2) Det er ved fastsetting av resultatmål tatt hensyn til nye studieplasser opprettet høsten 1998, og inndragning av 425 studieplasser ved HF-, SV- og MN-fakultetene.

3) 27 av studieplassene til kjøp i utlandet er foreløpig lagt på kap 0281. Studieplassene vil bli fordelt senere.

Budsjettforslag for 1999

Ved fordelingen av budsjettrammen har departementet lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved universitetet til utdanningskapasiteten nasjonalt. Det er videre lagt vekt på at virksomheten skal ha god kvalitet. I tillegg til budsjettrammen på institusjonskapitlet er det som for tidligere år satt av en sentral bevilgning på kap 0281 til fordeling på bakgrunn av avlagte hovedfag og doktorgrader.

Budsjettforslaget for 1999 omfatter midler til videreføring av nye studieplasser som ble opprettet innenfor informasjonsteknologi, psykologi og medisin i 1998.

Regjeringen har som et ledd i satsingen på informasjonsteknologi ønsket å videreføre det økte opptaksnivået på IT-utdanninger høsten 1999. Videreføring av det økte opptaket på informasjonsteknologi gjennomføres delvis ved omdisponering av studieplasser og delvis ved tildeling av nye studieplasser. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet må omdisponere 70 lavere grads studieplasser fra lavere prioriterte utdanninger til 35 høgre grads studieplasser i informasjonsteknologiutdanning.

Midler knyttet til videreføring av det økte opptaket på øvrige flerårige studieplasser som ble tildelt i 1998, er lagt inn i budsjettrammen.

Regjeringen har foreslått å redusere antall studieplasser på lavere prioriterte utdanninger med 500 studieplasser, se kategoriomtalen. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet sin andel av denne reduksjonen er satt til 53 studieplasser. Reduksjonen er fordelt på HF- og SV-fag med henholdsvis 27 og 26.

Måltallet inkluderer 25 studieplasser ved universitetsstudiene på Svalbard (UNIS).

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3262, postene 02, 11 og 80, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten gjelder lønn (inkl trygd) og driftsmidler i forbindelse med oppdragsundervisning og oppdragsforskning. Bevilgningen under post 21 kan bare benyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter til oppdragsvirksomheten.

Basert på tidligere års regnskap og forventninger om fortsatt positiv utvikling i oppdragsvirksomheten ved universitetet foreslås det å øke bevilgningen under kap 0262 post 21 med 27 mill kroner i 1999.

Det er budsjettert med større inntekter av oppdrag enn det er gitt utgiftsbevilgning til under post 21. Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3262, post 01, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Posten gjelder generell bevilgning til vitenskapelig utstyr, kjøp av utstyr og inventar til nybygg, samt større vedlikeholdsarbeid og ombyggingsarbeid. Av bevilgningen på denne posten er 45 mill kroner øremerket utstyrsbevilgning til realfagbygget.

Post 49 Kjøp av eiendom, *kan overføres*

Posten gjelder kjøp av eiendommer til bruk for universitetet med inntekter fra salg av eiendom som inntektsføres under kap 3262 post 49. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3262, post 49, jf forslag til vedtak II nr 1 og V.

Post 61 Refusjon for bruk av sykehus

Bevilgningen skal dekke utgifter i forbindelse med at Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet bruker Regionsykehuset i Trondheim og Trøndelag psykiatriske sykehus til utdanning av leger og til universitetsforskning. Bevilgningen gjelder utgifter som ikke kan dekkes ved avlønning eller kjøp direkte over universitetets budsjett.

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er i henhold til St meld nr 49 (1969-70) å gi sykehuseieren kompensasjon for at Regionsykehuset i Trondheim ikke får full nytte av sitt personale i pasientbehandlingen ved at sykehuspersonalet utfører og bistår ved undervisning og universitetsforskning. Tilskuddet skal videre dekke betaling for bruk av lokaler i Regionsykehuset i Trondheim til undervisning og universitetsforskning. Betalingen skal dekke leie og driftsutgifter, samt leie for utstyr og inventar for de lokalene universitetet disponerer til sine formål.

Tildelingskriterier

Tilskuddsordningen er rammestyrt med et utgangspunkt som ble fastsatt da avtalen mellom staten og Sør-Trøndelag fylkeskommune ble inngått i 1985, jf St prp nr 68 (1984-85). Tilskuddet forvaltes av Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Oppfølging og kontroll

Rapport om bruken av tilskuddsmidlene inngår som en del av universitetets årlige regnskap.

KAP 3262 NORGES TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET (JF KAP 0262)

Kap 3262 Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	275 980	248 810	275 810
02	Salgsinntekter mv	33 976	33 745	34 589
11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	2 739	2 361	2 361
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	2 963	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	8 826	0	0
17	Refusjon lærlinger	414	0	0
49	Salg av eiendom	4 890	10	10
80	Refusjon fra SINTEF o a	8 761	13 122	13 450
81	Renter av innskudd i borettslag m m	81	191	191
	Sum kap 3262	338 630	298 239	326 411

I forhold til 1997 er det gjort følgende tekniske endring:
- Det er foretatt en oppjustering av inntektsbevilgningen på post 01 med 27 mill kroner, jf parallell økning av utgiftsbevilgningen under kap 0262.

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder oppdragsinntekter. På post 02 skal, foruten salgsinntekter fra salg av materiell til studenter m m, også føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste leieinntekter kan føres på post 02.

Post 49 Salg av eiendom

Posten gjelder inntekter fra salg av eiendom.

Post 80 Refusjon fra SINTEF o a

Posten gjelder refusjon fra stiftelsen SINTEF og selskaper i SINTEF-gruppen samt fra stiftelsen ALLFORSK. Refusjonskravene er basert på avtaler med disse i henhold til departementets retningslinjer.

KAP 0263 UNIVERSITETET I TROMSØ (JF KAP 3263)

Kapitlet finansierer
- drift av Universitetet i Tromsø

Kap 0263 Universitetet i Tromsø fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	638 666	616 281	664 569
21	Spesielle driftsutgifter	134 482	115 647	134 647
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	16 966	26 243	29 768
49	Kjøp av eiendom, *kan overføres*	0	10	10
61	Refusjon for bruk av sykehus	341	1 715	1 715
	Sum kap 0263	790 455	759 896	830 709

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endring:
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 21 med 19 mill kroner og på post 01 med 4 mill kroner, jf parallell økning av inntektsbevilgningen under kap 3263.

Tilskuddspost 61 Refusjon for bruk av sykehus gis egen omtale nedenfor.

Resultatrapport for 1997-98

Tabell: Studenttall i 1997

Studium	Opptak 1997[1)]	Måltall studenter 1997	Registrerte studenter 1997 [2)]
Medisin	87	475[3)]	461
Helsefag[4)]	120		171
Fiskerifag	101		365
Matematisk-naturvitenskapelige fag	393		1 088
Historisk-filosofiske fag	422		1 124
Samfunnsvitenskap	820		1 426
Psykologi	24		109
Jus	107		528
Praktisk-pedagogisk utd.	175		196
Pedagogiske fag	35		116
Examen philosophicum	615		564
Farmasi	17		77
Annet	396		44
Uspesifiserte måltall		6 427	
Sum	3 312	6 902	6 269[4)]

1) Gjelder opptak til alle studienivåer. Kilde DBH.
2) Kilde: DBH.
3) Måltallet gjelder både medisin og sykepleievitenskap samlet.
4) I tillegg er det registrert 59 personer uten studierett. Kilde: DBH.

Måltallet for totalt antall registrerte studenter er ikke nådd. Spesifisert måltall for medisin er heller ikke nådd. Universitetet må legge vekt på å nå måltallene.

Fordeling menn/kvinner, registrerte studenter høst 1997

Fordeling mellom studienivå, registrerte studenter høst 1997

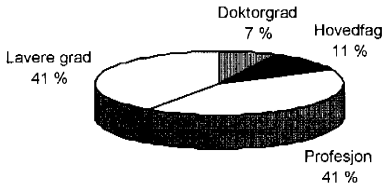

Tabellen nedenfor viser at måltallet for antall avlagte eksamener på lavere grad ikke er nådd. Registrerte eksamener på lavere grad gir ikke et fullstendig bilde av situasjonen fordi det ofte kun gis kandidatuttelling på høgre nivå/profesjonsnivå i statistikken. Dette gjelder spesielt profesjonsfagene. Dermed vil det være flere som har avlagt eksamen på lavere grad enn statistikken viser.

Antallet registrerte kandidater på hovedfag/profesjon er over 10 pst lavere enn måltallet, mens antallet registrerte doktorgrader er 36 pst lavere enn måltallet.

Departementet legger vekt på at de fastsatte måltallene blir nådd, men registrerer at Universitetet i Tromsø de seneste årene har hatt problemer med rekrutteringen. For å få bedre overensstemmelse mellom faktisk antall studenter og fastsatt måltall må universitetet sette i verk tiltak for å øke rekrutteringen, bl a ved å framheve sine særegenheter og fortrinn.

Tabell: Kandidater i 1997

Studium	Måltall kandidater 1997			Registrerte kandidater 1997[1]		
	Lavere grad[2]	Hovedf/ profesjon	Doktor-grad	Lavere grad[2]	Hovedf/ profesjon	Doktor-grad
Medisin	95	60	20		48	8
Helsefag		10		98	8	
Realfag	560	85	25	487	114[3]	14
Historisk-filosofiske fag	600	40	5	602	36	1
Samfunnsvitenskap[4]	1 200	80	5	675	61	4
Psykologi					20	1
Fiskerifag	75	50	5	31	19	11
Jus	90	80	1	80	52	
Examen philosophicum	450			294		
Praktisk-ped utd				106		
Sum	3 070	405	61	2 373[5]	358	39

1) Kilde: DBH.
2) Avlagte årseksamener.
3) Inkluderer 9 siv ing fra Norges fiskerihøgskole og 4 siv ing fra Medisinsk fakultet.
4) Måltallene er inkludert psykologi.
5) I tillegg er det avlagt 29 årseksamener av personer uten studierett på lavere grad. Kilde: DBH.

Forskning

Universitetet i Tromsø har i mange av sine fag en profil som gjenspeiler beliggenheten i nord. Innenfor marin forskning er Universitetet i Tromsø et nasjonalt tyngdepunkt. Universitetet er også tungt inne i polarforskning, og har et spesielt ansvar overfor nordområde-/arktisk forskning, bl a som følge av sin beliggenhet og som følge av aktiviteten i Barents-regionen. Universitetet samarbeider med Nord-Russland om undervisning og forskning, og er en sentral partner innenfor nordområdeforskningen.

Universitetet legger i sine strategier vekt på forskning om flerkulturelle og flerspråklige forhold og forskning om samiske forhold.

I tillegg til de nevnte forskningsområdene legger universitetet vekt på samfunnsmedisinsk forskning og forskning innenfor kosmisk fysikk.

Tallene for avlagte doktorgrader og vitenskapelige publikasjoner viser stor forskningsinnsats og en rekke forskningsprosjekter, innenfor både grunnforskning og anvendt forskning.

Tabell: Vitenskapelige publikasjoner fra 1995 til 1997 [1]

Kap 0263 Universitetet i Tromsø	Vitenskapelige publikasjoner		
	1995	1996	1997
Tromsø museum – Universitetsmuseet[2]	73	80	45
Matematisk-naturvitenskapelig fakultet[3]	379	253	141
Samfunnsvitenskapelig fakultet[4]	91	267	135
Humanistisk fakultet[5]	71	65	59
Juridisk fakultet[6]	12	10	27
Medisinsk fakultet[7]	761	788	489
UNIKOM	39	28	22
Norges fiskerihøgskole	174	111	88
Annet			903
Sum	1 600	1 602	1 909

1) Universitetet i Tromsø foretok organisasjonsendringer i 1997, deriblant overgang til å bruke fakultetsbenevnelsen. Nye betegnelser benyttes i denne tabellen.
2) 1995-96: Institutt for museumsvirksomhet.
3) 1995-96: Institutt for biologi og geologi og Institutt for matematiske realfag.
4) 1995-96: Institutt for samfunnsvitenskap.
5) 1995-96: Institutt for språk og litteratur.
6) 1995-96: Institutt for rettsvitenskap.
7) 1995-96: Fagområdet medisin.

Universitetet i Tromsø var i 1997 involvert i 17 EU-finansierte forskningsprosjekter. Eksternt finansiert virksomhet utgjorde i 1997 om lag 134 mill kroner. Det er finansiert 231 årsverk med eksterne midler.

Nord-Norge er et foregangsområde når det gjelder å utnytte IT innenfor helse- og sosialsektoren. Universitetet i Tromsø er en viktig aktør innenfor det arbeidet som har skjedd i tilknytning til telemedisin.

Departementet ser omfanget av eksternt finansiert virksomhet ved Universitetet i Tromsø som et uttrykk for at universitetets kompetanse blir etterspurt i nærings- og samfunnsliv.

Undervisning

Universitetet i Tromsø satser på kvalitetsfremmende arbeid innenfor undervisningen.

Ved Universitetet i Tromsø ble det i 1997 opprettet grunnfag i bibliotekkunnskap og hovedfag i kunsthistorie.

Et fjernundervisningstilbud innenfor praktisk-pedagogisk utdanning for allmennlærere ble satt i gang våren 1997. Høsten 1997 ble det satt i gang fjernundervisningstilbud innenfor norsk historie og markedsføring i nasjonale og internasjonale næringsmiddelmarkeder.

Universitetet i Tromsø har økt sin satsing på etter- og videreutdanning og hadde i 1997 om lag 3 000 studenter på slik utdanning.

Universitetet i Tromsø har vært inne i en prosess med reorganisering av virksomheten. Fra 1. august 1997 ble det innført en fakultetsstruktur på linje med den som de tre øvrige universitetene har.

Formidling

Universitetet i Tromsø ga i 1997 ut 28 ulike tidsskrifter og skriftserier. I løpet av 1997 er det arrangert en rekke konferanser, seminarer m m både av vitenskapelig og populærvitenskapelig karakter.

Universitetets vårkonferanse 1997 hadde «Svalbard som plattform for forskning og undervisning» som tema. Konferansen ble holdt på UNIS på Svalbard med 81 deltakere.

Forskningen ved Universitetet i Tromsø har, i tillegg til tidsskrifter, vitenskapelige publikasjoner, Forskningsdagene og utstillinger vært representert i mediene både nasjonalt og regionalt.

Tromsø Museum er landsdelsmuseum for Nord-Norge og universitetsmuseum ved Universitetet i Tromsø. Tromsø museum hadde i 1997 besøk av vel 81 000 personer. I tillegg kommer anslått besøk til Botanisk Hage på ca 5 000 personer. Av totalbesøket utgjorde skoleelever og barnehager vel 7 000 personer. Tromsø museum har permanente utstillinger i fagene geologi, botanikk, zoologi, arkeologi, samisk etnografi og nyere kulturhistorie. For å supplere disse hentet museet i 1997 inn 13 temporære utstillinger. Museet distribuerte ti vandreutstillinger i 1997, hvorav sju egenproduserte.

Universitetsbiblioteket har i 1997 fortsatt arbeidet med kultur- og forskningsformidling. Det ble holdt to større utstillinger i universitetsbibliotekets regi i 1997: Tromsø i litteraturen og Herr Petter 350 år. Sistnevnte utgjorde universitetets markering av 350-årsdagen for Petter Dass's fødsel.

Endring i studieplasser i 1998

Det ble i statsbudsjettet for 1998 fremmet forslag om og vedtatt en reduksjon i tallet på studieplasser ved universitetene på til sammen 2 000 plasser, herav 168 studieplasser ved Universitetet i Tromsø fordelt med 74 på det samfunnsvitenskapelige fakultet, 32 på det matematisk-naturvitenskapelige fakultet og 62 på det historisk-filosofiske fakultet.

Universitetet i Tromsø ble tildelt seks studieplasser i medisin i forbindelse med Handlingsplanen for helse- og omsorgspersonell.

I forbindelse med behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett for 1998 vedtok Stortinget en tilleggsbevilgning til universitets- og høgskolesektoren på 120 mill kroner, se kategoriomtalen. For Universitetet i Tromsø bidro disse midlene til opprettelse av sju studieplasser i farmasi og 15 studieplasser innenfor høgre grad IT.

Resultatmål for 1999

Universitetet i Tromsø må arbeide for å fremheve sine særegenheter og fortrinn, bl a som et ledd i rekruttering av nye studenter, slik at måltallet kan oppnås.

Departementet forutsetter at utdanningskapasiteten i praktisk pedagogisk utdanning opprettholdes, og at kapasiteten i informasjonsteknologi videreføres på samme nivå høsten 1999 som høsten 1998.

Universitetet i Tromsø må videre satse på tiltak for å rekruttere vitenskapelig personell og beholde tilsatte i undervisnings- og forskningsstillinger innenfor særlig konkurranseutsatte områder som informasjonsteknologi, medisin, psykologi, jus m m. Universitetet må arbeide på flere fronter, og departementet vil vurdere hvilke tiltak som kan være aktuelle fra myndighetenes side, bl a ytterligere satsing og mer målrettet bruk av rekrutteringsstillinger og økt bruk av bistillinger. Universitetet må også vurdere om de mulighetene som lønnssystemet gir, utnyttes godt nok.

Departementet ga i 1998 godkjenning til etablering av studieretning i spesialpedagogikk under hovedfag i pedagogikk ved Universitetet i Tromsø. Studiet er et samarbeidstiltak mellom universitetet og fem høgskoler i landsdelen. Tiltaket er et pilotprosjekt i Norges-

nettet, og universitetet må legge vekt på å videreutvikle dette samarbeidet i 1999, jf omtale under kap 0243.

Universitetet må legge vekt på å utvikle gode etter- og videreutdanningstilbud for å kunne oppfylle sin rolle i forbindelse med kompetansereformen.

Institusjonen må ta sikte på et høyt aktivitetsnivå når det gjelder student- og forskerutveksling og annet internasjonalt samarbeid.

Det faglige samarbeidet med de statlige høgskolene og andre høgskoler, bl a gjennom professor II-stillinger, samarbeid om studietilbud og doktorgradsutdanning, må videreføres i 1999. Departementet vil understreke den store betydningen Universitetet i Tromsø har for høgre utdanning, forskning og næringsliv i Nord-Norge. Universitetet har videre en avgjørende rolle i arbeidet med å dekke behovene for høyt utdannet helsepersonell i landsdelen, jf Regjeringens handlingsplan for helse- og omsorgspersonell.

Departementet ser det som viktig at universitetet øker nivået på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Universitetet bør utarbeide handlingsplaner for likestilling. I handlingsplanen skal det bl a settes måltall for kvinneandel i ulike stillingskategorier og utarbeides strategier og tiltak for hvordan målene skal nås.

Universitetet i Tromsø må i 1999 sikre institusjonens IT-systemer ved overgangen til år 2000.

Departementet angir følgende måltall for antall studenter, antall uteksaminerte kandidater og avlagte eksamener i 1998 og 1999:

Tabell: Måltal studenter og kandidater

Studium	Måltall Studenter[2]		Måltall kandidater[2] Lavere grad[1]		Hovedf/profesj		Doktorgrad	
	1998	1999[2]	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Medisin	466	472	95	95	60	60	20	20
Sykepleie/helsefag	207	214			10	10		
Realfag	1 378	1 393	560	550	85	85	25	25
Historisk-filosofiske fag	1 218	1 192	600	580	40	40	5	5
Samfunnsfag/psyk/ped	1 538	1 513	1 200	1 180	80	80	5	5
Fiskerifag	310	310	75	75	50	50	5	5
Jus	520	450	90	90	80	80	1	1
Examen philosophicum	650	650	450	450				
Andre/ikke spesifisert	475	545						
Sum	6 762	6 739	3 070	3 020	405	405	61	61

1) Avlagte helårseksamener

2) Det er ved fastsetting av resultatmål tatt hensyn til nye studieplasser opprettet fra høsten 1998, og inndragning av 168 studieplasser ved HF-, SV- og MN-fakultetene i 1998.

Budsjettforslag for 1999

Ved fordelingen av budsjettrammen har departementet lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved universitetet til utdanningskapasiteten nasjonalt. Det er videre lagt vekt på at virksomheten skal ha god kvalitet. I tillegg til budsjettrammen på institusjonskapitlet er det som for tidligere år satt av en sentral bevilgning på kap 0281 til fordeling på bakgrunn av avlagte hovedfag og doktorgrader.

Budsjettforslaget for 1999 omfatter midler til videreføring av nye studieplasser som ble opprettet innenfor informasjonsteknologi, farmasi og medisin i 1998.

Regjeringen har som et ledd i satsingen på informasjonsteknologi ønsket å videreføre det økte opptaksnivået på IT-utdanninger høsten 1999. Videreføring av det økte opptaket på informasjonsteknologi gjennomføres delvis ved omdisponering av studieplasser og delvis ved tildeling av nye studieplasser. Universitetet i Tromsø må omdisponere 30 lavere grads studieplasser fra lavere prioriterte utdanninger til 15 høgre grads studieplasser i informasjonsteknologiutdanning.

Midler knyttet til videreføring av det økte opptaket på øvrige flerårige studieplasser som ble tildelt i 1998, er lagt inn i budsjettrammen.

Regjeringen har foreslått å redusere antall studieplasser på lavere prioriterte utdanninger med 500 studieplasser, se kategoriomtalen. Universitetet i Tromsø sin andel av denne reduksjonen er satt til 21 studieplasser. Reduksjonen er fordelt på HF- og SV-fag med henholdsvis 11 og 10.

Universitetet i Tromsø økte opptakskapasiteten på medisin med seks studieplasser høsten 1998. Det vil bli vurdert en ytterligere økning av opptakskapasiteten fra høsten 1999.

På grunn av den stramme situasjonen i norsk økonomi har Regjeringen ikke foreslått i gangsetting av nye statlige byggeprosjekter på statsbudsjettet for 1999. Teorifagbygget i

Tromsø er høyest prioritert, og Regjeringen vil søke å sette i gang dette prosjektet så raskt de økonomiske forholdene tilsier det.

Måltallet inkluderer 25 studieplasser ved universitetsstudiene på Svalbard (UNIS).

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3263, postene 02, 11 og 82, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten gjelder lønn (inkl trygd) og driftsmidler i forbindelse med oppdragsundervisning og oppdragsforskning. Bevilgningen under post 21 kan bare benyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter til oppdragsvirksomheten.

Basert på tidligere års regnskap og forventninger om fortsatt positiv utvikling i oppdragsvirksomheten ved universitetet foreslås det å øke bevilgningen under kap 0263 post 21 med 19 mill kroner i 1999.

Det er budsjettert med større inntekter av oppdrag enn det er gitt utgiftsbevilgning til under post 21. Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3263, post 01, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Posten gjelder generell bevilgning til vitenskapelig utstyr, kjøp av utstyr og inventar til nybygg, samt større vedlikeholdsarbeid og ombyggingsarbeid.

Post 49 Kjøp av eiendom, *kan overføres*

Posten gjelder kjøp av eiendommer til bruk for universitetet med inntekter fra salg av eiendom som inntektsføres under kap 3263 post 49. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap 3263 post 49, jf forslag til vedtak II nr 1 og V.

Post 61 Refusjon for bruk av sykehus

Bevilgningen skal dekke utgifter i forbindelse med at Universitetet i Tromsø bruker Regionsykehuset i Tromsø og Åsgård sykehus til utdanning av leger. Bevilgningen gjelder utgifter som ikke kan dekkes ved avlønning eller kjøp direkte over universitetets budsjett.

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er i henhold til St meld nr 49 (1969-70) å gi sykehuseieren kompensasjon for at sykehuset ikke får full nytte av sitt personale i pasientbehandlingen ved at sykehuspersonalet utfører og bistår ved undervisning og universitetsforskning.

Tildelingskriterier

Tilskuddsordningen er rammestyrt med et utgangspunkt som ble fastsatt da avtalen mellom staten og Troms fylkeskommune ble inngått i 1985, jf St prp nr 68 (1984-85). Tilskuddet forvaltes av Universitetet i Tromsø.

Oppfølging og kontroll

Rapport om bruk av tilskuddsmidlene inngår som en del av universitetets årlige regnskap.

KAP 3263 UNIVERSITETET I TROMSØ (JF KAP 0263)

Kap 3263 Universitetet i Tromsø fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	137 257	118 400	137 400
02	Salgsinntekter mv	23 930	19 537	24 025
03	Diverse inntekter	3	0	0
11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	0	16	16
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	2 381	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	5 749	0	0
17	Refusjon lærlinger	160	0	0
49	Salg av eiendom	740	10	10
81	Renter av innskudd i borettslag	426	423	423
82	Refusjon fra Sosial- og helsedepartementet	5 158	0	0
	Sum kap 3263	175 804	138 386	161 874

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endring:
- Det er foretatt en oppjustering av inntektsbevilgningen på post 01 med 19 mill kroner og på post 02 med 4 mill kroner, jf parallell økning av utgiftsbevilgningen under kap 0263.

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder oppdragsinntekter. På post 02 skal, foruten salgsinntekter fra salg av materiell til studenter m m, også føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste leieinntekter kan føres på post 02.

Post 49 Salg av eiendom

Posten gjelder inntekter fra salg av eiendom.

Post 82 Refusjon fra Sosial- og helsedepartementet

Gjelder overføring fra Sosial- og helsedepartementet til Avdeling for barne- og ungdomspsykiatri.

KAP 0264 NORGES HANDELSHØGSKOLE (JF KAP 3264)

Kapitlet finansierer
- drift av Norges handelshøgskole

Kap 0264 Norges handelshøgskole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	132 829	129 007	137 650
21	Spesielle driftsutgifter	8 855	10 918	10 918
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	9 412	12 486	12 736
	Sum kap 0264	151 096	152 411	161 304

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endring:
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftspost 01 med 2,0 mill kroner, jf parallell økning av inntektspost 02 under kap 3264.

Resultatrapport for 1997-98

Det var høsten 1997 registrert 2 813 studenter ved Norges handelshøgskole, mot 2 857 høsten 1996. Denne stabiliteten gjenspeiles ved alle høgskolens studier.

Norges handelshøgskole har det nasjonale ansvaret for translatøreksamen. Fem personer oppnådde bestått samlet translatøreksamen i 1997, én færre enn året før.

Studenttallet høsten 1997 innenfor de ulike studietilbudene ved høgskolen framgår av følgende tabell:

Tabell: Studenttall i 1997

Studium	Opptak	Måltall studenter	Registrerte studenter[1)]
Siviløkonomstudiet	459	1 890	1 948
Høyere avdeling-studium	53	210	158
Høyere revisor-studium	157	210	481
Master of International Business	15	60	103
Doktorgrad	13	45	48
Prakt ped utd, ettårige studier i språk	75	170	75
Sum	772	2 585	2 813[2)]

Kilde for opptak og registrerte studenter: DBH.
1) Registrerte studenter høstsemesteret 1997.
2) I tillegg er det registrert 35 personer uten studierett.

I 1997 ble måltallet for totalt antall registrerte studenter ved Norges handelshøgskole overoppfylt med 228 studenter. På siviløkonomstudiet var faktisk antall registrerte studenter 58 høyere enn måltallet. På praktisk-pedagogisk utdanning er rekrutteringen svak på grunn av det gode arbeidsmarkedet for siviløkonomer. Antall registrerte studenter er derfor lavere enn måltallet.

Tabell: Kandidater i 1997

Studium	Måltall kandidater	Uteksaminerte kandidater[1)]
Siviløkonom	350	391
Høyere avdeling-studium	45	25
Høyere revisor-studium	100	111
Master of International Business	15	13
Dr oecon	12	8
Prakt ped utdanning og ettårige studier i språk	65	52[2)]
Sum	587	600

1) Kilde: DBH.
2) Inkluderer ni kandidater på praktisk-pedagogisk utdanning og 43 kandidater på ettårige språkstudier.

På høyere revisorstudium er måltallet overoppfylt med 11 kandidater. Ved dette studiet er det gjort gode erfaringer med omlegging til et tresemesters studium. Måltallet for kandidater ved høyere avdeling-studium ble heller ikke i 1997 oppfylt. Dette har sin primære årsak i lav søkning til studiet, grunnet det gode arbeidsmarkedet for siviløkonomer.

Andelen kvinner blant høgskolens studenter var i 1997 om lag 33 pst. Dette er fremdeles lavt, men det representerer like fullt en positiv utvikling.

Det ble avlagt i alt åtte doktorgrader ved høgskolen i 1997, mot 13 i 1996. Måltallet for antall avlagte doktorgrader ble økt fra åtte i 1996 til 12 i 1997, og det ble følgelig ikke oppfylt. Blant doktorgradskandidatene var det kun én kvinne, mot tre i 1996. Doktorgrad nummer 100 ved høgskolen ble avlagt i 1997.

I 1997 integrerte høgskolen etter- og videreutdanningsaktivitetene i sin ordinære virksomhet. Dette ble tidligere drevet i regi av en egen stiftelse. Integrasjonen har vært vellykket ved at man både har maktet å videreføre de etablerte studietilbudene og igangsette nye.

Tabell: Vitenskapelige publikasjoner i 1996 og 1997

Norges handelshøgskole	Vitenskapelige publikasjoner 1996	1997[1)]
Internasjonale fagtidsskrifter	75	59
Nasjonale fagtidsskrifter	73	44
Bidrag i interne forsknings- og notatserier	44	98
Lærebøker	31	25
Sum	223	226

1) I tillegg kommer 42 kapitler eller artikler som tidligere ble fordelt på hhv internasjonale og nasjonale publikasjoner og 69 vitenskapelige arbeider presentert på nasjonale fagkonferanser.

Norges handelshøgskole ga i 1997 for fjerde gang ut en oversikt over forskningsprosjekter og publikasjoner ved høgskolen. Katalogen dokumenterer den omfattende forskningsinnsatsen ved institusjonen.

Norges handelshøgskole er nå tatt opp i det globale nettverket PIM (Program in International Management), som foruten europeiske institusjoner består av en rekke anerkjente universiteter i Australia og Nord- og Sør-Amerika.

Det foregår omfattende studentutveksling, bl a gjennom NORDPLUS- og SOKRATES programmene. Norges handelshøgskole har nedfelt i sitt strategidokument for perioden 1997-2002 at 50 pst av studentene skal delta i studentutveksling. Totalt har nå høgskolen ca 70 samarbeidende læresteder i utlandet.

Høgskolen har i 1997 holdt oppdragsinntektene på om lag samme nivå som i 1996, dvs ca 12 mill kroner.

Resultatmål for 1999

Innenfor Norgesnettet skal Norges handelshøgskole ha et nasjonalt ansvar for høgre økonomisk-administrativ utdanning, særlig for grunnforskning og forskerutdanning på området.

Departementet forutsetter at høgskolen fortsatt tilpasser opptaket av studenter slik at det totale studentmåltallet nås. Dessuten må høgskolen prioritere tiltak som kan forbedre studiegjennomføringen på høyere avdeling-studium.

Høgskolen bør fortsatt arbeide systematisk for å rekruttere flere kvinner til sine studier, spesielt til høyere avdeling og doktorgradsstudiet.

Det er viktig at institusjonen opprettholder et høyt aktivitetsnivå med hensyn til studentutveksling og annet internasjonalt samarbeid.

Det faglige samarbeidet mellom Norges handelshøgskole, universiteter, statlige høgskoler og andre, blant annet om professor II-stillinger, samarbeid om studietilbud og doktorgradsutdanning, må videreføres i 1999.

Departementet forutsetter at høgskolen opprettholder nivået på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Høgskolen må legge vekt på å utvikle gode etter- og videreutdanningstilbud for å kunne oppfylle sin rolle i forbindelse med kompetansereformen.

Norges handelshøgskole må i 1999 sikre institusjonens IT-systemer ved overgangen til år 2000.

Departementet angir følgende måltall for antall studenter og uteksaminerte kandidater i 1998 og 1999:

Tabell: Måltall studenter og kandidater

Studium	Måltall studenter		Måltall kandidater	
	1998	1999	1998	1999
Siviløkonom	1 940	1 940	400	400
Høyere avdeling-studium	210	210	45	45
Høyere revisor-studium	210	210	100	100
Master of International Business	60	60	15	15
Doktorgrad	45	45	12	12
Prakt ped utdanning og ettårige studier i språk	120	120	65	65
Sum	2 585	2 585	637	637

Budsjettforslag for 1999

Departementet har ved fordeling av budsjettrammen lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved høgskolen til utdanningskapasiteten nasjonalt. Det er videre lagt vekt på at virksomheten skal ha god kvalitet.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3264, postene 02 og 11, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter lønn (inkl trygd) og driftsmidler til oppdragsforskning som blir finansiert av inntekter under kap 3264 post 01. Tilsetting i slike stillinger skal gjelde bare for den perioden den eksterne finansieringskilden dekker lønnsutgiftene.

Det er budsjettert med større inntekter av oppdrag enn det er gitt utgiftsdekning for under post 21. Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap 3264, post 01, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Posten gjelder generell bevilgning til vitenskapelig utstyr, og til kjøp av utstyr og inventar til nybygg, samt større vedlikeholds- og ombyggingsarbeider.

KAP 3264 NORGES HANDELSHØGSKOLE (JF KAP 0264)

Kap 3264 Norges handelshøgskole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	12 001	12 000	12 000
02	Salgsinntekter mv	11 408	3 161	5 240
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	694	0	0
	Sum kap 3264	24 103	15 161	17 240

I forhold til 1998 er det foretatt følgende tekniske endring:
- Det er foretatt en oppjustering av inntektspost 02 med 2,0 mill kroner, jf parallell økning av utgiftspost 01 under kap 0264.

KAP 0265 ARKITEKTHØGSKOLEN I OSLO (JF KAP 3265)

Kapitlet finansierer
- drift av Arkitekthøgskolen i Oslo

Kap 0265 Arkitekthøgskolen i Oslo fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	36 124	35 692	37 687
21	Spesielle driftsutgifter	3 247	1 978	2 978
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	1 013	1 409	1 437
	Sum kap 0265	40 384	39 079	42 102

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endring:
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftspostene 01 og 21 med henholdsvis 0,1 mill kroner og 1,0 mill kroner, jf en parallell oppjustering av inntektspostene 02 og 01 under kap 3265.

Resultatrapport for 1997-98

1997 var det første fulle driftsåret etter at Institutt for industridesign ble overført til Arkitekthøgskolen. Det er nedsatt et eget arbeidsutvalg som vil gjennomgå og evaluere studieopplegget med tanke på større integrering mellom industridesign og arkitektutdanningen.

Høgskolen fikk i januar 1997 godkjenning for ny organisasjonsstruktur med fire faglig-organisatoriske enheter. Erfaringene med den nye strukturen er hittil positive.

Studenttallet høsten 1997 innenfor de ulike studietilbudene ved høgskolen framgår av følgende tabell:

Tabell: Studenttall i 1997

Studium	Opptak	Måltall studenter	Registrerte studenter[1)]
Sivilarkitektstudiet	42	235	211
Industridesignstudiet	15	60	59
Doktorgrad	13	30	41
Sum	70	325	311

Kilde for opptak og registrerte studenter: DBH.
1) Registrerte studenter høstsemesteret 1997. I tillegg kommer 22 Master of Arts-studenter.

Måltallet for antall registrerte sivilarkitektstudenter ved Arkitekthøgskolen i Oslo ble ikke nådd i 1997. For doktorgradsstudiet ble måltallet oppfylt, men dette skyldes bl a lav gjennomføringsgrad, jf omtale nedenfor.

Tabell: Kandidater i 1997

Studium/Grad	Måltall kandidater	Uteksaminerte kandidater[1)]
Sivilarkitekt	41	44
Industridesigner	12	6
Doktorgrad	6	0
Sum	59	50

1) Kilde: DBH.

Det ble uteksaminert 44 sivilarkitektkandidater i 1997, mot 48 i 1996. På industridesignstudiet var antallet uteksaminerte kandidater imidlertid bare halvparten av måltallet. Ingen doktorgrader ble avlagt i 1997, men to kandidater leverte sine avhandlinger mot slutten av året. Departementet forutsetter at høgskolen iverksetter tiltak for å nå det fastsatte kandidatmåltall også for doktorgrader. De siste tre årene har kun tre studenter fullført sine doktorgrader ved institusjonen, noe departementet vurderer som utilfredsstillende. Arkitekthøgskolen forventer imidlertid 6-7 doktorander i løpet av 1998.

Arkitekthøgskolen har samarbeidsavtaler med Universitetet i Oslo og Norges landbrukshøgskole. Det er også et samarbeid med flere statlige høgskoler om doktorgradsutdanning.

Høgskolen har lagt stor vekt på internasjonalisering og deltar i SOKRATES, NORDPLUS og LEONARDO da Vinci.

Det første kullet med palestinske Master of Arts-studenter ble uteksaminert fra høgskolen i 1998.

Den eksternt finansierte oppdragsvirksomheten som blir regnskapsført i statsregnskapet, hadde et volum på 3,26 mill kroner i 1997 mot 2,78 mill kroner i 1996. Dette representerer en økning på 17 pst, noe departementet vurderer som tilfredsstillende.

Resultatmål for 1999

Det er et mål at gjennomføringsprosenten på sivilarkitektstudiet fremdeles kan holdes på et høyt nivå. Det forventes en bedring i gjennomstrømningen for doktorgradsstudenter.

Høgskolen bør legge opp til å opprettholde nivået på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Det er viktig at høgskolen tar sikte på et høyt aktivitetsnivå i internasjonalt samarbeid.

Høgskolen må legge vekt på å utvikle gode etter- og videreutdanningstilbud for å kunne oppfylle sin rolle i forbindelse med kompetansereformen.

Arkitekthøgskolen i Oslo må i 1999 sikre institusjonenes IT-systemer ved overgangen til år 2000.

Departementet angir følgende måltall for antall studenter og uteksaminerte kandidater i 1998 og 1999:

Tabell: Måltall studenter og kandidater

Studium	Måltall studenter		Måltall kandidater	
	1998	1999	1998	1999
Sivilarkitekt	235	235	41	41
Industridesign	60	60	12	12
Doktorgrad	30	30	6	6
Sum	325	325	59	59

Budsjettforslag for 1999

Ved fordeling av budsjettrammen er det lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved høgskolen til utdanningskapasiteten nasjonalt. Det er videre lagt til rette for at virksomheten skal ha god kvalitet.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3265, postene 02 og 11, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter lønn (inkl trygd) og driftsmidler til oppdragsforskning som blir finansiert av inntekter under kap 3265 post 01. Tilsetting i slike stillinger skal gjelde bare for den perioden den eksterne finansieringskilden dekker lønnsutgiftene.

Det er budsjettert med større inntekter av oppdrag enn det er gitt utgiftsdekning for under post 21. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap 3265, post 01, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Posten gjelder utskifting av utstyr, samt investeringer i bl a IT. I tillegg gjelder den ombygginger og vedlikeholdsarbeid i høgskolens lokaler.

KAP 3265 ARKITEKTHØGSKOLEN I OSLO (JF KAP 0265)

Kap 3265 Arkitekthøgskolen i Oslo fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	3 255	2 000	3 000
02	Salgsinntekter mv	179	56	157
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	1	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	168	0	0
	Sum kap 3265	3 603	2 056	3 157

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Det er foretatt en oppjustering av inntektspostene 01 og 02 med henholdsvis 1,0 mill kroner og 0,1 mill kroner, jf parallell oppjustering av utgiftspostene 21 og 01 under kap 0265.

KAP 0268 NORGES IDRETTSHØGSKOLE (JF KAP 3268)

Kapitlet finansierer

- drift av Norges idrettshøgskole

Kap 0268 Norges idrettshøgskole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	67 390	67 208	71 815
21	Spesielle driftsutgifter	4 096	2 408	3 908
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	5 823	5 709	5 823
	Sum kap 0268	77 309	75 325	81 546

I forhold til 1998 er det foretatt følgende tekniske endringer:

– Det er foretatt en oppjustering av utgiftspostene 01 og 21 på henholdsvis 1,0 mill kroner og 1,5 mill kroner, jf parallell oppjustering av inntektspostene 02 og 01 under kap 3268.

Resultatrapport for 1997-98

Det var høsten 1997 registrert totalt 655 studenter med studierett ved Norges idrettshøgskole, mot 750 høsten 1996. Nedgangen gjelder alle tre studiekategorier. Studenttallet høsten 1997 innenfor de ulike studietilbudene framgår av følgende tabell:

Tabell: Studenttall i 1997

Studium	Opptak	Måltall studenter	Registrerte studenter[1)]
Lavere grad	513[2)]	475	445
Hovedfag	70	140	182
Doktorgrad	3	15	28
Sum	586	630	655[3)]

Kilde for opptak og registrerte studenter: DBH.
1) Registrerte studenter høstesemesteret 1997.
2) Opptaket på lavere grad er større enn antall registrerte studenter pga. at opptaket inkluderer de som har møtt opp ved studiestart, men som faller fra fram til registreringen 1. oktober.
3) I tillegg er det registrert 21 personer uten studierett.

Måltallet for totalt antall registrerte studenter høsten 1997 er oppfylt til tross for en nedgang i antall registrerte studenter.

Tabell: Kandidater i 1997

Studium	Måltall kandidater	Uteksaminerte kandidater[1)]
Lavere grad	330	418[2)]
Hovedfag	30	35
Doktorgrad	3	4
Sum	363	457

1) Kilde: DBH.
2) Avlagte årseksamener (20-vekttallsenheter) på lavere grad. I tillegg kommer sju årseksamener av personer uten studierett. NIH uteksaminerte 46 faglærere i kroppsøving og 84 cand mag-kandidater.

Måltallet for uteksaminerte kandidater er oppfylt. Det ble i 1997 avlagt fire doktorgrader mot bare en avlagt doktorgrad i 1996. Departementet ser på dette som en positiv utvikling.

Fast ansatte og stipendiater ved høgskolen har i 1997 publisert 42 artikler i nasjonale og internasjonale vitenskapelige tidsskrifter mot i alt 20 i 1996.

Norges idrettshøgskole deltar i SOKRATES-ERASMUS-programmet og i NORDPLUS-samarbeidet. Høsten 1997 ble de første tanzanianske studentene med en idrettsfaglig bachelorutdanning uteksaminert gjennom et samarbeidsprosjekt med Universitetet i Dar-es-Salaam.

Den eksternt finansierte virksomheten som blir regnskapsført i statsregnskapet, hadde i 1997 et samlet volum på 4,20 mill kroner, i forhold til 1,53 mill kroner i 1996. Denne økningen skyldes at samarbeidsprosjektene i Tanzania og Kina, som mottar støtte fra hhv Universitetsrådet og Utenriksdepartementet, og stipendiatstillinger finansiert av Norges forskningsråd inngår i oppdragsinntektene. Annen oppdragsvirksomhet var på om lag samme nivå som i 1996.

Resultatmål for 1999

Det er viktig at arbeidet med å forbedre gjennomstrømningen på lavere grads nivå prioriteres også i 1999.

Med nasjonalt ansvar for høgre idrettsfaglig utdanning må høgskolen arbeide aktivt med å videreutvikle samarbeidet med andre institusjoner som har høgre utdanningstilbud innenfor idrettsfag. Det er viktig at høgskolen legger forholdene til rette for at studenter og forskere deltar i internasjonale samarbeidsprogrammer.

Høgskolen må søke å videreføre den positive utviklingen innenfor forskningsaktivitet og publisering.

Høgskolen må legge vekt på å utvikle gode etter- og videreutdanningstilbud for å kunne oppfylle sin rolle i forbindelse med kompetansereformen.

Norges idrettshøgskole må i 1999 sikre institusjonens IT-systemer ved overgangen til år 2000.

Departementet angir følgende måltall for antall studenter og uteksaminerte kandidater i 1998 og 1999:

Tabell: Måltall studenter og kandidater

Studium	Måltall studenter		Måltall kandidater	
	1998	1999	1998	1999
Lavere grad	475	475	330	330
Hovedfag	140	140	40	40
Doktorgrad	15	15	3	3
Sum	630	630	373	373

Budsjettforslag for 1999

Ved fordeling av budsjettrammen er det lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved høgskolen til utdanningskapasiteten nasjonalt. Det er videre lagt til rette for at virksomheten skal ha god kvalitet.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3268, postene 02, 04 og 05, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter lønn (inkl trygd) og driftsmidler til oppdragsforskning som blir finansiert av inntekter under kap 3268 post 01. Tilsetting i slike stillinger skal gjelde bare for den perioden den eksterne finansieringskilden dekker lønnsutgiftene.

Det er budsjettert med større inntekter av oppdrag enn det er gitt utgiftsdekning for under post 21. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap 3268, post 01, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Posten gjelder generell bevilgning til vitenskapelig utstyr, og til kjøp av utstyr og inventar til nybygg, samt større vedlikeholds- og ombyggingsarbeider.

KAP 3268 NORGES IDRETTSHØGSKOLE (JF KAP 0268)

Kap 3268 Norges idrettshøgskole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	4 204	2 500	4 000
02	Salgsinntekter mv	5 108	3 984	5 084
04	Støtte sentrale driftsutgifter	59	0	0
05	Refusjon fra Forsvarsdepartementet	2 121	2 163	2 217
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	56	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	521	0	0
	Sum kap 3268	12 069	8 647	11 301

I forhold til 1998 er det foretatt følgende tekniske endringer:

- Det er foretatt en oppjustering av inntektspostene 01 og 02 på henholdsvis 1,5 mill kroner og 1,0 mill kroner, jf parallell oppjustering av utgiftspostene 21 og 01 under kap 0268.

KAP 0269.NORGES MUSIKKHØGSKOLE (JF KAP 3269)

Kapitlet finansierer
- drift av Norges musikkhøgskole

Kap 0269 Norges musikkhøgskole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	77 629	78 026	82 845
21	Spesielle driftsutgifter	1 331	1 200	1 200
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	1 660	1 716	1 750
	Sum kap 0269	80 620	80 942	85 795

I forhold til 1998 er det foretatt følgende tekniske endring:
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftspost 01 med 0,25 mill kroner, jf en parallell oppjustering av inntektspost 02 under kap 3269.

Resultatrapport for 1997-98

Norges musikkhøgskole gir undervisningstilbud innenfor utøvende musikk, musikkteori, komposisjon og pedagogikk.

Høsten 1997 hadde høgskolen 441 registrerte studenter mot 472 høsten 1996. Studenttallet innenfor de ulike studietilbudene ved Norges musikkhøgskole framgår av følgende tabell:

Tabell: Studenttall i 1997

Studium	Opptak	Måltall studenter[1)]	Registrerte studenter[2)]
Kandidatstudiet	73		229
Hovedfags-/diplomstudiet	39		79
Praktisk-pedagogisk utdanning	9		11
Faglærerstudiet	8		50
Videreutdanning	58		72
Sum	187	465	441[3)]

Kilde for opptak og registrerte studenter: DBH.
1) Fordelingen av måltall studenter avhenger av søkningen til de ulike studiene.
2) Registrerte studenter høstsemesteret 1997.
3) I tillegg er det registrert fem hospitanter.

Måltallet for totalt antall registrerte studenter er ikke oppfylt i 1997. Departementet ser imidlertid at kombinasjonen av et godt arbeidsmarked for høgskolens studenter og en høy grad av spesialisering som vanskeliggjør suppleringsopptak, kan være en del av forklaringen.

Kandidattallet innenfor de ulike studietilbudene ved Norges musikkhøgskole i 1997 framgår av følgende tabell:

Tabell: Kandidater i 1997

Studium	Måltall kandidater	Uteksaminerte kandidater[1)]
Kandidateksamen	53	57
Hovedfags-/diplomstudiet	40	34
Praktisk-pedagogisk utdanning	10	8
Faglærereksamen	31	26
Videreutdanninger	40	69
Sum	174	194

1) Kilde: DBH.

Måltallet for totalt antall kandidater er oppfylt. Det er imidlertid betydelig variasjon mellom de ulike studiene når det gjelder måltallsoppfylling.

Et viktig ledd i samorganiseringsprosessen har vært å harmonisere studietilbudene. Høyest prioritert har det vært å erstatte de treårige faglærerstudiene ved det tidligere konser-

vatoriet med tilsvarende fireårige kandidatstudier. I 1997 har høgskolen innledet en mer langsiktig og gjennomgripende gjennomgang av studiestrukturen. Styret tar sikte på å sette i verk den nye studiestrukturen fra studentopptaket i år 2000.

Norges musikkhøgskole samarbeider internasjonalt gjennom flere organer, bl a International Society for Music Education og Den europeiske konservatorieunion. Høgskolen har også utveksling av lærere og studenter gjennom utvekslingsordningene NORDPLUS og ERASMUS. 13 studenter var tilknyttet disse ordningene i 1997.

Departementet har nedsatt en arbeidsgruppe som skal foreta en helhetlig analyse av utdanningsløpet for musikkutdanning, fra grunnskolenivå til høgre utdanning. Arbeidsgruppen skal ferdigstille sin utredning innen 1. mars 1999.

Den eksternt finansierte oppdragsvirksomheten som blir regnskapsført i statsregnskapet, hadde i 1997 et volum på 1,4 mill kroner, om lag det samme nivået som i 1996.

Resultatmål for 1999

Departementet forutsetter at opptakstallene ved høgskolen tilpasses slik at det totale studentmåltallet kan nås i fremtiden.

Høgskolen bør videreutvikle et studiemiljø med god kontakt mellom ulike lærere og mellom studenter og lærere. Fellesfag og -aktiviteter må fortsatt vektlegges.

Det er viktig at høgskolen legger forholdene godt til rette for at flere studenter og forskere deltar i internasjonale programmer.

Høgskolen må legge vekt på å utvikle gode etter- og videreutdanningstilbud for å kunne oppfylle sin rolle i forbindelse med kompetansereformen.

Norges musikkhøgskole må i 1999 sikre institusjonens IT-systemer ved overgangen til år 2000.

Departementet forutsetter at høgskolen opprettholder nivået på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Departementet angir følgende måltall for antall studenter og uteksaminerte kandidater i 1998 og 1999:

Tabell: Måltall studenter og kandidater

Studium	Måltall studenter [1]		Måltall kandidater	
	1998	1999	1998	1999
Kandidatstudiet			53	53
Hovedfags-/diplomstudiet			40	40
Prakt ped utdanning			10	10
Faglærerstudiet			31	31
Videreutdanning			40	40
Sum	465	465	174	174

1) Fordelingen av måltallet for antall studenter avhenger av søkningen til de ulike studiene.

Budsjettforslag for 1999

Ved fordeling av budsjettrammen er det lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved høgskolen til utdanningskapasiteten nasjonalt. Det er videre lagt til rette for at virksomheten skal ha god kvalitet.

Det er lagt inn midler for videre arbeid med faglig og organisatorisk integrering av tidligere Østlandets musikkonservatorium.

Bygg og lokaler

Det viseс til omtale av samlokaliseringen av Norges musikkhøgskole i St prp nr 65 (1997-98). Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet arbeider fortsatt i samarbeid med Statsbygg, med sikte på å finne en løsning på saken som på en tilfredsstillende måte tar hensyn til lokaliseringsbehovene for Det teologiske menighetsfakultet og Norges musikkhøgskole. Departementet prioriterer denne saken høyt, og vil komme tilbake til Stortinget med nærmere informasjon når en løsning foreligger, jf omtale under kap 0281, post 49.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3269, postene 02 og 06, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter lønn (inkl trygd) og driftsmidler til oppdragsforskning som blir finansiert av inntekter under kap 3269 post 01. Tilsetting i slike stillinger skal gjelde bare for den perioden den eksterne finansieringskilden dekker lønnsutgiftene.

Det er budsjettert med større inntekter av oppdrag enn det er gitt utgiftsdekning for under post 21. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap 3269 post 01, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Forslaget gjelder i hovedsak innkjøp av musikkinstrumenter.

KAP 3269 NORGES MUSIKKHØGSKOLE (JF KAP 0269)

Kap 3269 Norges musikkhøgskole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	1 432	1 200	1 200
02	Salgsinntekter mv	292	0	275
06	Inntekter ved konserter og tjenester	828	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	105	0	0
	Sum kap 3269	2 657	1 200	1 475

I forhold til 1998 er det foretatt følgende tekniske endring:
- Det er foretatt en oppjustering av inntektspost 02 på 0,25 mill kroner, jf en parallell oppjustering av utgiftspost 01 under kap 0269.

KAP 0273 STATLIGE KUNSTHØGSKOLER (JF KAP 3273)

Kapitlet finansierer
- drift av Kunsthøgskolen i Oslo
- drift av Kunsthøgskolen i Bergen

Kap 0273 Statlige kunsthøgskoler fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	114 377	113 972	131 998
21	Spesielle driftsutgifter	266	407	407
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	1 764	4 870	4 967
	Sum kap 0273	116 407	119 249	137 372

I forhold til 1998 er det foretatt følgende tekniske ordninger:
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftspost 01 på 1,5 mill kroner, jf parallell oppjustering av inntektspost 02 under kap 3273.

Kapitlet omfatter to statlige kunstfaglige høgskoler lokalisert i henholdsvis Oslo og Bergen. Kunsthøgskolen i Oslo er inndelt i avdeling Statens kunstakademi, avdeling Statens håndverks- og kunstindustriskole, avdeling Statens balletthøgskole, avdeling Statens operahøgskole og avdeling Statens teaterhøgskole, samt Fellessekretariatet ved Statens balletthøgskole og Statens operahøgskole. Kunsthøgskolen i Bergen er inndelt i Avdeling for design, Avdeling for spesialisert kunst og Avdeling kunstakademiet.

Resultatrapport for 1997-98

Kunsthøgskolenes mål er å være i front på sine fagområder. Søkningen til kunsthøgskolene er generelt god.

Kunsthøgskolen i Oslo har studier innenfor farge, innredningsarkitektur, møbeldesign, keramikk, klær, kostymer, metall, tekstil og visuell kommunikasjon, samt grafikk, maleri og skulptur. Videre utdanner høgskolen skuespillere, sceneinstruktører, dansere, koreografer, pedagoger innenfor ballett. Den gir dessuten utdanning i operafag.

Kunsthøgskolen i Bergen utdanner billedkunstnere og gir undervisning innenfor fotografi, illustrasjon og grafisk design, interiør- og møbeldesign, keramikk og tekstil.

Tabell: Studenttall i 1997

Institusjon/avdeling	Opptak[1]	Måltall studenter	Registrerte studenter[1]
Kunsthøgskolen i Oslo			
Avdeling Statens håndverks- og kunstindustriskole	117	265[3]	319
Avdeling Statens kunstakademi	27	105	109
Avdeling Statens teaterhøgskole	13	30	35
Avdeling Statens balletthøgskole	17	40	47
Avdeling Statens operahøgskole	4	10	8
Sum Kunsthøgskolen i Oslo	178	450	518
Kunsthøgskolen i Bergen			
Avdeling Statens høgskole for kunsthåndverk og design	76	195	180
Avdeling Vestlandets kunstakademi	15	60	64
Sum Kunsthøgskolen i Bergen	91	255	244
Total sum kunsthøgskoler	269[2]	705	762[4]

1) Kilde: DBH.
2) Hvorav 89 opptatt til hovedfag.
3) I tillegg har avdelingen hospitanter.
4) Hvorav 190 registrert på hovedfag.

Kunsthøgskolen i Oslo har oppfylt måltallet, mens Kunsthøgskolen i Bergen ligger litt under måltallet. Det samlede studentmåltallet for ordinære studenter er nådd dersom begge høgskolene ses under ett.

Tabell: Kandidattall i 1997

Institusjon/avdeling	Måltall kandidater	Uteksaminerte kandidater[1]
Kunsthøgskolen i Oslo		
Avdeling Statens håndverks- og kunstindustriskole	93	96
Avdeling Statens kunstakademi	19	26
Avdeling Statens teaterhøgskole	9	14
Avdeling Statens balletthøgskole	13	11
Avdeling Statens operahøgskole		10
Sum Kunsthøgskolen i Oslo	134	157
Kunsthøgskolen i Bergen		
Avdeling Statens høgskole for kunsthåndverk og design	60	71
Avdeling Vestlandets kunstakademi	14	12
Sum Kunsthøgskolen i Bergen	74	83
Total sum kunsthøgskoler	208	240[2]

1) Kilde: DBH
2) Hvorav 69 hovedfagskandidater.

Måltallet for kandidater for 1997 er nådd ved begge kunsthøgskolene.

Kvinneandelen av de registrerte kandidatene i 1997 utgjorde ved Kunsthøgskolen i Oslo og ved Kunsthøgskolen i Bergen henholdsvis 67 pst og 71 pst. Avdelingene for kunsthåndverk gir hovedfag, og hovedfagskandidatene utgjorde 26 pst ved Kunsthøgskolen i Oslo og 37 pst ved Kunsthøgskolen i Bergen i 1997.

Kunsthøgskolen i Oslo

Av eksternt finansierte prosjekter i 1997 ble et prosjekt angående utsmykning av en skole for autistiske elever påbegynt (Nordvoll-prosjektet). Det treårige «Talentutviklingsprosjektet» for unge talenter fra Østlandsområdet, i regi av avdeling Statens balletthøgskole, ble

avsluttet i 1997. Prosjektet har vært viktig for å rekruttere nye studenter til utdanningen i dans.

Høgskolen har utgitt publikasjoner i vitenskapelige tidsskrifter, og lærere har gitt bidrag til lærebøker. Flere av lærerne har hatt utstillinger i museer og gallerier i inn- og utland. Det er arrangert utstillinger av avgangsstudentenes arbeid, og studenter ved scenekunst har gitt offentlige opptredener.

Kunsthøgskolen i Bergen

Det ble i 1998 vedtatt ny avdelingsstruktur for kunsthøgskolen, og høgskolen ble fra 1. august delt inn i Avdeling for design, Avdeling for spesialisert kunst og Avdeling kunstakademiet.

Kunsthøgskolen opprettet i 1997 et studieutvalg som skal være et koordinerende og pådrivende organ i alle saker som er knyttet til studiesituasjonen ved institusjonen. Utvalget har blant annet besluttet at det skal settes i verk studentevaluering av undervisningen.

Det avholdes offentlige utstillinger for avgangsstudentene ved Vestlandets kunstindustrimuseum og i Bergens kunstforening. Arbeider utført av studenter, lærere og gjestekunstnere presenteres i Galleri Ekko, og høgskolen utgir det kunstteoretiske tidsskriftet Uten tittel.

Kunsthøgskolen i Bergen ble fra 1998 lagt inn under husleieordningen, og høgskolen fikk leie tilleggslokaler i Kong Oscars gate 62.

Resultatmål for 1999

Tabell: Måltall studenter og kandidater

Institusjon/Avdeling	Måltall studenter		Måltall kandidater	
	1998	1999	1998	1999
Kunsthøgskolen i Oslo				
Avdeling Statens håndverks- og kunstindustriskole	265[1)]	265[1)]	112	112
Avdeling Statens kunstakademi	105	105	25	25
Avdeling Statens teaterhøgskole	30	30	9	9
Avdeling Statens balletthøgskole	40	40	15	15
Avdeling Statens operahøgskole	10	10		
Sum Kunsthøgskolen i Oslo	450	450	161	161
Kunsthøgskolen i Bergen				
Avdeling for design	95	95	33	33
Avdeling for spesialisert kunst	100	100	36	36
Avdeling kunstakademiet	60	60	15	15
Sum Kunsthøgskolen i Bergen	255	255	84	84
Total sum kunsthøgskoler	705	705	245	245

1) I tillegg har avdelingen hospitanter.

Det legges til grunn at Kunsthøgskolen i Oslo vil uteksaminere 161 kandidater, mens Kunsthøgskolen i Bergen forventes å uteksaminere 84 kandidater.

Som en følge av samorganiseringen av kunstakademiene, høgskolene i kunsthåndverk og design og scenekunsthøgskolene i Oslo forventes det et bredere og styrket kunstfaglig miljø ved disse institusjonene.

Det er viktig at kunsthøgskolene tar sikte på økt deltakelse i internasjonale samarbeidsprogrammer.

Kunsthøgskolene må i 1999 sikre institusjonens IT-system ved overgangen til år 2000.

Budsjettforslag for 1999

Det arbeides med å finne løsninger for samlokalisering av kunsthøgskolene.

Som ledd i departementets oppfølging av etableringen av kunsthøgskolene i Bergen og Oslo er det nedsatt en arbeidsgruppe som skal foreta en helhetlig analyse av utdanningsløpene for scenekunst, billedkunst og kunsthåndverk fra grunnskolenivå til høgre utdanning. Arbeidsgruppen skal levere sin rapport 1. juli 1999.

For å rette opp skjevheter i budsjettfordelingen mellom kunsthøgskolene, er det i budsjettforslaget for 1999 foretatt utjevninger mellom de to høgskolene.

Post 01 Driftsutgifter

Tabell: Fordeling av budsjettramme

(i 1 000 kr)

Institusjon	Kap 0273 Ramme Post 01	Kap 0273 Ramme post 21	Kap 3273 Ramme post 01	Kap 3273 Ramme post 02
Kunsthøgskolen i Oslo	88 875	205	269	1 271
Kunsthøgskolen i Bergen	43 123	202	161	1 270
Sum	131 998	407	430	2 541

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3273, postene 02 og 06, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter lønn (inkl trygd) og driftsmidler til oppdragsforskning som blir finansiert av inntekter under kap 3273 post 01. Tilsetting i slike stillinger gjelder bare for den perioden den eksterne finansieringskilden dekker lønnsutgiftene.

Det er budsjettert med større inntekter av oppdrag enn det er gitt utgiftsdekning for under post 21. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap 3273, post 01, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Posten omfatter fornyelse og modernisering av utstyr, samt ombygginger og utvidelser.

KAP 3273 STATLIGE KUNSTHØGSKOLER (JF KAP 0273)

Kap 3273 Statlige kunsthøgskoler fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	324	430	430
02	Salgsinntekter mv	2 659	1 016	2 541
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	385	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	119	0	0
	Sum kap 3273	3 487	1 446	2 971

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Det er foretatt en oppjustering av inntektspost 02 på 1,5 mill kroner, jf parallell oppjustering av utgiftspost 01 under kap 0273.

På post 02 skal det foruten salgsinntekter også føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste leieinntekter kan føres på post 02.

KAP 0274 STATLIGE HØGSKOLER (JF KAP 3274)

Kapitlet omfatter:
- drift av 26 statlige høgskoler
- kurs i regi av Norgesnettrådets sekretariat
- tilskudd til Ole Bull Akademiet på Voss
- tilskudd til Høgskolestiftelsen på Kjeller
- tilskudd til Det norske studiesenteret i Storbritannia

Kap 0274 Statlige høgskoler fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	4 443 077	4 484 359	4 947 657
21	Spesielle driftsutgifter	212 856	188 361	213 361
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	158 953	159 028	160 209
70	Tilskudd	5 400	6 150	6 721
	Sum kap 0274	4 820 286	4 837 898	5 327 948

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 01 med 45 mill kroner, jf en parallell økning i inntektsbevilgningen under kap 3274 post 02.
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftsbevilgningen på post 21 med 25 mill kroner, jf en parallell økning i inntektsbevilgningen under kap 3274 post 01.

I forhold til Blå bok 1998 viser dette kapitlet en samlet nominell økning på 490,1 mill kroner, dvs 10,1 pst. Økningen gjelder bl a videreføring av nye studieplasser som ble opprettet ved de statlige høgskolene i 1998.

Resultatrapport for 1997-98

Undervisning

Institusjonene under dette kapitlet har ulike typer flerårige yrkesrettede utdanninger, fagstudier fra et halvt til ett og et halvt års varighet, og en rekke videreutdanningstilbud. En del har også hovedfagstilbud på spesielle fagfelt og enkelte har sivilingeniør- eller siviløkonomutdanning. Tabellen nedenfor gir en oversikt over kandidat- og opptakstall spesifisert på de ulike utdanningene.

Samlet ble det i 1997 gitt tilbud om opptak for 38 357 studenter til de ulike utdanningstilbudene ved høgskolene. I 1996 var det tilsvarende tallet 40 971 studenter.

Foreløpige tall viser at 36 813 søkere fikk tilbud om studieplass ved de statlige høgskolene i 1998.

Det ble i 1997 registrert 16 490 kandidater og til sammen 9 120 årseksamener (ulike enkelteksamener omregnet til helårsekvivalenter) avlagt innen ulike studier/fag ved høgskolene. Det er en økning i antall kandidater på ca 2 pst fra 1996.

Høsten 1997 hadde de statlige høgskolene i alt 73 118 studenter, inkludert kurs- og deltidsstudenter omregnet til heltidsekvivalenter. Dette er 423 færre enn studentmåltallet for 1997, noe som bl a skyldes lav søkning til enkelte fagområder ved noen høgskoler.

Tabell: Oversikt over kandidat- og opptakstall fordelt på utdanningskategorier [1)]

Utdanningskategori	Registrert kandidat-tall 1996	Registrert kandidat-tall 1997	Registrert opptakstall 1997[2)]	Måltall opptak 1997	Måltall opptak 1998
Sykepleierutdanning	2 458	2 600	3 309	3 174	3 459
Fysioterapiutdanning	235	238	321	303	303
Ergoterapiutdanning	166	161	183	178	178
Bioingeniørutdanning	161	191	267	239	239
Radiografutdanning	77	89	126	124	144
Reseptarutdanning	31	29	34	32	60
Audiografutdanning[10)]	18		22	20	20
Vernepleierutdanning	485	381	525	525	799[9)]
Sosionomutdanning	531	577	714	657	657
Ortopediingeniørutdanning [3)]		11	12	12	12
Døvetolkutdanning		11	14	32	32
Tannpleierutdanning	10	11	12	12	12
Barnevernspedagogutdanning	526	467	635	648	648
Allmennlærerutdanning	1 876	1 829	2 699	2 585	2 585
Førskolelærerutdanning	1 614	1 831	2992	2 710	2 710
Faglærerutdanning	323	290	291	446	347
Praktisk-pedagogisk utd	719	591	492	693	693
Bibliotekutdanning	84	105	116[8)]	136	136
Journalistutdanning [4)]	152	167	191	185	185
Ingeniørutdanning	2 097	1 937	3 140	3 564	3 639
Maritim utdanning	55	52	192	245	245
Sivilingeniørutdanning	379	288	278	435	495
Siviløkonomutdanning	191	214	267	216	216
Høgskolekandidat-utdanning[5)]	3 054	3 152	5 333	5 685	5 980
Hovedfag	106	157	250	278	278
Examen philosophicum	777	1 111	622	900	900
Årsenhet/grunnfag/ halvårsenhet/ mellomfagstillegg/ videreutdanning [6)]	9 106	9 120	10 365	15 055	15 468
Annet [7)]	170	437	865	195	195

1) I tillegg kommer studenter ved private høgskoler, universiteter og vitenskapelige høgskoler.
2) Tall for opptak er i antall heltidsekvivalenter og ikke i antall personer.
3) For ortopediingeniørutdanningen er det bare opptak hvert tredje år.
4) Journalistutdanningen er inklusive fotojournalistutdanningen, med opptak annethvert år.
5) Høgskolekandidatutdanning er to- og treårige utdanninger som gir rett til tittelen høgskolekandidat, men denne kategorien omfatter også fleårige grunnutdanninger som ikke gir denne retten, og som ellers ikke er spesifisert som yrkesutdanning eller tilhører kategorien videreutdanning.
6) Kandidattall for kategorien årsenhet/grunnfag m m er omregnet til årseksamener.
7) Kategorien «annet» omfatter kurs som ikke er på høgskolenivå.
8) Tallet omfatter nye studenter til 1. år på det toårige påbyggingsstudiet på grunnfaget. Studiet har ikke eget opptak.
9) I tillegg kommer 30 studieplasser som alternerer mellom Høgskolen i Telemark og Rogaland vernepleierhøgskole.
10) Det ble ikke uteksaminert kandidater på audiografutdanningen i 1997 fordi det ikke ble tatt opp studenter i 1995.

Tabell: Oversikt over student- og kandidattall/årseksamener

Høgskole	Måltall studenter 1997	Registrerte studenter 1997[1)]	Måltall studenter 1998	Registrerte kandidat-tall 1997	Avlagte års-eksamener 1997
Sámi allaskuvla/ Samisk høgskole	165	120	165	10	49
Agder	5 994	5 756	6 059	1 466	954
Akershus	2 035	1 860	2 018	572	447
Bergen	4 450	4 324	4 617	1 030	203
Bodø	3 212	3 285	3 278	758	384
Buskerud	1 806	1 827	1 856	347	355
Finnmark	1 917	1 798	1 932	330	366
Gjøvik	1 357	1 174	1 357	267	64
Harstad	977	988	1 054	133	137
Hedmark	3 560	3 654	3 707	811	372
Lillehammer	1 879	1 884	1 879	405	549
Molde	1 321	1 357	1 369	304	231
Narvik	922	663	882	199	26
Nesna	890	882	947	153	106
Nord-Trøndelag	2 955	2 737	2 943	589	344
Oslo	8 048	8 557	8 107	1 807	881
Sogn og Fjordane	2 291	2 313	2 393	397	335
Stavanger	6 072	6 182	6 157	1 514	593
Stord/Haugesund	1 988	1 973	2 061	493	111
Sør-Trøndelag	5 217	5 231	5 367	1 278	472
Telemark	4 185	3 989	4 215	975	630
Tromsø	2 189	2 154	2 258	485	202
Vestfold	2 480	2 698	2 597	429	362
Volda	2 221	2 086	2 196	509	527
Østfold	3 526	3 711	3 566	976	333
Ålesund	1 227	1 174	1 227	253	87
Delsum	72 884	72 377	74 264	16 490	9 120
Annet[2)]	657	741	610		
Sum[3)]	73 541	73 118	74 874	16 490	9 120

1) Inkludert i tallene er 860 heltidsekvivalenter, som tilsvarer høgskolenes andel av eksternt finansierte studenter. I tillegg kommer kurs som ikke er på høgskolenivå, hovedsakelig forkurs for ingeniørutdanning.
2) Omfatter bl a etterutdanningsplasser for lærere, hovedfagsplasser, enkelte plasser i desentralisert vernepleierutdanning og forkursklasser opprettet høsten 1993 som ledd i sysselsettingspolitikken.
3) I tillegg kommer 29,5 forkursklasser for ingeniørutdanning som ble overflyttet fra fylkeskommunene i 1990.

I perioden 1992 til 1997 har tildeling av studieplasser innenfor lærerutdanning og helse- og sosialfagutdanning vært prioritert. F eks har økningen for allmenn- og førskolelærerutdanning i denne perioden vært henholdsvis 28 og 71 pst. For helse- og sosialfagutdanningene, som f eks sykepleier-, sosionom- og fysioterapeututdanning, har opptakskapasiteten økt med henholdsvis 20, 36 og 22 pst.

For å følge opp tiltak i Handlingsplan for helse- og omsorgspersonell (1998-2001), stortingsproposisjon om nasjonal kreftplan og vedtak om styrking av psykiatri og eldreomsorg, er det i 1998 tildelt en rekke studieplasser innenfor helse- og sosialfag. Dette gjelder 375 i sykepleierutdanning, 277 i vernepleierutdanning, 20 i radiografutdanning, 28 i reseptarutdanning, samt studieplasser til videreutdanninger for bioingeniører, i eldreomsorg, miljøarbeid og psykisk helsearbeid – til sammen 326 studieplasser.

Innenfor de fleste helsefagutdanningene utgjør praksis en viktig del av studiet. Tilgang til praksisplasser kan være et problem, særlig i sykepleierutdanningen. I tillegg til ønske om god regional fordeling av studieplasser, har dette vært en årsak til at det i 1998 er satt i gang en rekke desentraliserte studier innenfor helsefag. Bl a har Høgskolen i Sør-Trøndelag, i tråd med Stortingets ønske, nå startet desentralisert sykepleierutdanning for hjelpepleiere i Orkdal.

For å vurdere konsekvensene av Stortingets vedtak om at bedriftsinterne videreutdanninger for sykepleiere skulle overføres til høgskolesektoren, ble det satt ned en bredt sammensatt arbeidsgruppe. I rapporten fra arbeidsgruppen blir det konkludert med at videreutdanningene bør organiseres som oppdragsundervisning.

Det er stilt spørsmål ved funksjonsdyktigheten til nyutdannede sykepleiere. Departementet har satt ned et utvalg som skal vurdere innholdet i den treårige grunnutdanningen, særlig tiltak for å styrke praksisundervisningen.

De siste årene har behovet for kandidater med informasjonsteknologisk utdanning økt sterkt. For å følge opp Regjeringens Næringsrettet IT-plan 1998-2001 og St meld nr 38 (1997-98) IT-kompetanse i et regionalt perspektiv ble det i 1998 opprettet 530 studieplasser i IT ved de statlige høgskolene: 60 ved sivilingeniørutdanningene, 75 ved høgskoleingeniørutdanningene, 295 ved de to- og treårige høgskolekandidatutdanningene og 100 ved ulike ettårige utdanninger.

Studieplassene i IT er tildelt både for å øke kapasiteten innenfor allerede etablerte studier, og også til etablering av nye studier som for eksempel visuell kommunikasjon ved Høgskolen i Buskerud og IT for helsepersonell ved Høgskolen i Narvik. I tillegg til de nye studieplassene som er opprettet, er det ved mange høgskoler omdisponert studieplasser til IT-utdanning. Mange høgskoler arbeider også aktivt med å integrere IT i ulike utdanninger.

I de senere årene har det vært problemer med rekrutteringen til ingeniørutdanningene. Etter opptaket i 1996 stod i underkant av 20 pst av studieplassene til to- og treårig ingeniørutdanning ledige. Rekrutteringen bedret seg i 1997, da ca 10 pst av ingeniørplassene ikke ble fylt opp. De foreløpige opptakstallene for 1998 tyder på at den gunstige utviklingen har fortsatt, og at det er stadig flere høgskoler som oppfyller måltallene for ingeniørutdanning. Bedringen i søkningen til ingeniørutdanning skyldes bl a et godt arbeidsmarked for kandidater med teknisk utdanning og at det både fra statlig side, fra næringslivet og fra utdanningsinstitusjonene har vært fokusert på behovet for rekruttering til teknisk-naturvitenskapelig utdanning. Flere høgskoler har drevet et aktivt rekrutteringsarbeid, og tilbyr også ulike forkurs for personer som ikke har tilstrekkelig realfaglig bakgrunn for opptak til teknisk utdanning.

Som en oppfølging av St meld nr 48 (1996-97) Om lærerutdanning og Innst S nr 285 (1996-97) er det fra høsten 1998 innført nye rammeplaner i allmennlærerutdanningen, praktisk-pedagogisk utdanning og i faglærerutdanning i formgiving, kunst og håndverk. Videre har departementet fått utarbeidet en innstilling om ulike sider ved ny fireårig faglærerutdanning i praktisk-estetiske fag. Rammeplangrupper er nedsatt, og departementet vil etablere utdanningen ved noen institusjoner fra høsten 1999. Også arbeidet med å utarbeide nye rammeplaner for treårig yrkesfaglærerutdanning er i gang. Norgesnettrådet vil koordinere dette arbeidet, som skjer i samarbeid med relevante samarbeidsparter i arbeidslivet og i utdanningssektoren. De fem første studieretningene i den nye treårige yrkesfaglærerutdanningen vil bli etablert fra høsten 2000.

I sammenheng med innføring av nye rammeplaner i lærerutdanningen ser departementet det som viktig med kompetanseutvikling av fagpersonale ved lærerutdanningsinstitusjonene, spesielt innenfor IT. I tillegg til de ulike institusjonenes satsinger er det i regi av Norgesnettrådet organisert nasjonale kompetanseutviklingstiltak som videreføring av virksomheten i Statens lærerkurs. Dette arbeidet vil bli videreført.

En utredningsgruppe er satt ned for å vurdere ulike sider ved samisk lærerutdanning. Utredningen skal være rettet mot de tre samiske språkgruppene og ta hensyn til at samisk lærerutdanning rekrutterer også fra Sverige, Finland og Russland. Videre skal innstillingen drøfte bl a rekrutteringsproblematikk og etter- og videreutdanning av lærere i samiske områder. Innstillingen som skal foreligge våren 1999, vil være et viktig dokument i departementets videre arbeid med samisk lærerutdanning og FoU-virksomhet knyttet til denne.

I forbindelse med oppfølgingen av Innst S nr 285 (1996-97), jf St meld nr 48 (1996-97), er det ved høgskolene i Telemark og Oslo startet et treårig pilotprosjekt med veiledning og oppfølging av nyutdannede lærere.

Reformene i opplæringssystemet medfører store etterutdanningsbehov for lærere og skoleledere, der de statlige høgskolene har spilt og skal spille en viktig rolle. I forhold til Reform 94 legges Handlingsplan for etterutdanning, del I, II og III, til grunn, mens en i forhold til Reform 97 har Planer for etterutdanning som grunnlagsmateriale.

De seneste årene har høgskolenes fagutvikling og etablering av nye tilbud i hovedsak måttet skje ved omdisponering innenfor tildelt budsjettramme, eller ved ekstern finansiering. Aktiviteten når det gjelder søking og igangsetting av nye tilbud er likevel høy, og høgskolene utvikler tilbud på stadig nye områder. Høgskolen i Oslo fikk f eks godkjenning for å starte hovedfag i flerkulturell og utviklingsrettet utdanning i 1997. Studiet ble endelig godkjent i 1998. Det er i 1998 også gitt godkjenning for etablering av ulike flerårige studier som treårig studium i kommunaløkonomi og forvaltning ved Høgskolen i Bodø og treårig studium i økologisk landbruk ved Høgskolen i Hedmark. Høgskolene har også fått etablert ulike påbyggingsstudier og videreutdanninger, som f eks toårig påbyggingsstudium i

samfunnssikkerhet ved Høgskolen i Stavanger, ettårig videreutdanning i miljø- og havbruksteknologi ved Høgskolen i Bergen og ettårig videreutdanning i utdanningsadministrasjon ved Høgskolen i Sogn og Fjordane.

Høgskolene utvikler i økende grad studietilbud for å imøtekomme utdanningsbehov regionalt og nasjonalt, gjerne etter initiativ fra nærings- og arbeidsliv. Høgskolen i Ålesund har f eks i 1998 fått godkjenning for å tilby halvårige studier i salg og eksportmarkedsføring og drift av datasystemer, og Høgskolen i Oslo har fått godkjenning for påbyggingsstudium i forsikring.

Ingen statlige høgskoler har i dag godkjenning for å tildele doktorgrader. Tre høgskoler har imidlertid utarbeidet program for doktorgradsutdanning og søkt om slik godkjenning. Som grunnlag for den videre behandlingen av søknadene har Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet bedt Norgesnettrådet innen 1. desember 1998 utrede hvilke faglige kriterier som må foreligge for at de statlige høgskolene skal kunne tildele doktorgrad, og hvilke prosedyrer som bør etableres og følges for godkjenning og kvalitetssikring av doktorgradsprogramer.

Spørsmålet om endring i tilknytningsformen for sikkerhetssenteret i Haugesund er til vurdering i departementet. I vurderingen vil det bl a bli lagt vekt på den knutepunktfunksjonen Høgskolen Stord/Haugesund har innenfor brann- og sikkerhetsteknikk, og næringslivets, spesielt offshorenæringens, behov for denne typen sikkerhetsopplæring. Se også omtale under kap 0232.

Studiegjennomføring

Generelt er gjennomstrømmingen ved høgskolene god, selv om det er variasjoner mellom fag og høgskoler. Gjennomføringsprosenten ved helsefag- og lærerutdanninger lå i 1997 på mellom 80 og 95 pst. Førskolelærerutdanningen hadde høyest gjennomføringsprosent, mens allmennlærer- og radiografutdanningen lå på 80 pst. Sykepleierutdanningen hadde i 1997 en gjennomføringsprosent på ca 90 pst.

Som en følge av økt opptakskapasitet de senere årene, vil tallet på kandidater stige de nærmeste årene til tross for at gjennomføringsprosenten har gått noe ned ved enkelte høgskoler.

Omfordeling av ressurser

Departementet startet i St prp nr 1 (1996-97) arbeidet med å omfordele midler mellom de statlige høgskolene for å utjevne forskjeller i tildeling som ikke er begrunnet i faktiske kostnadsforskjeller. I Budsjett-innst S nr 12 (1996-97) ga Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen sin støtte til dette og mente at denne omfordelingen skulle gjennomføres i løpet av en tre – fireårsperiode. Departementet har lagt vekt på at en slik omfordeling av ressurser må skje gradvis og over tid, slik at høgskolene gis anledning til å tilpasse seg endrede rammer.

Utredning om høgskoleøkonomien

Kostnadsberegningsutvalget avga sin utredning, NOU 1998: 6 Økonomien i den statlige høgskolesektoren, 12. mars 1998. På bakgrunn av utredningen og høringsuttalelsene vil Regjeringen legge fram en stortingsmelding om økonomien i den statlige høgskolesektoren.

Styringsordning og administrasjon

Etableringen av de 26 statlige høgskolene har lagt et grunnlag for å styrke fagmiljøene og bygge opp godt fungerende administrative enheter. Lov om universiteter og høgskoler legger beslutninger til høgskolene bl a i faglige spørsmål. Departementet har bl a delegert forhandlingsansvar til høgskolene.

Norges forskningsråd har ansvar for gjennomføring av en evaluering av høgskolereformen og dens virkninger. Evalueringen startet i 1996 og skal gå over en treårsperiode. Det er lagt fram underveisrapport per april 1997 og per april 1998. Sluttrapport vil foreligge i løpet av våren 1999.

Departementet har etablert kontakt for høgskolene til det utredningsarbeidet som er blitt drevet av Universitetsrådet når det gjelder administrative systemer for de tre administrative hovedområdene. Dette er med sikte på samordning når det gjelder IT-baserte systemer. Det legges til grunn at de nye studieadministrative systemene som ble tatt i bruk ved universitetene fra studieåret 1996-97, også blir tatt i bruk ved de statlige høgskolene som ikke har andre systemer som tilfredsstiller departementets krav.

Forskning

De statlige høgskolene består av fagmiljøer med ulik tradisjon og kompetanse når det gjelder FoU-arbeid. Det er en utfordring for høgskolene å utvikle en helhetlig FoU-strategi ved egen institusjon. Den statlige høgskolesektoren inngår fra 1995 i FoU-statistikken på lik linje med universiteter og vitenskapelige høgskoler.

NIFU har gjennomført en undersøkelse av omfang, organisering og finansiering av forsknings- og utviklingsarbeid ved de statlige høgskolene, jf NIFU-rapport 10/98. Undersøkelsen viste at personalet med kompetanse tilsvarende høgskolelektor eller høyere i gjennomsnitt brukte 20 pst av arbeidstiden til forskning, utviklingsarbeid, utrednings- og forsøksvirksomhet i 1997. Det er imidlertid betydelige variasjoner både i de tilsattes formelle kvalifikasjoner, tid som nyttes til FoU-virksomhet, og publiseringsmengde mellom de ulike utdanninger og høgskoler. Når det gjelder formelle kvalifikasjoner, skiller helsefagene seg ut ved at en meget liten del av personalet innehar topp- og førstestillinger. Innenfor fagområder som landbruk, fiske og de matematisk-naturvitenskaplige fagene finner en den største andelen med topp- og førstestillinger. Doktorgradskvalifisering av de faglig ansatte er nå et satsingsområde for de statlige høgskolene.

De statlige høgskolene konkurrerer om midler fra Forskningsrådets programmer og frie prosjekter på lik linje med øvrige forskningsmiljøer, ut fra en vurdering av prosjektenes kvalitet og relevans. Støtten fra Forskningsrådet omfatter alt fra studentstipend til større prosjektbevilgninger opptil 2,5 mill kroner.

Departementet tar sikte på å legge til rette for et skolerettet forskningsprogram med spesiell oppmerksomhet mot fag- og yrkesdidaktikk. Dette er særlig viktig i forbindelse med innføring av ny yrkesfaglærerutdanning. Departementet samarbeider bl a med Norges forskningsråd om dette tiltaket.

De statlige høgskolene har gode muligheter til å delta i den næringsrettede forskningen i regionene. Ut fra sine særlige fagområder, som ikke alltid er representert ved universitetene, kan de yte viktige bidrag innenfor forskning. Ikke minst har høgskolene med sine omfattende profesjonsstudier et betydelig potensial for forskning som kan styrke kompetansegrunnlaget for kunnskapskrevende tjenesteyting, spesielt i forhold til de store virkeområdene for offentlig sektor.

Det kan pekes på flere programmer innenfor næringsrettet forskning i regi av Forskningsrådet som er rettet mot de statlige høgskolene og de regionale forskningsinstituttene. SMB-kompetanse er et prosjekt som ble startet i 1997 og skal vare fram til år 2000. Det er et nasjonalt utviklingsprosjekt som har som hovedmålsetting å framskynde utviklingsprosesser i små og mellomstore bedrifter ved å rekruttere personer med høgre utdanning. RUSH (Regional utvikling SMB – Høgskoler) har gått som prøveprosjekt fra 1995 til 1998.

Eksternt finansiert virksomhet

Omfanget av oppdragsvirksomheten varierer en god del mellom høgskolene. Statsregnskapet for 1997 viser at eksternt finansiert virksomhet utgjør om lag 4,8 pst av totalt driftsregnskap.

For høgskolene under dette kapitlet er det høsten 1997 registrert i alt 4 601 eksternt finansierte kursstudenter omregnet til heltidsekvivalenter. Disse kursstudentene er ikke inkludert i tabellen ovenfor.

Internasjonalisering

Alle de statlige høgskolene er i ulik, men økende grad engasjert i internasjonalt samarbeid både innenfor forskning og undervisning. Økningen har vært særlig stor innenfor student- og lærerutveksling.

En viktig del av internasjonaliseringen ved de statlige høgskolene er de europeiske studentutdanningsprogrammene i regi av EU. Også på forskningssiden er en betydelig del av det formelle samarbeidet rettet mot europeiske institutter.

Bygg og lokaler

Tilbygg/ombygging for Høgskolen i Telemark (Notodden), fellesbygg for Høgskolen i Volda og nybygg for Høgskolen i Stord/Haugesund (Haugesund) er ferdigstilt i 1998.

Resultatmål for 1999

Departementet forutsetter at de statlige høgskolene tilpasser opptaket av studenter slik at de totale studentmåltallene fortsatt kan nås. Det legges spesielt vekt på at måltallene for de yrkesrettede utdanningene nås.

Departementet er kjent med at enkelte institusjoner har problemer med å nå de fastsatte måltallene. Disse institusjonene må legge vekt på å framheve sine særegenheter og fortrinn som et ledd i arbeidet med rekruttering av studenter, slik at måltallene kan nås.

Samfunnet har behov for teknologisk utdannet personale, og de statlige høgskolene har et spesielt ansvar for å sikre rekrutteringen til disse utdanningene. Det har vist seg at institusjoner som har inngått samarbeidsavtaler med arbeids- og næringslivet har oppnådd gode resultater med hensyn til økt rekruttering. Departementet ser det som positivt at slikt samarbeid videreføres og styrkes.

De statlige høgskolene må legge vekt på å bedre studentgjennomstrømmingen der denne i dag er lav, og unngå en negativ utvikling der gjennomføringsprosenten i dag er høy.

Departementet forutsetter at statlige høgskoler med yrkesfaglærerutdanning starter planarbeidet med etablering av aktuelle tilbud innenfor ny yrkesfaglærerutdanning, jf St meld nr 48 (1996-97) og Innst S nr 285 (1996-97).

De statlige høgskolene må legge vekt på å utvikle gode etter- og videreutdanningstilbud for å kunne oppfylle sin rolle i forbindelse med kompetansereformen.

De statlige høgskolene med kompetanse på skole- og utdanningsspørsmål må videreutvikle et aktivt samarbeid med statens utdanningskontorer om planer for FoU-arbeid og etterutdanning av lærere, skoleledere m m i henhold til behovene i forbindelse med reformene i utdanningssektoren.

Departementet forutsetter at arbeidet med å integrere informasjonsteknologi i ulike fag fortsetter i 1999.

De statlige høgskolene må legge til rette for interne kompetansehevingstiltak for fagpersonalet ved lærerutdanningene i forbindelse med innføring av nye rammeplaner.

Det er fortsatt behov for å øke kompetansen på undervisningspersonalet i helse- og sosialfagene. Departementet forutsetter at høgskolene viderefører arbeidet med interne kompetansehevingstiltak for denne gruppen.

De statlige høgskolene må legge vekt på at det faglige samarbeidet i undervisnings- og forskningsvirksomheten videreutvikles og styrkes. Dette gjelder både mellom fagmiljøene ved høgskolene og med andre læresteder både i Norge og i utlandet.

Det faglige samarbeidet med universitetene, blant annet gjennom professor II-stillinger, samarbeid om studietilbud og doktorgradsutdanning, må videreføres i 1999.

En rekke statlige høgskoler har i de senere årene forvaltet og videreutviklet knutepunkter i Norgesnettet. Departementet forventer at dette arbeidet videreføres i 1999.

Departementet ser på de statlige høgskolene som viktige aktører i regional utvikling innenfor områder som kompetanseutvikling og forskning. Det forutsettes at høgskolene tar på seg oppgaver både innenfor kompetanseutvikling og forsknings- og utviklingsvirksomhet for ytterligere å styrke regionene rundt om i landet.

De statlige høgskolene har et spesielt ansvar for yrkesrettet forskning og må arbeide for å styrke og videreutvikle denne typen forskning.

Omfanget av oppdragsvirksomheten ved de statlige høgskolene ligger lavt sammenliknet med andre institusjoner i sektoren, og varierer dessuten mellom de ulike høgskolene, både når det gjelder kursvirksomhet og FoU-aktiviteter. De statlige høgskolene har fagkompetanse på en rekke områder som kan nyttes til oppdrag både innenfor forskning og etter- og videreutdanning. Oppdragsvirksomhet tilfører institusjonene kompetanse og gir en verdifull kontakt med samfunns- og næringsliv. Høgskolene må derfor arbeide aktivt for å øke andelen eksternt finansiert virksomhet.

Det er viktig at høgskolene tar sikte på fortsatt økning i sitt internasjonale engasjement i programmer som SOKRATES, LEONARDO da Vinci og NORDPLUS.

Departementet ser det som viktig at de statlige høgskolene legger vekt på å formidle sin virksomhet til ulike interessegrupper og til allmennheten.

Departementet forutsetter at institusjonsstyret vektlegger strategisk planlegging i forbindelse med sitt overordnede ansvar for høgskolens utvikling. Styret må arbeide for å sikre kvalitet i alle deler av virksomheten, bl a med å utvikle gode interne styrings- og samarbeidsrutiner for å nå de faglige målsettingene.

Økt faglig kvalitet og effektiv saksbehandling forutsetter at det etableres gode interne rutiner og arbeidsdeling mellom ulike nivåer ved høgskolene. Det er et ansvar for høgskolenes styrer å legge til rette for dette.

Institusjonene bør utarbeide handlingsplaner for likestilling. I handlingsplanen skal det bl a settes måltall for kvinneandel i ulike stillingskategorier og utarbeides strategier og tiltak for hvordan målene skal nås.

De statlige høgskolene må i 1999 sikre institusjonens IT-systemer ved overgang til år 2000.

For 1999 har departementet fastsatt resultatmål for de fleste av de yrkesrettede utdanningene. Resultatmåltallene for 1999 følger av tabellen nedenfor.

Tabell: Oversikt over resultatmål for kandidattall fordelt på utdanningskategorier

Utdanningskategori	Måltall kandidater 1997	Registrerte kandidater 1997	Måltall kandidater 1998	Måltall kandidater 1999
Sykepleierutdanning	2 697	2 600	2 857	2857
Fysioterapiutdanning	240	238	273	273
Ergoterapiutdanning	160	161	170	170
Bioingeniørutdanning	188	191	188	203
Radiografutdanning	91	89	99	99
Reseptarutdanning	27	29	31	31
Audiografutdanning[1)]			18	18
Vernepleierutdanning	372	381	500	500
Sosionomutdanning	551	577	624	624
Barnevernspedagogutdanning	542	467	615	615
Allmennlærerutdanning	1 986	1 829	2 046	2068
Førskolelærerutdanning	1 740	1 831	1 986	2575
Bibliotekutdanning	122	105	122	122
Journalistutdanning	173	167	173	185
Ingeniørutdanning	2 561	1 937	2 561	2692
Maritim utdanning	138	52	138	173
Sivilingeniørutdanning	369	288	390	390
Siviløkonomutdanning	216	214	216	216
Sum	12 191	11 178	13 007	13 811

1) Det ble ikke uteksaminert kandidater på audiografutdanningen i 1997 fordi det ikke ble tatt opp i studenter i 1995.

Budsjettforslag for 1999

Rammefordeling

Fordelingen av det totale antall studieplasser for hver institusjon framgår av tabellen nedenfor under overskriften Post 01 Driftsutgifter. Tabellen viser også fordelingen av budsjettramme på de enkelte poster for de 26 høgskolene. Fordeling av opptakstall og kandidattall for 1999 på de enkelte institusjonene og på de prioriterte utdanningene vil bli foretatt i eget skriv til institusjonene.

Budsjettforslaget for 1999 omfatter midler til videreføring av nye studieplasser som ble opprettet ved de statlige høgskolene i 1998.

Regjeringen foreslår som en oppfølging av stortingsproposisjon om nasjonal kreftplan å opprette ytterligere 20 nye studieplasser i radiografi. Departementet vil komme tilbake til fordelingen av studieplassene på den enkelte institusjon.

Regjeringen har som et ledd i satsingen på informasjonsteknologi ønsket å videreføre det økte opptaksnivået på IT-utdanninger høsten 1999. Opptaket innenfor IT vil gjennom omdisponeringer og tilførsel av nye studieplasser bli opprettholdt på samme nivå høsten 1999 som høsten 1998.

Midler til videreføring av det økte opptaket på øvrige flerårige studier som det ble tildelt studieplasser til i 1998, er lagt inn i budsjettrammen.

Regjeringen har foreslått å redusere antall studieplasser på lavere prioriterte utdanninger med 500 studieplasser, se kategoriomtalen. De statlige høgskolenes andel av denne reduksjonen er satt til 225 studieplasser.

Bevilgningen på post 01 er økt med 13 mill kroner som følge av Stortingets vedtak om 18 ukers lovfestet praksis i allmennlærerutdanningen.

I budsjettforslaget for 1999 er det satt av 8 mill kroner til delvis dekning av ekstra kostnader ved desentralisert utdanning. Departementet vil fordele midlene til høyt prioriterte utdanninger i regioner med særskilte behov.

Stortinget har vedtatt at de bedriftsinterne videreutdanningene for sykepleiere skal overføres til høgskolesystemet ved at de føres inn under lov om universiteter og høgskoler, samtidig som utdanningene fortsatt vil bli fylkeskommunalt finansiert. Det innebærer at disse utdanningene vil bli organisert som oppdragsundervisning. Departementet legger til grunn at omleggingen skjer i perioden 1999-2000. Fylkeskommunene er bedt om å ta initiativ overfor de høgskolene de ønsker å samarbeide med.

I september 1995 nedsatte departementet et utvalg som skulle utrede tannteknikerfagets plassering i utdanningssystemet. Utvalget gjorde bl a en undersøkelse som dokumenterte behovet for yrkesgruppen. Departementet vedtok på bakgrunn av utvalgets innstilling at tannteknikerutdanningen skulle avvikles i videregående utdanning og omorganiseres til en treårig høgskoleutdanning. Høgskolen i Oslo fikk i oppdrag å utrede faglige og økonomiske konsekvenser ved etablering av tannteknikerutdanning ved høgskolen. Med bakgrunn i dette foreslår Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet at det etableres tannteknikerutdanning ved Høgskolen i Oslo med oppstart fra høsten 1999.

Budsjettforslaget omfatter midler til videregående sikkerhetskurs for studenter ved maritim utdanning.

Omfordeling av ressurser

Departementet foreslår å videreføre arbeidet med å omfordele midler mellom de statlige høgskolene med sikte på å utjevne forskjeller i tildeling som ikke er begrunnet i faktiske kostnadsforskjeller. Det er lagt vekt på at en slik omfordeling må skje gradvis og over tid, slik at høgskolene kan tilpasse seg endrede rammer.

På statsbudsjettet for 1998 ble det foretatt en omdisponering av studieplasser ved de statlige høgskolene ved å trekke inn studieplasser på utdanninger som har ledig kapasitet, og fordele disse til utdanninger med høy prioritet. Helårsvirkningen av denne omdisponeringen er lagt inn i budsjettrammen for 1999.

Videre er det i rammene til statlige høgskoler lagt inn en resultatbasert tildeling på grunnlag av antall kandidater på sykepleier- og allmennlærerutdanningene.

Bygg og lokaler

På grunn av den økonomiske situasjonen har Regjeringen valgt å ikke fremme forslag om startbevilgning til nye bygg ved institusjoner under kap 0274 i statsbudsjettet for 1999.

Statsbygg samarbeider med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Høgskolen i Oslo om en mulig utvidelse av Bislett Høgskolesenter i Pilestredet Park, slik at aktiviteter til Høgskolen i Oslo kan samles i området, jf kap 2445 post 30 på Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Følgende bygg planlegges ferdigstilt i løpet av 1999:
- nybygg for Høgskolen i Nord-Trøndelag (Levanger)
- nybygg for Høgskolen i Telemark (Porsgrunn)
- nybygg for Høgskolen i Ålesund

Følgende bygg har startbevilgning og vil bli ferdig etter 1999:
- nybygg ved Høgskolen i Agder (Gimlemoen)

Det vises for øvrig til kap 2445 post 30 på Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Post 01 Driftsutgifter

Tabell: Fordeling av utgifts- og inntektsbevilgning

(i 1 000 kroner)

Høgskole	Kap 0274 ramme post 01	Kap 0274 ramme post 21	Kap 3274 ramme post 01	Kap 3274 ramme post 02	Måltall studenter 1999
Sámi allaskuvla/ Samisk høgskole	17 146	2 901	2 920	503	165
Agder	380 402	15 286	15 915	15 236	6 099
Akershus	130 787	6 024	6 245	3 870	2 008
Bergen	295 948	2 334	2 795	12 344	4 674
Bodø	199 589	15 868	16 198	1 799	3 293
Buskerud	125 145	5 985	6 192	2 113	1 926
Finnmark	131 267	9 610	9 802	4 713	1 927
Gjøvik	92 944	2 216	2 373	1 973	1 382
Harstad	62 730	1 045	1 138	936	1 114
Hedmark	222 375	10 250	10 590	7 744	3 782
Lillehammer	133 917	17 971	18 141	8 403	1 910
Molde	72 077	1 133	1 285	1 036	1 399
Narvik	104 721	5 874	5 976	3 504	882
Nesna	59 049	397	476	751	947
Nord-Trøndelag	180 250	11 782	12 074	4 679	2 943
Oslo	537 486	21 326	22 128	22 037	8 172
Sogn og Fjordane	147 306	6 295	6 531	2 948	2 453
Stavanger	377 634	16 336	16 984	5 215	6 182
Stord/Haugesund	145 415	21 341	22 219	3 306	2 066
Sør-Trøndelag	330 253	4 946	5 515	7 341	5 474
Telemark	289 508	9 288	9 728	13 127	4 297
Tromsø	152 077	5 319	5 546	2 821	2 289
Vestfold	170 933	13 367	13 608	2 803	2 647
Volda	128 867	1 214	1 452	4 980	2 191
Østfold	212 803	3 325	3 687	5 876	3 586
Ålesund	85 568	1 928	2 047	5 220	1 227
Sum					75 035
Annet					594[1]
Sum					75 629

[1] Omfatter bl a etterutdanningsplasser for lærere, hovedfagsplasser, enkelte plasser i desentralisert vernepleierutdanning, forkursplasser opprettet høsten 1993 som ledd i sysselsettingspolitikken, samt 20 nye studieplasser i radiografi.

I tillegg til de beløpene som er fordelt ovenfor, er det avsatt midler til tiltak som vil bli fordelt senere. Dette gjelder bl a midler til videreføring av kursvirksomheten ved Statens lærerkurs, tilskudd til Det norske studiesenteret i Storbritannia (York) og husleiebetaling til Statsbygg for statlige bygg der det mangler godkjent kontrakt. Bevilgningen på post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3274, postene 02 og 11, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten gjelder lønn (inkl trygd) og driftsutgifter i forbindelse med oppdragsundervisning og oppdragsforskning. Bevilgningen under post 21 kan bare benyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter til oppdragsvirksomheten.

Basert på tidligere års regnskap og forventning om fortsatt positiv utvikling i oppdragsvirksomheten ved institusjonene, foreslås det å øke bevilgningen på kap 0274 post 21 og kap 3274 post 01 i 1999 med 25 mill kroner i forhold til 1998.

Det er budsjettert med større beløp under inntektspost 01 enn på utgiftspost 21. Bevilgningen på utgiftsposten kan overskrides tilsvarende det beløpet høgskolene får som merinntekt under kap 3274 post 01, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

På denne posten vil det etter særskilt søknad bli tildelt midler til høgskoler som får nybygg, mindre tilbygg og nye store leielokaler. For øvrig vil det bli stilt et beløp til disposisjon for hver av høgskolene til anskaffelse av utstyr til felles administrative funksjoner, kommunikasjon m m foruten undervisningsutstyr og utstyr til FoU-virksomhet.

Post 70 Tilskudd

Tilskudd til Høgskolestiftelsen på Kjeller

Høgskolestiftelsen på Kjeller (HSK) ble opprettet i 1988. De fleste av høgskolestiftelsens studier er videreutdanninger, men det tilbys også grunnfag og halvårsenheter som kan anvendes som en del av grunnutdanning.

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til at Høgskolestiftelsen på Kjeller, som ikke selv skal ha eksamensrett, kan tilby studier og kurs i samarbeid med Høgskolen i Oslo, Høgskolen i Akershus eller eventuelt annen høgskole som faglig ansvarlig.

Tildelingskriterier

Tilskuddet til Høgskolestiftelsen på Kjeller fastsettes gjennom budsjettbehandling som driftstilskudd til spesifiserte utdanningstilbud, og er basert på innsendt budsjettforslag med plan for disponering av tilskuddet. Nye studietilbud og avtaler med Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Akershus skal godkjennes av departementet etter søknad.

Oppfølging og kontroll

Høgskolestiftelsen på Kjeller sender hvert år inn revidert regnskap og årsmelding til departementet. Årsmeldingen inneholder en redegjørelse for stiftelsens aktivitet foregående år med oversikt over hvilke utdanningstilbud stiftelsen har gitt, og hvor mange studenter som har deltatt.

Rapport for 1997

I 1997 ble det av midlene bevilget over kap 0274 post 70 tildelt 5,3 mill kroner til Høgskolestiftelsen på Kjeller.

Budsjettforslag for 1999

Det foreslås at Høgskolestiftelsen på Kjeller blir tildelt kr 5 481 000.

Tilskudd til Stiftelsen Ole Bull Akademiet

Ole Bull Akademiet på Voss ble grunnlagt i 1976. Stiftelsen har siden 1977 mottatt årlige tilskudd fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til at det avholdes kurs i norsk folkemusikk ved Ole Bull Akademiet for studenter og ansatte ved høgskoler, universiteter og konservatorier som tilbyr musikkutdanning.

Tildelingskriterier

Tilskuddet fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fastsettes gjennom budsjettbehandling som driftstilskudd til kurs i norsk folkemusikk.

Oppfølging og kontroll

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet mottar årlig revidert regnskap og årsmelding fra Stiftelsen Ole Bull Akademiet. I årsmeldingen gis det en redegjørelse for stiftelsens aktivitet foregående år.

Rapport for 1997

I 1997 ble det av midlene bevilget over kap 0274 post 70 tildelt kr 850 000 til Stiftelsen Ole Bull Akademiet.

Budsjettforslag for 1999

Det foreslås at Stiftelsen Ole Bull Akademiet blir tildelt 1,24 mill kroner.

KAP 3274 STATLIGE HØGSKOLER (JF KAP 0274)

Kap 3274 Statlige høgskoler fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	222 076	196 565	221 565
02	Salgsinntekter mv	144 226	97 832	145 278
03	Diverse inntekter	1	0	0
11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	27 780	0	0
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	14 188	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	21 569	0	0
17	Refusjon lærlinger	243	0	0
	Sum kap 3274	430 083	294 397	366 843

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Post 01 er oppjustert med 25 mill kroner, jf tilsvarende økning av utgiftene på kap 0274 post 21.
- Post 02 er oppjustert med 45 mill kroner, jf tilsvarende økning av utgiftene på kap 0274 post 01.

KAP 0278 NORGES LANDBRUKSHØGSKOLE (JF KAP 3278)

Kapitlet finansierer
- drift av Norges landbrukshøgskole

Kap 0278 Norges landbrukshøgskole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	300 871	304 162	323 746
21	Spesielle driftsutgifter	140 843	110 869	140 869
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	4 341	8 325	9 512
49	Kjøp av eiendom, *kan overføres*	1 333	10	10
	Sum kap 0278	447 388	423 366	474 137

Det er i forhold til 1998 gjort følgende tekniske endring:
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftspostene 01 og 21 med henholdsvis 4 mill kroner og 30 mill kroner, jf parallell oppjustering av inntektspostene 02 og 01 under kap 3278.

Norges landbrukshøgskole ble overført til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet med virkning fra 1. januar 1997.

Resultatrapport for 1997-98

Norges landbrukshøgskole skal være en utdannings- og forskningsinstitusjon på internasjonalt universitetsnivå. Høgskolens primære oppgave er å utvikle og formidle kunnskap, innsikt og ferdigheter som sikrer bærekraftig utvikling av naturgrunnlaget og utvikling av levedyktige lokalsamfunn.

Det var høsten 1997 registrert totalt 2 247 studenter ved Norges landbrukshøgskole mot 2 628 i 1996. Dette tallet inkluderer Master of Science-studenter, se tabellen nedenfor.

Tabell: Studenttall i 1997

Studium	Opptak	Måltall studenter	Registrerte studenter[1)]
Profesjon/hovedfag	477	2 234	1 937
Mastergrad	34	55	68
Doktorgrad	30	256	242
Sum	541	2 545	2 247

Kilde for opptak og registrerte studenter: DBH.
1) Registrerte studenter høstsemesteret 1997.

Det faktiske antall registrerte studenter totalt på institusjonen ligger i 1997 ca 300 studenter under måltallet. I 1996 var måltallet oppfylt. Denne negative utviklingen viser at høgskolen står overfor en stor utfordring med tanke på å oppfylle sine framtidige studentmåltall.

Kvinneandelen ved høgskolen har økt noe fra 1996 og var i 1997 om lag 50 pst.

Tabell: Kandidater i 1997

Studium/Grad	Måltall kandidater	Uteksaminerte kandidater[1)]
Cand agric	360[2)]	250
Sivilingeniør		63
Cand scient		3
Master of Science	30	27
Dr scient	30	30
Totalsum	420	373

1) Kilde: DBH.
2) Inkludert sivilingeniør og cand scient.

Fortsatt ligger kandidatproduksjonen innenfor profesjonsutdanningene under måltallet. Av det totale antallet kandidater i 1997 var ca 40 pst kvinner.

Det ble avlagt i alt 30 doktorgrader ved Norges landbrukshøgskole i 1997. Dette er en økning i forhold til 1996, da antall doktorgrader var 24. Andelen kvinner som tok doktorgraden i 1997, var 50 pst.

Høgskolen arbeider både med å utvikle egne doktorgradskurs og med å øke kurstilbudet gjennom Nordisk forskerutdanningsakademi og Nordisk skogbruks-, veterinær- og landbruksuniversitet, som ble formelt etablert i 1996 for å øke samarbeidet mellom de nordiske institusjonene og derigjennom øke kvaliteten på både utdanning og forskning. Det arbeides også for å øke doktorgradskandidatenes internasjonale deltakelse bl a gjennom EUs utvekslingsprogram.

Forskningen ved Norges landbrukshøgskole omfatter grunnforskning som basis for utdanningen, forskeropplæringen og den mer næringsrettede forskningen. Høgskolen utfører en betydelig grunnforskning på fagområdene bioteknologi, biologi og naturforvaltning, grønn teknologi, matematisk modellering av biologiske prosesser og klimaendringer.

Det gjøres også en betydelig innsats innenfor anvendt og næringsrettet forskning ved Norges landbrukshøgskole. Om lag 40 pst av høgskolens forskning er i dag miljørettet forskning.

Tabell: Vitenskapelige publikasjoner i 1996 og 1997

Norges landbrukshøgskole	Vitenskapelige publikasjoner 1996	1997
Artikler i vitenskapelige tidsskrifter	275	249
Vitenskapelige avhandlinger	23	
Faglige bøker	48	25
Kapitler i faglige bøker og lærerbøker	485	75
Sum	831	349

Det gjøres oppmerksom på at tallene for 1996 og 1997 ikke er direkte sammenlignbare grunnet ulike rapporteringsrutiner til Landbruksdepartementet (1996) og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (1997). Det er en tendens til nedgang i vitenskapelige publikasjoner og et fortsatt høyt nivå på publisering i rapportserier. Flere institutter utgir

egne rapportserier, men det er besluttet at det skal etableres en felles rapportserie ved høgskolen.

1997 var et meget aktivt formidlingsår ved høgskolen, bl a i tilknytning til 100-årsjubileet som vitenskapelig høgskole.

Norges landbrukshøgskole har lang tradisjon med å tilby første studieår desentralisert. Høsten 1998 tilbys dette ved fem statlige høgskoler, i tillegg til det samarbeidet Norges landbrukshøgskole har med Universitetet i Tromsø.

Høgskolen har også egen aktivitet ved den tidligere Statens skogskole på Kongsberg, som ble innlemmet i Norges landbrukshøgskole 1. januar 1990. Høgskolen har gjennomført en prosess der en har vurdert den framtidige lokaliseringen av første studieår. Dette har medført at styret ved institusjonen har fattet vedtak om å avslutte utdanningsaktiviteten på Kongsberg fra høsten 1999 og flytte første studieår i skogfag og naturforvaltning til Høgskolen i Telemark, studiested Bø. Høgskolens vedtak er begrunnet i faglige og økonomiske forhold. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet er av den oppfatning at en slik lokalisering av første studieår ved Norges landbrukshøgskole omfattes av den myndighet universiteter og vitenskapelige høgskoler er delegert når det gjelder å organisere desentraliserte studier, jf rundskriv F 104-96, med hjemmel i lov av 12. mai 1995 nr 22 om universiteter og høgskoler.

Det vises til St prp nr 1 (1995-96) fra Landbruksdepartementet, der opprettelsen av et Senter for fôrteknologi er omtalt under kapitlene 1124 og 1137. I tråd med forutsetningene ved opprettelsen av Senter for fôrteknologi, Fôrtek AS, vil Norges landbrukshøgskole øke sitt aksjeinnskudd i selskapet til 3 mill kroner i form av tingsinnskudd og overføring av retten til fremtidige leieinntekter fra senterets lokaler. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet er i dialog med høgskolen om dens forhold til eksterne selskaper og stiftelser. Det er naturlig at forholdet til Fôrtek AS behandles i denne forbindelse. Departementet skal godkjenne samarbeidsavtaler mellom høgskoler og eksterne selskaper og stiftelser.

Den eksternt finansierte virksomheten som blir regnskapsført i statsregnskapet, hadde i 1997 et samlet volum på 140,8 mill kroner, i forhold til 122,6 mill kroner i 1996. Dette representerer en økning på 15 pst fra 1996.

Resultatmål for 1999

Innenfor Norgesnettet skal Norges landbrukshøgskole være et nasjonalt tyngdepunkt på sine spesialområder innenfor landbruksrelaterte emner, natur- og arealforvaltning, med et spesielt ansvar for grunnforskning og forskerutdanning på disse områdene.

Høgskolen må prioritere tiltak som kan forbedre studiegjennomføringen. Det er et mål at studentgjennomstrømningen på profesjonsstudiet og doktorgradsstudiet holdes på et høyt nivå, slik at flest mulig kommer igjennom studiet på normert tid. Det må dessuten satses på tiltak for å bedre rekrutteringen av studenter.

Høgskolen må legge vekt på å utvikle gode etter- og videreutdanningstilbud for å kunne oppfylle sin rolle i forbindelse med kompetansereformen.

Det er viktig at høgskolen opprettholder sitt store internasjonale engasjement.

Norges landbrukshøgskole må i 1999 sikre institusjonens IT-systemer ved overgangen til år 2000.

Departementet angir følgende måltall for antall studenter og uteksaminerte kandidater:

Tabell: Måltall studenter og kandidater

Studium	Måltall studenter		Måltall kandidater	
	1998	1999	1998	1999
Profesjon/hovedfag	2 234	2 234	360	360
Master of Science	55	55	30	30
Doktorgrad	256	256	30	30
Sum	2 545	2 545	420	420

Departementet ser positivt på høgskolens høye eksternt finansierte aktivitet, og ser det som viktig at høgskolen opprettholder nivået på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Budsjettforslag for 1999

Det er ved fordeling av budsjettrammen lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved høgskolen til utdanningskapasiteten nasjonalt. Det er videre lagt vekt på at virksomheten skal ha god kvalitet.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under posten 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3278, post 02, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter lønn (inkl trygd) og driftsmidler til oppdragsforskning som blir finansiert av inntekter under kap 3278 post 01. Tilsetting i slike stillinger skal gjelde bare for den perioden den eksterne finansieringskilden dekker lønnsutgiftene.

Det er budsjettert med større inntekter av oppdrag enn det er gitt utgiftsdekning for under post 21. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap 3278, post 01, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Posten gjelder generell bevilgning til vitenskapelig utstyr, kjøp av utstyr og inventar til nybygg, samt større vedlikeholds- og ombyggingsarbeider. Det er lagt inn 1 mill kroner som første del av utstyrsbevilgning i forbindelse med prosjektet Tilbygg til meieribygningen ved Norges landbrukshøgskole, som planlegges ferdigstilt i 2001.

Post 49 Kjøp av eiendom, *kan overføres*

Posten gjelder kjøp av eiendommer til undervisnings- og forskningsformål ved høgskolen med inntekter fra salg av eiendom som inntektsføres under kap 3278 post 49. Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap 3278 post 49, jf forslag til vedtak II nr 1.

KAP 3278 NORGES LANDBRUKSHØGSKOLE (JF KAP 0278)

Kap 3278 Norges landbrukshøgskole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	141 127	110 869	140 869
02	Salgsinntekter mv	19 320	14 902	19 275
03	Diverse inntekter	0	160	164
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 513	0	0
17	Refusjon lærlinger	40	0	0
49	Salg av eiendom	1 250	10	10
	Sum kap 3278	163 250	125 941	160 318

Det er gjort følgende tekniske endring i forhold til 1998:

- Det er foretatt en oppjustering av inntektspostene 01 og 02 med henholdsvis 30 mill kroner og 4 mill kroner, jf parallell oppjustering av utgiftspostene 21 og 01.

KAP 0279 NORGES VETERINÆRHØGSKOLE (JF KAP 3279)

Kapitlet finansierer

- drift av Norges veterinærhøgskole
- kjøp av 15 studieplasser i utlandet

Kap 0279 Norges veterinærhøgskole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	138 016	132 837	143 361
21	Spesielle driftsutgifter	50 275	37 599	49 599
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	0	0	1 000
	Sum kap 0279	188 291	170 436	193 960

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Det er opprettet en ny post 45 større utstyrsanskaffelser og vedlikehold.
- Det er foretatt en oppjustering av utgiftspostene 01 og 21 med henholdsvis 3 mill kroner og 12 mill kroner, jf parallell oppjustering av inntektspostene 02 og 01 under kap 3279.

Norges veterinærhøgskole ble overført til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet med virkning fra 1. januar 1997.

Resultatrapport for 1997-98

Norges veterinærhøgskoles formål er å være en vitenskapelig høgskole på høyt nivå som arbeider for å fremme et etisk forsvarlig dyrehold, en sunn dyrebestand og hygienisk og kvalitativt gode næringsmidler for mennesker og dyr. Høgskolens virksomhet omfatter utdanning av veterinærer, dyrepleiere og forskere, etter- og videreutdanning, forskning, service, kunnskapsformidling og informasjon.

Det var høsten 1997 registrert totalt 424 studenter ved Norges veterinærhøgskole, se tabellen nedenfor. Dette representerer en økning på 25 studenter fra året før.

Tabell: Studenttall i 1997

Studium	Opptak	Måltall studenter	Registrerte studenter[1)]
Veterinærstudiet (cand med vet)	69	336	350
Dyrepleierstudiet	15	14	14
Doktorgrad	17	60	60
Sum	101	410	424
Veterinærstudenter i utlandet	15	75	75

Kilde for opptak og registrerte studenter: DBH.
1) Registrerte studenter høstsemesteret 1997.

I tillegg til det ordinære opptaket til veterinærstudiet ved Norges veterinærhøgskole tar høgskolen hvert år opp i alt 15 veterinærstudenter til utlandet. Disse formidler høgskolen videre til universiteter/ høgskoler i England, Skottland og Sverige.

Høgskolen oppfylte i 1997 sitt måltall for antall registrerte studenter.

Høgskolens forsøksdyravdeling startet i 1997 forberedelse av et opplegg for fjernundervisning i forsøksdyrlære. Utstyr ble prøvet ut i samarbeid med Tandberg og Telenor. Det første fjernundervisningskurset ble arrangert i januar 1998. Det er inngått et samarbeid med Senter for etter- og videreutdanning, SEVU, ved Universitetet i Bergen når det gjelder administrasjon av kursene.

Andelen menn i studentmassen var om lag 30 pst i 1997.

Tabell: Kandidater i 1997

Studium/Grad	Måltall kandidater	Uteksaminerte kandidater[1)]
Cand med vet	56	53
Dyrepleier	14	14
Dr med vet		1
Dr scient	15	8
Sum	85	76
Veterinærstudenter i utlandet	15	15

1)Kilde: DBH.

Kandidattall per år innenfor veterinærutdanningen påvirkes av at kullene må deles som følge av at de store kliniske avsluttende eksamenene må fordeles på vår- og høstsemester. Det negative avviket innenfor doktorgradsutdanningen har sammenheng med redusert tilgang på prosjektmidler fra eksterne finansieringskilder.

Norges veterinærhøgskole har et ansvar for grunnforskning på det veterinærmedisinske fagområdet, men har også viktige oppgaver innenfor anvendt forskning og oppdragsvirksomhet. Bioteknologi pekes ut som et fortsatt viktig satsingsområde for høgskolen både innenfor grunnforskning og når det gjelder satsing på praktisk anvendelse av teknologien.

Norges veterinærhøgskole deltar i om lag 80 internasjonale forskningsprogrammer/prosjekter, hvorav om lag ti EU-prosjekter. Høgskolen har også et utbredt samarbeid med nasjonale forskningsinstitusjoner, både innenfor og utenfor universitetssektoren.

Faste vitenskapelig tilsatte har i 1997 produsert totalt 214 vitenskapelige publikasjoner, se tabellen nedenfor.

Tabell: Vitenskapelige publikasjoner i 1996 og 1997

Norges veterinærhøgskole	Vitenskapelige publikasjoner	
	1996	1997
Artikler i vitenskapelige tidsskrifter	249	184
Vitenskapelige avhandlinger	1	2
Faglige bøker	3	7
Kapitler i faglige bøker og lærerbøker	44	21
Sum	297[1)]	214[2)]

1) I tillegg har stipendiater og andre med tilknytning til institusjonen produsert totalt 121 vitenskapelige publikasjoner.
2) I tillegg har stipendiater og andre med tilknytning til institusjonen produsert totalt 100 vitenskapelige publikasjoner.

Det gjøres oppmerksom på at tallene for 1996 og 1997 ikke er direkte sammenlignbare grunnet ulike rapporteringsrutiner til Landbruksdepartementet (1996) og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (1997).

Den eksternt finansierte oppdragsvirksomheten som blir regnskapsført i statsregnskapet, hadde i 1996 et samlet volum på 50,3 mill kroner. Dette representerer en økning på ca 8,8 mill kroner eller 20 pst fra 1996.

Resultatmål for 1999

Innenfor Norgesnettet skal Norges veterinærhøgskole ivareta et nasjonalt ansvar for utdanning av veterinærer og dyrepleiere, med spesielt ansvar for grunnforskning og forskerutdanning på området.

Det er et mål at studentgjennomstrømningen ved høgskolen fremdeles holdes på et høyt nivå, slik at flest mulig kommer igjennom studiene på normert tid. Dette gjelder også for doktorgradsstudenter. I tillegg er det et mål at det totale studentmåltallet ved institusjonen skal være oppfylt.

Høgskolen må legge vekt på å utvikle gode etter- og videreutdanningstilbud for å kunne oppfylle sin rolle i forbindelse med kompetansereformen.

Norges veterinærhøgskole må i 1999 sikre institusjonens IT-systemer ved overgangen til år 2000.

Høgskolen bør ta sikte på et fortsatt høyt internasjonalt engasjement.

Departementet angir følgende måltall for antall studenter og uteksaminerte kandidater i 1998 og 1999:

Tabell: Måltall studenter og kandidater

Studium	Måltall studenter		Måltall kandidater	
	1998	1999	1998	1999
Dyrepleier	14	14	14	14
Cand med vet	336	336	56	56
Doktorgrad	60	60	15	10
Sum	410	410	85	80
Veterinærstudenter i utlandet	75	75	15	15

Departementet ser positivt på høgskolens høye eksternt finansierte aktivitet, og ser det som viktig at høgskolen videreføre nivået på den oppdragsvirksomheten som regnskapsføres over statsregnskapet.

Budsjettforslag for 1999

Det er ved fordeling av budsjettrammen lagt vekt på å tilpasse kapasiteten ved høgskolen til utdanningskapasiteten nasjonalt. Det er videre lagt vekt på at virksomheten skal ha god kvalitet.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3279, post 02, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter lønn (inkl trygd) og driftsmidler til oppdragsforskning som blir finansiert av inntekter under kap 3279 post 01. Tilsetting i slike stillinger skal gjelde bare for den perioden den eksterne finansieringskilden dekker lønnsutgiftene.

Bevilgningen under posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap 3279, post 01, jf forslag til vedtak II nr 2.

KAP 3279 NORGES VETERINÆRHØGSKOLE (JF KAP 0279)

Kap 3279 Norges veterinærhøgskole fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	50 295	37 599	49 599
02	Salgsinntekter mv	16 538	12 682	15 999
04	Refusjon gebyrstipend	2 166	1 081	1 108
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	622	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 045	0	0
17	Refusjon lærlinger	9	0	0
	Sum kap 3279	71 675	51 362	66 706

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endring:

- Det er foretatt en oppjustering av inntektspostene 01 og 02 med henholdsvis 12 mill kroner og 3 mill kroner, jf parallell oppjustering av utgiftspostene 21 og 01 under kap 0279.

KAP 0280 RIKSBILIOTEKTJENESTEN (JF KAP 3280)

Kap 0280 Riksbibliotektjenesten fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	12 656	12 464	0
21	Spesielle driftsutgifter	2 923	2 550	0
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	1 100	1 170	0
70	Tilskudd til Bibliothèque Nordique, Paris	68	70	0
	Sum kap 0280	16 747	16 254	0

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:

- Riksbibliotektjenesten er i 1999 foreslått overført til kap 0281, jf omtale under kap 0281.

Kap 3280 Riksbibliotektjenesten fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	2 965	2 552	0
02	Salg av materiell m m	136	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	155	0	0
	Sum kap 3280	3 256	2 552	0

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Riksbibliotektjenesten er i 1999 foreslått overført til kap 0281, jf omtale under kap 0281.

KAP 0281 FELLESUTGIFTER FOR UNIVERSITETER OG HØGSKOLER (JF KAP 3281)

Kapitlet finansierer bl a
- rekrutteringsstipendprogrammet
- tiltak for å bedre studiegjennomføringen
- informasjonsteknologiprogrammer
- administrative systemer i universitets- og høgskolesektoren
- fjernundervisning
- Norgesnettrådet
- nordisk overenskomst om høgre utdanning
- utdanningsforskning
- statistikk om høgre utdanning
- Universitetsstudiene på Svalbard (UNIS)
- Universitetsstudier på Kjeller (UNIK)
- Riksbibliotektjenesten

Kap 0281 Fellesutgifter for universiteter og høgskoler fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	437 975	489 841	553 301
21	Spesielle driftsutgifter	866	1 393	4 085
30	Bygg, *kan overføres*	545 124	0	0
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	13 251	7 701	8 048
49	Kjøp av eiendom, *kan overføres*	0	25 000	25 000
60	Tilskudd RiT 2000, *kan overføres*	0	36 300	51 800
70	Tilskudd til utgivelse av lærebøker	5 991	6 141	6 362
71	Tilskudd til Stiftelsen for helsetjenesteforskning ved Sentralsykehuset i Akershus	4 177	4 281	4 435
72	Stipendmidler for etterutdanning av kunstnere	0	0	1 400
73	Tilskudd til internasjonale programmer	36 762	37 960	36 240
74	Tilskudd til Bibliothèque Nordique	0	0	73
90	Kapitalinnskudd i forskningsstiftelser	0	208	208
	Sum kap 0281	1 044 146	608 825	690 952

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- I forbindelse med at stipendmidler for etterutdanning av kunstnere er overført fra kap 2410, er det opprettet ny post 72. 1,4 mill kroner er overført til kap 0281, jf kap 2410.

- I forbindelse med at Riksbibliotektjenesten er overført fra kap 0280, er kr 16 254 000 overført til kap 0281, jf kap 0280. Det er opprettet ny post 74 Tilskudd til Bibliothèque Nordique.
- Det er overført kr 880 000 fra post 01 i forbindelse med overføring av funksjoner fra Riksbibliotektjenesten til Nasjonalbiblioteket.

Resultatrapport for 1997-98

Rekrutteringsstipendprogrammet

De siste årene har det vært en økt satsing på forskerrekruttering gjennom de organiserte doktorgradsprogrammene. Det ble i 1997/98 tildelt midler til 46 stipendiatstillinger som ble fordelt med 23 stillinger til universiteter og vitenskapelige høgskoler og 23 stillinger til statlige høgskoler. Stillingene til de statlige høgskolene ble fordelt etter søknad der høgskolenes fagprofil og knutepunktfunksjoner i Norgesnettet ble tillagt stor vekt. Gjennom fordelingen av de 23 nye stipendiatstillingene til de statlige høgskolene ønsket departementet å styrke forskningen på enkelte prioriterte områder, som fag-/yrkesdidaktikk, teknologi og samiske studier.

Det ble også tildelt midler til opprettelse av 46 post doc-stillinger i 1998. Tilsetting i disse stillingene kan foretas fra høsten 1998, etter at de nødvendige forskriftsendringene for å tilpasse stillingskategorien post doc til tjenestemannsloven er fastsatt.

I forbindelse med oppfølging av Revidert nasjonalbudsjett for 1998, jf Innst S nr 252 (1997-98) er det fordelt midler til ytterligere 40 stipendiatstillinger og 20 post doc-stillinger til universitetene og de vitenskapelige høgskolene. Videre vil det etter søknad bli fordelt henholdsvis 25 og ti stipendiatstillinger til statlige og private høgskoler. Med de nye stipendiatstillingene finansieres det nå totalt 557 doktorgradsstipendiater og 66 post doc-stillinger over kap 0281.

For å øke kvinneandelen i rekrutteringsstillinger har lærestedene lagt forholdene bedre til rette for disse, bl a ved å tilby barnehageplass.

Tiltak for å forbedre studiegjennomføringen

Tiltak rettet mot studiemiljøene for å få hovedfags- og doktorgradsstudentene gjennom studiene på kortere tid ble videreført i 1997 og 1998.

For å stimulere til økt gjennomstrømning i hovedfags- og doktorgradsstudiene ble institusjonene i 1998 tildelt kr 10 000 per uteksaminert hovedfagskandidat, kr 20 000 per uteksaminert mannlig doktorgradskandidat og kr 30 000 per uteksaminert kvinnelig doktorgradskandidat.

For å stimulere institusjonene til å forbedre studiegjennomføringen innenfor de fagene der denne ikke er tilfredsstillende, ble 250 mill kroner av bevilgningen i 1997 fordelt mellom institusjonene på grunnlag av avlagte vekttall ved institusjonene. I 1998 ble 350 mill kroner av bevilgningen tildelt på dette grunnlaget. Fra og med 1998 ble sivilingeniør- og sivilarkitektutdanningen ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet inkludert i grunnlaget for fordeling av midler til tiltaket.

Også i 1998 har institusjonene hatt anledning til å søke om særskilt støtte for å avholde en egen sommertermin. Målsettingen med tretermins studieordning er at studentene kan gjennomføre et studium på kortere tid enn normert for utdanningen. I tillegg til økt gjennomstrømning har hensikten vært å utnytte ressursene ved lærestedene på helårsbasis i større grad enn i dag, bl a med hensyn til bruk av undervisningsrom og laboratorier.

Informasjonsteknologiprogrammer

Norges forskningsråd har i 1998 mottatt midler til et tungregneprogram som administrerer og samordner nasjonale tungregneressurser finansiert av departementet. Et tungregneanlegg er en kraftig datamaskin, og brukes hovedsakelig av universitetene og Det norske meteorologiske institutt. Tungregnetjenestene leveres i dag fra tre sentre og er knyttet sammen i et felles nettverk som gir alle brukerne, uansett lokalisering, tilgang til samtlige ressurser.

Uninett AS har som oppgave å tilby universitets- og høgskolesektoren og andre ikkekommersielle forskningsinstitusjoner Internett-tilknytning og ulike tjenester i forbindelse med denne tilknytningen, samt en nettinfrastruktur for forskning. Forskningen omfatter både forskning på nett-teknologi og forskning på nye anvendelser av nettet. Samtlige institusjoner innenfor høgre utdanning er tilknyttet UNINETT, slik at en oppnår en solid nasjonal nettverksstruktur for forskning og utdanning. Alle universitetene og noen høgskoler ble i

1998 tilknyttet det nye forskningsnettet, som nytter den nyeste Internet-teknologien. Denne teknologien muliggjør større trafikk, og nye anvendelser av nettet kan tas i bruk.

Uninett AS samarbeider med andre nordiske land gjennom Nordunet om en felles nordisk infrastruktur. På denne måten oppnås tilknytning til andre nasjonale og internasjonale nett og tjenester.

Høgskolene har fått en moderne infrastruktur for data og teletjenester gjennom Kompakt-prosjektet, som avsluttes i 1998.

Arbeidsgruppen for digitale læremidler ble oppnevnt i 1996 for å følge opp departementets plan for IT i norsk utdanning, jf kap 0249. Arbeidsgruppen skal planlegge og gjennomføre prosjekter for organisert bruk av nye digitale læremidler i undervisningen på universitets- og høgskolenivå. Dette innebærer bl a organisering av et nasjonalt system for etablering av et IT-basert bibliotek for digitale læremidler og gjennomføring av prøveprosjekter i bruk av digitale læremidler i undervisningen ved utvalgte institusjoner.

Administrative systemer i universitets- og høgskolesektoren

Et felles studieadministrativt system (FS) er utviklet ved Universitetet i Oslo og tatt i bruk ved universitetene, og ved enkelte høgskoler.

Nytt felles regnskapssystem ble satt i drift ved Universitetet i Oslo og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, samt ved de statlige høgskolene i 1998.

Fjernundervisning

Hovedoppgaven for Sentralorganet for fjernundervisning på universitets- og høgskolenivå (SOFF) er å stimulere og koordinere utviklingen av fjernundervisning innenfor høgre utdanning i Norge. For å sikre best mulig organisering og ansvarsfordeling har SOFF eneansvar for koordinering og tilrettelegging av tilbud om fjernundervisning på universitets- og høgskolenivå i Norge, jf kapitlene 0244 og 0252.

I 1997 ble om lag 8,3 mill kroner av den totale tildelingen på 12 mill kroner fordelt til universiteter og høgskoler til utvikling av fjernundervisningsprosjekter, mens 3,4 mill kroner gikk til styrets og sekretariatets arbeid. I 1998 ble andelen som gikk til prosjekter økt til 8,5 mill kroner.

En utredningsgruppe nedsatt av SOFF har vurdert den videre utviklingen av fjernundervisningstilbudet i norsk høgre utdanning fram mot år 2005. Gruppen avga sin innstilling i 1997, og rapporten konkluderte bl a med at prosjektmidler burde fordeles på en mer systematisk og langsiktig måte og at alle de mest sentrale allmennfagene burde kunne tilbys som fjernundervisning.

Forsøksordning med utvidet adgang til å ta egenandel for visse videreutdanningsopplegg

Det har ved enkelte institusjoner i 1997 og 1998 vært innført en forsøksordning der kompetansegivende videreutdanningsstudier kan finansieres ved studieavgifter, selv om studiets omfang går ut over 10 vekttall. I tillegg til masterstudiene ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet og Norges handelshøgskole er det gitt godkjenning for å ta egenandel ved annenavdeling i spesialpedagogikk ved Høgskolen i Tromsø.

Norgesnettrådet

Stortinget vedtok ved behandlingen av Innst S nr 135 (1996-97), jf St prp nr 32 (1996-97), etablering av Norgesnettrådet. Norgesnettrådet ble formelt oppnevnt i april 1998. Norgesnettrådets sekretariat er organisert i tre avdelinger: en administrasjonsavdeling, en fagavdeling og en kvalitetssikrings- og utviklingsavdeling. Det ble inngått en medbestemmelsesavtale med organisasjonene om prosedyren for overføring av personale fra de tidligere rådssekretariatene og Statens lærerkurs. Virksomheten i sekretariatet startet 1. januar 1998. De midlene som tidligere ble tildelt rådsorganene og til administrasjonskostnader ved Statens lærerkurs, med unntak av midler som gikk til Det norske høgskolerådet, er blitt overført fra kap 0274 til kap 0281 fra og med 1998.

Nordisk overenskomst om adgang til høgre utdanning

Det er inngått en avtale mellom de nordiske land om adgang til høgre utdanning. Avtalen innebærer at søkere som er bosatt i et annet nordisk land, skal ha adgang til offentlig høgre utdanning på samme eller likeverdige vilkår som landets egne søkere. Partene skal betale en viss godtgjøring for egne studenter i annet land. Pga det store antallet norske studenter som søkte seg til enkelte lengre profesjonsutdanninger i Danmark, ble det i 1997 satt begrensninger på opptaket av norske studenter i medisin, veterinærmedisin og odontologi ved danske institusjoner.

Utdanningsforskning

Programmene for å måle rekruttering og gjennomstrømning i høgre utdanning, samt for å undersøke arbeidsmarkedet for kandidater med høgre utdanning, fortsetter i 1998 som prioriterte områder. Likeledes videreføres undersøkelsen om norsk videregående utdanning i et internasjonalt perspektiv, og den skal etter planen sluttføres i 1998.

Det er i 1998 foretatt en evaluering av de midlertidige ordningene med desentraliserte studier i Kongsvinger og Kristiansund, og det vil i løpet av året bli utført en undersøkelse om internasjonaliseringen av de høgre utdanningsinstitusjonene i Norge. Mot slutten av året vil det bli satt i gang et prosjekt om rekruttering til realfag og teknologi, samt et større prosjekt om studentøkonomi og studiefinansiering.

Det seksårige forskningsprogrammet «Kompetanse, utdanning og verdiskaping» (1996-2001), i regi av Norges forskningsråd og finansiert av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet, har som overordnet mål å frambringe kunnskap som belyser forholdet mellom utdanning og samfunn, med særlig vekt på sammenhengen mellom utdanning/opplæring og verdiskaping i næringslivet. I 1998 er det gitt et bidrag på 2,5 mill kroner til programmet, jf kap 0228.

Statistikk om høgre utdanning

Database for statistikk om høgre utdanning (DBH) er tilgjengelig i world wide web-format. Institusjonene rapporterer opplysninger om studenttall, stillinger, areal, vekttall og økonomi til databasen.

For at databasen skal kunne gi et dekkende bilde av virksomheten ved institusjonene, er det viktig med enda bredere datatilfang. I den forbindelse pågår det et arbeid i samarbeid med institusjonene for også å legge forskningsdata inn i databasen.

Universitetsstudiene på Svalbard

Universitetsstudiene på Svalbard (UNIS) er en stiftelse med de fire norske universitetene som stiftere. Stiftelsen ble opprettet i 1993 og har som formål å gi studietilbud på universitetsnivå og å drive forskning med utgangspunkt i Svalbards geografiske plassering i et høyarktisk område. UNIS har gitt gode resultater både med hensyn til undervisning, forskning og bidrag til lokalsamfunnet i Longyearbyen.

Det er fire studieretninger ved UNIS: arktisk biologi, arktisk geologi, arktisk geofysikk og arktisk teknologi. Varigheten av det enkelte studentopphold er fra tre uker til ett år. Mens studentaktiviteten i 1996 utgjorde til sammen 88 studentårsverk, utgjorde den i 1997 96 studentårsverk. I 1997 var 35 pst av studentene utenlandske.

Svalbard Science Forum (SSF) ble opprettet i 1998, med representanter fra Norges forskningsråd, UNIS, Norsk Polarinstitutt, forskningsaktører samt samfunnsinstitusjonene på Svalbard. SSF har bl a til oppgave å bidra til samordning av forskningen på Svalbard, samt gi informasjon og veiledning om forskning til nye nasjoner og forskningsgrupper som ønsker å etablere seg på Svalbard.

Universitetsstudiene på Kjeller

Universitetsstudiene på Kjeller (UNIK) er en stiftelse etablert av Universitetet i Oslo, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet og de tre store instituttene på Kjeller – Forsvarets forskningsinstitutt, Institutt for energiteknikk og Telenor Forskning og Utvikling. Stiftelsen skal være et avansert studiested innenfor norsk universitetsutdanning med faglig og pedagogisk kvalitet på høyt internasjonalt nivå, og med tyngdepunkt i anvendt informasjonsteknologi.

I 1997 fikk 74 hovedfagsstudenter og 23 doktorgradsstudenter veiledning ved UNIK. I tillegg var det 17 sivilingeniørstudenter fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet som skrev sin diplomoppgave ved UNIK. Totalt fullførte 37 kandidater sivilingeniør-/cand scient-studiet ved UNIK i 1997. Videre disputerte fem doktorander i 1997 som hadde gjennomført sitt doktorgradsarbeid ved UNIK.

Riksbibliotektjenesten

Riksbibliotektjenesten er et rådgivende og samordnende organ for alle de 370 norske forsknings- og fagbibliotekene, og for norske informasjons- og dokumentasjonstjenester.

Det samlede registrerte utlånet i norske fag- og forskningsbibliotek har økt med 110 pst fra 1986 til 1996. Riksbibliotektjenesten har bidratt til å bygge ut Norgesnettet til et integrert system for kunnskapsformidling. I 1997 har Riksbibliotektjenesten fortsatt arbeidet med å

sikre knutepunktinstitusjonene best mulig informasjons- og bibliotektjenester i sine knutepunktfag.

Kompetanseheving på feltene ledelse, IT og pedagogisk formidling har vært viktige satsingsområder i 1997 og 1998.

Det er videre satset på administrasjon og videreutvikling av de to fellesavtalene som sikrer tilsatte i universitets- og høgskolesektoren direkte tilgang fra egen PC til internasjonale faglige databaser som ISI/Institute for Scientific Information og Online Computer Library Center/OCLC.

Bygg og lokaler

Forslag til bevilgninger til bygg for universiteter og vitenskapelige høgskoler ble fra 1998 ført på kap 1580 Bygg utenfor husleieordningen under Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Innenfor universitetssektoren har bygg for biologiske basalfag ved Universitetet i Bergen og Realfagbygget ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet startbevilgning, og vil bli ferdig etter 1999. Ved Universitetet i Oslo vil det nye universitetsbiblioteket bli tatt i bruk i 1999. Bygg i høgskolesektoren omtales under kap 0274.

Budsjettforslag for 1999

Post 01 Driftsutgifter

For 1999 er det ført opp midler til bl a disse formålene:

- lønn og driftsmidler til stipendiater
- tiltak for å bedre studiegjennomføringen
- informasjonsteknologiprogrammer som bl a tungregning, prosjekter knyttet til UNINETT, Arbeidsgruppen for digitale læremidler og Nordunet2
- administrative systemer i universitets- og høgskolesektoren
- utvikling av nye fjernundervisningstiltak og drift av sekretariatet og styre for sentralorganet for fjernundervisning (SOFF)
- Norgesnettrådet
- driftsmidler til Det norske høgskolerådet og Det norske universitetsråd
- nordisk overenskomst om høgre utdanning
- utdanningsforskning
- tilskudd til Universitetsstudiene på Svalbard (UNIS)
- tilskudd til Universitetsstudiene på Kjeller (UNIK)
- Riksbibliotektjenesten
- Utvalget som skal gi en samlet fremstilling og vurdering av universiteter og høgskoler som utdannings- og forskningsinstitusjoner (Mjøsutvalget)
- omstillingstiltak ved universiteter og høgskoler
- forskningsprosjekter, utredninger, konferanser og informasjonstiltak

Budsjettforslag til de ulike programmene er nærmere omtalt nedenfor.

Et mindre beløp er avsatt til bruk for departementet i forbindelse med beregning av vederlag til Kopinor for bruk av opphavsrettslig beskyttet materiale.

Rekrutteringsstipendprogrammet

Rekrutteringsstipendprogrammet er en del av satsingen for å øke rekrutteringen til stillinger i høgre utdanning og forskning. I budsjettforslaget for 1999 er det satt av midler for å videreføre 557 stipendiatstillingene og 66 post doc-stillingene i 1999. Rekrutteringsstillinger finansieres også gjennom Norges forskningsråd, jf kap 0285 Norges forskningsråd.

Tiltak for å bedre studiegjennomføringen

Departementet foreslår flere tiltak for å bedre studieforholdene og for å legge til rette for at studentene skal nå studiemålene på kortere tid.

Tiltaket med sikte på å gi fagmiljøene stimulans til å få hovedfags- og doktorgradsstudentene til å fullføre studiene raskere, ved å tildele midler for hver student som tar hovedfagseksamen og doktorgrad, foreslås videreført i 1999. Det legges til grunn satser på kr 10 000 for hver kandidat som avlegger hovedfagseksamen, kr 20 000 for hver mannlige kandidat som avlegger doktorgrad, og kr 30 000 for hver kvinnelige kandidat som avlegger doktorgrad.

Et annet virkemiddel for å bedre studiegjennomføringen ved universitetene er at institusjonenes bevilgning er blitt gjort delvis avhengig av antall avlagte vekttall. For 1999 foreslås

det å øke bevilgningen som fordeles på grunnlag av avlagte vekttall, til 500 mill kroner. Intensjonen bak denne ordningen er at institusjonene skal stimuleres til å forbedre studiegjennomføringen der det er størst potensial for forbedring, slik at en størst mulig andel av studentene gjennomfører studiene på normert tid. Beregningsgrunnlaget er kandidattallene for 1997. Det er lagt vekt på stimulering av vekttall avlagt på høyere nivå, og ved fordeling av midlene er disse gitt vekt 3. Gjennomstrømningen på profesjonsstudier er gjennomgående relativt god, og vekttall avlagt på slike studier er derfor gitt vekt 1. Vekttall avlagt på lavere nivå er gitt vekt 1,5.

Forslaget til fordeling av 500 mill kroner i statsbudsjettet for 1999 er lagt inn i rammene på kapitlene 0260, 0261, 0262 og 0263.

Avlagte vekttall (20-vekttallsenheter) ved de enkelte institusjoner ga følgende fordeling av midlene i 1998 og 1999:

Tabell: Antall avlagte vekttall og fordeling av midler

Institusjon	Vekttalls-produksjon 1996	Beløp (i 1000 kr) 1998[1)]	Vekttalls-produksjon 1997[2)]	Beløp (i 1000 kr) 1999[3)]
Universitetet i Oslo	20 031	156 000	18 800	222 400
Universitetet i Bergen	8 991	78 200	9 219	116 500
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	10 889	84 900	10 855	116 400
Universitetet i Tromsø	3 727	30 900	3 857	44 700
Sum	43 638	350 000	42 731	500 000

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning.

1) På statsbudsjettet for 1998 ble det fordelt 350 mill kroner på bakgrunn av antall avlagte vekttall for 1996.

2) Gjelder totalt antall avlagte vekttall (20-vekttallsenheter) for lavere grad, høyere grad og profesjon rapportert til DBH per juni 1998.

3) På statsbudsjettet for 1999 er det foreslått fordelt 500 mill kroner på bakgrunn av antall avlagte vekttall for 1997.

Departementet vurderer det som viktig å videreføre ordningen med incentivbasert budsjettering. Departementet foreslår også å videreføre ordningen med å gi særskilte midler til organiserte treterminsstudier.

Informasjonsteknologiprogrammet

Departementet har gitt Norges forskningsråd mandat til å videreføre norsk tungregning fra 1999 til 2003. Tildelingen som i 1998 var på 22 mill kroner, foreslås videreført i 1999.

Det legges opp til en videreføring av de tjenestene Uninett AS utfører for universitets- og høgskolesektoren.

For å følge opp St prp nr 42 (1997-98) Kompetansereformen og sette flest mulig utdanningsinstitusjoner i stand til å ta i bruk fleksible og brukertilpassede undervisningstilbud, vil det være nødvendig med økt kompetanse i bruk av IT som pedagogisk verktøy. På denne bakgrunn vil departementet videreføre det langsiktige arbeidet med forskning på og utvikling og bruk av digitale læremidler i 1999.

Et nytt pilotprosjekt for bruk og utvikling av nettet, Nordunet2, starter opp i løpet av 1998 og vil ha en varighet på tre år. Prosjektet er et fellesprosjekt mellom de nordiske land og er kommet til på initiativ fra Nordisk Ministerråd. Sekretariatet vil bli lagt til Norge.

Administrative systemer i universitets- og høgskolesektoren

Departementet tar sikte på videreføring av arbeidet med å innføre felles systemer for studieadministrasjon og regnskap, samt lønns- og personaladministrasjon ved institusjonene i sektoren.

Fjernundervisning

For 1999 foreslås en bevilgning på 12 mill kroner til Sentralorganet for fjernundervisning på universitets- og høgskolenivå (SOFF). Midlene skal brukes til både utvikling av fjernundervisningstiltak i høgre utdanning og til styrets og sekretariatets arbeid.

I St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen beskrives utfordringer som arbeidslivet og samfunnet står overfor når det gjelder kompetanseutvikling. Regjeringen legger opp til at universiteter og høgskoler skal spille en viktig rolle i denne reformen. De høgre utdanningsinstitusjonene må arbeide for å utvikle fleksible utdanningsopplegg, slik at det bl a er mulig å kombinere arbeid og utdanning. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet legger til grunn at SOFF, både i sitt arbeid og gjennom disponering av prosjektmidler, også bidrar til å realisere intensjonene i kompetansereformen.

Utvidet adgang til å ta egenandel

Departementet viser til at Stortinget har gitt fullmakt til statlige utdanningsinstitusjoner til å kreve kursavgifter for studier av inntil et halvt års varighet/10 vekttall, samt har gitt tillatelse til prøveordning for å kunne ta egenandeler også for studier utover et slikt omfang.

Stortinget har i flere sammenhenger gitt uttrykk for at reglene om egenbetaling av studenter må vurderes, og at begrensninger bør mykes opp. Regjeringen har i samsvar med dette foreslått en utvidet adgang til egenbetaling for studenter i meldingen om kompetansereformen, som er lagt fram for Stortinget.

Departementet ber med dette om at Stortinget gir sin tilslutning til at institusjoner under lov om universiteter og høgskoler kan gis adgang til å ta egenandeler av kursdeltakere for studier inntil ett og et halvt år/30 vekttall, og at departementet kan gi nærmere retningslinjer knyttet til slik fullmakt, jf forslag til vedtak VI nr 2. Dette er i tråd med forslaget i St meld nr 42 (1997-98) Kompetansereformen.

Det er departementets forutsetning at utvidet adgang til å ta egenandel ikke må undergrave prinsippet om at høgre utdanning normalt skal finansieres innenfor institusjonenes budsjettrammer. De sentrale hensyn bak utvidet adgang til å kreve egenandel er å åpne studier for andre målgrupper enn ordinære fulltidsstudenter og å legge til rette for at de høgre utdanningsinstitusjonene på de områder der de allerede har etablerte fagmiljøer, kan medvirke til å løse viktige utdanningsoppgaver i tillegg til de ordinært finansierte oppgavene.

Dersom institusjonene får utvidet adgang til å ta egenandel av enkelte studentgrupper eller for visse studietilbud, er det nødvendig å sikre at institusjonene fortsatt tilbyr ordinært godkjente og finansierte studier til det antall studenter som ligger til grunn for tildelt bevilgning.

Norgesnettrådet

Norgesnettrådets mandat er å være et rådgivende organ for Kirke-, utdannings- og forskingsdepartementet når det gjelder langsiktig utvikling av høgre utdanning. Særlig er det rådets oppgave å gi tilråding om problemstillinger knyttet til sektorovergripende og nasjonale forhold i Norgesnettet. Rådet skal bl a følge opp og evaluere tildelte knutepunktfunksjoner, gi råd i spørsmål om bruk av eksisterende grader og titler, og gi råd når det gjelder viktige og prinsipielle sider ved opptaksregelverket som departementet etter universitets- og høgskoleloven skal fastsette. Etter vedtak fra departementet kan rådet få ansvar for fellesoppgaver og informasjonsoppgaver. Fra 1999 vil Informasjonssenter for internasjonal utdanning (NAIC) organiseres innenfor Norgesnettrådet.

Nordisk overenskomst om adgang til høgre utdanning

Avtalen mellom de nordiske land om adgang til høgre utdanning gjelder fram til utgangen av 1999, dersom ikke annet blir avtalt innen den tid. Det pågår drøftelser mellom de nordiske land når det gjelder spørsmålet om å forlenge avtalen. Antall norske studenter i nordiske land har økt, og det er i budsjettforslaget for 1999 lagt inn midler til å dekke denne økningen.

Opprettelse av professorat i moderne Norges-studier

Et større fond for å etablere et professorat i moderne Norges-studier ved Luthers College i USA er under oppbygging. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet foreslår å bidra med kr 300 000 til dette formålet i 1999.

Utdanningsforskning

Det foreslås videreføring av programmene for å måle gjennomstrømningen i utdanningssystemet og vurdere arbeidsmarkedet for kandidater med høgre utdanning, samt til forskningsprogrammet «Kompetanse, utdanning og verdiskaping» (1996-2001). Tildelingen nyttes også til andre forsknings- og utredningsprosjekter som er av særlig interesse for høgre utdanning, og til konferanser og informasjonstiltak på dette området.

Utvalget som skal gi en samlet framstilling og vurdering av universiteter og høgskoler som utdannings- og forskningsinstitusjoner (Mjøsutvalget)

Det er i 1998 blitt satt ned et utvalg som skal utrede høgre utdanning etter år 2000. Utvalget skal analysere situasjonen innenfor høgre utdanning og situasjonen for norske universiteter og høgskoler som undervisnings- og forskningsinstitusjoner. Det skal vurderes behov for endringer og omstillinger i universitets- og høgskolesektoren og legges vekt på til-

pasning mellom utdanningssystemet og arbeidslivet. Utvalget skal avgi innstilling innen 1. april 2000.

Universitetsstudiene på Svalbard

UNIS har vært under kontinuerlig oppbygging siden institusjonen ble opprettet, og aktivitetsomfanget er nå etablert på ønsket nivå i henhold til opprinnelig plan. For 1999 planlegges det å videreføre studenttallet fra 1998 på 100 heltidsstudenter.

UNIS skal utgjøre et kompetansemiljø for undervisning og forskning på arktiske emner på høyt internasjonalt nivå. Studiene skal ha en internasjonal profil, og det tas sikte på at en høy andel av studentene i studieåret 1999-2000 skal være utenlandske. Det foreslås en tildeling på 30 mill kroner til UNIS i 1999. Departementet tar sikte på å opprette en egen tilskuddspost for UNIS i statsbudsjettet for år 2000.

Universitetsstudiene på Kjeller

Det foreslås en tildeling på 12 mill kroner til Universitetsstudiene på Kjeller (UNIK) i 1999. Departementet tar sikte på å opprette en egen tilskuddspost for UNIK i statsbudsjettet for år 2000.

Riksbibliotektjenesten

Riksbibliotektjenestens overordnede mål skal være å sikre lett tilgang til dokumentasjon og faglig informasjon for alle brukere i forskning, høgre utdanning, helsevesen, forvaltning, næringsliv og annet yrkesliv. Arbeidet må skje både innenfor rammen av Norgesnettet og gjennom internasjonale nettverk, informasjons- og koordineringsvirksomhet og kompetansehevingstiltak. Riksbibliotektjenesten vil bli samlokalisert med Statens bibliotektilsyn og Norsk museumsutvikling, samt Norgesnettrådet i 1999. Det foreslås å videreføre tildelingen i 1999 på samme nivå som i 1998, korrigert for nevnte overføring av midler til Nasjonalbiblioteket.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønn (inkl trygd) til oppdragsforskning og oppdragsundervisning ved Riksbibliotektjenesten og Norgesnettrådet, som blir finansiert av inntekter under kap 3281 post 01. Videre skal bevilgningen dekke tilskudd til internasjonale kongresser som holdes her i landet, og tilskudd til representanter fra utenlandske læresteder på besøk i Norge som tar imot norske studenter. Utgifter til kurs for tilsatte ved universiteter og høgskoler arrangert av departementet, gaveprofessorater og ulike fellestiltak som bl a informasjonsbrosjyrer og kunngjøringer som Informasjonstjenesten ikke tar seg av, skal også dekkes innenfor denne bevilgningen. Bevilgningen under kap 0281 post 21 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3281 post 01, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Bevilgningen foreslås som tidligere disponert av departementet til utstyr ved universiteter og høgskoler.

Post 49 Kjøp av eiendom, *kan overføres*

Det vises til omtale under kap 0269 om samlokalisering av Norges musikkhøgskole. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet avsatte i budsjettforslaget for 1998 25 mill kroner til første delsum i forbindelse med planlagt statlig overtakelse av Gydas vei 4 (MF-bygget). Det foreligger ikke noen endelig løsning i denne saken på det nåværende tidspunkt, jf omtale under kap 0269. Departementet foreslår å videreføre bevilgningen på 25 mill kroner, og vil komme tilbake til denne saken når det foreligger en avklaring.

Post 60 Tilskudd RiT 2000, *kan overføres*

RiT 2000 er et utviklings- og utbyggingsprosjekt for Regionsykehuset i Trondheim (RiT) og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Det nye universitetssykehuset skal innpasses i bydelen Øya, på samme område som dagens regionsykehus er lokalisert. RiT 2000 er organisert som et fylkeskommunalt prosjekt med et eget styre med statlig og regional representasjon. De første byggeaktivitetene har oppstart i andre halvdel av 1998. Prosjektet skal etter planen stå ferdig i år 2010.

Opptakskapasiteten i medisinerutdanningen er fortsatt økt fra 90 til 120 studenter i året. Totalt skal anlegget ha kapasitet til å undervise 975 studenter ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, hvorav 720 er medisinstudenter, samt ha tilstrekkelig plass til praksisundervisning for studentene i helsefag ved Høgskolen i Sør-Trøndelag.

Det vises til omtale under kap 0739 post 64 Tilskudd til RiT 2000 i St prp nr 1 (1998-99) for Sosial- og helsedepartementet. Det vises også til St prp nr 67 (1996-97).

Målsetting

Målsettingen for tilskuddsordningen er å finansiere universitetsdelen av RiT 2000.

Tildelingskriterier

Areal og kostnader fordeles i henhold til avtalen mellom Sør-Trøndelag fylkeskommune og staten slik denne er presentert i St prp nr 67 (1996-97). Arealrammen til universitets- og høgskoleformål er satt til 45 000 kvm.

Kostnadsrammen for utbyggingsprosjektet er 4 250 mill kroner (1996-kroner) inkl utstyr. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet finansierer universitetsdelen av prosjektet, som utgjør 1 100 mill kroner, 100 mill kroner er forbeholdt utstyr. Av den resterende delen av prosjektet skal staten, ved Sosial- og helsedepartementet, finansiere 20 pst av utgiftene (630 mill kroner). I tillegg skal kostnader knyttet til driftsulemper, samt kostnader knyttet til et omfattende FoU-arbeid som skal gjennomføres i tilknytning til RiT 2000-prosjektet dekkes av staten over Sosial- og helsedepartementet sitt budsjett. Statens andel av kostnadene tilføres Sør-Trøndelag fylkeskommune etter hvert som de påløper. Kostnadsrammen indeksjusteres etter to særskilt avtalte kostnadsindekser for henholdsvis bygg og utstyr.

Oppfølging og kontroll

Sør-Trøndelag fylkeskommune har byggherre- og utbyggingsansvar for hele prosjektet. I tillegg til Sosial- og helsedepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet deltar Statsbygg i statens arbeid for å kvalitetssikre prosjektet (jf forutsetningene i St prp nr 67 (1996-97)). Statens oppfølging koordineres gjennom et interdepartementalt koordineringsutvalg der også Kommunal- og regionaldepartementet og Finansdepartementet er representert. Utvalget skal følge prosjektet og ivareta statens interesser, samt sikre at avtalen med fylkeskommunen følges opp. Statens kvalitetskontroll for byggeprosjektet ivaretas av Statsbygg, som rapporterer til koordineringsutvalget. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet vil sammen med Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet kvalitetskontrollere det organisatoriske og faglige utviklingsarbeidet for universitets- og høgskoledelen av prosjektet.

Fra sommeren 1997 er det etablert en styringsstruktur med prosjektstyre og prosjektutvalg der Kirke-, utdannings-og forskningsdepartementet, Sosial- og helsedepartementet og Statsbygg er representert. Sør-Trøndelag fylkeskommune har etablert og bemannet en prosjektorganisasjon som både dekker byggherrefunksjonen og utviklingsarbeidet i RiT 2000.

Det ble i 1998 opprettet en felles brukerorganisasjon der Regionsykehuset i Trondheim, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Høgskolen i Sør-Trøndelag og Trøndelag psykiatriske sykehus er representert som brukerinstitusjoner.

Rapport for 1997-98

Tilskuddet skal fordeles over hele planleggings- og utbyggingsperioden, som varer fra 1997 til 2010. Det ble bevilget 36,3 mill kroner over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett i 1998.

Reguleringsplan er vedtatt og planlegging av de tre første sentrene og infrastruktur er igangsatt. Prosessanalyser for det første senteret, nevrosenteret, er gjennomført, og programmerings- og prosjekteringsarbeid av dette senteret er i startfasen. Riving av de første husene for klargjøring av byggetomt er startet.

Sør-Trøndelag fylkeskommune har på bakgrunn av kostnadskontroll gjennomført i første halvår 1998 antydet at kostnadsrammen er stram. Fylkestinget i Sør-Trøndelag har i vedtak av juni 1998 bedt om at det blir foretatt ytterligere kvalitetssikring av kostnadsrammen i samarbeid med staten.

Budsjettforslag for 1999

For 1999 er det foreslått en bevilgning på 51 800 000 kroner til RiT 2000 over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett.

Post 70 Tilskudd til utgivelse av lærebøker

Tilskuddsordningen for lærebøker på universitets- og høgskolenivå ble opprettet i 1986, under det daværende Kultur- og vitenskapsdepartementet. Departementet nedsatte «Lære-

bokutvalget for høgre utdanning», som fikk i oppgave å fordele de midlene som hvert år bevilges av Stortinget til utgivelse av lærebøker for høgre utdanning.

Utvalget består av fem medlemmer der to er representanter for lærestedene (brukerne), en er representant for forleggerne (utgiverne), og en er representant for de faglitterære forfatterne. Lederen av utvalget er oppnevnt på fritt grunnlag. En av representantene eller vararepresentantene bør ha bakgrunn innenfor samisk høgre utdanning. Utvalget administreres av Norgesnettrådet.

Målsetting

Målsettingen for tilskuddsordningen er å bedre den språklige likestillingen for lærebøker innenfor høgre utdanning ved å prioritere søknader til lærebøker som dekker et dokumentert mangelområde, lavopplagsbøker og basisutgaver på nynorsk og samisk.

Tildelingskriterier

Tilskuddet fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet til Lærebokutvalget for høgre utdanning fastsettes gjennom budsjettbehandling og tildeles av lærebokutvalget til produksjon og utgivelse av lærebøker som samsvarer med formålet.

Kriteriene for tildeling av midler er fastsatt i egne retningslinjer for Lærebokutvalget. Lærebokutvalget vurderer om det aktuelle lærebokprosjektet det søkes støtte til, tilfredsstiller kravene for tildeling.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsforvalter sender inn årsregnskap til departementet og oversikt over hvilke prosjekter som er tildelt midler. Tilskuddsmottaker skal rapportere til Lærebokutvalget. En bok som får støtte, må utgis innen ett år etter at midlene er tildelt, og forlagene må overfor Lærebokutvalget enten stadfeste at boka foreligger, eller tilbakebetale midlene.

Rapport for 1997

Det ble for 1997 bevilget kr 5 991 000 over kap 0281 post 70 til Lærebokutvalget for høgre utdanning.

Budsjettforslag for 1999

Det foreslås en bevilgning på kr 6 362 000 til Lærebokutvalget for høgre utdanning i 1999.

Post 71 Tilskudd til Stiftelsen for helsetjenesteforskning ved sentralsykehuset i Akershus

Stiftelsen for helsetjenesteforskning er en frittstående institusjon opprettet 1. januar 1989 etter avtale mellom staten ved Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Akershus fylkeskommune.

Stiftelsen er knyttet til Sentralsykehuset i Akershus (SiA), som på fylkeskommunens vegne stiller lokaler til disposisjon for stiftelsens virksomhet, og yter fellestjenester etter nærmere avtale med fylkeskommunen.

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til stiftelsens utrednings-, forsknings- og utviklingsvirksomhet i helsesektoren. Stiftelsen skal bidra til å fremme kvalitet i pasientbehandlingen og rasjonell bruk av samfunnsressurser som nyttes til helsetjenesten, med hovedvekt på drift av sykehus.

Stiftelsen for helsetjenesteforskning skal bidra til å bevare og videreutvikle faglig miljø og vitenskapelig kompetanse ved Sentralsykehuset i Akershus, som fram til 1987 var et av Norges universitetssykehus, jf St prp nr 1 Tillegg nr 7 (1986-87) Om opphør av statstilskott til Akershus fylkeskommune for bruk av Sentralsykehuset i Akershus til undervisning av medisinske studenter m m.

Tildelingskriterier

Stortinget vedtok i St prp nr 1 (1990-91) et fast grunntilskudd over statsbudsjettet på 4 mill kroner årlig til Stiftelsen for helsetjenesteforskning ved Sentralsykehuset i Akershus. Tilskuddet indeksreguleres årlig.

Oppfølging og kontroll

Styret for stiftelsen har sju medlemmer, hvorav tre oppnevnes av staten ved Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Styret utarbeider årsberetning som inneholder en

redegjørelse for stiftelsens aktivitet foregående år, regnskap og budsjett for virksomheten. Dokumentene oversendes Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Rapport for 1997

Det ble over statsbudsjettet for 1997 bevilget kr 4 177 000 over kap 0281 post 71 til Stiftelsen for helsetjenesteforskning ved Sentralsykehuset i Akershus.

Budsjettforslag for 1999

Det foreslås en bevilgning på kr 4 435 000 til Stiftelsen for helsetjenesteforskning i 1999.

Post 72 Stipendmidler for etterutdanning av kunstnere

Ved Stortingets behandling av St prp nr 47 (1998-99) ble det besluttet at stipendmidler for etterutdanning av kunstnere som har vært forvaltet gjennom lånekassens ordninger, skulle overføres til kunsthøgskolene i Oslo og Bergen. Midlene foreslås overført fra høsten 1999 fra kap 2410 til ny post 72 under kap 0281. Ansvaret for behandlingen av søknader vil bli overført til kunsthøgskolene fra høsten 1999.

Målsettingen med tilskuddsordningen er å utvikle et mer systematisk etterutdanningstilbud for kunstnerne. Departementet vil fastsette tildelingskriterier og kontroll- og oppfølgingsrutiner i forbindelse med overføringen. Det foreslås en bevilgning på 1,4 mill kroner til etterutdanningsstipend for kunstnere for 1999.

Post 73 Tilskudd til internasjonale programmer

I henhold til EØS-avtalen deltar Norge fra 1. januar 1995 i alle EUs gjeldende eller vedtatte programmer på området utdanning og opplæring. Budsjettforslaget på denne posten dekker deltakelsen i hele SOKRATES-programmet, samt enkelte mindre omfattende aktiviteter på utdanningsområdet.

Målsetting

Tilskuddet skal dekke medlemskontingenten i SOKRATES-programmet og driften av SOKRATES-programmet i Norge med sikte på :

- norsk deltakelse i forpliktende samarbeid mellom institusjoner på tvers av landegrensene for å oppnå internasjonisering av norsk utdanning.
- å gi anledning til norsk deltakelse i flernasjonalt samarbeid om nyskapende prosjekter i utdanningen for å oppnå faglig utvikling og gjensidig læring.

Tildelingskriterier

Tilskuddet skal dekke både kontingentutgifter til EU og kostnader i Norge forbundet med deltakelsen i SOKRATES-programmet. Kontingenten fastsettes gjennom årlige EØS-forhandlinger på bakgrunn av totalrammen for programmet fastsatt i EUs styrende organer.

Oppfølging og kontroll

Departementet har inngått avtale med Det norske universitetsråd, som gjennom Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU) ved Universitetet i Bergen har det operative ansvaret for tilrettelegging og gjennomføring av programmet i Norge og administrasjon av våre nasjonale eksperter på universitetsområdet.

Norge og de andre deltakerlandene deltar i hovedkomiteen for SOKRATES, samt i underkomiteer for de ulike utdanningsområdene. Deltakerlandene oppnevner representanter til komiteene.

SIU utgir en årlig rapport – «Sokrates i Norge» - der det rapporteres om søknadsbehandling og programaktiviteter for alle deler av SOKRATES-programmet.

SOKRATES- programmet vurderes kontinuerlig sentralt. I Norge følges deltakelsen opp fortløpende via det felles nasjonale utvalget med tilhørende underutvalg. Til møte i Nasjonalt utvalg i februar 1998 la SIU fram rapporten «SOKRATES – midtveis i programperioden», som oppsummerer Norges deltakelse i programmet så langt. Deltakelsen har vært god på alle nivåer i utdanningssystemet, og har gitt konkrete resultater i form av større mobilitet og en mengde gode innovative prosjekter.

Rapport for 1997

Gjennom EØS-avtalen deltar Norge i utdanningsprogrammene SOKRATES (allmennutdanning) og LEONARDO da Vinci (yrkesutdanning), samt i en rekke av EUs mindre omfattende aktiviteter på utdanningsområdet, som Små språk og kulturer. I tillegg samarbeider Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet med Nærings- og handelsdepartementet og

Kulturdepartementet (sistnevnte er koordinator) om EU-programmet MLIS (Multilingual Information Society), et program for å stimulere flerspråklige tjenester og bruk av ny språkteknologi.

SOKRATES-programmet omfatter samarbeid innenfor allmennutdanning på alle nivåer i utdanningssystemet, fra grunnskole til doktorgrad.

Norges tilskudd til SOKRATES-programmet er på ca 30 mill kroner i 1998. I tillegg har det nasjonale SOKRATES-kontoret (Senter for internasjonalt universitetssamarbeid, SIU) blitt tildelt ca 6,9 mill kroner for tilrettelegging og gjennomføring av programmet i Norge.

Aktiviteten innenfor de skolerettede delene av SOKRATES-programmet er stadig økende, og i 1997 mottok 550 norske grunnskoler og videregående skoler støtte fra disse delene av programmet i form av tilskudd til prosjektsamarbeid og stipend til enkeltlærere. Skoler fra alle fylker samarbeider nå med skoler i samtlige EU-/EØS-land (unntatt Liechtenstein), og økningen i samarbeidet med land i Sør-Europa er betydelig. I 1997 deltok 148 norske skoler i COMENIUS- og LINGUA-prosjekter med 404 europeiske skoler. Disse prosjektene involverer i alt omtrent 23 000 elever og lærere, hvorav om lag 7 000 norske. Innenfor COMENIUS er det gitt støtte til 197 forberedende besøk, 15 lærerutvekslinger, 23 studiebesøk for rektorer og sju studiebesøk i skole/bedrift. Innenfor LINGUA er det gitt støttc til 15 forberedende besøk. Videre har 29 norske grunn- og videregående skoler vært vertsskole for LINGUA-assistenter fra i alt elleve land, og 13 norske LINGUA-assistenter har oppholdt seg ved skoler i ni forskjellige EU-land. Det er gitt etterutdanningsstipend til 142 lærere, hvorav 117 fremmedspråklærere som har mottatt stipend for å følge språkkurs eller hospitere ved skoler i EU-land.

Fra norsk side har vi relativt sett fått god uttelling på prosjektsøknader, spesielt innenfor fjernundervisning (i 1997 koordinerer vi sju av de 14 prosjektene vi er involvert i av totalt 54 prosjekter på europeisk nivå). Også innenfor utvikling av etterutdanningskurs for lærere er det god uttelling på prosjektsøknader. Den norske deltakelsen er svakere med hensyn til utvikling av samarbeidsprogram for fremmedspråksopplæring og hjelpemidler til språkundervisning. Innenfor voksenopplæring ligger Norge omtrent likt med de andre nordiske land mht antall koordinerte prosjekter, men vi ligger noe etter når det gjelder antall partnere i andre lands prosjekter.

Den viktigste utviklingstendensen innenfor ERASMUS-delen av SOKRATES-programmet er at mobiliteten blant undervisningspersonalet ved universiteter og høgskoler fortsetter å øke. I 1997-98 kunne 491 norske lærere reise ut fra norske læresteder, mens ca. 560 har nyttet denne muligheten i 1998-99. I tillegg deltar stadig flere av institusjonene aktivt i ECTS (European Credit Transfer System), et system for å tilrettelegge for innpassing av utenlandsk utdanning/overføring av vekttall og karakterer. I 1997-98 fikk 27 universiteter og høgskoler støtte for helt eller delvis å iverksette ECTS, og dette videreføres i 1998-99. Det er også god norsk deltakelse i prosjektsamarbeid for europeiske intensive studie- og kursprogrammer.

Når det gjelder studentutveksling, har den norske deltakelsen stabilisert seg på et høyt nivå, og høgskolene deltar stadig i større omfang (vel 35 pst av utreisende studenter). Stolpediagrammet nedenfor viser utviklingen i totalt antall norske ERASMUS-studenter i perioden 1992-93 til 1996-97:

Utreisende ERASMUS-studenter

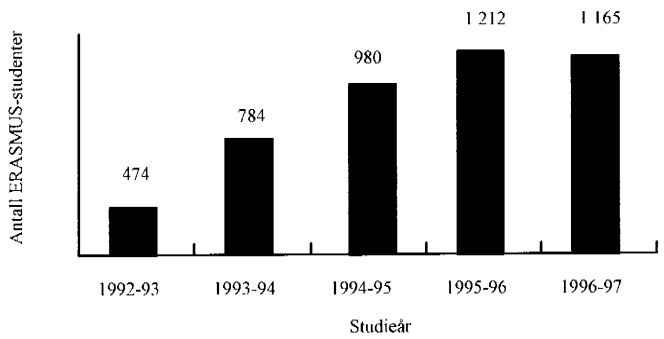

Antallet europeiske studenter som kommer til Norge øker, men det er fortsatt ikke balanse mellom antall utreisende og innreisende ERASMUS-studenter. Et introduksjonskurs i norsk språk og norske samfunnsforhold som er beregnet på ERASMUS-studenter, er ferdigstilt til

studieåret 1998-99 og vil gi institusjonene bedre mulighet til å ta imot utenlandske utvekslingsstudenter. Tabellen nedenfor viser antallet europeiske studenter som har kommet til Norge gjennom ERASMUS-programmet:

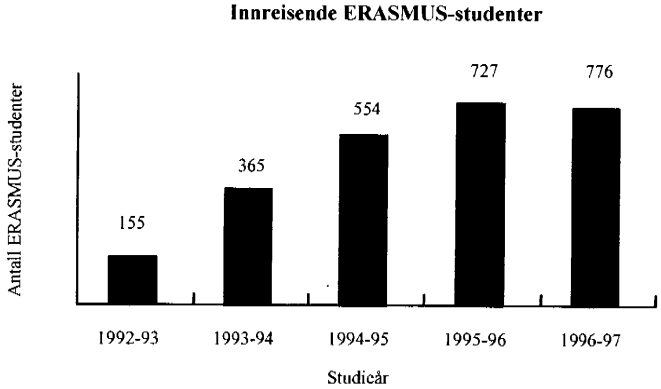

Budsjettforslag for 1999

Det foreslås en bevilgning på kr 36 240 000 i 1999. Denne skal dekke kontingentutgifter til EU og kostnader i Norge forbundet med deltakelsen i SOKRATES-programmet og de øvrige aktivitetene.

Post 74 Tilskudd til Bibliothèque Nordique

Bibliothèque Nordique er en avdeling av universitetsbiblioteket Bibliothèque Sainte-Geneviève i Paris. Avdelingen ble grunnlagt i 1868 og er det største fagbiblioteket for skandinavisk litteratur utenfor Norden. Riksbibliotektjenesten (RBT) har det norske ansvaret for Bibliothèque Nordique. Samlingene tar sikte på franske studenter og forskere som arbeider med temaer knyttet til norske og nordiske forhold, samt andre aktuelle brukergrupper i Frankrike.

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til at Bibliothèque Nordiques samling av norsk litteratur kompletteres med faglitteratur, skjønnlitteratur, tidsskrifter og aviser.

Tildelingskriterier

Tilskuddet fastsettes gjennom budsjettbehandling.

Oppfølging og kontroll

Riksbibliotektjenesten har ansvar for forvaltningen av tilskuddet. Dette innebærer innkjøp og forsendelse av litteratur. Innholdet i leveransene fastsettes med utgangspunkt i kriterier og fagprofiler som samsvarer med Bibliothèque Nordique. RBT oppdaterer forsendelses-oversikter og holder løpende kontakt med Bibliothèque Nordique og norske leverandører. Rapport om bruk av tilskuddsmidlene inngår som en del av RBTs årlige regnskap.

Rapport for 1997

Det ble bevilget kr 68 000 over kap 0281 post 70 i 1997. RBT har i løpet av 1997 bl a inngått en avtale med bokhandel om innkjøp og forsendelse av litteratur til spesielt lave priser.

Budsjettforslag for 1999

Det foreslås å bevilge kr 73 000 i 1999 til Bibliothèque Nordique.

Post 90 Kapitalinnskudd i forskningsstiftelser

Bevilgningen blir disponert til kapitalinnskudd i stiftelser eller til aksjekjøp dersom det er ønskelig med slik medvirkning fra universiteter eller høgskoler i stiftelser og aksjeselskap. Departementet mener det bare unntaksvis er aktuelt å opprette nye institusjoner av denne typen.

KAP 3281 FELLESUTGIFTER FOR UNIVERSITETER OG HØGSKOLER (JF KAP 0281)

Kap 3281 Fellesutgifter for universiteter og høgskoler fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	260	100	2 656
02	Salgsinntekter mv	1 015	100	103
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	123	0	0
	Sum kap 3281	1 398	200	2 759

I forhold til 1998 er det gjort følgende endringer:
- I forbindelse med at Riksbibliotektjenesten er overført fra kap 3280, er kr 2 552 000 overført til kap 3281, jf kap 3280.

KAP 0282 PRIVAT HØGSKOLEUTDANNING

Kapitlet omfatter tilskudd til private høgskoler.

Kap 0282 Privat høgskoleutdanning fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
70	Tilskudd	293 770	312 154	344 088
	Sum kap 0282	293 770	312 154	344 088

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Det er overført midler fra kap 0240 og 0281 i forbindelse med overføring av studieplasser, se omtale under institusjonsendringer og studenttall for tilskudd.

Målsetting

Tilskuddet skal bidra til å sikre drift av ulike utdanningstilbud ved private høgskoler som oppfyller kravene til faglig nivå og øvrige vilkår i privathøyskoleloven.

Tildelingskriterier

Privathøyskoleloven foreskriver at tilskuddet skal regnes ut som produktet av en normalsats per student fastsatt av Stortinget og et studenttall fastsatt av Kongen. Normalsatsene fastsettes med veiledende utgangspunkt i driftskostnad per student i statlig høgskoleutdanning (normalkostnad), og som en prosentsats av denne. I tillegg utbetales det ikke-studentbaserte tilskudd til enkelte institusjoner etter særskilt vurdering, se avsnittet Budsjettforslag for 1999.

Oppfølging og kontroll

Privathøyskoleloven § 13 pålegger styret «å legge fram budsjett og regnskap godkjent av høyskoleeieren». Regnskapet skal være revisorattestert og skal sendes departementet innen 1. mai hvert år. I tillegg til regnskap og årsberetning skal rapporten inneholde ulike studenttallsopplysninger, oppgave over uteksaminerte kandidater, oversikt over forskningsprogrammer og vitenskapelige publikasjoner, oversikt over undervisningspersonalet og navn på styremedlemmer.

Institusjonsendringer

Siden St prp nr 1 (1997-98) ble framlagt, har Menighetssøsterhjemmets sykepleierhøgskole skiftet navn til Menighetssøsterhjemmets høgskole. Varehandelens høyskole har skiftet navn til Norges varehandelshøyskole. BI Stiftelsen har skiftet navn til Handelshøyskolen BI. Norsk diakonihøgskole opphørte fra 1. august 1998. Høgskolens virksomhet er fra samme dato delt mellom Menighetssøsterhjemmets høgskole og Høgskolen for diakoni og sykepleie. Mediehøgskolen, Gimlekollen mediesenter har med virkning fra 1. juli 1998 blitt overført fra kapittel 0240 Private skoler mv til kap 0282, jf St prp nr 65 (1997-98).

Resultatrapport for 1997

Ved kongelig resolusjon 26. februar 1998 er det fastsatt:

«Med hjemmel i lov 11. juli 1986 nr. 53 om eksamensrett for og statstilskudd til private høyskoler (privathøyskoleloven), § 9 første ledd, fastsettes at graden Doctor oeconomiae (dr oecon) ved BI Stiftelsen godkjennes som tilsvarende grad fastsatt med hjemmel i tidligere lov 16. juni 1989 nr. 77 om universiteter og vitenskapelige høgskoler (universitetsloven), nå lov 12. mai 1995 nr 22 om universiteter og høgskoler (universitets- og høgskoleloven).»

Dermed er Handelshøyskolen BI den andre private høgskolen i Norge med godkjenning for å tildele egne doktorgrader. Det teologiske menighetsfakultet har tidligere fått slik godkjenning.

Følgende tabell illustrerer aktiviteten ved private høgskoler finansiert over kapittel 0282 de to foregående år:

Tabell: Privat høgskoleutdanning – kandidat- og opptakstall

Private høgskoler	Registrert kandidat-tall 1996	Registrert kandidat-tall 1997	Registrert opptakstall 1996	Registrert opptakstall 1997
Sykepleier	312	358	445	426
Vernepleier	58	52	64	66
Sosionom	50	53	69	65
Øvrige helse- og sosialfag	248	296	236	223
Cand theol	57	51	76	70
Allmennlærer	11	17	135	157
Førskolelærer	269	423	239	317
Øvrig teologisk/pedagogisk utd	804	871	922	1019
Siviløkonom	413	326	350	310
Sivilmarkedsfører	77	80	199	204
Revisor	28	53	75	75
Ingeniør	84	48	17	27
Bedriftsøkonomutd.	2 820	2823	4 601	4727
Øvrige øk /ing /datafag	884	909	2 187	2217
Sum privat høgskoleutdanning	6 115	6 360	9 615	9 903

Følgende tabell gir en grov oversikt over den økonomiske situasjonen ved de enkelte private høgskolene i 1997:

Tabell: Private høgskoler – statstilskudd (kap 0282), totale driftsinntekter og driftskostnader i 1997

(i 1000 kr)

Institusjon	Tilskudd fra kap 0282 1997	Totale drifts-inntekter 1997	Drifts-kostnader 1997
Diakonhjemmets høgskolesenter	26 359	58 100	58 714
Menighetssøsterhjemmets høgskole	10 515	12 750	13 280
Betanien sykeplcierhøgskole	10 067	11 723	12 066
Høgskolen for diakoni og sykepleie	25 712	29 818	30 249
Diakonissehjemmets høgskole	11 176	15 111	15 192
Norsk diakonihøgskole	1 365	2 699	2 628
Rogaland vernepleierhøgskole	8 480	12 249	12 461
Det teologiske menighetsfakultet	22 260	34 747	33 452
Misjonshøgskolen	5 980	15 990	15 949
Norsk lærerakademi, lærerhøgskolen	6 156	10 248	10 581
Norsk lærerakademi, vitenskaplig høgskole	17 733	22 521	23 106
Dronning Mauds Minne	33 587	39 589	38 443
Rudolf Steinerhøgskolen	3 416	4 301	4 628
Den norske eurytmihøgskole	1 091	1 450	1 454
Barratt Dues musikkinstitutt	6 691	9 324	7 870
Den norske Balletthøgskole	1 522	2 670	2 953
Bergen Arkitekt Skole	6 000	7 702	7 015
Handelshøyskolen BI	74 633	473 414	460 843
Norges Varehandelshøyskole	5 843	30 550	31 396
Den Polytekniske Høgskolen	14 503	51 055	51 340

Budsjettforslag for 1999

Stortinget ba i forbindelse med behandlingen av St prp nr 59 (1996-97), jf Innst S nr 260 (1996-97), om at det høsten 1997 ble fremmet forslag til endring av privathøyskoleloven, slik at betegnelsene universitet og vitenskapelig høgskole reguleres på samme måte for private og offentlige institusjoner. Departementet mener spørsmålet om lovbeskyttelse av disse betegnelsene reiser utdanningspolitiske problemstillinger som bør vurderes i en bredere sammenheng, og vil derfor forelegge saken for Norgesnettrådet. En del andre spørsmål som er aktualisert, vil bli forelagt Stortinget i en lovproposisjon våren 1999. Det er ønskelig at private høgskoler med godkjenning for å tildele doktorgrad kan tildeles doktorgradsstipend på rekrutteringsstipendprogrammer under kap 0281. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet er i gang med en slik tildeling for 1999.

Regjeringen mener de private høgskolene har en viktig plass innenfor samarbeidet i Norgesnettet. Av dette følger at de private høgskolene også vil bli vurdert i forbindelse med tildeling av knutepunktfunksjoner på linje med statlige institusjoner.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet vil i løpet av høsten 1998 sette i verk en gjennomgang av tilskuddsberegningen for private høgskoler.

Det forventes at gjennomføringsprosenten for studier ved private høgskoler fortsatt holdes på et høyt nivå. Ved de private høgskolene som har fått økt studenttall for tilskudd, venter departementet at kandidatproduksjonen stiger tilsvarende etter hvert som disse kullene uteksamineres.

Det oppfordres til at de private høgskolene søker å bygge ut sitt samarbeid med hverandre og med offentlige universiteter og høgskoler i inn- og utland.

Departementet foreslår følgende fordeling av tilskuddet til private høgskoler for 1999:

Tabell: Privat høgskoleutdanning – studenttall og framlegg om tilskudd i 1999

(i 1000 kr)

Privat høgskoleutdanning	Registr. student-tall 1996	Registr. student-tall 1997	Student-tall for tilskudd h 1998[1]	Student-tall for tilskudd h 1999	Statstilskudd 1998 (endelig tilsagnsbrev)	Forslag om stats-tilskudd 1999
Diakonhjemmets høgskolesenter						
- sykepleierhøgskolen	203	213	210[1]	260	11 163	13 471
- sosialhøgskolen	475	407	310	310	12 756	13 164
- andre studier[2]	146	144	115[1]	108	4 781	5 027
Menighetssøsterhjemmets høgskole	193	199	215[1]	255	10 076	13 719
Betanien sykepleierhøg-skole	204	200	190[1]	210	9 694	10 918
Diakonissehjemmets høgskole	199	190	203	205	10 807	11 497
Høgskolen for diakoni og sykepleie	560	530	535[1]	555	25 284	28 569
Norsk diakonihøgskole	28	25	0	0	1 272	0
Rogaland verne-Pleierhøgskole[3]	177	178	177[1]	240	7 951	10 192
Sum helse- og sosialutd	2 185	2 086	1 955	2 143	93 784	106 557
Det teologiske menighetsfakultet						
- praktikum	70	54	40	40	4 786	5 100
- øvrige studier	563	599	512[1]	550	18 845	20 984
Misjonshøgskolen						
- praktikum				10		1 275
- øvrige studier	153	174	155	145	6 348	5 532
Norsk lærerakademi						
- vitenskapelig høgskole	551	540	510	510	18 772	19 458
- lærerhøgskolen	101	151	300	400	12 195	18 151
Dronning Mauds Minne	772	735	734	734	34 774	35 780
Barratt Due	72	72	72	72	6 615	6 857
Rudolf Steinerhøgskolen	99	99	105	105	4 881	5 059
Bergen Arkitekt Skole	101	98	105	105	5 924	6 017
Den norske eurytmihøgskole	25	24	25	24	1 565	1 557
Den norske Balletthøgskole	26	27	27	27	1 533	1 589
Sum teol/ped utd	2 533	2 573	2 585	2 722	116 238	127 359
Handelshøyskolen BI						
- Master of Science	110	97	142	132	5 008	4 826
- siviløkonom	1 300	1 298	1 255	1255	30 424	31 536
- sivilmarkedsfører	294	402	363	363	8 800	9 121
- revisor	235	233	225	225	6 133	5 654
- bedriftsøkonomutd[4]	4 473	4 610	3 345	3 345	6 303	7 526
- ordinære studier NMH	1 209	1 157	712	712	7 608	7 886
- int studier NMH	389	313	225	225	6 951	7 205
- særskilt tilskudd					2 469	0
Norges Varehandelshøyskole	405	416	238	238	5 770	5 980
Mediehøgskolen[5]				125		5 670
Den Polytekniske Høgskolen						
- forkurs	182	177	200	200	3 990	4 136
- ingeniørutdanning	85	72	60	60	1 862	1 930
- datautdanning	532	699	620[1]	710	11 938	13 732
Sum økonomi-/data-/ingeniørutdanning	9 214	9 474	7 385	7590	97 256	105 202
Sum	13 932	14 133	11 925	12 455	307 278	339 118
Avsatt til refusjon av arbeids-givers pensjonsinnskudd					4 876	4 970
Ufordelt tilskudd					0	0
Sum totalt tilskudd					312 154	344 088

1) Følgende institusjoner er blitt tildelt studieplasser i 1998 etter at St prp nr 1 Tillegg nr 3 (1997-98) ble framlagt (antall i parantes): Diakonhjemmets høgskolesenter (33), Menighetssøsterhjemmets høgskole (25), Betanien (15), Høgskolen for diakoni og sykepleie (30), Rogaland vernepleierhøgskole (30), Den Polytekniske Høgskolen (45), Det teologiske menighetsfakultet (38). Disse studieplassene er ikke tatt med i tabellen ovenfor.

2) Omfatter studier i diakoni, organisasjon og ledelse, kristendomskunnskap og psykisk helsearbeid.

3) Omfatter ikke 55 studieplasser desentralisert i Nord-Rogaland høsten 1998 finansiert med midler over kap 0274.

4) Tallene for bedriftsøkonomutdanningene inkluderer følgende studier: bedriftsøkonomi heltid, deltid og fjernundervisning, høgskolekandidat tilsvarende, diplomøkonomstudiet, heltid, div grunnfag og mellomfag, markedsføringstudiets tredje år, eiendomsmeglerstudiet og reiselivsstudiet.

5) Mediehøgskolen ble i forbindelse med St prp nr 65 (1997-98) overført fra kap 0240 til kap 0282. Bevilgningen på kap 0282 for 1998 ble pga dette økt med 2,1 mill kroner mot en parallell reduksjon på kap 0240.

Normalkostnader

Normalkostnadene er justert med veiledende utgangspunkt i opplysninger om driftskostnader per student for tilsvarende studier ved offentlige institusjoner. Det foreslås at Misjonshøgskolen i 1999 skal motta støtte for sine praktikumstudenter etter en høyere sats enn for de øvrige studenter, slik Det teologiske menighetsfakultet har fått i flere år.

Tilskuddsprosentsatser

Det foreslås at tilskuddsprosentsatsene videreføres fra nivået i 1998. Mediehøgskolen, Gimlekollen mediesenter foreslås tildelt tilskudd på 85 pst av normalkostnaden.

Særskilte tilskudd

Handelshøyskolen BI ble for budsjett-terminen 1997 tildelt særskilt tilskudd til dekning av grunnforskningsutgifter, jf Budsjett-innst S nr 12 (1996-97). Departementet vil foreslå å ikke videreføre det særskilte tilskuddet til grunnforskning ved BI, men heller tildele midler til stipendiatstillinger ved doktorgradsprogrammet.

Misjonshøgskolen og Bergen Arkitekt Skole har også tidligere mottatt særskilt tilskudd ved siden av det ordinære studentbaserte tilskuddet. Det gjøres i årets budsjett framlegg om at disse høgskolene likebehandles med sammenliknbare høgskoler og kun tildeles et studentbasert tilskudd.

Husleietilskudd

Av finanspolitiske årsaker foreslås det å ikke prisomregne husleietilskuddet, men videreføre dette med samme nominelle beløp som i 1998, med unntak av Menighetssøsterhjemmets høgskole, som har flyttet inn i nye lokaler, og Norsk lærerakademi – lærerhøgskolen, som har en stor økning i studenttallet.

Refusjon for arbeidsgivers pensjonsinnskudd

Det har i en årrekke vært utbetalt særskilt refusjon til private helsefaghøgskoler for dekning av utgifter til arbeidsgivers pensjonsinnskudd. For 1997 ble også Norsk lærerakademi – lærerhøgskolen innlemmet i denne ordningen, jf Budsjett-innst S nr 12 (1996-97). Det avsatte beløp er økt noe sammenlignet med 1998.

Studenttall for tilskudd

Det er overført en rekke studieplasser fra kap 0281 til kap 0282. Dette dreier seg om studieplasser opprettet ved prioriterte utdanninger i helse- og sosialfag og IT, samt 38 studieplasser ved Det teologiske menighetsfakultet. I forbindelse med at Mediehøgskolen, Gimlekollen mediesenter er overført fra kap 0240 Private skoler mv til kap 0282 Privat høgskoleutdanning, har det kommet 125 nye studieplasser på kapitlet. Norsk lærerakademi har fått støtte for 50 ekstra studenter fra høsten 1999 for at høgskolen skal kunne tilby det fjerde året av allmennlærerutdanningen. Institusjonen er også tildelt støtte for 50 studenter ved førskolelærerutdanningen fra høsten 1999. Den norske eurytmihøgskole har fått redusert antallet studieplasser med støtte fra 25 til 24 i tråd med sin søknad. Regjeringen har foreslått å redusere antall studieplasser på lavere prioriterte utdanninger med 500 studieplasser, se kategoriomtalen. Private høgskolers andel av denne reduksjonen er satt til 25 studieplasser. Reduksjonen er fordelt på Master of Science-utdanningen på Handelshøyskolen BI med 10 studieplasser og kristendomskunnskap ved Diakonhjemmets høgskolesenter med 15 studieplasser.

Programkategori 07.70 Forskning

Kategori 07.70 omfatter
- Norges forskningsråd
- forskningsinstitutter
- Teknologirådet
- Det norske meteorologiske institutt
- internasjonalt forskningssamarbeid

Programkategori 07.70 Forskning fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
0283	Det norske meteorologiske institutt (jf kap 3283)	279 990	284 653	301 347	5,9
0285	Norges forskningsråd	755 281	712 588	770 914	8,2
0287	Forskningsinstitutter og andre tiltak	89 750	83 857	110 731	32,0
0288	Internasjonale samarbeidstiltak	381 218	464 333	495 538	6,7
	Sum kategori 07.70	1 506 239	1 545 431	1 678 530	8,6

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endring:
- Kap 0283 er overført til denne kategorien fra kategori 07.60. Tallene under regnskap 1997 og Blå bok 1998 er i henhold til ny kategoriplassering.

Det vises for øvrig til tabellene under hvert enkelt kapittel.

Programkategori 07.70 Forskning fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
3283	Det norske meteorologiske institutt (jf kap 0283)	119 709	110 898	112 731	1,7
3287	Forskningsinstitutter og andre tiltak	29	35	0	-100,0
	Sum kategori 07.70	119 738	110 933	112 731	1,6

Budsjettforslag 1999 – prioriteringer

Forslaget til bevilgninger på kategori 07.70 viser en nominell vekst på 8,6 pst i forhold til 1998. De faglige bevilgningene til Norges forskningsråd viser en nominell vekst på ca 10 pst. Av dette er 36,8 mill kroner økte spilleinntekter som følge av økt omsetning ved Norsk Tipping A/S. Innenfor rammene gis det særlig prioritet til forskning innenfor medisin og helse og naturvitenskap og teknologi, spesielt grunnleggende marin forskning. Det er gitt rom for en mindre økning av bevilgningen til vitenskapelig utstyr.

Bevilgningene til administrasjon i Norges forskningsråd skal dekke den samlede administrasjonen, som omfatter oppgaver i forhold til alle departementer og forvaltning av Forskningsrådets samlede budsjett. Bevilgningen foreslås økt nominelt med i underkant av 4,9 pst.

Virksomheten ved Det norske meteorologiske institutt foreslås videreført på om lag samme nivå som i 1998. Bevilgningene foreslås økt nominelt med 5,9 pst.

Regjeringen vil styrke kompetanseutviklingen i distriktene gjennom en betydelig økning av basisbevilgningen til de regionale forskningsinstituttene. Det er også gitt rom for en viss økning av bevilgningen til Senter for høyere studier og Fridtjof Nansens Institutt. De samlede bevilgningene til institutter og andre tiltak foreslås økt med 32 pst. Regjeringen foreslår en oppstartbevilgning på til sammen 5 mill kroner til etablering av et norsk teknologiråd. Av dette er 1,5 mill kroner overført fra andre departementer til formålet, mens 0,5 mill kroner vil bli foreslått bevilget over Fiskeridepartementets budsjett.

Bevilgningene til dekning av kontingenter til internasjonalt forskningssamarbeid foreslås økt med 6,7 pst. Økningen skyldes i hovedsak endringer i valutakursene. I tillegg har veksten i norsk BNP ført til en økning i de norske kontingentene, ettersom BNP benyttes for å beregne medlemslandenes andel av budsjettene i de ulike organisasjonene. Det er i budsjettet lagt til rette for videreføring av forskningssamarbeidet gjennom EUs rammeprogram for forskning.

Forvaltning av Norges forskningsråd

Norges forskningsråd, som ble etablert i 1993, er en sentral institusjon for finansiering av norsk forskning. Forskningsrådet skal også gi Regjeringen råd i forskningspolitiske spørsmål. Mer enn 25 pst av statlige midler til forskning kanaliseres gjennom Rådet, som dermed er et viktig redskap for å gjennomføre Regjeringens forskningspolitikk. I 1998 mottar Rådet bevilgninger fra 15 departementer på til sammen ca 2,7 mrd kroner. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet er forvaltningsdepartement for Forskningsrådet. Dette innebærer også koordineringsoppgaver i forhold til andre departementer.

Tilstandsvurdering

Norges forskningsråd ble etablert for å forbedre koordineringen og forenkle styringsstrukturen i norsk forskning, samtidig som det faglige mangfoldet fortsatt skulle ivaretas. For å sikre at Forskningsrådet skal fungere som én organisasjon, har Regjeringen og Stortinget lagt stor vekt på at hovedstyret skal ha vide fullmakter og ansvar for vitale fellesoppgaver, og at Forskningsrådet skal ha en enhetlig administrasjon. Denne forutsetningen ligger fast.

Forskningsrådet gjennomfører et stadig mer omfattende strategiarbeid. Forskningsrådets overordnede strategiske plan for norsk forskning, som ble ferdigstilt i 1996 etter en større høringsprosess, har gitt en ramme for Forskningsrådets egne prioriteringer, og var samtidig en anbefaling overfor departementer og forskningsmiljøer. Forskningsrådet har konkretisert planen i en rekke delstrategier og fulgt opp prioriteringene i budsjettforslag overfor departementene. Hvert år fremmer Forskningsrådet forslag til større forskningssatsinger, der de fleste forutsetter tverrsektoriell finansiering og samarbeid. Dette er et viktig ledd i arbeidet for å forbedre koordineringen i norsk forskning. Forskningsrådet ferdigstilte høsten 1997 sitt innspill til den kommende stortingsmeldingen om forskning, som skal foreligge tidlig på nyåret 1999. Forskningsrådet ga her et overordnet råd om omfang og innretning av norsk forskning de nærmeste årene. Forskningsrådet har videre forestått en større evaluering av den norske deltakelsen i EUs Fjerde rammeprogram for forskning, som ble overlevert departementet i 1998 sammen med hovedstyrets vurdering og tilråding om framtidig deltakelse. Samtidig er det utarbeidet en rekke strategier og tilrådinger av mer sektorspesifikk art, som for eksempel strategi for FoU ved de statlige høgskolene og strategisk plan for norsk forskning i Arktis. Forskningsrådet har også forestått undersøkelser som bidrar til å forbedre faktagrunnlaget innenfor forskningspolitikken, og utga i 1997 en større rapport om statistikk og indikatorer for det norske forskningssystemet. Det vises for øvrig til kapittelomtalen.

Som ledd i oppfølgingen av nytt økonomireglement for staten har departementet fastsatt hovedinstruks for Forskningsrådets samlede økonomiforvaltning. Hovedinstruksen understreker at Forskningsrådets midler skal underlegges enhetlige forvaltnings- og rapporteringsordninger, uavhengig av finansieringskilde.

Utfordringer og strategier

Innenfor norsk forskningspolitikk er det viktig å finne en god balanse mellom sektorinteresser og behovet for samordning. De enkelte departementer har ansvar for forskning på sine områder, og kan dermed vurdere forskning som virkemiddel innenfor de enkelte sektorer. Dette prinsippet står fast. Etableringen av Norges forskningsråd har imidlertid forsterket behovet for koordinering mellom Forskningsrådets finansieringskilder. Forskningsrådets innspill til forskningsmeldingen understreker dette, og inneholder bl a forslag om tiltak for et mer samordnet forskningsbudsjett. Samordningsspørsmålet vil bli nærmere drøftet i forskningsmeldingen.

I budsjettet for 1999 foreslår Regjeringen en samordnet og betydelig økt innsats innenfor marin forskning over Forskningsrådets budsjett, i samsvar med Rådets innspill til store satsinger. Hovedinnsatsen kommer over Fiskeridepartementets budsjett, mens den grunnleggende marine forskningen styrkes over budsjettet til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Også innsatsen fra Landbruksdepartementet styrkes noe.

Samarbeidet mellom Forskningsrådet og departementene bør fortsatt videreutvikles. Forskningsrådet skal være en faglig diskusjonspartner når departementene vurderer bruk av

sine forskningsmidler. Dette forutsetter at Forskningsrådet kan utarbeide kunnskapsstatus på ulike felter, slik at tilgjengelig kunnskap blir vurdert opp mot behovet for ny forskning.

Den kommende forskningsmeldingen vil foreta en helhetlig gjennomgang av norsk forskningspolitikk etter forskningsrådsreformen. Den vil bl a inneholde en foreløpig vurdering av reformen, og en presentasjon av et opplegg for en fullstendig evaluering som vil finne sted rundt årtusenskiftet. Meldingen vil mer generelt skissere Regjeringens syn på mål og virkemidler i forskningspolitikken de nærmeste årene. Etter at meldingen har vært behandlet av Stortinget, vil Forskningsrådet også få en sentral rolle i oppfølgingen.

Departementets bevilgning til forskning gjennom Norges forskningsråd

Departementets bevilgning til forskning gjennom Norges forskningsråd går i hovedsak til grunnforskning og rekruttering.

Grunnforskning utføres først og fremst ved universiteter og vitenskapelige høgskoler. Ved siden av å spille en betydelig kulturbyggende rolle er den norske grunnforskningen av avgjørende betydning for utviklingen av næringslivet og den norske velferden. Den offentlig finansierte grunnforskningen sikrer landet en langsiktig kunnskapsoppbygging, en kunnskapsberedskap på områder som vil kunne få sentral betydning i framtiden, og gjør bedrifter og institusjoner bedre i stand til å hente inn ny kunnskap utenfra.

Finansieringen gjennom forskningsråd er en tilleggskanal for finansiering av forskningen ved universiteter og høgskoler, slik tilfellet er i de fleste land. Det vises for øvrig til kategori 07.60 Høgre utdanning.

Midlene skal ut fra nasjonale og helhetlige vurderinger i første rekke
- sikre kvalitet og fornyelse i grunnforskningen
- sikre nødvendig og effektiv forskerrekruttering på et høyt kvalitativt nivå

Spredning og formidling av kunnskap er et sentralt krav til de faglige bevilgningene.

Tilstandsvurdering

De faglige bevilgningene til Norges forskningsråd brukes til å finansiere forskning på fagområdene humaniora, samfunnsvitenskap, medisin og helse, miljø og utvikling og naturvitenskap og teknologi, samt en diverse-post som omfatter strategi og informasjon, vitenskapelig utstyr og forskerrekruttering innenfor bioproduksjon og foredling.

Fordelingen av bevilgningen på fagområder går fram under kap 0285 post 52. Fordelingen viser at det har vært en viss omprioritering til humaniora og miljø og utvikling, på bekostning av samfunnsvitenskap og medisin og helse. De øremerkete bevilgningene til vitenskapelig utstyr som ble gitt fra 1996, innebærer imidlertid en viss indirekte styrking av naturvitenskap og teknologi og medisin og helse. Forskningsrådet kartla i 1995 et udekket behov for vitenskapelig utstyr ved universiteter og høgskoler på ca 700 mill kroner. Bevilgningene til utstyr i årene etter dette har bare dekket en liten del av dette behovet.

Bevilgningene på de ulike fagområdene fordeles på flere virkemidler. Fri forskerinitiert grunnforskning gjennom frie prosjekter skal være et hovedvirkemiddel for å sikre kvalitet og fornyelse i grunnforskningen.

Programmer har som hovedformål å bygge opp kompetanse og utvikle kunnskap på tematisk avgrensede felter der Norge har særskilte behov eller fortrinn. Departementets bevilgning går dels til grunnforskningsprogrammer og dels til delfinansiering av såkalte handlingsrettede, eller anvendte, programmer.

Basisbevilgninger, som i tillegg til støtte til forskningsinstitutter også omfatter strategiske universitetsprogrammer, og støtten til avansert vitenskapelig utstyr medvirker til å gi forskningen effektive rammevilkår. Diverseposten inkludcrer støtte til tiltak som kontingenter, informasjon, formidling, evalueringsvirksomhet samt stimuleringstiltak og nettverksbygging.

Tabell: Faglige bevilgninger til NFR 1994-98 fordelt på virkemidler (i pst)

	1994	1995	1996	1997	1998
Frie prosjekter	46	46	44	43	47
Programmer	31	29	27	25	25
Basisbevilgninger	9	12	11	11	12
Vitenskapelig utstyr	2	2	6	11	5
Diverse FoU	12	12	11	11	11
	100	100	100	100	100

Kilde: Norges forskningsråd

Tallene er korrigert for endringer i oppgaver og ansvar for Forskningsrådet. For 1994, 1995 og 1996 er det korrigert for instituttbevilgninger. 1997-tallene er fordeling inkludert tilleggsbevilgning til vitenskapelig utstyr i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett.

Sammenliknet med bevilgningene til programforskning har støtten til frie prosjekter økt noe i perioden 1994 til 1998. Dette er i samsvar med departementets prioriteringer.

I 1997 finansierte Forskningsrådet 198 avlagte doktorgrader, eller om lag en tredjedel av alle avlagte doktorgrader i Norge. Til sammenlikning finansierte Forskningsrådet 205 doktorgrader i 1996. 35 pst av forskningsrådsfinansierte doktorgrader i 1997 ble avlagt av kvinner.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets bevilgning til Forskningsrådet ble i 1997 bl a brukt til å finansiere 631 doktorgradsårsverk, eller noe under halvparten av den samlede forskerrekrutteringsinnsatsen over Rådets budsjett. Kvinneandelen blant stipendiatene totalt var i 1997 38 pst (25 pst for naturvitenskapelige og teknologiske fag, over 50 pst for medisin og humaniora). Hoveddelen av bevilgningene til frie prosjekter brukes nå til å finansiere doktorgradsstipender, se omtale under kap 0285 post 52. I tillegg blir det finansiert doktorgradsstipender gjennom forskningsprogrammene.

Postdoktorstillinger er midlertidige stillinger for kandidater som har avlagt doktorgrad. Postdoktorstillinger, som hittil har vært finansiert av Forskningsrådet, økte fra 135 i 1996 til 153 i 1997. Av disse ble 70 pst finansiert av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Kvinneandelen for postdoktorstipendiater var 36 pst i 1997. Etter endring i forskrift til tjenestemannsloven blir det åpnet for at statlige institusjoner selv kan tilsette i postdoktorstillinger.

Mange fagområder står overfor store utfordringer når det gjelder å trekke til seg og holde på forskerrekrutter. Innenfor flere fag er det et stort framtidig erstatningsbehov, fordi den forskergenerasjonen som ble rekruttert i sekstiårene nå nærmer seg pensjonsalder. For eksempel vil 70 pst av det vitenskapelige personalet i humanistiske fag og 64 pst i medisinske fag ved Universitetet i Oslo bli pensjonister i løpet av de neste 15 årene. Behovet for å rekruttere nye forskere forsterkes ved at en stor andel av dem som tar doktorgrad, forlater forskningsmiljøene til fordel for det private næringsliv.

(Se ellers kap 0281 Fellesutgifter for universiteter og høgskoler.)

Hovedutfordringer og strategier

Grunnforskning ved universiteter og vitenskapelige høgskoler finansieres gjennom ordinære driftsbevilgninger til universiteter og høgskoler (departementets kategori 07.60) og gjennom Norges forskningsråd. Endringer i driftsbevilgningene til disse institusjonene har i hovedsak vært knyttet til antall studieplasser, som hadde sterk vekst fram til annen halvdel av 90-årene for deretter å avta noe. Det må også være mulig for institusjonene å utvikle strategier for forskningen. Grunnforskningens langsiktige karakter krever en større grad av stabilitet i rammebetingelsene også i perioder med varierende studenttall. Situasjonen for grunnforskningen, og et opplegg for å synliggjøre forskningens andel av de ordinære driftsbevilgningene til institusjonene, vil bli behandlet i forskningsmeldingen, slik Stortinget har ønsket. Se for øvrig kategori 07.60.

Departementet legger vekt på at økte midler gjennom Norges forskningsråd nyttes til å fremme kvaliteten i norsk forskning, og vil bl a peke på Toppforskningsprogrammet, som gir unge fremragende forskere gode arbeidsbetingelser, som et interessant tiltak. Departementet ser også Senter for høyere studier som et viktig tiltak for å styrke kvaliteten i norsk grunnforskning, og foreslår en økning av senterets budsjett, jf kap 0287 post 71.

Innsatsen innenfor medisinsk forskning i Norge er lavere enn i sammenliknbare land, til tross for at forskning er et nødvendig grunnlag for å løse landets helseproblemer. Det er videre betydelige problemer med rekruttering av medisinere til forskningsvirksomhet. En av grunnene til dette er at forskerutdanning og forskererfaring ikke er meritterende ved tilsetting i spesialiststillinger og legestillinger ved sykehus. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet vil bidra til å få til endringer på dette punktet. Departementet

foreslår videre en styrking av den medisinske grunnforskningen over Forskningsrådets budsjett. Også Sosial- og helsedepartementet foreslår en økning av bevilgningene til medisinsk og helsefaglig forskning gjennom Forskningsrådet.

Sterke forskningsmiljøer innenfor naturvitenskap og teknologi er viktige forutsetninger for kvaliteten i høyere utdanning og for næringsrettet utvikling. Departementet foreslår å styrke den naturvitenskapelige grunnforskningen over Forskningsrådets budsjett, spesielt gjennom økt innsats innenfor marin forskning.

Det er behov for å videreutvikle profesjonsutdanningen ved de statlige høgskolene, se omtale under kategori 07.60. Det er lagt inn midler på Forskningsrådets budsjett til oppstart av et forskningsprogram rettet mot profesjonsutdanningen innen helse- og sosialfagene samt skolerettet forskning med spesiell vekt på fag- og yrkesdidaktikk.

Det er lagt inn en økning på 5 mill kroner av bevilgningen til vitenskapelig utstyr over Forskningsrådets budsjett. I tillegg er det foreslått en viss styrking av midlene til utstyr som går direkte til universitetene, se kategori 07.60.

Kompetanseoppbygging gjennom bruk av postdoktorstillinger kan være et viktig kvalitetsfremmende tiltak. Stillingene kan også nyttes aktivt til å fremme rekruttering av kvinner til faste vitenskapelige stillinger, samtidig som de generelt kan lette overgangen fra doktorgradsstipend til faste stillinger, slik at en større andel av doktorgradskandidatene forblir i forskning. Forskningsrådet må fortsatt opprettholde sin finansiering av postdoktorstillinger, og særlig legge vekt på nasjonale hensyn.

Departementet mener at en noe større andel av midlene til frie prosjekter burde komme etablerte forskere til gode. Dette, sammen med betydelige økninger i kostnadene per stipendiat, kan medføre reduksjon i den samlede rekrutteringen. For å motvirke dette må forskningsprogrammene utnyttes planmessig i rekrutteringssammenheng. Videre må Forskningsrådet fortsatt vurdere tiltak for raskere gjennomføring og høyere gjennomføringsgrad av doktorstudiene.

På oppdrag fra Forskningsrådet har Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) laget en makroanalyse av rekrutteringsbehov i norsk forskning. Det er fortsatt behov for å arbeide videre med å utvikle faktagrunnlaget for forskerrekrutteringen, særlig når det gjelder de enkelte disipliner. Forskningsrådet bør også vektlegge tiltak for å øke rekrutteringen av kvinner til fag med lav kvinneandel, særlig naturvitenskapelige og teknologiske fag.

Departementet ser det som viktig at Forskningsrådet gis en noe større budsjettmessig fleksibilitet. I tråd med dette er ikke hele departementets forskningsbevilgning via Rådet fordelt på fagområder, jf kap 0285 post 52, slik at Forskningsrådet selv kan vurdere bruken av et mindre, ufordelt beløp.

Det vises for øvrig til kapittelomtalen.

Etablering av et teknologiråd

Under behandlingen av Innst S nr 7 (1996-97) vedtok Stortinget høsten 1996 å be Regjeringen legge fram en sak om etablering av et norsk teknologiråd. I budsjettproposisjonen for 1998 ga den forrige regjeringen en foreløpig orientering om saken, og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fikk ansvar for å lede det videre arbeidet. Det ble lagt opp til en drøfting med bl a Norges forskningsråd om den framtidige organisering av teknologivurderingsfunksjonen.

Etter drøftinger med berørte organer og på bakgrunn av det opprinnelige forslaget i Innst S nr 148 (1995-96) vil Regjeringen foreslå at det etableres et eget norsk teknologiråd. Teknologirådet skal ha som hovedoppgave å iverksette utredninger av muligheter og konsekvenser av ny teknologi, både for samfunnet og for den enkelte borger. Det skal formidle resultatene til Stortinget, øvrige myndigheter og til alle interesserte, både gjennom spesielle rapporter og gjennom en fast årlig rapportering. Formålet skal være å stimulere til en offentlig teknologidebatt som også kan engasjere ikke-eksperter. Rapportene og den åpne debatten skal til sammen gi et bedre grunnlag for å ta avgjørelser i sentrale spørsmål som gjelder utvikling av ny teknologi. Rådet bør selv velge problemstillinger og arbeidsmetoder. Imidlertid bør det legges vekt på metoder som trekker inn lekfolk i vurderingene. Såkalte lekfolkskonferanser vil kunne være en slik arbeidsmetode.

Teknologirådets ansvarsområde bør ikke begrenses til særlige fagområder, men bør i utgangspunktet vurdere ny teknologi på alle områder. Det er tidligere blitt pekt på at behovet er særlig stort innenfor bioteknologi og informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Regjeringen vil i tillegg framheve helse-, miljø- og energiteknologi som aktuelle områder. Teknologirådet må samarbeide nært med de organene som allerede er opprettet, og som

arbeider innenfor de enkelte fagområdene. Det gjelder for eksempel Bioteknologinemnda og Senter for medisinsk teknologi- og metodevurdering.

Det ligger som en grunnleggende forutsetning at Teknologirådet – for å kunne ivareta sin kritiske funksjon – må være et uavhengig organ som ikke kan instrueres i faglige eller metodiske spørsmål. Regjeringen går inn for at Teknologirådet blir oppnevnt av Kongen i statsråd, etter innstilling fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Rådet bør være sammensatt av personer med bred innsikt i aktuelle teknologier og samfunnsspørsmål. For å sikre god kontakt med forskningsmiljøene bør ansvaret for sekretariatsfunksjonen legges til Norges forskningsråd. Departementet forutsetter en samlokalisering med sekretariatet for de nasjonale forskningsetiske komiteene. Det foreslås en bevilgning på 4,5 mill kroner for etableringsåret 1999, jf kap 0287 ny post 55.

Forskningsinstitutter med bevilgning fra departementet

Med utgangspunkt i de overordnede målene for instituttsektoren som helhet har Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet som særskilt mål å skape bedre og mer effektive forskningsmiljøer.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet gir, direkte eller via Forskningsrådet, basisbevilgning til de statlige instituttene Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) og Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI), og til en rekke frittstående samfunnsvitenskapelige institutter. De største hovedgruppene er de regionale forskningsinstituttene og de øvrige utenrikspolitiske instituttene.

Tilstandsvurdering

Fra og med 1997 blir basisbevilgningene til en del forskningsinstitutter kanalisert gjennom Forskningsrådet. Det er nå bare NOVA og NUPI som fortsatt får sin bevilgning direkte fra departementet.

Forskningsrådet har et strategisk ansvar for instituttsektoren. I tre rapporter fra Rådets spesielle instituttpolitikkprosjekt er det lagt fram tilrådinger om strategi, evaluering og finansiering. Disse rapportene følger Rådet nå opp, bl a gjennom rullerende evalueringer av instituttene. I 1997 ble til sammen 11 institutter evaluert. Av disse er seks regionale forskningsinstitutter. Evalueringene har skjedd i dialog med instituttene, og formålet er å bidra til økt kvalitet og relevans i instituttenes virksomhet, styrke kunnskapsgrunnlaget for Forskningsrådets strategiske instituttpolitikk og bidra til læring og egenutvikling ved instituttene.

Evalueringen av de regionale instituttene viser at det ved alle instituttene er utviklet fagmiljøer og kunnskapsbaser med høy relevans for regionene, at formidling og brukerkontakt er tilfredsstillende, og at god forskning kan produseres selv i små miljøer. På den annen side pekes det generelt på at kvaliteten på de vitenskapelige arbeidene kan bedres. Evalueringen viser videre at det er til dels betydelige variasjoner både mellom og innenfor de ulike instituttene når det gjelder kvaliteten på faglige arbeider. En hovedkonklusjon er at basisbevilgningene til de regionale instituttene over tid har blitt for lave, og at bevilgningene bør styrkes dersom instituttene skal kunne hevde seg i spenningsfeltet mellom akademi og region.

Departementet har fastsatt egne retningslinjer for den statlige finansieringen av forskningsinstitutter. I retningslinjene legges det til grunn en tredelt finansieringsstruktur, som består av grunnbevilgning, strategiske instituttprogrammer og forskningsprogrammer/FoU-prosjekter. Det er nå i store trekk etablert en finansieringspraksis som samsvarer med disse retningslinjene, men det gjenstår fortsatt en del arbeid, bl a med etablering av strategiske instituttprogrammer.

Hovedutfordringer og strategier

De instituttpolitiske utfordringene ligger særlig på to handlingsområder. Den langsiktige finansieringen av forskningsinstituttene må styrkes gjennom utvikling av strategiske instituttprogrammer eller andre tiltak som styrker instituttenes kjerneområder. Arbeidet med systematisk bruk av instituttevalueringer for å sikre forskningens kvalitet må videreføres, og dette arbeidet bør videre bidra til å etablere et felles informasjons- og datagrunnlag for likeartede deler av instituttsektoren.

For å sikre en mer enhetlig behandling av forskningsinstituttene er departementet innstilt på at Norges forskningsråd i økende grad skal overta det strategiske og bevilgningsmessige ansvaret for instituttsektoren. I samsvar med dette har departementet tatt Forskningsrådet mer aktivt i bruk, både som finansierende og rådgivende organ.

Departementet vil legge vekt på å følge opp retningslinjene for finansiering av instituttene, men er innstilt på at overgangen må skje gradvis. På grunnlag av faglige evalueringer vil departementet vurdere en eventuell arbeidsdeling og omfordeling av ressurser mellom instituttene. Etter hvert vil det bli lagt økende vekt på sammenhengen mellom evaluering og finansiering. Dette er endringer som må skje trinnvis.

De regionale forskningsinstituttene har generelt en lav basisbevilgning sammenliknet med de fleste andre institutter. Målt i absolutte tall er basisbevilgningene til disse instituttene vel 10 pst lavere i 1998 enn i 1992, også om en inkluderer midler til strategiske satsinger i 1997 og 1998. For de instituttene som ikke har fått strategiske bevilgninger, er reduksjonen betydelig. Det har over lengre tid vært påpekt at forskjellen mellom de økonomiske vilkårene ulike grupper av institutter arbeider under, bør utjevnes med sikte på å legge til rette for mer likeverdige finansielle rammebetingelser.

Departementet vil styrke basisbevilgningene til de regionale forskningsinstituttene for å sikre den langsiktige kompetanseoppbyggingen og å styrke forskningens kvalitet. Styrkingen er videre et ledd i Regjeringens distriktspolitiske satsing for å videreutvikle gode forsknings- og kompetansemiljøer i distriktene.

Basisbevilgningen til Fridtjof Nansens Institutt styrkes med sikte på å utjevne forskjellen i basisbevilgningens størrelse mellom de ulike utenrikspolitiske forskningsinstituttene.

Instituttgruppa for samfunnsforskning (ISAF) er et administrativt fellesorgan for NOVA og for Institutt for samfunnsforskning (ISF). I samsvar med det som ble varslet i fjorårets proposisjon, foreslår departementet at ISAF avvikles, og at ISAFs fellestjenester ivaretas gjennom et samarbeid mellom de to instituttene. Midlene som tidligere ble bevilget til ISAF, er foreslått fordelt mellom disse to instituttene, i samsvar med den fordelingen instituttene selv har foreslått, og ISAFs tilsatte blir tilbudt ansettelse ved et av de to instituttene, se omtale under kap 0287.

Det norske meteorologiske institutt

Det norske meteorologiske institutt (DNMI) står for den offentlige meteorologiske tjenesten for sivile og militære formål. Instituttet skal også drive klimastudier, og utføre forskning som grunnlag for sitt faglige arbeid. Institusjonen er overflyttet til programkategori 07.70 fra og med 1999.

Tilstandsvurdering

Det er stor interesse for instituttets data og tjenester. DNMI er ledende i Europa i beregninger av grenseoverskridende luftforurensninger. Den meteorologifaglige forskningen har også høy internasjonal anseelse. En stadig større del av instituttets aktiviteter er finansiert av egen inntjening. Regnskapet for 1997 viser at vel 42 pst av virksomheten var eksternt finansiert, hvorav om lag halvparten gjaldt refusjon for flyværtjenesten. Instituttet hevder seg godt i konkurranse med private aktører, men økningen i de kommersielle tjenesters omfang har ført til plassproblemer ved instituttets hovedlokaler på Blindern.

Instituttet har over tid bygd opp en omfattende meteorologisk infrastruktur. De siste årene har imidlertid behovet for investeringer vært økende, og instituttet står nå overfor store oppgaver når det gjelder fornyelser av IT-infrastrukturen og observasjonstjenesten. Instituttet framhever særlig behovet for investeringer i værradar. Værradar har stor betydning for korttidsvarsling av været, og Norge er et av de få land i Europa som ikke har en landsdekkende værradarkjede.

Tilgang på omfattende databasert regnekraft er en forutsetning for moderne værvarsling. Instituttets behov på dette feltet er de siste 6-7 årene løst gjennom et samarbeidsprogram for tungregning i regi av Norges forskningsråd.

Hovedutfordringer og strategier

DNMIs virksomhet blir i stadig større grad berørt av endringer knyttet til teknologiutvikling, globalisering og kommersialisering innen meteorologien. For å kunne møte de nye utfordringene og for å sikre at DNMI kan ivareta sine kjernetjenester innenfor basisfinansieringen fra departementet, er det nødvendig å gjennomgå instituttets organisering og tilknytningsform til statsforvaltningen. Departementet er i ferd med å starte dette arbeidet og vil vurdere ulike løsningsmodeller for DNMI.

Departementet tar sikte på å videreføre tungregneprogrammet i regi av Norges forskningsråd, og dermed sikre instituttet fortsatt tilgang til nødvendige tungregneressurser, se omtale under kap 0281.

Instituttets plassproblemer må forsøkes løst ved å leie lokaler.

Internasjonalt forskningssamarbeid

Samarbeid med framstående forskningsmiljøer i andre land skal fremme kvalitet i norsk forskning, sikre faglig fornyelse, gi nye kontakter og øke tilgang på ny kunnskap til nytte for samfunns- og næringsliv. Det er også et middel til å profilere og formidle norsk forskning på områder der norske miljøer har høy kompetanse, slik at Norge kan bidra i den globale kunnskapsutviklingen. Vår deltakelse i EUs rammeprogram for forskning gjennom EØS-avtalen står sentralt fordi det bidrar til å knytte bånd mellom norske og europeiske forskere og bedrifter innenfor et bredt spekter av fagområder.

Tilstandsvurdering

Internasjonalt forskningssamarbeid har en sentral plass i norsk forskning. Samarbeid opprettes ofte gjennom uformelle kontakter og nettverk mellom enkeltforskere og forskningsmiljøer, eller gjennom bilaterale overenskomster. Mange forskningsoppgaver foregår videre innenfor rammen av internasjonale organisasjoner.

Gjennom stipendiater, gjesteforskere og fast vitenskapelig personale deltar Norge aktivt i ulike internasjonale grunnforskningsorganisasjoner, særlig på europeisk plan. Gjennom økt informasjon og målrettet kontakt mot relevante fagmiljøer arbeider Norges forskningsråd for å styrke norsk deltakelse i slikt samarbeid ytterligere.

Norges deltakelse i EUs rammeprogram for forskning har stått sentralt de senere årene. Programmet dekker mange fagområder og forutsetter prosjektsamarbeid med flere land. Innenfor rammen av EØS-avtalen er Norge full og likeverdig deltaker i Fjerde rammeprogram (1994-98). Aktiviteter under dette programmet vil fortsette også de nærmeste år. Tilrettelegging for norsk deltakelse har hatt høy prioritet. Norges forskningsråd har arbeidet aktivt med informasjonsspredning og målrettet kontakt mot forskningsmiljøer og næringsliv.

På oppdrag fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har Forskningsrådet foreslått en evaluering av Norges deltakelse i Fjerde rammeprogram. Evalueringen viser et godt utbytte av satsingen. Innvilgning av norske prosjektsøknader ligger over gjennomsnittet for EU-landene, og omfanget av prosjektmidler tilbakeført til norske forskningsmiljøer og bedrifter anslås å bli på nivå med kontingentens størrelse. Det legges samtidig stor vekt på tilgangen til resultater fra hele programmet, og på verdien av nettverksdannelser og kontakter som normalt består utover prosjektenes varighet. De aller fleste norske deltakere ønsker å fortsette samarbeidet.

Forskningsrådet tilrår at Norge deltar fullt ut også i EUs Femte rammeprogram (1999-2003). Stortinget ber i et vedtak i april 1998 Regjeringen legge til rette for slik deltakelse. På norsk side har det i 1998 vært lagt vekt på å medvirke aktivt i ulike fora ved utformingen av det nye rammeprogrammet.

Hovedutfordringer og strategier

Samarbeidet gjennom de internasjonale organisasjoner og programmer må legges til rette slik at norske forskningsmiljøer og norsk næringsliv kan utvide sin deltakelse. Det er viktig at dette skjer på områder av strategisk betydning for Norge, og der vi har faglig kompetanse til å bidra aktivt i den faglige utviklingen. Samtidig er det viktig å finne en god balanse mellom den nasjonale og den internasjonale satsingen.

Forskningssamarbeidet med EU innenfor EØS prioriteres. Norsk deltakelse i Femte rammeprogram forutsetter en endring av EØS-avtalen, og dermed Stortingets godkjenning. Saken vil bli forelagt Stortinget etter at endelig vedtak om rammeprogrammets omfang og innretning er fattet i EUs organer, ventelig innen utgangen av oktober 1998. Det er viktig å sikre norsk innflytelse på den mer detaljerte utformingen av rammeprogrammet, bl a gjennom best mulig deltakelse i såkalte eksterne rådgivningsgrupper, som skal bistå Europakommisjonen i arbeidet.

Det er fortsatt en hovedutfordring å sikre best mulig faglig og økonomisk utbytte av den store satsingen på internasjonalt forskningssamarbeid. Dette gjelder ikke minst samarbeidet innenfor de internasjonale grunnforskningsorganisasjonene. Forskningsrådet bør aktivt engasjere relevante forskningsmiljøer for å sikre bred utnyttelse av mulighetene ved disse organisasjonene, og styrke den personbaserte kontakten mellom organisasjonene og norske fagmiljøer. Når det gjelder forskningssamarbeidet med EU, kan den norske deltakelsen styrkes på enkelte fagområder. Det har vært en positiv utvikling når det gjelder deltakelse fra næringslivet, men det bør fortsatt legges vekt på å stimulere til økt deltakelse fra norsk industri og næringsliv, herunder små og mellomstore bedrifter (for øvrig vises det til kap 0288).

Generelt er det en norsk målsetting å ha et bredt internasjonalt engasjement innenfor forskning, bl a ved at bilateralt samarbeid og kontakter med Nord-Amerika opprettholdes, og samarbeidet med utviklingsland og land i Sørøst-Asia videreutvikles.

En nærmere utformet strategi for internasjonalt forskningssamarbeid vil bli presentert i den kommende forskningsmeldingen.

Programkategori 07.70 Forskning fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
01-29	Driftsutgifter	253 943	250 287	255 605	2,1
30-49	Nybygg, anlegg mv	3 325	3 392	3 460	2,0
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	786 324	741 108	869 335	17,3
70-89	Overføring til private	462 647	550 644	550 130	-0,1
	Sum kategori 07.70 Forskning	1 506 239	1 545 431	1 678 530	8,6

KAP 0283 DET NORSKE METEOROLOGISKE INSTITUTT (JF KAP 3283)

Kapitlet finansierer
- drift av Det norske meteorologiske institutt (DNMI)
- tilskudd til internasjonalt meteorologisk samarbeid

Kap 0283 Det norske meteorologiske institutt fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	200 123	200 861	212 037
21	Spesielle driftsutgifter	47 656	43 568	43 568
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	3 325	3 392	3 460
70	Den meteorologiske verdensorganisasjon	1 832	1 992	2 042
72	Internasjonale samarbeidsprosjekter, *kan overføres*	27 054	34 840	40 240
	Sum kap 0283	279 990	284 653	301 347

Resultatrapport for 1997-98

I løpet av 1990-årene har instituttet lagt vekt på å modernisere systemene for innsamling av data som grunnlag for værvarsler, klimainformasjon og FoU-virksomhet.

En betydelig del av instituttets aktiviteter er finansiert gjennom egen inntjening. Innsparinger har gitt bedre balanse mellom ressursbruk og oppgaver, og kjernetjenesten får et positivt bidrag fra brukerfinansierte tjenester.

Varslings-, klima- og observasjonstjenesten

Varslingstjenesten er instituttets høyest prioriterte tjeneste. Det er et viktig mål for instituttet å varsle alle ekstreme meteorologiske forhold innenfor DNMIs område. Våren 1997 ble det tatt i bruk en forbedret værprognosemodell som gir bedre nedbør- og vindprognoser i områder der topografiske forhold betyr mye for været. Prognosene er også forbedret ved at et nytt væranalysesystem er satt i drift.

Som følge av omleggingen til kortere værvarsler i NRK radio har DNMI åpnet for digitale multimediesystemer. Fra desember 1997 er alle værvarsler samt en grafisk framstilling av været for neste dag lagt ut på Internett. I løpet av januar 1998 var det ca 200 000 innslag på DNMIs Internettsider.

I juni ble iskarttjenesten overført til Værvarslinga for Nord-Norge. Tjenesten benytter bl a satellittbilder fra de amerikanske NOAA-satellittene til å kartlegge isutbredelsen i nordområdene.

Innenfor klimatjenesten ble det tatt i bruk et nytt geografisk informasjonssystem (GIS) som skal bedre produksjonen av klimaanalyser. Miljødatasenteret for kontinentalsokkelen samler inn meteorologiske data og bølge- og strømmålinger som brukes ved planlegging og utbygging av nye oljefelt. I 1997 behandlet Miljødatasenteret ca 150 forespørsler om vind og bølgeverdier i Nordsjøen, Norskehavet og Barentshavet.

Det totale meteorologiske observasjonssystemet består av et omfattende nettverk av manuelle og automatiske observasjonsstasjoner. De totale driftskostnadene for observasjonssystemet er 117 mill kroner, hvorav ca 27 mill kroner er eksternt finansiert. I løpet av 1997 er det lagt ned et betydelig arbeid i å modernisere og automatisere denne delen av tjenesten. For eksempel er seks manuelle stasjoner på fastlandet erstattet med fem automatstasjoner.

I 1997 fullførte instituttet planleggingen for utbygging og finansiering av en ny værradar i Hægebostad kommune i Vest-Agder. Finansieringen er sikret ved at det ble bevilget 3,5 mill kroner fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, samtidig som instituttet skaffet til veie 7,5 mill kroner gjennom ekstern finansiering og interne omdisponeringer. Værradaren vil etter planen stå ferdig i juli 1999.

Forskning og utvikling

I 1997 har det vært økt aktivitet i forsknings- og utviklingsarbeidet, innenfor både kjernetjenesten og oppdragsvirksomheten.

FoU-divisjonen er partner i flere EU-prosjekter og i et regionalt klimaprosjekt (RegClim) som skal utarbeide regionale klimaprognoser for de nordiske områdene.

I samarbeid med Havforskningsinstituttet er det utviklet avanserte hav- og bølgemodeller til bruk i maritim varslingsvirksomhet. Disse modellene kan gi nyttige estimat for strømmene på steder der oljeselskapene prøveborer på dypt vann. Instituttet har også fått internasjonal anerkjennelse for sitt arbeid med å utarbeide bakgrunnsinformasjon om grenseoverskridende luftforurensninger. Resultatene brukes som grunnlag for EUs miljødirektiver og andre internasjonale utslippsavtaler.

I 1997 utgav instituttet i alt 74 rapporter, hvorav ni vitenskapelige artikler, 18 forskningsrapporter og 29 klimarapporter. Dette tallet er lavere enn i 1996, da instituttet produserte til sammen 120 rapporter.

Internasjonalt samarbeid

DNMI deltar i en rekke internasjonale meteorologiske organisasjoner. I desember vedtok rådsforsamlingen i Det europeiske værvarslingssenteret i Reading (ECMWF) å fortsette arbeidet med å utvikle sesongvarsler. Slike varsler vil ha stor betydning for verdens matvareproduksjon og miljørettede tiltak.

Opprettelsen av et europeisk program for polarbanesatellitter ble vedtatt av alle medlemslandene innenfor den europeiske organisasjonen for utnytting av meteorologiske satellitter (EUMETSAT). Programmet ventes å få stor betydning for varslingen i våre områder. DNMI deltar også i et EUMETSAT-prosjekt som tar sikte på å utvikle hav- og sjøisprodukter basert på satellittdata. Der har DNMI fått hovedansvaret for nordlige og sydlige områder.

Eksternt finansiert virksomhet

Den totale eksterne finansieringen beløp seg til 114 mill kroner, en økning på bortimot 13 pst i forhold til 1996. Virksomheten omfatter både oppdragsvirksomhet og markedsvirksomhet overfor brukere som ønsker varsler og prognoser utover den offentlig finansierte tjenesten.

Oppdragsvirksomheten består hovedsakelig av Flyværtjenesten, som utføres i samarbeid med Luftfartsverket (LV). Samarbeidet med LV har fungert godt, og det arbeides stadig med å forbedre og effektivisere denne tjenesten. Innenfor markedsvirksomheten har økningen vært størst innenfor sektorene energi og offshore.

Administrative utviklings- og effektiviseringstiltak

Våren 1997 ble det nedsatt en prosjektgruppe som skal utarbeide forslag til ny organisasjon for DNMI. Hovedformålet med omorganiseringen er å få en mer fleksibel brukertilpasset organisasjon og et klarere skille mellom den statsfinansierte tjenesten for allmennheten og den brukerfinansierte markedsvirksomheten.

I 1997 ble arbeidet med økonomiprosjektet videreført og avsluttet. Dette innebærer at det er gjennomført en kostnadsanalyse for hele DNMI, og at det er gjennomført en analyse av de årlige kostnadene ved dagens observasjonsnett.

Resultatmål for 1999

Instituttet skal i 1999
- sette i drift DNMIs andre værradar i Hægebostad kommune i Vest-Agder
- bedre lokalværvarslingen ved hjelp av en numerisk prognosemodell med finere numerisk gitter (10 km), satellittdata og de nye værradardataene
- innføre objektive kvalitetsmål på alle varsler som utarbeides
- sikre instituttets IT-systemer ved overgangen til år 2000
- levere de første norske regionale klimaprognosene for de nordiske områdene
- øke omsetningen i den kommersielle virksomheten
- sørge for å innføre en organisering som skiller bedre mellom kjernetjenesten og den brukerfinansierte virksomheten

Budsjettforslag for 1999

Departementet har lagt til rette for en videreføring av varslingstjenesten på dagens nivå. Instituttets tilgang på tungregneressurser foreslås videreført etter dagens ordning, jf kap 0281.

Post 01 Driftsutgifter

Budsjettrammen foreslås opprettholdt på samme nivå som i 1998.

Bevilgningene under post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3283 post 02, jf forslag til vedtak II nr 1.

Det er lagt inn midler til drift av værskipet «Polarfront».

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Instituttet kan utføre spesialtjenester og påta seg oppdrag fra offentlige og private institusjoner mot betaling. Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap 3283 postene 01 og 05, jf forslag til vedtak II nr 1 og II nr 2.

Tilsetting i oppdragsstillinger kan bare skje i den tiden eksterne finansieringskilder dekker lønnsutgiftene. Utgifter i samband med de vesteuropeiske meteorologiske tjenestene om kommersiell utnytting av data og produkter (ECOMET) vil bli ført under denne posten.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Posten gjelder utbygging og modernisering av utstyr.

Post 70 Den meteorologiske verdensorganisasjon

Bevilgningen gjelder ordinære tilskudd til World Meteorological Organization (WMO), tilskudd til World Weather Watch (WWW), opplæring av meteorologer i utviklingsland, den internasjonale union for geodesi og geofysikk og spesielle fond i WMO med tilknytning til observasjonssystemene i Nord-Atlanteren.

Målsetting

Målsettingen med norsk deltakelse i WMO er å dra nytte av WMOs arbeid med å koordinere innsamling av meteorologiske og relaterte data og produkter, standardisering av metoder og teknologi, fremme anvendelsen av meteorologisk og relatert informasjon, koordinere forskningsinnsatsen og koordinere opplæring og teknologioverføring.

Tildelingskriterier

WMO fastsetter budsjettrammer for fireårsperioder som senere fordeles på de ulike årene. Fordelingen på de enkelte medlemslandene skjer i henhold til FN-skalaen.

WMO har en rekke fond som er øremerket forskjellige formål, for å finansiere aktiviteter som ikke omfattes av WMOs ordinære budsjett. De enkelte medlemsland vurderer selv hvilke fond de eventuelt vil støtte, og størrelsen på sine bidrag.

Oppfølging og kontroll

Departementet har et overordnet forvaltningsansvar som ivaretas gjennom etatsstyrings-dialogen med instituttet og ved instruks/dialog om viktige saker som er til behandling i WMOs styrende organer.

Den løpende forvaltningen av tilskuddsordningen er lagt til DNMI. Dette forvaltningsansvaret omfatter bl a utbetalinger, oppfølging og kontroll og deltakelse i WMOs organer.

Bevilgningen stilles til disposisjon for DNMI.

Meteorologisk institutt rapporterer til departementet gjennom budsjettforslag, årsrapporter, etatsstyringsmøter og rapporter fra de norske delegasjonene til styringsmøtene.

WMOs regelverk fastsetter at det skal være ekstern revisjon av regnskapene. Dette utføres av revisjonsorganene i medlemslandene ved oppnevning foretatt av eksekutivrådet.

Budsjettforslag for 1999

Budsjettforslaget bygger på organisasjonenes vedtatte budsjetter, og innebærer en videreføring av dagens nivå. Se også kap 3283 post 04.

Post 72 Internasjonale samarbeidsprosjekter, *kan overføres*

Bevilgningsforslaget gjelder bl a Norges bidrag til EUMETSAT og Det europeiske værvarslingssenteret i Reading (ECMWF). Bidragene til EUMETSAT og ECMWF er basert på bruttonasjonalproduktnøkkel, og de endelige budsjettvedtakene er ikke klare før i desember 1998. De faktiske utbetalingene til kontingenter påvirkes også av eventuelle valutakursendringer fram til betalingstidspunktet.

Målsetting

Formålet med norsk deltakelse i organisasjonene er: EUMETSAT: drive meteorologisk satellittsystem for værvarslingsformål og for overvåking av klima og klimaendringer; ECMWF: forskning og utvikling av modeller og metoder, samt tilrettelegge datagrunnlag for å utarbeide middelslange værvarsler; EUMETNET: samarbeid mellom meteorologiske institutter innenfor EØS-området for å identifisere områder der de meteorologiske instituttene kan utnytte felles ressurser på en mer kostnadseffektiv måte og fordele oppgaver seg imellom på en hensiktsmessig måte; EGOS: operasjonell drift av meteorologiske bøyer i Nord-Atlanteren, ECSN: vesteuropeisk samarbeid innenfor klima, og HIRLAM: utvikling av en høyoppløselig finskalamodell.

Tildelingskriterier

EUMETSATs råd fastsetter årsbudsjettene på grunnlag av de vedtatte økonomiske rammene for hvert enkelt program. Bidragsskalaen for hvert land fastsettes av Rådet for treårsperioder, basert på BNP-statistikker fra OECD for hvert medlemsland for de siste tre år.

ECMWFs råd fastsetter årsbudsjettene samt 3-årige budsjettoverslag. Bidragsskalaen for hvert land fastsettes av Rådet for tre-årsperioder etter samme metode som for EUMETSAT.

Bidragene til samarbeidsprosjektene er basert på årsbudsjetter vedtatt av de relevante styrende organene og er i hovedsak basert på BNP.

Oppfølging og kontroll

Departementet har det overordnede forvaltningsansvaret. Dette ivaretas gjennom styringsdialogen med Meteorologisk institutt og ved instruks/dialog om viktige saker som er til behandling i organisasjonenes styrende organer. Det mottas rapport fra alle møter i organisasjonenes styrende og rådgivende organer. DNMI rapporterer videre til departementet, i første rekke gjennom årsrapport, budsjettforslag og etatsstyringsmøter.

Bevilgningen stilles til disposisjon for DNMI. Den løpende forvaltningen av tilskuddsordningen er lagt til DNMI. Dette forvaltningsansvaret omfatter bl a utbetalinger, oppfølging og kontroll og deltakelse i de styrende organene.

DNMI fører kontroll med kontingentberegninger og utbetalinger. DNMI har også forvaltningsansvaret for den faglige oppfølgingen og kontrollen.

Organisasjonene har ekstern revisjon tillagt revisjonsinstitusjonene i de ulike medlemslandene (på omgang). Revisjonsrapportene behandles og godkjennes av organisasjonenes styrende organer.

Budsjettforslag for 1999

Budsjettforslaget innebærer en videreføring av igangværende samarbeid. Budsjettøkningen skyldes bl a endrede valutakurser.

KAP 3283 DET NORSKE METEOROLOGISKE INSTITUTT (JF KAP 0283)

Kap 3283 Det norske meteorologiske institutt fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	45 261	39 966	39 966
02	Salgsinntekter mv	12 790	8 232	8 438
04	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	0	0	59
05	Refusjon for flyværtjenester	60 300	62 700	64 268
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 358	0	0
	Sum kap 3283	119 709	110 898	112 731

Post 01 Inntekter ved oppdrag og post 02 Salgsinntekter mv

Post 01 gjelder oppdragsinntekter. Post 02 gjelder inntekter fra mindre spesialtjenester og refusjoner for tjenester instituttet utfører for andre institusjoner i Arktis. Videre skal det på post 02 føres leieinntekter som skal dekke rengjøring, vakthold og andre utgifter ved tilfeldig utleie av lokaler. Også faste leieinntekter skal føres på posten.

Tilskudd fra andre land til drift av værskipet «Polarfront» føres på post 02.

Post 04 Refusjon av ODA-godkjente utgifter

Posten gjelder ODA-godkjente utgifter, dvs utgifter som etter OECD/DACs retningslinjer kan godkjennes som utviklingshjelp. For 1999 vil Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet få refundert kr 59 000 fra Utenriksdepartmentet for slike utgifter. Dette tilsvarer 3,5 pst av departementets bidrag til World Meteorological Organization.

Post 05 Refusjon for flyværtjenester

Posten gjelder refusjon for utgifter som Det norske meteorologiske institutt har til flyværtjenesten.

KAP 0285 NORGES FORSKNINGSRÅD

Kapitlet omfatter
- bevilgning til forskningsformål gjennom Norges forskningsråd
- administrasjonskostnader for Norges forskningsråd

Kap 0285 Norges forskningsråd fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
52	Forskningsformål	596 874	555 721	606 400
55	Administrasjon	158 407	156 867	164 514
	Sum kap 0285	755 281	712 588	770 914

Det er i forhold til 1998 gjort følgende tekniske endringer:
- 0,6 mill kroner er flyttet til kap 0287 post 71 som følge av at midler som tidligere ble bevilget til Senter for høyere studier (SHS) fra Norges forskningsråd, nå er lagt inn i den ordinære bevilgningen til SHS.
- 2,2 mill kroner er overført til kategori 07.60 kap 0262 post 01 som følge av at Laboratoriet for radiologisk datering er overført fra Forskningsrådet til Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU).
- Som følge av at midler til forskningsråden i Brussel fra og med 1999 skal dekkes av Utenriksdepartementet, har 1,5 mill kroner blitt overført til Utenriksdepartementets budsjett.

Bevilgningene til Forskningsrådet over post 52 Forskningsformål nyttes til å finansiere forskning innenfor humaniora, samfunnsvitenskap, medisin og helse, naturvitenskap og teknologi, miljø og utvikling, og forskerrekruttering innenfor bioproduksjon og foredling. Posten dekker også midler til vitenskapelig utstyr, forskning knyttet til medlemskap i internasjonale programmer og institusjoner (følgeforskning), strategiske fellesfunksjoner og informasjon.

I tillegg videreføres tilsagnsfullmakten på 37,5 mill kroner, jf forslag til vedtak III nr 9.

Tabell: Faglige bevilgninger fordelt på fagområder (i mill kroner)

	1996	1997	1998
Humaniora	77,9	81,2	79,6
Samfunnsfag	75,6	73,4	70
Medisin og helse	97,3	95,9	93,5
Naturvitenskap og teknologi	194,9	195,8	194,1
Miljø og utvikling	34,5	37,2	41,8
Diverse [1)]	83,1	113,3 [2)]	76,7
Sum	563,3	596,8	555,7

1) Omfatter strategiske fellesfunksjoner og informasjon, vitenskapelig utstyr og forskerrekruttering innenfor bioproduksjon og foredling.

2) Fordelingen inkluderer tilleggsbevilgning på 35 mill kroner til vitenskapelig utstyr som ble bevilget i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 1997.

Humanistisk forskning

Resultatrapport for 1997-98

Av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets midler gikk 81,2 mill kroner til humaniora i 1997, en nominell økning på 4,4 pst sammenliknet med 1996. Fra 1997 til 1998 er det en nominell nedgang på 2 pst.

Tabell: Fordeling på virkemidler (i mill kroner)

Virkemiddel	Budsjett 1995	Budsjett 1996	Budsjett 1997	Budsjett 1998
Frie prosjekter	30,8	30,8	34,9	38,0
Programmer	29,0	30,6	31,3	27,0
Diverse FoU	17,2	16,5	15,0	14,6
Sum	77,0	77,9	81,2	79,6

Fri prosjektstøtte er generelt prioritert framfor grunnforskningsprogrammer i perioden 1995-98, og har økt med ca 7 mill kroner, eller 23 pst. Fri prosjektstøtte ble høyest prioritert og betydelig styrket i 1997. Rekruttering ble særlig vektlagt, og hele 82 pst av midlene innenfor fri prosjektstøtte gikk til doktorgradsstipender. I 1997 ble det innenfor frie prosjekter finansiert 84 doktorgradsårsverk, mot 76 i 1996. Halvparten av doktorgradsstipendene gitt i 1997 gikk til kvinner, og kvinneandelen var nokså jevn for alle fag. Det ble også gitt støtte til prosjekter som bidrar til utvikling og fornyelse av fag og fagmiljøer, og støtte til internasjonaliseringstiltak. Utenlandsopphold ble høyt prioritert, særlig opphold knyttet til doktorgradsstipend.

Fri prosjektstøtte fordeles via fagkomiteer. I 1997 ble fagkomitésystemet gjennomgått for å se hvordan systemet ytterligere kan bidra til utvikling av fagene.

Bruk av grunnforskningsprogrammer ble vektlagt med sikte på kompetanseoppbygging og rekruttering på prioriterte fagområder og temaer. Programmene finansierte 33 doktorgradsårsverk. Program for tradisjons- og kulturformidlende forskning (KULT), Etikkprogrammet og Internasjonale studier ble prioritert i 1997, og i tillegg oppstartsrammer for Antikkprogrammet, Program for bibliotekforskning, og det humanistisk/samfunnsvitenskapelige programmet Kjønn i endring. Videre ble det gitt midler til etablering av Program for kulturstudier, som overtar etter KULT. Med fokus på tverrfaglig samarbeid og nettverksprosjekter har KULT bidratt sterkt til en endring i forskningsorganiseringen for humanistiske forskere, sett i forhold til tradisjonelle individuelle prosjekter. Programmet har også spilt en viktig rolle i forskningsformidling.

Nord-Norge-tiltak og innsatsen innenfor samisk forskning ble opprettholdt på samme nivå som i 1996.

Resultatmål for 1999

Bevilgningen til humanistisk forskning skal være minst 85 mill kroner. Fri prosjektstøtte forutsettes styrket i samsvar med Forskningsrådets planer. Det samme gjelder Program for kulturstudier, som er Forskningsrådets tyngste programsatsing innenfor humanistisk forskning. Øvrige grunnforskningsprogrammer videreføres. Innenfor bevilgningen skal det gis rom for oppstart av en særskilt satsing rettet mot profesjonsutdanningene ved statlige høgskoler.

Samfunnsvitenskapelig forskning

Resultatrapport for 1997-98

Midler til samfunnsvitenskapelig forskning utgjorde 73,4 mill kroner i 1997, en nominell nedgang på 2,9 pst sammenliknet med 1996. I 1998 var beløpet på 70,0 mill kroner, som er en nominell nedgang på 4,6 pst i forhold til 1997.

Tabell: Fordeling på virkemidler (i mill kroner)

Virkemiddel	Budsjett 1995	Budsjett 1996	Budsjett 1997	Budsjett 1998
Frie prosjekter	16,1	18,7	22,5	25,3
Programmer	35,8	36,4	30,5	27,2
Diverse FoU	21,5	20,5	20,4	17,5
Sum	73,4	75,6	73,4	70,0

I perioden 1995-98 har støtten til frie prosjekter økt med vel 9 mill kroner, eller nesten 60 pst. På bakgrunn av at fagområdet har hatt en reduksjon i bevilgningene i perioden, innebærer dette en vesentlig styrking av virkemiddelet. Dette er i tråd med departementets prioriteringer og vektlegging av forskerinitiert forskning som det viktigste virkemidlet for å styrke utvikling og kompetanseoppbygging i fagdisiplinene, og i tråd med Forskningsrådets anbefalinger i strateginotat for samfunnsforskning. Innenfor samfunnsvitenskap foregår en relativt stor del av disiplinutviklingen i instituttsektoren. Dette gjenspeiles av at instituttsektoren mottok 26 pst av midlene, mens universitetene mottok 53 pst. Fordelingen er omtrent motsatt for programmidlene. Innenfor den frie prosjektstøtten benyttes en stadig større andel av midlene til doktorgradsstipender. I 1997 ble det finansiert 50 doktorgradsårsverk. Doktorgradsstipender utgjorde 68 pst av midlene til frie prosjekter, med en kvinneandel på 42 pst. Utenlandsopphold ble prioritert.

Støtten til programmer ble brukt til delfinansiering av 14 programmer (1997). Programstøtten er redusert med 24 pst i perioden 1995-98. Midlene blir i hovedsak brukt til å sikre grunnleggende forskning på prioriterte felter. Samfinansiering med andre departementer skal sikre gode koblinger mellom grunnforskning og anvendt forskning. Etter Forskningsrådets vurdering er dette en vellykket modell, noe som bl a kommer til uttrykk ved det store antallet doktorgradsarbeider som finansieres gjennom programmene. Programmene bidrar vesentlig til rekruttering innenfor samfunnsvitenskap. Den største innsatsen ble satt inn i programmene Advanced Research on the Europeanisation of the Nation-State (ARENA), Offentlig sektor i endring – om organisering, verdiskaping og demokratisk utvikling og Velferd og samfunn. Engasjementet innenfor kvinne- og kjønnsforskning ble styrket gjennom oppstart av det nye programmet Kjønn i endring.

Innenfor midlene til diverse FoU er bevilgningen til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste den største. I tillegg kommer støtte til ALLFORSK/Senter for barneforskning, Stiftelsen for samfunns- og næringslivsforskning og andre tiltak som publiseringsstøtte og forskerutdanning. Bevilgningen til publisering og forskerutdanning ble noe styrket i 1997, mens bevilgningen til Nord-Norge-tiltak er redusert i takt med utfasingen av de samfunnsvitenskapelige prosjektene.

Resultatmål for 1999

Bevilgningen til samfunnsvitenskapelig forskning skal være minst 75 mill kroner. På bakgrunn av blant annet Forskningsrådets anbefaling i strateginotat for samfunnsforskning skal frie prosjekter fortsatt prioriteres for å ivareta utviklingen av fagdisiplinene og for å gi rom for mer teoridrevet forskning. Fri prosjektsøtte forutsettes styrket. Delfinansiering av programmer skal primært sikre at grunnforskning og langsiktige perspektiver ivaretas. Støtte til pågående programmer videreføres. I tillegg bør det være rom for en viss styrking av grunnforskningsprogrammet Samfunnsmessige og kulturelle forutsetninger for informasjons- og kommunikasjonsteknologi (SKIKT), og oppstart av en særskilt satsing rettet mot

profesjonsutdanningene ved de statlige høgskolene. Behovet for kompetanseoppbygging og rekruttering på prioriterte områder skal ivaretas både gjennom støtten til frie prosjekter og programmer.

Medisinsk og helsefaglig forskning

Resultatrapport for 1997-98

Av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets midler gikk 95,9 mill kroner til medisinsk og helsefaglig forskning i 1997, en nominell nedgang på vel 1,4 pst fra 1996. Fra 1997 til 1998 ble bevilgningen nominelt redusert med vel 2,5 pst. Midlene omfattet ca 12 mill kroner til EU-følgeforskning innenfor biomedisin.

Tabell: Fordeling på virkemidler (i mill kroner)

Virkemiddel	Budsjett 1995	Budsjett 1996	Budsjett 1997	Budsjett 1998
Frie prosjekter	51,7	57,9	57,1	60,2
Programmer	27,3	26,5	25,6	20,6
Diverse FoU	15,2	12,9	13,2	12,7
Sum	94,2	97,3	95,9	93,5

Forskningsrådet har i 1997 prioritert støtte til frie prosjekter i naturvitenskapelige fag som biokjemi, molekylærbiologi og fysiologi og i kliniske fag samt innenfor psykologi, samfunnsmedisin, epidemiologi og etikk. I tillegg ble forskerinitierte grunnforskningsprosjekter finansiert gjennom programmer for å stimulere til kobling mellom grunnforskning og anvendt forskning. I perioden 1995-98 har støtten til frie prosjekter økt med 8 mill kroner, eller 15 pst. På bakgrunn av at fagområdet har hatt en reduksjon i bevilgningene fra 1996, innebærer dette en vesentlig styrking av virkemiddelet.

Grunnforskningsprogrammet Celle- og genteknologi ble i sin helhet finansiert av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Koblingen mellom medisinsk og helsefaglig grunnforskning og anvendt forskning i forhold til viktige helseproblemer ivaretas bl a gjennom flere handlingsrettede programmer. Det var en nedgang i bevilgningen til disse programmene i 1998. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet delfinansierte programmer innenfor f eks helsetjenesteforskning, forebyggende helsearbeid, mental helse og forskning knyttet til miljøforurensning og helse. Tre basalforskere fikk tildelt midler fra Toppforskningsprogrammet, som ble startet i 1997. Programmet tar sikte på å gi yngre fremragende forskere optimale arbeidsvilkår.

Ulike former for stipender ble gitt både innenfor frie prosjekter og gjennom programvirksomheten. Det har vært en stor nedgang i antall studentstipendsøknader. I løpet av de siste ti årene er antall studentstipendiater redusert med 65 pst. Av doktorgradsstipendiatene på området Medisin og helse har andelen med medisinsk embetseksamen sunket sterkt de siste årene fra over 53 pst i 1993 til 37 pst i 1997. Kvinneandelen var i 1997 på 56 pst.

Diverse FoU-midler ble bl a gitt til formidling, planlegging, utredning og evaluering. Formidlingsinnsatsen rettet mot kvalifisering av journalister og forskere gjennom hospiteringsordninger og kurs er blitt videreført i 1997. Det er stor etterspørsel etter kursene.

Resultatmål for 1999

Bevilgningen til medisinsk og helsefaglig forskning skal i 1999 være minst 103 mill kroner. Forskningsrådet skal prioritere frie prosjekter, som forutsettes styrket i samsvar med Forskningsrådets planer. Det bør også være rom for en viss styrking av grunnforskningsprogrammet Celle- og genteknologi, og av grunnforskningsdelen i det handlingsrettede programmet Mental helse. Øvrige programmer videreføres. Forskningsrådet må prioritere tiltak som bidrar til å rekruttere flere medisinere til forskning. Økt og systematisk bruk av studentstipend kan være et slikt tiltak. Bevilgningen omfatter også midler til forskning i tilknytning til biomedisinprogrammet i EUs rammeprogram.

Miljø og utvikling

Resultatrapport for 1997-98

Midler til miljø- og utviklingsforskning var 37,2 mill kroner i 1997, en nominell økning på 7,8 pst sammenliknet med 1996. I 1998 økte bevilgningen til 41,8 mill kroner, dvs en nominell økning på 12,4 pst.

Tabell: Fordeling på virkemidler (i mill kroner)

Virkemiddel	Budsjett 1995	Budsjett 1996	Budsjett 1997	Budsjett 1998
Frie prosjekter	16,0	19,0	22,2	23,7
Programmer	13,6	12,2	10,0	13,3
Diverse FoU	5,4	4,3	5,0	4,8
Sum	35,0	34,5	37,2	41,8

I perioden 1995-98 har støtten til frie prosjekter økt med vel 7 mill kroner, eller nesten 50 pst. Dette er i tråd med departementets prioritering. Innenfor miljø og utvikling er frie prosjekter delt inn i to typer tiltak: prosjekt- og miljøstøtte og stipender. Prosjekt- og miljøstøtte har som formål å bidra til fornying og utvikling av fagene. Stipendprogrammet (doktorgrads- og postdoktorstipender) skal stimulere til faglig bredde i forskerrekrutteringen innenfor miljø- og utviklingsforskningen, slik at samfunnets behov for vitenskapelig toppkompetanse på dette feltet ivaretas. Det er stor faglig og tematisk bredde i porteføljen. Forskning i grenseflaten mellom miljø og utvikling, og oppbygging av kompetanse innenfor fagdisiplinen demografi, er særlig vektlagt.

Støtten til programmer er opprettholdt i perioden 1995-98. Støtten til programmer ble i 1997 dels brukt for å sikre grunnforskning på prioriterte felter innenfor polar-, klima- og ozonforskning, og dels dekket den grunnbevilgningen til Programme for Research and Documentation for a Sustainable Society (ProSus). ProSus (tidligere Prosjekt Alternativ Framtid) er et treårig program (1996-98) for forskning og utredning for et bærekraftig samfunn. Programmet blir evaluert i 1998.

Diverse FoU omfatter miljøstøtte til universitetene i form av tidsbegrensede programsatsinger, nettverksbygging og formidling, bl a gjennom en serie nasjonale konferanser som skal bidra til en strukturert debatt omkring bærekraftig utvikling.

Antallet doktorgradsårsverk innenfor frie prosjekter og programmene til sammen økte fra 28 i 1996 til 34 i 1997, dvs en økning på 20 pst. Kvinneandelen var i 1997 på 38 pst, dvs en nedgang sammenliknet med foregående år.

På bakgrunn av initiativ fra berørte departementer opprettet Forskningsrådet i 1998 et bredt sammensatt samarbeidsutvalg for klimaforskning. Samarbeidsutvalget skal bidra til økt samordning, målretting og langsiktighet i norsk klimaforskning.

Resultatmål for 1999

Bevilgningen til forskning innenfor miljø og utvikling skal være minst 43 mill kroner. Forskningsrådet skal gjennom prioritert støtte til frie prosjekter arbeide for å ivareta bredde og kvalitet i disiplinutviklingen. Eksisterende programmer forutsettes videreført, herunder satsingen på klima- og ozonspørsmål og polarforskning/Arktisk lys og varme, som ble betydelig styrket i budsjettet for 1998.

Funksjonstiden for ProSus er forlenget til 31. mars 1999. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet vil med grunnlag i evalueringen og på bakgrunn av råd fra Norges forskningsråd ta stilling til spørsmålet om en eventuell videreføring av ProSus.

Naturvitenskapelig og teknologisk forskning

Resultatrapport for 1997-98

I 1997 gikk 195,8 mill kroner av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets bevilgning til området naturvitenskap og teknologi. Dette var en nominell økning på 0,4 pst i forhold til 1996. Fra 1997 til 1998 sank bevilgningen med 0,9 pst.

Tabell: Fordeling på virkemidler (i mill kroner)

Virkemiddel	Budsjett 1995	Budsjett 1996	Budsjett 1997	Budsjett 1998
Frie prosjekter	101,9	101,5	101,8	104,1
Programmer	36,4	42,3	40,9	38,9
Diverse FoU [1)]	46,9	51,1	53,1	51,1
Sum	185,2	194,9	195,8	194,1

1) Hovedsakelig støtte til infrastrukturtiltak.

Hovedtyngden av støtten fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet gikk til forskerrekruttering. Innenfor frie prosjekter ble det finansiert om lag 230 doktorgradsstipendiater (hvorav 60 kvinner) og rundt 50 postdoktorstipendiater (hvorav 17 kvinner). Antallet stipendiater økte med henholdsvis 5 pst og 6,4 pst i forhold til 1996. Midlene til miljøstøtte ble redusert, mens det var en økt satsing på utenlandsstipender generelt og

postdoktorstipender spesielt. Omtrent 1/3 av budsjettet for frie prosjekter gikk til internasjonalt samarbeid.

Fire grunnforskningsprogrammer ble finansiert over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett: Romforskning, Kjerne- og partikkelforskning, Materialforskning og Forskning om marine ressurser. Bevilgningene til Romforskning og Materialforskning ble noe redusert i forhold til året før. Programmene følger oppsatte planer og har en god framgang og vitenskapelig produksjon. Det var en økning i antall stipendiater og antall avlagte doktorgrader, mens antallet postdoktorstipendiater lå på omtrent samme nivå som i 1996. Romforskningsprogrammet ble midtveisevaluert i 1997, og evalueringen viste at programmet fungerer bra sett i forhold til den økonomiske rammen.

Midlene til diverse FoU gikk i hovedsak til infrastrukturtiltak, strategiske universitetsprogrammer og vitenskapelig utstyr. Det ble i 1997 finansiert 16 strategiske universitetsprogrammer over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett. Programmene styrket det strategiske samarbeidet med universitetene, viste god framdrift og førte til mange doktorgrader og publikasjoner. Innenfor strategiske universitetsprogrammer ble det bl a avsatt 6,5 mill kroner til etablering av SARS-senteret i Bergen. Senteret skal drive grunnforskning innenfor marinbiologi og dermed bidra til å utvide kunnskapene om marine økosystemer og skape grunnlag for framtidens utnyttelse av marine ressurser.

I likhet med tidligere år ble det bevilget 10 mill kroner til vitenskapelig utstyr over budsjettet til naturvitenskap og teknologi.

Resultatmål for 1999

Bevilgningen til naturvitenskap og teknologi skal i 1999 være på minst 206 mill kroner. Frie prosjekter skal fortsatt prioriteres, og alle grunnforskningsprogrammene videreføres.

Det er lagt inn 5 mill kroner til styrket innsats innenfor grunnleggende marin forskning. Dette er en oppfølging av Forskningsrådets forslag til stor satsing, og bevilgningen bør ses i sammenheng med økte midler til marin forskning over budsjettene til Fiskeridepartementet og Landbruksdepartementet.

Kjerne- og partikkelforskningsprogrammet er omorganisert i 1998, og omfatter nå et knippe med langsiktige prosjekter. Departementet forutsetter at Forskningsrådet innenfor det omorganiserte programmet finner rom for nødvendig finansiering av utvikling av detektorer til eksperimentene ved CERN. CERN har vedtatt å videreføre eksperimentene knyttet til en oppgradert LEP (Large Electron Positron Collider) ut år 2000, dvs ett år lengre enn opprinnelig planlagt. Dette skal i hovedsak finansieres gjennom frivillige bidrag fra medlemslandene. Også norske forskere vil ha stor nytte av forlengelsen, som forkorter den eksperimentfrie perioden mellom avviklingen av LEP og oppstartingen av LHC (Large Hadron Collider), jf kap 0288 post 72. Det er lagt inn en økning på kr 850 000 til dekning av norsk bidrag.

Minst 10 mill kroner av bevilgningen til naturvitenskap og teknologi skal nyttes til vitenskapelig utstyr. Laboratoriet for radiologisk datering og tilhørende bevilgning er overført fra Norges forskningsråd til Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (kategori 07.60 kap 0262 post 01).

Vitenskapelig utstyr

Resultatrapport for 1997-98

I 1997 ble det, bl a på bakgrunn av en tilleggsbevilgning på 35 mill kroner gitt i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 1997 og ved omdisponeringer internt i Forskningsrådet, stilt til disposisjon til sammen 100 mill kroner til slikt utstyr. I 1998 er den samlede bevilgningen redusert til 30 mill kroner, inkludert 10 mill kroner som kanaliseres gjennom bevilgningen til naturvitenskap og teknologi.

Norges forskningsråd har oppnevnt et rådgivende utvalg med representanter fra universitetene og høgskolene for å gi råd om fordelingen av de spesielle bevilgningene til vitenskapelig utstyr. Utvalget bidrar til at de mest nødvendige investeringene får høyest prioritet.

I 1997 ble Utstyrsutvalget utvidet med ett medlem fra de regionale høgskolene, og det ble øremerket 1,9 mill kroner til de regionale høgskolene.

Utstyrsutvalget fordelte til sammen ca 95 mill kroner til avansert vitenskapelig utstyr i 1997. Bevilgningen ble fordelt med 58 pst til naturvitenskap og teknologi, 24 pst til medisin og 18 pst til landbruk og veterinærmedisin. De resterende 5 mill kroner gikk hovedsakelig til drift av utstyrsutvalget og avsetninger for valutasvingninger. En mindre sum ble også overført til prosjekter i 1998.

Resultatmål for 1999

Bevilgning øremerket vitenskapelig utstyr skal være minst 25 mill kroner. I tillegg kommer 10 mill kroner som er innbakt i bevilgningen til naturvitenskap og teknologi.

Utstyrsutvalget skal stimulere til samarbeid og koordinering mellom institusjoner som har identiske eller beslektede utstyrsbehov. I tillegg bør utvalget fortsette å styrke innkjøpskompetansen ved institusjonene, bl a ved å tilby opplæring innenfor EØS-regler og forhandlingsteknikk.

Forskerrekruttering innenfor bioproduksjon og foredling

Resultatrapport for 1997-98

Departementet bevilget 19,6 mill kroner til forskerrekruttering innenfor fiskeri-, havbruks- og landbrukssektoren i 1997, og i 1998 ble beløpet redusert til 17,9 mill kroner. Bevilgningen for 1997 finansierte noe under en tredjedel av rekrutteringsstipendiatene innenfor området Bioproduksjon og foredling, dvs 54 doktorgradsårsverk. Forskerrekrutteringen finansieres i økende grad innenfor forskningsprogrammene og de strategiske programmene; bruken av frie doktorgradsstipender er under utfasing fra 1998. Kvinneandelen blant stipendiater innenfor bioproduksjon og foredling var 42 pst, som er en svak økning fra tidligere år.

Resultatmål for 1999

Bevilgningen til forskerrekruttering innenfor bioproduksjon og foredling skal i 1999 være minst 18,5 mill kroner.

Strategiske fellesfunksjoner og informasjon

Resultatrapport for 1997-98

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets midler til strategiske fellesfunksjoner og informasjon var i 1997 på 38,8 mill kroner, mot 38,1 mill kroner i 1996, dvs en nominell økning på 1,8 pst. Fra 1997 til 1998 var beløpet uendret, men med en svak endring i fordelingen mellom de to områdene. I tillegg til midler fra departementene har Forskningsrådet i 1997 brukt renteinntekter på til sammen 10,2 mill kroner til å finansiere tiltak innenfor strategiske fellesfunksjoner og informasjon.

Tabell: Fordeling på virkemidler (i mill kroner)

Virkemiddel	Budsjett 1995	Budsjett 1996	Budsjett 1997	Budsjett 1998
Strategiske fellesfunksjoner	27,2	34,1	35,4	35,5
Informasjon	2,3	4,0	3,4	3,3
Sum	29,5	38,1	38,8	38,8

Strategiske fellesfunksjoner omfatter midler til utarbeiding og videreutvikling av kunnskapsgrunnlaget for forskningspolitikken. Midlene dekket i 1997 også vitenskapsrådene i Brussel og Washington, Sekretariatet for kvinneforskning (SKF), de nasjonale forskningsetiske komiteene samt en rekke internasjonale aktiviteter.

Forskningsrådet har en viktig rolle som forskningspolitisk rådgiver. Som et ledd i denne rollen avga Forskningsrådet i 1997 sitt innspill til den nye stortingsmeldingen om forskning. I tillegg ble det utarbeidet en FoU-politikk for de statlige høgskolene, og det ble gjennomført en evaluering av Senter for høyere studier, jf kap 0287 post 71.

Forskningsrådet utga i 1997 rapporten «Det norske forskningssystemet – statistikk og indikatorer 1997; Utdanning, Forskning og utvikling, Teknologi, Innovasjon.» Rapporten er ment å gi en helhetlig beskrivelse av det norske forskningssystemet og er et viktig bidrag til å styrke kunnskapsgrunnlaget. Basisbevilgning til Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) og strategisk instituttprogram til Stiftelsen for studier i teknologi, innovasjon og økonomisk politikk (STEP-gruppen) er også sentrale tiltak på dette feltet.

SKF utarbeidet i 1997 et utkast til en handlingsplan for likestilling i FoU-sektoren. Handlingsplanen ble vedtatt av Forskningsrådet i juni 1998. Planen har som overordnede målsettinger å styrke rekrutteringen til fag med lav kvinneandel og å øke andelen kvinner i faste vitenskapelige stillinger. SKF arbeidet i 1997 for å opprette Kvinne- og kjønnsforskningens informasjonslinje og dokumentasjonsenhet i Norge (KILDEN). KILDEN skal være et tjenesteytende organ for norsk kvinne- og kjønnsforskning.

På oppdrag fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet forestod Forskningsrådet i 1997 en evaluering av norsk deltakelse i EUs Fjerde rammeprogram (jf kap 0288, post 73) og avga råd til Regjeringen om deltakelse i Femte rammeprogram. Midlene til strategiske fellesfunksjoner dekker videre informasjons- og stimuleringstiltak for fremme av norsk deltakelse i EUs forskningsprogrammer (EU-ForskningsInfo) og internasjonal personutveksling (Internasjonal stipendseksjon).

Forskningsrådet har ansvar for å finansiere de tre nasjonale forskningsetiske komiteene for henholdsvis medisin (NEM), naturvitenskap og teknologi (NENT) og samfunnsvitenskap og humaniora (NESH). I nær tilknytning til de nasjonale forskningsetiske komiteene finansierer Forskningsrådet i perioden 1997-99 driften av sekretariatet Standing Committee on Responsibility and Ethics in Science (SCRES).

Tilskuddet til informasjon delfinansierer felles informasjons- og profileringstiltak. Forskningsrådet gir ut bladene «Forskning» og «Tell'Us» og produserte i tillegg et tjuetalls større og mindre trykksaker i 1997. Forskningsdagene, som er et samarbeid mellom Forskningsrådet og en rekke av landets forskningsinstitusjoner, ble arrangert for tredje gang i 1997. Nysgjerrigper-prosjektet, TV-programmet Newton og støtte til konkurransen Unge Forskere er tiltak spesielt rettet mot barn og ungdom. Forskningsrådet var i 1997 med og dannet «Stiftelsen Ungdom og Forskning», som heretter skal ha ansvaret for å gjennomføre konkurransen Unge Forskere.

Resultatmål for 1999

Bevilgningen til strategiske fellesfunksjoner og informasjon i 1999 skal være minst 44 mill kroner. Bevilgningen er økt for å dekke kostnadene ved eventuell deltakelse i Eurobarometer, «Verdinettet» og som en delvis kompensasjon for bortfall av renteinntekter. Bortfallet av renteinntekter skyldes at Forskningsrådet i 1998 kommer inn under ordningen med statlig konsernkonto. Som en følge av at midlene til forskningsråden i Brussel fra og med 1999 skal dekkes av Utenriksdepartementet, har 1,5 mill kroner blitt overført fra kap 0285 post 52 til Utenriksdepartementets budsjett.

Forskningsrådet skal i 1999 fortsette arbeidet med å styrke rådgivnings- og møteplassfunksjonen. Dette vil bl a innebære et koordinert samarbeid med eksterne institusjoner for utvikling av grunnlaget for forskningspolitisk rådgivning og Forskningsrådets strategiarbeid. Grunnbevilgningene til NIFU og de strategiske programmene ved STEP videreføres i 1999.

Forskningsrådet skal i 1999 fortsette sitt arbeid med å styrke faktagrunnlaget for norsk forskningspolitikk.

Forskningsrådet må fortsatt legge til rette for og styrke utbyttet av norsk innsats i internasjonalt forskningssamarbeid. Bevilgningene til EU-ForskningsInfo og vitenskapsråden i Washington videreføres i 1999. Bevilgningene til utveksling under kulturavtalene må videreføres på om lag samme nivå som i 1998. Norge vil høsten 1998 innlede drøftinger med EU-kommisjonen med sikte på deltakelse i Eurobarometer fra 1999. Eurobarometer er EU-baserte intervjuundersøkelser for å kartlegge endringer i holdninger til politiske og samfunnsmessige spørsmål i landene. Kostnader knyttet til eventuell norsk deltakelse i Eurobarometer i 1999 skal dekkes over Forskningsrådets budsjett.

Det er viktig at forskningen og de resultatene den frambringer, holder høy etisk standard. De tre nasjonale forskningsetiske komiteene er sentrale virkemidler i dette arbeidet. Arbeidet i komiteene forutsettes videreført i 1999. Det skal legges særlig vekt på å styrke komiteenes utadrettede virksomhet.

Departementet ber Forskningsrådet i 1999 redegjøre for hvordan handlingsplanen for likestilling konkret følges opp overfor andre aktører i forskningssystemet og innenfor Rådets egen virksomhet.

Hovedaktivitetene for informasjon vil ligge fast for 1999. Det vil bli lagt særlig vekt på å framskaffe systematisk og bred dokumentasjon av oppnådde FoU-resultater og av Forskningsrådets resultater generelt. Videre vil det bli lagt vekt på økt samarbeid med universitets- og høgskolesektoren for en bedre utnyttelse av samlede ressurser i arbeidet med å profilere norsk forskning i samfunnet.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet ber Forskningsrådet videreutvikle ideen om et tverrfaglig «Verdinett» for forskning knyttet til verdispørsmål og livskvalitet, med sikte på en nærmere konkretisering av organisasjonsform, finansiering og temautvelgelse. Det forutsettes at planleggingen skjer i samråd med Verdikommisjonen. Bevilgningen til strategiske fellesfunksjoner og informasjon er økt med 2 mill kroner til planlegging og oppstart av «Verdinettet» i løpet av 1999. Forskningsrådet må selv avgjøre hvilket område som skal få ansvaret for dette tverrfaglige tiltaket.

Administrasjon, jf post 55

Resultatrapport for 1997-98

Bevilgningen på denne posten går til lønn for tilsatte i administrasjonen, husleie og andre driftskostnader. Per 31. desember 1997 var 288 personer tilsatt i Forskningsrådets administrasjon.

Av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets midler gikk 158,4 mill kroner til administrasjon i 1997, en nominell økning på 1,9 pst sammenliknet med 1996. I 1998 var beløpet 156,9 mill kroner, som er en nedgang på 1 pst i forhold til 1997.

Forskningsrådets administrasjon fortsatte i 1997 arbeidet med å styrke de interne styrings- og utviklingsfunksjonene, med å forenkle og effektivisere de administrative driftsfunksjonene og med å endre oppgaver og arbeidsmåter ved organiseringen av FoU-aktiviteter.

I 1997 satte Forskningsrådet i gang et toårig utviklingsprosjekt med formål å etablere et mål- og resultatstyringssystem. Systemet skal utvikles i nær dialog med departementene og de største forskningutførende aktørene. Forskningsrådet arbeidet i 1997 aktivt med ledelsesutvikling og organisasjonsutvikling.

Forskningsrådets arbeidsgiveransvar er ytterligere redusert. Per 1. januar 1998 hadde Forskningsrådet arbeidsgiveransvar for 579,1 årsverk. Dette tallet inkluderer egen administrasjon, randsonevirksomheten (ARENA, Etikkprogrammet, De nasjonale forskningsetiske komiteer, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste, Laboratoriet for radiologisk datering, Norsar og ProSus) og noe forskerpersonell - hovedsakelig postdoktorstipendiater, men også enkelte doktorgradsstipendiater med arbeidssted ved utenlandsk institusjon.

Forskningsrådet har arbeidet aktivt for å bringe kvinnerepresentasjonen i programstyrer, råd og utvalg i samsvar med likestillingslovens bestemmelse om sammensetning av offentlige utvalg. Kvinneandelen var i 1997 40 pst eller høyere i programstyrene, områdestyrene og hovedstyret, mens den i komiteer og utvalg var 33 pst.

Formidling av resultater og informasjon fra prosjekter og programmer er en integrert del av FoU-virksomheten og hører under de faglige bevilgningene. Informasjon av mer generell karakter ligger i grenselandet mellom fag og administrasjon. Lønn og ordinære driftsutgifter til generell informasjon belastes den administrative bevilgningen, mens øvrige kostnader belastes de faglige bevilgningene fra Nærings- og handelsdepartementet, Landbruksdepartementet, Fiskeridepartementet, Miljøverndepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Samlede utgifter til generell informasjon som belastes faglige bevilgninger, utgjorde 12,8 mill kroner i 1997.

Forskningsrådet administrerer en stor del av den forskningen Rådet finansierer gjennom programmer. Administrative utgifter til programdrift utgjør en integrert del av programmet og inngår derfor i FoU-budsjettet. Utgiftene til programadministrasjon var på 75,4 mill kroner i 1997. De programadministrative kostnadene utgjør om lag 4,4 pst av det samlede programbudsjettet. Etter 1994 har det vært en betydelig nedgang i antall programmer og programstyrer, og Forskningsrådet arbeider med å redusere antall programmer ytterligere. Utgiftene til programadministrasjon finansieres av de departementene som finansierer programmene.

Resultatmål for 1999

Bevilgningen til administrasjon dekker Forskningsrådets samlede administrative virksomhet. Denne virksomheten omfatter oppgaver i forhold til alle departementer, herunder forvaltning og fordeling av Forskningsrådets samlede budsjett. Den omfatter også en rekke nye oppgaver Forskningsrådet har fått ansvaret for, herunder bevilgningsansvar for flere institutter og større vekt på forskningspolitisk rådgivning enn tidligere.

Forskningsrådets administrasjon skal fortsatt utvikles i tråd med forutsetningen om Forskningsrådet som en helhetlig institusjon. I 1999 skal Forskningsrådet bl a

- styrke sin rolle som rådgivende og forskningsstrategisk organ
- styrke Rådets faglige funksjoner gjennom bedre kompetanse og videreutvikling av egen organisasjon og egne styringssystemer, herunder fortsette arbeidet med å utvikle et mål- og resultatstyringssystem
- fortsette å følge opp instituttpolitikken

Budsjettforslag for 1999

Post 52 Forskningsformål

Det er lagt inn 36,8 mill kroner som er spilleinntekter som følge av økt omsetning ved Norsk Tipping A/S. Forslag til midler til forskningsformål gjennom Forskningsrådet viser totalt en økning på ca 10 pst i forhold til 1998 når det korrigeres for tekniske endringer.

I tillegg til bevilgningene over post 52 videreføres tilsagnsfullmakten på samme nivå som i 1998, dvs 37,5 mill kroner, jf forslag til vedtak III nr 9.

For å støtte opp under Forskningsrådets budsjettmessige fleksibilitet har Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet ikke fordelt hele bevilgningen på fagområder. Et mindre, ufordelt beløp fordeles av Hovedstyret for å dekke prioriterte oppgavefelter innenfor Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets ansvarsområde.

I St meld nr 44 (1997-98) Tilleggsmelding om statens forhold til frivillige organisasjoner er det lagt til grunn at Regjeringen ønsker å slå sammen Det norske Pengelotteriet og Norsk Tippings spill. Regjeringen antar at en vil oppnå synergieffekter ved sammenslåingen, og at det samlede overskuddet vil kunne øke over tid. Se for øvrig omtale under kap 3305 på Kulturdepartementets budsjett. Under forutsetning av at Stortinget vedtar sammenslåingen og at sammenslåingen gir den forventede synergieffekt, vil det på sikt kunne komme økte midler til forskning på kap 0285 post 52. Omfanget av midlene er på det nåværende tidspunkt uklart. En del av midlene skal gå til å styrke forskning om barn og unge. Bruken av disse midlene bestemmes etter samråd med Barne- og familiedepartementet. Se også omtale under Barne- og familiedepartementets budsjett, kap 0857.

Post 55 Administrasjon

Forslag til bevilgning til administrasjon er i 1999 164,5 mill kroner. Bevilgningen ble redusert i 1998, og dette i tillegg til lønnsoppgjøret gjør det nødvendig med en viss økning av bevilgningen for 1999.

Forslaget til bevilgning til administrasjon gir en nominell økning på i underkant av 4,9 pst.

KAP 0287 FORSKNINGSINSTITUTTER OG ANDRE TILTAK

Kapitlet omfatter
- Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA)
- Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI)
- forskningsinstitutter som får basisbevilgning via Norges forskningsråd
- Teknologirådet
- tilskudd til andre institusjoner og tiltak
- departementets disposisjonsbevilgning

Kap 0287 Forskningsinstitutter og andre tiltak fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	6 164	5 858	0
50	NOVA	16 548	15 316	18 779
52	Norsk Utenrikspolitisk Institutt	14 495	13 204	13 679
54	Forskningsstiftelser	0	0	61 463
55	Teknologirådet	0	0	4 500
70	Tilskudd til forskningstiftelser	45 836	40 782	0
71	Tilskudd til andre private institusjoner	6 150	8 084	10 975
72	Til disposisjon for departementet	557	613	1 335
	Sum kap 0287	89 750	83 857	110 731

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Instituttgruppa for samfunnsforskning (ISAF) er avviklet. Bevilgningen til ISAF over kap 0287 post 01 er foreslått delt mellom Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) og Institutt for samfunnsforskning (ISF) (henholdsvis kap 0287 post 50 og kap 0287 post 54). Etter avviklingen av ISAF vil inntektene av garasjeutleien

tilfalle NOVA, og departementets forslag til bevilgning til NOVA på kap 0287 post 50 er derfor redusert med kr 36 000.
- Det tidligere kap 0287 post 70 Tilskudd til forskningsstiftelser er omgjort til en 50-post (post 54) i samsvar med Finansdepartementets retningslinjer for bevilgninger som går via Norges forskningsråd.
- Kap 0287 post 55 er nyopprettet, og omfatter bevilgninger til et nytt teknologiråd.
- 0,6 mill kroner er flyttet til kap 0287 post 71 fra kap 0285 post 52 som følge av at midler som tidligere ble bevilget til Senter for høyere studier (SHS) fra Norges forskningsråd, nå er lagt inn i den ordinære bevilgningen til SHS.

Instituttgruppa for samfunnsforskning, jf post 01

Resultatrapport for 1997

Instituttgruppa for samfunnsforskning (ISAF) er et ordinært statlig forvaltningsorgan som utfører fellestjenester for Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) og for Institutt for samfunnsforskning (ISF). Instituttgruppa har som formål å samordne og ivareta administrative, økonomiske og tekniske oppgaver for ISF og NOVA. ISAFs hovedfunksjoner utgjøres av EDB-avdelingen, bibliotek og kantine.

Resultatmål for 1999

Ved behandlingen av St prp nr 1 (1997-98) sluttet Stortinget seg til forslaget om at ISAF bør avvikles som statlig forvaltningsorgan med virkning fra 1. januar 1999, og at de fellestjenestene ISAF utfører, i stedet ivaretas gjennom et samarbeid mellom ISF og NOVA. Reorganiseringen skulle bygge på at de midlene som tidligere er bevilget til ISAF, deles mellom de to instituttene, og at de ansatte ved ISAF tilbys ansettelse ved ISF eller NOVA.

De berørte instituttene har i fellesskap lagt fram forslag om framtidig organisering av fellestjenestene og om tilsettingsforholdene for de ansatte ved ISAF.

Departementet foreslår, som forutsatt i St prp nr 1 (1997-98), at ISAF avvikles fra 1. januar 1999, jf forslag til vedtak VI nr 4. Overdragelse av ISAFs eiendeler til ISF og NOVA og organisering av fellestjenester reguleres i særskilte avtaler.

Budsjettforslag for 1999

Midlene som tidligere har vært bevilget til ISAF, fordeles mellom ISF og NOVA i samsvar med den fordelingen instituttene selv har foreslått, og baseres på en videreføring av ISAFs bevilgningsnivå for 1998.

Post 50 NOVA

Resultatrapport for 1997

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) ble etablert 1. juli 1996 ved en sammenslåing av Barnevernets utviklingssenter, Institutt for sosialforskning, Norsk gerontologisk institutt og forskningsprogrammet Ungforsk. NOVA er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter underlagt Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

1997 var NOVAs første år som eget institutt. Instituttet prioriterte både å styrke identiteten til NOVA og å utvikle en enhetlig organisasjon og felles strategi for forsknings- og utviklingsvirksomheten.

NOVAs forsknings- og utviklingsarbeid skal bidra til økt kunnskap om sosiale forhold og endringsprosesser. Arbeidet er organisert innenfor rammen av seks forskningsområder: forskning og utvikling innenfor barne- og ungdomsvernet, ungdomsforskning, forskning om offentlig politikk og levekår, forskning om velferd, livskvalitet og helse, trygde- og sosialhjelpsforskning og aldersforskning.

Det ble utført 69,5 forskerårsverk ved NOVA i 1997. Instituttets eksterne finansiering var på 63 pst mot ca 60 pst året før. Det ble produsert 41 publikasjoner (rapporter, skrifter og temahefter) og 115 vitenskapelige artikler. To doktorgrader ble avlagt, begge av kvinner.

Resultatmål for 1999

Forskningen innenfor NOVAs kjerneområder skal ha høy kvalitet og relevans. Det bør arbeides for økt bruk av instituttets forsknings- og utviklingsarbeid. Det legges vekt på å styrke kompetanseutviklingen og å iverksette gode økonomistyringssystemer. Etter forslag fra NOVA har departementet tildelt instituttet tre strategiske instituttprogrammer for perioden 1999-2003: På terskelen til et flerkulturelt samfunn, Forsørgingskilder i et livsløps-

og generasjonsperspektiv og Velferdstjenester i endring. Programmene er knyttet til forskningsfelter med stor samfunnsmessig interesse, og settes i verk innenfor rammen av den samlede basisfinansieringen.

For 1999 er det et mål å videreutvikle de strategiske instituttprogrammene med sikte på å avgrense og konkretisere programmenes mål, problemstillinger og framdriftsplaner samt å utarbeide et opplegg for nettverksbygging og samarbeidsrelasjoner med andre fagmiljøer.

Budsjettforslag for 1999

Etter avviklingen av ISAF er ISAFs tidligere bevilgning fordelt mellom NOVA og Instititutt for samfunnsforskning (ISF). Når det tas hensyn til dette, og justeringen for inntekter ved garasjeutleie, jf kap 3287, innebærer bevilgningsforslaget en videreføring av nivået for 1998.

Post 52 Norsk Utenrikspolitisk Institutt

Resultatrapport for 1997

Fra 1. januar 1997 ble Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) omdannet til et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Et av hovedmålene i 1997 var å utvikle strategiske instituttprogrammer knyttet til instituttets kjerneområder. I tilsagnsbrevet for 1998 ble NUPI tildelt to slike programmer: ett for europaforskning under tittelen Europa: Integrasjon og Suverenitet, og ett om Kollektiv Sikkerhet. Instituttets Russlandssenter er en del av det første programmet, mens det andre bygger på instituttets FN-program. NUPI har også en seksjon for internasjonal økonomi og en seksjon for utviklingsstudier og regionale konflikter.

NUPIs forskere utførte 33 årsverk i 1997. Den eksterne finansieringen var på 51 pst. Det ble publisert 187 vitenskapelige arbeider i 1997 mot 202 arbeider i 1996, og NUPI stod som arrangør av 51 større konferanser. To doktorgrader ble fullført, begge av menn.

Etter at NUPI ble omdannet til et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter, har økonomistyringen blitt effektivisert og styrket.

Resultatmål for 1999

De viktigste oppgavene for 1999 bør være å

- styrke de strategiske instituttprogrammene, herunder samarbeidet med andre forskningsmiljøer som har virksomhet på samme felter
- vurdere omfang av og innretning på utviklingsforskningen i lys av blant annet programutviklingen i Norges forskningsråd samt nasjonale og internasjonale brukerinteresser
- utvide kontaktflaten til privat sektor og utvikle et nærmere samarbeid med næringslivet
- videreutvikle NUPIs bibliotek til et komplementært nasjonalt bibliotek. I dette arbeidet bør det søkes en arbeidsdeling mellom NUPI og Nobelinstituttet

Budsjettforslag for 1999

Forslaget til bevilgning til NUPI tilsvarer nivået for 1998.

Post 54 Forskningsstiftelser

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har ansvar for basisbevilgningen til en rekke frittstående forskningsinstitutter. Norges forskningsråd har i kraft av sitt strategiske ansvar for instituttsektoren fått ansvaret for å tildele disse bevilgningene. Tildelingen skal skje i samsvar med «Retningslinjer for statlig finansiering av forskningsinstitutter», fastsatt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i 1994.

Basisbevilgningen, som består av en grunnbevilgning og bevilgning til et eller flere strategiske instituttprogrammer, skal brukes til instituttenes faglige virksomhet. Grunnbevilgningen skal gå til langsiktig kompetanseoppbygging, rekruttering og forskning innenfor det som er instituttenes kjerneaktiviteter. Grunnbevilgningen er en generell støtte, og midlene brukes i prinsippet fritt av instituttene. Det er likevel satt som forutsetning at grunnbevilgningen ikke skal brukes til å subsidiere oppdragsforskningen. Strategiske instituttprogrammer skal stimulere til kompetanseoppbygging innenfor et nærmere bestemt fagområde. Et slikt program kan berøre ett eller flere institutter og kan derfor være et virkemiddel for å oppnå arbeidsdeling og økt samarbeid og nettverksbygging mellom institutter eller mellom institutter og universiteter/høgskoler.

De regionale forskningsinstituttene driver hovedsakelig samfunnsvitenskapelig forskning, men enkelte har også teknologisk-naturvitenskapelige forskningsaktiviteter. Fra 1980 er det etablert ti regionale forskningsinstitutter som får basisbevilgning fra Kirke-, utdannings- og

forskningsdepartementet. De ti forskningsinstituttene er Agderforskning, Finnmarksforskning, Møreforskning, Nord-Trøndelagsforskning, Nordlandsforskning, Telemarksforskning-Bø, Telemarksforskning-Notodden, Vestlandsforskning, Østfold-forskning og Østlandsforskning. I tillegg finansierer departementet basisbevilgningen til den samfunnsvitenskapelige aktiviteten ved instituttene Rogalandsforskning og NORUT (ved Universitetet i Tromsø).

Resultatrapport for 1997

Av departementets midler til Norges forskningsråd ble det benyttet 17,7 mill kroner i basisbevilgninger til de regionale instituttene i 1997, en økning på 0,7 mill kroner fra 1996. Basisbevilgningenes andel av instituttenes totale inntekter utgjorde om lag 8 pst. I tillegg kommer støtte til prosjekter gjennom Forskningsrådet på ca 33 mill kroner i 1997. Fordelingen av prosjektbevilgninger skjer ut fra en evaluering av kvalitet og relevans i nasjonal konkurranse.

Forskningsrådet oppnevnte våren 1997 et utvalg som skulle evaluere seks av de regionale forskningsinstituttene. I mandatet for evalueringen inngikk bl a en vurdering av instituttenes faglige arbeider og av deres rolle i oppdragsmarkedet. Utvalget avla sin rapport i mars 1998. En hovedkonklusjon i rapporten er at instituttene kommer best ut når det gjelder relevans, men at deres faglige og vitenskapelige kvalitet kan bedres, se omtale under innledningen i kategori 07.70.

Åtte av instituttene hadde et negativt driftsresultat i 1997. Årsaken til dette kan være at oppdragsmarkedet fortsatt er trangt for flere av instituttene.

De regionale instituttene utførte i 1997 om lag 310 forskerårsverk.

Stiftelsen Finnmarksforskning fikk i 1997 likviditetsproblemer som følge av at salget av havbruksstasjonen som stiftelsen eide, ennå ikke var gått i orden. Som ledd i å avhjelpe likviditetsproblemene ba departementet Norges forskningsråd om å forskottere kr 750 000 av basisbevilgningen for 1998. Finnmarksforsknings økonomiske situasjon var fortsatt kritisk ved inngangen til 1998. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Fiskeridepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet mottok henvendelser fra stiftelsen om å medvirke til å sikre videre drift. Fiskeridepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet har gitt tilsagn om ekstraordinært tilskott på til sammen inntil kr 800 000 i 1998. De berørte departementer forutsatte at regionale og lokale interessenter på sin side bidro med minst kr 600 000. Finnmark fylkeskommune og Alta kommune har senere bevilget til sammen kr 800 000 til styrking av egenkapitalen ved Finnmarksforskning. Videre har departementene forutsatt at Norges forskningsråd og Finnmarksforskning går igjennom den framtidige virksomheten ved stiftelsen bl a med sikte på å avklare faglige innsatsområder og å videreutvikle samarbeidsrelasjoner med andre fagmiljøer.

De utenrikspolitiske instituttene driver hovedsakelig forskning på følgende områder: Staters utenriks- og sikkerhetspolitikk, etniske og nasjonalistiske konflikter, energi-, miljø- og klimapolitikk, ressursforvaltning og polar- og dyphavsforskning. I denne gruppen inngår tre institutter: Senter for internasjonal klima- og miljøpolitikk (CICERO), Institutt for fredsforskning (PRIO) og Fridtjof Nansens Institutt (FNI) samt Europaprogrammet. Den samlede basisbevilgningen fra departementet var på 22,8 mill kroner i 1997. Av dette beløpet ble 2 mill kroner fordelt av Forskningsrådet til særskilte samarbeidsprosjekter mellom instituttene slik som forutsatt i St prp nr 1 (1996-97). Også NUPI, som får sin basisbevilgning over kap 0287 post 52, har blitt tildelt midler til samarbeidsprosjekter fra denne posten. I tillegg til basisbevilgningene kommer støtte til prosjekter gjennom Forskningsrådet på 13,9 mill kroner i 1997. I 1997 lå bevilgningen til Europaprogrammets virksomhet på Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett. For 1998 går bevilgningen over budsjettet til Utenriksdepartementet.

Ett av instituttene hadde et negativt driftsresultat i 1997. De utenrikspolitiske instituttene utførte i 1997 om lag 70 forskerårsverk.

De samfunnsvitenskapelige instituttene, Institutt for samfunnsforskning (ISF) og Forskningsstiftelsen FAFO driver hovedsakelig forskning omkring arbeidsmarked, arbeidsliv, velferd og internasjonale forhold. Den samlede basisbevilgningen til disse instituttene var på 5,3 mill kroner i 1997. I tillegg kommer støtte til prosjekter gjennom Forskningsrådet på 9,5 mill kroner. Prosjekttilgangen ved instituttene har vært tilfredsstillende. Instituttene utførte i 1997 om lag 90 forskerårsverk.

Resultatmål for 1999

Det er et sentralt mål å styrke forskningsinstituttenes langsiktige kompetanseutvikling og faglige vedlikehold gjennom videreutvikling av strategiske instituttprogrammer eller andre

tiltak som styrker instituttenes faglige kjerneområder. Departementet vil styrke basisbevilgningen til de regionale forskningsinstituttene og til FNI med sikte på å utjevne forskjellen i bevilgningsnivå mellom og innenfor grupper av forskningsinstitutter.

Departementet legger vekt på at arbeidet med instituttevaluering videreføres som et viktig ledd i å kvalitetssikre instituttenes faglige virksomhet. Forskningsrådets arbeid med å evaluere instituttene og å samle inn og kartlegge ensartede nøkkeltall for instituttene er vellykkete verktøy for å bringe fram nødvendig kunnskap som grunnlag for en styrket strategisk instituttpolitikk.

Budsjettforslag for 1999

Bevilgningen foreslås økt med 20,7 mill kroner. Av økningen på posten skal 15 mill kroner nyttes til å styrke forskningen i distriktene gjennom økte basisbevilgninger til de regionale forskningsinstituttene. Midlene skal stimulere til langsiktig kompetanseoppbygging og skal i hovedsak gå til strategiske instuttprogrammer ut fra en vurdering av kvalitet og relevans, og særlig på forskningsfelter som er viktige for regionene. Departementet forutsetter at Norges forskningsråd i tildelingen av midler legger vekt på å sikre den faglige arbeidsdelingen mellom instituttene, og at midlene særlig bidrar til å videreutvikle kompetansen på instituttenes kjerneområder.

Av bevilgningsøkningen på denne posten er videre kr 3 005 000 midler som er overført til posten som ISFs andel av bevilgningen til det tidligere ISAF. Beløpet kommer i tillegg til den ordinære bevilgningen til instituttet og skal i sin helhet gå til ISF for å dekke de aktivitetene og oppgavene som tidligere var ivaretatt av ISAF.

Også basisbevilgningen til FNI skal styrkes med sikte på å utjevne forskjellen i basisbevilgningens størrelse mellom de utenrikspolitiske forskningsinstituttene.

Innenfor bevilgningen til de utenrikspolitiske instituttene skal det fortsatt avsettes særskilte midler til strategiske samarbeidstiltak.

Post 55 Teknologirådet

Regjeringen foreslår at det etableres et eget norsk teknologiråd, se omtale under kategori 07.70. Rådet foreslås opprettet fra og med 1. januar 1999. Midlene skal gå til drift av råd og sekretariat i etableringsåret. Ansvaret for sekretariatsfunksjonen foreslås lagt til Norges forskningsråd, og midlene vil derfor bli overført til Forskningsrådet. Departementet forutsetter at Forskningsrådet vil samlokalisere og samordne sekretariatet for Teknologirådet med sekretariatet for de nasjonale forskningsetiske komiteene i Forskningsparken i Oslo. Dette vil sikre Teknologirådet god kontakt med komiteene og med forskningsmiljøene.

Budsjettforslag for 1999

Forslaget til bevilgning er på 4,5 mill kroner. Forslaget innebærer en samfinansiering mellom flere departementer. Det er overført til sammen 1,5 mill kroner fra Landbruksdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Sosial- og helsedepartementet. I tillegg vil 0,5 mill kroner bli foreslått bevilget over Fiskeridepartementets budsjett.

Post 71 Tilskudd til andre private institusjoner

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til at forskning og forskningsrelatert virksomhet videreføres ved institusjonene. Tilskuddet til Senter for høyere studier, som får hoveddelen av midlene på posten, skal bidra til å heve kvaliteten i grunnforskningen og til å skape et godt miljø for postdoktoral utdanning.

Tildelingskriterier

Bevilgningen gis som grunnstøtte til institusjonene. Fordelingen av bevilgningen på institusjonene fastsettes gjennom den årlige behandling av statsbudsjettet.

Oppfølging og kontroll

Departementet mottar skriftlig tilbakemelding i form av årsrapporter og revidert regnskap. Departementet foretar en generell formalia- og rimelighetskontroll av årsrapport og regnskap.

Spørsmålet om evalueringer av institusjonene vurderes i henhold til departementets retningslinjer for evalueringer av tilskuddsordninger.

Rapport for 1997

Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo (DNVA) og Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i Trondheim (DKNVS) har til oppgave å fremme norsk vitenskap, bl a ved å utgi vitenskapelig litteratur, støtte forskning, forvalte vitenskapelige fond og skape kontakt med utenlandske miljøer og organisasjoner. I likhet med foregående år hadde akademiet i Oslo og DKNVS i Trondheim også i 1997 betydelig aktivitet i form av konferanser og fagseminarer, alle de større med bred internasjonal deltakelse. Akademiet i Oslo ivaretok dessuten norsk medlemskap i 35 internasjonale organisasjoner.

Senter for høyere studier (SHS) skal være et felles miljø for særlig dyktige norske og utenlandske forskere, og er et tiltak for å heve kvaliteten i grunnforskningen. Et av senterets mål er å tjene som et godt miljø for postdoktoral forskerutdanning. Tre vitenskapelige internasjonalt sammensatte grupper var i arbeid ved SHS i 1997. Etter oppdrag fra departementet oppnevnte Norges forskningsråd et utvalg for å evaluere SHS. Utvalget avla sin rapport til Forskningsrådet i mai 1997. Evalueringen viste at SHS er en god institusjonell ramme for å drive grunnforskning i et internasjonalt miljø og på høyt nivå. Etter utvalgets oppfatning må imidlertid finansieringen styrkes vesentlig dersom senteret skal kunne oppfylle sin hovedmålsetting. SHS har sin største utfordring i å få trukket det norske universitets- og høgskolemiljøet mer aktivt inn i virksomheten. Etter en høringsrunde anbefalte Forskningsrådet at evalueringsutvalgets tilrådinger og vurderinger i hovedsak følges opp.

Vitenskapelige fond gjelder Nansenfondet, Det vitenskapelige forskningsfond av 1919 og Institutt for sammenliknende kulturforskning. Instituttets støtte i 1997 gikk som tidligere bl a til forskningsstipender, utgivelse av vitenskapelige publikasjoner og til vitenskapelige konferanser.

Egede Instituttet har til oppgave å utføre misjonsvitenskapelig forskning og fremme misjonskunnskap. Instituttet utgir Norsk tidsskrift for misjon.

Tilskuddet til Christian Michelsens Institutt (CMI) går til menneskerettighetsforskningen ved instituttet, som har et anvendt siktemål og en klar U-landsprofil. I 1997-98 delfinansierte departementet bl a følgende prosjekter: Utarbeidelse av læremateriale for lokalt demokrati i Etiopia, redigering av «Human Rights in Developing Countries Yearbook», en analyse av internasjonale reaksjoner på folkemordet i Rwanda og et bokprosjekt i forbindelse med markeringen av 50-årsjubileet for FNs menneskerettighetserklæring.

Budsjettforslag for 1999

Evalueringen av Senter for høyere studier (SHS), høringsrunden og Forskningsrådets anbefaling har påpekt at basisbevilgningen til SHS må økes betydelig dersom senteret skal kunne oppfylle sin hovedmålsetting. Departementet foreslår derfor å styrke bevilgningen. I tillegg til bevilgningen på kap 0287, post 71 har SHS fått et fast tilskudd fra Forskningsrådet på kr 600 000 fra kap 0285, post 52. Dette tilskuddet er fra 1999 overført til denne posten. Departementet forutsetter at SHS legger vekt på å trekke alle de norske universitetene mer aktivt med i samarbeidet. Støtten til øvrige institusjoner videreføres.

Vannakademiet er en stiftelse etablert i 1998. Stiftelsens formål er å bidra til forebygging og løsning av nasjonale og internasjonale vannkonflikter. Stiftelsens aktivitet vil omfatte utgivelse av publikasjonen «State of the World Waters», opplæringsprogrammer og internasjonale konferanser. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet foreslår å støtte oppstart av Vannakademiets virksomhet med kr 475 000 i 1999.

Tabell: Bevilgninger til vitenskapelige institusjoner og tiltak

(i 1 000 kroner)

Institusjon	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo	1 000	985	1 020
Senter for høyere studier	3 640	5 640	7 900
Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i Trondheim	73	71	100
Det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs Stiftelse	99	96	120
Vitenskapelige fond	109	104	108
Egede Instituttet	229	218	250
Christian Michelsens Institutt	1 000	970	1002
Vannakademiet			475
Sum	6 150	8 084	10 975

Post 72 Til disposisjon for departementet

Formålet med tilskuddsordningen er å støtte arrangement av og deltakelse i forskjellige nasjonale og internasjonale forskningskonferanser, og å støtte andre forskningsrelevante tiltak.

Av denne bevilgningen ble det i 1997 gitt tilskudd til forskningsprosjekter og arrangement av og deltakelse i forskjellige nasjonale og internasjonale konferanser. Tilskuddsmottakerne var enkeltpersoner, organisasjoner og institusjoner.

Bevilgningen skal i 1999 gå til forskning og forskningspolitikk i Norge eller internasjonalt. Posten er styrket med kr 700 000 for å dekke førsteårsfinansieringen av et svensk-norsk bokprosjekt i forbindelse med 100-årsjubileet for unionsoppløsningen i 1905.

KAP 3287 FORSKNINGSINSTITUTTER OG ANDRE TILTAK

Kap 3287 Forskningsinstitutter og andre tiltak fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
03	Diverse inntekter	29	35	0
	Sum kap 3287	29	35	0

Inntektskapitlet utgår i samband med avviklingen av ISAF.

KAP 0288 INTERNASJONALE SAMARBEIDSTILTAK

Kapitlet omfatter
- kontingenter til norsk medlemskap i internasjonale grunnforskningsorganisasjoner
- kontingent til EUs rammeprogram for forskning og utvikling under EØS-avtalen
- disposisjonsbevilgning for departementet

Kap 0288 Internasjonale samarbeidstiltak fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
72	Internasjonale grunnforskningsorganisasjoner	82 363	80 573	94 714
73	EUs rammeprogram for forskning, *kan overføres*	296 413	381 300	398 200
74	Til disposisjon for internasjonalt utdanningssamarbeid	2 442	2 460	2 624
	Sum kap 0288	381 218	464 333	495 538

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endring:
- Kr 85 000 er flyttet fra post 74 til budsjettet til Utenriksdepartementet, som heretter vil ha ansvaret for bevilgningen til norskundervisningen ved islandske skoler.

Post 72 Internasjonale grunnforskningsorganisasjoner

Tilskuddet dekker den norske kontingenten for deltakelse i
- CERN (European Organization for Nuclear Research)
- EMBL (European Molecular Biology Laboratory)
- EMBC (European Molecular Biology Conference)
- ESRF (European Synchrotron Radiation Facility)
- IARC (International Agency for Research on Cancer)

CERN holder til i Genève. Laboratoriet utvikler store partikkelakseleratorer, som gjør det mulig bl a å studere universets grunnelementer og derved dets skapelse, struktur og

utvikling. Norge har deltatt i CERN fra etableringen i 1954. Norges andel for 1998 er 1,8 pst av budsjettet (andelen for 1999 fastsettes høsten 1998).

EMBL er et laboratorium for avansert molekylærbiologisk og bioteknologisk forskning, og er ledende i verden på sitt område. Laboratoriet har tilhold i Heidelberg. EMBL ble etablert i 1974. Norge har vært medlem siden 1986. Norges andel for 1999 utgjør 1,54 pst av landenes totale bidrag til budsjettet.

EMBC er en organisasjon som gir støtte til utvekslingsprogram for forskere innenfor molekylærbiologi, og er nært knyttet til EMBL. EMBC ble etablert i 1968, og Norge har vært medlem siden 1986. Norges andel utgjør 1,45 pst av budsjettet for 1999.

ESRF ligger i Grenoble og startet sin virksomhet i 1994. Den er det største laboratoriet for synkrotronstråling i verden. Synkrotronstråling brukes særlig innenfor materialforskning og mikrobiologi. Norge deltar gjennom det nordiske konsortiet NORDSYNC. Norges bidrag til ESRF utgjør 0,56 pst av budsjettet.

IARC er en del av Verdens helseorganisasjon (WHO). Instituttet driver forskning om kreftutvikling og forebygging av kreft. IARC har sitt hovedsete i Lyon i Frankrike. Norges kontingent utgjør ca 5 pst av budsjettet.

Ansvaret for den faglige norske utnyttelsen av medlemskapet i CERN, EMBL OG ESRF ligger i første rekke hos Norges forskningsråd, og effektueres bl a ved at det bevilges forskningsmidler under kap 0285, post 52.

Målsetting

Målsettingen for norsk deltakelse i de internasjonale grunnforskningsorganisasjonene er å styrke kvaliteten på norsk forskning. Deltakelsen gir norske miljøer tilgang til avanserte laboratoriefasiliteter og til forskningsdata som Norge på egen hånd ikke ville være i stand til å framskaffe og som er til nytte for norsk forskning og næringsliv. Det er derfor viktig å arbeide videre med å få flere nordmenn ansatt ved de internasjonale organisasjonene. Arbeidet med å engasjere norsk næringsliv i konkurranse om levering av varer og tjenester til de store forskningslaboratoriene prioriteres.

Rapport for 1997-98

Arbeidet ved CERN var i 1997 preget av forberedelsene til store eksperimenter (ATLAS og ALICE) ved den nye partikkelakseleratoren (LHC), som forventes å stå ferdig i 2005. Akseleratoren vil få et energipotensial som, ved hjelp av teknologi som ikke tidligere har vært utviklet, gjør det mulig å studere materiens innerste hemmeligheter og eventuelt revidere vår oppfatning av universets tilblivelse, struktur og utvikling.

I 1997 ble det av midlene bevilget over kap 0285 post 52 brukt 10,4 mill kroner på norsk forskning ved CERN. Denne følgeforskningen inngikk i Forskningsrådets program for kjerne- og partikkelforskning. I 1997 var det 33 nordmenn ansatt ved CERN. Rundt dobbelt så mange norske fysikere og studenter arbeider i årets løp kortere eller lengre tid ved CERN. Den største norske CERN-aktiviteten i 1997 foregikk ved LEP-Delphi-eksperimentet, og ved tungioneeksperimentene. Det var i 1997 36 hovedfagsstudenter og 11 doktorgradsstudenter knyttet til CERN. Mange tidligere Delphi-studenter arbeider nå i norsk elektronikkindustri. Norge yter et viktig bidrag ved å utvikle nye detektorer for ATLAS-eksperimentet. Disse vil bli produsert i Norge.

I tillegg til hovedlaboratoriet i Heidelberg omfatter EMBL også utestasjoner i Hamburg, Grenoble og Hinxton/Cambridge. Med sin nære tilknytning til ESRF representerer EMBL en viktig tilgang til avansert vitenskapelig utstyr for norske forskere. I 1997 ble det, bl a etter initiativ fra Norge, etablert et eget gjesteforskerprogram. I 1997 bevilget Forskningsrådet 6,7 mill kroner til norsk forskning knyttet til medlemskapet (følgeforskning) i EMBL. I løpet av 1997 var 15 norske forskere på forskningsopphold, kurs og møter ved EMBL. To norske doktorgradsstipendiater avsluttet sine 3-4 år lange opphold ved EMBL i 1996-97, og to nye stipendiater startet i 1997. I tillegg er det to nordmenn ansatt ved EMBL-laboratoriene. Det er under utvikling et godt og økende samarbeid mellom EMBL og norske forskningsmiljøer, særlig universitetene i Bergen, Oslo og Tromsø.

Ved ESRF har arbeidet med å ferdigstille synkrotronstrålelaboratoriet blitt videreført. Det har vært delvis operativt i 1997 og ventes ferdig utbygd i løpet av 1998. Laboratoriet vil gi unike muligheter for forskning på høyt nivå, for eksempel innenfor mikrobiologi og materialforskning.

Norsk forskning knyttet til ESRF inngår i Forskningsrådets program for materialforskning. Av programmets totalbudsjett på 10,8 mill kroner i 1997 ble ca 2 mill kroner bevilget til virksomhet mot ESRF. Den norske aktiviteten ved ESRF har vært sterkt økende siden åpningen i 1994, og i 1997 var det fem norske prosjekter ved ESRF. I tillegg til å produsere

data av høy vitenskapelig interesse fungerer strålelinjene ved ESRF som et opplæringsredskap for stipendiater og hovedfagsstudenter i arbeid ved store installasjoner. Om lag 20 norske forskere og omtrent like mange stipendiater og hovedfagsstudenter benyttet seg av ESRFs laboratoriefasiliteter i løpet av 1997. I tillegg har Norge én fast postdoktorstipendiat ved ESRF. Forskningsrådet har etablert selskapet Norsk synkrotronforskning A/S for å øke interessen for, og derved stimulere til økt bruk av, ESRF i norske forskningsmiljøer. Engasjementet i det sveitsisk-norske samarbeidet om en strålelinje (SNBL) har vært sterkt økende. Norge har i 1997 én person ansatt ved ESRF, og Forskningsrådet arbeider aktivt med å rekruttere flere norske fagfolk til stillinger ved denne institusjonen.

Norges deltakelse i IARC er, i tillegg til det rent forskningsmessige, også begrunnet ut fra verdien av generell informasjon om kreft. IARC har f eks nylig utgitt flere rapporter om sammenhengen mellom røyking og kreft, rapporter som vil bli viktige i Verdens helseorganisasjons (WHO) satsing på dette området. I Norge er det særlig Kreftregisteret, Folkehelsa og Radiumhospitalet som aktivt utnytter samarbeidet med IARC. Norske forskere deltar i de fleste faggruppene. Deltakelsen spiller en viktig rolle i norske myndigheters kreftforebyggende arbeid. Det er for tiden et medlem fra Norge i Det vitenskapelige råd, og en nordmann er tilsatt i IARCs stab. Flere norske forskere har vært på korttidsopphold og kurs ved IARC i 1997-98.

Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) leverte i 1997 på oppdrag fra Norges forskningsråd en rapport om Norges deltakelse i samarbeidet innenfor internasjonale grunnforskningsorganisasjoner. Forskningsrådet har rapporten til vurdering, og vil i løpet av 1998 gi sine anbefalinger vedrørende videre oppfølging.

Budsjettforslag for 1999

Nedenfor følger en oversikt over budsjetterte kontingenter og faktiske utbetalinger for 1997-99:

Tabell: Fordeling av norske kontingenter til organisasjonene i 1997-99

(i 1 000 kroner)

Organisasjon	Bevilget 1997	Utbetalt 1997	Bevilget 1998	Utbetalt 1998	Forslag 1999
CERN	84 332	68 003	66 653	82 500[1)]	79 528
EMBL	5 321	4 118	4 121	4 363	4 371
EMBC	968	948	969	1 153	1 160
ESRF	2 831	2 639	2 599	2 900[1)]	2 750
IARC	5 713	6 655	6 231	6 827	6 864
SUM	99 165	82 363	80 573	97 743	94 673

1) De totale utbetalingene til ESRF og CERN for 1998 inneholder stipulerte tall for ikke effektuerte utbetalinger per 15. september 1998.

Kontingentene for 1999 er beregnet på grunnlag av de vedtatte kontingentene for 1998 multiplisert med valutakurser per 16. mars 1998. De faktiske utbetalingene til kontingenter vil bli andre beløp, avhengig av valutakursen på utbetalingstidspunktet. Dessuten vil endelig budsjett for 1999 for de fleste organisasjonene først bli vedtatt høsten 1998.

Norges forskningsråd har ansvar for midler til følgeforskning knyttet til Norges deltakelse i grunnforskningsorganisasjonene CERN, EMBL og ESRF. Disse midlene bevilges over kap 0285. Deltakelsen i de internasjonale programmene skal ses i sammenheng med den nasjonale satsingen på tilsvarende områder.

Post 73 EUs rammeprogram for forskning

Norge har siden EØS-avtalen trådte i kraft 1. januar 1994, deltatt fullt ut i EUs rammeprogram for forskning. Denne posten dekker kontingent i forbindelse med Norges deltakelse i EUs rammeprogram, i hovedsak knyttet til prosjekter i Fjerde rammeprogram 1994-98 som videreføres i 1999.

EU regner med at Femte rammeprogram for perioden 1999-2002 ikke vil komme i gang for fullt det første året, slik at det bare vil bli mindre utgifter i forbindelse med en norsk deltakelse i det nye programmet i 1999.

Stortinget ba våren 1998 Regjeringen om å legge til rette for Norges deltakelse i Femte rammeprogram. Endelig vedtak om Femte rammeprogram vil trolig bli fattet i EUs organer i oktober 1998, og Stortinget vil deretter ved egen proposisjon bli invitert til å gi sitt samtykke til innlemmelse av Femte rammeprogram i EØS-avtalen.

Femte rammeprogram vil videreføre sentrale fagområder fra Fjerde rammeprogram som IKT, miljø, energi, havforskning, landbruks- og fiskeriforskning, men vil generelt være mer samfunnsorientert og legge sterkere vekt på forskning for livskvalitet og helse enn tidligere.

Målsetting

Formålet er å sikre norsk deltakelse i kompetansesterke forskningsmiljøer i Europa, og således bidra til økt kvalitet og verdiskaping ved å hente kunnskap og teknologi fra utlandet til fagmiljøer og bedrifter i Norge. Samarbeidet sikrer nye kontaktnett og øker tilgangen på ny kunnskap til nytte for samfunns- og næringsliv. Det vil fortsatt være viktig å styrke næringslivets engasjement i EUs rammeprogram. Dette forutsetter en videreføring av Forskningsrådets aktive informasjonsvirksomhet og en planmessig bruk av midler til forprosjekter, særlig for å stimulere små og mellomstore bedrifters engasjement.

Rapport for 1997-98

I 1997 gjennomførte Norges forskningsråd en evaluering av norsk deltakelse i EUs rammeprogram, i hovedsak Fjerde rammeprogram. Hovedkonklusjonen var at Norge har hatt godt utbytte av deltakelsen, se omtale under kategoriinnledning 07.70.

Fram til 1997 hadde over 650 prosjekter og nettverk med norsk deltakelse blitt innvilget i Fjerde rammeprogram, og av disse hadde over 90 norsk koordinator. Om lag 28 pst av de norske søknadene om prosjekt- og nettverksmidler ble innvilget, noe som er over det europeiske gjennomsnittet. Norges deltakelse var på linje med Sveriges, men lavere enn for Danmark og Finland.

Norske søkere har særlig utmerket seg på områdene transport, kommunikasjonsteknologi, informasjonsteknologi og energi. Uttellingen har også vært meget god innenfor fiskeri- og havbruk, marin forskning, biomedisin, miljø og sosioøkonomisk forskning.

Innenfor forskermobilitetsprogrammet (TMR) har hittil seks norske installasjoner fått status som Large Scale Facilities (LSF). Fire er nye i 1998. Dette gjelder 1) anlegg for måling, overvåking og modellering av marine systemer knyttet til NTNU/SINTEF/OCEANOR, 2) Alomar-radaren ved Norsk Romsenter på Andøya (atmosfæreforskning), 3) Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) i Bergen og 4) VESO Vikan AkvaVet, Namsos (veterinærmedisin innen fiskeri). De øvrige to er anlegg for forskning på marine næringskjeder knyttet til Institutt for fiskeri- og marinbiologi ved Universitetet i Bergen/Havforskningsinstituttet og miljøforsknings- og overvåkingsstasjoner i Ny-Ålesund, et samarbeid mellom Norsk Polarinstitutt, Statens kartverk, NILU og det tyske Alfred-Wegener-instituttet. Disse seks LSF vil motta rundt 18 mill kroner fra EU gjennom TMR-programmet i perioden fram til våren 2000.

Deltakelsen fra næringslivet har steget de senere årene, og ca 1/3 av prosjektene har bedrifter som deltakere. Det dreier seg om et hundretalls norske bedrifter, som således er involvert i rammeprogrammet. Bedriftsdeltakelsen er høyest innenfor områdene informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), produksjons- og materialteknologi, telematikk og transport. Ifølge evalueringen har bedriftene vurdert deltakelsen svært positivt, og har bl a framhevet betydningen av internasjonal nettverksbygging.

Forskningsrådet har gitt en entydig tilråding om at Norge bør delta i Femte rammeprogram.

Budsjettforslag for 1999

For 1998 ble det budsjettert med 49,8 mill ECU til norsk deltakelse i EUs Fjerde rammeprogram. Til dekning av dette ble det avsatt 381,3 mill kroner på denne posten, samt 11,8 mill kroner på kap 1410 post 71 på Miljøverndepartementets budsjett.

For 1999 foreslås foreløpig en kursjustert videreføring av bevilgningen i 1998 på kap 0288 post 72. Bevilgningen på 11,8 mill kroner på Miljøverndepartementets budsjett videreføres også.

I 1999 vil utgiftene til norsk deltakelse fremdeles i hovedsak være knyttet til videreføring av aktiviteter i Fjerde rammeprogram, selv om aktivitetene er under gradvis nedtrapping. Behovet for midler til disse aktivitetene er anslått til 320 mill kroner. Det er dermed også rom for å dekke eventuelle utgifter i forbindelse med en norsk deltakelse i Femte rammeprogram. EUs organer har imidlertid ennå ikke fattet vedtak om Femte rammeprogram, og de budsjettmessige konsekvensene i 1999 og senere år av norsk deltakelse er således ikke avklart. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med denne saken.

Post 74 Til disposisjon for internasjonalt utdanningssamarbeid

Bevilgningen skal brukes til ulike tiltak for å fremme nordisk og annet internasjonalt utdanningssamarbeid. Den dekker bl a kontingent til OECDs senter for utdanningsforskning (CERI), deltakelse i den årlige europeiske tegne- og stilkonkurransen «Europa i skolen» tilknyttet Europarådet, tilskudd til Foreningen Norden og UNESCOs nettverk for skolcut-

veksling (ASP). Husleie for NorFa (Nordisk forskerutdanningsakademi) dekkes også over denne posten. Posten er økt for å dekke økte husleieutgifter for NorFa. Kr 85 000 til norskundervisning i islandske skoler er overført til Utenriksdepartementets budsjett.

Programkategori 07.80 Stipend og sosiale formål

Kategori 07.80 omfatter
- stipend, rentestøtte og avskrivninger for elever i videregående opplæring og studenter i høgre utdanning
- særskilte støtteordninger for norske studenter i utlandet
- sosiale tiltak for elever og studenter
- drift av Statens lånekasse for utdanning

Programkategori 07.80 Stipend og sosiale formål fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
0291	Studier i utlandet og sosiale formål for elever og studenter	281 691	254 687	276 024	8,4
2410	Statens lånekasse for utdanning (jf kap 5310)	13 287 456	13 257 975	13 429 120	1,3
	Sum kategori 07.80	13 569 147	13 512 662	13 705 144	1,4

I tabellen over er forslag til bevilgning for 1999 sammenliknet med statsbudsjettet for 1998 og regnskap for 1997. Sammenlikningen viser en samlet økning på ca 1,4 pst fra 1998 til 1999.

Programkategori 07.80 Stipend og sosiale formål fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
5310	Statens lånekasse for utdanning (jf kap 2410)	4 084 476	3 971 200	3 496 800	-11,9
5617	Renter fra Statens lånekasse for utdanning	0	3 949 000	4 895 000	24,0
	Sum kategori 07.80	4 084 476	7 920 200	8 391 800	6,0

Budsjettforslag 1999 – prioriteringer

I budsjettet for 1999 blir følgende foreslått:
- Rammen for nye tilsagn til studentboliger økes med 100 enheter.
- Kostnadsnormen økes med 3,3 pst fra undervisningsåret 1999-2000.
- Reisestøtte for utenlandsstudenter for to tur-retur-reiser per år gis fra 1999-2000 som stipend, jf kap 2410, post 71.
- Stipend til forberedende språkkurs økes fra kr 10 000 til kr 15 000, jf kap 2410, post 71.
- Økningen av aldersskillet for visse elevgrupper i videregående opplæring.
- Innstramming i gebyrstipend til kunstfagutdanning i Storbritannia.
- En videreføring av antall studentbarnehageplasser.

Stipendandelen over aldersskillet opprettholdes på 30 pst. Regjeringen hadde sett det som ønskelig å øke andelen ytterligere, men har ikke funnet rom for dette innenfor budsjettert.

Det markedsbaserte utlånssystemet med flytende rente foreslås videreført i 1999.

Departementet vil i samarbeid med Lånekassen legge til rette for at arbeidet med et fastrentetilbud kan utredes og forberedes, slik at det kan settes i drift i år 2000.

For nærmere omtale av forslagene vises det til de enkelte kapitler.

Studentvelferd

Studiefinansiering og studentvelferd er en del av kunnskapspolitikken. Studentvelferdstilbudet er et supplement til samfunnets generelle velferdstilbud og bidrar til å legge forholdene til rette for at flere studenter kan gjennomføre sitt studium på normert tid.

Studentvelferd og studiekvalitet henger tett sammen. Den kraftige veksten i høgre utdanning har skapt press mot velferdsapparatet. I lov om studentsamskipnader er utdanningsinstitusjonene gitt overordnet ansvar for det helhetlige læringsmiljøet, mens samskipnadene er gitt det operative ansvaret for studentvelferd.

Departementet har nedsatt en arbeidsgruppe med eksterne representanter for å utrede ansvarsforholdet mellom vertskommune og utdanningsinstitusjon/samskipnad. Arbeidsgruppen skal presentere problemstillinger og foreløpige forslag på en læringsmiljøkonferanse i november, og levere endelig rapport innen 1. april 1999. Departementet holder sekretariat for arbeidsgruppen.

For å sikre studentvelferden ytes det tilskudd til studentsamskipnadene. Tilskuddene skal sette samskipnadene i stand til å organisere velferdstilbud for studentene. Det gis særlige tilskudd til studentboliger, barnehageplasser for studentbarn, sosial rådgivningstjeneste og helsetiltak.

Studentboligsituasjonen er god ved mange institusjoner, men det er fortsatt enkelte steder der boligsituasjonen for studenter er lite tilfredsstillende. Departementet foreslår derfor å øke rammen for nye studentboligenheter med 100 til 600 i 1999, jf nærmere omtale under kap 0291.

Studiefinansiering

Mål

Det er et mål at studiefinansieringen skal gi lik rett til utdanning, slik at utdanningen kan skje uavhengig av sosiale eller økonomiske forhold, alder, kjønn eller geografiske avstander. Videre bør forhold som funksjonshemming, sykdom eller fødsel ikke være til hinder for å fullføre påbegynt utdanning. Studiefinansieringen skal legge til rette for at flest mulig kvalifiserte utdanningssøkende får mulighet for å påbegynne og gjennomføre en utdanning. Hovedutfordringen vil være å finne fram til en studiefinansieringsmodell som bidrar til å bedre studieprogresjonen, og som samtidig ivaretar behovet for en sosial profil. En vil bl a utrede muligheten for å gi stipend til studenter som blir forsinket i utdanningen pga funksjonshemming.

Studiefinansieringen skal videre bidra til å sikre samfunnet tilgang på utdannet arbeidskraft med høyt kunnskapsnivå og sterk internasjonal orientering. Støttesystemet må i størst mulig grad være fleksibelt, slik at det raskt fanger opp endringer i etterspørsel etter arbeidskraft og utdanning.

Tilstandsvurdering

Støttesystemet er bedret ved at en større del av støtten utbetales som stipend. Stipendandelen er økt fra 13 pst i 1992-93 til 30 pst i 1998-99.

Samlet støttetildeling i 1997-98 var ca 10 558 mill kroner, hvorav ca 4 244 mill kroner ble utbetalt som stipend og 6 314 mill kroner som lån. Dette var en økning i støttetildelingen på ca 519 mill kroner fra 1996-97, hvorav stipend økte med ca 388 mill kroner, mens lån økte med om lag 131 mill kroner. Økt stipend kan bl a forklares ved at stipendandelen ble økt fra 26 til 28 pst fra undervisningsåret 1996-97 til 1997-98.

I undervisningsåret 1997-98 er antall elever og studenter i utdanning med adgang til å søke støtte i Lånekassen anslått til 387 100. Foreløpige tall for undervisningsåret 1997-98 viser at om lag 229 000 mottok støtte.

Som et resultat av ønsket om å bruke støttesystemet som et virkemiddel i utdanningspolitikken er det vokst fram et betydelig omfang av særstipend og avskrivningsordninger. For dem som har betalingsproblemer, er det utviklet ulike typer betalingsordninger. Det er nedsatt to utvalg som skal vurdere ulike muligheter for støtte, samt utrede forenklinger og forbedringer av utdanningsfinansieringen. Departementet vil også vurdere ytterligere tiltak for å lette tilbakebetalingen for låntakere med betalingsvansker, samt finne strategier for innkreving av misligholdte lån.

Fra 1. januar 1998 ble det innført markedsbasert utlånssystem med flytende rente, jf omtalen under kap 2410.

Det er lang tradisjon for at et betydelig antall norske studenter tar sin utdanning i utlandet. Interessen for å studere i utlandet øker fra år til år, og støtteordningene bidrar til å legge forholdene til rette for at norsk ungdom kan ta utdanning i utlandet.

I tilknytning til sekretariatet i Norgesnettrådet arbeides det med tilrettelegging for internasjonalisering og godkjenning av utenlandsk utdanning, jf kategori 07.60.

For å øke gjennomstrømmingen har det vært satt i verk tiltak som avskrivning ved fullføring av langvarig høgre utdanning. Det vises videre til tiltak under kategorien 07.60 for å bedre gjennomstrømmingen.

Strategier og tiltak

I forbindelse med oppfølging av St meld nr 19 (1996-97) foreslår departementet at reisestøtten til utenlandsstudenter, som tidligere ble gitt som 50 pst lån og 50 pst stipend, omlegges til å bli utbetalt som stipend fullt ut.

For å bedre mulighetene for å studere i land som tradisjonelt har liten søkning fra Norge, er det opprettet et engangsstipend til forberedende språkkurs til studier i ikke-engelskspråklige land. Stipendet foreslås økt med 50 pst fra undervisningsåret 1999-2000. Dette innebærer et stipend på kr 15 000 for å stimulere flere til å ta utdanning i land med et annet språk enn engelsk.

Regjeringen hadde sett det som ønskelig å øke stipendandelen, men har ikke funnet rom for dette innenfor budsjettet.

Støtteordningen fra Statens lånekasse for utdanning for studenter fra Sentral- og Øst-Europa og utviklingsland omfattet opprinnelig 750 plasser. Fra studieåret 1996-97 ble ordningen utvidet med 150 plasser. Interessen blant universiteter og høgskoler for å få tildelt plasser innenfor kvoteordningen er stor. For studieåret 1997-98 var det oversøkning på plassene for studenter fra Øst-Europa, mens det i 1998-99 var oversøkning også på plassene for studenter fra utviklingsland. Departementet foreslår at ordningen utvides med 200 nye plasser fra studieåret 1999-2000, slik at det totale antallet blir 1 100. De nye plassene foreslås fordelt med 100 til studenter fra Øst-Europa og 100 til studenter fra utviklingsland. Ordningen er omtalt i St prp nr 71 (1997-98), der det bl a varsles at en vil komme tilbake til en evaluering av ordningen så snart det foreligger bedre tall for gjennomføring av studiene og erfaringer med ettergiving av lån. I forbindelse med behandlingen av proposisjonen uttalte flertallet i komiteen bl a at en ønsker en evaluering av ordningen i løpet av år 2000, jf Innst S nr 227 (1997-98).

En hovedutfordring i forbindelse med tilbakebetaling av lån er å tilrettelegge for mer fleksible betalingsvilkår. En vil søke å finne ordninger som både minsker Lånekassens tap, og som er bedre tilpasset lånetakernes evne for tilbakebetaling.

For å lette gjennomføringen for elever som pga sin helsetilstand trenger fire år i videregående opplæring, foreslår departementet å øke aldersskillet slik at stipendtildelingen forbedres, jf omtale i kap 2410.

Regjeringen vil i 1999 videreføre ordningen med et markedsbasert system med flytende rente. Det vil i 1999 arbeides med å legge til rette for systemer som gjør at et tilbud om fastrente kan innføres i år 2000.

Programkategori 07.80 Stipend og sosiale formål fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
01-29	Driftsutgifter	179 293	169 523	190 268	12,2
70-89	Overføring til private	7 038 918	7 084 139	7 148 876	0,9
90-99	Utlån, avdrag mv	6 350 936	6 259 000	6 366 000	1,7
	Sum kategori 07.80	13 569 147	13 512 662	13 705 144	1,4

KAP 0291 STUDIER I UTLANDET OG SOSIALE FORMÅL FOR ELEVER OG STUDENTER

Kapitlet omfatter
- tiltak for norske studenter i utlandet
- student- og elevrabatt ved lengre reiser, bl a med NSB
- tilskudd til velferdsarbeid, bl a driftstilskudd til studentsamskipnadene
- tilskudd til studentbarnehageplasser
- tilskudd til bygging av studentboliger

Kap 0291 Studier i utlandet og sosiale formål for elever og studenter fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
70	Tilskudd til lengre reiser, *overslagsbevilgning*	67 996	68 174	70 628
71	Tilrettelegging for studium i utlandet	4 001	7 028	7 281
73	Tilskudd til studentbarnehageplasser	61 958	60 510	67 388
74	Tilskudd til velferdsarbeid	53 542	48 653	50 405
75	Tilskudd til bygging av studentboliger, *kan overføres*	94 194	70 322	80 322
	Sum kap 0291	281 691	254 687	276 024

Post 70 Tilskudd til lengre reiser, *overslagsbevilgning*

Bevilgningen gjelder moderasjon ved lengre reiser for elever og studenter som bruker Norges Statsbaner, Hurtigruta og Nord-Norge-Bussen. Avtalen med NSB er reforhandlet, jf St prp nr 63 (1996-97). Ordningen er en overslagsbevilgning knyttet til reiseselskaper som gir de rimeligste reisene over lengre strekninger.

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er, i tråd med St meld nr 14 (1993-94) og Innst S nr 101 (1993-94), å sørge for rabatterte priser på lengre reiser for elever og studenter.

Tildelingskriterier

Tilskudd gis i tråd med inngått avtale mellom selskapene og departementet. I de tilfeller hvor avtale ikke er inngått, gis tilskudd som en refusjonsordning. Reiseselskapene blir i slike tilfeller tildelt midler som svarer til en fastsatt andel av moderasjonen de gir studenter og elever. Departementet utbetaler tilskudd etter fastsatt avtale med NSB BA, mens tilskudd utbetales som en fastsatt andel av modererte billetter for Troms Fylkes Dampskibsselskap A/S og Nord-Norge-Bussen. Utbetaling skjer i form av beløp fastsatt i avtale. I de tilfeller hvor avtale ikke er inngått, mottas faktura basert på reiser solgt til studenter og elever. I faktura rapporteres det om selskapenes salg av modererte billetter fordelt per reisende elev eller student. På dette grunnlaget utbetaler departementet tilskudd som en fastsatt andel av dette.

Oppfølging og kontroll

I de tilfeller hvor det ikke er inngått avtale, kreves det redegjøring for hvor mange billetter som er solgt til elever og studenter. Kontroll av reisende foretas av reiseselskapenes ansatte. For øvrig foretar departementet allminnelig formalia- og rimelighetskontroll.

Rapport for 1997-98

I 1997 ble det etter avtale gitt månedlige tilskudd på kr 4 833 330 til NSB BA. Selskapene Troms Fylkes Dampskibsselskap A/S og Nord-Norge-Bussen fikk tilskudd som en andel av vanlig billettpris per reisende student eller elev. Totalt ble det utbetalt kr 66 963 420.

Budsjettforslag for 1999

Departementet foreslår for 1999 en bevilgning på kr 70 628 000.

Post 71 Tilrettelegging for studium i utlandet

De norske studiesentrene i utlandet skal legge til rette for at nordmenn skal kunne studere i utlandet, og må ses i sammenheng med andre tiltak for studier i utlandet som vist i St meld nr 19 (1996-97) og Innst S nr 295. Blant annet gis det ved studiesentrene tilbud om språkkurs som studenter i utlandet kan få støtte til gjennom Statens lånekasse for utdanning. Stipend som tildeles gjennom Fulbright-programmet, skal legge til rette for studier ved universiteter i USA.

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å sikre driften ved studiesentre i utlandet som gir kurs- og velferdstilbud til utenlandsstuderende.

I tillegg gis det midler til et samarbeidsprogram med USA for at det skal kunne gis stipend til særlig kvalifiserte som ønsker opphold ved utdanningsinstitusjoner i USA.

Tildelingskriterier

Tilskudd gis til drift av studiesentrene på grunnlag av revidert regnskap, årsrapport og størrelsen på årets bevilgning.

Tilskudd til Fulbright Foundation for Educational Exchange tildeles ut fra opprettholdelse av virksomheten på dagens nivå.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottaker skal avlevere regnskap og årsmelding innen 31. mars hvert år.

Når tilskudd gis til spesielle deler av driften, kreves eget regnskap og rapport for dette. Årsregnskap må revideres av norsk statsautorisert revisor.

Rapport for 1997-98

I 1997 ble det tildelt kr 3 749 134 fordelt på studiesentre i York, Kiel, Caen og Norges Hus i Paris. Tilskudd til Fulbright Foundation for Educational Exchange ble tildelt over kap 2410 post 75.

Budsjettforslag for 1999

Departementet foreslår for 1999 en bevilgning på kr 7 281 000 som tilsvarer en videreføring av nivået fra 1998.

Post 73 Tilskudd til studentbarnehageplasser

Driftstilskudd til studentbarnehageplasser i regi av studentsamskipnadene over kap 0291 post 73 ble innført i statsbudsjettet for 1990. Studentbarnehagene mottar også tilskudd fra Barne- og familiedepartementet på lik linje med andre barnehager. Studentbarnehagene skal legge til rette for bedre studiekvalitet for studenter med barn og like muligheter for normal studieprogresjon, og de skal være et supplement til tilbudet i kommunal og privat sektor for øvrig.

I 1997 ble det utbetalt tilskudd til i alt 2 349 plasser for barn i studentsamskipnadenes barnehager. I 1998 er tilskuddssatsene kr 38 745 per plass for barn under tre år og kr 18 040 for barn over tre år. Alle studentsamskipnadene med ett unntak har etablert studentbarnehager.

Departementet har prioritert å opprettholde tilskuddet til ca 2 350 studentbarnehageplasser også i 1999. Det foreslås en bevilgning på kr 67 388 000.

Post 74 Tilskudd til velferdsarbeid

Studentsamskipnadenes velferdsarbeid for studenter skal supplere samfunnets generelle velferdstilbud og samtidig være en integrert del av det helhetlige læringsmiljøet ved utdanningsinstitusjonene.

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å legge grunnlag for studentvelferd ved utdanningsinstitusjonene og arbeid for studenters og elevers interesser.

Tildelingskriterier

Det gis tilskudd til organisasjoner som arbeider for studentenes og elevenes interesser ut fra oppslutning om organisasjonene, aktivitetsnivå, vurdering av økonomistyring, plan og budsjett for virksomheten.

Tilskudd til arbeid for studentvelferd tildeles studentsamskipnadene ved utdanningsinstitusjonene. Tilskudd til studentsamskipnadene gis som et grunnbeløp, et beløp som avhenger av antall studenter (per capita-beløp) og et tilskudd for å kompensere for lange avstander mellom lærestedene. I tillegg gis det støtte etter søknad til samarbeidsprosjekter mellom utdanningsinstitusjoner og studentsamskipnader når det gjelder sosial- faglig rådgivningstjeneste. Kriterier for tildelinger til dette vil fastsettes høsten 1998 etter evaluering av pågåtte prøveprosjekter i sosial/faglig rådgivningstjeneste.

Tilskudd til studenthelsetjeneste gis som et grunntilskudd. Ordningen vil bli vurdert etter at arbeidsgruppen for å utrede ansvarsforholdet mellom vertskommune og utdanningsinstitusjon/samskipnad har avgitt rapport.

Oppfølging og kontroll

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har ansvaret for behandling, tildeling og utbetaling av tilskudd. Organisasjoner for studenters og elevers interesser og studentsamskipnadene rapporterer gjennom årsmelding og reviderte årsregnskap. For studentsamskipnadene samles det i tillegg inn nøkkeltall for virksomheten som inngår i departementets årlige rapport til Riksrevisjonen. Medlemsorganisasjonene for elever og studenter må også sende inn revisorbekreftede medlemstall. Rapport fra studenthelsetjenestene inngår i studentsamskipnadenes årsrapporter og regnskap.

Rapport for 1997-98

Samlet ble det utbetalt kr 53 542 000 i 1997. Av dette gikk kr 37 509 000 til 26 studentsamskipnader med om lag 170 000 medlemmer. I tillegg ble det nyttet 2 mill kroner til prøveprosjekter i sosial/faglig rådgivningstjeneste, mens landsomfattende interesseorganisasjoner for studenter og elever mottok kr 2 870 000 i 1997. Grunntilskuddet til studenthelsetjeneste utgjorde 5,9 mill kroner.

Budsjettforslag 1999

Departementet foreslår for 1999 en videreføring av bevilgningsnivået for 1998.

Post 75 Tilskudd til bygging av studentboliger, *kan overføres*

Gjeldende regler for finansiering av studentboliger ble trukket opp i St meld nr 14 (1993-94) og Innst S nr 101 (1993-94).

Tilskuddet gis i dag per hybelenhet, mens det tidligere ble gitt som en fastsatt andel av totale byggekostnader. I 1992 oppnevnte departementet Rådgivende organ for studentboligbygging (ROS) som kontrollerende instans ved bygging av studentboliger I tillegg skal ROS være et kompetanseorgan, og bistå studentsamskipnadene i planlegging av studentboligprosjekt.

Tilskuddsordningen skal sikre at det bygges studentboliger, og skal bidra til en forutsigbar og rimelig boligsituasjon for studenter. Studentboligene skal supplere det private boligmarkedet

Ved utgangen av 1997 disponerte studentsamskipnadene 25 830 hybelenheter. Dette tilsvarer en dekningsgrad på 15 pst i gjennomsnitt.

I 1998 ga departementet tilsagn om støtte til 487 nye hybelenheter fordelt på følgende studentsamskipnader: Studentsamskipnaden i Oslo, Studentsamskipnaden i Telemark, Studentsamskipnaden i Nesna, Studentsamskipnaden i Tromsø, Studentsamskipnaden i Vestfold, Studentsamskipnaden i Hedmark og Oslo og Akershushøgskolenes Studentsamskipnad.

Departementet vil innlede samtaler med Studentsamskipnaden i Oslo for å vurdere eventuell overdragelse av et studentbolighus i Oslo underlagt departementet til studentsamskipnaden.

Departementet foreslår for 1999 å øke bevilgningen til vel 80 mill kroner og rammen for tilsagn til nye studentboliger til ca 96 mill kroner. Tilsagnsrammen gir rom for ca 600 nye studentboligenheter i 1999, dvs en økning på ca 100 enheter i forhold til 1998. I 1999 foreslås det et tilskudd på kr 160 000 per ordinær studentboligenhet og kr 180 000 per enhet tilpasset funksjonshemmede. Ca 1 mill kroner blir benyttet til Rådgivende organ for studentboligbygging (ROS). Ved utgangen av 1999 forutsettes tilbudet å omfatte nærmere 27 000 studentboligenheter.

Tabell: Bevilgning, ramme og tilsagnsfullmakt for studentboliger i 1998-99

	(i 1 000 kr)
Tilsagnsfullmakt per 31. desember 1998	59 000
Ramme for nye tilsagn i 1999	96 000
Bevilgning	80 322
Tilsagnsfullmakt per 31. desember 1999	76 000

Det foreslås en tilsagnsfullmakt på 76 mill kroner, jf forslag til vedtak III nr 10.

KAP 2410 STATENS LÅNEKASSE FOR UTDANNING (JF KAP 5310)

Kapitlet omfatter
- administrasjon av utdanningsstøtteordningen
- utdanningsstipend og andre stipend til elever og studenter
- rentestønad til dekning av forskjellen mellom Lånekassens påløpne renteutgifter og renteinntekter
- avskrivninger av utdanningslån
- tap på utlån
- tilretteleggingstiltak for utdanning i utlandet
- lån til Statens lånekasse for utdanning

Kap 2410 Statens lånekasse for utdanning fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	179 293	169 523	190 268
70	Utdanningsstipend, *overslagsbevilgning*	3 548 899	3 722 600	4 016 400
71	Andre stipend, *overslagsbevilgning*	556 517	561 800	649 300
72	Rentestønad, *overslagsbevilgning*	2 279 862	2 058 600	1 788 000
73	Avskrivninger, *overslagsbevilgning*	365 010	462 300	415 000
74	Tap på utlån	0	20 000	0
75	Særskilte tilretteleggingstiltak for utdanning i utlandet	6 939	4 152	4 152
90	Lån til Statens lånekasse for utdanning, *overslagsbevilgning*	6 350 936	6 259 000	6 366 000
	Sum kap 2410	13 287 456	13 257 975	13 429 120

Når det gjelder forslaget på post 74, vises det til omtalen av posten.

Statens lånekasse for utdanning administrerer de stipend- og låneordningene som er opprettet med hjemmel i lov om utdanningsstøtte til elever og studenter. I tillegg kommer bl a ordninger opprettet ved særskilte vedtak i Stortinget. Lånekassen administrerer videre søknadsbehandling og utbetaling av tilskudd til delvis dekning av skolepenger for elever ved utenlandske eller internasjonale videregående skoler, jf kap 0240.

Resultatrapport for 1997-98

En arbeidsgruppe som har vurdert bruk av skjønn i Lånekassens saksbehandling, avga sin innstilling i februar 1998. En del av forslagene kan gjennomføres innenfor gjeldende forskrifter, mens departementet fortløpende vil vurdere hvordan de øvrige forslagene skal følges opp.

Ved behandlingen av budsjettet for 1998 ble det vedtatt innført markedsbasert utlånssystem med flytende rente i Statens lånekasse for utdanning fra 1. januar 1998. Det ble lagt til grunn at renten i det nye systemet beregnes på bakgrunn av renten på 0–3 måneders statssertifikater. Fordi det nye rentesystemet har medført en del administrative omlegginger, og fordi det ikke kan kreves sikkerhet for lån i Lånekassen, er renten tillagt en margin på 1 prosentpoeng til delvis dekning av administrasjonskostnader og tap. Etter endringer i utdanningsstøtteloven ved behandling av Ot prp nr 49 (1997-98) har departementet gitt forskrift om hvordan renten skal beregnes i samsvar med dette reguleringsprinsippet. Forskriften delegerer til Lånekassens styre å gjøre de konkrete vedtakene om renteendring.

I samarbeid med Nasjonalt kontaktforum for læringsmiljø er det gjennomført en undersøkelse om studenters levekår. Foreløpige resultater fra undersøkelsen vil bli presentert på en konferanse om læringsmiljø i november 1998. Endelig rapport vil foreligge i februar 1999.

Gjennom vedtak under behandling av St meld nr 19 (1996-97) Om studier i utlandet, jf Innst S nr 173 (1996-97), ba Stortinget om at det innføres en avgrenset forsøksordning med støtte til elever som deltar i utvekslingsopphold gjennom medlemsbaserte, frivillige organisasjoner som AFS og YFU som ledd i videregående opplæring. I St prp nr 65 (1997-98) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 1998 sier departementet at det «ser store problemer ved avgrensning av ordningen. Siden organisasjonene AFS og YFU var særskilt nevnt i Stortingets vedtak, vil departementet anta at alle utvekslingselever som disse

to organisasjonene formidler vil måtte omfattes. En avgrensning f eks på bestemte land eller et visst antall elever synes lite rimelig. Kostnadene med ordningen vil dermed bli så høye at Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet ikke finner å kunne foreslå bevilgning til formålet nå». I behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett har komiteen i Innst S nr 252 (1997-98) tatt dette til orientering. Departementet vil imidlertid gjøre videre undersøkelser om det kan være aktuelt å avgrense støtte til elever som får forhåndsløfte om at fullført utdanningsår vil inngå i den norske utdanningen.

Tabell: Hovedtall for støttetildelingen de siste fire årene

Fra støttetildelingen	1994-95	1995-96	1996-97	1997-98 1)
Antall elever/studenter i utdanning med adgang til å søke støtte	398 000	393 200	389 400	387 100
Antall stipendmottakere	206 984	208 901	207 145	209 585
Antall støttemottakere	229 898	231 142	228 384	230 278
Antall stipendsøkere	261 865	262 670	260 059	259 287
Antall lånsøkere	164 839	165 971	165 289	166 981
Gjennomsnittsstipend (kroner)	15 808	17 088	18 615	20 313
Totalt utbetalt stipend og lån (mill kroner)	9 493	9 798	10 039	10 579
Antall låntakere	159 148	159 922	158 619	160 717
Sum stipend (mill kroner)	3 272	3 570	3 856	4 257
Sum lån (mill kroner)	6 221	6 228	6 183	6 322
Gjennomsnittslån (kroner)	39 090	38 944	38 978	39 337

1) Tall for 1997-98 er basert på foreløpige oppgaver.

Tabell: Fordeling av ulike stipendformer i 1997-98 sammenliknet med 1996-97

	Antall stipend		Stipend i mill kroner	
Stipendform	1996-97	1997-98 1)	1996-97	1997-98
Utdanningsstipend	201 096	203 492	3 113	3 482
Reisestipend, innland og Norden	70 220	68 622	158	146
Gebyrstipend	6 815	7 956	263	313
Tilleggsstipend	829	671	23	25
Reisestipend utenfor Norden	9 938	11 570	44	51
Flyktningstipend	413	286	20	14
Kunstfagsstipend	1 756	1 652	70	48
Fødselsstipend	2 955	3 148	114	125
Tiltaksstipend	2 840	2 769	15	15
Reisestipend, kvoteprogram	443	617	2	2
Reisestipend i Norge	4 185	4 821	8	9
Omgjøring av lån til stipend ved sykdom	673	770	6	7
Andre stipend	58	51	2	2

1) Tall for 1997-98 er basert på foreløpige oppgaver.

Antall studenter som har søkt lån og stipend i Statens lånekasse for utdanning til utdanning i utlandet, har hatt jevn økning de senere årene. I undervisningsåret 1991-92 var tallet 8 618 mot 12 578 i undervisningsåret 1997-98. Fra undervisningsåret 1996-97 til 1997-98 er det en økning på ca 1 200 studenter. Andelen kvinner har i samme periode økt fra 53,6 til 54,8 pst.

Tabell: Endringer i arbeidsvolum

	1993	1994	1995	1996	1997
Låne-/stipendsøknader	325 400	333 500	342 500	338 800	348 800
Tilbakebetalingssaker	207 200	218 300	244 200	298 100	237 700
Saker per årsverk	1 829	2 007	1 992	2 087	1 911

Fra 1995 til 1997 har saksomfanget i Lånekassen økt fra 342 500 til 348 800 når det gjelder tildelingssaker, mens tilbakebetalingssakene er redusert fra 244 200 i 1995 til 237 700 i 1997. Utviklingen viser en gradvis økning både i tildelings- og tilbakebetalingssaker fram til 1996, da det ble innført kvartalsvis tilbakebetaling. I 1996 var det en viss reduksjon i tildelingssakene, mens det var en markant økning i tilbakebetalingssakene.

Gjennomsnittlig behandlingstid for tildelingssaker gikk i 1995 ned fra 20 til 14 dager som følge av moderniseringen av EDB-systemet. Behandlingstiden økte imidlertid til 17 dager i 1996, men gikk ned til 9 dager i 1997.

Tabell: Hovedtall fra tilbakebetaling av lån fra driftsregnskapet til Lånekassen

Fra tilbakebetalingen	1993	1994	1995	1996 1)	1997 2)
Antall tilbakebetalende låntakere	422 000	429 000	435 000	427 000	427 000
Rentebærende lån (i mill kroner)	30 553	33 190	34 614	37 191	39 500
Renter (i mill kroner)	2 438	2 375	2 402	2 625	2 499
Avdrag (i mill kroner)	2 249	2 956	3 119	3 332	3 546
Ettergitt/avskrevet (i mill kroner)	246	290	334	371	365
Fra driftsregnskapet (i mill kroner)					
Administrasjonsutgifter	121	131	145	160	180
Rentestønad	2 701	2 845	2 475	2 522	2 280
Utestående lån	45 052	48 197	50 054	52 602	55 003
Utestående renter	4 416	4 612	3 724	3 303	2 954

1) Tallet på tilbakebetalere har gått ned fordi 15 000 kunder er overført til Statens innkrevingssentral for permanent innkreving.
2) 2 058 kunder ble overført til Statens innkrevingssentral for permanent innkreving.

I 1997 ble det ettergitt om lag 101 mill kroner i forbindelse med uførhet, langvarig sykdom og død. Ca 5 200 låntakere fikk ettergitt lån etter fullføring av langvarige studier. Totalt ettergitt beløp utgjorde ca 174 mill kroner. Dette er en liten økning både i antall låntakere og i ettergitt beløp sammenliknet med 1996, da ca 5 000 låntakere fikk ettergitt rundt 167 mill kroner. I tillegg ble det bl a ettergitt ca 84 mill kroner til om lag 9 300 kunder under Finnmarksordningen.

I 1997 fikk vel 2 500 kunder innvilget søknad om inntektsavhengig tilbakebetaling (INTB), og totalt utsatt beløp utgjorde ca 19 mill kroner. Dette er en markant nedgang fra 1996 da vel 10 600 kunder fikk utsatt et beløp på ca 73 mill kroner, og skyldes hovedsakelig omgjøring av rutinene for å søke om nedsatt terminbeløp.

Lånekassen har vurdert spørsmålet om senere fastsetting av valutakurs for utregning av støtte til studenter i land utenfor Norden. For 1998-99 godkjente departementet at kursen ble fastsatt 20. april. Departementet har bedt Lånekassen starte en utredning om hvilke forutsetninger som må oppfylles for å kunne fastsette kursen i mai/juni for 1999-2000 uten at det skal føre til forsinkelse i utbetalingene, og samtidig som servicen holdes på samme nivå som i dag. Utvalget som skal vurdere utdanningsstøtteordningen (jf under), bes vurdere systemet med fastsetting av valuta med tanke på å bedre situasjonen for norske studenter i utlandet.

Ved behandling av St prp nr 1 Tillegg nr 3 (1997-98) ble det vedtatt å øke stipendandelen for søkere over aldersgrensen fra 28 til 30 pst fra undervisningsåret 1998-99.

Resultatmål for 1999

I tilknytning til oppfølging av kompetansereformen har departementet oppnevnt et utvalg som skal gjennomgå reglene i studiefinansieringsordningen med sikte på å tilpasse disse bedre til etter- og videreutdanningsstudenter. Gjennomgangen skal bl a inneholde vurdering av forsørgertillegg og avkortingsregler mot annen inntekt, herunder avkortingsreglene i tilbakebetalingsfasen. Reglene skal gjelde likt for alle utdanningssøkende. Videre skal forslagene kostnadsberegnes innenfor ulike økonomiske rammer. Utvalget skal ha sluttført arbeidet innen utgangen av oktober 1998.

Det er også oppnevnt et offentlig utvalg som skal gjennomgå alle sider av utdanningsstøtteordningen som forvaltes av Statens lånekasse for utdanning. Utdanningsfinansieringen skal vurderes i lys av de utfordringene som støttesystemet er stilt overfor. Det skal legges vekt på behovet for å forenkle støttesystemet, samtidig som de utdanningspolitiske målsettingene og hensynet til forutsigbarhet, likebehandling, samt et moderne regelverk for masseforvaltning må ivaretas. Videre skal det legges særlig vekt på hensynet til grupper med spesielle behov. Utvalget skal spesielt drøfte svakheter og fordeler ved dagens hovedmodell for utdanningsstøtte og foreslå forbedringer, eventuelt en ny modell. I denne sammenhengen skal inndelingen av støttesystemet ut fra aldersskillet vurderes. Det skal også legges vekt på å utforme ordninger som gir den enkelte incentiver til effektiv gjennomføring av studiene, drøfte svakheter og fordeler ved dagens hovedmodell for utdanningsstøtte, drøfte og fremme forslag til mer fleksible betalingsvilkår tilpasset låntakernes behov og økonomiske evner, samtidig som tilbakebetalingsordningen må bidra til å redusere Lånekassens tap. Utvalget skal videre vurdere de tiltakene som er foreslått av utvalget som utredet utvidet bruk av skjønn, og det må i vurdering av den totale ytelsen til livsopphold ta hensyn til de endringer i forskriftene som eventuelt foreslås av utvalget som utreder finansiering av livsopphold ved etter- og videreutdanning. Utvalget skal beregne de økonomiske og administrative konsekvensene av forslagene. Innstillingen fra utvalget skal avgis innen 1. november 1999.

År 2000-tilpasning av alle EDB-baserte systemer og rutiner må prioriteres. Siktemålet er at de nødvendige tilpasningene til år 2000 hovedsakelig skal være fullført i første halvdel av 1999. Mesteparten av endringene må være fullført innen 1. mars 1999 av hensyn til søknads-

behandlingen for 1999-2000. Når det gjelder modernisering av EDB-baserte systemer og rutiner, må mesteparten av dette arbeidet utsettes inntil år 2000-oppgavene er fullført.

Flere utviklingstiltak må utsettes pga de presserende oppgavene med omlegging av EDB-systemet til år 2000, samt for å iverksette arbeidet med internkontroll og oppfølging av nytt økonomireglement. Lånekassen skal arbeide for å ferdigstille tilpasning til nytt økonomireglement og funksjonelle krav. Dette innebærer bl a at det skal utvikles ny modell for økonomistyringen, samt iverksettes nye rutiner, instrukser og fullmakter for økonomiforvaltningen.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Lånekassen følger i samarbeid med Finansdepartementet opp rapporten Forslag til Strategiplan for Lånekassens innkrevingsarbeid. En vurderer strategier som kan forebygge at kunder kommer i inkassosituasjon, og som kan bidra til å minske tapet til Lånekassen. En vil også søke å tilrettelegge tilbakebetalingen, slik at vilkårene blir bedre tilpasset kundenes behov og økonomiske evne.

Budsjettforslag for 1999

Budsjettforslaget gjelder kalenderåret 1999, mens Lånekassen må gi tilsagn om støtte for undervisningsåret 1999-2000. Det er således en forutsetning at Stortinget ved behandlingen av budsjettet for 1999 tar stilling til støttenivået hele undervisningsåret 1999-2000, og at Lånekassen kan gi tilsagn om slik støtte, jf forslag til vedtak III nr 11.

Kostnadsnormen skal i utgangspunktet følge kostnadsutviklingen, jf St meld nr 14 (1993-94). Departementet har lagt til grunn en økning av kostnadsnormen (grunnbeløp pluss botillegg) på 3,3 pst for undervisningsåret 1999-2000. Regjeringen finner ikke rom for økning i stipendandelen og foreslår at den opprettholdes på samme nivå i undervisningsåret 1999-2000.

Markedsbasert rente på studielånet videreføres for undervisningsåret 1999-2000. Når det gjelder spørsmålet om mulighet for valg av fastrente, vises til egen omtale.

Undervisningsåret 1996-97 ble det satt i verk en forsøksordning med støtte til elever i videregående opplæring i utlandet, jf St prp nr 88 (1995-96). Ordningen ble satt i gang med sju klasser og utvidet med ytterligere tre klasser fra høsten 1998, jf behandling av Innst S nr 165 (1997-98). Dette er det tatt hensyn til i budsjettforslaget. Ordningen skal evalueres i 1998-99. Departementet anbefaler at en eventuell videre åpning for støtte til videregående opplæring i land utenfor Norden som godkjennes som del av utdanning i Norge, overlates til vurdering i utvalget som skal gjennomgå utdanningsstøtteordningen.

Det er utredet ny beregningsmodell for kostnadsnormen i land utenfor Norden, jf St meld nr 19 (1996-97). Ordningen består av en inndeling av landene i blokker med den norske kostnadsnormen som grunnlag med prosentvis endring ut fra levekostnadene i landene. OECDs komparative indeks nyttes. For enkelte land fører den nye beregningsmåten til en nedgang i kostnadsnormen. For å utjevne forskjellene er det i samarbeid med ANSA utarbeidet en overgangsordning. Det beregnes et prosentvis tillegg til kostnadsnormen for land hvor nedgangen er merkbar. Tillegget skal gis i studieårene 1998-99 og 1999-2000. Deretter fastsettes kostnadsnormen fullt ut i samsvar med blokkmodellen.

Justering på grunn av valutasvingning vil for 1998-99 bli foretatt etter prinsippet for justering av kostnadsnormen som har virket fra 1992-93. Den fastsatte beregningskursen per 15. april justeres ut fra gjennomsnittskursen for oktober dersom valutaen har endret seg mer enn +/- 5 pst. For at valutaendringen skal gi utslag i endret stipend (og lån), må den være så stor at kostnadsnormen for landet går over til en ny blokk. Det er kun oppholdskostnadene som justeres, og justeringen utbetales for vårsemesteret Å innføre en eventuelt høyere kostnadsnorm innenfor det enkelte land kan ha konsekvenser også for prinsippene for fastsetting av kostnadene i Norge. Spørsmålet er foreløpig utsatt, men vil bli vurdert av utvalget som skal gjennomgå ordningene med utdanningsstøtte.

Budsjettforslaget har som forutsetning at aldersgrensene for behovsprøving mot forsørgerinntekt og formue skal være den samme for undervisningsåret 1999-2000 som fastsatt for undervisningsåret 1998-99, dvs til vanlig 19 år, men 18 år for studenter i høgre utdanning. For øvrig gjelder de unntakene fra den alminnelige aldersgrensen som ble fastsatt i 1998-99 for elever som tar folkehøgskole som siste året i et fireårig løp, og for elever som etter sakkyndig vurdering har fått utsatt skolestart, eller som har gått om ett år i grunnskolen.

Departementet foreslår å øke aldersskillet til 20 år fra høsten 1999 for visse elever/elevgrupper som pga sin helsetilstand, må bruke 4 år i videregående opplæring. Ordningen begrenses til å omfatte de elever som går et fjerde år i videregående opplæring og kan dokumentere ved legeattest og uttalelse fra skolens rektor at de har måttet gå et år om pga sykdom eller pga sakkyndig vurdering. For elever med særlige opplæringsbehov foreslås aldersskillet økt til 21 år. Endringen vil for begge grupper innebære at lånet blir behovs-

prøvd, mens det kan gis et ikke-behovsprøvd minstestipend når elevene må bo borte, og et behovsprøvd stipend når de bor hos foreldrene. Dette vil være en klar forbedring i stipendtildelingen for disse gruppene.

Tabell: De maksimale satsene per måned for støtte til livsopphold

	Støtte til livsopphold (kr)	Økning fra 1998-99 (kr)
Grunnbeløp for søkere over aldersgrensen	4 015	130
Grunnbeløp for søkere under aldersgrensen	3 320	110
Botillegg	2 090	65

Departementet regner foreløpig med at det i undervisningsåret 1998-99 vil være om lag 385 900 studenter og elever i de skoleslagene som omfattes av stipend- og låneordningen. Innvilgning av nye utlån fra Statens lånekasse for utdanning i 1998 anslås til om lag 6 274 mill kroner.

Ordningen med ettergivelse av lån etter fullføring av langvarige studier foreslås fortsatt opprettholdt. Tretermins studieordning på spesielt egnede studier videreføres i 1999, jf kap 0281. Studentene gis anledning til å søke støtte i Lånekassen, men med den endring at lån for sommersemesteret ikke omgjøres til stipend, jf forslag til vedtak III nr 12.

Ordningen med inntektsavhengig nedsettelse av terminbeløpene foreslås opprettholdt som i 1998. En låntaker kan på visse vilkår få satt ned terminbeløpene for 1999 dersom terminbeløpene samlet sett er større enn 6 pst av brutto årsinntekt for 1999.

Post 01 Driftsutgifter

Administrasjonsbudsjettet er styrket slik at man bl a skal kunne ivareta arbeidet i forbindelse med ordningen med flytende markedsbasert rente. I St prp nr 1 (1997-98) ble det foreslått at låntakerne skulle få muligheter for å velge fastrente når systemomlegginger i Lånekassen var foretatt, se egen omtale. For å kunne styrke arbeidet med å bedre innkrevingsresultatet er det lagt inn en økning på 6,5 mill kroner. En slik styrking forventes å gi merinnbetalinger på 30 mill kroner i 1999. Det er tatt hensyn til økte innbetalinger i de budsjettpostene som berøres. Videre er det lagt inn midler for å kunne ivareta arbeidet med overgang til år 2000.

I forbindelse med innkrevingsarbeidet foreslås det at Statens lånekasse for utdanning gis en bestillingsfullmakt på 3,5 mill kroner ut over foreslått bevilgning på kap 2410 post 01, jf forslag til vedtak IV.

Post 70 Utdanningsstipend, *overslagsbevilgning*

Bevilgningen under posten skal dekke utgifter til utdanningsstipend for elever og studenter.

Utregning av utdanningsstipendet

Stipendet blir gitt på grunnlag av den maksimale støtten en søker kan få. Stipendet blir regnet ut som en nærmere fastsatt prosent (stipendprosent) av den delen av grunnlaget som overstiger en nedre og opp til en øvre grense. Departementet foreslår at nedre og øvre grense justeres i takt med kostnadsnormen.

Tabell: Stipendprosent og beløpsgrenser

Utdanningsstipend	Fastsatt per måned 1998-99	Forslag per måned 1999-2000
Under aldersgrensen for behovsprøve		
Nedre grense (kr)	2 260	2 335
Øvre grense (kr)	6 000	6 200
Stipendprosent	93	93
Minstestipend for borteboere (kr)	3 120	3 225
Over aldersgrensen for behovsprøve		
Nedre grense (kr)	4 430	4 580
Øvre grense (kr)	9 740	10 060
Stipendprosent	97,2	97,2

Satsene for minstestipend er økt fra kr 2 920 per måned i undervisningsåret 1995-96 til kr 3 225 per måned, som foreslått for undervisningsåret 1999-2000.

For å kunne utvide støtteordningen fra Statens lånekasse for utdanning for studenter fra Sentral- og Øst-Europa og utviklingsland, jf Stortingets vedtak ved behandlingen av Innst S nr 173 (1996-97), foreslår departementet at rammen økes med 3 mill kroner i 1999.

Tabell: Følgende utdanningsstipend blir regnet ut etter egne parametere

Utdanningsstipend til særlige grupper	Fastsatt per måned 1998-99	Forslag per måned 1999-2000
Tiltaksstipend (kr) [1]	605	625
Kunstfagsstipend		
Nedre grense (kr)	4 130	4 270
Øvre grense (kr)	9 650	9 970
Stipendprosent	100	100
Flyktningstipend		
Nedre grense (kr)	0	0
Øvre grense (kr)	7 650	7 900
Stipendprosent	100	100

1) Tillegg for utdanningsstipendet for borteboende elever fra Finnmark og Nord-Troms i videregående utdanning.

Fra 1999-2000 blir stipendandelen for kunstfag fortsatt 35,5 pst.

For flyktninger som tar videregående opplæring, blir det gitt flyktningstipend for inntil tre år.

Bevilgningen skal også dekke utgifter til stipend for kvinnelige elever og studenter som får barn eller adopterer barn under 15 år under utdanningen. Likeledes skal bevilgningen under posten dekke utgiftene til omgjøring av lån til stipend under sykdom.

Post 71 Andre stipend, *overslagsbevilgning*

Midlene til videreutdanningsstipend for kunstnere, som tidligere ble bevilget over denne posten, foreslås fra undervisningsåret 1999-2000 overført til kunsthøgskolene i Oslo og Bergen, kap 0281 post 72 Stipendmidler for etterutdanning av kunstnere.

Reisestipend

Bevilgningen under posten skal bl a dekke utgifter til reisestipend innenlands. Stipendet blir for undervisningsåret 1998-99 gitt til tre tur-retur-reiser for et helt undervisningsår mellom hjemsted og lærested utover en egenandel på kr 870. Samme ordning gjelder norske elever og studenter som tar utdanning i et annet nordisk land. For undervisningsåret 1999-2000 foreslår departementet at stipendet blir gitt til tre tur-retur-reiser for et helt undervisningsår mellom hjemsted og lærested utover en egenandel på kr 900.

Bevilgningen dekker videre stipenddelen av utgiftene til en årlig hjemreise, samt for reise ved studiets begynnelse og slutt, for studentene fra utviklingsland og Sentral- og Øst-Europa som får støtte fra Lånekassen gjennom egen kvoteordning innført fra studieåret 1994-95. Hjemreisen dekkes med 50 pst som stipend og 50 pst som lån.

For undervisningsåret 1999-2000 foreslås det omlegging av reisestøtten for studenter som tar utdanning i land utenfor Norden. Departementet foreslår at støtten gis som stipend til to tur-retur-reiser per år til studentpris fra studiested i utlandet til registrert bopel i Norge, jf Innst S nr 173 (1996-97). Støtten ble tidligere gitt som 50 pst lån og 50 pst stipend.

Gebyrstipend og tilleggsstipend

Utgifter til gebyrstipend og tilleggsstipend for norske studenter i land utenfor Norden skal også dekkes gjennom bevilgning under posten. Departementet foreslår en viss innsparing av gebyrstipend til kunstfagutdanning i Storbritannia, som ikke motsvarer behovet i Norge. Det er derfor færre studieplasser i Storbritannia med gebyr- og kunstfagsstipend til lavere grad innenfor bildekunst, kunsthåndverk, design og dans fra undervisningsåret 1999-00. De innsparte midlene foreslås bl a nyttet til visse elever/elevgrupper som må bruke fire år i videregående opplæring, se tidligere omtale.

Gebyrstipend kan også gis til høgre utdanning i land utenfor Norden der forholdene er særlig godt tilrettelagt for studenter med funksjonshemming, når særlig godt tilrettelagte tilbud på tilsvarende fagområde ikke finnes ved norske læresteder.

Det er nedsatt et permanent utvalg som skal gi departementet råd om endringer i gebyr-/tilleggsstipendordningene. Utvalget er bl a bedt om å vurdere utvidelse av ordningen med gebyrstipend til også å omfatte humanistiske disipliner og å utrede prosentmodell for tildeling av gebyrstipend, jf Innst S nr 173 (1996-97).

Tabell: For gebyrstipendet foreslår departementet egne satser

	Fastsatt 1998-99 (kr)	Forslag 1999-2000 (kr)
Gebyrstipend for studenter utenfor Norden	47 400	48 960

Bevilgningen skal også dekke utgifter til stipend for norske studenter som tar videreutdanning ved enkelte nordiske institusjoner.

Som ledd i arbeidet med å spre søkningen til land som tradisjonelt har hatt liten søkning fra Norge, er det innført en ordning med engangsstipend til forberedende språkkurs. Stipendet gis når søkeren er opptatt i fagutdanning med annet undervisningsspråk enn engelsk. Departementet foreslår at stipendet økes med 50 pst og settes til kr 15 000 for dem som begynner fra undervisningsåret 1999-2000.

Post 72 Rentestønad, *overslagsbevilgning*

Bevilgningen til rentestøtte er i stor grad avhengig av antall kunder i Lånekassen som er under utdanning og som dermed har rentefritak, og av antall kunder som faller inn under ordninger for rentefritak i tilbakebetalingsfasen. Bevilgningene på de andre postene som i stor grad er avhengig av utnyttingsgraden av ordningen med studiestøtte, gis som overslagsbevilgning. På denne bakgrunnen foreslås det at rentestøtte over post 72 gis som overslagsbevilgning fra 1999.

I motsetning til i de fleste andre europeiske land er studielånene rentefrie i normal utdanningstid. Dette rentefritaket innebærer en relativt sterk subsidiering av elever og studenter.

Bevilgningen på posten justeres i samsvar med valutaendringer og endringer i rentesatser.

I St prp nr 1 (1997-98) ble det foreslått at låntakerne skulle tilbys valg mellom fast og flytende rente. Omleggingen til et system med adgang til å velge fast rente krever store systemomlegginger i Lånekassen, se egen omtale.

Post 73 Avskrivninger, *overslagsbevilgning*

Etter lov om utdanningsstøtte blir gjelden ettergitt når låntaker dør. Lån kan også ettergis helt eller delvis når låntaker er blitt uør med uføregrad på minst 50 pst eller lider av langvarig sykdom. Videre kan gjelden i sin helhet ettergis på visse vilkår for låntakere fra utviklingsland og Sentral- og Øst-Europa som har hatt støtte fra Lånekassen som deltaker i kvoteordningen, og som tar varig opphold i sine hjemland.

Bevilgningen skal også dekke utgifter i forbindelse med ordningen med ettergivelse av utdanningslån for låntakere som er bosatt i og utøver et yrke i Finnmark eller i en av de sju virkemiddelkommunene i Nord-Troms. Låntakere som er yrkesaktive leger i utvalgte kommuner utenfor Finnmark og Nord-Troms, omfattes også av ordningen med ettergivelse av utdanningslån. Det er for disse ikke et vilkår at de er bosatt i kommunen. Maksimalt ettergitt beløp skal samtidig ikke overstige kr 16 500 per år.

Ettergivelse av lån etter fullføring av langvarige studier

Bevilgningen skal også dekke utgiftene med ettergivelse av utdanningslån for kandidater som har avsluttet utdanningen og avlagt eksamen i enkelte lange studier. Ordningen vil i 1999 gjelde kandidater som har avsluttet utdanningen og avlagt eksamen i høstsemesteret 1998 eller i vårsemesteret 1999.

Departementet foreslår at det beløpet som kan ettergis per kandidat i 1999, skal være:

Tabell: Beløp som kan ettergis per kandidat

Normert tid	Fastsatt 1998 (kr)	Forslag 1999 (kr)
10 semestre	20 800	21 490
11 semestre	32 200	33 270
12 semestre	43 400	44 830
13 semestre eller flere	49 100	50 700

Post 74 Tap på utlån

Stortinget vedtok ved behandlingen av Ot prp nr 31 (1994-95) at saker som er grovt og vedvarende misligholdt, kan overføres til Statens innkrevingssentral (SI) for innkreving etter tvangsfullbyrdelsesloven. Det ble på statsbudsjettet for 1995 bevilget 2 mrd kroner til regnskapsmessig avskrivning av uerholdelige fordringer og renter av disse. Overføring av fordringer til SI i 1999 er beregnet å kunne dekkes innenfor tidligere bevilgning på denne posten.

Lånekassen har gjennom flere år hatt en sterk økning i innvilgede lån. De høye studenttallene gjør at innvilgningsrammene vil bli videreført på et høyt nivå i årene framover. Samtidig blir stadig flere lån misligholdt. Dette er en sterkt foruroligende utvikling.

Ved utgangen av 1997 var i alt 33 000 låntakere i inkassoregisteret, mot 32 400 året før. Videre ble det i 1997 oversendt 15 000 saker til SI for namsmannsbehandling. Samlet innkrevingsresultat av inkassovirksomheten var 267 mill kroner i 1997 mot 217 mill kroner året før. Arbeidet med å bedre innkrevingsresultatet vil styrkes betydelig i 1999, jf post 01. Imidlertid har også omfanget av ekstraordinære innbetalinger til Statens lånekasse for utdanning økt de senere årene, fra om lag 600 mill kroner i 1992 til over 2 000 mill kroner i 1997.

En utvalgsundersøkelse fra 1997 viser at den viktigste finansieringskilden til ekstraordinær innfrielse er oppsparte midler, bl a oppspart utdanningsstøtte. Høy rente og høye gebyrer ble oppgitt som den hyppigste grunnen til at kundene innfrir lånet.

Post 75 Særskilte tilretteleggingstiltak for utdanning i utlandet

Bevilgningen blir brukt til informasjonsarbeid rettet mot nye studenter, informasjon om norsk utdanning som grunnlag for opptak og særskilte arrangementer ved utenlandske læresteder der det er norske studenter. Bevilgningen skal også dekke diverse driftsutgifter knyttet til tilrettelegging for studium i utlandet, samt stipend til en norsk student ved University of Columbia i USA.

For å bedre informasjonsarbeidet knyttet til studier i utlandet ble det for 1998 lagt inn to nye stillinger i ANSA.

Post 90 Lån til Statens lånekasse for utdanning, *overslagsbevilgning*

Posten dekker lån til Statens lånekasse for utdanning som tidligere ble bevilget over kap 2430 Lån til statsbankene.

Spørsmålet om innføring av fastrente i Statens lånekasse for utdanning

I revidert budsjett våren 1998 uttalte departementet at en innføring «av en ordning med fastrente på studielån ville innebære store endringer i Lånekassens edb-systemer. Lånekassen er nå igang med et omfattende arbeid i forbindelse med overgangen til år 2000, og større endringer av støttesystemet bør derfor utstå».

Lånekassen tilbyr i dag en relativt sammensatt, men samtidig standardisert tilbakebetalingsordning. Saksbehandlingssystemet på edb er «skreddersydd» til gjeldende forskrifter for tilbakebetaling og det finnes følgelig ikke løsninger for f eks registrering og ajourhold av individuelle renteavtaler. Nesten alle rutiner på tilbakebetalingssiden må derfor endres før innføring av en fastrenteordning.

Lånekassen har en rekke ordninger av sosial karakter for å lette tilbakebetalingen. Mulighetene for betalingslettelser omfatter utsettelser, rentefritak og hel eller delvis ettergivelse av lånet. I tillegg er det etablert en egen ordning med muligheter for å få regulert terminbeløpene ut fra brutto årsinntekt (INTB) og en særskilt ordning med ettergivelse for låntakere som er bosatt i Finnmark og Nord-Troms. I denne sammenhengen er det vedtatt særskilte regler for håndtering av renter i de ulike regelsettene. Lånekassen skal håndtere disse ordningene parallelt og sikre at en låntaker som «vandrer» mellom de ulike ordningene, får en korrekt behandling.

Hensikten med fastrenteproduktet er at både kunden og Lånekassen skal binde seg opp til en rentesats. Går renten ned, må kunden betale en overkurs dersom han/hun ønsker å si opp lånet eller betale ekstraordinære avdrag. Går renten opp, beregnes en underkurs som utbetales til kunden ved innfrielse før forfall. Dersom kunden kostnadsfritt skal kunne gå ut og inn i fastrentekontrakter, vil dette ha store økonomiske konsekvenser. Det er derfor vanskelig å se at det er mulig å kombinere avtaler om fastrente med det ordinære settet av betalingslettelser. De administrative konsekvensene vil være avhengig av utnyttelsesgraden av ordningen. Det må forutsettes betydelig saksbehandling i sammenheng med de individuelle fastrenteavtalene.

Det er i dag et sammensatt sett av forventninger til endringer av regelverket for tilbakebetaling av utdanningslån. Det er pekt på behovet for forenklinger, større fleksibilitet, forutsigbarhet og skjønn tilpasset individuelle behov. Utfordringen ligger bl a i å balansere disse hensynene mot hverandre og mot hensynet til likebehandling. Flere av disse spørsmålene er det hensiktsmessig at det offentlige utvalget som skal gjennomgå hele Lånekassens regelverk, ser på.

I det private kredittmarkedet utvikles det stadig nye produkter med hensyn til rente og betalingsvilkår. Lånekassens ordninger utformes ut fra vedtakene i de årlige statsbudsjettene,

og det er tatt hensyn til et sosialt regelverk og behovet for enkle administrative løsninger. Dersom Lånekassen skulle tilby sine kunder en «produktutvikling» som i de private bankene, vil det kreve en betydelig utbygging av Lånekassens administrasjon. Bl a har Lånekassen i dag begrensede ressurser til personlig kontakt med sine kunder. Ved å gi lånetakerne muligheter for valg mellom fast og flytende rente vil det være nødvendig med mer personlig kundebehandling, slik som i vanlige banker.

Sett fra den enkelte låntakers side vil et tilbud om fastrente kunne representere større forutsigbarhet i betalingsvilkårene. I samarbeid med Lånekassen vil departementet legge til rette for at arbeidet med et slikt tilbud utredes og forberedes, slik at det kan settes i drift i år 2000.

Kostnader ved innføring av fastrente

Som nevnt vil innføring av fastrente medføre betydelige omlegginger i Statens lånekasse for utdanning. Det vil innebære store endringer i EDB-systemet og kreve store ressurser til søknadsbehandling.

Utviklingskostnadene for å etablere et system med fast rente er beregnet til 4,7 mill kroner. I tillegg kommer oppstartkostnader på 5,3 mill kroner. Totalkostnader ved oppstart blir dermed 10 mill kroner. I tillegg kommer kostnader til løpende drift. Disse kostnadene er avhengig av hvor stor del av kundene som vil velge fastrentelån. Beregninger viser at med 1 pst utnyttelse av ordningen med fastrente (ca 2000 saker – en tar bare de sakene som har mer enn fem års gjenstående løpetid og som ikke er en del av inkassomassen) vil totale kostnader beløpe seg til 11,6 mill kroner per år. Ved 10 pst utnyttelse av ordningen (20 000 saker) er kostnadene beregnet til 14,9 mill kroner årlig, og ved 40 pst utnyttelse (80 000 saker) er kostnadene beregnet til 25,6 mill kroner per år.

KAP 5310 STATENS LÅNEKASSE FOR UTDANNING (JF KAP 2410)

Kap 5310 Statens lånekasse for utdanning fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
03	Diverse inntekter	304	0	0
04	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	0	0	18 800
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	3	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 390	0	0
17	Refusjon lærlinger	25	0	0
72	Gebyr	87 800	90 000	92 000
90	Avdrag	3 654 040	3 400 000	3 006 000
91	Tap og avskrivninger	340 914	481 200	380 000
	Sum kap 5310	4 084 476	3 971 200	3 496 800

Post 04 Refusjon av ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter til flyktninger kan i henhold til OECDs statistikkdirektiver defineres som offisiell utviklingshjelp. Midlene på posten gjelder ettergivelse av studielån i forbindelse med tilbakevending til hjemlandet.

Post 72 Gebyr

Forslaget gjelder bl a gebyr per førstegangsvarsel om forfalt terminbeløp per 15. februar, 15. mai, 15. august og 15. november. Gebyret for førstegangsvarselet er kr 30.

Videre gjelder forslaget gebyr ved for sen betaling av forfalte terminbeløp. Ved andregangsvarsel etter forfall er det et gebyr på kr 250, og ved tredjegangsvarsel (varsel om oppsigelse) vil gebyret utgjøre kr 350. Likeledes skal gebyr ved urettmessig nedsettelse av terminbeløp under ordningen med inntektsavhengig nedsettelse av terminbeløp føres under denne posten.

Post 90 Avdrag

Forslaget gjelder avdrag til Statens lånekasse for utdanning.

Post 91 Tap og avskrivninger

Forslaget gjelder tap og avskrivninger i Statens lånekasse for utdanning og er motpost til kap 2410 postene 73 og 74.

KAP 5617 RENTER FRA STATENS LÅNEKASSE FOR UTDANNING

Kap 5617 Renter fra statens lånekasse for utdanning fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
80	Renter	0	3 949 000	4 895 000
	Sum kap 5617	0	3 949 000	4 895 000

Post 80 Renter

Midlene ble fram til 1998 bevilget over kap 5601 post 81. Forslaget gjelder renter fra Statens lånekasse for utdanning.

Programkategori 07.90 Den norske kirke

Kategori 07.90 omfatter
- de regionale og sentralkirkelige møter og råd
- preste- og katekettjenesten og Det praktisk-teologiske seminar
- tilskudd til kirkelige formål
- antikvarisk vedlikehold av Nidaros domkirke og forvaltning av Erkebispegården
- overføringer fra Opplysningsvesenets fond

Programkategori 07.90 Den norske kirke fordelt på utgiftskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
0294	Kirkelig administrasjon (jf kap 3294)	231 819	227 086	255 342	12,4
0295	Presteskapet (jf kap 3295)	512 341	503 429	535 857	6,4
0297	Nidaros domkirke m m (jf kap 3297)	80 079	24 495	24 395	-0,4
0299	Opplysningsvesenets fond (jf kap 3299)	140 827	25 500	30 100	18,0
2475	Opplysningsvesenets fonds skoger	-5 961	0	0	—
	Sum kategori 07.90	959 105	780 510	845 694	8,4

I forhold til 1998 er det gjort følgende tekniske endringer:
- Kap 0294 post 01 er økt med 4,9 mill kroner som følge av overføring av bispedømmerådenes husleieutgifter som tidligere har vært dekket av Opplysningsvesenets fond under kap 0299, jf omtale under kap 0299.
- Kap 0295 post 70 Kompetanseutvikling er innarbeidet under samme kapittel post 01.
- Kap 0299 er økt med 4,1 mill kroner som følge av at Opplysningsvesenets fond for framtiden forutsettes å dekke utgiftene ved sin sentrale forvaltning, jf omtale under kap 0299.

Programkategori 07.90 Den norske kirke fordelt på inntektskapitler

(i 1 000 kr)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
3294	Kirkelig administrasjon (jf kap 0294)	16 076	5 539	5 677	2,5
3295	Presteskapet (jf kap 0295)	23 070	16 638	17 054	2,5
3297	Nidaros domkirke m m (jf kap 0297)	9 747	5 101	8 888	74,2
3299	Opplysningsvesenets fond (jf kap 0299)	134 866	25 500	30 100	18,0
	Sum kategori 07.90	183 759	52 778	61 719	16,9

Under kap 3297 Nidaros domkirke m m er det budsjettert med en inntektsøkning for Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider, se nærmere omtale under kap 3297.

Økningen under kap 3299 Opplysningsvesenets fond gjelder refusjon fra fondet til staten, som vil bli høyere i 1999 som følge av at fondet forutsettes å dekke utgifter til sin sentrale forvaltning.

Budsjettforslag for 1999 – prioriteringer

Budsjettforslaget under kategori 07.90 Den norske kirke er på 845,7 mill kroner for 1999, som tilsvarer en vekst på 8,4 pst i forhold til 1998.

Driftsbevilgningen til presteskapet under kap 0295 er foreslått reelt styrket i forhold til 1998 med 9 mill kroner til fordel for en bedret vikartjeneste i presteskapet. Økningen gir

rom for mer enn 20 flere årsverk for vikarer. Det er videre innarbeidet en økning på 2 mill kroner til Kirkelig utdanningssenter i nord for å styrke rekrutteringen til kirkelige stillinger i Nord-Norge.

Driftsbevilgningene til de kirkelige rådene under kap 0294 representerer i hovedsak en videreføring av bevilgningene fra 1998, se nærmere omtale under kapitlet.

Tilskuddsbevilgningene til kirkelige formål, jf kap 0294 og 0299, er foreslått økt med 7,5 pst i forhold til 1998. Det vesentligste av økningen gjelder tilskuddet til de kirkelige fellesrådene, som foreslås økt fra 100 til 110 mill kroner. Det er innarbeidet en økning av statstilskuddet til døvemenighetene med 2 mill kroner. Tilskuddet til Den norske Sjømannsmisjon foreslås økt fra 26,5 mill kroner i 1998 til 28,5 mill kroner i 1999. Tilskuddet til kirkens undervisning og diakoni, og til kirkemusikalsk virksomhet ved landets domkirker, foreslås bevilget med i alt 24,8 mill kroner. Dette representerer i hovedsak en videreføring av tilskuddsnivået fra 1998, men det er likevel forutsatt en viss styrking av det kirkemusikalske arbeidet ved domkirkene. Til oversettelse av Det gamle testamente til nordsamisk er det for 1999 avsatt nær 1 mill kroner.

Som tilskudd fra Opplysningsvesenets fond til felleskirkelige tiltak foreslås det i 1999 bevilget 20 mill kroner. Tilskuddet i 1998 var 19 mill kroner.

For kategorien samlet er det budsjettert med 61,7 mill kroner som inntekt, dvs en økning på ca 9 mill kroner i forhold til 1998. Det er budsjettert med økte utgifter og inntekter for Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider, se omtalen under kap 0297/3297 Nidaros domkirke m m.

Nær halvparten av de budsjetterte inntektene gjelder overføringer fra Opplysningsvesenets fond til staten under kap 3299, hvor det er budsjettert med 30,1 mill kroner. Dette representerer en økning på 4,6 mill kroner i forhold til 1998, vesentlig begrunnet i forutsetningen om at fondet heretter skal overta fra staten utgiftsansvaret for fondets sentrale forvaltning, mot at staten på vanlig måte har ansvaret for bispedømmerådenes husleie, se nærmere omtale under kap 0299. Opplysningsvesenets fonds utgifter og inntekter inngår for øvrig ikke lenger som en del av statsbudsjettet, jf St prp nr 1 (1997-98). Omtalen av fondet er gitt under kap 0299, 3299 og 2475.

Folk og kirke

Mål
Den norske kirke skal være en bekjennende, misjonerende og diakonal kirke. Som folkekirke skal den favne mennesker i alle aldre og i ulike livssituasjoner, slik at alle – kvinner og menn, barn og unge – kan kjenne tilhørighet til kirken og få del i kirkens forkynnelse, opplæring, omsorg og fellesskap. Kirken skal gjennom sin kultur- og tradisjonsbærende rolle bidra til at det kristne verdigrunnlag og vår felles kulturarv holdes levende – i det enkelte lokalsamfunn og i storsamfunnet

Tilstandsvurdering

Kirkestatistikk

Folkets tilhørighet til Den norske kirke blir synlig bekreftet først og fremst gjennom oppslutningen om gudstjenester og kirkelige handlinger. Oppslutningen om Den norske kirke i 1990-årene kan på de fleste områder karakteriseres som stabil, med gjennomgående små endringer fra år til år.

Kirkestatistikk, bl a tall for oppslutning om kirkelige handlinger og gudstjenester, innhentes av Kirkerådet hvert år. Alle sokn rapporterer til Kirkerådet etter et særskilt rapporteringsskjema «Kirkelig årsstatistikk». En utvidet statistikkrapportering ble iverksatt fra 1997, samtidig som Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste etter avtale med Kirkerådet ble gitt ansvaret for drift og vedlikehold av en database inneholdende menighetenes årsstatistikker. Et omfattende kirkelig statistikkmateriale er på denne måten for første gang blitt gjort tilgjengelig i sin helhet, og vil kunne anvendes til forskningsformål, av kirkeforvaltningen og av andre interesserte. Materialet vil over tid gi betydelig kunnskap om endringsprosesser i kirken. Det hefter imidlertid fortsatt en viss usikkerhet ved deler av det statistiske materialet, særlig med hensyn til deltakertall på forskjellige arrangementer.

I 1997 ble det registrert 7,2 mill deltakere på gudstjenester i Den norske kirke (vigsler, gravferd, kirkekonserter mv ikke medregnet), som tilsvarer ca 100 deltakere ved hver gudstjeneste i gjennomsnitt. Oppslutningen om gudstjenestene siste tiårsperiode viser stor

stabilitet, med et deltakerantall per år på mellom 7,0 og 7,5 mill deltakere. Det foreligger ikke fullstendige tall for deltakelsen ved gudstjenestene fra tiden før 1987.

Tabellen nedenfor viser at andelen døpte i forhold til fødte har vist en svakt økende tendens i 1990-årene, etter en markert nedgang i 1970- og 1980-årene. Andelen døpte i forhold til fødte i 1997 var på 84,2 pst, som tilsvarer en økning på 2 prosentpoeng fra 1996. Dette er den høyeste andelen døpte som er registrert siden 1983.

Tabell: Oppslutningen om dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd i Den norske kirke

	1985	1990	1996	1997
Døpte i prosent av fødte	81,5	82,2	82,2	84,2
Konfirmerte i prosent av 15-åringer	85,0	81,4	74,6	74,0
Konfirmerte i prosent av døpte 15 år før	89,0	89,1	89,0	89,4
Kirkelig vigsel i prosent av inngåtte ekteskap	58,9	59,7	59,7	59,0
Kirkelig gravferd i prosent av antall døde	95,4	95,0	94,3	94,1

Den norske kirkes dåpspraksis innebærer at de fleste døpes som spedbarn. Det har til nå ikke foreligget noen sentral statistikk over omfanget av dåp av ungdom og voksne. Mange menigheter har imidlertid rapportert om at et økende antall ungdommer blir døpt i løpet av konfirmasjonstiden. For å få bedre oversikt over omfanget av dåp blant ungdom og voksne er det i de nye rapporteringsrutinene fra 1997 innført et skille mellom døpte over og under 12 år. Statistikken for 1997 viser at i alt 1 181 personer som var 12 år eller eldre, ble døpt i Den norske kirke. Dette tilsvarer 2,3 pst av alle døpte i 1997.

Andelen 15-åringer som blir konfirmert i Den norske kirke, var 74,0 pst i 1997, mot 74,6 pst i 1996. Dåps- og konfirmasjonsstatistikken viser en klar sammenheng mellom nedgangen i andelen døpte i 1970- og 1980-årene og nedgangen i andelen konfirmerte i 1980- og 1990-årene. Andelen døpte som blir konfirmert, har ligget på ca 90 pst siden 1960-årene. Konfirmasjonen står derfor fortsatt sterkt som kirkelig handling blant dem som er medlemmer av Den norske kirke.

Også når det gjelder andelen kirkelige vigsler i forhold til alle inngåtte ekteskap, viser tallene stabilitet. I 1997 var det til sammen 14 049 kirkelige vigsler i Den norske kirke. Andelen kirkelige vigsler har holdt seg forholdsvis stabil på ca 60 pst siden begynnelsen av 1980-årene. For øvrig var det 220 par som i 1997 ønsket forbønn for borgerlig inngått ekteskap.

I 1997 meldte 1 392 personer seg inn i Den norske kirke. Dette var en vekst på 314 personer eller 29 pst fra 1996. Tallet på innmeldte i Den norske kirke har vært økende i 1990-årene i forhold til 1970- og 1980-årene, og antallet innmeldte i 1997 er det høyeste som er registrert. I 1997 meldte 4 955 personer seg ut av Den norske kirke, som svarer til tallet for 1996. Antallet utmeldte i Den norske kirke økte betydelig i 1970-årene. I begynnelsen av 1980-årene var det i underkant av 10 000 personer som meldte seg ut av Den norske kirke hvert år, mens antallet utmeldte i 1990-årene har vært ca 5 000 hvert år.

Kirkelig gravferd og allmenn gravplassforvaltning

I 1997 var det til sammen 42 400 gravferder i Den norske kirke. Dette tilsvarer 94 pst av dem som døde i 1997. Andelen kirkelig gravferd i forhold til antallet døde har holdt seg stabil på ca 95 pst de siste ti årene. I sammenheng med den nye statistikkrapporteringen fra menighetene er det i 1997 for første gang gjennomført registrering av antallet deltakere ved gravferder i Den norske kirke. Tallene er noe usikre, men på bakgrunn av opplysninger fra 75 pst av soknene er det grunn til å anslå at det i 1997 var ca 3 mill deltakere ved kirkelige gravferder. Tallet illustrerer den brede kontaktflaten med befolkningen som Den norske kirke har gjennom møtet med enkeltmennesker i en særlig betydningsfull livssituasjon. Den kirkelige gravferdshandlingen har dype tradisjoner i vårt samfunn, og er for de fleste fortsatt en viktig ramme i forbindelse med død, avskjed og sorg. De etterlattes bruk av kirkens tjenester i denne sammenheng gir et bilde av kirkens plass i folket og folkets behov for kirken i en ofte dramatisk livssituasjon.

Den nye gravferdsloven innebærer at de kirkelige fellesrådene i kommunene normalt har drifts- og forvaltningsansvaret for kirkegårdene. Fellesrådenes ansvar omfatter derved flere enn dem som ønsker en kirkelig gravferdshandling, da fellesrådet som kirkegårdsmyndighet skal sørge for hensiktsmessige og verdige offentlige gravplasser for alle, uavhengig av religiøs eller livssynsmessig tilhørighet. Etter gravferdsloven kan det gis tillatelse til at kommunen overtar forvaltningsansvaret for kirkegårdene. Denne alternative forvaltningsordningen er til nå innført bare i tre kommuner, noe som kan ses som en indikator på at fellesrådene på dette området utøver sitt forvaltningsansvar på en tilfredsstillende måte for alle grupper av befolkningen.

Trossamfunnsloven åpner for at trossamfunn utenfor Den norske kirke kan gis tillatelse til å etablere og drive egne kirkegårder. Denne adgangen blir benyttet i beskjeden utstrekning. Så langt departementet kjenner til, finnes det ikke flere enn ca 15 slike kirkegårder i Norge. Gravferdsloven åpner for at Den norske kirke og registrerte trossamfunn skal gis anledning til å vigsle kirkegård eller deler av den. Dette blir ofte praktisk tilrettelagt ved at deler av en kirkegård forbeholdes gravlegging av medlemmer av trossamfunn som er virksomme på stedet.

Drifts- og forvaltningsansvaret for kirkegårdene utgjør en betydelig del av fellesrådenes ansvarsområde, og kirkegårdsbetjeningen representerer en stor del av de samlede årsverkene som fellesrådene disponerer.

Lokalt kirkestyre

Et vesentlig mål ved de senere års kirkereformer har vært å styrke det kirkelige selvstyret lokalt, noe det ble lagt til rette for i lovgivningen og i tilhørende regelverk. De nye kirkelige fellesrådene med daglig leder har i 1997 konsolidert sin stilling, og det har skjedd en profesjonalisering og en kvalitetsforbedring av den lokale kirkeforvaltningen. Dette gjelder ikke minst på det arbeidsrettslige området, som er et sentralt område for de nye kirkelige fellesrådene. Fellesrådenes ansvar som arbeidsgivere er omfattende, da de fleste stillinger i Den norske kirke er organisert under fellesrådene.

I henhold til opplysninger fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon var det per 1. oktober 1997 registrert i alt 4 771 ansatte under de kirkelige fellesrådene, eller i alt ca 3 060 årsverk. Av de ansatte var 46 pst kvinner. I forhold til årsverksomfanget var kvinneandelen 37 pst.

1997 var det første ordinære driftsåret for de nye kirkelige fellesrådene. Tidligere har de kirkelige regnskapene vært delvis integrert i de kommunale regnskapene, men etter kirkeloven fastsettes det nå eget regnskap for de kirkelige fellesrådene, uavhengig av kommuneregnskapene. Regnskapsdata fra fellesrådene skal for 1997 for første gang innrapporteres til Statistisk sentralbyrå. Denne årlige regnskapsrapporteringen vil over tid gjøre det mulig å følge utgiftsutviklingen for den lokale kirke, herunder også om utviklingen av kommunenes utgifter til kirken. Da regnskapsrapporteringen er ny for fellesrådene, foreligger det per 1. september 1998 ikke fullstendige regnskapstall for 1997 fra alle fellesråd. Det må også antas at det for det første rapporteringsåret er ujevn kvalitet i rapporteringen. For de 405 fellesrådene – av i alt 435 – som det per 1. september 1998 foreligger rapportering fra, utgjorde de samlede brutto utgiftene, inklusive investeringer, 1 665 mill kroner i 1997. Kommunenes andel av disse utgiftene utgjorde ca 1 300 mill kroner. Rapporteringen viser at den kommunale tjenesteytingen overfor fellesrådene er ført i fellesrådenes regnskaper som en kalkulatorisk utgift, slik forutsetningen var da ny kirkelov ble vedtatt. For de 405 fellesrådene som det foreligger regnskapsdata fra for 1997, er denne beregnet til 73 mill kroner.

Høsten 1997 var det valg av nye menighetsråd og fellesråd. Det foreløpige kirkelige medlemsregisteret ble benyttet ved valget. Det ble avgitt ca 87 000 stemmer, som representerer en vekst på 6,7 pst i forhold til valget i 1993. Valgdeltakelsen var likevel lav, da bare 3 pst av de stemmeberettigede avga stemme. Høyest valgdeltakelse var det i Nord-Hålogaland bispedømme, der 5,1 pst av de stemmeberettigede avga stemme. Lavest valgdeltakelse var det i Oslo bispedømme, der bare 1,4 pst avga stemme. Utskiftingen av menighetsrådsmedlemmene er forholdsvis høy: 78 pst av rådsmedlemmene er nyvalgt. I landets 1 311 menighetsråd er det i alt ca 9 000 faste rådsmedlemmer. Kvinneandelen blant de faste medlemmene er 56 pst, som er samme andel som i forrige valgperiode. Av de valgte medlemmene har andelen ungdom under 30 år økt fra 6,5 til 8,5 pst. Kirkemøtets målsetting før valget var 20 pst.

Oppfølgingen av Kirkemøtets satsingsområder, som bl a omfatter dåpsopplæring, gudstjenestefornyelse og Ung i kirken, fortsatte i 1997. Oppfølgingen av Plan for dåpsopplæring er blant de mest omfattende. Dåpsopplæringsplaner er utviklet i ca 70 pst av landets menigheter.

Det nye kristendomsfaget og det nye læreplanverket for den tiårige grunnskolen har medført en fornyet gjennomgang av samarbeidet mellom skole og kirke.

Samarbeidet mellom barnehage, skole og kirke, bl a gjennom avholdelse av særskilte gudstjenester for barn og skoleelever, rapporteres å være svært bra. I 1997 ble det holdt ca 4 500 skole- og barnehagegudstjenester med ca 8 500 deltakere.

Folk og kirke – hovedutfordringer og strategier

Kristen tro og bekjennelse er en levende arv. Den kan ikke overleveres gjennom generasjonene på annen måte enn ved at hvert nytt slektsledd tar den til seg og gjør den til sin. Ved denne overleveringen til stadig nye tider plantes kristen tro om i skiftende kulturelt jords-

monn. Kristen tro og tilbedelse søker sitt uttrykk under de livsvilkår som kulturklimaet og samfunnsforhold byr, samtidig som den må søke å bevare sin identitet og ikke la tilpasningsdyktigheten innebære at trosarven forringes eller tapes.

I denne trosarvens identitets- og overleveringsprosess ligger en av kirkens største utfordringer. Det ligger i særlig grad til kirkens valgte organer å utvikle strategier for hvordan denne utfordringen kan møtes, men slike strategier vil naturlig knytte an bl a til utviklingen av gudstjenesteliv og menighetsfellesskap, diakonal virksomhet og kirkens kulturarbeid, til innholdet i utdanningen for prester og andre kirkelig ansatte, til videreutdanning og andre personalforvaltningstiltak.

Et særlig avgjørende mål på kirkens liv er hvordan kirken er i stand til å være i gjensidig kommunikasjon med stadig nye generasjoner. Den norske kirkes evne til samhandling og samtale med unge mennesker framstår i denne sammenheng som en særlig utfordring. De oppgavene som knytter seg til utviklingen av kirkens dåps- og konfirmasjonsopplæring, er derfor av mer grunnleggende karakter enn et spørsmål om oppslutning om menighetenes aktiviteter. Det handler om kirkens evne til å gi tenåringsjenter og -gutter hjelp til livstolkning, og samtidig selv å la seg utfordre av hvorledes ungdom tyder livets gåter, utholder kriser, møter død og mestrer et verdensbilde i endring.

Visjonen bak plan for dåpsopplæring i Den norske kirke er å nå alle døpte med opplæring i et levende trosmiljø. Som nevnt ovenfor er lokale planer utarbeidet i et stort antall i menighetene. Ansvaret for utarbeidelsen av disse planene og for gjennomføringen av dem er lagt til menighetsrådene. Planen utfordrer kirken til å bistå foreldrene i det oppdrageransvaret de påtar seg ved dåpen, og til å inkludere barn og unge i menighetens liv. Menighetene må i sitt gudstjenesteliv ha oppmerksomheten rettet mot barn og unge, noe som krever økt satsing på arbeidet med åpne og inkluderende gudstjenesteformer og et bevisst arbeid for å styrke gudstjenestene i dåpsopplæringen og i konfirmanttiden, hvor 90 pst av de døpte nås med kirkens undervisning.

Det er avgjørende for kirkens framtid at medlemmene engasjerer seg. Erfaringene fra menighetsrådsvalgene når det gjelder valgdeltakelse og utskiftinger synliggjør noen av utfordringene i framtiden. Skal kirken makte å rekruttere en større andel av medlemmene til rådene, er det nødvendig med en langsiktig og helhetlig strategi. Engasjerte frivillige medarbeidere er en avgjørende forutsetning for å bevare folkekirken i dens bredde.

Fra bispedømmene rapporteres det gjennomgående om positive erfaringer med den nye kirkelovgivningen. Etableringen av kirkelig fellesråd og den fordelingen av ansvar og oppgaver som kirkeloven gjør mellom fellesrådet og menighetsrådene, stiller krav om en grenseoppgang mellom disse organene. Dette vil være et område for videreutvikling i lys av de erfaringene en vinner. En vurdering av utviklingen i fellesrådenes økonomi vil også stå sentralt i årene framover, med bakgrunn bl a i den regnskapsrapporteringen som nå er etablert.

Ved den nye kirkelige organisasjonsstrukturen er det lagt til rette for at prestene kan frigjøres fra administrative oppgaver. I denne sammenheng vil det være en utfordring å klargjøre nærmere hvordan prestenes samvirke med de valgte kirkelige organer skal ivaretas.

Opplysningsvesenets fond

Opplysningsvesenets fond består av en portefølje av kapital, store skog- og jordbrukseiendommer og en betydelig bygningsmasse. Landets prestegårder, mange verneverdige, utgjør hoveddelen av eiendomsmassen og representerer viktige kulturverdier med røtter tilbake til middelalderen.

Etter lov om Opplysningsvesenets fond skal fondet ha som formål å sikre og bevare fondets verdier slik at disse tjener Den norske kirke. I forvaltningen av fondet legges det vekt på å oppnå høy avkastning av fondets kapital med en rimelig risiko og i samsvar med de etiske retningslinjer som gjelder, tilfredsstillende vedlikehold av fondets presteboliger, forsvarlig forvaltning av den øvrige eiendomsmassen og ivaretakelse av de kulturverdiene som er knyttet til prestegårdene. Det legges ellers vekt på en aktiv arealforvaltning for utnyttelse av arealenes potensial, f eks i utbyggingssammenheng. Departementet har til vurdering endringer i gjeldende forvaltningsordninger mv. Det vises til nærmere omtale under kap 0299 og kap 3299.

Programkategori 07.90 Den norske kirke fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999	Pst endr 98/99
01-29	Driftsutgifter	639 308	596 660	653 044	9,4
30-49	Nybygg, anlegg mv	78 338	4 600	0	-100,0
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	64 400	0	0	—
70-89	Overføring til private	177 059	179 250	192 650	7,5
	Sum kategori 07.90	959 105	780 510	845 694	8,4

Under postgruppen 30-49 ble det i 1998 bevilget midler til etterarbeidet i forbindelse med de arkeologiske utgravningene ved Erkebispegården. Dette arbeidet er nå avsluttet.

KAP 0294 KIRKELIG ADMINISTRASJON (JF KAP 3294)

Kapitlet omfatter
- drift av Kirkerådet, bispedømmerådene og biskopene
- tilskudd til ulike kirkelige formål, bl a til Den norske Sjømannsmisjon, til kirkens undervisning og diakoni, og til døvemenighetene
- tilskudd til de kirkelige fellesrådene

Kap 0294 Kirkelig administrasjon fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	67 475	67 047	79 722
21	Spesielle driftsutgifter	8 619	2 889	2 970
71	Tilskudd til kirkelige formål	51 517	56 400	61 750
72	Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene	99 998	100 000	110 000
79	Til disposisjon for departementet, *kan overføres*	4 210	750	900
	Sum kap 0294	231 819	227 086	255 342

Resultatrapport for 1997-98

Iverksettelsen av ny kirkelovgivning i 1997 har i stor grad preget bispedømmerådenes og Kirkerådets virksomhet i 1997. Etter kirke- og gravferdsloven er både Kirkemøtet/Kirkerådet og bispedømmerådene gitt nye oppgaver av forvaltningsmessig karakter. De tidligere stiftsdireksjonene er avviklet, og oppgaver særlig innenfor kirkegårds- og gravferdsforvaltningen er etter den nye lovgivningen lagt til bispedømmerådene. Bl a på denne bakgrunnen er det i 1998 opprettet en ny stilling ved hvert bispedømmekontor og ved Kirkerådet, jf Budsjett-innst S nr 12 (1997-98). Bispedømmerådene har i 1997 gjennomført kurs- og rådgivningsvirksomhet overfor kirkelig ansatte, medlemmer av menighetsråd, fellesråd m fl, bl a om den nye lovgivningen, og dessuten avholdt særskilte innføringskurs for de nyvalgte menighetsrådene og fellesrådene.

I tillegg til å ivareta løpende budsjett- og forvaltningsoppgaver, bl a overfor presteskapet, har bispedømmerådene vært engasjert i en rekke prosjekter og tiltak av felleskirkelig karakter, bl a innenfor de særskilte satsingsområdene som Kirkemøtet har vedtatt (bl a dåpsopplæring, Ung i kirken, gudstjenestefornyelse).

Det nye økonomiregelverket for staten stiller krav om en omfattende revisjon og tilpasning av økonomirutinene i statlige virksomheter. Oppfølgingen av det nye økonomiregelverket har vært viet stor oppmerksomhet ved bispedømmerådene og Kirkerådet det siste året, og det har vært investert i ny teknologi.

Våren 1998 ble det valgt nye bispedømmeråd, etter regler gitt av Kirkemøtet. I samsvar med bestemmelsene i kirkeloven er det for første gang valgt en samisk representant til hvert

av de tre nordligste bispedømmerådene. Bispedømmerådenes medlemmer vil, med tillegg av fem andre representanter, utgjøre Kirkemøtet 1998-2001.

Kirkemøtet 1997, som ble avholdt i den gjenreiste Erkebispegården i Trondheim, behandlet bl a kirkens forhold til samene og spørsmålet om personer som lever i homofilt samliv kan inneha vigslede stillinger i Den norske kirke. Kirkemøtet vedtok også en ny plan for konfirmasjonstiden i Den norske kirke. For øvrig fant Kirkemøtet 1997 ikke å kunne anbefale at Agder bispedømme ble delt, jf Innst O nr 46 (1995-96), der dette spørsmålet ble tatt opp av flertallet i komiteen. Etter vedtak i Kirkemøtet 1997 er det oppnevnt et kirkelig utvalg til å utrede forholdet mellom stat og kirke. Utredningsarbeidet ventes å vare i tre til fire år.

Kirkerådets arbeid med gudstjenestefornyelse har resultert i bl a utgivelsen av salmebokstillegget «Salmer-97». Samisk kirkeråd har i 1997 særlig arbeidet med spørsmål knyttet til urfolk, samisk teologi og kristendomsforståelse. Mellomkirkelig råd har i 1997 vært engasjert i forberedelsen av «Felleserklæringen om rettferdiggjørelsen» mellom Vatikanet og de lutherske kirker, forberedelse og deltakelse i Det Lutherske Verdensforbunds generalforsamling i Hongkong og i det alleuropeiske økumeniske stormøtet i Graz i Østerrike, menneskerettighetsarbeid og drøftinger knyttet til kirkeasyl.

I regi av Kirkerådet ble Norske kirkedager arrangert i Trondheim i juli 1997, med ca 2 700 deltakere. En økumenisk gudstjeneste 29. juli 1997 på Domkirkens vestfrontplass samlet ca 5 000 deltakere.

Når det gjelder likestilling har Den norske kirke arbeidet innenfor rammen av «Det økumeniske tiåret 1988-98, kirker i solidaritet med kvinner», som Kirkenes Verdensråd i sin tid tok initiativet til. Kirkemøtet har i denne perioden gjort flere vedtak som på ulike måter angår kvinners posisjon i Den norske kirke. Den største satsingen har vært opprettelsen av Kirkelig ressurssenter for mishandlede kvinner, som en del av stiftelsen KFUK-hjemmet i Oslo. Senteret gir tilbud til kvinner som er blitt utsatt for overgrep, og er også et kompetansesenter for kirkelig personell og medarbeidere i ulike kirkesamfunn og kristne organisasjoner når det gjelder vold og overgrepsproblematikk. Kirkerådet har dessuten på ulike måter arbeidet med kvinners representasjon og arbeidsforhold innen Den norske kirke. Det er bl a gjennomført et omfattende lederutviklingsprogram for kvinner som har gitt ringvirkninger i form av regionale kurs og tiltak.

«Pilegrimsleden» – den gamle pilegrimsveien fra Oslo til Nidaros – ble offisielt åpnet i Oslo i juni 1997. Åpningen av pilegrimsleden ble også markert ved lokale arrangementer langs leden. En regner med at over 4 000 kvinner og menn, barn og unge, vandret over kortere og lengre strekninger langs pilegrimsleden sommeren 1997.

1997 var det første ordinære driftsåret for Liturgisk senter. Senteret, som er lokalisert i Erkebispegården sammen med Nidaros bispedømmeråd, har et helhetskirkelig ansvar for utvikling og forskning på det liturgiske området, innenfor hymnologi og kirkemusikk.

Resultatmål for 1999

Offentlig forvaltningsmyndighet

Kirkemøtet/Kirkerådet, bispedømmerådene og biskopene har etter den nye kirkelovgivningen blitt tillagt nye oppgaver, som utvider deres offentligrettslige myndighet. Samtidig trer nye bispedømmeråd i funksjon i 1998. Det er i denne sammenheng viktig at bispedømmerådene og -kontorene tilegner seg den nødvendige kompetanse for å kunne ivareta de nye oppgavene, og at kontorene generelt ivaretar de alminnelige kravene til god forvaltningsskikk og til forsvarlig saksbehandling i henhold til bl a forvaltningsloven, offentlighetsloven og alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper.

Informasjonsformidling

Bispedømmerådene har en sentral rolle i informasjonsformidlingen i Den norske kirke. I tillegg til informasjon fra egen virksomhet skal bispedømmerådene, og også biskopene, videreformidle informasjon fra sentrale kirkelige organer, fra Kirkerådet og Kirkemøtet, og fra departementet. Samtidig har bispedømmerådene et særlig ansvar for å formidle informasjon fra menighetene til sentrale kirkelige instanser. På denne bakgrunnen er det en særlig utfordring å etablere, videreutvikle og samordne ulike informasjonssystemer som gjør at informasjonen når ut til menighetene, og at menighetenes behov, utfordringer og prioriteringer fanges opp og blir formidlet tilbake til de sentrale kirkelige organer. I samsvar med hovedprinsippene for statlig informasjonsvirksomhet må det forutsettes at informasjonsformidlingen i kirken inngår som en integrert del av den ordinære forvaltningen og virksomheten, og omfattes av de løpende virksomhetsplanene.

Dåpsopplæring

Etter initiativ fra Kirkemøtet har det gjennom flere år pågått et arbeid med å få etablert og gjennomført planer for dåpsopplæring i den enkelte menighet. Bispedømmerådene har et særlig ansvar for å stimulere til en planmessig utvikling i menighetene. Dette arbeidet forutsettes ført videre med sikte på å bygge opp en opplæringsvirksomhet i regi av menighetsrådene og ellers i et samspill med de frivillige kristelige organisasjonene. Det vil her være viktig å utløse frivillige ressurser, samtidig som framdrift og omfang også vil være avhengig av at det finnes ansatte i menighetene som har dåpsopplæringsarbeidet som et særskilt ansvarsområde. Departementet arbeider nå med å utrede mulighetene og vilkårene for at et dåpsopplæringstilbud kan gis en fast forankring i alle menigheter.

Det kirkelige tariffområdet

De fleste kirkelige fellesråd er nå medlemmer av Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon, og organisasjonen har sluttført arbeidet med å etablere et eget kirkelig tariffområde. En ny hovedavtale, som gjelder for hele det kirkelige tariffområdet, er forhandlet fram med tjenestemannsorganisasjonene, og vil gjelde for perioden 1. januar 1998 til 31. desember 1999. Hovedavtalen beholder grunnstrukturen i tilsvarende avtale i kommunal sektor, men innebærer en tilpasning til den kirkelige sektor. Avtalen skal ivareta de rettighetene de lokalt kirkelig ansatte hadde i sine tidligere ansettelsesforhold. Innenfor kirken er det flere tjenestemannsorganisasjoner som organiserer de kirkelig ansatte. Utviklingen av Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon og den kirkelige sektoren som et eget tariffområde stiller bl a krav til Kirkerådet og bispedømmerådene om å forholde seg til Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon og til tjenestemannsorganisasjonene på en måte som fremmer samarbeid og samhandling.

Tilskuddsforvaltning

Kirkerådet og bispedømmerådene vil også i 1999 forvalte betydelige tilskudd, bl a tilskudd fra Opplysningsvesenets fond til felleskirkelige tiltak og tilskudd til kirkelig undervisning og diakoni. Forvaltningen av tilskuddene skal skje i overensstemmelse med økonomiregelverkets generelle krav, og i samsvar med sentrale kirkelige målsettinger, strategier og satsingsområder. Tilskuddsforvaltningen skal også bidra til å befeste og utvikle det lokale kirkelige selvstyret, representert ved de kirkelige fellesrådene og menighetsrådene. Det vil i denne sammenheng fortsatt være en særskilt utfordring for Kirkerådet og bispedømmerådene i å avklare og tilpasse sin egen rolle i kirkeforvaltningen i forhold til det selvstendige ansvaret som fellesrådene og menighetsrådene er gitt i lovgivningen.

Kirkelig medlemsregister

Kirkerådet har i 1998 arbeidet videre med å etablere et medlemsregister for Den norske kirke, og har også arbeidet med ulike modeller for driften. Kirkerådet regner med at registeret vil være ferdigstilt til 1. januar 1999 og da ha en grad av pålitelighet på minst 98-99 pst. Det vil være en særskilt utfordring for Kirkerådet å tilrettelegge for en hensiktsmessig bruk av registeret i menighetene. Manglende eller feilaktig innføring i registeret er for øvrig uten rettslig betydning for en persons medlemskap i Den norske kirke.

Budsjettforslag for 1999

Budsjettforslaget under kapitlet representerer en økning på 12,4 pst i forhold til 1998. Forslaget til driftsbevilgning til bispedømmerådene og Kirkerådet innebærer i hovedsak en videreføring av bevilgningen fra 1998. Det er imidlertid for 1999 bl a tatt hensyn til husleieutgiftene for bispedømmerådene, som tidligere har vært dekket av Opplysningsvesenets fond, se omtalen under kap 0299, årsvirkningen av de i alt 12 nye stillingene som ble opprettet fra 1. august 1998, og driften av medlemsregisteret for Den norske kirke.

Tilskuddsbevilgningen til kirkelige formål, jf post 71, er ført opp med 61,7 mill kroner, som tilsvarer en økning på vel 9 pst i forhold til 1998. Tilskuddet til døvemenighetene foreslås økt med 2 mill kroner, dvs fra 2,3 mill kroner i 1998 til 4,3 mill kroner i 1999. Tilskuddet til Sjømannsmisjonen er ført opp med 28,5 mill kroner, dvs en økning på 2 mill kroner i forhold til 1998. Tilskuddet til kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk foreslås økt fra 23,5 mill kroner i 1998 til 24,8 mill kroner i 1999. Dette representerer i hovedsak en videreføring av tilskuddsnivået fra 1998, men det er likevel forutsatt en styrking av det kirkemusikalske arbeidet ved domkirkene. For 1999 foreslås det bevilget nær 1 mill kroner til oversettelse av Det gamle testamente til nordsamisk. Det vises ellers til nærmere omtale under post 71 nedenfor.

Statstilskuddet til de kirkelige fellesrådene foreslås økt fra 100 mill kroner i 1998 til 110 mill kroner i 1999, se omtalen under post 72.

Post 01 Driftsutgifter

Under denne posten budsjetteres driftsutgiftene ved Kirkerådet og bispedømmerådene. Det er i forslaget tatt hensyn til årsvirkningen i 1999 av de nye stillingene som ble opprettet i 1998, husleieutgiftene for bispedømmerådene, jf kap 0299, og driften av det kirkelige medlemsregisteret. En stilling som stiftskapellan er teknisk overført fra kap 0295 post 01 til kap 0294 post 01. Ved den nye kirkeloven er ikke lenger bispedømmemøtene lovpålagte møter. Bispedømmerådene vurderer nå selv tjenligheten av slike møter innenfor rammen av sin driftsbevilgning. Det er tatt hensyn til dette i forslaget for 1999.

Rehabiliteringen av Oslo bispegård i regi av Statsbygg, jf St prp nr 1 (1997-98), skal være avsluttet i år 2000.

Bevilgningen på posten kan overskrides mot merinntekter under kap 3294 postene 01, 04, 60 og 70, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Under denne posten budsjetteres lønn og driftsutgifter til eksternt finansierte tiltak, jf kap 3294. Forslaget for 1999 er en videreføring av bevilgningen for 1998. Bevilgningen på posten kan overskrides mot merinntekter under kap 3294 postene 01, 04, 60 og 70, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 71 Tilskudd til kirkelige formål

Det oppførte tilskuddet under denne posten er forutsatt disponert slik:

Post 71 Tilskudd til kirkelige formål fordelt på underposter

(i 1000kr)

Under-post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
71.11	Tilskudd til Den norske Sjømannsmisjon	25 280	26 500	28 500
71.12	Tilskudd til døvekirkene	1 700	2 350	4 350
71.14	Tilskudd til Kristent Arbeid Blant Blinde	200	200	200
71.16	Tilskudd til diakoni, undervisning og kirkemusikk	20 087	23 500	24 800
71.17	Tilskudd til samisk bibeloversettelse	650	650	1 000
71.18	Tilskudd til internasjonale økumeniske organisasjoner	3 600	3 200	2 900
	Sum post 0294.71 Tilskudd til kirkelige formål	51 517	56 400	61 750

Underpost 71.11 Tilskudd til Den norske Sjømannsmisjon

Sjømannsmisjonen skal på vegne av Den norske kirke ivareta den kirkelige betjeningen av nordmenn i utlandet. Statstilskuddet er basert på denne forutsetningen, jf Innst S nr 91 (1992-93) og St meld nr 49 (1993-94), og omtalen i St prp nr 1 (1997-98).

Foruten det statlige tilskuddet finansieres Sjømannsmisjonens virksomhet ved egeninntekter gjennom lotterivirksomhet, bidrag fra lag og foreninger i Norge og ved utestasjonene, foruten tilskudd fra bl a oljeselskap og rederinæringen. Sjømannsmisjonens totale driftsregnskap i 1997 var på 84,7 mill kroner, inklusive virksomheten i Norge. Driftsregnskapet for utestasjonene var samme år på 58,9 mill kroner.

I et samarbeid mellom Sjømannsmisjonen og Kirkerådet forutsettes det utviklet rapporteringsformer som kan gi et stadig bedre grunnlag for evaluering av organisasjonens arbeid. Kirkemøtet, som har gitt Sjømannsmisjonen oppdraget som Norsk kirke i utlandet, har et særlig ansvar for slik regelmessig evaluering.

Oppfølgingen av Stortingets vedtak om at statstilskuddet til Sjømannsmisjonen skal gå til full dekning av personalkostnadene for prest, assistent og husmor ved utestasjonene, jf Innst S nr 295 (1996-97), må på bakgrunn av den generelle budsjettsituasjonen skje over tid. Det foreslåtte tilskuddet for 1999 på 28,5 mill kroner innebærer likevel en reell opptrapping av statstilskuddet til Sjømannsmisjonen i samsvar med stortingsvedtaket, og gir full dekning av Sjømannsmisjonens lønnsutgifter til de 38 prestene og de vel 51 assistent- og husmorstillingene som nå er i utearbeidet, og dessuten ca 7,5 mill kroner til dekning av administrasjonsutgifter og øvrige personalkostnader ved disse stillingene.

Underpost 71.12 Tilskudd til døvekirkene

I medhold av kirkeloven § 2 er det ved kongelig resolusjon 17. april 1998 gitt nærmere bestemmelser bl a om døvemenighetenes organisering, valg til menighetsråd og om døvepresttjenesten. Slike bestemmelser har ikke tidligere vært gitt, da døvemenighetene ikke er omfattet av de alminnelige bestemmelsene om menighetsråd mv i kirkeloven. Etter det nye regelverket skal det være menighetsråd i hvert døvedistrikt med myndighet tilsvarende andre menighetsråd, og det skal være et Døvekirkenes fellesråd for hele landet. Oslo biskop har som tidligere tilsynsansvaret overfor døvemenighetene.

Døvemenighetene er ikke omfattet av de bestemmelsene i kirkeloven som regulerer kommunenes økonomiske ansvar overfor de ordinære menighetene (soknene) i Den norske kirke. Døvemenighetenes økonomi er basert på egeninntekter i form av frivillige bidrag og tilskuddet fra staten.

Vi har nå fire menighetsråd i det døvekirkelige arbeidet, knyttet til døvekirkene i Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim. Et organisert døvekirkelig arbeid er også etablert i Ålesund-distriktet og i Tromsø-distriktet.

Målsetting

Målsettingen med det statlige tilskuddet til døvemenighetene er å legge til rette for et aktivt kirkelig arbeid blant døve. Tilskuddet skal bidra til at det i døvemenighetene kan holdes de gudstjenestene som biskopen forordner, at nødvendige kirkelige tjenester kan ytes, at arbeidsforholdene for de tilsatte er tilfredsstillende, og at menighetsrådene og Døvekirkenes fellesråd har tilstrekkelig administrativ hjelp.

Tildelingskriterier

Fordelingen av statstilskuddet mellom de enkelte døvemenighetene, til Døvekirkenes fellesråd og til avholdelse av Døvekirkenes fellesmøte, vil skje etter forslag fra det nyetablerte Døvekirkenes fellesråd. Foruten driftstilskudd til døvemenighetene gis det tilskudd til dekning av renter og avdrag for lån til kirkebyggene i Stavanger og Bergen.

Oppfølging og kontroll

Døvekirkenes fellesråd har et særskilt ansvar for at de enkelte døvemenighetene rapporterer om sin virksomhet til departementet, og for at det sendes inn årsmelding og revidert regnskap til departementet.

Rapport for 1997-98

Statens driftstilskudd til døvemenighetene i 1997 var kr 1 700 000, inklusive tilskudd til låneutgifter vedrørende Bergen og Stavanger døvekirke. Det samlede statstilskuddet til døvemenighetene i 1998 var kr 2 350 000.

Budsjettforslag for 1999

Av den foreslåtte bevilgningen på kr 4 350 000 er ca 3,3 mill kroner forutsatt avsatt som driftstilskudd til døvemenighetene og til Døvekirkenes fellesråd. Dette representerer en økning på 2 mill kroner i forhold til 1998. Vel 1 mill kroner av bevilgningen vil medgå til dekning av renter og avdrag for døvekirkene i henholdsvis Bergen og Stavanger.

Underpost 71.14 Tilskudd til Kristent Arbeid Blant Blinde

Tilskuddet gis til organisasjonen Kristent Arbeid Blant Blinde som støtte til utgivelse av kristen litteratur mv for blinde og svaksynte. Tilskuddet ytes som en generell støtte til organisasjonens virksomhet, og er ikke knyttet til særskilte prosjekter. Revidert regnskap og årsmelding fra organisasjonen skal sendes departementet hvert år. Foruten tilskuddet fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet mottar organisasjonen også støtte fra Sosial- og helsedepartementet og Kulturdepartementet. Tilskuddet fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet utgjorde 4,5 pst av organisasjonens totale inntekter i 1997. Den totale offentlige støtten utgjorde 22 pst. Forslag til bevilgning for 1999 er som i 1998 på kr 200 000.

Underpost 71.16 Tilskudd til diakoni, undervisning og kirkemusikk

Tilskuddsordningen skal stimulere menighetene i Den norske kirke til innsats innenfor kirkelig undervisning (dåpsopplæring) og diakoni. Innenfor disse områdene er tilskuddet i det vesentlige knyttet til særskilte stillinger, under forutsetning av at disse er organisert under kirkelig fellesråd og ordnet i samsvar med regler om kvalifikasjonskrav og tjenesteordning gitt av Kirkemøtet. En del av tilskuddet skal dessuten nyttes til kirkemusikalsk ar-

beid ved landets domkirker. Det vises ellers til omtalen av tilskuddsordningen i St prp nr 1 (1997-98).

Per 1. juli 1998 gis det statstilskudd til ti kateketstillinger og 138 diakonistillinger, i de fleste tilfeller med ca 50 pst av stillingens utgifter.

Forslaget for 1999, som er på 24,8 mill kroner og utgjør en økning på 5,5 pst i forhold til 1998, representerer i hovedsak en videreføring av tilskuddsnivået for 1998. Det er likevel forutsatt en viss styrking av tilskuddet til det kirkemusikalske arbeidet ved domkirkene.

Det er lagt til grunn at de statlige kateketstillingene over tid skal organiseres under de kirkelige fellesråd, jf St prp nr 1 (1997-98). Bispedømmerådene er derfor fra 1998 gitt fullmakt til å inndra ledige statlige kateketstillinger mot å nytte frigjorte midler som tilskudd til særskilte stillinger innenfor kirkelig undervisning. Det pågår nå et utredningsarbeid om mulighetene for overføring av statsansatte kateketer til tilsvarende stillinger under fellesrådene. Det må etter dette fortsatt gis adgang til at budsjetterte midler til kateketstillingene under kap 0295 post 01 kan nyttes under kap 0294 post 71.16.

Underpost 71.17 Tilskudd til samisk bibeloversettelse

Oversettelse av bibelske tekster til samisk skjer i regi av Det Norske Bibelselskap, og det har fra denne posten vært gitt årvisse tilskudd til ulike oversettelsesprosjekter. Det vesentlige av tilskuddene senere år har vært gitt til oversettelse av Det nye testamente til nordsamisk. Dette arbeidet ble påbegynt i 1992 og avsluttet i 1998, da Det nye testamente forelå i sin helhet på nordsamisk. Særskilte tekster har også vært oversatt til lulesamisk og sørsamisk. Den foreslåtte bevilgningen for 1999 gjelder i første rekke oversettelse av Det gamle testamente til nordsamisk. Oversettelsesarbeidet, som skjer i et samarbeid med Bibelselskapet i Finland, ble påbegynt i 1998 og ventes å vare i ti år. Det oppførte tilskuddet innebærer en tilnærmet fullfinansiering av oversettelsesarbeidet, med unntak for visse administrative utgifter som Bibelselskapet selv må dekke. Oppfølgingen overfor Bibelselskapet skjer gjennom årlig rapportering til departementet om framdrift og økonomi for prosjekter som det gis tilskudd til.

Underpost 71.18 Tilskudd til internasjonale økumeniske organisasjoner

Målsettingen med tilskuddet er å bidra til at Den norske kirke kan delta i internasjonalt økumenisk arbeid. Den norske kirke er således medlem av flere internasjonale økumeniske organisasjoner. Tilskuddet fra posten gjelder kontingentbidrag til disse organisasjonene. Kontingentenes størrelse er ikke regulert i rettslig bindende avtaler. Innenfor rammen av bevilgningen er Kirkerådet gitt fullmakt til å bestemme kontingentbidragenes størrelse, og til hvilke organisasjoner. I 1997 ble det utbetalt kontingentbidrag til Det Lutherske Verdensforbund, Kirkenes Verdensråd, Konferansen av Europeiske kirker, Nordisk Økumenisk Råd, Churches Commission for Migrants in Europe og Leuenberger Lehrgesprache. Kirkerådet forestår utbetaling av tilskuddet til vedkommende organisasjoner, og har også ansvaret for oppfølgingen overfor de organisasjonene som mottar tilskudd. Dette skjer ved at Kirkerådet mottar årsrapport med revidert regnskap fra vedkommende organisasjoner. Kontingentbidragene i 1998 er av Kirkerådet oppgitt å utgjøre kr 2 552 000. Forslaget for 1999 er redusert, da det fra denne posten i 1998 i tillegg til kontingenter ble gitt et særskilt tilskudd til generalforsamlingen i Kirkenes Verdensråd.

Post 72 Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene

Tilskuddsordningen ble innført i 1997, og ble nærmere omtalt i St prp nr 1 (1997-98). Tilskuddets formål er å styrke den kirkelige virksomheten i kommunene utover det som følger av kommunenes økonomiske ansvar etter kirkeloven. Tilskuddet utbetales til de kirkelige fellesrådene, som har stor frihet ved disponeringen av midlene. Av fellesrådenes rapportering om anvendelsen av tilskuddet for 1997 framgår at midlene i det vesentlige ble nyttet til fellesrådenes virksomhet, med bakgrunn i rådenes nye og omfattende oppgaver etter ny kirkelovgivning. Fra bispedømmene rapporteres det at tilskuddet er av vesentlig betydning for at kirkelovens bestemmelser, særlig om fellesrådene, skal fungere etter sine intensjoner. Det vises ellers til kategoriomtalen med nærmere omtale bl a av fellesrådenes utgifter i 1997.

I henhold til stortingsvedtak 20. november 1950 om regulering av lønn mv for prester i Den norske kirke har det til nå vært utbetalt en særskilt kontorholdsgodtgjøring fra staten til kirkebokførende prester. I tillegg har kirkebokførende prester fått dekket portoutgifter til nødvendig tjenestepost. Med bakgrunn i den nye kirkeloven, der det er kirkelig fellesråd som etter kirkeloven § 14 har ansvar for drift av prestekontor mv, er det naturlig nå å endre disse tidligere bestemmelsene. I henhold til stortingsvedtaket fra 1950 har prestene dessuten av staten mottatt et beskjedent, fast beløp som godtgjørelse for menighetsmessige forplikt-

elser, dvs til dekning av utgifter til sammenkomster i prestens hjem o l. Slike utgifter bør i tilfelle på vanlig måte dekkes i henhold til de alminnelige bestemmelsene om representasjon og bespisning mv. Stortingsvedtaket fra 1950 inneholder også andre bestemmelser som nå er regulert på annen måte, og foreslås etter dette opphevet i sin helhet, jf forslag til vedtak VI nr 5.

Bevilgningsforslaget for 1999 er på 110 mill kroner, som innebærer en økning på 10 pst i forhold til 1998. Av den foreslåtte bevilgningen foreslås det avsatt 1 mill kroner til sentralt initierte opplærings- og kompetanseutviklingstiltak for kirkelig ansatte og medlemmer av fellesråd og menighetsråd. Planer og programmer for slik opplæringsvirksomhet er under utvikling av Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon i samarbeid med Kirkerådet.

Tilskuddet til fellesrådene foreslås fordelt som tidligere år, dvs med samme grunntilskudd til hvert fellesråd og ellers proporsjonalt med innbyggertallet i kommunen. Grunntilskuddet, som i 1998 var kr 150 000, foreslås forhøyet til kr 165 000 i 1999.

Post 79 Til disposisjon for departementet, *kan overføres*

Fra denne posten er det i senere år bl a bevilget tilskudd til restaurering av altertavle, døpefont og prekestol i Oslo domkirke. Disse arbeidene ble avsluttet i 1997. For 1999 er det under posten budsjettert med en økning av driftstilskuddet til Norges kristne råd. Tilskuddet var kr 250 000 i 1998, mens det for 1999 er forutsatt bevilget kr 400 000.

KAP 3294 KIRKELIG ADMINISTRASJON (JF KAP 0294)

Kap 3294 Kirkelig administrasjon fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	7 025	2 898	2 970
02	Salgsinntekter mv	828	611	626
04	Refusjoner	6 256	2 030	2 081
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	130	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	438	0	0
60	Tilskudd fra kommuner	12	0	0
70	Tilskudd fra private	1 387	0	0
	Sum kap 3294	16 076	5 539	5 677

Det er for 1999 ikke foreslått vesentlige endringer i inntektsforutsetningene i forhold til 1998. Inntektene gjelder bl a salg av materiell o l som Kirkerådet og bispedømmerådene utgir. Salgsinntektene blir ført under post 02.

Det er ikke uvanlig at tiltak eller prosjekter i regi av de kirkelige rådene blir delfinansiert av andre private eller offentlige institusjoner som har interesse i tiltakene. Da slike inntekter varierer og er av frivillig karakter, blir de ikke ført opp i statsbudsjettet.

KAP 0295 PRESTESKAPET (JF KAP 3295)

Kapitlet omfatter
- drift av preste- og katekettjenesten
- drift av Det praktisk-teologiske seminar

Kap 0295 Presteskapet fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter, *kan nyttes under kap 0294 post 71*	509 092	500 227	535 740
21	Spesielle driftsutgifter	161	102	117
70	Kompetanseutvikling	3 088	3 100	0
	Sum kap 0295	512 341	503 429	535 857

Det er i forhold til 1998 gjort følgende tekniske endring:
- Kap 0295 post 70 Kompetanseutvikling er innarbeidet under samme kapittel post 01.

Resultatrapport for 1997-98

Preste- og katekettjenesten

I 1997 ble det avholdt i alt 72 659 gudstjenester i Den norske kirke. Dette er en liten nedgang (ca 1 pst) fra 1996. Tallet på gudstjenester i Den norske kirke har ellers vært økende i 1990-årene. Flest var det i 1995 med over 74 000 gudstjenester, se ellers tabellen nedenfor.

Tabell: Oversikt over antall gudstjenester, kirkelige handlinger mv 1985-1997

	1985	1990	1996	1997
Antall gudstjenester	70 800	72 373	73 099	72 659
Antall kirkelige handlinger (dåp, vigsel og gravferd	96 351	106 652	105 277	106 743
Antall prestestillinger	1 085	1 090	1 165	1 170
Antall gudstjenester og kirkelige handlinger per prestestilling	153,5	164,2	153,1	153,3

Økningen i gudstjenestetallet i første halvdel av 1990-årene må bl a ses i sammenheng med opprettelsen av et betydelig antall nye prestestillinger i perioden. Antallet kirkelige handlinger (dåp, vigsel og gravferd) i 1997 var i alt 106 743. Dette er en vekst på 1,4 pst fra 1996. Antallet gudstjenester og kirkelige handlinger per prestestilling i 1997 var 153,3, som tilsvarer tallet fra 1996.

I mars 1998 var det 12 pst kvinner i prestestilling i Den norske kirke, mot 11 pst i 1997. Kvinneandelen i prostestillinger er 5 pst, i sokneprestillinger 6 pst og i kapellanstillinger 19 pst. I 1997 ble 31 kvinner ordinert til prestetjeneste. Dette tilsvarer 48 pst av alle ordinerte i 1997, og er det høyeste antallet kvinner som er ordinert siden den første kvinnen ble ordinert i 1961. I perioden 1961-97 er det ordinert 317 kvinner til prestetjeneste. Det er ellers forholdsvis stor forskjell mellom bispedømmene med hensyn til kvinneandelen i presteskapet. Størst kvinneandel er det i Oslo og Hamar bispedømmer med henholdsvis 25 og 19 pst kvinner i prestestilling. Lavest kvinneandel er det i Agder og Møre bispedømmer med henholdsvis 2 og 5 pst kvinner.

Det var 131 statlig tilsatte kateketer i Den norske kirke per 1. januar 1998. I tillegg var ca 55 kateketstillinger organisert under kirkelig fellesråd. Ved siden av konfirmasjonsarbeidet har kateketene en sentral rolle i å utvikle og gjennomføre menighetenes dåpsopplæring. Om den framtidige organiseringen av kateketstillingene vises til omtalen under kap 0294, post 71.16.

I 1997 hadde ca 20 pst av prestene studiepermisjon med minst en ukes varighet. Samlet utgjorde permisjonsomfanget ca 30 årsverk. Det er nå til sammen 158 prester og kateketer med arbeidsveilederkompetanse. Disse gir systematisk faglig veiledning til kolleger gjennom ulike former for organisert arbeidsveiledning.

Ved kongelig resolusjon 17. april 1998 ble det med virkning fra 1. juni 1998 fastsatt bestemmelser om døvemenighetene og om prestetjenesten blant døve. Det nye regelverket medfører bl a at døvepresttjenesten er organisert som et prosti, ledet av døveprosten (tidligere Hovedpresten for Norges døve). Oslo bispedømmeråd tilsetter i de statlige stillingene

som er knyttet til døvearbeidet. Oslo biskop har som tidligere tilsynsansvaret overfor døveprestene, se ellers omtalen under kap 0294, post 71 vedrørende døvemenighetene.

Rekruttering

Antallet uteksaminerte teologer fra de tre teologiske fakultetene har vært lavere i 1990-årene sammenliknet med 1970- og 1980-årene. Da det er forholdsvis få prester i aldersgruppen 60–70 år, har antallet prester som har gått av med pensjon i 1990-årene, likevel vært lavere enn tilgangen på nyutdannede prester. Dette er sannsynligvis en viktig årsak til at veksten i nye prestestillinger på 1990-tallet ikke har ført til noen markert lavere søkertilgang til ledige stillinger. På bakgrunn av alderssammensetningen blant de prestene som nå er i tjeneste, vil antallet prester som fratrer med alderspensjon, øke betydelig om fem til ti år. Det hefter derfor usikkerhet om den framtidige rekrutteringssituasjonen i presteskapet.

Særlig fra de to nordligste bispedømmene, men også fra enkelte andre deler av landet, rapporteres det om en vanskelig rekrutteringssituasjon til ledige prestestillinger og til vikariater. Svakest søkertilgang i 1997 var det i Sør-Hålogaland bispedømme med gjennomsnittlig 1,0 søknad til hver ledig prestestilling. Men også Bjørgvin, Møre, Nidaros og Hamar bispedømmer har lav søkertilgang i deler av bispedømmet. Disse bispedømmene har alle færre enn tre søknader per prestestilling i gjennomsnitt. Best søkertilgang er det i Oslo og Stavanger bispedømmer, med gjennomsnittlig flere enn ti søknader per stilling.

Prostetjenesten

I samarbeid med Bispemøtet arrangerte departementet en prostekonferanse i Trondheim 22.–24. april 1998. De fleste av landets biskoper og proster var samlet for å drøfte prostetjenesten, slik den virker i dag og hvilke mål som bør settes for tjenesten i framtiden. Konferansen understreket bl a at det i tiden framover vil være særlig nødvendig å prioritere de sidene av prostetjenesten som knytter seg til ledelsen av prestetjenesten i menighetene. Stiftelsen Kirkeforskning har ellers på oppdrag fra departementet i 1997-98 gjennomført en større undersøkelse av prostetjenesten. Resultatene av undersøkelsen har gitt økt innsikt i hvordan prostetjenesten utøves, og gir viktig kunnskap for det videre arbeidet med utviklingen av prostetjenesten.

Det praktisk-teologiske seminar

I 1997 ble det gitt bevilgning til etableringen av et praktisk-kirkelig utdanningstilbud i Tromsø, Kirkelig utdanningssenter i nord, jf Innst S nr 265 (1996-97). Utdanningssenteret er organisert som en del av Det praktisk-teologiske seminar og er opprettet for en forsøksperiode på fire år, fram til høsten 2001. Senteret har nå fem heltidsansatte. En viktig målsetting med utdanningstilbudet er å styrke rekrutteringen til kirkelige stillinger i Nord-Norge. Fra høsten 1998 vil senteret tilby ulike kurs- og etterutdanningstilbud for kirkelig ansatte. Det praktisk-kirkelige årsstudiet for prester, kateketer og diakoner planlegges igangsatt høsten 1999. Senteret tar sikte på et nært faglig samarbeid med andre utdanningsinstitusjoner i landsdelen med relevant kompetanse for senterets virksomhet.

I 1997 fulgte 32 studenter utdanningstilbudet ved Det praktisk-teologiske seminar, og 20 kandidater avla praktisk-teologisk eksamen her. Seminaret gjennomførte i 1997 tre etterutdanningskurs for kirkelig ansatte, med mer enn 300 deltakere i alt. Seminaret avsluttet i 1997 også et toårig ledelseskurs for kvinnelige teologer. Det er ved kongelig resolusjon 26. juni 1998 fastsatt forskrift om seminaret, med bestemmelser bl a om seminarets styre.

Resultatmål for 1999

Et sentralt mål for prestetjenesten i 1999 vil som tidligere år være å opprettholde et stabilt gudstjenesteliv i menighetene. Prestetjenesten skal ellers preges av tilgjengelighet og kvalitet, og utføres innenfor rammen av de mål og forutsetninger som gjelder for tjenesten.

Prestetjenesten er i stor grad regelstyrt, noe som i flere sammenhenger legger hindringer for en aktiv, målrettet og fleksibel personalledelse og personalomsorg. Departementet mener det nå bør vurderes å endre regelverk og organisering slik at det blir tilpasset vår tid og dagens forventninger til tjenesten. Det handler både om de forventningene den enkelte prest har til sin tjeneste, de forventningene prestene møtes med av dem som søker kirkens tjeneste, og de forventningene kirken har til sine prester. En fortsatt styrking av prostens stilling som biskopens medhjelper i ledelsen av prestetjenesten vil i denne sammenheng være viktig. Det vil dessuten være nødvendig i økende grad å innhente forskningsbasert kunnskap om prestenes arbeidssituasjon og om hvordan de rammevilkår prestetjenesten er omgitt av, virker inn på prestens daglige arbeidssituasjon.

Samtidig som prestene er forpliktet til å samvirke med menighetsråd og kirkelig fellesråd, utgjør prestetjenesten en egen organisert virksomhet i menighetene. Samarbeid og samhandling mellom presteskapet og de valgte organer i kirken er en viktig forutsetning for at arbeidet i menighetene skal føre fram til de målene som gjelder for kirken. Det vil derfor være avgjørende å utvikle en organisering av prestetjenesten som klargjør forholdet mellom embetsstrukturen og rådsstrukturen i kirken, som gir grunnlag for en mer målrettet ledelse av prestetjenesten, og som gjennom veiledning og kompetanseutvikling også fokuserer på kirkens tro og bekjennelse, og på de skapende prosessene som må til for å omsette de kirkelige mål og strategier i prestens tjeneste med forkynnelse, sjelesorg, sakramentforvaltning og gudstjenesteliv. Departementet vil legge til rette for at det kan iverksettes forsøksprosjekter som sikter mot å prøve ut alternative modeller for organisering og ledelse av prestetjenesten. Det vil bli lagt vekt på å innhente erfaringer fra ulike deler av landet og fra menigheter som er forskjellige blant annet når det gjelder kommunikasjoner, bemanning og kirkelige forhold.

Som nevnt er dagens rekrutteringssituasjon for prestetjenesten vanskelig i deler av landet, og situasjonen vil kunne forverres om noen år. Presteutdanningen har en normallengde på ca sju år, og det er derfor en utfordring å motivere unge kvinner og menn til teologisk utdanning med sikte på prestetjeneste. Det kirkelige utdanningssenteret i Tromsø vil kunne bidra til å bedre rekrutteringssituasjonen for kirkelige stillinger i den nordlige landsdelen. Ellers har Kirkemøtet 1997 vedtatt å sette i gang et treårig prosjekt for rekruttering til kirkelig tjeneste i Nord-Norge.

Departementet utarbeidet våren 1998 et høringsutkast med forslag til endring av forskrift for tilsetting av menighetsprester, som bl a innebærer at det relativt sett skal legges mindre vekt på konkurranseansiennitet f eks når det er søkere av begge kjønn. Høringsforslaget legger også opp til at personer uten teologisk embetseksamen på visse vilkår vil kunne bli ordinert til prest. Forslaget til regelverk vil bli lagt fram for Kirkemøtet høsten 1998 og vil kunne settes i gang i 1999.

Det har de siste årene vært satset betydelige ressurser på å gi prestene et tilbud om organisert arbeidsveiledning. Videre skal alle prester ha en medarbeidersamtale med sin nærmeste overordnede i løpet av året. Det er ellers en målsetting å gi prestene fortsatt gode muligheter til etterutdanning. Disse personaltiltakene er viktige for å ivareta prestenes behov som arbeidstakere, men skal også tjene den strategiske og målrettede utviklingen og ledelsen av prestetjenesten som biskopene bærer hovedansvaret for. Det vil derfor være viktig at det planmessige arbeidet med kompetanseutvikling inngår som en integrert del av den øvrige virksomheten, og at tiltak knyttet til dette omfattes av biskopenes og bispedømmerådenes strategiske planarbeid.

Budsjettforslag for 1999

Budsjettforslaget under kapitlet (post 01) representerer en styrking i forhold til 1998, begrunnet i behovet for en bedret vikartjeneste under ledighet, sykdom, feriefravær o l, jf i denne sammenheng St prp nr 65 (1997-98). Korrigert for den generelle lønns- og prisveksten innebærer forslaget en økning på 9 mill kroner, som gir rom for minst 20 flere årsverk for vikarer. Det er videre innarbeidet en økning av bevilgningen til Kirkelig utdanningssenter i nord med 2 mill kroner, begrunnet i behovet for rekrutteringsfremmende tiltak i landsdelen.

Kirkerådet har fått i oppdrag å framskaffe grunnlagsmateriale vedrørende bemanningssituasjonen i kirken, herunder om studentpresttjenesten, se ellers St prp nr 1 (1997-98). Departementet vil komme tilbake til saken når dette materialet foreligger.

Post 01 Driftsutgifter, *kan nyttes under kap 0294 post 71*

Post 01 skal dekke lønn mv til prestene og kateketene, lønn og reiseutgifter for prestevikarer, utgifter til kommunale presteboliger, foruten utgifter ved Det praktisk-teologiske seminar og Kirkelig utdanningssenter i nord. Det vises til omtale under kap 0294, post 72 om endringene vedrørende kontorholdsutgifter for kirkebokførende prester. Det foreslås at budsjetterte midler til statlige kateketstillinger under post 01 fortsatt kan nyttes under kap 0294, se nærmere omtale under kap 0294, post 71.16.

Ansvaret for prestetjenesten ved fengslene hører nå inn under Justisdepartementet, jf kap 0430. Det vurderes nå å overføre dette ansvaret og de aktuelle fengselspreststillingene til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, slik at disse for framtiden organiseres som andre prestestillinger.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Post 21 gjelder lønn og driftsmidler til tidsavgrensede stillinger finansiert av andre enn staten, jf kap 3295. Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter, jf forslag til vedtak II nr 2.

Post 70 Kompetanseutvikling

Fra denne posten er fra tidligere budsjettert midler til kompetanseutvikling for prester og kateketer m fl. Utgifter til kompetanseutvikling må ses som en alminnelig driftsutgift, og posten foreslås fra 1999 teknisk innarbeidet under kap 0295, post 01.

KAP 3295 PRESTESKAPET (JF KAP 0295)

Kap 3295 Presteskapet fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	158	114	117
04	Husleieinnbetalinger mv	17 356	16 524	16 937
05	Megling	481	0	0
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	1 312	0	0
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	3 763	0	0
	Sum kap 3295	23 070	16 638	17 054

KAP 0297 NIDAROS DOMKIRKE M M (JF KAP 3297)

Kapitlet omfatter
- antikvarisk vedlikehold av Nidaros domkirke, drift av Erkebispegården og Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider
- vedlikehold av krigsgraver og lønn mv til departementets rådgivende konsulenter innenfor kirker og kirkegårder

Kap 0297 Nidaros domkirke m m fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	23 470	19 895	24 395
30	Erkebispegården, gjenreisning, *kan overføres*	11 611	0	0
31	Vestfrontplassen, *kan overføres*	24 060	0	0
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	13 829	4 600	0
46	Arkeologiske utgravninger, Erkebispegården, *kan overføres*	6 455	0	0
47	Andre middelalderkirker og -anlegg, *kan overføres*	654	0	0
	Sum kap 0297	80 079	24 495	24 395

Under post 45 ble det i 1998 gitt sluttbevilgning til etterarbeidet vedrørende de arkeologiske utgravningene ved Erkebispegården i Trondheim.

Resultatrapport for 1997-98

1997 har for Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (Restaureringen) vært preget av forberedelsene til åpningen av den gjenreiste Erkebispegården, ferdigstilling av utstillingen i museet, katalogisering av skulptursamlingen og bistand til Statsbygg i forbindelse med rehabiliteringen av Restaureringens nye lokaler. Restaureringen var dessuten engasjert i en

rekke oppgaver i forbindelse med 1000-årsjubileet i Trondheim, og la bl a til rette for at Kirkemøtet 1997 kunne arrangeres i Erkebispegården.

De mange arrangementene i forbindelse med byjubileet, og åpningen av Erkebispegården og museet, medførte stor tilstrømning til Domkirken i 1997. Mens det i 1996 ble registrert 305 000 besøkende, ble det i 1997 registrert 495 000 besøkende. Antallet besøkende til Domkirken økte dermed med 62 pst fra 1996 til 1997. Museet i Erkebispegården hadde i 1997 etter åpningen 1. juni mer enn 30 000 besøkende. Museet ble tildelt Selskapet for Trondhjem Bys Vels pris i 1997 og i 1998 Norsk Museumsutviklings pris som Årets museum.

De gamle Lavetthusene i Bispegata 11, som Restaureringen nå benytter, var ferdig rehabilitert og klar for innflytting ved årsskiftet 1997-98. Flyttingen til nye lokaler var en krevende oppgave. De fraflyttede verkstedbygningene på Vestfrontplassen er nå ikke lenger i bruk, med unntak for de delene som benyttes av publikum og til billettsalg mv.

Restaureringen ble i 1997 engasjert i arbeidet med å restaurere Stavanger domkirke. Arbeidet vil pågå over flere år og gjennomføres i samarbeid med Riksantikvaren etter oppdrag fra Stavanger kommune, med finansiering delvis over statsbudsjettet, jf Budsjettinnst S nr 12 (1996-97). Oppdraget illustrerer Restaureringens posisjon som kompetansesenter for bevaring av eldre steinbygninger. Kulturminnedagen 1998 hadde tema «gamle håndverk», og Restaureringen vant prisen «Årets kulturminne».

Restaureringen ble i 1997 omorganisert, og består nå av en verkstedsavdeling, en avdeling for forskning og museumsdrift og en stabsenhet med administrasjonen.

Det har fra budsjettpostene 30-45 tidligere vært bevilget midler til gjenreisning av Erkebispegården, til delvis nyutforming av Vestfrontplassen og til rehabilitering av nye lokaler for Restaureringen. Disse prosjektene vil være avsluttet i 1998. Bevilgning til restaurering av Stavanger domkirke med i alt 4 mill kroner ble gitt over post 47 i 1997, se ovenfor.

Resultatmål for 1999

Nidaros domkirke og Erkebispegården skal bevares og utvikles som levende kulturminner og kirkelige byggverk. Hovedoppgaven for Restaureringen er det antikvariske vedlikeholdet av Domkirken og av Erkebispegården, og å påse at eiendommene er tilfredsstillende sikret. Restaureringen skal ellers være et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av bygninger i stein. Det er på denne bakgrunn viktig å opprettholde og videreutvikle den håndverksmessige kompetansen og tradisjonen som finnes i virksomheten. Utvikling av rekrutterings- og opplæringsplaner er sentrale tiltak i denne sammenheng.

Tidligere har stein til bruk for Nidarosdomen vært tatt ut i det gamle steinbruddet i Kvikne. Det vurderes nå å gjenåpne de gamle steinbruddene på Klungen/Øye ved Gauloset.

Omfanget av Restaureringens forvaltningsansvar har blitt vesentlig utvidet som følge bl a av gjenreisningen av Erkebispegården. Samtidig er det viktig at Restaureringens forvaltning av bygningsanleggene skjer i forståelse med brukerne av anleggene, bl a de kirkelige instansene. Avviklingen i 1997 av Tilsynskomiteen for Erkebispegården og Domkirken, og den utviklingen som ellers har skjedd med Restaureringens virksomhet de seneste årene, har aktualisert spørsmålet om å opprette et eget styre for Restaureringen. En sentral oppgave for Restaureringen i 1999 vil være å utforme langsiktige planer for det antikvariske vedlikeholdet av Domkirken. Som grunnlag for slike planer utarbeides systematiske og forskningsbaserte tilstandsrapporter.

Budsjettforslag for 1999

Budsjettforslaget for 1999 tar hensyn til at Restaureringens driftsutgifter har vært vesentlig økende de seneste årene, bl a som følge av det omfattende forvaltningsansvaret som nå ligger til virksomheten.

Bl a i samarbeid med Statsbygg har departementet til vurdering spørsmålet om mulige framtidige løsninger for de gjenstående bygningene på Nidarosdomens vestfrontplass.

Post 01 Driftsutgifter

Under denne posten dekkes utgiftene ved Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider, utgifter til krigsgravtjenesten og lønn mv til departementets fagkonsulenter innen kirker og kirkegårder. Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap 3297 postene 02 og 04, jf forslag til vedtak II nr 1.

KAP 3297 NIDAROS DOMKIRKE M M (JF KAP 0297)

Kap 3297 Nidaros domkirke m m fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
02	Salgsinntekter mv	7 995	3 657	7 448
04	Leieinntekter	1 736	1 444	1 440
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	16	0	0
	Sum kap 3297	9 747	5 101	8 888

Inntektene gjelder virksomheten ved Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider. Det er forventet en økning i billett- og salgsinntektene i 1999. Foruten slike inntekter føres det under post 02 også betaling for tjenester som Restaureringen utfører for andre. I 1999 vil dette i første rekke gjelde arbeidet ved Stavanger domkirke, jf omtale under resultatrapport for 1997-98. Forslaget under post 04 følger bl a av inngåtte avtaler med leietakere i Erkebispegården (Nidaros bispedømmeråd, Liturgisk senter, Universitetets middelaldersenter).

KAP 0299 OPPLYSNINGSVESENETS FOND (JF KAP 3299)

Kapitlet omfatter
- driftsutgifter for prestegårdsinspektører m fl
- tilskudd til felleskirkelige tiltak

Kap 0299 Opplysningsvesenets fond fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	27 317	6 500	10 100
21	Spesielle driftsutgifter	7 678	0	0
30	Bygg, *kan overføres, kan nyttes under post 46*	6 062	0	0
46	Ombygginger, utvidelser, ekstraordinært vedlikehold, *kan overføres*	17 124	0	0
50	Fondsavsetninger	19 849	0	0
52	Avsetning av salgssummer	44 551	0	0
79	Til disposisjon for felleskirkelige tiltak, *kan overføres*	18 246	19 000	20 000
	Sum kap 0299	140 827	25 500	30 100

Det er gjort følgende tekniske endring :
- Kap 0299 post 01 er økt med 4,1 mill kroner overført fra kap 0200 post 01 som følge av at Opplysningsvesenets fond for framtiden forutsettes å dekke utgiftene ved sin sentrale forvaltning, jf omtale under kap 0299.

Opplysningsvesenets fond er et selveiende fond, med en stiftelsesliknende karakter. Ny lov for fondet ble gjort gjeldende fra 1997. Dette er en særlov om visse rettsforhold vedrørende fondet og som ellers knytter fondet til de konstitusjonelle myndigheter. Etter loven er det Kongen som har forvaltningsansvaret for fondet.

Opplysningsvesenets fond består av kapital og eiendommer, bl a prestegårder, skog, tomter, landbruk og en stor bygningsmasse. Fondet skal drives forretningsmessig, samtidig som de kulturhistoriske verdiene som særlig prestegårdene representerer, skal ivaretas.

Fra 1998 inntas ikke lenger fondets inntekter og utgifter i statsbudsjettet og statsregnskapet, jf St prp nr 1 (1997-98). Fondets rettsstilling innebærer også at fondet ikke omfattes av det generelle økonomiregelverket for staten. Utgifter til lønn mv for stillinger knyttet til forvaltningen av fondet forutsettes imidlertid fortsatt dekket av staten, mot refusjon fra

fondet. Også den delen av avkastningen fra fondet som skal disponeres til felleskirkelige tiltak, føres i statsbudsjettet. Kapittel 0299 gjelder disse formålene. Overføringene fra fondet til staten er budsjettert under kap 3299.

Ved ny lov om Opplysningsvesenets fond er det lagt til rette for en mer aktiv og forretningsmessig forvaltning av fondet. Som ledd i en aktiv forvaltning er spørsmålet om endringer av forvaltningen av fondets skoger og deler av eiendomsmassen nå til vurdering etter at det er innhentet anbud fra flere ulike forvaltere. Departementet utreder nå dessuten mulige endringer i fondsforvaltningens nåværende organisering med sikte på avlastning av departementet og ytterligere profesjonalisering av drifts- og forvaltningsmessige oppgaver knyttet til fondet.

Resultatrapport for 1997-98

Fondet eier 450 presteboliger og nærmere 1 500 andre bygninger knyttet til gårdsbrukene, som består av 97 forpaktningsbruk og 129 jordleiebruk. Nærmere 350 bygninger er fredet. Det ble i 1997 benyttet 57 mill kroner til rehabilitering og vedlikehold av eiendomsmassen, herav 48 mill kroner til vedlikehold av presteboligene. De relativt høye utgiftene til bygningsmassen har bl a sin årsak i at det er mange store og tradisjonsrike bygninger, hvorav mange er fredet. Dessuten er det et mål å innhente et etterslep av vedlikeholdsbehov. Med hensyn til fondets økonomiske resultater for 1997 vises til kap 3299 og kap 2475 nedenfor.

Resultatmål for 1999

I anvendelsen av midlene til vedlikehold og ombygningsarbeider vil det bli lagt til grunn at presteboligene skal ha en bomessig kvalitet på høyde med dagens krav til bomessig standard, samtidig som de kulturhistoriske og antikvariske hensynene som gjør seg gjeldende, blir ivaretatt.

Desentralisert forvaltning av presteboligene og resten av eiendommene er forutsatt gjennomført i hele landet før nåværende tilsynsordning opphører i 1999. Den desentraliserte forvaltningen vil bli vurdert i sammenheng med fondets organisering og nye forvaltningsordninger for øvrig, se ovenfor.

Budsjettforslag for 1999

Den sentrale forvaltningen av Opplysningsvesenets fond er i dag en del av departementets oppgaver, og departementets utgifter til ivaretakelsen av forvaltningsansvaret budsjetteres nå i hovedsak over kap 0200. Det er departementets vurdering at prinsipielle og praktiske hensyn tilsier at fondet for framtiden også dekker utgiftene til fondets sentrale forvaltning i departementet. Den foreslåtte økningen for 1999 under kap 0299, post 01 har sin bakgrunn i dette.

Omleggingen foreslås gjennomført ved at lønns- og driftsutgifter til stillinger i departementet med oppgaver innenfor fondets forvaltning heretter budsjetteres under kap 0299, der andre stillinger med tilknytning til fondets forvaltning fra tidligere er budsjettert, og der utgiftene dekkes gjennom overføringer fra fondet under kap 3299. Budsjettforslaget under kap 0299, post 01, og under kap 0200, post 01, er korrigert i samsvar med dette. Det er samtidig forutsatt en overføring fra fondet under kap 3200, post 04, til dekning av fondets andel av departementets fellesutgifter (husleie mv) under kap 0200. Det er videre forutsatt at fondet ikke lenger skal ha ansvaret for bispedømmerådenes kontorleie. Dette vil for framtiden på vanlig måte være en utgift for staten under kap 0294, se kommentarene under dette kapitlet. Den foreslåtte omleggingen medfører ingen endringer i statens netto utgifter, og det oppnås en klarere utgiftsfordeling mellom staten og fondet. Korrigert for denne endringen er post 01 redusert med 0,5 mill kroner ut fra en realistisk budsjettering av utgiftsbehovet i 1999.

Post 79 gjelder tilskudd fra fondet til felleskirkelige tiltak som i hovedsak disponeres av kirkelige organer. Bevilgningsforslaget for 1999 er på 20 mill kroner, som er en økning på 1 mill kroner i forhold til 1998.

Post 01 Driftsutgifter

Under denne posten budsjetteres bl a lønn og reiseutgifter til prestegårdsinspektørene. Forslaget for 1999 tar hensyn til omleggingen av utgiftsfordelingen mellom staten og fondet for stillinger som tidligere har vært budsjettert under kap 0200, se ovenfor. Overføringen omfatter 13 stillinger. Den foreslåtte omleggingen innebærer ingen endring i stillingsinnehavernes rettslige stilling.

Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under post 3299 post 54, jf forslag til vedtak II nr 1.

Post 79 Til disposisjon for felleskirkelige tiltak, *kan overføres*

En del av fondets avkastning skal kunne nyttes som tilskudd til kirkelige formål. Denne delen av fondets avkastning er budsjettert under post 79, jf kap 3299, post 54.

Det vesentligste av bevilgningen stilles til Kirkemøtets disposisjon. Kirkemøtet 1997 har vedtatt nærmere retningslinjer for anvendelse av tilskuddet, jf nærmere presentasjon av tilskuddsordningen i St prp nr 1 (1997-98).

Ca en tredjedel av tilskuddet ble i 1997 tildelt bispedømmene til regionale eller lokale tiltak og prosjekter. Ca en tredjedel ble tildelt landsomfattende tiltak og prosjekter i regi av eksterne tilskuddsmottakere, bl a kristelige organisasjoner, og ca en tredjedel ble nyttet til felleskirkelige tiltak i regi av Kirkerådet. Tiltakenes formål har i stor grad ligget innenfor satsingsområdene dåpsopplæring, prosjektorientert diakonal satsing og Ung i kirken. Stiftelsen Kirkeforskning mottok 2 mill kroner som tilskudd i 1997. Visse utgifter til utvikling av det kirkelige medlemsregisteret ble også dekket ved tilskudd fra denne posten i 1997.

Budsjettforslaget for 1999 representerer en økning på 1 mill kroner i forhold til 1998. Forslaget baserer seg på en realistisk forventning om fondets avkastning i 1999, vurdert mot fondets eget utgiftsbehov, særlig med hensyn til vedlikeholdet av prestegårdene.

KAP 3299 OPPLYSNINGSVESENETS FOND (JF KAP 0299)

Kapitlet omfatter
- overføring fra Opplysningsvesenets fond til dekning av utgiftene under kap 0299

Kap 3299 Opplysningsvesenets fond fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved oppdrag	5 227	0	0
50	Feste- og forpaktningsavgifter m m	43 157	0	0
51	Renteinntekter	41 931	0	0
52	Salgsinntekter	44 551	0	0
54	Overføring fra Opplysningsvesenets fond	0	25 500	30 100
	Sum kap 3299	134 866	25 500	30 100

Resultatrapport for 1997-98

Tabell: Utdrag av resultatregnskap for Opplysningsvesenets fond for 1997

(i 1000 kr)

Forretningsområde	Inntekter	Kostnader	Resultat	Pst[1)]
Presteboliger mv	10 468	48 776	-38 308	-361
Skog	24 855	18 894	5 961	24
Landbruk	7 387	8 823	-1 436	-19
Eiendom	35 032	8 533	26 499	76
Salg av eiendom	49 220		49 220	100
Annet		2 303	-2 303	
Lønninger (kap 0299 post 01)		2 715	-2 715	
Omsetning/driftskostnader/driftsresultat	126 962	90 044	36 918	29
Finansinntekter og kostnader	41 930		41 930	100
Gevinster finansplasseringer	80 994		80 994	100
Driftsresultat finansplasseringer			122 924	
Resultat før ekstraordinære inntekter og kostnader			159 842	42
Ekstraordinære inntekter og kostnader	4 109		4 109	100
Resultat før skattekostnad			163 951	65
Skattekostnad			0	
Overskudd			163 951	65
Pliktig avsetning av salgsinntekter og gevinster (lov om Opplysningsvesenets fond § 5)			130 214	52
Tilskudd til felleskirkelige tiltak (kap 0299 post 79)			18 246	7
Overført disposisjonsfond			15 491	6

1) Prosenttallene angir prosentvis resultat for hvert forretningsområde i forhold til inntektene. Prosenttallene på summeringer angir resultatgraden (resultat dividert med omsetning). All skattekostnad er tatt med under skog, se kap 2475.

Opplysningsvesenets fond skal forvaltes til beste for Den norske kirke. Dette skjer bl a ved at fondet stiller tjenesteboliger til disposisjon for prestene, se også tilskuddet over post 79 til felleskirkelige tiltak. Overskudd utover det som disponeres som tilskudd til felleskirkelige tiltak og som er pliktig avsetning til grunnfond, ble i 1997 avsatt til disposisjonsfond.

I 1997 var driftsresultatet for fondets eiendommer 36 mill kroner. Dette gir en resultatgrad (resultat dividert med omsetning) på 29 pst. Resultatet har sammenheng med at det anvendes relativt betydelige beløp til vedlikehold av bygningsmassen, bl a presteboliger, som også for en stor del er fredede bygninger. Korrigert for presteboligene ville resultatgraden vært 64 pst.

Av fondets pengekapital var 56,8 pst plassert i aksjer og 43,2 pst i obligasjoner per 31. desember 1997. 56,8 pst av pengekapitalen var ved årsskiftet plassert i utlandet. Den bokførte verdien av finansplasseringene var ved årsskiftet 1997-98 på 918 mill kroner, mens markedsverdien var 1 106 mill kroner. Avkastningen på fondets aksje- og obligasjonsplasseringer utgjorde i 1997 i alt 123 mill kroner, som representerer en avkastning på 14,5 pst. Medregnes urealisert avkastning på 48 mill kroner, var avkastningen 16,9 pst. Avkastningen på obligasjonene var 9,8 pst. Til sammenlikning var renten på fireårig statsobligasjon 6,8 pst, mens renten på JP Morgan World Government Bond Index målt i norske kroner var 15,8 pst. Avkastningen på aksjeplasseringene var på 30,4 pst. Til sammenlikning ga Oslo Børs Totalindeks 31,5 pst, mens Morgan Stanley World Capital Index ga 29,6 pst målt i norske kroner.

Totalt var overskuddet til Opplysningsvesenets fond i 1997 på 164 mill kroner. Lov om Opplysningsvesenets fond § 5 bestemmer at av overskuddet skal inntekter fra salg av eiendom og gevinster på finansplasseringer avsettes til fond. Slik avsetning var i 1997 i alt 130 mill kroner.

Figuren nedenfor viser den relative markedsverdien av fondets eiendeler fordelt på aktivatype per 1. januar 1997:

Opplysningsvesenets fonds eiendeler

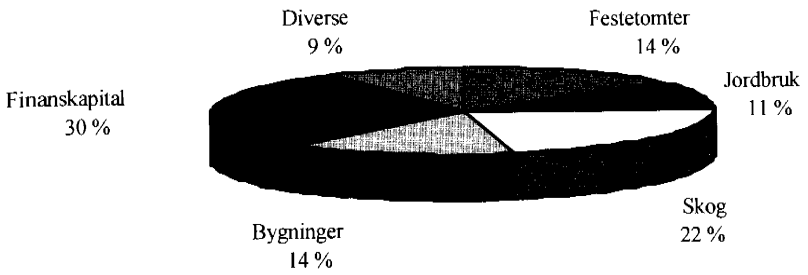

Markedsverdien er forsiktig anslått til i overkant av 3 milliarder kroner, basert på markedspris ved salg, konsesjonspriser og nåverdier.

Resultatmål for 1999

Som nevnt under kap 0299 arbeider departementet med ulike modeller for fondets forvaltning, der målet er å nå fram til rasjonelle ordninger som sikrer en forsvarlig og kostnadseffektiv forvaltning. Det er ellers et særlig mål å søke å bedre resultatet for skogsdriften. Det legges dessuten økende vekt på eiendomsutvikling.

Plasseringen av fondets kapital skjer ut fra målet om å oppnå høyest mulig avkastning med en rimelig risiko. For å spre risikoen vil fondets finansportefølje være fordelt på flere verdipapirer, bransjer og land.

Finansplasseringene skjer etter en kritisk vurdering av aktuelle selskaper, dvs ved en vurdering opp mot de etiske retningslinjene som ligger til grunn for finansforvaltningen. De etiske retningslinjene er utarbeidet i samråd med Kirkerådet, og det pågår nå – i samarbeid med Kirkerådet – en evaluering av de etiske kriteriene som fondet forvaltes etter.

Budsjettforslag for 1999

Under post 54 budsjetteres overføringen fra Opplysningsvesenets fond til refusjon av utgifter under kap 0299. Økningen i overføringen fra fondet har særlig sammenheng med at fondet for framtiden skal finansiere sin sentrale forvaltning, se omtalen under kap 0299. Det vises ellers til forslag til vedtak II nr 1 om adgang til å overskride kap 0299, post 01 og post 79, mot tilsvarende økning i overføringen fra fondet under kap 3299, post 54.

KAP 2475 OPPLYSNINGSVESENETS FONDS SKOGER

Kapitlet utgikk fra 1998, jf St prp nr 1 (1997-98). De oppførte regnskapstallene for 1997 omfatter driftsresultat for skogsdriften og netto avkastning skogavgiftsfond.

Kap 2475 Opplysningsvesenets fonds skoger fordelt på poster

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Blå bok 1998	Forslag 1999
24	Driftsresultat	-4 504	0	0
30	Endring skogavgiftsfond	-1 457	0	0
	Sum kap 2475	-5 961	0	0

Resultatrapport for 1997-98

Tabell: Utdrag av resultatet for skogsdriften i 1997

(i 1000 kr)

Produktgruppe	Inntekter	Utgifter	Resultat	Pst [1]
Salgsvirke	20 741	12 576	8 165	39
Annet salg	217	101	116	53
Diverse	468	1 419	-951	-203
Driftsresultat			7 330	19
Investeringer i veier, skogkultur og takster	1 028	3 536	-2 508	-244
Resultat etter investeringer			4 822	20
Skatt		318	-318	
Resultat skog			4 504	20
Bruk og avsetting skogavgiftsfond	2 401	944	1 457	61
Overskudd			5 961	24

1) Prosenttallene angir prosentvis resultat for hvert produkt i forhold til inntektene. Prosenttallene på summeringer angir resultatgraden (resultat dividert med omsetning).

Driftsresultatet utgjør 19 pst av omsetningen. Overskuddet utgjør 24 pst av omsetningen. Skogavgiftsfondet var per 31. desember 1997 på 4,77 mill kroner.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

t i l r å r:

I proposisjonen om statsbudsjettet for 1999 føres de summene opp som er nevnt i et framlagt forslag:

a) sum utgifter under kap 0200-0299 og 2410	Kr 37 024 906 000
b) sum inntekter under kap 3200-3299, 5310 og 5617	Kr 10 729 253 000

Forslag

til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 1999, kapitlene 0200-0299, 2410, 3200-3299, 5310 og 5617

I

Utgifter:

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr
		Administrasjon			
0200		Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (jf kap 3200)			
	01	Driftsutgifter	147 691 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	7 168 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	2 299 000	157 158 000	
0203		Statens utdanningskontorer (jf kap 3203)			
	01	Driftsutgifter, *kan nyttes under kap 0200 post 01*	128 359 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	6 900 000	135 259 000	
0206		Samisk utdanningsråd (jf kap 3206)			
	01	Driftsutgifter	9 660 000		
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan nyttes under post 70*	3 492 000		
	70	Tilskudd til produksjon av samiske læremidler, *kan overføres*	10 524 000	23 676 000	
0210		Tilskudd til trossamfunn m m og privateide skole- og kirkebygg			
	70	Tilskudd til registrerte trossamfunn, *overslagsbevilgning*	44 320 000		
	71	Tilskudd til uregistrerte trossamfunn, *overslagsbevilgning*	4 600 000		
	72	Tilskudd til livssynssamfunn, *overslagsbevilgning*	13 236 000		
	73	Tilskudd til Norges frikirkeråd	666 000		
	74	Tilskudd til Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn	250 000		
	75	Tilskudd til privateide skole- og kirkebygg	10 707 000	73 779 000	389 872 000
		Grunnskolen			
0221		Tilskudd til grunnskolen (jf kap 3221)			
	01	Driftsutgifter	6 690 000		

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr
	60	Tilskudd til virkemiddeltiltak i Nord-Norge, *kan overføres*	29 758 000		
	61	Tilskudd til institusjoner	32 734 000		
	62	Tilskudd til Fjellheimen leirskole	3 682 000		
	63	Tilskudd til skolefritidsordninger, *kan overføres*	439 000 000		
	64	Tilskudd til undervisning i finsk	5 849 000		
	65	Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen	629 462 000		
	66	Tilskudd til leirskoleopplæring	21 700 000		
	67	Tilskudd til kommunale musikk- og kulturskoler, *overslagsbevilgning*	86 800 000		
	68	Det samiske utdanningsområdet, *kan overføres*	25 133 000		
	70	Tilskudd til utvikling av musikk- og kulturskolene	6 700 000	1 287 508 000	
0222		Statens grunnskoler og grunnskoleinternat (jf kap 3222)			
	01	Driftsutgifter	47 968 000	47 968 000	
0228		Kvalitetsutvikling i grunnskolen (jf kap 3228)			
	21	Spesielle driftsutgifter	135 837 000	135 837 000	
0229		Andre formål i grunnskolen			
	01	Driftsutgifter, *kan nyttes under kap 0239 post 01*	22 453 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	4 707 000		
	60	Kompensasjon for investeringskostnader ved grunnskolereformen	529 303 000		
	63	Ekstraordinært tilskudd til læremidler, *kan overføres*	50 000 000		
	70	Tilskudd	3 503 000	609 966 000	2 081 279 000
		Videregående opplæring			
0231		Tilskudd til videregående opplæring			
	60	Tilskudd til landslinjer	136 877 000		
	61	Tilskudd til opplæring innenfor kriminalomsorgen	82 883 000		
	65	Tilskudd til ekstra opplæring for språklige minoriteter i videregående opplæring	38 400 000	258 160 000	
0232		Statlige skoler med opplæring på videregående nivå (jf kap 3232)			
	01	Driftsutgifter, *kan nyttes under post 60*	131 505 000		
	21	Sikkerhetsopplæring for fiskere	26 159 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	4 626 000		
	60	Tilskudd til fylkeskommuner	3 421 000		
	75	Tilskudd til stipend og kurs for ansatte	291 000	166 002 000	

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr
0234		Tilskudd til lærebedrifter og lærlinger			
	01	Driftsutgifter	3 398 000		
	60	Tilskudd til formidling av reformlærlinger	10 000 000		
	70	Tilskudd til bedrifter som tar inn lærlinger	381 500 000		
	71	Tilskudd til drift av opplæringsråd	7 372 000		
	73	Tilskudd til lærlinger	16 009 000	418 279 000	
0238		Kvalitetsutvikling i videregående opplæring			
	01	Driftsutgifter	79 720 000	79 720 000	
0239		Andre formål i videregående opplæring			
	01	Driftsutgifter, *kan nyttes under kap 0229 post 01*	75 269 000		
	70	Tilskudd til internatdriften ved Krokeide yrkesskole	14 094 000		
	71	Tilskudd til studieopphold i utlandet	6 459 000		
	72	Tilskudd til internasjonale utdanningsprogrammer (Leonardo m fl)	27 310 000		
	73	Tilskudd til Røde Kors Nordisk United World College	17 898 000		
	75	Tilskudd	10 930 000	151 960 000	1 074 121 000
		Andre tiltak i utdanningen			
0240		Private skoler mv			
	70	Tilskudd, *overslagsbevilgning*	971 829 000		
	75	Tilskudd til privatskoleorganisasjoner	430 000	972 259 000	
0243		Kompetansesentra for spesialundervisning (jf kap 3243)			
	01	Driftsutgifter, *kan nyttes under postene 21 og 60*	709 406 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	18 675 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	6 131 000		
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, *kan overføres*	10 000 000		
	75	Til disposisjon for departementet	2 876 000	747 088 000	
0244		Nasjonalt læremiddelsenter (jf kap 3244)			
	01	Driftsutgifter	32 554 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	4 500 000		
	70	Tilskudd til lærebøker mv, *kan overføres*	47 337 000	84 391 000	
0249		Andre tiltak i utdanningen			
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan nyttes under postene 60 og 70*	30 664 000		
	60	Tilskudd til IT-tiltak, *kan nyttes under post 21*	5 000 000		
	61	Tilskudd til Nordland kunst- og filmskole	2 000 000		

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr
	70	Tilskudd til IT-tiltak, *kan nyttes under post 21*	2 655 000		
	71	Tilskudd til fotokopiering	3 275 000		
	75	Særskilt tilskudd til toppidrettsgymnas	9 500 000	53 094 000	1 856 832 000
		Voksenopplæring			
0250		Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for voksne innvandrere (jf kap 3250)			
	01	Driftsutgifter	36 316 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	21 369 000		
	60	Tilskudd til opplæring for voksne innvandrere	358 034 000		
	62	Tilskudd til grunnskoleopplæring for innvandrere i alderen 16-20 år	30 000 000	445 719 000	
0251		Voksenopplæring i studieforbundene			
	70	Studiearbeid	127 034 000		
	71	Administrasjon, utviklingsarbeid og pedagogiske tiltak i studieforbundene	47 255 000		
	72	Tiltak for særlige målgrupper	24 080 000		
	73	Tilskudd til studieringer på høgre nivå	11 138 000	209 507 000	
0252		Fjernundervisning (jf kap 3252)			
	01	Driftsutgifter	4 567 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	3 819 000		
	70	Tilskudd til fjernundervisning, *kan overføres*	27 755 000		
	71	Tilskudd til ICDE og NFF	2 655 000	38 796 000	
0253		Folkehøgskoler			
	21	Spesielle driftsutgifter	2 156 000		
	60	Tilskudd til fylkeskommunale folkehøgskoler, *kan nyttes under post 70*	34 817 000		
	70	Tilskudd til andre folkehøgskoler, *kan nyttes under post 60*	294 959 000		
	72	Tilskudd til til folkehøgskoler med stor andel funksjonshemmede elever	21 653 000		
	75	Tilskudd	2 728 000	356 313 000	
0255		Forskning, utvikling og diverse tilskudd (jf kap 3255)			
	01	Driftsutgifter	5 277 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	22 034 000		
	70	Tilskudd, *kan nyttes under post 21*	16 990 000	44 301 000	1 094 636 000
		Høgre utdanning			
0260		Universitetet i Oslo (jf kap 3260)			
	01	Driftsutgifter	1 909 620 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	477 273 000		

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	162 652 000		
	49	Kjøp av eiendom, *kan overføres*	10 000		
	61	Refusjon for bruk av sykehus	14 319 000		
	70	Tilskudd til senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteters stilling i Norge	40 000 000	2 603 874 000	
0261		Universitetet i Bergen (jf kap 3261)			
	01	Driftsutgifter	1 078 406 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	326 262 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	74 062 000		
	49	Kjøp av eiendom, *kan overføres*	10 000		
	61	Refusjon for bruk av sykehus	2 875 000	1 481 615 000	
0262		Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (jf kap 3262)			
	01	Driftsutgifter	1 457 994 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	268 862 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	108 232 000		
	49	Kjøp av eiendom, *kan overføres*	10 000		
	61	Refusjon for bruk av sykehus	8 298 000	1 843 396 000	
0263		Universitetet i Tromsø (jf kap 3263)			
	01	Driftsutgifter	664 569 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	134 647 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	29 768 000		
	49	Kjøp av eiendom, *kan overføres*	10 000		
	61	Refusjon for bruk av sykehus	1 715 000	830 709 000	
0264		Norges handelshøgskole (jf kap 3264)			
	01	Driftsutgifter	137 650 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	10 918 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	12 736 000	161 304 000	
0265		Arkitekthøgskolen i Oslo (jf kap 3265)			
	01	Driftsutgifter	37 687 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	2 978 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	1 437 000	42 102 000	
0268		Norges idrettshøgskole (jf kap 3268)			
	01	Driftsutgifter	71 815 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	3 908 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	5 823 000	81 546 000	
0269		Norges musikkhøgskole (jf kap 3269)			
	01	Driftsutgifter	82 845 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	1 200 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	1 750 000	85 795 000	

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr
0273		Statlige kunsthøgskoler (jf kap 3273)			
	01	Driftsutgifter	131 998 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	407 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	4 967 000	137 372 000	
0274		Statlige høgskoler (jf kap 3274)			
	01	Driftsutgifter	4 947 657 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	213 361 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	160 209 000		
	70	Tilskudd	6 721 000	5 327 948 000	
0278		Norges landbrukshøgskole (jf kap 3278)			
	01	Driftsutgifter	323 746 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	140 869 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	9 512 000		
	49	Kjøp av eiendom, *kan overføres*	10 000	474 137 000	
0279		Norges veterinærhøgskole (jf kap 3279)			
	01	Driftsutgifter	143 361 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	49 599 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	1 000 000	193 960 000	
0281		Fellesutgifter for universiteter og høgskoler (jf kap 3281)			
	01	Driftsutgifter	553 301 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	4 085 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	8 048 000		
	49	Kjøp av eiendom, *kan overføres*	25 000 000		
	60	Tilskudd RiT 2000, *kan overføres*	51 800 000		
	70	Tilskudd til utgivelse av lærebøker	6 362 000		
	71	Tilskudd til Stiftelsen for helsetjenesteforskning ved Sentralsykehuset i Akershus	4 435 000		
	72	Stipendmidler for etterutdanning av kunstnere	1 400 000		
	73	Tilskudd til internasjonale programmer	36 240 000		
	74	Tilskudd til Bibliothèque Nordique	73 000		
	90	Kapitalinnskudd i forskningsstiftelser	208 000	690 952 000	
0282		Privat høgskoleutdanning			
	70	Tilskudd	344 088 000	344 088 000	14 298 798 000
		Forskning			
0283		Det norske meteorologiske institutt (jf kap 3283)			
	01	Driftsutgifter	212 037 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	43 568 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	3 460 000		

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr
	70	Den meteorologiske verdensorganisasjon	2 042 000		
	72	Internasjonale samarbeidsprosjekter, *kan overføres*	40 240 000	301 347 000	
0285		Norges forskningsråd			
	52	Forskningsformål	606 400 000		
	55	Administrasjon	164 514 000	770 914 000	
0287		Forskningsinstitutter og andre tiltak			
	50	NOVA	18 779 000		
	52	Norsk Utenrikspolitisk Institutt	13 679 000		
	54	Forskningsstiftelser	61 463 000		
	55	Teknologirådet	4 500 000		
	71	Tilskudd til andre private institusjoner	10 975 000		
	72	Til disposisjon for departementet	1 335 000	110 731 000	
0288		Internasjonale samarbeidstiltak			
	72	Internasjonale grunnforskningsorganisasjoner	94 714 000		
	73	EUs rammeprogram for forskning, *kan overføres*	398 200 000		
	74	Til disposisjon for internasjonalt utdanningssamarbeid	2 624 000	495 538 000	1 678 530 000
		Stipend og sosiale formål			
0291		Studier i utlandet og sosiale formål for elever og studenter			
	70	Tilskudd til lengre reiser, *overslagsbevilgning*	70 628 000		
	71	Tilrettelegging for studium i utlandet	7 281 000		
	73	Tilskudd til studentbarnehageplasser	67 388 000		
	74	Tilskudd til velferdsarbeid	50 405 000		
	75	Tilskudd til bygging av studentboliger, *kan overføres*	80 322 000	276 024 000	276 024 000
		Den norske kirke			
0294		Kirkelig administrasjon (jf kap 3294)			
	01	Driftsutgifter	79 722 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	2 970 000		
	71	Tilskudd til kirkelige formål	61 750 000		
	72	Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene	110 000 000		
	79	Til disposisjon for departementet, *kan overføres*	900 000	255 342 000	
0295		Presteskapet (jf kap 3295)			
	01	Driftsutgifter, *kan nyttes under kap 0294 post 71*	535 740 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	117 000	535 857 000	

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr
0297		Nidaros domkirke m m (jf kap 3297)			
	01	Driftsutgifter	24 395 000	24 395 000	
0299		Opplysningsvesenets fond (jf kap 3299)			
	01	Driftsutgifter	10 100 000		
	79	Til disposisjon for felleskirkelige tiltak, *kan overføres*	20 000 000	30 100 000	845 694 000
		Statsbankene			
2410		Statens lånekasse for utdanning (jf kap 5310)			
	01	Driftsutgifter	190 268 000		
	70	Utdanningsstipend, *overslagsbevilgning*	4 016 400 000		
	71	Andre stipend, *overslagsbevilgning*	649 300 000		
	72	Rentestønad, *overslagsbevilgning*	1 788 000 000		
	73	Avskrivninger, *overslagsbevilgning*	415 000 000		
	75	Særskilte tilretteleggingstiltak for utdanning i utlandet	4 152 000		
	90	Lån til Statens lånekasse for utdanning, *overslagsbevilgning*	6 366 000 000	13 429 120 000	13 429 120 000
		Sum departementets utgifter			37 024 906 000

Forslag til vedtak

Inntekter:

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr
		Administrasjon			
3200		Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (jf kap 0200)			
	04	Husleieinntekter mv	800 000	800 000	
3203		Statens utdanningskontorer (jf kap 0203)			
	01	Inntekter ved oppdrag	900 000		
	02	Salgsinntekter mv	2 746 000		
	11	Kursavgifter	2 500 000	6 146 000	
3206		Samisk utdanningsråd (jf kap 0206)			
	01	Inntekter ved oppdrag	1 138 000		
	02	Salgsinntekter mv	123 000	1 261 000	8 207 000
		Grunnskolen			
3221		Tilskudd til grunnskolen (jf kap 0221)			
	04	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	5 914 000	5 914 000	
3222		Statens grunnskoler og grunnskoleinternat (jf kap 0222)			
	02	Salgsinntekter mv	321 000	321 000	6 235 000
		Videregående opplæring			
3232		Statlige skoler med opplæring på videregående nivå (jf kap 0232)			
	02	Salgsinntekter mv	6 568 000		
	61	Refusjoner fra fylkeskommuner	700 000	7 268 000	7 268 000
		Andre tiltak i utdanningen			
3243		Kompetansesentra for spesialundervisning (jf kap 0243)			
	01	Inntekter ved oppdrag	18 529 000		
	02	Salgsinntekter mv	5 281 000		
	11	Kursavgift ved voksenopplæring og etterutdanning	1 513 000		
	60	Betaling fra kommuner og fylkeskommuner	3 450 000	28 773 000	

Forslag til vedtak

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr
3244		Nasjonalt læremiddelsenter (jf kap 0244)			
	01	Inntekter ved oppdrag	4 500 000		
	02	Salgsinntekter mv	8 165 000	12 665 000	41 438 000
		Voksenopplæring			
3250		Statens ressurs- og voksenopplæringssenter og opplæring for voksne innvandrere (jf kap 0250)			
	01	Inntekter ved oppdrag	8 520 000		
	02	Salgsinntekter mv	4 138 000		
	04	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	32 068 000	44 726 000	
3252		Fjernundervisning (jf kap 0252)			
	01	Inntekter ved oppdrag	523 000		
	02	Salgsinntekter mv	200 000	723 000	
3255		Forskning, utvikling og diverse tilskudd (jf kap 0255)			
	01	Inntekter ved oppdrag	2 563 000		
	02	Salgsinntekter mv	10 000	2 573 000	48 022 000
		Høgre utdanning			
3260		Universitetet i Oslo (jf kap 0260)			
	01	Inntekter ved oppdrag	462 936 000		
	02	Salgsinntekter mv	82 081 000		
	11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	4 383 000		
	49	Salg av eiendom	10 000		
	50	Tilskudd til Institutt for farmakoterapi	3 000 000		
	51	Inntekter under Observatoriefondet og Tøyenfondet	20 733 000	573 143 000	
3261		Universitetet i Bergen (jf kap 0261)			
	01	Inntekter ved oppdrag	334 410 000		
	02	Salgsinntekter mv	23 087 000		
	11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	128 000		
	49	Salg av eiendom	10 000	357 635 000	
3262		Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (jf kap 0262)			
	01	Inntekter ved oppdrag	275 810 000		
	02	Salgsinntekter mv	34 589 000		
	11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	2 361 000		
	49	Salg av eiendom	10 000		
	80	Refusjon fra SINTEF o a	13 450 000		
	81	Renter av innskudd i borettslag m m	191 000	326 411 000	
3263		Universitetet i Tromsø (jf kap 0263)			
	01	Inntekter ved oppdrag	137 400 000		

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr
	02	Salgsinntekter mv	24 025 000		
	11	Kursavgift ved voksenopplæringstiltak	16 000		
	49	Salg av eiendom	10 000		
	81	Renter av innskudd i borettslag	423 000	161 874 000	
3264		Norges handelshøgskole (jf kap 0264)			
	01	Inntekter ved oppdrag	12 000 000		
	02	Salgsinntekter mv	5 240 000	17 240 000	
3265		Arkitekthøgskolen i Oslo (jf kap 0265)			
	01	Inntekter ved oppdrag	3 000 000		
	02	Salgsinntekter mv	157 000	3 157 000	
3268		Norges idrettshøgskole (jf kap 0268)			
	01	Inntekter ved oppdrag	4 000 000		
	02	Salgsinntekter mv	5 084 000		
	05	Refusjon fra Forsvarsdepartementet	2 217 000	11 301 000	
3269		Norges musikkhøgskole (jf kap 0269)			
	01	Inntekter ved oppdrag	1 200 000		
	02	Salgsinntekter mv	275 000	1 475 000	
3273		Statlige kunsthøgskoler (jf kap 0273)			
	01	Inntekter ved oppdrag	430 000		
	02	Salgsinntekter mv	2 541 000	2 971 000	
3274		Statlige høgskoler (jf kap 0274)			
	01	Inntekter ved oppdrag	221 565 000		
	02	Salgsinntekter mv	145 278 000	366 843 000	
3278		Norges landsbrukshøgskole (jf kap 0278)			
	01	Inntekter ved oppdrag	140 869 000		
	02	Salgsinntekter mv	19 275 000		
	03	Diverse inntekter	164 000		
	49	Salg av eiendom	10 000	160 318 000	
3279		Norges veterinærhøgskole (jf kap 0279)			
	01	Inntekter ved oppdrag	49 599 000		
	02	Salgsinntekter mv	15 999 000		
	04	Refusjon gebyrstipend	1 108 000	66 706 000	
3281		Fellesutgifter for universiteter og høgskoler (jf kap 0281)			
	01	Inntekter ved oppdrag	2 656 000		
	02	Salgsinntekter mv	103 000	2 759 000	2 051 833 000
		Forskning			
3283		Det norske meteorologiske institutt (jf kap 0283)			
	01	Inntekter ved oppdrag	39 966 000		
	02	Salgsinntekter mv	8 438 000		

Kap	Post	Betegnelse	Kr	Kr	Kr
	04	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	59 000		
	05	Refusjon for flyværtjenester	64 268 000	112 731 000	112 731 000
		Den norske kirke			
3294		Kirkelig administrasjon (jf kap 0294)			
	01	Inntekter ved oppdrag	2 970 000		
	02	Salgsinntekter mv	626 000		
	04	Refusjoner	2 081 000	5 677 000	
3295		Presteskapet (jf kap 0295)			
	01	Inntekter ved oppdrag	117 000		
	04	Husleieinnbetalinger mv	16 937 000	17 054 000	
3297		Nidaros domkirke m m (jf kap 0297)			
	02	Salgsinntekter mv	7 448 000		
	04	Leieinntekter	1 440 000	8 888 000	
3299		Opplysningsvesenets fond (jf kap 0299)			
	54	Overføring fra Opplysningsvesenets fond	30 100 000	30 100 000	61 719 000
		Statsbankene			
5310		Statens lånekasse for utdanning (jf kap 2410)			
	04	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	18 800 000		
	72	Gebyr	92 000 000		
	90	Avdrag	3 006 000 000		
	91	Tap og avskrivninger	380 000 000	3 496 800 000	
5617		Renter fra Statens lånekasse for utdanning (jf kap 2410)			
	80	Renter	4 895 000 000	4 895 000 000	8 391 800 000
		Sum departementets inntekter			10 729 253 000

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i:

1. at Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i 1999 kan overskride bevilgninger mot tilsvarende merinntekter under kapitler og poster som angitt i tabellen nedenfor:

Fullmakt til å overskride bevilgninger under	mot tilsvarende merinntekter under
Kap 0200 post 01	Kap 3200 post 02
Kap 0203 post 01	Kap 3203 postene 02 og 11
Kap 0206 post 01	Kap 3206 post 02
Kap 0222 post 01	Kap 3222 post 02
Kap 0232 post 01	Kap 3232 postene 02 og 61
Kap 0243 post 01	Kap 3243 postene 02, 11 og 60
Kap 0244 post 01	Kap 3244 post 02
Kap 0250 post 01	Kap 3250 post 02
Kap 0252 postene 01 og 21	Kap 3252 post 02
Kap 0260 post 01	Kap 3260 postene 02 og 11
Kap 0260 post 21	Kap 3260 postene 50 og 51
Kap 0260 post 49	Kap 3260 post 49
Kap 0261 post 01	Kap 3261 postene 02 og 11
Kap 0261 post 49	Kap 3261 post 49
Kap 0262 post 01	Kap 3262 postene 02, 11 og 80
Kap 0262 post 49	Kap 3262 post 49
Kap 0263 post 01	Kap 3263 postene 02, 11 og 82
Kap 0263 post 49	Kap 3263 post 49
Kap 0264 post 01	Kap 3264 postene 02 og 11
Kap 0265 post 01	Kap 3265 postene 02 og 11
Kap 0268 post 01	Kap 3268 postene 02, 04 og 05
Kap 0269 post 01	Kap 3269 postene 02 og 06
Kap 0273 post 01	Kap 3273 postene 02 og 06
Kap 0274 post 01	Kap 3274 postene 02 og 11
Kap 0278 post 01	Kap 3278 post 02
Kap 0278 post 49	Kap 3278 post 49
Kap 0279 post 01	Kap 3279 post 02
Kap 0283 post 01	Kap 3283 post 02
Kap 0283 post 21	Kap 3283 post 05
Kap 0294 postene 01 og 21	Kap 3294 postene 01, 04, 60 og 70
Kap 0297 post 01	Kap 3297 postene 02 og 04
Kap 0299 postene 01 og 79	Kap 3299 post 54

2. at bevilgningene til oppdragsvirksomhet under postene 21 i 1999 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter.

III

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i 1999 kan:

1. gi tilsagn om å utbetale inntil kr 3 000 000 i år 2000 for avtaler om produksjonsstøtte inngått med forlagene i 1999, jf kap 0206.

2. gi tilsagn om tilskudd til undervisning i finsk som andrespråk for 1. halvår 2000 (2. halvdel av undervisningsåret 1999-2000) etter de satsene som blir fastsatt for 2. halvår 1999 (1. halvdel av undervisningsåret 1999-2000), jf kap 0221 post 64.

3. gi tilsagn om tilskudd til videreutdanning i finsk tilsvarende to studiepermisjoner for 1. halvår 2000 (2. halvdel av undervisningsåret 1999-2000) etter gjeldende regler, jf kap 0221 post 64.

4. gi tilsagn om tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen for 1. halvår 2000 (2. halvdel av undervisningsåret 1999-2000) etter de satsene som blir fastsatt for 2. halvår 1999 (1. halvdel av undervisningsåret 1999-2000), jf kap 0221 post 65.

5. gi tilsagn om tilskudd til kommunale musikk- og kulturskoler for 1. halvår 2000 (2. halvdel av undervisningsåret 1999-2000) etter de satsene som blir fastsatt for 2. halvår 1999 (1. halvdel av undervisningsåret 1999-2000), jf kap 0221 post 67.

6. gi tilsagn for inntil kr 25 000 000 ut over gitt bevilgning på kap 0228 Kvalitetsutvikling i grunnskolen, post 21.

7. gi tilsagn for inntil 100 mill kroner ut over gitt bevilgning på kap 0229 Andre formål i grunnskolen, post 62 Kompensasjon for merutgifter i forbindelse med midlertidige lokaler, jf omtale under kap 0229.

8. gi tilsagn om å utbetale inntil kr 20 000 000 i år 2000 for avtaler om produksjonsstøtte inngått med forlagene i 1999, jf kap 0244.

9. gi tilsagn for inntil kr 37 500 000 til Norges forskningsråd ut over gitt bevilgning på kap 0285 Norges forskningsråd, post 52.

10. gi tilsagn om tilskudd til studentboliger med inntil kr 76 000 000 i tillegg til det som blir bevilget under kap 0291 Studier i utlandet og sosiale formål for elever og studenter, post 75.

11. gi Statens lånekasse for utdanning fullmakt til å gi tilsagn om støtte for 1. halvår 2000 (2. halvdel av undervisningsåret 1999-2000) etter de satsene som blir fastsatt for 2. halvår 1999 (1. halvdel av undervisningsåret 1999-2000), jf kap 0240 og 2410.

12. gi Statens lånekasse for utdanning fullmakt til å gi tilsagn om et tillegg til lånet for 1999 med kr 3 340 per måned i inntil to måneder for studenter som tar del i undervisning som er omfattet av ordningen med sommerundervisning i 1999.

IV

Bestillingsfullmakt

Stortinget samtykker i at Kirke,- utdannings- og forskningsdepartementet i 1999 kan gi Statens lånekasse for utdanning fullmakt til å foreta bestillinger for inntil kr 3 500 000 ut over gitt bevilgning på kap 2410 Statens lånekasse for utdanning, post 01.

V

Fullmakter vedrørende fast eiendom

Stortinget samtykker i at universitetene og Norges landbrukshøgskole kan nytte inntekter ved salg av eiendommer til kjøp av andre eiendommer til undervisnings- og forskningsformål ved samme institusjon.

VI

Andre fullmakter

Stortinget samtykker i at:

1. Privatister som melder seg til eksamen etter lov om videregående opplæring, eller kandidater som melder seg til fag-/svenneprøver etter lov om fagopplæring i arbeidslivet § 20, skal betale et gebyr per prøve. Gebyret betales til fylkeskommunen. Privatister som melder seg til eksamen etter lov om videregående opplæring, skal betale kr 250 dersom privatisten ikke har prøvd seg i faget tidligere som privatist eller elev, og kr 500 ved forbedringsprøver. Kandidater som melder seg til fag-/svenneprøver etter lov om fagopplæring i arbeidslivet § 20, skal betale kr 500 per prøve dersom kandidaten ikke har gått opp tidligere, og kr 1 000 ved senere forsøk.

2. Institusjoner under lov om universiteter og høgskoler kan gis adgang til å ta egenandeler av kursdeltakere for studier inntil ett og et halvt år/30 vekttall. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet gis fullmakt til å gi nærmere retningslinjer.

3. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet kan organisere innkreving av Kopinor-avgift og utgifter til papir/kopier fra studenter ved underliggende institusjoner.

4. Instituttgruppa for Samfunnsforskning (ISAF) avvikles som statlig institutt med virkning fra 1. januar 1999.

5. Stortingets vedtak av 20. november 1950 om regulering av lønn mv for prester i Den norske kirke oppheves.

4. Stikkordregister

A

Arkitekthøgskolen i Oslo 141-142, 152, 186-188
avgangsprøve i grunnskolen 65

B

Bevisste utdanningsvalg 73, 91
Bibliothèque Nordique 214-216, 227
brannskole, Norges 82
bygg for universiteter og vitenskapelige høgskoler 219

C

CERN 250, 260-262
Comenius 64, 226

D

Datakortet 116
delkompetanse 7, 31, 75-76, 91, 137
dykkerskole, Statens 81-82
døvblinde 105, 107-108
døve elever 49, 112
døvemenighetene 12, 282, 286, 288, 290, 293
dåpsopplæring 284-286, 288, 290, 293, 300

E

ECMWF 242, 244
egenandel, utvidet adgang til å ta 149, 217, 221
eksamensavvikling i grunnskolen 33
eksamensavvikling i videregående opplæring 33, 73, 94
elev- og lærlingvurdering 90
elever i videregående opplæring 62, 70, 96, 168, 265, 274
EMBC 260-262
EMBL 260-262
ERASMUS 157, 192, 226
Erkebispegården 281, 286-287, 296-298
ESRF 260-262
etterutdanning av kunstnere 215, 225, 276
etterutdanning av lærere og instruktører 63, 69
EUMETSAT 242, 244
Eurobarometeret 252
European Agency on Special Education 107, 109
EUs rammeprogram for forskning 15, 19, 152, 234, 240, 260, 262

F

fag- og svenneprøver 73, 75, 87, 89
fastrente 267, 274-275, 278-279
Felles studieadministrativt system (FS) 217
Fjellheimen leirskole 53-55
fjernundervisning i samiske språk 117
fjernundervisningsinstitusjoner 34, 131-135
folkehøgskoler 120, 135-137
Folkehøgskolerådet 135, 137
folkeopplysning 119, 120, 122, 137
forberedende språkkurs 265, 267, 277
Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG) 40, 53, 64, 66
forskerrekruttering 14, 16, 64, 150, 152, 216, 235, 237, 246, 249, 251
forskning
  allment 13
  marin 10, 12-13, 16, 167, 173, 179, 233-234, 237, 250, 263
  medisinsk og helsefaglig 13, 237, 248
  miljø og utvikling 90, 92, 235, 246, 249
  naturvitenskapelig og teknologisk 249
  samfunnsvitenskapelig 154, 247, 253, 256, 263
Forsknings- og kompetansenettverk for IT i utdanningen (ITU) 116-117
forskningsetiske komiteer 252-253
forskningsinstitutter 15, 233, 235, 238, 254, 256-257
forskningsstiftelser 215, 227, 238, 255-256
FoU-prosjekter 14, 91, 200, 202, 206, 238, 241

G

gebyrstipend 157, 214, 265, 276
godkjenning av lærebøker 111, 114
grunnforskning 14, 16, 149-151, 160, 167, 169, 173, 175, 179, 185, 209-210, 213, 232, 235-236, 247, 248-250, 259
grunnskolen, elevvurdering av 53, 63
grunnskolen, nasjonal vurdering av 46, 63
grunnskolen, skolebasert vurdering av 46-47, 53, 63, 74
grunnskoleopplæring for innvandrere i alderen 16 - 20 år 123

H

Handlingsplan for helse- og omsorgspersonell 143, 147, 199

HELIOS 107
Høgskolestiftelsen på Kjeller 197, 207
hørselshemmede 76, 106, 163

I

IARC 260-262
Instituttgruppa for samfunnsforskning 239, 254-255
internasjonale utdanningsprogrammer 68, 93-94, 96-97
internasjonalt forskningssamarbeid 10, 15, 158, 233-234, 239, 240, 252, 260
International Council for Distance Education (ICDE) 131, 134
Internett 47, 92, 112, 115-117, 121, 174, 241
investeringskompensasjon 11, 40, 65-66
ISAF 239, 254-256, 258, 260
IT i skolen 47
IT i utdanningen 8, 12, 31-34, 36, 112, 115-117

J

Jenter og IT 116

K

KILDEN 251
kirkemusikk 287-290
Kirkerådet 27, 282, 286-289, 291-292, 295, 300, 302
Kjeller, Høgskolestiftelsen på 207
Kompetansereformen 8, 9, 11-12, 26, 29, 31, 34, 72, 117, 120-139, 143, 149, 162, 169, 175, 181, 185, 187, 189, 192, 203, 210, 213, 220-221, 273
kompetanseutvikling for ledere (LUIS) 74
kompetanseutvikling for prester og kateketer 296
Kornhaug fredssenter 139
kostnadsnormen 274-275
kriminalomsorgen, opplæring innenfor 68, 77, 79
Kristent Arbeid Blant Blinde 289-290
Krokeide yrkesskole 94-95
kryssløp 71
Kunsthøgskolen i Bergen 193-196
Kunsthøgskolen i Oslo 193-196
kvalitetssikringstilskudd 87-88
kvalitetsutvikling i videregående opplæring 90
kvensk-finsk 50, 56-57
kvinneuniversitetene 139

L

landbruksfag og naturbruk 68-69, 83-84, 89-90
landslinjer 68, 77-78
LEONARDO da Vinci 28, 96-97, 187, 203, 225
livssynssamfunn 37-39
Logopedisk senter 105
Longyearbyen skole, Svalbard 61, 62
lydbøker 111
lærebedrifter 31, 68, 72, 76, 85, 87-88
læremidler for samiske elever 35
læremidler for særskilte grupper 111
læremidler, tilskudd til 19, 40, 65, 67
læreplan 35, 41, 49, 91, 94
lærerutdanningsreformen 112
lærlinger 7, 9, 11, 31-32, 68, 69, 70-77, 79-90, 94, 97-98, 110, 114, 177, 183, 208, 211, 214, 279

M

markedsbasert utlånssystem 266, 271
meteorologiske institutt, Det norske 239, 241
miljø og utvikling 90, 92, 235, 246, 249
Mjøsutvalget 219, 221
musikk- og kulturskolene 5, 40, 52-54, 59-60

N

NAIC 158-159, 221
Nasjonalt læremiddelsenter 36, 64, 99, 108, 110-111, 114-115, 132
NEM 252
NENT 252
NESH 252
Netd@ys 97 112
Nidaros domkirke 281-282, 296-298
NIFU 13, 14, 150-153, 156-157, 202, 237, 251-252, 262
Nordisk overenskomst om adgang til høgre utdanning 217, 221
Nordland kunst- og filmskole 115-118
Nordunet2 219-220
Noregs Kristelege Folkehøgskolelag 137
Norges Byggskole 101, 133
Norges forskningsråd 6, 10, 12, 14, 15-17, 28, 46-47, 64, 106, 108, 138, 150-154, 189, 201-202, 216, 218-220, 233-240, 245, 249-250, 254-259, 261-263
Norges frikirkeråd 37-39
Norges handelshøgskole 141-142, 146, 150, 152, 183-186, 217
Norges idrettshøgskole 141-142, 146, 152, 188-189, 190
Norges landbrukshøgskole 141, 146, 150, 152, 155, 187, 208-211
Norges musikkhøgskole 141-142, 154, 191-193, 222
Norges veterinærhøgskole 141-142, 146, 150, 152, 155, 211-214

Norgesnettrådet 6, 27, 146, 151, 154, 157, 158-159, 200-201, 215, 217, 219, 221-222, 224, 230, 266
Norsk Fjernundervisning (NFU) 119, 131
Norsk Folkehøgskolelag 137
Norsk Forbund for Fjernundervisning (NFF) 131
Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring 238, 254-255
norsk med samfunnskunnskap for voksne innvandrere 8, 119-121, 123, 125-127
Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) 238, 254-257
NOVA 238-239, 254-256
Næringsrettet IT-plan 143, 200

O

Ole Bull Akademiet 197, 207
oppfølgingstjenesten 75, 90
Opplysningsvesenets fond 25, 29, 32, 281-282, 285, 288, 298, 299-302
opplæring innenfor kriminalomsorgen 79
opplæringsbok 74, 90-91
opplæringskontor 68, 85-86, 88
Opplæringsloven 31, 50, 56, 64
opplæringsringer 86
opplæringsråd 29, 32, 85, 88

P

post-doc stillinger 216, 219, 236
PP-tjenesten 7, 34, 107, 109
preste- og katekettjenesten 281, 293
presteboliger 285, 295, 299, 301
private høgskoler 141, 143-144, 146, 154, 198, 216, 228-230
private skoler 34, 45, 78, 95, 97, 99, 100, 101-104, 118
privateide skole- og kirkebygg 25, 37, 39, 99, 115
Programmet for Nord-Norge 104, 106, 109, 111
punktskrift 49, 108, 111-112

R

Reform 94 7, 9, 11, 29-32, 34, 68-76, 80, 90, 93-95, 106, 108, 114, 120-121, 138, 200
Reform 97 6-7, 11, 29-34, 40-41, 46-49, 52, 62-67, 102-103, 108, 111-112, 200
reisestipend 138, 276
rente 66, 265-267, 271, 274-279
Riksbibliotektjenesten 141-142, 214-216, 218-219, 222, 227-228
RiT 2000 222
Røde Kors Nordisk United World College 68, 93-94, 96, 97
Rådet for fagopplæring i arbeidslivet 9, 29, 32

S

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn 37-39
sameskoler 62
samisk 36, 50, 51, 59-60, 83, 111, 114, 117, 123, 180, 200, 224, 246, 286-287, 289, 291
samisk bibeloversettelse 289, 291
Samisk utdanningsråd 25, 35, 36, 37, 50, 51, 111, 112, 114
samiske videregående skoler 68, 82
Sandsøy-prosjektet 116
sekretariat for små og verneverdige fag 85
Senter for atferdsforskning 105, 107
Senter for høyere studier (SHS) 245, 255, 259
Senter for leseforskning 105, 107
senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteters stilling i Norge 159, 163, 164
Sentralorganet for fjernundervisning på universitets- og høgskolenivå (SOFF) 149, 217, 219, 220
sikkerhetsopplæring for fiskere 81, 83
SITES 28, 116, 117
sjøaspirantskoler 101
Sjøveien 81
Skjånes internat 61
Skole- og bedriftsbasert vurdering 91
skole- og oppvekstmiljøet 51
skolefritidsordningen 52, 55-56, 64
skolemekling 64, 93
Skolenettet 45, 48, 63, 111, 113, 115-117
SOKRATES 28, 157-185, 187, 203, 225
spesialpedagogiske kompetansesentra 104, 106-108, 112
spesialpedagogiske læremidler 7, 36, 108, 111-114
spesialpedagogiske ressurser 107
spesialundervisning 7, 34, 43-44, 48-49, 99, 103-105, 108, 110, 113, 117, 121
språklige minoriteter 7, 40, 43-44, 48-50, 53-54, 57-58, 61, 63-65, 68, 75, 77, 80, 111-112, 125-128
Statens innkrevingssentral 273, 277
Statens lånekasse for utdanning 10, 12, 28, 31, 103-104, 122-123, 158, 265, 267-268, 271-273, 275-276, 278-280
Statens ressurs- og voksenopplæringssenter (SRV) 119, 123-125, 128
statlige høgskoler 141-146, 149-150, 153-155, 157, 185, 187, 197, 201, 203, 205, 208, 210, 216-217, 247
STEP-gruppen 251-252
Stiftelsen for helsetjenesteforskning ved sentralsykehuset i Akershus 224
stimuleringstilskudd til lærebedrifter 87
stipendandel 266
stipendiatstillinger 216, 219
studentvelferd 10, 265-266, 269

studiefinansiering 31, 148, 218, 266, 273
studieforbundene 126, 128-131
studieopphold i utlandet 93-94, 96, 157
studieringer på høgre nivå 25, 33, 119, 128, 130-131
Studiesenteret Finnsnes 139
særskilt tilrettelagt opplæring 69, 75-76, 86-87, 90, 108
søkere til videregående opplæring 70, 120
sørsamisk 50-51, 64, 117, 291

T

tegnspråkopplæring 49, 105
Teknologirådet 15, 233, 237-238, 254, 258
tilpasset opplæring 7, 48-49, 69, 75-76, 91-92, 120, 127
TIMSS 46, 49
Toppforskningsprogrammet 10, 236, 248
toppidrettsgymnas 100-101, 115, 118
trafikklærerskole, Statens 82
trafikksikkerhet 47, 51
tretermins studieordning 216
trossamfunn 5, 25, 37-39, 283
Tunet 121, 134
tungregning 167, 216, 219-220, 239

U

Uninett AS 216-217, 219-220
unionsoppløsningen, 100-årsjubileum 260
Universitetsstudiene på Kjeller (UNIK) 215, 218-219, 222
Universitetsstudiene på Svalbard (UNIS) 215, 218-219, 222
utdanningsforskning 215, 218-219, 221, 263
utdanningsstipend 271, 275-276
utdanningsstøtteordningen 273
utstyrsmidler 79, 80
utvalg for høyere utdanning 144
utvekslingsopphold 271

V

vekttallspott 220
Verdikommisjonen 11, 252
Verdinett 11, 252
videregående opplæring, omfang 71
videreutdanningsstipend 276
virkemiddeltiltak 19, 40, 53-54
vitenskapelig utstyr 15, 164, 170, 176, 182, 186, 190, 211, 233, 235-237, 246, 250-251, 261
vitnemålsdatabase, nasjonal 93
Voksenopplæringsforbundet 34, 122, 128, 130

W

WMO 243